Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 717
DUMINICA 2 SEPTEMVRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Paul Zarifopol

Tristul folos al scrisului pentru morții pe care i-ai cunoscut este că ei pot fi tratați ca o materie primă, obiectiv și la rece. Cât e viu omul se poate defini mai greu și gânditorul instabil, cu secrete și surprize neașteptat răscolite în rezervele celui mai ciudat corp care-i intelectul, se descoperă brusc într'o zăcăminte necercetată. Adeseori via, care produce vin, ascunde subt rădăcină petrol. Că există concordanță între substraturi și flora evidentă, o afirmă tovărășia dintre geolog și botanist: anume lichen nu crește la fața pământului fără o justificare de epoci petrecute în adâncimile nestrăbătute. Și nici blond sau oacheș nu e cine vrea. Lanțurile fine ale unui sistem nervos planetar păstrează solidaritățile neanalizate dintre miez și aspect.

Nu-l mai văd pe Paul Zarifopol, când caut să-mi aduc aminte de el, decât în cadrul ușii redacției, intrând politicos și distant, cu buzele greu dezlipite de sfiala lui. Acest om care își măsura cuvintele scrise cu centimetrul și strecura în ele substanțele unui fel de nuanță cu pipeta, se ferea să nu-i scape o vorbă mai mult decât ar fi trebuit regulilor lui arbitrare și să nu se simtă angajat într'un păinjeniș.

Ii văd capul, frontal proeminent ca muchea toporului din profil. Natura i-l destinase unei medalii de Papă, care și-a greșit cariera și tihna. In toate icoanele catolice, în care sfinții rași vorbesc cu porumbieii și în desenul cu apă tare, cântă un diacon și se uită din gravură un Zarifopol cu gulerul de dantelă. Gura lui strânsă și fără buze vorbea ca și mintea lui exclusiv pe dinlăuntru și chiar ochii lui erau întorși către o contemplație interioară, ca la statuile aflate în picioare și nevăzute pe capătul unui stâlp de piatră mural. Și însăș culoarea acestui trapist al literaturii se apropia de tonul bisericii, calcaros și afumat de iarba-mare a nopților trăite pe soclu, în frig indiferent și în arșiță indiferentă.

Mi se pare că Paul Zarifopol și-a făcut debutul la o revistă, pe care o scotea subsemnatul înaintea războiului „Cronica". Ii plăcuse atitudinea neafirmativă, pe semne, a revistei și antidogmatismul ei l-a hotărît să scrie românește, după ce publicase din Germania, unde a trăit în cărți vre-o 20 de ani, mi se pare, în nemțește și par'că și în englezește. Articolul lui s'a cam chemat „Baruch Spinoza" și era echilibrat exact și ocolit de o linie de centură trasată arhitectural. Zarifopol îmi scria din Sinaia, unde sta pe un munte, iarna și vara, întocmai ca frații lui de calcar de catedrală — și-i răspundeam. Scrisorile lui au intrat în arhiva desordonată a podului meu, căreia încă n'am mai avut prilejul să-i dau foc. Obicinuitele manuscrise preferă constant publicității tipărite, o risipire pură în văzduh.

Cred că nu l-am cunoscut în carne și oase, decât după ce îl cunoștea toată lumea și într'un fel și altul și după ce fiecare confrate satisfăcut îl descoperise direct și integral, ceeace se întâmplă de cinci ori anual și cu autorii străini. Un harnic confrate a descoperit la vârsta de 50 de ani trecuți chiar pe Seneca într'o ediție, mi se pare, chiar românească și maturul entuziast, convins că nimeni nu l-a apreciat cum se cuvine până la el, era nițeluș în situația melancolică a unui amant îndrăgostit de o fotografie într'un cimitir. Și când l-am cunoscut, cum se cunosc oamenii, atingându-și podul palmelor și strângându-se din degete, Zarifopol mi-a adus numaidecât o imputare, că aș fi determinat pieirea lui sufletească, îmbărbătându-l să nu se oprească la Baruch. Tensiunea imputării o apreciam din proprie experiență: ținusem de rău fără nicio ipocrizie pe N. D. Cocea, că a dat publicității, în absența autorului, versurile încredințate unei păstrări confidențiale, laolaltă cu alte boarfe. Dar în materia viciului scriitorul seamănă cu propagandistul și prostituata care își fac un agrement pasional din deboșarea și convertirea inocenței naive la voluptatea și stricăciunea lor politică, religioasă și sensuală, amestecându-se și în inconștiențele cele mai brave și mai pure puțină glandă și o leacă de țap, mai mult sau mai puțin, după un fanatism transpus din carne și strâmbat în psih.

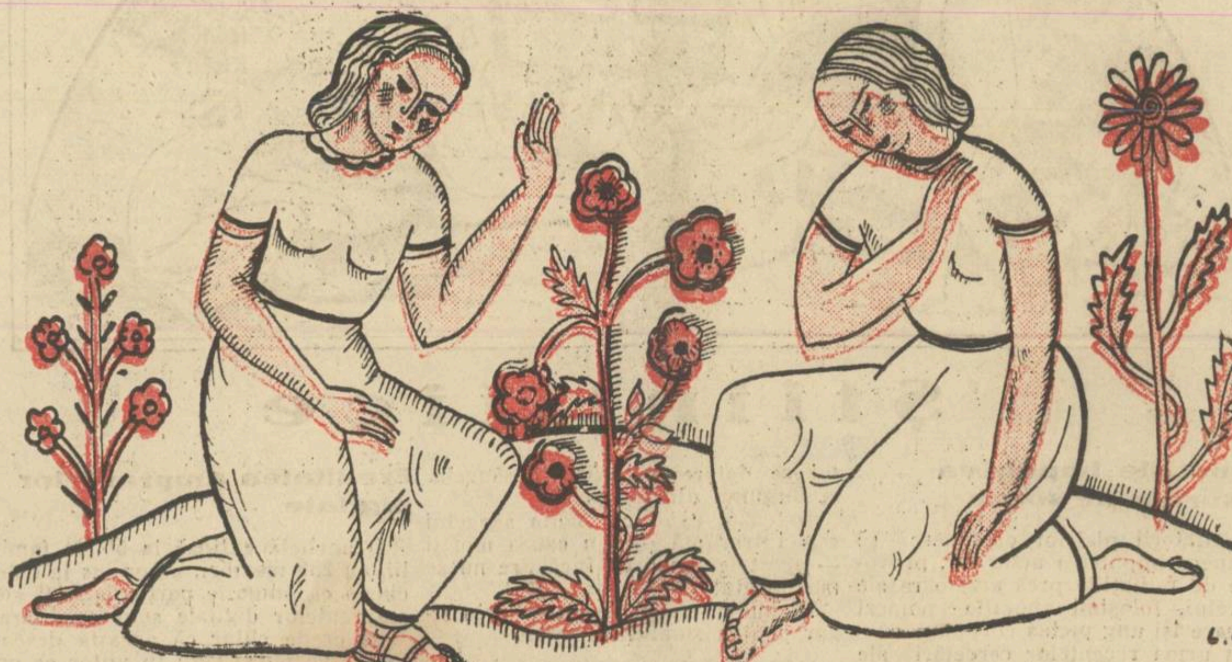
Paul Zarifopol nu a fost lăsat de sinceritățile lui complicate să fie un afirmativ și nici criticul lui nu a fost un critic. Judaic în fața spectacolului și a creației, ca să nu le tăgăduiască și să dea inteligenței muncite pe texte la lumina întunericului, el le-a discutat cu intenția că le interpretează, ceeace ar părea să denote o rafinare a curajului prin negrul-animal al cerebralității; că de foarte cerebral și monstruos de cerebral, Zarifopol a fost un foarte cerebral, poate că unicul exemplar din epoca lui, dus până la înalta frigiditate, care s'ar putea cifra în Fahrenheit cu absurdul cub al lui zero de temperatură joasă. S'ar preciza mai mult atitudinea lui neutrală în ecranul vieții, luându-i de scurt preferințele pentru timpurile revolute și operele încheiate, nu numai încheiate, dar și depărtate. E aproape un stil să scrutezi numerele desfăcute de cantități și lumea desfăcută de timp, mai cu seamă de timpul sensibil, sontimporan. Mintea lui Zarifopol plutea în văzduhul tihnii și era cu neputință să o debarci în aerul respirabil sau otrăvit, prezent mirosului nostru rapid. Să-și fi ascuns criticul schemelor în sine o nesiguranță de gust și o confuzie a orientării, mascate de paravanele zării în spații și timp? Se prea poate și este aproape probabil.

Temerea de confruntările judecății cu o realitate concretă îl făcea să-și exprime opiniunile asupra fluențelor în curs, numai în mic comitet și în cel mai mic comitet a patru ochi, făgăduindu-și sieș, pentru o dată incertă, o Rusalie a paralelismului actual, pe care nu o putea înscrie în calendarul lui; căci Rusaliile implică Paștile și Paștile implică un Crăciun — și pruncul personalității se naște o singură dată și într'un singur fel. Nu e nimeni vinovat de aptitudini și inaptitudini. Scos din fire de câteva insistențe colegiale, care mărturiseau prin înțelesuri ce anume coardă a lipsit viorii lui suspinate, odată Paul Zarifopol s'a hotărât să fie din epoca lui și să-și calce vioara. Rezultatele, rămase în bună parte în manuscris, au fost de așa natură în cât aceiași colegi care l-au scos din trecut, l-au îndemnat să-și reintegreze numai decât miocenul.

Trebuie să lăsăm această mărturie că Paul Zarifopol a fost în blazonul și în armele lui un prototip aristocratic, simțit mai mult din strania și individuala lui existență, decât dintr'o plastică pe care n'a avut nici timp nici atelier ca să o realizeze. Caz de mare actor, pe care trebuie să-l fi văzut trăit și care a pierit din univers odată cu geniul lui, anulat ca un parfum.

T. ARGHEZI

Din viață... — și din cărți

Originalitate

Mi-aduc aminte, într'o zi de pescuit, în apa Jijiei, la Bosia de lângă Iași, — d-ra Profirița Sadoveanu, fiica d-lui Mihail Sadoveanu, vorbea volubil la un popas.

— N'o ascultam, gândindu-mă la pescuitul de seară.

Am prins dela dânsa numai o

MIHAIL SADOVEANU

expresie: „Și atunci m'am știrit" — expresie care nu i se potrivea cu fasonul de domnișoară de Externat.

Era vorba de-un cuvânt din vocabularul d-lui Sadoveanu, întrebuințat de d-sa însă cu socoteală. Din pricina marii influențe exercitate de prozatorul nostru și asupra străinilor, dar încă asupra propriilor copii.... „știritul" pătrunsese și 'n vocabularul duduii Profirița.

M'am gândit la această scenă, după ce am citit „Mormolocul" — romanul d-rei Profira Sadoveanu.

M'a surprins desăvârșita originalitate de fond și de formă.

Nici un cuvânt din vocabularul d-lui Sadoveanu...

Autoarea s'a desrobit la timp de teroarea covârșitoare a scriitorului și părintelui.

Ceiace denotă de talent puternic și original.

„Ora săteanului"

Am fost Duminecă la vânat pe Bărăgan, la moșia unui prieten. După amiază s'a ridicat din fața mea, pâlpâind, un stol de porumbei sălbateci. După câteva ocoluri, porumbeii s'au lăsat în niște salcâmi, — înșirați pe-o margine de drum. Am pornit într'acolo.

Trecând drumul, m'am găsit față în față cu un plutonier de jandarmi. Trecusem câțiva pași pe terenul unei societăți, în care nu eram membru. Riscam o contravenție...

— Bine, domnule șef, pentru atâta lucru... când cei cu Skoda... Eu aș vrea ca în țara românească să fie numai atâta ilegalitate: chestia cu porumbeii... pe care nici măcar nu i-am impușcat...

— Că bine zici, domnule... Ai văzut ce-i cu Skoda? Miniștri... milioane... ptiu, — făcu indignat plutonierul.

Se apropie prietenos de mine. Iși făcu o țigară. Vorbirăm de una de alta — și ne despărțirăm...

Skoda, mă scăpase de neplăceri.

Vânatul însă era ratat. Mă suii în mașină și pornii spre sat —gândind la ecoul produs de abuzurile oficialității. Eu pomenisem de Skoda, așa — ca să zic ceva... Și când colo: diversiunea mea prinsese...

La cârciuma din sat, oprii. Era la apusul soarelui. La mese — țărani: tineri și bătrâni... femei, fete... copii...

Un scripcar și un țambalagiu cântau: „Cel din urmă tangou"... „La căsuța albă"... „Subt balcon eu ți-am cântat o serenadă".

Asistența, tăcută, asculta cu plăcere. Nimeni nu dansa. Toți, cu paharele alături, erau cufundați în muzică.

Intr'un geam al cârciumei era încadrat un radio.

— E stricat?, îl întrebai pe cârciumar.

— Nu, — îmi răspunse el; dar l-am închis. Acum e... „ora săteanului".

Plecai la moșie.

Acolo toată casa era plină de cântecele dela radio: „Frunză verde maghiran"... Foae verde spic de grâu"...

Zâmbii, fără voe.

In „ora săteanului", radio furniza țăranului... ceiace are și el. Satul vrea însă altceva, — după cum și orașul, la o petrecere, pune lăutarii să cânte melodii poporane...

Țăranul nu rămâne în cadrul fixat de naționaliștii noștri — care au frenezie în fața opinicii, catrinței și fluturilor.

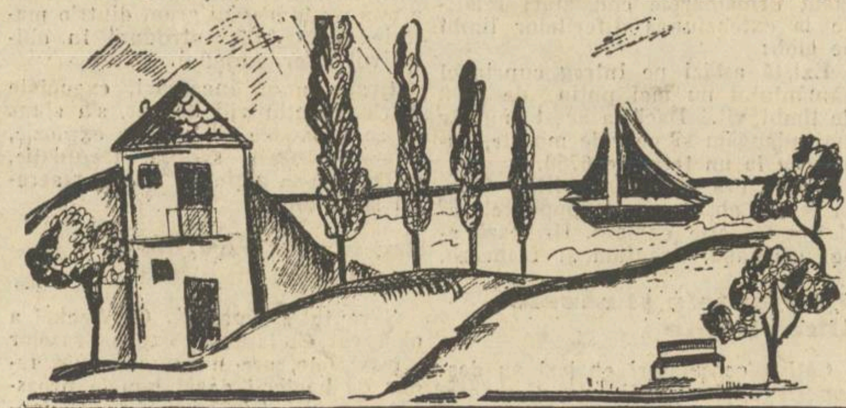
Țăranul poartă haine nemțești. Țărăncile umblă cu tocuri înalte. Casele lor nu mai sînt acoperite pretutindeni cu stuf — unde barza își poate face poeticul cuib.

Iar din casele acoperite cu tablă esă cântec de patefon:

„Subt balcon eu ți-am cântat o serenadă"...

E calea modernizării — pe care n'o poate baricada „ora săteanului" cu frunze, foi și boabe...

M. SEVASTOS

Serghei Essenin

Nu sunt hoț...

N'o să 'ncep ca să mă mint în van,
Grijile curg inima-mi s'o 'nfrunte,
De ce oare trec drept șarlatan
Și trec drept scandalagiu de frunte?

Nu sunt hoț, nici nu-s codrean tâlhar,
N'am scurtat prin temnițí nici o viață,
Nu-s decât al străzilor ștrengar,
Ce zâmbește tuturora 'n față.

Sunt obraznic moscovit hai-hui,
Și prin Twersk, pe hudiți când mă 'mpinten,
Fiecare câine-al nimănui,
Recunoaște umbletul meu sprinten.

Fiecare gloabă cu pas frânt,
Dă din cap pe drum de mă 'ntâlnește.
Fiarelor prieten bun le sînt,
Stihul meu de chin le lecuiește.

Port cilindru — nu pentru femei,
— Patimi sterpe n'am de ce pricepe —
Să-mi mai zmulg tristeții din temei
Pot în el să dau ovăz la iepe.

Nu-s legat de oameni nicidecât,
Altei lumi destinul meu se 'nchină,
Fiecărei javre, eu la gât
I-aș lega cravata cea mai fină.

Deci de azi n'am să bolesc în van,
Inima-mi uita-va să se 'ncrunte,
Pentru asta trec drept șarlatan
Și trec drept scandalagiu de frunte.

Din rusește de GEORGE LESNEA

Din volumul „Stihuri și Poeme" de Serghei Esenin, care va apărea în toamnă cu o prefață de d. Ionel Teodoreanu.

Monumentul lui Eminescu la Constanța (1924 – 1934)

Gânduri recente și amintiri

Je ne sais: pourquoi mon esprit amer
Et fol
Volle
Vers la mer...

(PAUL VERLAINE)

Am fost la desvelirea monumentului ridicat lui Eminescu la Constanța. M'am dus ca să privesc și să mă bucur — cum numai eu puteam să mă bucur — că germenul purtat cu evlavie înflăcărată în gândul și sufletul meu, ani dearândul pe acel țărm de mare, a rodit însfârșit, la 15 August 1934, o floare strălucită: un monument nepieritor, demn de cel care a exprimat în formă desăvârșită și nepieritoare cea mai nobilă simțire și cea mai înaltă cugetare românească.

Comitetul „Pro Eminescu" a cărui primă și dificilă înjghebare (nu sunt oare toate începuturile dificile?) este realizarea din anul 1930 a stăruitorului meu imbold, — acest comitet, în formația lui ultimă, mi-a interzis — prin autoritarul său președinte — să rostesc cuvântul meu la festivitatea din 15 August. Să se revolte alții de asemenea interzicere absurdă și s'o denumească cum vor voi; eu nu m'am revoltat și nici nu am simțit nevoia s'o înfierez cu un cuvânt mai tare.

Ce-mi mai trebuia mie sgomotoasa, trecătoarea și mica satisfacție de a-mi fi auzită vorba la sărbătoarea finală, când cuvântul îmi fusese ascultat în rumorile și divergențele începutului, făcând să cedeze toate opozițiile, micile animozități și micile ambiții?... Căci la început, până să se infiltreze și limpezească ideea eternizării în bronz a celui mai autentic geniu românesc — în toate conștiințele pe care le-am făcut părtașe gândului meu — au fost ezitări, împotriviri și harțe mărunte. Dar amintirile mele îndepărtează din stolul lor pasărea cenușie care le înourează șiragul luminos — și azi nu mai disting, în fâlfâirea lor domoală, decât aripi strălucitoare, albe...

...Se împlinesc—în una din aceste zile — strict zece ani decând destinele mi-au statornicit așezarea vieții — nu știam pentru cât șir de ani — la Constanța. Era un final de August de o strălucire aurie și azurată cum au visat-o numai vechii greci pentru Olimpul și Empireul lor. Pe țărmul mării, mai ales, îmbătarea ce se filtra din cuprinsul larg al firii într'un suflet de om, îl ridica până la o fericire egală cu cea atribuită zeilor nemuritori. In ce zi, de astfel de plutire fericită a conștiinței mele în astral, mi-a tresărit în suflet dorul așezării în acel cadru de frumusețe transcedentală, chipul de bronz eternizând fruntea celui care a atins zenitul gândirii românești, în ce zi s'a înfiripat acest dor al meu, nu știu lămuri nici pentru mine; dar asemenea transfigurări intime nu pot avea înregistrări precise, cel mult un semn nedeslușit, pentru noi, între hotarele necuprinse și nepătrunse ale metafizicei.

Și m'am hotărât, imediat, să împărtășesc altora dorul care mă frământa și care trecea peste puterea înfăptuirii mele singure. Am așteptat să întâlnesc și să recunosc, după semne ascunse, oamenii pe care-i puteam chema la cina tainei mele...

Și într'o zi a unei fericite zodii, l'am recunoscut pe cel dintâi.

Zodia bună a lui 1930 mi l'a desvăluit sub forma — nu totdeauna dătătoare și împlinitoare de nădejdi spirituale — a unui ajutor și locțiitor de primar, d. Aurel Vulpe. Acestui distins edil i-am împărtășit scânteia dorului meu și n'am fost de loc surprinsă că în clipita următoare aceeaș scânteie s'a transmis cugetului său. Il cunoșteam pe Aurel Vulpe din multe manifestări cu caracter cultural; știam — deci — cui mă adresez și mai ales știam că-l abordez într'un moment prielnic visului meu. Era primar și putea să doneze terenul de pe țărm unde speram, acum zece ani, să văd înălțându-se monumentul realizat astăzi. Și în adevăr, Aurel Vulpe, cu toată căldura, a propus și obținut în consiliul municipal constănțean, frumoasa peluză de pe care domină, la mare, statuia lui Eminescu. Dar cine — când meritele inițiativei și ale înfăptuirilor s'au împărțit și trâmbițat de cei cu râvna mult mai mică și doar cu ambiția prea mare—cine a știut care a fost aportul lu Aurel Vulpe în frumoasa realizare? La festivitatea de la 15 August, numele acestui inimos edil a fost abia pomenit de un discurs, într'o monotonă și nivelatoare înșiruire, alături de numele altor înfăptuitori vrednici, împinși spre meritele periferice. Domnul Vulpe n'a protestat sgomotos; mi s'a plâns doar mie, la festivitatea din 15 August, în câteva cuvinte triste și ar fi dorit să nu părăsesc Constanța imediat după încheerea serbării, pentru a mai schimba vorbe și amintiri, în biroul său năpădit de cărți, acolo unde a luat viață comitetul „Pro Eminescu".

Dar ce i-aș fi spus acolo, deunăzi, în biroul său, îi spun astăzi, aci...

„Domnule Vulpe, ești un om prea modest și prea discret și nu poți fi altfel, Dacă erai altfel, primeai dintru început propunerea ce-ți făceam să fii domnia-ta președintele comitetului „Pro Eminescu" și astfel, la 15 August, n'ai fi privit cu amărăciune cum altul și alții se împăunează cu meritele tuturor și ale dumitale, după bunul lor plac, ci ai fi avut dumneata căderea să scoți în relief meritul fiecăruia și o făceai frumos, așa cum eleganța firii dumitale ți-o dicta s'o faci. Acum, nu-ți rămâne alta decât să te închizi în biroul dumitale înțesat de cărți și să te consolezi citind din scrisul gânditorilor nobili cari ți-au format dumitale spiritul. Recitește pe Eminescu și revezi mai ales poezia care conține versurile de mai jos:

Priveliștile sclipitoare,
Ce'n repezi șiruri se deștern,
Repaoză nestrămutate
Sub raza gândului etern.

Citindu-le te vei consola că n'ai fost arborat ca un steag de culori vii la o serbare strălucitoare, din a cărei sclipire nu va rămâne mai nimic, decât — o vreme — unele vorbe într'adevăr frumoase, va rămâne doar, să domine vremile, fruntea de bronz a unui geniu, tăiată de mâna unui artist inspirat.

Și bucură-te că dumneata ești dintre primii făuritori care te-ai străduit ca acest geniu să nu fie uitat de asprul și materialistul secol în care ți-a fost dat să trăești. Că dumneata și eu n'am fost pomeniți în auzul nației pentru micul nostru drept la recunoștința ei, asta nu e nici o pagubă; nenorocirea cea mare ar fi fost ca un Eminescu să nu mai fie pomenit și slăvit în conștiințele românești pentru curata și puternica lumină ce a lăsat'o vie în opera lui, pentru călăuzirea și înălțarea morală a vieții noastre. Eminescu scrie undeva: „Să ne ferim de indiferență ca de răul cel mai mare, mai ales în chestiunile de cultură și de naționalitate, căci nimic mai mult ca această indiferență nu ucide un popor".

Dumneata, d-le Vulpe și eu și alții, ne putem bucura că am trezit, în zilele noastre, această indiferență care cam bântue la noi, căci noi am lăsat să se dărâme căsuța lui Eminescu, la Ipotești, și noi am răbdat să vedem mormântul și monumentul lui modest de la Bellu părăginit și acoperit cu inepte inscripțiuni. Dar conștiința dezorientată a țării se trezește. La 15 Iunie, la aniversarea a 45 de ani dela stingerea poetului, un pelerinaj al studenților se formează pentru a se închina la mormântul de sub teiul sfânt dela Bellu; la 15 August se dezvălue un monument, tot lui Eminescu, la Constanța; zilele acestea se aude că s'a luat inițiativa pentru restaurarea casei în care s'a născut marele poet. Un gest stârnește pe un altul și toate aceste gesturi dovedesc că nu suntem un popor de indiferenți înscriși în zodia destrămării.

Și de sigur că acolo, în eternitate unde — printre luceferi de seama lui — Eminescu a atins nemărginirea și absolutul de care sufletul lui era însetat, desigur că față de aceste manifestări — deși firesc îngrădite în mărginirea lucrurilor umane — desigur că spiritul lui a tresărit de o mare bucurie astrală, înțelegând că poporul lui, nemurindu-și gloriile adevărate, pe sine se nemurește.

ZOE VERBICEANU

Picături de cerneală

Prietenul

Leagănul gol:
Micul Grivei
Plânge 'ntr'un colț.

Pastel sufletesc

O rază de soare
Străbate prin ploae:
Surâs printre lacrimi.

Pastel de iarnă

Cer ca de sticlă,
Alb pretutindeni,
Pietrele crapă.

Pământul

Ce rău este Omul,
Ce bun e Pământul
Pe toți ne primește!

Unui critic

Roza 'nflorește,
Sufletul cântă,
Criticul... latră!

AL. T. STAMATIAD

Actualitatea

Artistice

Sculptorul jugoslav Ivan Mestrovici, unul din marii artişti ai vremii, a plecat în Statele Unite unde va executa, la Denver, un monument de mari dimensiuni.

■

In urma recentelor lucrări arheologice dela Paestum — Italia — s'au făcut importante descoperiri.

Posidonia, fondată către sfârşitul secolului al 7-lea înainte de Cristos, a fost un prim centru italic înaintea Romei. Romanii i-au dat apoi numele de Paestum şi Virgiliu în Georgicele sale descrie splendoarea trandafirilor care înfloresc aici de două ori pe an.

Săpăturile, începute în 1932 au scos la lumină o statue a lui Marsyas, regăsită pe locul unde a fost Forum; — fără îndoială un simbol de suveranitate, care a durat până la decadenţa cetăţii survenită din cauza malariei şi a invaziei Sarasinilor.

S'a curăţit complect marea piaţă a forului, înconjurată de portice cu coloane dorice, dela care mai există bazele cu capitelurì şi o parte a frizei.

Imprejmuirea de zid este în întregime vizibilă, formată din blocuri patrate cu baze neregulate.

Alături de vestitul templu, consacrat lui Neptun în secolul al 5-lea, care este unul din cele mai frumoase specimene dorice existente, se află aşa numită „bazilică" cu nume tradiţional impropriu — o construcţie arhaică, încă rigidă.

Aproape de Forum a fost ridicată în picioare prima coloană a unui mare templu italic de pe vremea începutului dominaţiei italice asupra Italioţilor. Coloana are opt metri înălţime şi numai după minuţioase cercetări a putut fi reconstituită cu elemente în mare parte originale.

Se vor mai ridica alte două coloane desgropate ca să susţină o parte a frizei — cum s'a făcut la forul lui Cezar, la Roma, pentru templul lui Venus Genitrix.

De asemeni, s'a descoperit un bogat capitel în stil local compozit, unde se vede o viguroasă schiţă de divinitate feminină.

Lucrările arheologice sunt în curs.

■

La Leningrad a fost inaugurată o expoziţie de pictură şi sculptură cu operele artiştilor tineri.

In sălile Academiei de Arte-Frumoase se pot vedea lucrările acestor expozanţi, dintre care cel mai în vârstă nu are decât 16 ani.

■

Consiliul municipal din Paris a votat o subvenţie de 50.000 de franci pentru monumentul ce se va ridica regelui Albert I.

■

O comisie arheologică a găsit în mânăstirea Sf. Mihail din Chiev un mozaic în stil bizantin de o rară frumuseţă, provenind din secolul al VII-lea.

■

O nouă moschee se va ridica în cartierul indigen din Casablanca.

Prima piatră a fost pusă cu ceremonialul obişnuit de sultanul Marocului.

■

S'a terminat de curând construcţia, începută în anul 1835, a catedralei din La-Paz (Bolivia) situată la 4000 metri înălţime.

Altarul este aşezat cu 15 metri mai sus decât intrarea principală; fundaţiile sunt săpate la 30 de metri în pământ.

Această biserică este clădită pe un teren de 4.024 metri suprafaţă şi poate adăposti 12.000 de credincioşi.

■

Statuia de piatră a marelui patriot francez Paul Déroulède, care a fost mutilată acum câtva timp de un grup de adversari ai dispărutului, va fi înlocuită prin una de bronz.

Noua operă, executată de autorul monumentului, Pierre Landowski, directorul Academiei franceze din Roma, este terminată şi peste puţin timp se va face inaugurarea.

■

Guvernul turc proectează mărirea Constantinopolului în proporţii care să-i permită a se numi cel mai mare oraş din Europa.

Se plănueşte construirea unui pod care să lege cartierul Pera cu Galata. I se vor încorpora oraşele Cumpacu, Jedicule şi Morichei de pe malul mării de Marmara.

In felul acesta, Constantinopol va fi cel mai mare oraş din Europa, întins între Marea Neagră, Marea de Marmara şi Bosfor.

■

Suedia, pentru a arăta interesul ce-l poartă Artelor Frumoase, a creiat la Paris o bibliotecă cu cărţi de artă scandinavă. Biblioteca se numeşte Institutul Tessin.

Administraţia bibliotecii este asigurată de un comitet prezidat de ministrul Suediei la Paris.

■

Uniunea profesională a sculptorilor polonezi organizează un concurs pentru un bust al mareşalului Pilsudski.

Sunt mai multe premii şi operele vor fi prezentate până la 1 Noembrie.

Pot concura şi artiştii străini.

■

In palatul Dugmani din Milano se instalează un nou muzeu municipal.

Oraşul are o colecţie de 700 de picturi şi 1000 de gravuri, care trasează istoria oraşului Milano şi formează centrul noului muzeu.

■

O expoziţie temporară cu obiecte noi intrate în muzeul Marelui Războiu are loc actualmente la Vincennes.

Sunt, printre altele, numeroase desene, opere ale prizonierilor din lagărul Friedrichshafen.

■

Societatea franceză de încurajare a artei şi industriei organizează un concurs pentru Marele Premiu de Cinematograf ce se va decerna celui mai bun film din acest an.

Condiţia este ca opera cinematografică să fie făcută după un scenariu francez sau după o lucrare franceză şi să aibă un metraj de minimum 2.000 de metri.

Premiul va fi atribuit înainte de sfârşitul anului.

■

Oraşul Baltimore a primit un dar de o importanţă considerabilă care constă din colecţiuni care înglobează toate formele de artă cunoscute dela îndepărtatele începuturi ale civilizaţiei până în zilele noastre.

Darul a fost făcut de Henry Walters şi acum se construesc edificiile unde urmează să fie expuse operele de artă pentru public.

■

La New York va avea loc în toamna aceasta o expoziţie de artă ebraică în care vor fi reprezentaţi Camille Pissarro, Max Liebermann, scultorul Epstein şi alţi artişti contemporani.

Ştiinţifice

Pomezile împotriva arsurilor de soare

Vizitatorii plajelor obişnuesc să se apere împotriva arsurilor, provocate de radiaţiile prea arzătoare ale soarelui, folosind anumite pomezi cu care îşi ung pielea corpului.

In urma recentelor cercetări ale savantului englez S. Malowan, s'a descoperit că acest efect al pomezilor se datoreşte unor substanţe, care intră în alcătuirea lor, şi care au proprietatea specială de a fi fluorescente în lumina ultravioletă.

Intr'adevăr, asemenea substanţe absorb într'o măsură considerabilă razele ultraviolete, adică tocmai acele radiaţiuni solare, care exercită cea mai intensă acţiune asupra corpului în băile de soare.

Glanda tiroidă şi influenţa sezonieră

Medicii americani Kolnitz şi Remington au descoperit o interesantă legătură între funcţiunile glandei tiroide şi variaţia anotimpurilor. Ei au constatat că, începând din luna Aprilie, această glandă devine din ce în ce mai grea, ajungând în Iulie la maximum de desvoltare.

După aceea greutatea ei scade progresiv, până la vechea ei valoare şi se menţine constantă în tot timpul iernei, până în Aprilie următor.

Deaceea persoanele născute în toamnă suferă mult mai rar de boalele guşei de cât acele care vin pe lume în primele luni ale anului.

Cei doi savanţi yankei au remarcat deasemenea că glanda tiroidă este mai voluminoasă la bărbaţi decât la femei, deşi în primul caz ea conţine mai puţin iod.

Câte limbi există în lume?

Academia de ştiinţe din Paris a făcut următoarele constatări relative la extensiunea diferitelor limbi pe glob:

Există astăzi pe întreg cuprinsul pământului nu mai puţin de 2796 de limbi vii. Dacă la acest număr mai adăugăm şi pe cele moarte, ajungem la un total de 6760.

Limba cea mai răspândită — dacă facem abstracţie de popoarele asiatice — este engleza. Urmează apoi germana, spaniola şi franceza.

Diamantele şi razele ultraviolete

Câţiva cercetători englezi au descoperit unele specii de diamante, care se bucură de proprietatea ciudată de a se lăsa străbătute de razele invizibile ultraviolete.

Aceste diamante, care ca înfăţişare exterioară nu se deosebesc întru nimic de cele obişnuite, au fost extrase din Sudul Africei şi Brazilia.

Se moşteneşte infirmitatea surdo-muţilor

Fiziologul german Gutzmann este de părere că această infirmitate nu se moşteneşte în general — aşa cum se credea până acum — în linie directă din tată, în fiu. Chiar dacă ambii părinţi sunt surdo-muţi, ereditatea nu intervine decât în cazuri relativ rare.

Asistăm mai de grabă la o propagare a boalei între... rude. Din cercetările recente ale doctorului Gutzmann, rezultă că ceeace se moşteneşte nu e însăşi infirmitatea, ci o predispoziţie în această direcţie.

In asemenea cazuri, e suficient un simplu prilej, ca imitaţia, o boală, o spaimă puternică şi în general o sguduire psihică mai importantă, pentru a declanşa şi pune în funcţiune mecanismul deranjat al graiului.

Un criteriu sigur al morţii

Se ştie că în anumite cazuri de moarte aparentă, medicii întâmpină dificultăţi, pentru a deosebi această stare specială de aceea a unei morţi reale.

Stabilirea precisă a morţii se poate face acum cu mai multă uşurinţă, graţie unui nou procedeu, bazat pe efectele diatermiei asupra organismului.

Iată şi principiul acestei metode: Dacă încălzim prin diatermie o parte a corpului, timp de 20-30 de minute, celelalte porţiuni ale organismului, mai îndepărtate de punctul de încălzire — îşi ridică temperatura cu circa 1,5 grad Celsius. Faptul se datoreşte încălzirii sângelui şi fluidului din ţesuturi.

In cazul când circulaţia sângelui este întreruptă — din cauza morţii — acest fenomen de încălzire nu se mai produce.

Dispunem astfel de un criteriu sigur pentru stabilirea morţii.

Bohemiu, elementul No. 93

Până în prezent uraniul era socotit ca cel mai greu element şi ocupa în tabloul periodic al lui Mendeleief rangul No. 92.

Odată cu descoperirea unui nou element de către profesorul italian Spermi, savantul ceh O. Koblic a reuşit — graţie diferitelor procedee chimice — să izoleze, din pechblenda de Ioachimstahl, un nou element, cel mai greu.

Acest element, care există — după părerea sa — în pechblende în proporţie de circa 1%, a fost denumit „bohemiu".

Aer comprimat contra răului de mare

Oscilaţiile vaselor pe mare provoacă — după cum se ştie — aşa numitul „rău de mare".

Pentru a atenua aceste mişcări de tangare, se utilizează cu mult succes, în timpul din urmă în Germania „Tancuri" speciale, în care se pompează aer comprimat. O instalaţie adecvată reglează în aşa fel mişcările maselor de apă, încât la momentul favorabil se produce o reacţie compensatoare împotriva tangajului vasului.

Explozii sub microscop

Asemenea experienţe au fost realizate de curând, în scopul unei analize mai minuţioase a cauzelor şi efectelor exploziilor.

In acest scop, se foloseşte numai a mia parte a unui gram dintr'o materie explozibilă, introdusă în obiectivul microscopului.

Graţie unor încercări, executate într'un spaţiu vid de aer, s'a ajuns să se provoace o a doua explozie, numai printr'o simplă trepidaţie, utilizându-se acţiunea undelor aerului sdruncinat.

Razele ultraviolete conservă laptele

Savantul german K. G. Weckel a observat că laptele expus razelor ultraviolete, are un număr mai redus de bacterii decât laptele proaspăt obişnuit. Din această cauză laptele astfel tratat se conservă cu 7 ore mai mult. Fenomenul se explică prin acţiunea razelor ultraviolete care stăvileşte formarea acizilor şi fermentaţiile.

Ereditatea amprentelor digitale

O anchetă extinsă la 50 de familii, cu 253 membri, a condus la concluzia că anumite particularităţi ale amprentelor digitale sunt ereditare.

Se crede chiar că această descoperire va putea sluji în viitor ca un auxiliar preţios pentru stabilirea paternităţii.

Acţiunea tiroidei asupra rănilor

Un medic rus din Odesa, dr. A. S. Kosdoba, pe baza a numeroase experienţe făcute asupra diferitelor specii de animale, a constatat că glanda tiroidă exercită o influenţă sensibilă asupra vindecării rănilor.

Rezultă din observaţiile acestuia că proporţia hormonilor în sânge determină într'o măsură importantă rezistenţa organismului împotriva boalelor infecţioase.

Cercetările au stabilit că o lipsă de secreţiuni tiroidiane întârziază şi agravează procesul de vindecare. Prin aplicarea locală a unui extract de hormoni se poate înlătura însă acest neajuns.

Ochiul electric explorează adâncimea mărilor

Graţie celulelor fotoelectrice, cufundate prin plase în mare, se poate măsura actualmente luminozitatea diferitelor locuri din adâncimea apei.

Prin această metodă s'a reuşit să se stabilească adâncimea, la care trăesc organismele unicelulare, care constituesc o hrană importantă pentru peştii de mare. S'a constatat astfel că aceste organisme se ridică, în timpul nopţii, până la nivelul mării, iar, pe măsură ce lumina creşte, ele se coboară, ajungând până la acele straturi de apă, în care domneşte o lumină de o sută de ori mai slabă decât aceea a zilei.

Secretul radio-telefonic

Un savant japonez, dr. Sigetaro Chiba, dela laboratorul de cercetări al „Companiei electrice din Tokio", a pus de curând la punct un nou procedeu, pentru transmisiunea vocii omeneşti, prin radio.

Noul sistem prezintă imensul avantaj că recepţia unei asemenea emisiuni este accesibilă numai unor iniţiaţi şi rămâne secretă pentru tot restul auditorilor.

Principiul constă într'o modulaţie a vocii făcută cu microfonul şi care produce o inversiune în raport cu frecvenţa.

La recepţie, o demodulaţie practicată de persoanele iniţiate, restabileşte vocea normală.

I. S.

Vară - lună plină

Printre foi şi lugere de viţă
Luna lin să lunece'n pridvor.
Eu luând cofiţa şi ulciorul
Să pornesc prin noapte la izvor.

Din cărare, pe poiană'n lună,
Sub mănunchi de brazi înnalţi pitită,
Casa să-mi apară ca un nufăr
Prin stufiş — pe-o apă liniştită.

Şi deodată, în tăcerea albă,
Sub lumina clară-a lunei pline,
Să tresar văzând în iarbă-alăturì
Umbra ta 'nclinându-se spre mine...

CAMELIA BUZDUGAN-HAŞEGANU

Din folklorul român

Cuvinte dialectale

In „Isvoraşul", revistă de muzică, artă naţională şi folklor, în No. 9 pe luna Septembrie 1933, d. G. T. Niculescu Varone, un foarte bun folklorist etnograf, la pagina 230, publică mai multe cuvinte dialectale, între care câteva din judeţul Ialomiţa, judeţ în care m'am născut şi trăit o viaţă întreagă şi mai ales în sat.

La unele din aceste cuvinte înţelesul nu este exact. Sătenii care i le-au tălmăcit nu au ştiut sensul lor exact şi nici d-sa nu le-a însoţit cu explicaţii mai desvoltate şi iată câteva pe care mă voi sili să le tălmăcesc aci:

Brăcăcică = căldare de aramă cu toartă, în jud. Ialomiţa (d. Varone).

Nu ne dă o explicaţie mai precisă ce fel de căldare, la ce se întrebuinţează şi în care parte a judeţului, căci aceste căldări nu se întrebuinţează în tot judeţul.

Iată sensul:

Brăcăcică, ori *brăcaciu,* sunt nişte căldări de aramă, mai largi la fund şi strâmte la gură şi cu toartă, spoite şi pe dinafară şi pe dinăuntru. Astfel de căldări le întrebuinţează locuitorii numai pentru adus apă dela gârlă sau dela puţ, cu o cobiliţă şi tot în ele ţin apa. De astfel de căldări nu se servesc decât locuitorii din oraşul Călăraşi şi comunele de prin prejur şi mai ales cei de pe malul Dunării, în loc de cofe sau doniţe, iar nu toţi locuitorii din judeţ, în unele locuri ale judeţului nefiind cunoscute şi nici numirea de brăcăcică. Asemenea căldări am văzut şi la Silistra, iar cuvântul de brăcăcică ori brăcaciu, nu pare a fi românesc.

Dughie = stog de fân în jud. Ialomiţa (d. Verone).

Dughie, nu este stogul (claia) de fân, cu plantă *mohor,* care se samănă pentru a se face fân, pentru nutreţul vitelor. In alte părţi ale judeţului i se zice *mei păsăresc* spre deosebire de meiul românesc, ale cărui boabe mai acum 60—70 de ani în judeţul Ialomiţa şi Brăila se măcinau şi din mălaiul (făina) lui se făcea mămăligă. *Mohorul* ca plantă de nutreţ nu este cunoscut în judeţul Ialomiţa, decât de vreo 50—60 de ani. In unele judeţe ale ţării i se mai zice parâng.

Găzoaică = opaiţ în judeţul Ialomiţa (d. Varone).

Găzoaică nu este opaiţ. Acest nume de găzoaică vine dela cuvântul *gaz.* Depozitului unde se ţine gazul (la oraşe) i se zice găzărie. Găzoaica e un vas mic de tablă; acum 60 de ani, când s'a trecut dela lumânare la lampă, se făceau astfel de lămpi din tablă, cu un mic gât deasupra pe unde se turna gazul şi printr'un mic capac care astupa, era o ţeavă subţire în care se introducea un fitil rotund c... ruia i se da foc. Aceasta era lampa primitivă şi în unele părţi i se zicea găzoaică. Apoi s'au introdus lămpile cu maşină şi sticlă. Găzoaică i se mai zice şi unui vas tot din tablă în care se păstrează gazul pe care îl cumpără. Numele de găzoaică nu se întrebuinţează în tot judeţul Ialomiţa.

Ghine = om înstărit, bogat, în judeţul Ialomiţa (d. Varone).

Ghine, săteanul îl întrebuinţează în loc de bine; el zice ghine, de ex.: Ce mai faci Ioane? — Ghine. Cum este afară? — Ghine! Am auzit că cutare nu mai este bolnav. S'a făcut ghine. Trăeşte el ghine, adică are tot ce-i trebue.

Hin = vin în judeţul Ialomiţa (d. Varone).

In judeţul Ialomiţa nu se pronunţă *hin* în loc de vin, ci *văin,* hjnin sau cam astfel. Nu avem litere potrivite spre a le scrie aşa după cum se pronunţă.

Hin i se zice finului pe care îl botează sau pe care îl cunună, de ex.: Hinu Ion, etc.

Opaiţ = şezătoare în jud. Ialomiţa (d. Varone).

Opaiţ. In vechime sunt acum aproape 70 de ani, nu erau nici lumânări şi nici lămpi de petroliu ca azi, sau dacă erau foarte rar lumânări de seu ori de stearină, spermanţet, abia de le întrebuinţau numai cei bogaţi, adică unii proprietari de moşii (boerii); iar sătenii fie că erau bogaţi sau săraci, ardeau opaiţul cu care luminau seara casele lor. *Opaitul* era astfel: luau un ciob sau hărb de strachină, ori de oală, spartă, făceau o feştilă de cârpă veche şi o aşezau în acel hărb în curmeziş, ca un vârf să fie afară şi peste acea feştilă puneau seu, ori untură de porc şi dedeau foc feştilei la unul din capete şi astfel luminau ei casele. Acesta era *opaiţul.*

Dela opaiţul de luminat şi-au luat numele, în o parte a judeţului Ialomiţa şi acele adunări de seara, ale femeilor la lucru. In partea de N.-V. a judeţului, acele adunări de seară la lucru se numesc şezători, iar nu opaiţ.

Opaiţ se mai numeau şi adunările seara, a femeilor la lucru, la câte o casă, unde ele torceau lâna, inul, cânepa, etc. Astăseară e opaiţ la cutare. Aşa dar, aceste şezători în o parte a judeţului Ialomiţa de E. şi S. E şi-au luat numele dela opaiţul cu care luminau seara casele.

Porcoaie = stog de fân în jud. Ialomiţa (d. Varone).

Porcoiu este o grămadă mică de fân, în formă rotundă, întocmai ca o căciulă ţuguiată şi înaltă cam de un metru şi diametrul bazei ca de 1 m. jum., care se face din brazdele de fân după ce s'au uscat.

Fânul se ţine în porcoaie, 5—6 zile în care timp plugarul îşi mai face şi alte munci, apoi se adună 15—20 porcoaie la un loc pe acelaş lan şi se fac porcoaie mai mari, de câte un car de fân, şi care se numesc căpiţe. După ce fânul mai stă în căpiţe, în care timp plugarul mai îşi face şi alte munci şi este mai înlesnit, cară fânul în obor (arman) şi aici face o căpiţă mult mai mare, de 3, 4, 5, etc. care de fân şi care căpiţă se numeşte claie de fân şi nu stog.

Poşmogit=pipernicit în jud. Ialomiţa (d. Varone).

Poşmogit nu înseamnează pipernicit, ci aşa ceva ca şi cum ar fi de ex. pânea ori plăcinta sau altceva, care puse în cuptor, în loc să se coacă şi să crească, mai mult se usucă. Prunele sau orice fructe care se usucă în pom, zicem că s'au posmogit. In Moldova la pânea uscată îi mai zic posmagi; aşa leneşul lui I. Creangă, întreabă: „mueţi-s posmagii?"

Pipernicit. Despre pomii care cresc mici, zicem că cresc pierniciţi, despre un copil zicem că creşte pipernicit sau a rămas pipernicit; asemenea despre o vită, etc.

Este bine când culegem astfel de cuvinte dialectale, dintr'o localitate, să întrebăm pe mai mulţi săteni, ca să ne dea toate desluşirile, cum le socotesc ei şi apoi să le combinăm, căci se întâmplă ca unii să nu ştie bine şi ne dau explicaţii greşite. Apoi nu în toate părţile unui judeţ să se întrebuinţeze unul şi acelaş cuvânt, şi deci nu trebue să-l trecem ca general în tot acel judeţ.

DOBRE ŞTEFANESCU

Gazeta Medicală

Digestia „nu merge"... — Sfaturi de frumuseţe pentru femei. — S'a găsit leacul paraliziei infantile? — Un medic vienez face oamenii transparenţi — Organe nefolositoare în corpul omenesc. — Viaţa în aier liber. — Inapoi la natură! Binefacerile vieţii de ţară. — Amorul cu tarif. — Stricturi pe canal. — Obiecte cari stau zeci de ani în ureche. — Descoperirile unor savanţi americani. — Piersicile din punct de vedere medical. — Să se opereze hernia pruncilor! Tifos şi disenterie la Cernăuţi. — Consultatiuni medicale şi grafologice. — Lei 7. Redacţia şi administraţia: Str. Doamnei, No. 27.

A. Reizen

O eroare tragicomică

Schiţă din viaţa parisiană

Sunt câteva luni de când Berta, o fată de vre-o douăzeci de ani, şi-a părăsit postul din atelierul de croitorie unde a lucrat şi nu-şi poate găsi un alt loc. Puţinii bani pe care i-a economisit, i-a cheltuit de câteva săptămâni cu toată sgârcenia ei şi acum a rămas fără un ban şi fără prieteni, învârtindu-se singură pe străzile Parisului în căutarea unui serviciu.

Uneori privirea ei se întâlneşte cu privirea vreunui tânăr. Ea ştie că la Paris uneori se opreşte o fată în drum spre a fi invitată la un dejun. Se înţelege că niciodată ea nu s'ar duce cu un străin, dar dacă privirea ei întâlneşte pe vre-un trecător, ea îl priveşte cu groază, dar şi cu speranţă. Dar şi groaza şi speranţa dispar deodată cu tânărul... şi ea rămâne singură.

— Pe semne că nu le plac!, se gândeşte ea ; şi cu toate că n'ar merge absolut cu nimeni, dacă ar fi invitată, e totuşi amărîtă şi se simte jignită: că doară puteau să încerce !...

Intr'un rând s'a rătăcit prin marile bulevarde ale Parisului. Terasele marilor cafeuri şi restaurante străluceau în lumină. Perechi vesele şi fericite, grupuri întregi, stau în jurul meselor mici şi mari bând, mâncând, discutând. Din lăuntru se aude o muzică ce încântă toată strada cu melodiile ei armonioase.

Berta crede că muzica o chiamă şi pe ea. Şi ar merge şi ea între oamenii aceştia, căci doară a cetit undeva că toţi oamenii se înrudesc între ei, fraţi şi surori... Dar nu o chiamă nimeni altul decât muzica şi la chemarea muzicii ea nu îndrăzneşte să se aşeze. Da ! De ar chema-o cineva, un frate, o soră, atuncea — da, poate că n'ar refuza. Şi iarăşi se gândeşte : „In cazul acesta m'aş aşeza sau nu?" şi se hotărăşte: „Nu!" N'ar fi frumos!"

Şi totuşi ea cată în ochii tuturor... însă afară de orchestră, nu o chiamă nimeni! Şi... porneşte mai departe, prin marile bulevarde până-ce dă într'o stradă laterală. Trecând peste câteva case, ea observă un anunţ la o fereastră, la parter. Se opreşte locului şi citeşte *„Aici se caută o domnişoară cu plată bună"*.

Anunţul i-a părut suspect. Ea a examinat casa cu perdelele lăsate şi pieptul i se zbătea de enervare. A recitit din nou anunţul, s'a apropiat de intrare şi a tras repede clopoţelul. Uşa s'a deschis îndată şi în faţa ei a apărut un franţuz înalt, cu nişte mustăţi mari. El a privit-o zâmbind şi a întrebat-o politicos:

— Ce doreşte domnişoara ?

Inspăimântată ea a răspuns într'o franţuzească stâlcită, că a cetit anunţul în care spune că se caută o lucrătoare. Franţuzul a invitat-o să ia loc şi a urcat treptele să dea de veste patronului.

Berta s'a aşezat şi în marea ei curiozitate a observat locul unde se află. Duşumelele erau aşternute cu covoare colorate, pereţii zugrăviţi cu diferite tablouri reprezentând grupuri alegorice. O femee goală ţinea îmbrăţişat pe un tânăr care o privea cu drag, iar celelalte tablouri simbolizau iubire, plăcere şi dragoste de viaţă.

Tot sângele i-a venit în faţă. I se părea că a intrat într'un local hidos, plin de păcate, de unde trebue să fugă cât mai repede, dar se simţea ca lipită de divanul cel moale pe care se aşezase fără a se mai putea ridica.

Curând însă şi-a revenit în fire aşteptând cu nerăbdare pe patron. Calmă, a început să examineze totul. Sus, la etaj, în spre care duceau nişte scări elegante, se auzeau paşii tăcuţi şi discreţi ai unei femei tinere şi frumoase. Foarte atentă ea a auzit un râset uşor ce răsuna ademenitor de dulce.

Un sentiment nou, necunoscut, o cuprinse, trezindu-i dorul de a gusta plăcerea şi de a păcătui. O da, acum nu mai plec de aici, se gândi ea. E atât de tânără şi viaţa de aici e tainică şi acoperită cu voaluri de mătasă... Ea vrea să vadă şi să trăiască totul, aşa cum trăesc aceia care s'au furişat prin păcătoasele, dar ademenitoarele porţi ale Paradisului...

Cu cine să se răfuiască? Cu lumea? Dar lumea e aşa de străină de ea! La ce folos că va trăi cinstită şi se va chinui, şi întrucât e mai frumos şi mai moral ca să mori de foame?

Si un gând aducea un altul : Şi ce e mai frumos şi mai moral: să-ţi vinzi mânile pentru o bucată de pâne, sau iubirea pentru plăcere? Şi iar se lupta cu gândurile...

Săptămâna trecută a vrut să se încurce cu un lucrător care câştiga şaizeci franci pe săptămână şi care putea deci să întreţie o femeie. Asta, pentru lume înseamnă bine şi frumos. Oare nu-i acelaş lucru ?...

Şi ea îşi aduse aminte de prietenele ei care s'au măritat toate, toate, fără iubire, ci numai pentrucă li s'a urît cu munca şi cu lipsa de lucru. Ele s'au vândut pentru o pâne şi ea pentru o viaţă nouă, bogată şi plină de plăcere...

Şi cu cea mai mare nerăbdare ea aştepta patronul care cu siguranţă avea s'o introducă într'o lume nouă, liberă şi voioasă...

Auzind paşi, s'a ridicat; inima îi bătea cu putere.

Văzând că patronul coboară scările, Berta a rămas deziluzionată. El îi făcu impresia unui om mai în vârstă, dar când s'a apropiat de ea şi a privit-o cu ochii săi negri, adevăraţi ochi de francez, această deziluzie a dispărut. Inima îi svâcnea, pieptul i se mişca întocmai ca o barcă când marea e răscolită de furtună, şi obrajii i s'au aprins de roşeaţă.

Dupăce patronul i-a dat un *„bon-soir"* amical, el a început s'o studieze de sus până în jos. La început Berta s'a simţit foarte jignită de această examinare, dar când l'a auzit şoptind ca pentru sine: *„bon, bon"!* ea a devenit mândră. „Ii plac", i-a pătruns în inimă această nouă şi plăcută melodie.

Dar îndată şi tot fără a scoate o vorbă, patronul a rugat-o prin gest să se întoarcă ca să vadă cum arată pe cealaltă parte. El a atins-o apoi la talie şi a şoptit iar ceva neînţeles. In urmă s'a întors către ea, fixând-o cu privirea:

— *Très bien!* —, a zis el după această examinare, eşti bună pentru mine.

Tonul acesta în care suna ceva tainic, a jignit din nou pe Berta care cât pe ce vroia să intervie şi să-i spună că ea înţelege aceasta în alt senz, mai frumos şi mai sublim. Dar patronul i-a luat-o înainte:

— Munca dumitale de fapt va fi foarte uşoară!

— Asta o ştiu, a şoptit Berta, poate chiar prea uşoară!

Şi a zâmbit sarcastic, privind pe patron cu subînţelesuri. El însă a continuat liniştit şi cumpătat:

— Eu n'aş spune că-i prea uşoară... fiindcă la urma urmei e o muncă... In schimb însă vei purta hainele cele mai scumpe. Toată ziua vei umbla în cele mai frumoase şi mai moderne rochii.

— Foarte mulţumesc! a izbucnit Berta şi nu ştia: să se bucure de frumoasele făgăduieli ale patronului, sau să-şi plângă viaţa nenorocită...

— Imi mulţumeşti? a răspuns patronul. De ce? Că doar rochiile nu ţi se dăruesc, se înţelege...

Berta n'a priceput ci l'a privit uimită şi abia l-a putut întreba:

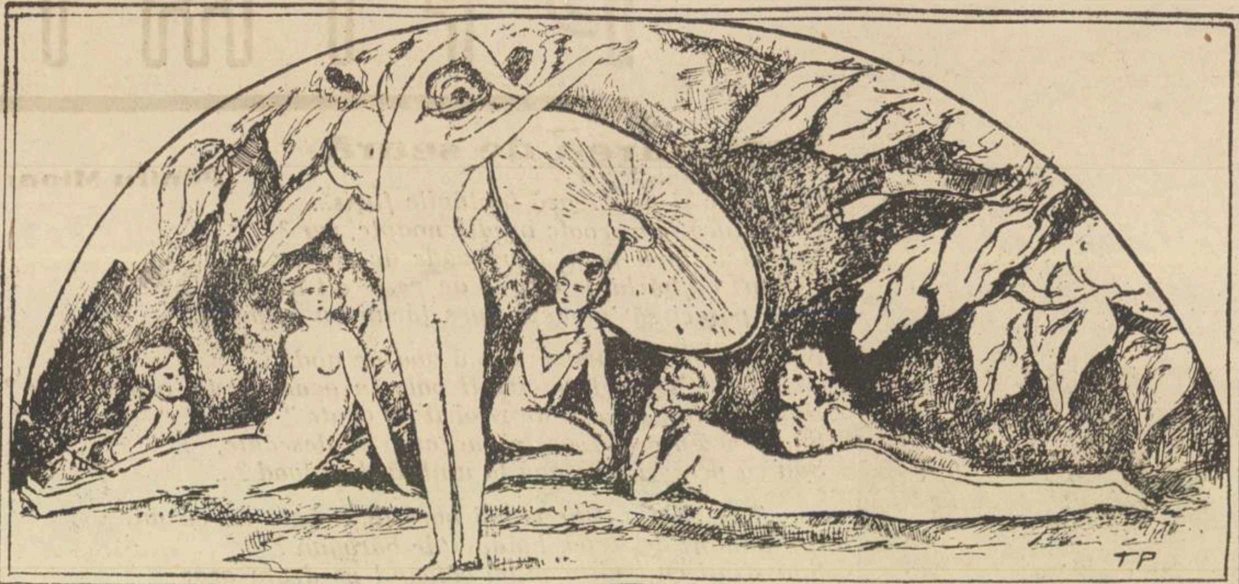
— Dar ale cui sunt rochiile?

— Cum ale cui?, a râs iarăşi patronul. Sunt rochiile afacerii, dece nu pricepi? D-ta le încerci, doamna pentru care e cusută rochia se uită la d-ta, cum e croită şi făcută, şi pe urmă, dacă e nevoe să se mai facă vre-o corijare, d-ta o desbraci, o îmbraci apoi din nou şi tot aşa mereu...

Berta a plecat capul, deznădăjduită, iar patronul a continuat:

— Uneori la deschiderea sezonului porţi o rochie toată ziua. Te plimbi prin atelier şi clientela se uită la d-ta, la moda cea nouă. Dar... nu te speria... că nu-i cine ştie ce muncă grea! La mine sunt câteva fete, şi mai am nevoe de una.

Urmare în pag. IV-a

Teatrul de păpuşi din Luxemburg

In Luxemburg, într'un colţ al grădinii, neascunsă de arbori şi încadrată de peluze, stă pe nisip, cu aerul că nu e crescută din pământ ca toate casele făcute de oameni pentru oameni, provizoriu parcă (ai impresia că o mână foarte mare ar putea-o lua de aici şi muta dincolo) şi cuminte, o casă galbenă-roz ca de turtă dulce, cu ferestre joase şi lungi. Azi, joi, la uşa ei s'au adunat toţi copiii din grădină, adică o ceată imensă, sgomotoasă, colorată. Casa roz e un teatru de marionete şi azi la ora 4 începe spectacolul. Inăuntru, pe bănci care vin oamenilor mari sub genunchi, „publicul" cam tot numai în vârstă de 8 ani, nerăbdător, agită bucle, berete cu moţ, picioare care ajung la înălţimea capului şi trec de el (deşi pe pereţi sînt tăbliţe pe care scrie : „Nu vă suiţi cu picioarele pe bănci", mâni cu degete mici şi grase, glasuri minore. Ochii s'au mărit, joacă în feţele mici, mânjite de dulceaţă şi şocolată (pentrucă e ora 4 şi adineauri şi-au luat grăbiţi de făgăduinţa teatrului, gustarea).

In fundul sălii, pe bănci obişnuite, mamele sau bonele fac eforturi să potolească de la depărtare mişcarea şi neliniştea ţâncilor. Un haut-parleur cântă, înainte de ridicarea cortinei, muzică pentru copii, dar sînt foarte rari copiii care aud muzica. Aproape toţi trec pe lângă ea, cum trec pe lângă zgomot sau linişte: fără s'o bage de seamă. O supraveghetoare găsită într'o ţară de uriaşi, cu o vargă în mână, se plimbă printre bănci ca să facă linişte şi să împartă gazete ilustrate, care strică tot efectul deşteptat de aerul ei de căpcăun. E în faţa băncii întâi şi cei din rândul al şaptelea se plâng şi se zbat că n'au primit încă revista. Cei care au primit-o au uitat-o sub bancă şi au ceva de spus bonei din fundul sălii sau unui prieten de care îl desparte un rând.

In sfârşit spectacolul începe. Ridicarea cortinei în faţa scenei mari cât o odae, a oprit răsuflarea.

E o poveste cu marchizi, cu contese, cu hoţi şi un servitor molieresc, un fel de Scapin: Guignol. Decorurile sînt admirabile, fantastice, fără prea multe amănunte, în culori vii şi tari ca pentru optica copilului, cu toată gama luminilor unei scene adevărate. Costumele bogate, „piesa" antrenantă, amestec de „dramă" şi „comedie". Marionetele aşa de price-put jucate, că publicul freamătă, se amestecă în convorbirea lor, în clipele de primejdie anunţă contesa că hoţii sînt aproape şi-l strigă pe Guignol în ajutor. Guignol are lungi conversaţii cu sala înfierbântată, în delir. E un fel de groază: contesa e legată de hoţi. O fetiţă lângă mine izbucneşte într'un plâns tăiat de ţipete! Supraveghetoarea, după ce i-a spus inutil că „nu e adevărat", o ia în braţe s'o ducă la mai-că-sa plocon, afară. Alta, cu ochi mari, albaştri şi cu un nas inexistent, se răsuceşte cu disperare spre fundul sălii şi nu ştie grăbită pe unde să-şi facă loc, să iasă. Drama de pe scenă nu mai are nici o însemnătate pe lângă propria ei dramă, pe care o declară candid şi tare.

Piesa se închee cu victoria lui Guignol fireşte, care invită copiii, duminică, la „Ali Baba şi cei 40 de tâlhari". Se face lumină. Mamele îşi caută copiii şi copiii nu-şi găsesc mamele şi e o goană aşa de disperată spre uşă, că nimeni nu mai poate eşi. Un prichindel negru şi desgustat, care n'a înţeles nimic din ultima invitaţie a lui Guignol, se revoltă: „a spus că au fost 40 de tâlhari şi eu n'am văzut decât doi!"

Francejii ştiu să-şi iubească copiii, ştiu să-i îmbrace, să le vorbească, ştiu să se pună la nivelul minţii lor. Există în Franţa o întreagă literatură pentru copii şi case de editură care nu publică altceva. Sînt aici cele mai frumoase jucării, cele mai artistice cu putinţă şi acest teatru aşa de luat în serios, aşa de perfect organizat este o dovadă adâncă de civilizaţie, pentrucă numai un popor sau un om civilizat *ştie* să iubească, pe când barbarul iubeşte.

LUCIA DEMETRIUS

Paris, Iunie 1934

Arta de a muri

Doi scriitori englezi au publicat de curând o carte despre diferite moduri în care unii oameni au ştiut să moară. André Maurois în „Figaro" citează din această carte câteva cazuri mai caracteristice.

Carol al II-lea al Angliei a murit ca un adevărat rege şi gentleman:

— Am cheltuit un timp prea mare, de necrezut, pentru a muri. Sper că mă veţi erta...

Filozoful Hall, fiind de profesiune medic, îşi numără singur bătăile pulsului, şi zise unui alt doctor care se afla la patul său:

— Pulsul a încetat să bată.

Acestea i-au fost ultimele cuvinte.

Celebrul matematician Lagny care inventase la începutul secolului al XVIII-lea un nou procedeu pentru calcularea „pătratului" şi „cubului" cu un ingenios sistem de a „scoate" radicalul pătrat şi cub, era în agonie, când unul dintre prietenii săi, dorind să afle dacă Lagny nu şi-a pierdut cunoştinţa, îl întrebă:

— Care-i pătratul lui 12?

— 144, — răspunse în şoaptă Lagny şi-şi dădu în clipa următoare ultima-i suflare.

Auguste Compte, murind, striga:

— Ce pierdere ireparabilă!

Oscar Wilde n'a putut să nu spue în faţa morţii:

— Mor tot aşa cum am trăit: cheltuind mai mult decât am!

Ultimele vorbe ale lui Heinrich Heine au fost:

— Dumnezeu mă va erta: asta doar e meseria Lui!

Ultima frază a lui Napoleon al III-lea a fost o întrebare, adresată medicului său:

— Connot, n'ai fost cumva la Sedan?

Pictorul Corot visa:

— Cred din toată inima că şi în cer se poate picta în culori.

Ducele de Richelieu a fost întrebat de preot:

— Ertaţi dvs., păcatele duşmanilor?

Richelieu răspunse:

— N'am alţi duşmani decât pe duşmanii statului.

Regina Luiza a Prusiei ordona, în agonie, unui vizitiu închipuit:

— Mai repede, mai repede, goneşte caii — în rai!...

Subsemnatul crede că nu va spune nimic... A. N.

Interior

Cad umbre stânjinii de înserare,
Cu unde de melancolii lilas...
E ceasul de crepuscul şi visare,
Când sunt bolnav de amintirea ta

Te-aşteaptă violetele pe masă
Privind mirate odăiţa goală
Şi pretutindeni se presimte 'n casă
Absenţa ta de notă muzicală.

Te-aştept să vii să-mi cânţi o sonatină
Ca plânsul chinuit de havaiană
S'aprinzi iar candelabre de lumină
In sufletul meu trist ca o pavană.

GEORGE FONEA

Din literatura ţigănească

Ţiganiadă...

La 1853, când principatele române erau ţapi ispăşitori între neînţelegerile dintre ruşi şi turci, pentru prima oară ţiganii au jucat un rol istoric, formând o adevărată epopee mai straşnică decât năzdrăvăniile descrise de Budai Deleanu în „Ţiganiada".

Totul era posibil pe atunci, când era vorba de „suveranitatea" turcilor şi „protecţiunea" ruşilor asupra urgisitelor principate române, Moldova şi Muntenia, peste care domneau Ghica şi Ştirbei. Diplomaţia europeană asista neputincioasă la frământările unui popor latin, dornic de libertate şi propăşire.

Şi pe pământul vechilor voevozi Ştefan şi Mihai, colindau regimentele de ruşi şi turci, care se ciocneau pentru interese meschine, al căror preţ erau cele două principate. Iar ca nenorocirea să fie şi mai mare, bande de greci amestecaţi cu arnăuţi, albanezi, bulgari şi dezertori de diferite naţii, străbăteau principatele jefuind, omorând, violând, fără teamă. De altfel, chiar domnii principatelor erau nişe simpli funcţionari care se umileau, după cum bătea vântul, în faţa unor polcovnici sau bey. La un ordin al Ţarului Nicolae I, trebuiau să plătească sub formă de „despăgubiri" pentru armata de ocupaţie, câte opt milioane de piaştri. Zadarnice erau protestele „bonjuriştilor" pe lângă cabinetele europene, zadarnice moţiunile de protest votate de divanul moldovenesc şi de boerii munteni. Toate sforţările erau neputincioase. Strânşi între ciocan şi nicovală, domnii români trebuiau să se supună tuturor umilinţelor.

Austriacii, sub forma „apărării intereselor" îşi concentraseră trupe în Banat, gata să ocupe din nou Oltenia.

Incăerările între ruşi şi turci continuau cu rezultate variate. In una din aceste încăerări, ruşii au pierdut în trei luni 30.000 de oameni. Dar armata lor s'a refăcut repede, înaintând în Muntenia. De astă dată, Domnul muntean trebuia să se declare făţiş pentru ruşi. La ordinul acestora de a li se arăta o probă mai temeinică de devotament, Ştirbei Vodă, ca să facă faţă situaţiei, a strâns un corp de mercenari care numărau până la 6000 de oameni. Majoritatea acestui corp o formau ţiganii strânşi de prin şatre, rudării şi ogeacuri.

Inchipuiţi-vă acum o armată de ţigani, îmbrăcaţi în strae ostăşeşti, armaţi cum dădea Dumnezeu, amestecaţi cu greci, sârbi şi bulgari, printre care şi foşti argaţi sau hoţi de codru, mergând să lupte pentru „independenţa" principatelor române, când ei înşişi erau încă robi ai boerilor români. Şi, sărmanii ţigani, inconştienţi de rolul lor, unelte oarbe în mânile ruşilor, plecau să moară în Dobrogea, luptând contra turcilor la Măcin, Babadag şi Nuci.

Şi cu ce mândrie povestesc bătrânii ţigani de azi despre vitejiile părinţilor lor, când stau la gura vetrei, în timp de iarnă!

— Boerule, eu sunt ţigan, dar tăicuţu a fost comandant de pâlc ostăşesc. Şi nu e uşor lucru să comande un ţigan două sute de soldaţi...

— Cum asta, vătafule?

— Hei, e o poveste lungă şi adevărată. Mi-a spus-o taica, Dumnezeu să-l erte! Vrei să asculţi?

— Cum să nu!

— Taica era om viteaz, deştept şi harnic. Ţiganii din ţinutul Buzăului îl alesese Bulibaşă. Nu avea mai mult ca treizeci de ani. Era mare cinste pentru un ţigan ca la anii ăştia să fii ales bulibaşă. Tocmai atunci intrase în ţară şi turcii şi ruşii, care se măcelăreau ca turbaţii. Ruşii, care mâncase o bătae zdravănă dela turci, au pretins lui Vodă Ştirbei să strângă o oaste pentru ajutor. Dar cum Vodă Ştirbei nu voia să piardă români sadea de dragul ruşilor, a dat poruncă să se recruteze ţigani şi alte ciurucuri de străini pripăşiţi în ţară. Taica, dornic de vitejie, a încălecat pe un bidiviu şi colindând satele, a strâns în jurul lui până la 3000 de ţigani cu care a pornit la Galaţi, unde au fost îmbrăcaţi cu haine de husari ruseşti, înarmaţi cu iatagane şi puşti, apoi trecuţi peste Dunăre aproape de Tulcea. Acolo s'au mai strâns şi cazaci şi zaporojeni. Lui taica i s'a dat comanda unei roate care nu avea altă treabă decât să ucidă turcii, să dea foc satelor lor, să răpească pentru ofiţerii ruşi cadâne frumoase, să jefuiască şi, dacă va fi nevoe, să moară pentru Ţar.

Dar taica n'a fost prost să caute moartea cu lumânarea. Ce jefuia, jefuia pentru el. Pe cadâne le îmbrăţişa el întâi şi apoi le ducea plocon ruşilor. La Măcin, unde se găsea vin mult, desfunda butoaele şi bea în rând cu cazacii, până adormea buştean. După trei luni s'a întors în Dobrogea cu cincizeci de mii de lire turceşti, cu trei armăsari înhămaţi la o droagă plină cu şaluri, covoare şi brâuri de mătasă. Buzunarele lui erau pline cu brăţări, inele şi lanţuri de aur...

— Dar din roata lui murise mulţi ţigani?

— Aşi! Ce crezi că ţiganii erau proşti să-şi lase pielea pe acolo? Slavă Domnului că erau destui ruşi care să moară pentru ţarul lor. Taica îi îndemna mereu: — Băeţi, când vedeţi că se apropie pericolul, mâncaţi pepeni mulţi, beţi apă şi apoi prefăceţi-vă că sunteţi bolnavi de holeră, eşind mereu la poiană. După ce trecea primejdia, ţiganii se însănătoşeau ca prin minune dumnezeească.

— Atunci taică-tău n'a fost aşa viteaz după cum îl lauzi...

— Viteaz mare n'o fi fost el, dar şi şiretlicul în timp de războ este mare lucru, ca să scapi cu pielea neciuruită. Vorba-i că s'a întors el acasă cu gradul de ofiţer?

— Nu mai vorbi!

— Să-mi sară ochii din cap dacă n'a venit acasă cu patalama la mână semnată de generalul Zabalcanschi, că este ofiţer... Păi, ce crezi, boerule, că eu sunt ţigan de neam prost? Arată-mi mie care alt ţigan se poate lăuda că taică-său a fost ofiţer?

— Aşa o fi, dar care-i dovada?

— Dovada? Ei, boerule, un fecior de ofiţer nu trebue să fie făcut mincinos. Eu sunt om bătrân şi alţii de seama mea, care ştiau despre taică-meu, au murit săracii. Oare nu sunt eu vătaf peste şatră? Intrebaţi pe membrii şatrei, pe ce bază am fost ales eu vătaf de părinţii lor? Eu îi judec, eu îi pedepsesc şi tot eu îi cunun sau desfac căsniciile lor, când nu se înţeleg cu muerile.

— Dar răposatul taică-tău, ce a făcut cu averea dobândită ca ofiţer?

— S'a făcut negustor de cai. Mergea până la Braşov şi Chişinău să cumpere armăsari, pe care apoi îi vindea cu preţ bun la boeri. Ba, îşi luase ca ţiitoare o săsoaică pe care o adusese în sat, până a dovedit-o maică-mea, Dumnezeu s'o ierte!

A fost tărăboi mare. Săsoaica a plecat cum a venit, după ce a mâncat o bătae soră cu moartea şi cu un smoc de păr smuls din rădăcină... Sub Vodă Cuza, care ne-a dezrobit, taica s'a angajat ca potcovar al regimentului de roşiori din Bârlad. Ceruse să fie socotit ca ofiţer dar i s'a râs în nas.

— Domnilor, eu am fost ofiţer...

— Când?

— Când am luptat în Dobrogea alături de ruşi, contra turcilor.

— Păi ofiţeria ta a fost în armata rusească, nu în cea românească...

— Mă rog dumneavoastră, eu am comandat o roată de trei sute de oameni strânşi din porunca lui Vodă Ştirbei, nu a ţarului şi soldaţii erau recrutaţi din ţara românească...

— Nu recunoaştem! Noi te angajăm ca maestru potcovar. Eşti mulţumit?

Taica s'a mulţumit şi aşa, căci un maestru potcovar la un regiment, se apropie de un grad de sergent major şi tot e ceva... Nici eu n'am fost mai prejos. In armată am fost sergent şi am luptat la şeapte'şeapte în regimentul 2 de linie iar dacă vream să mă reangajez, deve-

Urmare în pag. IV-a

CĂRUȚA OPRITĂ IN TRANSILVANIA

Destinul lui Jules Jacot-Guillarmod

Există o taină: aceia a nostalgiei ascunse în sufletul fiecăruia dintre noi, după un colț de țară îndepărtată pe care, poate, niciodată nu-l vom putea străbate.

Pictorul elvețian Jules Jacot-Guillarmod a trăit viziunea unui ținut pe care, însă, a reușit să-l străbată aievea; și acel ținut a fost România!

Jules Jacot-Guillarmod s'a născut la 20 Iulie 1828, la Chaux-de-Fonds, în locul numit „Micul Castel", ce există și azi pe aceiaș cale a coastelor lui Doubs.

Până în 1847 și-a petrecut copilăria în acest ținut însorit, cu orizonturi încadrate de dealuri și de păduri ca niște miniaturi sculptate pe albastra depărtare. Mai târziu vine să urmeze liceul la Neuchâtel, acest oraș de pictori. In clasă, răpit uneori de fantezia lui creiatoare, absent cu gândul, desena, de predilecție animale, în fel-de-fel de atitudini. Profesorul îl surprinse într'o zi și rămase uimit de talentul copilului care pe atunci avea 15 ani.

Muzele, însă, l-au purtat de mână pe cărări întortochiate. Astfel, după indicațiile date de Louis Favre (fratele său vitreg), Guillarmod a început mai întâi să învețe gravura pentru a orna ceasornice; dar, în adâncul lui, ambiția creștea. El începu să studieze desenul și apoi pictura, la Geneva, în 1847, cu Barthélemy Menn.

In 1848 îl găsim la Paris, unde studiază la Gleyre și la Couture, împreună cu prietenul său Bachelin. (Prima lui expoziție datează dela 1851).

La 31 Martie 1852, împreună cu amicul său, se duce să facă o vizită lui Ingres, care expusese mai mult pentru adoratorii săi, portretul Doamnei Moitessier. După cum ne indică chiar d. William Ritter — care a scos nu demult un foarte interesant album întovărășit de un studiu asupra vieții acestui pictor pe care l-a cunoscut în tinerețe) — în urma acestei vizite făcută lui Ingres, Bachelin va rămâne sub influența marelui pictor francez; pe când Guillarmod nu. Căci „el era o natură mai puțin maleabilă, care chiar în școală se formează singur".

La Paris leagă prietenii cu câțiva pictori: Fr. Simon, Albert Anker. Th. Schuller și un alt Louis Schuller, denumit „Ungurul", de fel din Sighișoara. Acest om va juca — la un moment dat — un rol important în viața pictorului elvețian.

In timpul liber Jules hoinărea singur sau împreună cu prietenii, căutând peisagii și modele; iar, din când în când, din economii, își cumpăra câte o litografie de Géricault.

Scriitoarea Mary Webb spune undeva: „Que sont les animaux sinon des âmes qui se promènent en dormant" (Ce sunt animalele decât niște suflete care se preumblă dormind). Această delicată viziune se potrivește de minune cu concepția pictorului elvețian. Fiindcă, înamorat de animale, acestea îi vor fi cele mai dragi modele. In muțenia lor, viața îi apare altfel, cu atât mai mult, cu cât o boală tristă îl lovește: surzenia.

„TORCĂTOARE VALACHA"

D. W. Ritter spune în biografia sa: „Calul este pasiunea lui predominantă, de totdeauna. El frecventează școala veterinară dela Alfort și acolo învață cu scrupulozitate anatomia calului. In desenele sale va rămâne tendința de a face să simți mai mult această anatomie, decât să te amuzi în seducțiunea culorii"...

El picta numai în aer liber, studiind modelele sale în libertate, la pășune, în mers, stând, admirând formele lor, mișcările și jocul de lumini și umbre — asemeni lui Rodin. In arta lui, „Jacot Guillarmod este sobru.... și el nu are nici odată prea multe culori într'un tablou. *Este de altfel, precursorul tabloului în două sau trei tonuri.* Și chiar în acestea, totul este redus la esențial. Iar esențialul, pentru el, este un sentiment de pace gravă, de pace interioară".

Această pictură era, însă, prea puțin apreciată de contimporanii săi. Prea puțini îl prețuiau și-i admirau arta.

La un moment dat, desamăgirea îl cuprinse. Și atunci, retras la țară, părăsi pictura și se făcu agricultor. Astfel, timp de doi ani, trăi între modelele lui scumpe, departe de răutăți, departe de oameni....

Dar spiritul lui nu putu să suporte multă vreme această încătușare. Cedând insistențelor prietenului său de odinioară, Louis Schuller, plecă, în 1859, spre Orientul european, unde, timp de câțiva ani, își căută și studie modelele în Ungaria, Transilvania și Valachia.

In Transilvania mai ales, dragostea lui de peisagii și-a găsit cuibul.

Intre pânzele rămase dela Guillarmod „*Nunta Valachă*" ocupă un loc de frunte.

„Sinteza pe care neuchâtelezul nostru (adaugă d. Ritter) o va da despre viața românească va fi faimoasa Nuntă Valahă.

De oarece acest tablou, din motive tehnice, nu a putut fi reprodus, dau mai jos descrierea unei astfel de nunți făcută de pictor însuș. Descrierea are mare asemănare cu tabloul său:

„Către seară are loc conducerea miresei. Ceremonii de acestea au loc mai totdeauna Duminica, iarna, căci vara, după spusele lor, nu au timp să se ocupe de asta. In această petrecere se desfășoară tot pitorescul acestor căsătorii; și cum populația valahă este cea mai numeroasă din Transilvania, rar se înâmplă să scapi o Duminecă fără să întâlnești un lung șir de nuntași, doi câte doi, mergând la pas, cu steaguri în frunte și în coadă, și strigând ura ca niște nebuni. Trebue să vezi așa ceva ca să-ți poți închipui.

„Acești mici cai rustici, viguroși, se învârtesc încoace și 'ncolo; valahii poartă un costum uniform dacă vreți, dar pitoresc. Mirele, în mijlocul cavalcadei, poartă o mică cocardă roșie cu totul aparte, având o inimă albă în mijloc. După el vine mireasa într'un car tras de patru boi mari, gris sau albi, cu panglici la coarne, iar în dreapta și 'n stânga ei șade câte o prietenă; un țigan, înaintea carului, *îi farmecă drumul*, cântând din vioară. Iar al doilea car, tot așa tras de patru boi, vine cu cuferele și lucrurile menajului nouilor căsătoriți; și astfel frumoasa părăsește satul ei pentru acela al noului ei domn și stăpân, când ei nu sunt născuți în acelaș loc".

Pentru lectorii noștri am reprodus aci un studiu denumit *„Țesătoarea valahă"* (care, azi, aparține d-lui H. Rieckel-Jeanneret, din Chaux-de-Fonds), — precum și *„Căruța oprită, în Transilvania"* (azi în posesia d-lui C. Leinhas, Mannheim).

Cu toată melancolia imprimată pe chipul său (melancolie ce plutește parcă și deasupra tablourilor lui), artistul ascundea în adânc o veselie care se deslănțuia în compania prietenilor.

Și mai târziu chiar, „când se apuca de lucru, el își rememora, fluerând, uneori cântând, arii din operete și veselia apărea deodată.

„In atelierul său, veselia apărea dela sine; înconjurat de vechile lui modele valache, parisiene sau normande, cari tapisau pereții, acestea îi procurau o dulce nostalgie".

Caetul cu note și caetul cu schițe și desene, rămase dela el, s'au împărțit între cei trei fii și fiica artistului. Albumul acesta cuprinde între altele, scene în care apare des țăranul român; în fine există acolo și un peisaj de mahala din Bucureștii de odinioară, un han de la marginea Giurgiului și mai ales un aspect al portului Constanța, din timpul când se numea Kustendje și „din care fără îndoială nici o arhivă românească nu posedă așa ceva".

„Copiind zi cu zi aceste lucruri i s'a întâmplat să devină pictor istoric.

„Astfel, numai la el, din acele vremuri, se regăsește stilul cel mai nobil din ceiace a fost mai nobil în Ungaria și în România.... această minunată viață populară care a dispărut cu grâul ei de aur".

Primul care a scos din praful uitării pe acest pictor elvețian, este d. N. Iorga și mai mult, chiar d-sa a adus în țară câteva fotografii de pe picturile aflate în străinătate. Iar de aceste picturi s'a servit d. W. Ritter. D-sa merită, alături de marele nostru istoric, toate laudele pentru aducerea la lumină a acestor comori.

Jules Jacot-Guillarmod a aflat în peisagiul transilvan viziunea plaiurilor Neuchâtelezе, iar în firea țăranului valah a regăsit o sensibilitate ce-i era apropiată. De aci și profunda înțelegere și transfigurare a motivelor românești în arta lui, care cu atât mai mult trebue să ne fie scumpă.

ALEXANDRU CARUSSY

Țiganiada

Continuare din pag. III-a

neam și eu sergent major...

— Toate bune, dar dela taică-tău ți-a rămas vre-o avere?

— Mi-a rămas dar am împărțit-o la fete și feciori. Am gineri și nurori din neamul rumânilor, căci asta a fost ambiția mea: nepoții unui țigan ofițer să nu se căsătorească cu semeni de-ai lor.

— Și s'a putut acest lucru?

— Pentru bani cum naiba să nu se poată?

Am plecat lăsând pe bătrânul vățat, pufăind din lulea și țâșnind al cincizecilea scuipat, cu o regularitate demnă de invidiat pentru strașnicii fumători.

Nici acum nu știu dacă povestea sp...ă de vătaf poate fi adevărată.

G. A. LAZURICA

Primii pasi

Scrisoarea de seară

Pentru Mioara

Cad stele și punctează fântânile furiș...
Ce ciutură le-o scoate în altă noapte, rar ?
Cad stele lucii poate'n năvoade de pescar....
Pescari cu bărbi de aur — de peste alt hotar.
Trec paseri să 'nopteze spre țărmi cu păpuriș...

Acolo unde noaptea se leagă nod de nod...
— „Toc... Toc... Dar cine-ți bate în geam să te 'nspăimânte ?
Hei, au uitat cucoșii de răsărit să cânte ?
Sau toacă-o vrăjitoare și 'ncearcă să descânte,
Sau că pescari se roagă la umbră de năvod ?...

— ...Toc... Toc... Dar cine-i oare de-ți bate an cu an?...
Colindători de stepă, haiduci de bărăgan ?
Sau sfinți cu traista plină călcând pe drum arar
Sau c'a venit călare vre-un fiu de pădurar ?...
— ...Toc... Toc... Dar cine-i oare de-ți bate an cu an ?...

— ...Toc... Toc... Dar cine-i oare de-ți bate an cu an ?...
Pribeag cu traista'n mână și plină cu nesomn ?
Odraslă de 'mpărat, sau vre-un cocon de Domn ?
Sau colindeți de stepă, haiduci de bărăgan
Cerșind să înopteze la ușa vre-unui han ?...

Nu le răspunde... Nu !... Și te închină rar
In ceasul când pe țărmuri se 'nchină vre-un pescar ;
Când stelele punctează fântânile furiș
Și paseri trec să doarmă spre țărmi cu păpuriș...

La margine de țară, sau lângă alt hotar...

LIUBEN DUMITRU

Despărțire

In camera mea, cu lumina cernită de perdeaua trasă peste geam, au intrat Florian și Elvira. Tocmai ațipisem. Intâiu, mi-a părut rău că mi-au întrerupt un somn de care aveam nevoe. In noaptea trecută lucrasem până târziu la o temă tactică destul de încurcată. Mi-am ascuns mica nemulțumire. Am strâns o mână și am sărutat alta.

— Florian, ridică, te rog, perdeaua.

In lumina cenușie de seară de iarnă îi văd mai bine. S'au așezat pe două scaune alăturate și privesc la mine. Eu am sprijinit perinele de drugii de alamă ai patului și mi-am îndoit mânile sub cap.

— Știi că plec cu trenul de șase? îmi spune Elvira.

Nu, nu știam. Dar sunt mulțumit că i-am despărțit, cel puțin pentru un timp oarecare, dacă nu pentru totdeauna. Nu am fost interesat cu nimic în această despărțire. Am făcut-o mai mult din milă pentru biata fată.

Povestea iubirii lor nu o știu aproape deloc și poate nici ei nu o ghicesc complect. Căci dacă ar fi ghicit-o, sau s'ar fi despărțit pentru totdeauna sau nu ar fi fost nevoe să-i despartă nimeni.

Elvira a venit acum o lună în Timișoara, chemată de el. In ziua aceea am colindat cu ei toate localurile de noapte. La „Terminus" s'au spart câteva pahare când țiganul unguresc ne-a cântat la ureche romanțe unguresti, sălbatice și duioase, line și cu ritm de ceardaș, care te fac să visezi la o pustă pe care o bate iarna crivățul și la iubiri care cer răzbunare și sânge de om pentru o femee disputată.

I-am invidiat când îi vedeam cum se sărută în fața mea și când mă priveau cu ochii indiferenți ai fericiri de o clipă. Mi-a fost rușine când a trebuit să răspund negativ la întrebarea ei:

— Dar tu iubești?

Pe urmă i-am compătimit. Ea îl iubea mult. Dar el? Nici până acum nu știu. Nu pot să descriu suferințele îndurate de biata fată. Și mi-e rușine să detaliez felul în care Florian a chinuit-o.

Am căutat să împac în mai multe rânduri lucrurile, dar a fost zadarnic. Elvira a vrut să plece de mai multe ori. Florian a oprit-o în momentele când geamantanele erau gata și mâni care voiau să fie indiferente se strângeau pentru a nu știu câtea oară.

Niciodată nu l-am putut ghici pe Florian.

Sau este prea imbecil sau îmi este prea superior și are sufletul mai complicat ca al meu.

Cine știe? Poate că o iubește. Poate că o chinuia numai ca să o facă să-l iubească mai mult.

Mulți îndrăgostiți sau amanți plâng unul după altul când sunt depărtați și se urăsc când se văd. Poate că Florian voia să se răzbune pe trecutul ei care nu a fost prea cast. O vrea lângă el pentrucă o iubește și o chinuește pentrucă amintindu-și de trecutul ei, odată cu orgoliul rănit al bărbatului de a nu fi fost el primul, are îndoială că manifestările ei de iubire care s'au repetat de atâtea ori înaintea lui nu sunt sincere.

Vom putea vreodată să ghicim ce se petrece în sufletul celor care se iubesc ? Și noi când ne vom aminti de iubirile din tinerețe, nu ne vom putea înțelege și nu ne vom putea explica multe din frământările sufletului nostru și nebuniile care le vom găsi ridicule.

— Ai adormit? mă întreabă Florian.

— Nu, mă gândeam că e trist să te desparți și că e mai trist ca despărțindu-te, să pleci.

— O! Nu! mi-a răspuns Elvira. Nu sunt tristă deloc. Mă duc la mama. Poate că bunătatea și iubirea ei mă va face să uit tot trecutul și să nu mai sufăr. Dacă Florian va voi într'o zi să mă vadă, îl voiu primi cu drag și, dacă va reveni din nou la mine, îi voiu ierta totul.

Florian a aprins o țigare.

— Mai bine că pleacă. Am iubit-o și eu..... da, am iubit-o. Dar nu voiu putea niciodată înțelege dece m'am purtat așa cu ea. Dacă depărtarea dintre noi mă va face să sufăr prea mult, atunci voiu rechema-o și — cine știe? — poate că atunci mă voiu schimba. Și aș vrea să mă schimb.

Am rugat-o pe Elvira să-mi facă o cafea.

„Apoi m'am sculat și m'am îmbrăcat după ce i-am rugat să se întoarcă cu spatele.

Drumul spre gară l'am făcut pe jos. Este așa de frumoasă strada acoperită cu zăpadă și trotuarele pe care fețele înroșite de ger îți surâd fără să vrea!

Știam că despărțirea îi întristează. Deaceea le-am spus snoave și am făcut fel de fel de comentarii răutăcioase asupra vitrinelor și toaletelor cucoanelor.

La un colț de stradă ne-am oprit și am pus câțiva lei în mâna unui cerșetor cu un picior de lemn.

Câțiva pași m'a urmărit în minte chipul supt de mizerie și pălăria decolorată și le-am spus:

— Poate că foamea și frigul aduc mai mari suferinți decât iubirea.

Florian a aprobat cu capul, iar Elvira m'a privit mustrătoare. Am continuat cu poveștile glumețe, dar pe urmă mi-am dat seama că semăn cu un clown care vrea să facă să râdă pe o mamă care urmează la cimitir un copil mort. Deaceea am tăcut și până la gară am căutat să le înțeleg tristețea.

Unui spectator obișnuit, gara i se pare așa de indiferentă!

Călători necunoscuți, din toate părțile țării, care vor pleca în curând. Debitul de ziare cu vitrine în care se răsfață romane și reviste bune de citit în tren. Ghișeurile pe care privindu-le, când e înghesuială, îți dai seama că politețea nu este o calitate cu care se naște omul. Vânzători de ziare care zbiară stereotip aceeaș frază. Hamali soioși care își poartă ca o povară insigna de alamă din piept și pe care îi interesează numai numărul de geamantane grele. Pufăitul leneș al locomotivelor de manevră care nu interesează pe nimeni. Trenuri care vin și pleacă cu regularitatea cu care o amantă vine la primele rendez-vous-uri. Intotdeauna privim cu atâta indiferență gara și lumea ei!

Când ne suim câte odată singuri în tren ni se par ridiculi prietenii care își strâng de mai multe ori mâna lângă fereastra vagonului, iar sărutările părinților și îmbrățișarea prelungită a îndrăgostiților care se despart, ne distrează. Ne enervează batistele care flutură depe peron, părerile de rău și mânile care se mișcă la ferestrele compartimentelor vecine. Iar când ne despărțim de cineva drag, fie că plecăm sau privim trenul care pleacă, ne e ciudă că ceilalți nu știu de părerile noastre de rău și nu le ghicesc.

Am rămas cu Elvira în mijlocul sălii, lângă un soldat pipernicit, care păzea două geamantane cu aceeaș grijă cu care santinelele păzesc un depozit de munițiuni.

Florian s'a dus la casa de bilete.

Să încerc să o mângâiu pe biata fată? Aș face-o așa de rău încât mai mult ar întrista-o.

Am străbătut de câteva ori sala luminată de geamurile murdare, ghiontiți de trecători grăbiți.

Lângă chioșcul de ziare, Elvira s'a oprit.

—Iți mulțumesc că ai fost bun cu mine. Că ai fost cavaler. Că m'ai ajutat și ai căutat să mă faci mai fericită. Iți admir dezinteresarea. Dintre toți bărbații pe care înadins i-a chemat Florian să-mi facă curte, pentru a-mi arăta că nu mă iubește și că mă desconsideră, ești singurul care nu ai văzut în mine femeia, ci un suflet care suferă. Iți sunt recunoscătoare.

Mi-e rușine să aud complimentele acestea. Poate nu le merit. Nu am văzut în ea femeia, pentrucă mă gândeam poate la alta. Am avut ceva mai mult bun simț decât ceilalți, gândindu-mă că o femee care iubește așa de mult pe un singur bărbat, nu poate cădea în brațele altuia după câteva insistențe și manevre codificate în manualul unui don-juan standardizat. Poate că nu am avut mare merit căutând să ușurez suferința unui suflet, gândindu-mă că și eu am suferit și voiu mai suferi poate ca ea.

Dar ochii mari și înlăcrămați și mânile care țin acum cu atâta neîndemânare poșeta, m'au înduioșat. Și vreau să o mai fac să spere. Intre gândurile triste și lacrimile care vor înnobila murdăria băncilor unui compartiment de clasa 3-a, trebue să se amestece și speranța.

— Dragă Elvira, voiu căuta să fac tot posibilul pentru a te face fericită cu el. Pentrucă îmi dau seama că numai lângă el visezi fericirea..... Florian te iubește..... Te-a chinuit prea mult... Știu... Nu-l înțelegi dece se poartă așa. Dar eu îl înțeleg puțin... Și el suferă... Ce-ai zice dacă de Paști ar veni să te vadă?

— O! Ți-aș fi așa de recunoscătoare! Aș fi așa de fericită!

Sunt mulțumit că m'a crezut.

Florian a cumpărat biletul și ne ducem spre tren. Ne urcăm cu geamantanele în compartiment.

Acum s'au alăturat unul de altul și își strâng mânile, privindu-se cu ochii care când sunt triști par mai mari.

M'am întors eu spatele. Privesc prin fereastra ușii compartimentului două turnuri de biserică înroșite de apusul soarelui.

Fumul murdar al locomotivei, a cărei respirație astmatică ritmează gălăgia depe peron, se cerne pe dungile de verde pal ale câmpiei întreruptă de o parte și de alta de scândurile cafenii ale vagonului.

Doi hamali trec înjurând unguește.

In spatele meu, aud printre suspine:

— Dragul meu! Nu uita că Elvira te-a iubit și te iubește mult, mult de tot.

Imi închipui că acum se sărută. Știu cum este sărutarea îndrăgostiților când se despart. Este prelungă, dulce din cauza trupurilor care își freamătă dorința și sărată de lacrimile care se preling până la buze.

Pe peron, o voce arogantă strigă cu accent străin:

— Suiți în vagoane, domniloor!

M'am întors înspre ei. Mai erau încă înlănțuiți. O clipă îmi vine ideia să fac ca Elvira să nu mai plece. Dar mi se perindă repede prin fața ochilor toate motivele care au făcut ca ei să se despartă și renunț.

In altă gară îndepărtată, o mamă își așteaptă fiica să o mângâe și să-i aline nenorocirile de care a auzit prin scrisori.

Nu! Nu mai încerc nimic. Iubirea dintre mamă și copil, cu prea puține excepții, este mai sinceră decât iubirea dintre bărbat și femee. Trebue să o respectăm și, — în afară de rari cazuri — să-i dăm întâetate.

M'am coborât cu Florian pe peron.

Elvira privește din fereastra vagonului. Nici o lacrimă nu-i mai umezește ochii.

Florian privește fix pe Elvira. I s'au umezit ochii.

Sunt și eu trist. Imi închipui cât de mult suferă și unul și altul. Am privit și eu de multe ori prin fereastra deschisă un chip întristat și am dorit de multe ori depe peron ca plecarea trenului să mai întârzie. Trenul a început să se miște. Și parcă ghicesc cum sensibilitatea prea ascuțită a amanților își dă seama că trenul își mărește viteza cu fiecare fracțiune de secundă.

Ochii imobili ai Elvirei par'că nu-și dau seama de rostogolirea roților.

Văd o lacrimă pe obrazul lui Florian. Atât. Dar e deajuns pentru a-l pricepe.

*

Am plecat cu Florian. Era trist.

— Nu-i nimic, Florian. Nu fi așa de trist. Vă veți întâlni în curând. Până la Paști nu mai este mult.

Nu mi-a răspuns imediat. Și-a aprins nervos o țigare. Apoi a întors spre mine ochii micșorați și buzele disprețuitoare:

— Nu te face că nu pricepi. Am jucat teatru. Trebuia să-i răspund cu aceeaș monedă. Crezi că m'a mișcat mica comedie pe care a jucat-o înaintea mea și altora? Ha! ha! ha! Naiv mai ești! Te credeam altfel.....

Când am ajuns la tramvai, Florian a scuipat pe pietrișul murdărit de noroiu și a spus:

— Bine c'a plecat! A fost o târfă.

La prima stație s'a dat jos, spunându-mi că se duce la un prieten. Eu l'am urmărit prin geamul tramvaiului și l'am văzut intrând într'o cârciumă.

IOAN I. PERȚACHE

O eroare tragicomică

Continuare din pag. III-a

Figura d-tale e foarte potrivită pentru acest lucru. Poți veni mâne la orele opt dimineața.

Și dupăce Berta s'a lămurit de ceeace va fi noua ei ocupație, cât pe ce era să izbucnească în plâns. Cu privirea rătăcită, ca o leșinată, ea s'a uitat la patron întrebându-l încet ca salvată:

— Și salarul?

— Douăzeci de franci pe săptămână.

— Bine, vin mâne dimineața.

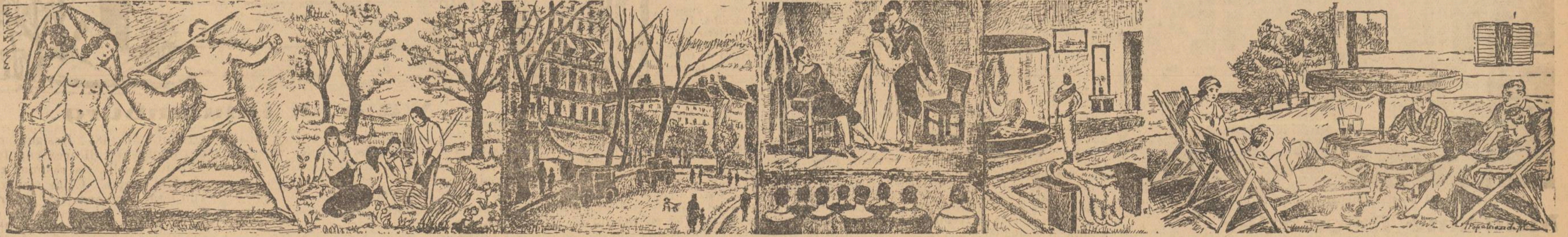
Eșind din atelier, ea a simțit ca și cum cineva a ademenit-o în chip urît și a înșelat-o. Și întorcându-se spre marile bulevarde scăldate în lumină feerică, voioșie și plăcere, i s'a părut că toate aceste femei luxos îmbrăcate, pe care le întâlnea, sunt simple figuri, manechine, pe care negustorii bogați încearcă rochiile și că ele singure nu au nimic al lor și că sunt sărace și păcătoase ca și dânsa și ca toate în această lume sgomotoasă și haotică...

Românește de C. S.

EL. — Am să te spun lui papa... că eși în oraș în fiecare seară și-mi faci scandal, că nu spăl bine vasele...

LUMEA-CAPITALA

Un sfat mult-aşteptat

De câtva timp, vechea revistă literară „Adevărul literar" — care a găsit, se pare, elixirul tinereţii eterne, — şi-a îmbogăţit cuprinsul cu cele mai variate şi mai interesante rubrici. Dela filozofia înaltă, — accesibilă unui restrâns număr de muritori, — până la cronica sportului, zeul generaţiei de azi; dela poezia fină şi melancolică a lui Demostene Botez, până la reţetele gastronomice complexe şi apetisante ale lui Păstorel; dela esseurile—în care sunt acumulate atâtea idei şi vaste cunoştinţe cât în conţinutul unei biblioteci, — ale d-nei Sadoveanu, până la spirituala şi superficiala „Cronică Feminină" a nouei colaboratoare: Ţuţu Ralia — această revistă închide, în cele zece pagini ale ei, toate manifestările spiritului uman. Cu versurile ei suspină studentul îndrăgostit; se delectează cu respectiva-i cronică, sportmenul convins. Din gravele-i articole ştiinţifice îşi culege noui cunoştinţe profesorul sever; oftează privind luna, midineta dela „al cincilea" — terminând nuvela-i sentimentală. Triumfătoare, harnica gospodină prezintă la dejun sarmalele pregătite după „Cronica gastronomică" pe care, ca omagiu autorului, le-a botezat „sarmale à la Pastorel" (şi astfel aceste bucate naţionale, — delicioase, deşi cam vulgare, — vor căpăta o înfăţişare mai poetică!). Ingrijată, croitoreasa consultă „Cronica feminină", ca să vadă sub ce aspect va mai apare capricioasa zeiţă „Moda".

Aşa dar, dela stomac la creer, dela muşchi la tualete — „Adevărul literar" se interesează de tot şi de toate. Un lucru îi lipseşte — cel mai important pentru noi femeile: sfatul cum putem păstra iubirea bărbatului drag, cum îl putem sustrage celorlalte tentaţii, pentru a fi al nostru şi numai al nostru, aşa cum fiecare o dorim şi cum nu se întâmplă niciuneia dintre noi!... Şi cred că acest sfat îl putem cere d-nei Ţuţu Ralia, care în inteligentele şi spiritualele-i cronici, — ne învaţă cum să ne îmbrăcăm, cum să ne fardăm, etc., în fine cum să întrebuinţăm tot arsenalul nostru, pentru capturarea celui mai simpatic şi periculos inamic: bărbatul!

Dar, vai, aceste arme încep să aibă tot mai puţin succes. Oricum ţi-ai aşeza carminul pe buze; oricât de artistic ţi-ai pensa sprincenele; oricât te-ai sugruma în centură şi sutien, cât de mult te-ai surmena în confecţionarea unui model de rochie inedit, a unei pălării originale — simţi cum bărbatul îţi scapă, îl ai numai pe jumătate, ţi se strecoară printre degete. Şi, dacă ar fi furat tot de o femee, — pericolul n'ar fi prea mare. Mai curând sau mai târziu, se va plictisi şi de ea... Iţi rămâne mulţumirea că şi ei i-l va fura alta, iar tu îl vei fura unei a treia. Lupta între elemente de acelaş fel, nu poate fi prea periculoasă. Rivala care ameninţă azi viaţa noastră sentimentală, e acea vulgară zeitate, cu zăngănit de motoare, cu miros de acizi: Ştiinţa.

Nu ne e teamă că vom pierde pe vechii noştri adoratori: scriitorii şi artiştii. De-apururi ei vor rămâne credincioşi farmecului feminin. Opera lor va naşte dintr'un surâs, dintr'un fâlfâit de rochie, din căldura unui braţ gol!... Dar, vai! numărul lor e redus. In faţa sgomotului de fiare şi mirosului de benzină, răspândit de vulgara Ştiinţă — palida şi imateriala Artă îşi coboară, unul câte unul, storurile grele la ferestrele turnului ei de fildeş, pregătindu-se de moarte, în tăcere şi singurătate, ca o regină exilată. Lupta se anunţă [illegible], cu această rudimentară rivală. Mirosul de acizi şi de benzină începe să fie preferat parfumului de violete; duruitul motorului şoaptelor amoroase, laboratorul alcovului. Şi, încă ar mai fi speranţe, cât timp bărbaţii rămân cu picioarele pe pământ; din nenorocire, ei o pornesc acum spre stele. Mamele noastre s'au luptat cu rivalitatea „stelelor" de teatru şi music-hall (conflict terminat printr'un glonte de revolver, o sticluţă de vitriol, sau numai o păruială naţională). Noi vom lupta cu rivalitatea stelelor reale şi vechile mijloace nu ne sunt eficace; ne trebue ceva nou.

Iată un fenomen îngrijorător: cazul profesorului Piccard. Un savant de seamă, a cărui înfăţişare nu are nimic din alura clasică a unui Don Juan. Şi, totuşi, soţul acesta îşi înşală public nevasta, — căci după cum anunţă ziarele, cu toate făgăduelile făcute soţiei legitime, — el pleacă pentru a treia oară, să-şi vadă iubita lui... Stratosfera!... Şi culmea — la întoarcere va povesti calm şi mulţumit, deliciile acestei călătorii, soţiei care l-a aşteptat în căminul conjugal, tremurând de teamă şi durere. Contra acestei pasiuni, d-na Piccard — desigur o femee cu reale calităţi, — nu are nici un fel de armă pentru luptă: îndepărtată şi intangibilă— rivala aceasta rămâne pasiunea marelui savant, care făgădueşte delicii nouă celor care vor porni, în curând, spre depărtatul azuriu...

Astfel nu vom mai avea de luptat cu M-selle Rourou dela „Motanul Negru", sau cu dansatoarea Marusia dela „Zigzag". Plecaţi în azurul infinit, bărbaţii noştri vor pipăi pe Venus, vor flirta cu Casiopea, plimbându-se pe Calea Laptelui — sau vor face „ochi dulci" frigidei Stele Polare.

Iar noi, rămase cu picioarele lipite de pământ, zadarnic ne vom colora în toate nuanţele curcubeului; tovarăşii noştri, pierduţi în stratosferă, nu vor mai avea timp să ne vadă.

Deaceia, cât mai avem încă timp, să căutăm noui arme, pentru a atrage şi reţine bărbatul drag. Avem nevoe de asemenea sfaturi, pe care le aşteptăm de la iubita noastră revistă „Adevărul literar" prin „Cronica feminină"!

LUCREŢIA DASCALESCU

Femeia modernă

Când vorbim de situaţia femeii în Anglia ne gândim mai ales la lupta zgomotoasă a sufragetelor dinainte de războiu, la armistiţiul încheiat de ele în timpul marelui războiu şi la partea activă pe care au luat-o englezoaicele la apărarea lor naţională şi, în sfârşit, la acordarea, ca o recompensă, a dreptului de vot pentru alegerile din Decembrie 1918, în Anglia.

Dar nu trebue să se uite că femeia măritată şi-a căpătat independenţa şi libertatea de a face ce vrea cu averea ei, de mai bine de cincizeci de ani înainte de acest eveniment istoric. *„Married-Women's Properly Act"'* a fost votat în 1882, pus în aplicare în 1883. Legea engleză a acordat de mult, deci, drepturi şi chiar privilegii femeii în căsătorie. Bărbaţi care mănâncă zestrea nevestei lor nu se mai găsesc decât în romane foiletoane şi filme cu subiecte din trecut. Ba chiar a trecut în moravuri ca un principiu de *„bon ton"* că un bărbat nu trebuie să ia în căsătorie o femee mai bogată ca el.

Incă dela 1901 s'a îngăduit femeilor să intre în consiliile municipale şi să fie alese primari sau numite judecători de pace *Guardians* ale sărăcimii, etc. Trebuie să se recunoască englezoaicelor că au arătat în aceste posturi un spirit superior de cetăţence şi s'au devotat cu totul binelui public.

Ele au fost deci orientate în afară de cămin — de pe la finele sec. al XIX-lea, nu numai de necesitatea de a-şi câştiga existenţa, ci şi pentru că li s'au recunoscut merite şi capacitate în opere rezervate până atunci numai bărbaţilor. Apoi, cu mult înainte de a fi vorba de drepturile electorale, au fost întrebuinţate în comitetele electorale ale partidelor politice din care făceau parte bărbaţii din familiile lor şi mai ales în partidul liberal.

Am putea rezuma ast-fel evoluţia situaţiei femeii engleze în lumea modernă: libertatea şi emanciparea sa a început cu posesiunea unui port-moneu şi a unui carnet de cekuri al său propriu; s'a prelungit prin participarea sa la gospodăria comunală şi în comitetele electorale şi s'a terminat cu intrarea femeilor deputate la Westminter.

Reforma electorală din 1918 n'a dat drepturi de vot însă decât femeilor ce aveau cel puţin 30 de ani. Şi ceiace este important est faptul că un conservator, Baldwin, a complectat reforma dând drept de vot femeilor în aceiaşi măsură şi aceleaşi condiţii ca şi bărbaţilor.

Prima femee aleasă la Camera Comunelor a fost Lady Astor, americană de origine. Portretul ei tronează în mărime naturală, cu tot ceremonialul introducerii sale în parlament, pe zidul şcoalei de medicină a femeilor din Londra.

Femei miniştri au fost Susan Lawrence, Margaret Bondfield, ducesa de Athol şi în prezent se vor introduce femei şi în diplomaţie.

Mare schimbare n'a adus intrarea femeilor în parlamentul englez. După părerea unor observatori serioşi, poate ceva mai multă curtoazie şi politeţă între *debateri* fie în întrunirile din oraşe, fie din acele din sate.

Numărul femeilor deputate nu numai că nu creşte, dar pare că chiar scade.

Influenţa lor însă se cunoaşte în reformele considerabile care s'au făcut în protecţiunea mamei şi a copilului, în scăderea mortalităţii infantile şi în condiţiile de higienă a vieţii. Lupta împotriva bolilor sociale, iniţiativele pentru consolidarea păcii, sunt călduros susţinute de sufragiul femenin.

Unul din punctele programului lor electoral din ultimele timpuri a fost revendicarea dreptului femeii de a-şi conserva naţionalitatea în căsătoria cu un străin.

Dar dacă au căpătat egalitatea în faţa urnelor şi a legilor, nu se poate zice acelaş lucru despre egalitatea economică şi egalitatea în capacitate, adică ceiace numesc englezii *„egalitatea de oportunităţi"*.

Mişcarea pentru emancipare s'a născut desigur din nevoia care a împins femeia să-şi câştige pâinea în afară de cămin. Dar privind în urmă vom vedea că în Anglia ea a izbutit, mai ales, în cariera din viaţa de spital, în medicină şi în jurnalism. votament, de opereel pentru adonerry şi Dady Reading, de Totuşi sunt mai puţine femei *reportere* în Londra decât în Paris.

In industrie şi în genere în domeniul economic, există în Anglia ca şi în Statele Unite, o sforţare statornică de a înlătura femeia. S'a format chiar o organizaţie din iniţiativa unui manufacturier de automobile, pentru a rezerva posturile din uzine „Numai pentru bărbaţi". Apoi de mult Englezii şi Americanii, cu toate că sunt în teorie pentru principiul *egalităţii de oportunitate*, constrâng femeile să-şi părăsească postul, fie în învăţământ, fie în administraţie, din clipa în care se mărită. Această măsură se explică, bine înţeles, prin asprimea vremurilor şi grozăvia şomajului.

Deşi se recunosc femeilor calităţi particulare de muncă egale cu ale bărbaţilor şi chiar unele calităţi de probitate şi de conştiinţă superioare, totuşi sindicatele uvriere le reproşează unele lipsuri de iniţiativă. Şi totuşi cu toate nedreptăţile ce li se fac în industrie ele continuă a se ocupa cu cel mai mare devotament de operele pentru ajutorarea şomeurilor. Lady Londonderry şi Lady Reading, de pildă, au organizat o asemenea operă de ajutor pe o scară formidabilă, sub numele de *„Personal service League"*, pentru procurarea de haine celor fără lucru. Altă asociaţie a organizat procurarea de cărţi lucrătorilor şi o a treia se ocupă cu plasarea fetelor tinere, care caută loc venind dela ţară şi din provincie.

In rezumat, femeia engleză însă, deşi emancipată politiceşte pentru că votează din cinci în cinci ani, economiceşte rămâne robită bărbatului în caz când nu are averea sa proprie. Bărbaţii par înţeleşi între ei să nu o lase să găsească de lucru bine plătit, decât după ce toţi bărbaţii au fost plasaţi.

Deci şi acolo egalitatea sexelor este realizată numai în teorie. In practică nu se va face ceva efectiv decât după ce se vor servi femeile încă multă vreme de dreptul lor de a merge la urnă.

Deşi atât din punct de vedere economic şi politic, cât şi din punct de vedere moral şi intelectual Anglia stă şi pe acest teren în fruntea tuturor naţiunilor şi se arată şi aci mai „evoluată" decât toate ţările latine.

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Un camion al Pirotechniei armatei, învechit şi reparat cu mijloace sumare şi braţe ostăşeşti, trecând prin centrul Capitalei, scapă de sub comanda şoferului-soldat, rupându-i-se direcţia, se sue pe trotuar şi zdrobeşte picioarele unei sărmane văduve ce se întorcea de la târgueli. Leşin, lume adunată, trăsura Salvărei, internare într'un sanatoriu şi însfârşit o convalescenţă perpetuă cu şchiopătare şi turburări datorite şocului nervos.

Proces — fireşte —pentru repararea daunei cauzate.

Dar avocatul consultat explică nenorocitei văduve că şofeurul-soldat, fiind militar, fapta lui de rănire prin imprudenţă urmează să fie judecată de instanţa militară, Consiliul de răsboiu. Că în această instanţă, neputând sta ca parte civilă — pentru a obţine despăgubirile— urmează să aştepte judecarea procesului de către militari şi numai după aceea să poată începe la Tribunal acţiunea ce o interesează. Văduva a plâns, s'a liniştit şi a aşteptat un an întreg până când militarii au dat o hotărîre că nu este cazul să fie urmărit şi pedepsit soldatul-şofeur, întrucât nu are nici o vină, dacă era hodorogit camionul.

Acţiunea la Tribunal a fost introdusă, cu copia legalizată după hotărîrea militarilor şi Tribunalul — aplicând tot timpul legea accelerării judecăţilor — a recunoscut, după un an şi jumătate, că văduva a avut picioarele zdrobite şi a condamnat Ministerul Apărărei Naţionale, să-i plătească 80.000 lei despăgubire şi o mie de lei cheltuieli de judecată.

Ministerul candamnat a apelat însă hotărîrea Tribunalului, arătând că picioarele văduvei nu au fost chiar de tot zdrobite şi că în orice caz e prea mare despăgubirea ce i s'a recunoscut, iar văduva a apelat şi ea această hotărîre, pentru a i se mări suma daunelor, întrucât ar fi dovedit că cheltuise aceşti bani, numai cu sanatoriul şi doctorii.

Curtea de Apel — după un an şi jumătate — cu respectarea legii accelerării judecăţilor, a respins ca neîntemeiate ambele apeluri, menţinând bună hotărîrea Tribunalului.

Recurs nu s'a mai făcut şi hotărârea rămasă definitivă a fost investită cu formula executorie şi trimisă pentru a se achita plata Ministerului de Finanţe.

Picioarele zdrobite ale văduvei accidentate nu-i îngăduiau să sue scările ministerului şi avocatul înarmat cu procură specială îndeplinea pentru ea osteneala aceasta.

— Despre ce este vorba? a întrebat directorul rubicond din minister şi avocatul i-a povestit scurt, că venea să-şi încaseze un titlu.

— Cercetaţi, alături, dacă sunteţi trecut pe tablou şi cercetând, avocatul a răspuns că se găseşte pe tablou la No. 502.

— Veţi aştepta rândul în ordinea înscrierii pe tablou.

— Cam când mă poate ajunge rândul?

— Depinde.

— Tabloul cuprinde plăţile pe anul acesta?

— Exact.

— Câţi au fost plătiţi, până acum?

— Trei.

— Trei? Dar legea nu cunoaşte astfel de tablouri. Eu mă prezint în baza unui drept de creanţă, garantat de Constituţie. Cu acest drept, oamenii d-voastră ne bat toba la poartă.

— E inutil. Tabloul.

— Asta ne îndreptăţeşte să ne facem fiecare tabloul nostru. Am putea să înscriem fiscul, după ţigări şi cinematograf. Bugetul trebuia să prevadă fond pentru procesele pierdute...

— L-a şi prevăzut.

— Atunci ce rost mai are tabloul?

— Cereţi explicaţii domnului ministru.

— Mulţumesc.

După trei săptămâni de încercări inutile de-a vedea pe ministru, avocatul a fost primit în audienţă.

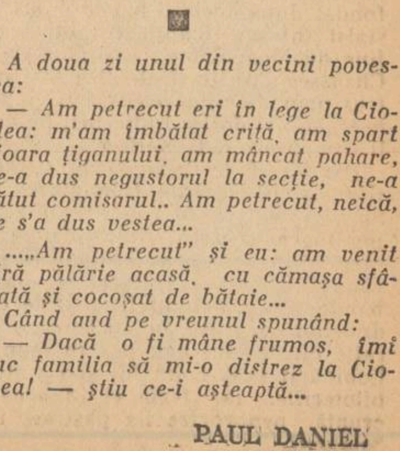
— A! Proces pierdut. Tabloul.

— Dar tabloul acesta, domnule ministru...

— Ştiu, ştiu... N'avem încotro. Regret că nu-ţi pot fi agreabil. Roagă-mă orice...

Judecăţile au fost prin lege accelerate, aparatul de stat s'a simplificat prin lege (decret-lege, tot acolo), dar dacă cumva zăreşti vr'un camion cu militar la volan, rupe-o de fugă că-i mai sigur.

G. COSTACHESCU

Vilegiatura în Capitală

Bucureşti-Cioplea... aller retour...

După cele povestite cu atâta entuziasm de câţiva vecini ai mei din mahala, — cunoscuţi ca oameni de petrecere — nu era sărbătoare, nu era zi de odihnă, când să nu mă gândesc cu invidie la o asemenea plimbare cu căruţa la Cioplea...

— Dragă vecine, mă chemau la uluci prietenii — îţi spun drept, de când sunt n'am petrecut mai bine ca eri. Mă ştii doar că nu prea mă-'mpac cu fite-ce lucru... Să fiu al mamii Stanii, că de când eram flăcău nu m'am mai dicstrat aşa... Câte chefuri n'am făcut eu în tinereţe: la Tei, la Herăstrău, în gropile din bariera Vergului, la Puţu lui Crăciun, ei, frumuseţe ca la Cioplea mai rar... N'ai ideie de covrigi cu susan...

Seara, la o bere, auzeam pe fiecare printre altele:

— Mă, cumnate, mă, mi-am dus Duminică nevasta la Cioplea... Mă, am petrecut... Până şi nevestei i-a priit: i-a mai pierit din arţag... Bine că i-am dibăcit leacul...

Trecea Duminică după Duminică şi nu mă mai învredniceam şi eu să mă duc să văd Cioplea cu ochii...

Săptămâna trecută m'am hotărât. Mi-am lăsat toate treburile baltă şi m'am gândit să fiu şi eu în rândul vecinilor, să nu rămân de râs...

— Nea Fănică, l-am rugat Sâmbătă seara pe „organizatorul petrecerilor ceopliene" — opreşte-mi şi mie un loc mâne în căruţa matale... Merg şi eu...

Omul m'a privit cam neîncrezător, apoi citindu-mi sinceritatea în ochi, mi-a întins mâna şi-a zis:

— Bravo, vecine! Aşa te vreau. Păi, când îţi cântam eu atâta de Cioplea, matale râdeai pe sub mustaţă, adică-s baliverne... Aşa, cevaş n'ai să găseşti nici la... Roma...

Spun drept, am avut destule bucurii şi mai mici şi mai mari, dar ca în seara aceea nu ştiu ce mă găsise... Parcă câştigasem la loterie...

La ora cinci dimineaţa, o căruţă înţesată cu mahalagii s'a oprit la mine la poartă.

— Scoal', bre, c'a venit lăptăreasa.

— Poftiţi la vagoane, d-lor! au început a striga şi a bătea cu codirişca în poartă mitocanii, de puseseră toată uliţa'n picioare...

Când mă văzui în căruţă, gata de plecare, eram cel mai fericit... Dar încet-încet bucuria începu să-mi mai scadă cu cât praful de pe şosea îmi lua văzul, şi cu cât dinţii din gură începeau să-mi clănţăne ca apucat de cine ştie ce... Dar ca un om care mă acomodez repede în orice împrejurare, începui să mă bucur că nu-mi este mai rău...

Primul popas îl făcurăm sub şopron, la cârciuma lui Găjiitu. Negustorul bucuros, nu ştia cum să ne mai primească.

— Dar, d-ta, ce-ai rămas, vere, acolo, în căruţă? mă întrebă negustorul...

— Dă-te, bre, jos să ciocnim un pahar, azi de sărbătoare...

N'am răspuns. Sau mai exact, nu puteam răspunde. Numai când m'au văzut verde-galben, au sărit unii şi m'au luat în braţe.

— Ţi-e rău, neică?

— Acum, nu...

— Dar ce stăteai, ca o momâe acolo, glumi cârciumarul... Credeai că rămâi nedus la Cioplea? Mai e vreme...

— Am avut „rău de mare"...

Toată lumea se opri din mestecat şi din vorbă şi mă privi ca un ciumat...

— Şi când îţi vine asta, frate?

— De ce nu spuseşi de-acasă?

— ...Imi vine doar când merg în căruţă...

Toţi râseră. Negustorul dete fuga în prăvălie şi-mi vârî un clondir în buzunar...

— E bun, când te-o apuca...

■

Pe la ora prânzului ajunserăm la Cioplea. Prăvăliile erau ticsite de lume, în mare parte cheflii: căruţaşi, birjari, camionari cu biciul în mână, parlagii, hamali, toţi cu brâe roşii sau verzi...

Excursioniştii noştri coborâră din căruţă şi se aşezară la primele mese goale.

— Mă, bine-i acilea 'ntre ai noştri!...

— Să vie trei baterii simple.

— Se aprobă, se grăbi negustorul...

Eu o luai pe furiş, rasna, să gust şi din celelalte minunăţii ale Cioplei.

Pe la orele patru după amiază, după ce colindai mai toate uliţele, mă oprii în faţa unei grădini de dans „La Iorgu joacă bine". Lume multă aşteaptă începerea serbării... Cavaleri şi domnişoare aşezaţi pe la mesele din faţa grădinii discută aprins, se jură, se înjură, glumesc şi mai ales consumă...

Din când în când se opresc faitoane sau căruţe cu cai nărăvaşi, din care coboară în grabă băeţi şi fete sulemenite exagerat şi cu boccelute în mână... Sunt dansatorii...

— Du-te, fă, mai repede de te schimbă, că eu mă duc să mă raz...

Şi domnişoarele intră într'o „cameră obscură" de alături, unde în locul papucilor şi al fustelor pestriţe — îşi îmbracă pantofi Louis XV şi rochii de culori ţipătoare...

La intrare un domn gras, în papuci şi cu cămaşe de noapte — patronul — vinde la masă „invitaţii" pentru serbare... Alături un afiş alb cu nişte litere colorate abia citibile anunţă: „Intrarea pentru domnii cavaleri 10 lei de persoană; o familie un pol; domnişoarele gratis cu obligaţia de a dansa cu d-nii cavaleri. Refuzul se pedepseşte cu darea afară din grădină; contrar bătaie".

Grădina s'a populat. Orchestra execută primul cântec.

Domnul dela cassă — în aceeaşi ţinută de rigoare... — apare în mijlocul publicului.

— Doamnelor şi domnilor, rugăm a se lăsa gura... Nu s'aude? Şi patronul — fost probabil sergent major — pleacă furios proferând la adresa publicului nedisciplinat o înjurătură naţională...

După fiecare dans, cineva din orchestră se adresează publicului amical:

Domnişoare la bufet
Cavaleri, la dovleac fiert...

■

Peste drum la „Localul Jenică al popii" s'a încins o horă.

— Dom'le, întreb pe negustor, pot să intru şi eu în horă?

— Ai consumat ceva, musiu?

Dar cineva mă apucă de ceafă.

— Care va să zică, te compromiţi de noi? Ai fugit...

■

A doua zi unul din vecini povestea:

— Am petrecut eri în lege la Cioplea: m'am îmbătat criţă, am spart vioara ţiganului, am mâncat pahare, ne-a dus negustorul la secţie, ne-a bătut comisarul.. Am petrecut, neică, de s'a dus vestea...

...„Am petrecut" şi eu: am venit fără pălărie acasă, cu cămaşa sfâşiată şi cocoşat de bătaie...

Când aud pe vreunul spunând:

— Dacă o fi mâne frumos, îmi duc familia să mi-o distrez la Cioplea! — ştiu ce-i aşteaptă...

PAUL DANIEL

Interiorul celulei d-nei Récamier (tablou în ulei de Juinne)

Madame Récamier la mânăstire

L'Abbaye-aux-Bois a fost închisă, ca aşezământ religios de învăţământ, prin aplicarea legii din 7 Iulie 1904 asupra suprimării învăţământului congreganist. Mânăstirea a fost vândută prin licitaţie la 27 Ianuarie 1906, fiind înlocuită prin case de raport. Ea a ocupat o întindere vastă de 7.500 metri patraţi, între bulevardul Raspail şi Rue de la Chaise, răspunzând şi în Rue de Sèvres.

Dela 18 Martie 1654, mânăstirea a fost proprietatea diocesei de Noyon, care o cumpărase dela credincioasele din ordinul Sfântului Francisc.

Stariţele şi credincioasele dela mânăstire făceau parte din cele mai de seamă familii ale aristocraţiei şi tot astfel tinerele pensionare pe care le instruiau.

Profilul d-nei Récamier
(de François Gérard)

Dela 1776 la 1780, stariţa M-me de Chabrillan, a înlocuit vechea zidărie printr'una nouă, cu scopul de *„a oferi un loc de retragere convenabil unor femei de neam, care nu dispun de resurse suficiente ca să ducă o viaţă în raport cu nobleţa lor"*. Aproape toate comunităţile ofereau astfel, pentru un preţ modest, găzduire şi pensiune unor persoane de condiţiune bună, care trăiau într'o stare semi-monahală, unind liniştea mânăstirească cu întreţinerea legăturilor mondene.

Poarta de intrare a mânăstirii, deasupra căreia era fixată o cruce, se deschidea la No. 16 din Rue de Sèvres; ea era flancată de un mic pavilion, care servea de locuinţă portarilor, oferind accesul spre o mare curte, în fundul căreia corpul principal îşi scotea înainte pieptul său impunător, iar de-o parte şi de alta a muchiilor având două turle mici.

Aripa stângă era partea rezervată doamnelor pensionare. Aceasta era o clădire mare stil Ludovic al XVI-lea, cu un şir lung de ferestre succesive cu balustrade de piatră şi frontoane alternative triunghiulare şi netede; ea a fost ridicată sub direcţiunea arhitectului Verniquet, construcţia costând 306.350 livre şi 18 soli. M-me Récamier a ocupat succesiv: o odaie la etajul al treilea, apoi un apartament, la primul etaj.

RUINA D-LUI RÉCAMIER

Pe vremea opulenţei sale, M-me Récamier venea adesea la mânăstire, să viziteze pe baroana de Bourgoing, care locuia la etajul al doilea al noii construcţii, a doua scară în fundul curţii. După ruina soţului ei, ea a cerut azil Bernardinelor.

Jacques-Rose Récamier nu era bogat când, trecut de patruzeci ani, s'a căsătorit la 24 Aprilie 1793 cu Jeanne-Françoise-Julie-Adélaïde Bernard, care n'avea decât 15 ani. Tatăl lui era fabricant de pălării la Lyon: el însuşi e trecut în actul de căsătorie ca negustor la Paris. Spre sfârşitul Convenţiunii şi sub Directorat, el a câştigat o avere foarte mare cu furniturile militare. Cu aceşti bani, el a fondat după aceia o bancă şi s'a instalat într'un somptuos hotel din Rue du Mont-Blanc (azi Rue de la Chaussée-d'Antin. Hotelul a fost distrus prin deschiderea străzii Meyerbeer, sub al doilea Imperiu), pe care îl cumpărase dela Necker.

Dar — afacerile mari au alternative — dificultăţile financiare ale Spaniei au avut o repercusiune supărătoare asupra întreprinderilor sale: şi, în 1806, el era ruinat. El şi-a vândut hotelul, argintăria şi şi-a abandonat tot activul în mânile creditorilor săi, care, luând în consideraţie cinstea lui l-au pus în fruntea lichidării sale. Soţia lui şi-a vândut bijuteriile, iar tăria ei în această cruntă nenorocire i-a păstrat toţi prietenii.

M-me Récamier şi-a pierdut mama la începutul anului 1817. După şapte luni de doliu, ea s'a dus la prietena ei M-me de Staël, la Coppet; apoi a trecut la castelul din Chaumont; după aceia s'a oprit câtva timp la Châlons-sur-Marne; de aci la Lyon, la o soră a bărbatului ei; în cele din urmă a pornit în Italia, de unde s'a înapoiat în Franţa. După moartea doamnei de Staël (Iulie 1817) ea s'a instalat la Paris, în Rue d'Anjou; de aci a trecut la mânăstirea „l'Abbaye-aux-Bois" în cursul anului 1819.

„SCUMPA CELULĂ"

O singură locuinţă se afla disponibilă. Chiria nu era ridicată: 40 de franci pe an; dar ea se compunea dintr'o singură piesă mare şi dintr'un coridor de-alungul ei şi separat printr'o uşă dublă: prima constituind antreul, a doua servind drept odaie de débarras.

Odaia, dreptunghiulară, măsura 5,66 m.lungime, pe 4,55 m. lărgime, cu 2,60 m. înălţime. Ea era pardosită; cele două ferestre dădeau în grădina mânăstirii, de unde perspectiva te lăsa să-ţi arunci privirile peste o întreagă serie de turle mărunte.

Chateaubriand ne-a lăsat despre această „scumpă celulă" o descriere pe cât de poetică, pe atât de precisă: „Un coridor negru despărţea două piese mici. Odaia de dormit era împodobită cu o bibliotecă, o harpă, un pian, un portret al d-nei de Staël şi o vedere din Coppet, pe clar de lună. Pe ferestre erau ghivece cu flori. Când, abia răsuflând, după ce urcasem trei etaje, intram în celulă pe'nserat, eram fermecat. In grădina mânăstirii, pe covorul de verdeaţă, colindau credincioasele şi alergau pensionarele. Vârful unui salcâm ajungea la înălţimea ochiului. Turlele spintecau cerul, iar la orizont zăreai colinele din Sèvres. Apusul soarelui aurea acest tablou şi străbătea prin ferestrele deschise. M-me Récamier cânta la pian; sunetele clopotelor „care păreau a plânge ziua ce murea — *il giorno pianger che si muore* —" se amestecau cu ultimele accente de „Invocare a Nopţii" din *Romeo şi Julieta* de Steibelt. Câteva păsărele veneau să se culce sub jaluzelele ridicate ale ferestrelor. In depărtare simţeam cum se aşterne liniştea şi singurătatea, de-asupra tumultului şi sgomotului marelui oraş".

Această descripţie poate fi urmărită pe tabloul lui Juinne. Pictorul a reprodus cu exactitate acest interior de o elegantă simplitate; el îl completează chiar pe Chateaubriand, care n'a intrat în toate detaliile.

RENÉ LA JULIE

Chateaubriand urca în fiecare zi, fără excepţie, cele trei etaje care duceau la această odaie. El purta o haină ajustată pe talie, cu pulpanele tăiate în cute elegante; în mână ţinea un baston de trestie; la butonieră avea un trandafir, iar ghetele îi erau acoperite pe jumătate de ghetre. El venea atât de punctual încât vecinii, care-l vedeau călcând pragul mânăstirii, îşi potriveau ceasornicul, dacă era cazul, la ora trei după amiază...

Châteaubriand
(schiţă de David d'Angers.)

Cu toate astea, asiduitatea lui Chateaubriand pe lângă d-na de Custines a trezit gelozia d-nei Récamier, care, de ciudă, a părăsit Parisul în Noembrie 1823, întovărăşită de nepoata ei şi urmată de Ballanche şi de Ampère.

Ea s'a dus în Italia, unde a rămas optsprezece luni, în care timp a dus totuşi o corespondenţă foarte activă cu instabilul ei prieten. Când s'a reîntors la Paris, la 10 Mai 1825, Chateaubriand a regăsit curând drumul spre celula mânăstirii; dar, puţin timp după aceia, M-me Récamier s'a mutat.

SALONUL D-NEI RÉCAMIER

Din anul 1820, ea a reţinut, printr'un contract notariat, apartamentul pe care-l locuia la primul etaj marchiza de Montmirail. Când aceasta muri în 1826, M-me Récamier s'a instalat în locul ei.

Contractul îi asigura pe tot timpul vieţii „uzufructul şi folosinţa" apartamentului compus din:

„1° o anticameră cu sală de mâncare, salon, odaie de dormit, buduar, odaie de toaletă, cabinet à l'anglaise, odaie pentru jupâneasă; — 2° la antresol, dedesupt, trei piese, coridor de ieşire; — 3° la rez-de-chaussée, bucătărie, oficiu, pivniţă...

„Pe lângă acest contract pe viaţă, i se acordă d-nei Récamier folosinţa tribunei care dă în biserică, parcuri pentru promenadă şi facilitatea de a intra în comunitate...

„M-me Récamier va avea dreptul să-şi deschidă o uşă, care să dea din rez-de-chaussée în stradă, a cărei cheie o va ţinea dânsa, şi care uşă nu va fi deschisă decât în zilele când d-na Récamier va avea lume... M-me Récamier nu va putea subînchiria decât persoanelor oneste şi potrivite naturii aşezământului, dar care nu vor putea face uz de uşa cedată d-nei Récamier."

Acest act a fost semnat la 7 Aprilie 1820, în schimbul sumei de zece mii de franci.

Noul apartament era situat la primul etaj al noii clădiri. El avea cinci ferestre spre Rue de Sèvres; celelalte dădeau spre curtea de onoare şi spre parcurile mânăstirii.

O scară magnifică cu balustrada din fer forjat, ajungând la un palier pe care se deschideau trei uşi cu două canate. Uşa din dreapta avea totodată acces spre o mică scară, care conducea la odaia primitiv ocupată de d-na Récamier la etajul al treilea şi la anticamera noului ei apartament. Din această anticameră, foarte mică şi fără ferestre, se intra în sala de mâncare, pe care trebuia s'o traversezi pentru a pătrunde în salon.

Julie Récamier
(stampă în culori de C. Silésien)

Acest salon era foarte mare (45 m. p.). El avea o formă neregulată din cauza clinului pe care-l făcea faţada când da în Rue de Sèvres. Zidul unde se deschidea uşa de intrare, avea 5.90 m.; latura care cuprindea chemineurile era de 7.77 m.; peretele care dărea în Rue de Sèvres era lung de 6.25 m.; însfârşit, al patrulea perete, de 7.27 m. dădea prin două uşi-ferestre într'o terasă împodobită cu arbuşti şi plantaţii şi era situat de-asupra odăii portarului.

Cornişa plafonului se arcuia graţios spre cele două ferestre din Rue de Sèvres; parchetul antic era împărţit pe compartimente; chemineé-ul era din marmoră albă. Pereţii erau împodobiţi cu boiserie delicat sculptată; noua locatară atârnă portretul lui Chateaubriand de Girodet, acela al d-nei de Staël şi tabloul Corina la capul Micena.

M-me Récamier nu era singura pensionară a mânăstirii care dădea recepţii; dar salonul ei eclipsa toate celelalte saloane din Paris, prin numărul şi calitatea frecventatorilor.

Vom semnala principalele evenimente petrecute aci:

In 1828, înaintea plecării lui Chateaubriand la ambasada din Roma, s'a cetit tragedia acestuia, *Moïse*, la M-me Récamier, înaintea întregului Paris literar, artistic şi politic. *„Toate gloriile şi tot farmecul Parisului se aflau acolo"*, ne spune Lamartine în al său *Cours familier*.

In 1830, domnul Récamier i-a cerut soţiei sale să-i uşureze ultimele sale clipe; avea 79 de ani şi locuia în vecinătate, în Rue du Vieux-Colombier 26. Imbolnăvit de pneumonie, el s'a refugiat în salonul d-nei Récamier, unde, cu toată îngrijirea vărului său, doctorul Récamier, a murit la 19 Aprilie.

In 1832, Julie şi-a abandonat pentru moment azilul. Fugind de holeră, care făcea numeroase victime prin cartier, ea s'a stabilit pentru câtva timp la o prietenă din Rue de la Paix.

In 1840—41, M-me Récamier a dat o serată grandioasă în beneficiul inundaţilor din Lyon. In 1842 a sărbătorit recepţia lui Ballanche la Academie.

BATRANEŢEA

Intre timp, Chateaubriand îmbătrânise. Din ce în ce mai anchilozat de reumatism, el mergea cu foarte mare greutate; avea pudoarea suferinţelor sale şi nu vroia să-şi arate infirmităţile: în fiecare zi, trăsura lui îl ducea la mânăstire, cu mult înaintea orei fixate pentru recepţie şi-l depunea în curtea de onoare, lângă scară. Valetul său de cameră şi acela al d-nei Récamier îl duceau până la primul etaj şi-l aşezau într'un fotoliu, aproape de tot de cămin. M-me Récamier, care-şi pierdea progresiv vederea din cauza unei duble cataracte, se instala de cealaltă parte.

Când la orele trei şi jumătate se deschideau uşile salonului, obişnuiţii casei salutau gazda şi pe Chateaubriand, care, deşi prăpădit şi ţeapăn, încă făcea figură bună.

Torsul diform, deviat, se sprijinea pe picioare subţiri, care nu atingeau pardoseala. Faţa lui slăbită părea că s'a prelungit. Rare fire de păr alb erau răvăşite pe craniu, care îşi prelungea fruntea brăzdată de cute. Auzul îi slăbea în fiece zi. Marii lui ochi albaştri, uşor adumbriţi, priveau miraţi ca nişte ochi de copil.

Chateaubriand a locuit apoi în Rue du Bac 120; el a murit la 4 Iulie 1847. Ultima vizită pe care a primit-o d-na Récamier la mânăstire a fost aceia a lui Béranger, care i-a adus condoleanţele sale. Opt luni mai târziu, M-me Récamier a părăsit definitiv mânăstirea, ducându-se să locuiască în strada Neuve-des-Petits-Champs, la o nepoată a sa, al cărei soţ, domnul Lenormand, ocupa o situaţie importantă la Bibliothèque Nationale. Ea a sosit aci în ziua de Paşte a anului 1849, dar a murit de holeră la 11 Mai.

DR. L. CERF.

Horaţiu

Către Iccius

Râvnind comori bogate, te stăpâneşte graba
De a porni cu oastea în ţările-arăbeşti,
Căci vrei să'nvingi poporul ne'nvinşilor din Saba
Şi'n lanţuri grele Medul barbar să-l umileşti.

Ce tânără fecioară te va servi odată,
De-i vei ucide poate logodnicul iubit;
Şi ce copil de curte, cu fruntea parfumată,
Iţi va întinde cupa la mese umilit,

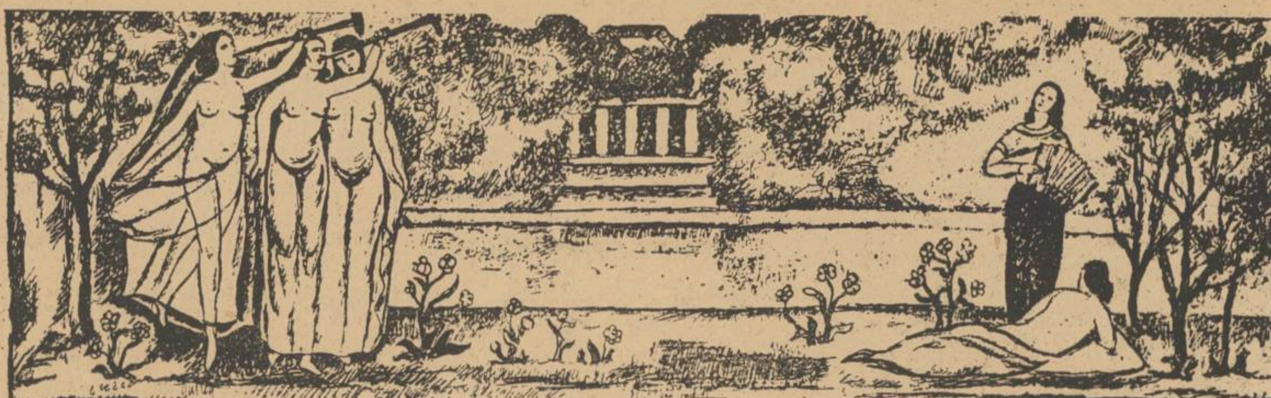
El, meşter să ţintească cu arcul părintesc?
O, cine-ar sta să spună că nu se pot întoarce
Atâtea râuri, care din munţi spre văi gonesc,
Când, altor idealuri fiind sortit de Parce,

Te hotărăşti acuma să'mbraci armura grea
Şi să porneşti departe, grăbindu-ţi paşii repezi!
In locul lui Socrate te mulţumeşti cu-o zà
Şi cărţile-adunate de peste tot le lepezi.

Traducere de EM. UNGHER

Marea... la ţară...

Viaţa lui Hindenburg

Paul von Beneckendorf und von Hindenburg s'a născut la 2 Octombrie 1847 în oraşul Posen şi a murit la vârsta matusalemică de aproape 87 ani.

A luat parte la trei războaie şi mărturisea simplu, fără pic de cinism, cu ocazia ultimei conflagraţii mondiale din 1914-1918:

— *Mie, îmi prieşte războiul, ca o cură la o staţie balneară!*

Hindenburg a trăit total voluptatea profesiei de soldat. Restul — în afară de agricultură — i-a rămas străin. Deşi a prezidat 15 ani destinele vieţii publice ale Germaniei, declara liniştit:

— *De când am ieşit sublocotenent n'am citit altă carte în afară de hărţile militare şi de manualele de strategie. N'am avut timp....*

Ales preşedinte al Reichului, obligat să primească diplomaţi străini şi gazetari celebri, Dr. Meissner — secretar de stat la Preşedinţie — a încercat să-i umple golurile de informaţie. I-a recomandat lectura lui *„Berliner Tageblatt"*, gazetă cu reputaţie mondială şi excelenţi articlieri de politică externă. Bătrânul Mareşal se lăsa greu. Nu era obişnuit cu limbajul complicat şi doct.

A întrebat sfios pe Meissner:

— *Pot cel puţin să citesc dimineaţa la cafea* Kreuz-Zeitung? *Mi-e greu să-mi schimb, după 50 ani gazeta...*

Kreuz-Zeitung se ocupa cu chestii militare, cu mutări de ofiţeri în garnizoane, cu anecdote din viaţa prinţilor, cu creşterea sistematică a porcilor şi a porumbeilor...

*

Hindenburg a ieşit la pensie în 1911. Avea gradul de general. S'a stabilit la Hanovra împreună cu soţia. Fiul era ofiţer în altă garnizoană. Se scula disdedimineaţă şi uda florile şi iarba din grădină. Moşioara părintească dela Neudeck era înglodată în datorii şi arendată. Neudeck: rană deschisă în inima pensionarului. Răscumpărarea răzeşiei şi mărirea ei până la latifundie: ideal îndepărtat al unui bătrân, realizabil — poate —printr'un mariaj solid al scumpului fiu Oskar. (Târziu, Papen i-a asanat moşia. Drept recompensă a trântit pe Schleicher. Hitler a rotunjit răzeşia într'o imensă latifundie...).

In 1914 a izbucnit războiul.

La început, Hindenburg n'a fost utilizat.

Luddendorff era considerat strategul genial al marelui Stat major german. Un singur defect: prea nervos, prea repezit, prea explozibil. Şi în loc de bomba geniului s'a dovedit petardă.

Se simţea nevoia unui om în vârstă, care să pună frâu geniului înaripat al lui Luddendorff.

Kaiserul Wilhelm II şi-a adus aminte de pensionarul Hindenburg. Odată, întrebase suita, la un bal de curte:

— *Cine este acest tip de sergent-major?*

Imperiala Majestate a Teutonilor întrebase în limba franceză, ca să nu priceapă „tipul".

Scumpul său „Phil" Eulenburg (conte, poet, muzicant, pictor drăgălaş, măscăriciu) i-a dat explicaţiile necesare: un grof prusian (mai mult ţăran), general emerit, nervi sănătoşi.

Hindenburg povesteşte în memorii: la 22 ale lunii a primit ordin să plece la Tannenberg, la 23 cumpăra cu nevasta ciorapi şi flanele de lână în magazinele din Hanovra, la 26 a apărut pe câmpul de luptă în ţinută nereglementară („pantaloni lungi şi litevca"), la 27 ale lunii a învins pe Ruşi...

Intre timp se pierduse bătălia dela Marna.

Pentru a ridica moralul trupelor şi al populaţiei s'a creiat legenda victoriei grozave şi a genialităţii lui tactice, a lui Hindenburg la lacurile mazuriene şi la Tannenberg. Alţii elaboraseră planurile. Hindenburg sosise târziu, în ceasul al 11-lea. Poporul jubila şi aclama pe erou.

Numai soţia sa se tânguia la Hanovra:

— *Nu înţeleg de ce a luat Majestatea Sa pe „Paul al meu"... E aşa de uituc! Niciodată nu-şi ia umbrela când pleacă şi se întoarce din drum... Cum o să conducă el armata, când a pierdut memoria?...*

*

Simt naţiunile nevoia cultului eroilor?

Hindenburg se preta la aşa ceva. A pierdut războiul? Dar ce importă? Principalul lucru, rămâne „cultul eroilor".

Naţiunile se oglindesc în eroi. Joffre era bonom, clar, o leacă (numai) cocoş, o leacă mărginit: micul rentier francez.

Hindenburg corespunde caracterului tipic german, aşa cum a fost modelat în sec. XIX de junkeri, de biurocraţi şi de militari.

Biurocratul prusian — pecete generalizată în Germania — se regăsea în mareşalul Hindenburg: linişte, ordine, împlinirea datoriei, după tipic, fără efortul inteligenţii; familie; pensie.

Junkerul, şi mai ales kulakul, aplaudau pe „omul lor", născut pe răzeşia dela Neudeck, pasionat de vânătoare şi preocupat de dificultăţile financiare ale ruralilor superiori.

Militarul german era mândru de ascensiunea pe tripiedul zeităţilor populare a unui Mareşal, fie şi pensionar.

S'a ridicat o gigantică statuie de lemn în parcul Tiergarten din Berlin. Un Budola teutonic. Baterea unui cuiu costa o marcă. Puteai plăti şi mai mult. Scopuri filantropice.

Imediat după înfrângere, statuia de lemn s'a ars. Zeul n'a corespuns dorinţelor. Englezii au socotit gestul ca o reminiscenţă din epoca de canibalism, ca o incultură a inimii şi a minţii.

N'au dreptate. S'a ars statuia, dar s'a păstrat mareşalul.

Revoluţionarul Karl Liebknecht a trimis o echipă să ocupe în 1918 o gară din Berlin şi să controleze trenurile. Echipierii şi-au cumpărat bilete de peron... Ocupau gara cu permisul abstract al biletului reglementar....

Lui Hindenburg nu i s'a clintit un fir de păr.

*

Printre democraţii şi socialiştii germani a circulat teoria „răului cel mai mic". A doua oară, Hindenburg a fost ales cu voturile muncitorilor din sindicate: o „subtilitate tactică" pe care noi străinii n'o pricepem. Ar putea muncitorimea Franţei să aleagă pe Doumergue cu puteri dictatoriale, aşa cum biurocraţia sindicală germană a ordonat pentru Hindenburg (investitura art. 48)? Desigur, că nu. Acolo, la ridicarea capului şarpelui fascist, s'a răspuns cu „frontul comun". Chiar vienezii s'au lăsat bombardaţi cu tunuri, în cartierele pline cu femei şi copii, decât să se supună lui Dollfuss.

Probabil, că vina amestecului de maţe o purta epoca de prosperitate (1923-1929).

Pe atunci, zeţarul Braun, ajuns ministru-preşedinte al Prusiei se înţelegea minunat cu Hindenburg. Ceilalţi miniştri social-democraţi vorbeau, la banchetele unde asista mareşalul, cu capelmaistrul fanfarii să cânte tare şi să împiedice conversaţia. Nu prea aveau subiecte comune.

Când s'a prezentat Braun în prima audienţă, după semnarea actelor, a spus:

— *Imi îngădui, Excelenţă, să vă atrag luarea aminte că am trecut o lege prin Parlamentul prusian pentru protejarea vânatului rar....*

Dacă ar fi vorbit despre şomeuri, Mareşalul ar fi încruntat din sprâncene:

„Sunt beţivi şi nu vor să muncească. Nu se mai roagă lui Dumnezeu".

O conversaţie cu cerbi, căprioare, vulpi şi prepeliţe este ceva plăcut.

Braun, deşi socialist, a câştigat inima lui Hindenburg. O spunea tuturor. Au vânat multe veri împreună. In acest fel, Braun rezolva cele mai încurcate chestii ale guvernărilor social-democrate.

De pildă, filosoful Theodor Lessing (asasinat de hitlerişti în emigraţie) scrisese într'o revistă un comentar despre alegerea lui Hindenburg ca preşedinte al Reichului în care spunea precis, că în capul treburilor Statului a venit „o nulă" şi un bătrân ramolit.

Filosoful Lessing era şi profesor universitar. Studenţii i-au făcut manifestaţii ostile. Au trimis scrisoare la Neudek cu articolul încriminat, care se termina:

— *După Zero, vine Nero!*

Lessing profetiza în 1927 pe... Hitler.

La vânătoare, Hindenburg întreabă pe Braun:

— *Cine-i ăsta Theodor Lessing? Mi-au scris studenţii din Karlsruhe...*

Braun a răspuns:

— *Domnule Preşedinte, nu cunosc pe Theodor Lessing, nici scrierile sale şi nu cred să mă înşel dacă presupun, că nici Excelenţa Voastră n'a citit nimic de el.*

— *Ai dreptate*, a răspuns râzând bătrânul.

— *După părerea mea, studenţii sunt faţă de profesori, ca şi cadeţii faţă de educatori. Ce-aţi spune, dacă s'ar aduna cadeţii dela Potsdam şi v'ar trimite o telegramă colectivă prin care cer demiterea unui educator?*

— *Nu se permite. Mucoşii trebuiesc aduşi la rezon!* a exclamat Hindenburg şi a semnat un decret prin care se da dreptate lui Lessing. (Textele în H. v. Gerlach).

Idila Braun-Hindenburg n'a durat mult.

Unul era zeţar socialist, altul mareşal prusac.

Armonia claselor este o legendă.

Braun era înconjurat pe banca ministerială numai de muncitori şi se sprijinea pe sindicate. Hindenburg a chemat la putere pe Hitler, cu 33 la sută din voturile populaţiei, care şi-a format pe de-asupra o listă ministerială cu 8 baroni, cu căpitanul Goering şi cu doctorul în filozofie Goebbels.

In ultimele zile de vânătoare, Hindenburg pomenea cu plăcere de Braun, puşcaş bun.

Braun emigrase în regiunea liberă Saar.

PETRE PANDREA

NUVELA

Cumpănă mare în viața lui Iancu Bandole

— Mare cumpănă am mai tras eu, în viață, începu Iancu Bandole, întinzându-și piciorul beteag și petrecându-și o mână în cingătoarea lată, bătută în ținte.

Luându-mi grija de școală am intrat, se cheamă, și eu, în rândul flăcăilor din sat.

La noi, decând se pomenește a fost ciondăneală între flăcăii din Humărie și cei din Bucșă, dela fete. Că, de ce vin cei din Humărie la fetele din Bucșă? Ei n'au fete acolo? Iar ei nouă: „Măi, ce tot bateți voi cărările pe aici? N'aveți destule fete în Bucșă?" Dar, nici ei nu se lăsau, nici noi. Așa-i lăsat, se vede, să nu-ți placă ce ai acasă. Lucru mare, nu eșia nici odată din asta: ne apucam de păr, ne pocneam cu pumnii, ne tăvăleam o leacă prin colb și toate se isprăveau acasă, de nu mai știa nimeni, fărdecât surorile care ne coseau ilicele și bondițele rupte; rar ajungea treaba la primar care ne ocăra: „Stă rău, măi băeți, să vă bateți, doar sunteți feciori de gospodari. Ia să vă împăcați acum, cât vă văd!" Și ne împăcam la rateș, la un pahar de vin.

Atâta zurbă făceam și noi prin sat.

Anțărț, pe la Sân-Dumitru, ne am pomenit în sat cu jandari. Strașnic de frumos îmbrăcați, jandarii: cu strae albastre, cu galoane de majur, cu săbii lungi și cu moțuri la chipiuri.

Când trecea vreunul pe uliță, oamenii apucau pe de lături, prin șanț, ca să-i facă loc. Și el umbla mândru... ți-ara!

Ce-o fi chitit stăpânirea de ne-a trimis jandari în sat?

Noi ziceam așa: „Apoi, bine a făcut că ne-au adus jandari că are de-acuma cine să ne păzească vitele"! Că ce-i drept, nu era chip de-o vreme să lase omul un cal în prund, decum însera. Cu piedeca la picioare, cu tot, î-l lua ș'apoi cată-i bade, urma: în iarmaroc, în Cordun sau peste Prut.

Ei, da'n scurtă vreme, jandarii au prins a se ține de capul flăcăilor: nu-i slobod să umbli noaptea pe ulițe, nu-i voie să întârzâi la crâșmă, să nu mai cânți pe la pârleazurile fetelor! Măi, vorbeam noi îndenoi, ce se țin jandarii iștea de capul nostru? Ei să-și vadă de slujba lor: de paza câmpului, de tâlhari... Dar cu noi ce au?

Acum, despre acestea, o mai încurcam noi; ne mai credeau jandarii că nici ei nu erau călugări.

Dar, n'a trecut mult și iaca, iese vorbă că unul din jandari se ține după muierea lui Nică Stoleriu. Omul simte și într'o seară pune zăvozii după jandar: cânii sar pe el și-i fac — să ertați — perdea din fundul pantalonilor.

A doua zi, ridică-l pe Nică la post, leagă-l, bate-l!

Mare poznă.

Numai, peste câteva zile, îl zăresc pe jandar în dosul velniței, ațināând calea Agripinei, vară-mea. „Uite, drace!" îmi zic eu.

Azi una, mâne alta; ne-am luat de gânduri.

Mai mult decât toți fierbea Pavăl Profir.

Pavăl era călăraș cu schimbul la Botoșani: spătos și tare de fărma doi în mânile lui și mândru cum nu se mai află: fecior de răzăși cuprinși. Când venea din schimb, era chita noastră; tot satul îl răscolea cu tălpile la soare. El, capul horelor, vornic la Sân-Vasile; mă rog, vătaful flăcăilor. N'ar fi suferit să-l atingă cineva nici cu'n pai dar mi-te să-l strunească jandarii și mai cu seamă să-i sufle dragostele. Și din una ca asta i s'a tras lui nenorocul și eu, cum vă spuneam, am trecut printr'o cumpănă mare.

Intr'o seară, ne strângem noi de vale, la rateș, vreo cinci flăcăi din Bucșă; după ce face Pavăl cinste cu o ocă de vin, o luăm domol spre rampă. Mai țineți minte casa lui Simion Parasca, de unde a pornit focul cel mare de-a pârjolit toată ulița din rateș până'n toloaca Sucevii? Simion dormea în noaptea aceia în fân, în podul șurei; femeia lui, ci-că, dormea în casă. Cum a luat foc șura, ca o masala și ea să nu simtă nimic? Asta numai Dumnezeu știe. Tocmai în ziuă, când s'a săturat focul de ars în sus și în jos, au găsit oamenii ciolanele lui Simion amestecate cu cărbuni și cenușă. Nevasta lui se bocea și se trăgea de păr... dar oamenii clătinau din cap; era o poamă Rița asta a lui Simion și o iușcă de muiere!...

Cum-cum, Rița l-a zăpăcit pe Pavăl, cu farmece, spun oamenii. Când îl căutai, îl găseai la rampă, la Rița unde își făcea de lucru. Și Rița, o hicleană fără păreche, îl purta ia așa, pe degete. Când venea Pavăl dela Botoșani, era știut că trebuia să îi aducă ori casâncă, ori bariz de mătasă, ori ciuboțele înalte cu potcoave de alamă.

— „Măi băieți, zice Pavăl în seara aceia, să mergem acuma până la rampă; stăm până trece trinu, ne urcăm la Andrușca, pe urmă tragem o raită prin grădini".

— „Mergem, bădiță Pavăle, cum zici 'nea-ta".

— Ti-i mira de n'om da peste jandar la Andrușca", zice văru-meu Pintilie.

— „Cucoșul? svâcnește Pavăl. Las' să fie. Mă tem eu de dânsul? Ce are el cu noi?"

— „Se'nțelege; ce are el cu noi?" întăresc eu.

Tare-i era drag lui Profir de mine că nu-i ieșeam din cuvânt. Și drept este că m'aș fi dus și'n fundul iadului după dânsul.

Până să ajungem noi la rampă, iaca, trinu: pufa-pufa! paca-paca! șuieră peste rampă și se tot duce.

— „Haideți măi, la Andrușca", zice Pavăl. Avea el, se vede, semnele lui.

Când trecem pe la Rița, Pavăl începe a cânta și noi după dânsul:

— „Cine bate la fereastră,
Nevastă, nevastă?"
— „Omule, pisica noastră!"
— „Ba-i ciocoi cu strae-albastre".

Perdeaua dela fereastra Riței a fluturat odată ca umflată de vânt și lumina s'a făcut mititică.

Pavăl a pufnit pe nas.

La Andrușca, sub șopron, pe cine chitești că aflăm? Pe jandar la o masă cu un palici de rachiu dinainte.

— „Bună seara dom'jandar!"

— „Bună seara, băeți. Da' ce horhăiți voi pe-aici, tocmai din Bucșa?"

— „Apoi, așa ni-i obiceiul; avem preteni pe-acolea și ne strângem uneori seara", zice Profir.

— „Așa? Hm, prieteni! face jandaru. D'apoi voi n'aveți rostul vostru? Mâne dimineață nu eșiți la cosit, la strâns? Lăsați vitele singure pe toloacă și o luați razna pe la crâșme".

— „Eh, este vreme pentru toate; ne știm noi rosturile noastre", face Pavăl înțepat.

— „Hei, da' clonțos mai ești, măi flăcăule; pe semne că n'ai făcut încă militărie!"

— „Ba, să ne fie cu ertare, am doi ani la călărași cu schimbul, zice Profir întărtat.

Mă alătur de Porfir și-i suflu la ureche:

—— „Bădiță Pavăle, n'ar fi bine să-l dăm dracului și să ne lăsăm devale îndărăpt?"

— „Taci din gură, măi copile, Ia' să ne aducă Andrușca o ocă de vin. N'oi avea acum dreptu să beau un pahar cu pretenii".

Ne-am așezat pe laița de lângă masa cea lungă și îndată a venit Andrușca cu vinul. Jandaru se uita în altă parte.

— „Don' jandar, zice Pavăl, n'ăi cinsti cu noi un pahar?"

— „Măi băete, zici că faci militărie; auzit-ai tu să beie supiriori cu infiriori?", îi răspunde jandaru, mândru.

Phi-i! Odată s'a înroșit Pavăl și n'a mai zis na!... Dacă-i trăgea două palme nu-i venia mai rău decât rușinarea asta. Fierbea ca un ceaun deasupra pirostreielor. Noi, cu sâială, stam pe marginea laiței și înghițeam numai noduri.

— „Haideți, măi băeți", zice Pavăl zvârlind pe masă o jumătate de franc.

— „Hai, bădiță!" răsuflarăm noi bucuroși.

— „Seara, bună!"

— „Bună seara!, jandaru de colo, numai luați-o deadreptul acasă; nu mai umblați creanga și mai ales răcanul cel din călărași, vezi să nu te ajung pe undeva din urmă!"

— „Măi, zice Profir mai încolo, să știți voi că eu am să fac o poznă mare cu cucoșul ista. Adică, vine el să facă muștru cu mine!"

Prin dreptul casei lui Parasca se oprește.

— „Uite, măi, drept ciuda, am să stau aici pân'o trece jandaru!"

Ne oprim roată și răsucim câte-o țigare de tițiun.

Din deal auzim tropăind din ciubote; vine jandaru...

Da' nu!

Dela un loc, par c'ar fi intrat în pământ.

Peste vreo câteva zile, când să trec podețul peste Bucșă, iaca, dau peste Pavăl rezemat de grinda dela margine, stând de vorbă cu văru-meu Pintilie.

— „Zi așa... Se ține cu Rița?"

— „Așa vorbesc oamenii. Spune soru-mea Agripina că alaltă seară, fetele la baltă — unde au băgat cânepa la topit—vorbeau în pofida Riței; Rița aduna pânză de pe prund dela 'nălbit și asculta. Ziceau fetele că nu se știe de ce a îndrăgit jandaru Humăria: o fi laptele mai gros, ouăle cu două gălbenușuri, că numai de pe acolo cumpără. Ba că vrea să ieie casa cea nouă a Riței pentru că la post nu are loc să șadă. Așa vorbeau fetele".

— „Da' Rița ce zicea?"

— „Rița, ce să zică? Râdea și ea și spunea: „Norocul meu și paguba voastră!" Fetele s'au întors cu spatele la ea și s'au plecat cu fața în jos; Rița a stupit spre ele și s'a dus acasă cu pânza în cap".

— „Auzi, măi Iancule, zice Profir suduind de biserică, am spus eu că am să fac o poznă".

— „Dă, bădiță", fac eu nedumerit.

O iau spre casă.

Când să urc dealul pe la părintele Titu, mă ajunge Profir din urmă.

— „Măi Iancule!"

Mă opresc: — „Aud, bădiță!"

— „Diseară, după ce-i da drumul cailor în Mesteacăn, să treci pe la mine am de grăit ceva cu tine".

— „Oi trece, bădiță".

Seara, iau caii, îi duc în Mesteacăn, le pun piedecele la picioare, răcnesc odată la ei: di, la iarbă! Caii o iau sdrang-sdrang! printre mesteceni iar eu mă las devale către Profir.

Pavăl mă aștepta pe prispă.

— „Ai venit, Iancule?"

— „Venit, bădiță".

— „Hai cu mine în Humărie. Mergi?"

— „Merg, cum să nu?"

— „Da' tu, măi băete, umbli așa cu palmele goale în puterea nopții?"

— „Dă, bădiță, am uitat să-mi iau bățul; adicătelea, nici n'am".

Profir se ridică în picioare, strecoară mâna sub streșină și trage o drughineață groasă cât mâna și lungă de vreo patru palme bune.

— „Na, măi, ia tu bețișorul ista, că eu merg cu mânele goale".

Da'n tureatca cismei lui de călăraș cu nasture înflorit de alamă sub genunchi sticlea mănunchiul unui jungher de-o palmă.

Pornim devale.

Inoptase deabinelea; satul dormea la vremea asta, ca în zi de lucru.

Dela podeț, Pavăl se abate pe lângă gardul primăriei și tiptil, trece drumul în fața postului. Inăuntru lumină. Pavăl se apropie de casă pe lângă părete, se uită pe fereastră și după aceia, sare șanțul în drum și vine lângă mine. — „Nu-i aici!"

Când trecem pe la rateș, iar se uită Pavăl pe fereastră; rateșul încă nu era închis și în crâșmă, lumină.

— „Nu-i măi, nici aici!" și sudue de biserică. Eu în gândul meu: „Mai bine că nu-i!" Dar mă fac că nu știu despre cine vorbește:

— „Bădiță, da' pe cine cauți 'nea-ta?"

— „Măi băete, am eu o socoteală cu *unu*. Tu taci mâlc și hai cu mine".

Plecăm dela rateș; dar în loc s'o luăm pe drumul rampei, sărim grădina boerească, ne scoborâm la velniță și deacolo o tăiem pieptiș prin livezile oamenilor. Prind cânii a bate la noi și se stârnește o hărmălae de zăvozi de prin toate ogrăzile de gândeai că au dat lupii în sat. „Culcă-te jos!" zice Profir. Ne cinchim în iarbă ca niște mușuroaie; cânii bat ce mai bat la noi și dela o vreme ne lasă în pace. Sărim gardul în uliță și de aci ne scoborâm spre grădina Riței.

De când am înțeles încotro merge Pavăl, m'a cuprins un fel de tulburare.

Casa cea nouă a Riței sta cu fața la drum, către rampă; în spate era o căsuță veche, casa bătrânească; în ea își făcea dresurile și vrăjile mătușa Palaghia, mama Riței, mare ghicitoare cu bobi. In spate se urca livada în lungul uliței către Andrușca.

In fundul livezii este o lozniță de uscat perje lângă un nuc bătrân cu două trunchiuri pornite dela pământ. Ca la un stat de om, erau bătute prăjini între cele două trunchiuri și deasupra și pe delături grămădiți strujeni și fân, ca o colibă. Puteai sta dedesubt și nu te ajungea nici vânt, nici ploaie, nici ochi de om. Dela pârleaz până la colibă era o cărare. Pavăl, se vede treaba, cunoștea tare bine locurile.

Ne oprim la pârleaz.

— „Măi Iancule, tu auzi ceva?"

— „Nu, bădiță, nu aud nimica".

— „Sai după mine".

Sare el pârleazul, sar și eu și pornim pe cărare către nuc. Pavăl umbla ca la el acasă, dar tot pe iarbă să nu sune ciubotele; eu, ca mâța, în urma lui.

Odată se oprește și înțepenește mâna stângă deandărătelea în pieptul meu. Am încremenit pe loc. Din colibă se auziau chicoteli și oftări. Mâna lui Profir tremura și-l simțeam cum freamătă ca frunza plopului.

Se pleacă la urechea mea și-mi suflă:

— „Du-te tuchiliș, lângă lozniță și stai gata; care ți-a eși înainte, pocnește-l de s'amorțească!"

După aceea ridică piciorul cu tureatca în care purta jungherul și se apropie binișor de colibă.

Ce-o fi făcut el acolo, nu știu, că aud vorbă în colibă:

— „Iese fum! E cineva pe-afară!"

— „Vezi de treabă; vine fum dela lozniță".

Nu trece cât ai scăpăra de două ori din amnar și coliba era toată o vălvătaie. Dinăuntru Rița a țipat odată ca mușcată de șarpe și a țâșnit pe gura colibei de vale. Era goală, na! cum o făcuse mă-sa; din fugă se'ncinsese cu cămașa. Pavăl, din două copci, i-a tăiat calea; eu ațin drumul jandarului cu drughineața, lângă lozniță.

Răcnește Rița: „Lasă-mă, bădiță, ce ai 'nea-ta cu mine?"

—„Haită! zice Pavăl; de când te pândesc eu!" Și cât ai clipi, smac! cuțitu'n pântecele femeii.

Dar jandaru a și pus mâna pe Malinchi și tranc!

Mi s'a părut întâi că am călcai pe un vreasc și căl-am rupt, după aceia că am dat cu piciorul într'o groapă. M'am prăvălit în iarbă și pe urmă n'am mai știut nimic.

Asta era într'o Marți. Tocmai joi m'am pomenit la Pleșești în spital. Intr'un pat, alături, gemea Rița. Peste trei zile și-a dat sufletul; n'aveau doctorii ce să-i mai ajute, că-i făcuse mațele tăiețel.

Eu, am pătimit mult; când m'a pușcat jandaru în picior, plumbul a rupt ciolanul și a eșit de cealaltă parte cu o halcă de carne și o bucată de ițar.

Acum, ce să vă mai spun ce-a fost după astă? Judecată mare: punere de foc, moarte de om; ba, se mai scornise că tot Pavăl ar fi pus focul și de rândul celălalt la casa lui Parasca.

Eu, martor, am spus cum a fost.

C;nd eșeam dela jurați, jandarul se dă pe lângă mine și-mi suflă în ureche: Ai avut tu noroc de ce ai avut, măi băete; că de era batâr unul pe aproape, mergeai și tu după tâlharul de bădiță-tu Pavăl. Da, n'avea tu grijă; ți-o coc eu!"

Dă! Ce era să-mi mai facă? Mai știi! Noroc că l-a mutat, tot atunci, încolo pe la Focșani.

Da' nu aveți cumva prin grădină niște frunze de pătlagină să schimb oblojeala; numai cu ele ogoi arsura.

NICODIM COLA

Din amintirile căpitanului Zenovie

Economie

Eram, pe-atunci, comandant al unei companii de poduri detașată în târgușorul B. pe malul Prutului, unde — din lipsă de poduri permanente, — înlesneam cu un pod pe vase comunicația între cele două provincii.

Trăiam destul de liniștit neavând pe nimeni mai mare peste capul meu. Aministrația și instrucția o conduceam singur, ajutat fiind de plotonierul major Glogodeanu, un om econom și încercat în toate. Ne mergeau toate în plin, afară de una care — dela un timp — începuse să ne sperie și somnul noaptea: prea se înecau mulți soldați în cursul anului. In primul an se înecaseră trei, în al doilea, patru și în al treilea (anul în care s'a petrecut întâmplarea de față) șase.

Depășisem, ca să întrebuințez un termen din administrația militară, alocația reglementară de morți. (Până la venirea mea în fruntea companiei era obiceiul să se înece, cel mult, patru pe an).

Cu al șaselea — cel puțin — am avut de îndurat vre-o trei anchete, observații drastice, amenințări cu mutarea în toiul iernii și — culmea culmilor — cât p'aci și o răzbunare postumă de nu-i dădea de hac majorul.

Doamne, iartă-mă, că-mi vine să și râd când mi-aduc aminte.

Pătărania cu ăsta s'a petrecut așa:

Aplecându-se prea mult din-tr'un vas ca să prindă o lopată, a căzut în apă și dus a fost, cu toate încercările de salvare ce le-am condus chiar eu în persoană. Nici cadavrul nu l-am putut pescui, fiindcă a doua zi — din cauza unui ger de peste noapte — înghețase Prutul de la un mal la altul. Am raportat cazul, au venit anchetele cu celelalte angarale și într'un târziu s'au potolit toate. După ce a trecut iarna și a prins să se desghețe apa, am început instrucția recruților. Uitasem — aproape — cu desvârșire de soldatul înecat pe care nu-l putusem pescui. Nădăjduiam că l-or fi mâncat peștii, că l-o fi dus apa la vale și așa mai departe, când blestemul ce apăsa asupra companiei mele, născoci răzbunarea postumă. Venise colonelul în inspecție, un comandant foarte sever și în timp ce-mi comunica pe un ton aspru constatările lui (puțină neglijență în serviciu), plotonierul major se apropie de mine, cu ochii scoși din orbite și mă trase de mânecă pentru a-mi spune ceva de toată urgența. Prinzând câteva clipe când colonelul coborâse în bordeiul ce ținea loc de cancelarie, îmi apropai urechea de gura majorului:

— Ce-i?

— Domnule căpitan... mortul...

— Ce mort?

— A ieșit mortul.

— Care mort?

— Mortul nostru; soldatul care s'a înecat astă-toamnă: uite-l deasupra apei... Vine spre mal... par'c'ar vrea să iasă la raport.

Inlemnisem. Nu știam ce să mai fac. Când l-o vedea colonelul o să-și aducă aminte de înecați și se duce dracului toată inspecția.

— Glogodeanu, ce să facem?

— Țineți-l dumneavoastră pe colonel de vorbă și aranjez eu.

— Cum?

— Il leg de picioare îl trag lângă un mal mai dosit, pun un planton lângă el până trece inspecția și mâne-l îngropăm.

— Bine, dar vezi să nu te vadă.

Insfârșit inspecția a trecut și colonelul și-a văzut de drum fără să bănuiască nimic din „aranjamentele" majorului meu.

Seara am dat ordin lui Glogodeanu să însărcineze lemnarii cu facerea unui sicriu frumos din scândurile ce le aveam economie la companie și m'am culcat, sfârșit de emoțiile prin care trecusem.

A doua zi trebuia să aibă loc în[illegible]ântarea.

Inainte de venirea preotului, am ținut să mă conving de toate preparativele și m'am dus la cancelaria companiei.

Nimic, însă, deosebit nu-mi atrase atenția, afară de o lădiță de vre-o cincizeci de centimetri lungime ce se afla pe una din mese.

— Glogodeanu!

— Ordonați!

— Unde-i sicriul?

— Pe masă, domnule căpitan.

— Ești nebun? Păi... numai atât de mare?

— Ajunge, domnule căpitan!

— Cum?

— Să vedeți dumneavoastră... din cauza mirosului, plantonul l-a lăsat și l-au mâncat cânii mai mult de jumătate.

— Dar... e oribil!

— Teribil — teribil, dar nici cu „economia" nu stăm tocmai bine. Dacă s'o mai îneca vreunul...

MIRCEA MARC.

Antologia dragostei și a femeii

● *Fiecare bărbat are defectul său. Defectul meu este capul nevestei mele.* (Pittacus).

● *Dragostea este pasiunea sufletelor mari și le face să merite gloria, când nu le întoarce capul.* (D-na de Pompadour).

● *Iubirea este tristă; închide inima noastră tuturor plăcerilor pe care nu le dă tot ea.* (M-me Ricoboni).

● *Bărbații înșeală femeile la începutul unei intrigi, dar ei le învață curând ca să-i înșele pe ei înșiși, ele devin asemenea jucătorilor, care după ce au început să fie înșelați, învață arta de a fura pe alții.* (Pope).

● *Intre bărbat și femeie nu se întâmplă decât un act de dare și luare.* (D. H. Lawrence).

● *Soțul care arată prea des soția și punga sa, se expune să-le împrumute.* (B. Franklin).

● *Opinia publică aruncă dezonoarea pentru soț, din cauza greșelelor soției. Bietul bărbat este ca și acel paj care fusese dat drept camarad unui prințișor, și care era bătut când prințul nu-și știa lecția.* (Chamfort).

● *O femee indignată pentru una mie și unu de motive, luptă în primul rând ca să se vadă că-i indignată.* (H. Denise).

● *Este o groaznică nenorocire să nu fii iubit când iubești, dar una și mai mare este să fii iubit când nu iubești.* (B. Constant).

● *Pentru o femee onestă, a nu mai fi iubită după ce a iubit, însemnează pierderea unei religiuni. Pentru un bărbat este doar o schimbare de dogme.* (Angela Sardo).

● *Morala femeilor este fondată totdeauna pe principii arbitrare; onoarea lor nu este adevărata onoare, decența lor este o decență falsă: tot meritul și toată buna cuviință a stării lor consistă în disimularea și travestirea sentimentelor naturale pe care o datorie himerică le ordonă să le învingă, și pe care cu toate sforțările lor, ele n'ar putea să le nimicească. Din clipa când o tânără intră în lume, totul conspiră contra ei și împotriva virtuții sale; s'ar putea zice că toată societatea este interesată în pierderea ei; și, numai prin cea mai mare minune, femeia poate scăpa capcanelor întinse din toate părțile, simplicității și nevinovăției sale. Dacă stai și cugeți de bună credință asupra nenorocirilor nedespărțite de această situație, departe de a vorbi femeile de rău, ești împins să crezi că ele s'au născut în general mult mai de omenie decât bărbații. Dacă acest sex drăgălaș este scăpat de naufragiu printr'o minune, această minune face cinste femeilor.* (Baronul de Grimm).

● *Unei femei urâte, nu-i se poate da decât acest sfat: frumusețea sufletului tău să șteargă urâțenia chipului.* (Tales din Milet).

● *Bărbatul care trăește în indiferență este cel ce n'a văzut încă femeia pe care trebuie s'o iubească.* (La Bruyere).

● *Iubirea este un șuvoiu pe care adesea îl oprești scobindu-i o albie.* (Commerson).

Culese de
AUREL GEORGE STINO

Varia

Ce ar fi la... Cișmigiu

Primăria din New-York a permis „golanilor și vagabonzilor" să doarmă în parcurile municipiului dela ora 10 seara până la 6.30 dimineața.

Metodica britanică

Dela 1 Decembrie 1918 și până la 1 Iunie 1934, în Anglia s'au clădit 2.328.385 case noui, dintre care circa 1.000.000 se închiriază cu până la 26 lire sterline pe an. S'au cheltuit 617.000.000 lire sterline pentru această campanie de construcții în 15 ani și jumătate.

Femeile engleze și vinul

La congresul antialcoolic dela Londra s'au făcut curioase constatări: cad în patima beției mai mult bărbații văduvi, celibatarii și divortații. Iar în ce privește femeile engleze, burgheze și proletare mai asigurate prin salariile bărbaților, acestea au și transformat tradiționalul „five o'clok Tea" în niște „five o'clok cocktail-party", — adică în picnicuri zilnice la ora cinci, unde prietenele beau cantități enorme de „cocktail" și se îmbată regulat.

— George vrea să mă ia. L-am sfătuit să mai amânăm nunta. Poate trece criza — și căpătăm mai multe cadouri.

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Iar America

In ultimele cincisprezece zile s'au jucat la „Select" două filme americane interesante, deşi nu pentru aceleaş motive.

Unul se chiamă „Căi greşite" remarcabil prin nulitatea ideii. Dar.... este un film american, şi încă Paramount. Ceeace face ca, în ciuda sărăciei temei, să fie totuş un film perfect, din punctul de vedere al punerii în scenă, al jocului actorilor şi al micilor idei de amănunt. Fiecare clipă este jucată cu un adevăr, o emoţie, o grijă a autenticităţii, care ne farmecă şi ne face la sfârşitul filmului să plecăm mulţumiţi acasă. Este o dovadă sigură că în genere o producţie ieşită dintr'una din marile case americane merită în tot cazul să fie văzută şi că totdeauna vor avea de acolo, să înveţe ceva acei pe care îi preocupă progresele şi invenţiile de tot momentul ale artei ecranului. (In acest film joacă Frederic March, Myriam Hopkins şi George Raft — trei mai mult decât excelenţi actori).

Avocatul Femeilor

Aşa se numeşte celalt film de care vorbeam. Este o producţie a casei „Universal Picture". Şi este un excepţional de bun film.

Personajul principal (John Barimore) este un avocat cu renume din New-York, ridicat de jos şi foarte amorezat de meseria lui — dar, vai, şi de o soţie absurdă, una din acele păpuşi mecanice cum sunt femeile aristocraţiei new-yorkeze, la care convenienţele sociale şi dorinţa de a se distra scump ţin loc de inimă adevărată. Punctul nevralgic al povestei este un mic şantaj ce se face avocatului nostru, şantaj care îl ameninţă să fie eliminat din barou şi dezonorat.

Găsim în acest film acea calitate fundamentală a artei cinematografice care este „unitatea de loc". Totul se petrece în birourile oficiului avocatului. O lume întreagă, extrem de variată, oameni de toate condiţiile şi mentalităţile, care se perindă dinaintea noastră, fiecare cu un alt stil de mişcări şi atitudini, şi participând fiecare în felul lui, la compunerea povestei. Afară de asta succesiunea scenelor este trepidantă de interes, fiecare detaliu contrastează net cu detaliul precedent, — iar scena finală e de o originalitate remarcabilă: nu samănă cu nici-un alt desnodământ de film. Iată:

Avocatul nostru, în ultimul timp a trecut prin nişte grave emoţii. La un moment dat se credea pierdut. Şi se şi uita fix spre fereastra biroului său de pe care începea a se gândi să se asvârle. Intre timp, are norocul să găsească mijlocul de a lega gura şantajistului. De aci o trecere bruscă, dela desnădejde, la bucurie explozivă. Dar tocmai atunci, află că nevastă-sa nu-l iubeşte, ba poate chiar îl şi înşală. Şi iar cade într'o tristeţe profundă; şi iar se gândeşte să se omoare. Dar nu reuşeşte, căci în momentul de a se arunca pe geam, se întorsese, îngrijorată, secretara lui particulară. El se înfurie, începe să o ocărască, să-i spună să se ocupe de ce o priveşte, răcnind pe toate tonurile că nu admite să fie spionat... In timpul acesta secretara, care îl iubeşte de mult (tot rolul ei până atunci fusese de a nu spune nici-un cuvânt; rol greu, şi bine jucat de Bebe Daniels), — secretara stă în în faţa lui, în picioare, cu capul în mâni, plângând încet şi continuu. Violenţa reproşurilor pe care el i le face îl mai calmează. Se aude telefonul. Ea plânge mai departe. El iar o ocărăşte: „Nu mai ştii nici să răspunzi la telefon?" La aparat e senatorul X... care îl reclamă pe avocat. „Să se ducă la dracu" pe urmă se răsgândeşte, şi merge plictisit, la telefon: „Cum? Vin imediat la d-ta". Apoi către secretară: „Senatorul X... şi-a ucis nevasta... Trebue să-l scăpăm... (O sărută pe secretară pe obraz, care obraz atunci străluceşte de fericire)... Avem de lucru... Repede... (şi-o ia de mână, şi traversează, cu dânsa, alergând, birourile pustii).

Şi aşa se termină filmul; pentru această cursă în doi, spre cabinetul de lucru, spre muncă şi dragoste de profesiune, care acum a învins toate necazurile şi a triumfat peste toate amărăciunile; şi femeia se târăşte fugind după omul care o trage de mână, stângace şi fericită... Trebue mai ales văzut acest tablou. Este un peizaj moral de o putere şi de un optimism cu adevărat unic.

O mică remarcă. „Avocatul femeilor" face parte din filmele ce trebue văzute dela început. Spectatorul sosit la mijloc riscă să nu priceapă nimic.

„Gallant Lady"

S'a jucat la Trianon un film „United Artists" unde principalii actori erau Ann Harding, Clive Brook, Otto Krueger. Filmul se numeşte „Gallant Lady" („Trecutul unei femei") şi este o pură frumuseţe. Mai întâi Ann Harding este o descoperire senzaţională. Făptura ei fizică şi morală nu samănă cu nimic din tot ce există la Hollywood — şi Dumnezeu ştie ce vastă şi variată marfă feminină conţine amintita localitate. Ann Harding este înnaltă şi de o graţie infinită. S'ar părea că cuvântul „drăguţ" a fost, la origine, special inventat pentru ea. In filmul nostru întruchipează o fată bravă şi gravă, de o dreptaţe de caracter şi de o probitate sentimentală care ar părea apriori neverosimilă, dacă Ann Harding n'ar fi, reală, în faţa ochilor noştri. Sunt scene, ca aceea în care spune un basm micului Deedy, şi care e de o delicateţe şi de un adevăr omenesc, unice în jocul cinematografic. De altfel, toţi actorii din acest film sunt impecabili. Clive Brook are o „creaţie" foarte originală. Este — bine înţeles şi ca totdeauna — un perfect gentleman. Dar un gentleman decăzut, adeseori zdrenţeros, aproape mereu neras. Decăderea, departe de a-l face mai neglijent în conduitele lui morale, îl face, dimpotrivă, şi mai scrupulos de eleganţă sufletească. Par'că faptul de a fi un declasat (e drept că pe nedrept) îi stimulează nevoia unei corectitudini absolute. Este desigur beţiv şi acrit. Dar din când în când, atunci când trebue, renunţă la beţie; iar acreala se traduce printr'o atitudine foarte plăcut ironică. Este un rol de „psihologie instabilă", un caracter care se menţine unitar printr'o permanentă echilibristică sufletească. Şi este ceva fermecător de văzut.

Trebue să felicităm din toată inima sala Trianon pentru directorul său d. Cazvan, un vechiu cineast român, eare ştie să aleagă foarte adeseori filme de mâna întâi. Nu ştim cum să ne bucurăm mai tare la gândul că acel care alege filmele de premieră la una din principalele săli bucureştene este un om luminat şi de bun-gust. Acum, în plin „sezon-mort", d. Cazvan ne-a dat trei minunate producţii americane: „Lady Lou", „Gallant Lady" şi „Bowery". („Cartierul îndrăgostiţilor") — căruia i-am consacrat de curând o întreagă cronică şi despre care spuneam că e un fel de „Caragiale U. S. A.".

D. I. SUCHIANU

CITIŢI toţi azi în:
„LECTURA"
— Floarea literaturilor străine —
NĂSDRĂVĂNIILE LUI WILLI
de
RICHMAL CROMPTON
Numărul mai cuprinde: „Pagina humorului". „Jocuri încrucişate".
Lei 4, Romanul complect.
La chioşcari şi librari.

Carnet burlesc

Campionatele naţionale de înot

Mă înapoiam, mai acum câteva zile, dintr'un mic orăşel de provincie. Eram singur în compartiment, — singur cu gândurile şi amintirile mele, — când, la o staţie oarecare, se sui o tânără doamnă, foarte suplă şi drăguţă. O priveam cu insistenţă, căci mi se părea că o cunosc, când deodată ea exclamă:

— Tiens! Paul! ce surpriză!

Abia atunci o recunoscui cu adevărat.

— Dar ştii că nu te mai recunoşteam de loc.

— Te cred şi eu! M'am înegrit aşa de tare la mare, încât m'am schimbat complect...

O privii din nou. Intr'adevăr, era neagră ca un baton de vanilie.

—Şi asta încă nu-i nimic, îmi spuse ea. Sunt aşa de neagră, din cap până în picioare. Uite, priveşte!...

Şi înainte de a putea face un gest, prin întredeschizătura rochiei îmi arătă un ten de culoarea unei havane, bronzat ca un ban vechi de aramă. Il admirai în tăcere.

Melancolic, în memoria mea cântau versurile lui Théophile Gautier:

Son sein, neige moulée en globe,
Contre les camélias blanc;
Et le blanc satin de sa robe
Soutient des combats insolents.

Această depresiune poetică nu dură de altfel mult timp. Şi trenul nu depăşise încă gara Chitila, că numai coloarea de tabac a trupului mi se părea superioară tuturor.

Deaceia, cum sosii în Bucureşti îi spusei Norei.

— Vom merge la Strand să facem plaje.

— Da, dar vezi tu...

Ca să-i înlătur orice obiecţie, îi arătai pe stradă nişte afişe mari albastre lipite pe un zid care proclama, în litere mari negre: „Murdăria strict oprită", — afişe ce spuneau cui vrea să le asculte, că Sâmbătă şi Duminică sunt „Campionatele naţionale de înnot".

Iată-ne deci la Strand. Dacă oamenii au fost vreme îndelungată la Movilă, numai pentru baccara, fără să se gândească vreodată să intre şi în mare, nu tot aşa se întâmplă şi cu cei veniţi la Strand, unde apa joacă un rol predominant.

Aici, toată lumea e în costum de baie: roşii, galbene, negre, bleumarin, bleu, verzi, de toate colorile, de toate formele. Şi natural, pe jumătate goale, căci, probabil că lumea care vine la Strand e exact în starea de spirit a lui Dumas, care a spus odată: „Il y des jours, où on a besoin de voir de la fesse!

Deaceia poate, un domn în vârstă şi monoclat, aşezat pe marginea apei pe o bancă de piatră, îşi holbează ochii la toate picioarele feminine. Se credea poate în paradis şi, ce-i drept, probabil că nici îngerii n'or fi având picioare mai frumoase decât mulle din înotătoare. N'am bănuit însă niciodată că se poate găsi atât de mult farmec picioarelor unei necunoscute. (Există, dealtfel, în acest domeniu, un minunat şi frumos studiu de făcut, şi o muncă de clasificare, care n'a fost încă făcută; dar acesta nu-i desigur subiectul unui articol care vrea să fie grav.) Totuşi, întretimp, domnul cu monoclu îmi dădu un ghiont cu cotul în stomac, cu un puncing-ball, asvârlit cu furie de nu ştiu unde, care mă aduse la realitate, şi-mi şopti apoi, când mă văzu că-l privesc cu ochi mari de sticlă.

—Nu stătea, d-le, aşa plantat în faţa mea, îmi întuneci perspectivele...

Abia atunci observai că în faţa lui se afla o brună devenită blondă, cu un cap de mister, sub turbanul ei incendiar de roşu.

— Intri în apă? o întreabă ingenu domnul, aşa ca să intre în vorbă.

— Să intru în apă? Dar ce-ţi trece prin cap, d-le, vrei să mi se ude costumul? şi făcând o piruetă, blonda ex-brună dispăru după frunzişul copacilor.

Domnul cu monoclu rămase locului, cu o privire de regret în loc; probabil că nu cunoştea acel cântec vienez, care, în franţuzeşte sună aşa:

Pour une femme ou pour un tramway,
Inutile de courir:
Il en passe toutes les cinq minutes.

Intr'adevăr, în jurul domnului cu monoclu, o mulţime de fete, negre ca cel mai autentic negru din Harlem, vin şi se duc.

Două femei discută.

— Maillotul pe care-l poartă Gina e o minune! Nu ştii, pielea ei e atât de decupată sau costumul!.. A, uite şi pe „tipul" ăla bine plonjând.

Inălţându-se în vârful picioarelor, un tânăr parcă turnat în bronz, face să vibreze planşa sub el şi cade drept în apă, apa de smarald.

Dar asta nu înseamnă că toată lumea face şi baie; sunt mulţi, şi mai ales multe, asupra cărora ar fi hazardat să susţii că fac acest voiaj cotidian până la Strand, spre a se scălda. Ele îşi bat cu siguranţă joc de apa din bazin, pe care o privesc tot atât de curios cum ar privi cerul Bucureştilor între acoperişuri şi sunt sigur că s'ar mira foarte mult dacă li s'ar vorbi de ideia simplă de a face baie, cu candoarea stupefiată care ar avea-o dacă li s'ar propune să facă pateuri de nisip...

Una din ele, într'un costum toreadoric, atât e de roşu, scoboară pe scara de fier şi încearcă, cu vârful piciorului apa.

— Ah! ţipă ea, retregându-l speriată, e prea rece!

— Dar pentru ce o fi venit oare aci? se indignează Nora, mare amatoare de apă.

— Pentruce? Uite!..

Intinsă pe nisipul înfierbântat al plajei, înconjurată de patru tineri care şi-au turnat parcă tinctură pe ei înotătoarea care nu înoată, căreia, desigur, i se şoptesc anecdote picante, îşi duce mânile pâlnie la ureche şi exclamă:

—Am să închid ochii, ca să nu aud..., şi face nişte ochi mari-mari, ca de reclamă luminoasă.

Dar răgâiala unui microfon, care nu-i ascultat, şi încă destul de prost, decât de cel care emite comenzile, ne aminteşte că aci e şi un concurs de înnot. Până ce Nora şi-a lăsat halatul şi cutia de cremă Nivea în cabină, iar eu mi-am scuturat bine sandalele de lemn de orice fir de nisip, concursurile au şi început. Marginele înguste de ciment ale bazinului dispar sub masivul de flori vii, ale căror colori iradiază în soarele incendiar. Pe bănci, pe mese, lume în picioare; iar de sus, de pe trambulină, picioare, cu sandale sau fără sandale, atârnă, ca nişte crenvirşti în vitrina unei mezelării.

Pe apă, între drumurile însemnate cu plută, se dă un duel între Kelemen şi Bohunitsky. Necunoscând cursa, în umbra creiată de trambulină, Nora, curioasă, se adresează lui Stănescu, care, cu un bonet alb în cap, pe care e însemnat nr. 4, luptă din răsputeri să câştige terenul pierdut; înoată din răsputeri, pe când apa, în jurul lui, se ridică în mici trombe, iar gura-i răsuflă ca o focă.

—D-le, îi strigă Nora, opreşte-te te rog puţin... Ce cursă e asta?..

Dar Stănescu n'are timp s'o facă, căci Kelemen alunecă pe apă, cu reflexe quasi-metalice pe pielea-i neagră, fluidic, parcă aerian. Braţele lui viguroase sunt nişte aripi care frământă apă; iată-l ajuns la capătul călătoriei sale acuatice, pe când aplauzele plesnesc, din toate părţile, ca nişte dopuri de şampanie.

Şi pe când Kelemen, depe care apa şirue în picături mici, se suie pe scară, Stănescu şi cu Ziegler se mai găsesc în apă, luptând pentru ultimele locuri.

— Hai, tu Stănescule, îi strigă un glumeţ, să nu te ajungă Kelemen!...

Iar Stănescu, pe care apa îl împiedică să vadă, iar bonetul l-a cufundat în lumea lui interioară, nefăcând să-i parvie nici un sunet, ca şi un automat căruia i s'a introdus 2 lei, porneşte vijelios spre mal... Dar, vai! deziluzie, abia la ieşire, află că-i al patrulea.

După stafetă, microfonul urlă celor care au pătruns în bazinul „tabu": „Afară din apă! Afară din apăă! A-faară din aapăăă!...

In apă s'au instalat porţile de polo.

— La ce servesc astea? mă întreabă Nora.

— Ca să împiedice să intre mingea în ele.

— Atunci de ce le mai pun? îmi replică ingenuu ea.

—Vei vedea pe dată.

A pătruns acum echipa C. F. R.-ului, ce-şi lansează ţipătul ei sălbatec de luptă: apoi Ilsa. Arbitrul, în mijlocul bazinului, aruncă mingea în apă şi dă semnalul de începere.

Deoparte şi de alta, jucătorii s'au asvârlit spre cucerirea trofeului mult dorit: mingea. Cei dela Ilsa au ajuns-o; Püllock o ia în piept şi, în timp ce braţele bat apa, mingea se rostogoleşte înaintea lui, împinsă de micile vălurele. Dar Toth intervine şi cu o mână dibace i-o ia, o întoarce şi o trimite peste capul lui, altui jucător.

—Hai C. F. R., — ţipă galeria. — 4 metri! strigă unul din ea. — Ce patru metri? sau nu vezi bine? intervine unul energic. — Să nu te fac eu să vezi acum stele verzi!

Nora zâmbeşte malitios, amintindu-şi probabil de spusele mele că „apa îţi dă o stare minunată de calm".

Mingea e trimeasă acum, cu putere, drept în poarta Ilsei, pe când portarul se uită desnădăjduit după ea, ca după o femeie dragă, la o ultimă întâlnire de despărţire. Aplauzele cad sgomotoase peste victoria C. F. R.-ului, ca o cunună de lauri...

Seara se furişează, întretimp, cu paşi feutraţi de pungaş şi pune, pe umerii înotătoarelor, halate şi pijamale. Jucătorii, în apă, nepăsători la tot ce se petrece în jurul lor, ca într'o goană imaginară după aur, gonesc după balon. Apa face plici! plici!, şi balonul se rostogoleşte, tocmai când o mână se întindea, avidă, spre el. Din nou, el trece în faţa porţii Ilsei şi se furişează hoţeşte pe lângă el, şi intră din nou în poartă...

Inserarea, sobră şi rafinată, condamnă fără drept de apel chiloţi, maiouri şi shorts*-uri; atâtea picioare şi umeri goi încep să resimtă răcoarea, care-i goneşte, zoriţi în cabine. Pe când ne îmbrăcăm, megafonul hârâe ceva, acoperit de aplauze, ceva de neînţeles, aşa încât până mâne, probabil că numai cel dela megafon o să fie sigur că C. F. R. a câştigat...*

PAUL B. MARIAN

ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 767

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**"
— W. W. W. — (30)

12 + 9 = 21

2 ‡

PROBLEMA No. 768

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**"
Pauly Memorial III (31)

11 + 6 = 17

Invers 5 ‡.
Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 769

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**"
— Try play — (32)

11 + 12 = 23

3 ‡

PROBLEMA No. 770

de **Dr. L. Lazarus**, Bucureşti

— Dedicată Cercului de Şah „Tura" —

11 + 8 = 19

2 ‡

Rectificare. — In Problema No. 762 Motto: «*Labe*», calul g3 trebuie mutat la g4.

Berichtigung. — Jm problem No. 762, Motto: «*Labe*», ist der w g3 nach g4 zu versetzen.

SOLUŢII

No. 732. *Zilahi.* — Alb: Rc8, Ta5, Nh1, Cb4, Pb2. Negru: Ra8, Tg2, Na4 şi b5. Mat ajutor invers în 2 mutări. Soluţia: 1. T×b5, Nb8; 2. Tb7 Tg8 ‡.

No. 733. *Sshaffer.* — Alb: Rd1, Nh2, Cf5. Negru: Rf2, Na6 şi a7, Ch1. Mat maximal în 3 mutări cu aceleaşi piese. Soluţia: 1. Nb8, Nf1; 2. Ch4, Cg3; 3. N×a7 ‡.

No. 734. — *Kahl.* — Alb: Rf8, Da7, Pé5. Negru: Rh7, Nd8, Cc7. Mat ajutor invers în 3 mutări. Soluţia; 1. é6, Rg6; 2. Dg1 +, Rf6; 3. Dg8, Né7 ‡.

No. 737. *Herland.* — Alb: Rg1, Ta1, Nc4 şi g3, Cf1, Pb2, d5, é6 şi f6. Negru: Rc5, Tg7, Pf3 şi g6. Mat ajutor invers în 3 mutări. Soluţia: 1. Ta8, Tb7; 2. Th8, T×b2; 3. Th1, Tg2 ‡.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Provincia

Craiova revuistică

De când am spus într'un articol trecut că la Craiova nu avem nici o revistă literară, nu mai pot să scot capul afară din casă din cauza reproşurilor cu care sunt întâmpinat.

— Bine, domnule — îmi spun imputatorii — cum ai afirmat d-ta că noi n'avem reviste literare? Dar *„Flamura"*? Dar *„Năzuinţa"*?....

— O, nu, le-o tai scurt — eu n'am scris memorii ca să vorbesc de trecut şi acestea sunt ale trecutului.

— Dar *„Ramuri"*? Dar *„Meridian"*?

Este drept că aceste reviste apar încă sau au început să apară, dar 2-3 numere nu pot forma o părere.

Mă văd totuşi obligat să spun ceva despre revistele craiovene, ca să scap de incriminări.

Să încep cu trecutul ca să fiu mai fastidios.

„Flamura", revista lui *Radu Bardeş* şi oarecum şi a lui *Marcel Romanescu*, a însemnat un punct luminos în revuistica locală. Dar lumina s'a stins şi *Radu Bardeş* a devenit un *Ţenovici* oarecare ce-şi înneacă nostalgia vremurilor de glorie la *„buturugă"* sau la *„grădina ocolită"*.

„Făclia", mica revistă, a încetat înainte de a însemna ceva.

„Năzuinţa" o precedase, lăsând mai multă dâră.

„Vatra" s'a stins.

„Ramuri" a fost citadela semănătorismului la Craiova, apoi a devenit o anexă a tipografiei cu acelaş nume. D. *S. Făgeţel* s'a numit animator. Apoi revista a murit odată cu proprietatea instituţiei. Anul acesta cu luna Mai, *„Ramuri"*-le au înmugurit. Dar au rămas bătrâne, sau, mai exact, îmbătrânite. Conducerea sufere de amintire, iar tineretul colaborator se chinue din greu să-şi înstrune avântul, adecuându-l directivei impuse.

Şi barca saltă pe valuri fără să înainteze. Lopătarii şi cârmaciul n'au aceiaşi ţintă.

Şi pentrucă intrarăm în contimporane să vorbim şi de *„Meridian"*.

Revistă tinerească, plină de avânt, dar care pare, oarecum, dezorientată. Iţi face impresia unui copil sglobiu în mijlocul unui câmp înflorit, ameţit de lumina soarelui şi de mulţimea fluturilor divers coloraţi, neştiind ce flori să culeagă.

Până la revenire *„Meridian"*, apelează la nume bucureştene, fără nici-un avantaj moral, şi a adoptat o atitudine de ofensivă, care, uneori, pare donquijotescă. Şi *„Meridian"* şovăe.

Const I. Manea pare nemulţumit în mijlocul acestei avalanşe, fondiste cu orice preţ. Poate de aceea gândeşte redactarea unei noi reviste *„Glose"*.

„Poezia" apare când poate.

„Viaţa Olteană" are un singur colaborator.

„Ion Maiorescu" este cea mai bună revistă şcolară din ţară.

„Arhivele Olteniei" nu sunt literare.

Şi... şi am terminat. Vor fi satisfăcuţi revoltaţii mei concetăţeni? Vom vedea.

CONST. I. NINNA

P. S. Uitasem Biblioteca *„Pământ şi Suflet Oltenesc"* dar aceasta este o editură nu o revistă.

Cărţi şi Reviste

Reviste româneşti

Făt-Frumos

(An. IX, 1934, No. 2-3).

Sub îngrijirea d-lui Leca Morariu, în cetatea Cernăuţiului, apare revista cu nume de poveste „Făt-Frumos".

Insuşi Directorul ne dă relaţii asupra Muzeului Judeţean dela Rădăuţi, pe care D-sa îl denumeşte Muzeul Bucovinei. Acest mic castel cultural se datoreşte dragostei de frumos a D-nei şi D-lui Ioneţ, ambii învăţători. Muzeul cuprinde pe lângă ţesături maestre şi obiecte istorice, colecţie numismatică, artă veche bisericească, instrumente muzicale, etc.

Se distinge studiul D-lui Teodor Cuşniriuc asupra „Superficialităţii germane în valorificarea literaturii noastre", arătând uşurinţa documentării în care se prezintă străinătăţii literatura românească, (din care se dau câteva fraze, sau o pagină doar), în studiile de istorie literară universală ale lui Wiegler, Klabund şi Wiesner.

Viaţa Basarabiei

(Iulie-August, 1934).

Printre revistele de provincie „Viaţa Basarabiei" atrage atenţia, fiindcă pământul pe care apare, ascunde multe mărturii vechi, de cultură, rămase necunoscute.

Despre Viitorul Basarabiei scrie d. V. Luţcan puţin suav, puţin confuz, (D-sa este şi poet) totuş, trecând peste anumite stângăcii şi răutăţi prost ascunse, ne place să citām: „In psichologia basarabeanului, fiecare poate afla o râvnă dură, în care se sbate un dor nesfârşit de viaţă şi o afirmare energică a unor idealuri sintetice... Basarabia are un viitor specific psichologiei poporului. Trup distinct între semnele tulburi ale timpului, ea îşi va croi o atitudine şi un crez. Ea va cere să i se facă cele nefăcute, ridicând fruntea rumenă de zeiţă orientală...

„Basarabeanul este o fiinţă crescută în boarea pământului, tovarăşa lui de suferinţă şi spovedanie. A privit în el şi deasupra lui o realitate stropită cu aghiazma viitorului, care creşte, îl animă către frumosul spiritual al muncii şi-al trăirii în adoraţie".

D. Aurel V. Sava continuă interesantele informaţiuni despre viaţa Basarabiei sub ruşi.

Demnă de toată atenţia acea „Maria Cantemir" (Femeia cea mai cultă din epoca lui Petru Cel Mare), datorită d-lui Al. Kidel. Prea interesantă şi documentată pentru a-i ştirbi din frumuseţe, nu-i putem spicui conţinutul în micul nostru spaţiu. Am dori acest studiu publicat într'un volum, care, fără îndoială, ar fi foarte căutat.

Revista Fundaţiilor Regale

(1 August 1934)

Remarcăm sumarul ales, care cuprinde numele d-lor Gala Galaction, C. Rădulescu-Motru, Gorovei, Teodoreanu, Cioculescu, şi care imprimă tot mai mult forţa intelectuală a revistei. Subliniem aici judicioasele observaţiuni făcute de d. Camil Petrescu cu privire la „Modalitatea şi technica romanului poliţist":

„Imaginaţie, înlănţuire logică, preciziune (ca opus prolixităţii literare) nu sunt, orice s'ar spune, calităţi pe care să le găseşti în romanele poliţiste. Acestea ni se par mai curând o întoarcere la exerciţii puerile, la dificultăţi sporite nu din condiţia obiectivă, ci prin precaritatea intelectuală a cetitorului. Autorul prolific al romanului poliţist nu dovedeşte imaginaţie, ci joacă tocmai pe lipsa de imaginaţie a cetitorului său, care e gâdilat şi surprins la sfârşit, când i se explică în ce a constat şiretenia.

GALA GALACTION

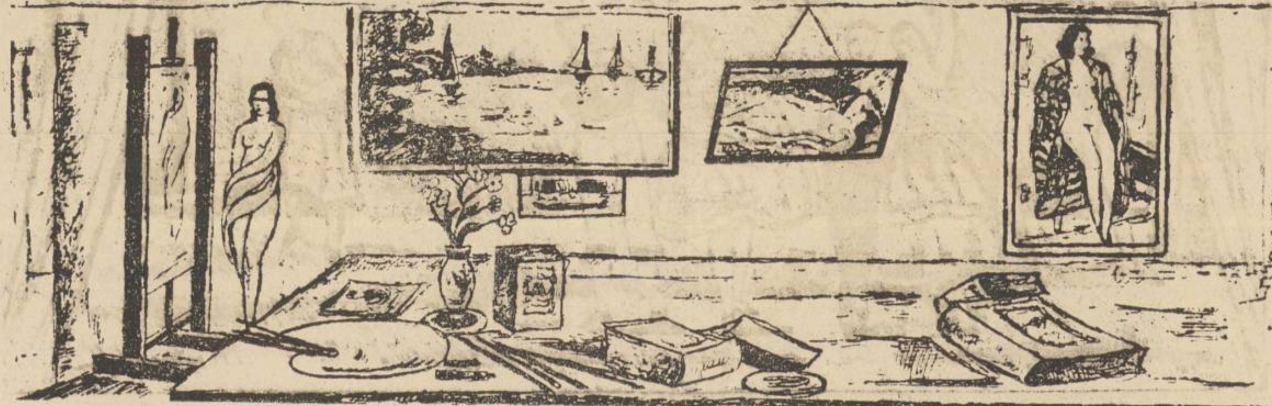
„Romanul poliţist", care nu e decât un lichefiat aspect al mediocrităţii de azi, trebue deci pus în categoria cărţilor foarte proaste şi pedepsit ca atare.

„Căci în lipsa lui tristă de invenţie (deşi se pretinde pe bază de imaginaţie) are cel puţin meritul că, prezentând personaje imbecile drept model de deşteptăciune, dă fidelului său cetitor iluzia, prin comparaţie, că şi el e deştept, că şi el ar putea face la fel".

D. Teofil Lianu (un nume nou) ne cântă în versuri noi vechea Doină:

Doină, clătinată creangă,
măgură de primăvară,
deal şi vale, iarbă-amară,
veac în sunet de talangă.

Somn de paltini pe pripoare
Râu brumat de lună, clipot,
fluer scuturat în şipot,
turmă albă de mioare.

Romanul unei vieţi de ţăran

Ca să judecăm opera marelui nostru Mihail Sadoveanu şi să o punem la încercare, trebuie să citim opere similare în alte limbi.

De curând a apărut în literatura franceză cartea lui *Jules Reboul, „La vie de Jacques Baudet"*, pe care Jean Jacques Brousson o numeşte *„les Georgiques Vivaraises"*. In adevăr romanul nu are anecdotă, unitatea vieţii lui Baudet o face succesiunea anotimpurilor a lunilor şi a zilelor, căci, pentru natură ca şi pentru oameni, anotimpurile îşi au coloritul şi senzibilitatea lor specială şi marele merit al autorului francez este sinceritatea, descrierea amănunţită şi plină de dragoste a unei vieţi ţărăneşti *neînsemnată, dar eroică"*.

Jacques pe numele de botez şi Baudet, ca un simbol, era numele de familie al ţăranului a cărui viaţă ne-o descrie Jules Reboul (Privas). Părinţii lui îşi scoteau pânea cu sudorile frunţii de pe un ogor slab, din satul Pernezet, aşezat pe o colină sălbatică, între un platou din Ceveni şi câmpia rhodoniannă.

„Colinele acestea, zice autorul, sunt presărate cu stejari slăbănogi şi nervoşi, exploataţi prin tăere şi, ici, colo, grupe de castani cu trunchiuri scunde şi putrigăite, încununaţi cu crengăriş bogat. Tufişuri, enuperi ghimpoşi se încurcă pe jos, mase de stufăriş descopăr ochiului colţurile umede. Această vegetaţie, pe unele locuri ţepoasă, este tristă la înfăţişare, uneori chiar sălbatică. Ea îşi arată cu sfială dorul de viaţă, primăvara şi durerea resemnării, toamna.

„Blocuri de bazalt, posomorite şi mândre ies la iveală, ca nişte locuri întărite, prin verdeaţă... Scobituri largi şi adânci arată albia vreunui torent săpată acolo, veac după veac. Viforul năpădeşte adesea pe acolo biciuind cu mânie vârfurile copacilor şi lovind fruntile îndărătnice ale stâncilor. El scoate din această orgă naturală, o muzică ciudată, tânguitoare, desordonată şi plină de groază care e glasul acestui ţinut în care totul înfăţişează torturile la care a fost supus prin focul din adâncuri ce l'a zămislit".

Dar micul Jacques Christofle găseşte că locurile acestea sunt cele mai frumoase din lume şi satul, satul cel mai frumos între toate satele. Părinţii vor să-l dea la'nvăţătură să-l facă „domn" ori surtucar, dar băiatul rămâne credincios ogorului. Intră argat la o fermă din vecinătate, apoi se întoarce în sat şi se însoară cu o ţărancă voinică, care-i face feciori frumoşi şi vânjoşi.

Jacques Cristofle face şi politică, în fruntea „roşilor" şi împotriva „albilor". Ajunge primar şi-şi înzestrează satul cu o ciuşmea. Aşa ar fi trăit el mai departe, zi de zi, anotimp după anotimp, dacă n'ar fi venit urgia năprasnică a războiului...

Carte frumoasă, veridică şi descrisă cu emoţie în toate amănuntele ei. Dar unde e suflul epic, bogăţia de culori, lirismul şi muzicalitatea din Baltag, Hanul Ancuţei şi toate acele povestiri oglindind o natură mai colorată, mai bogată în putere de viaţă, mai dulce şi mai plină de farmec, natura frumoasei noastre Moldove. Acelaş popor stăruitor în munca ţarinei sale şi tot atât de plin de cinste primitivă, de curagiu în încercările vieţii ca şi al nostru, cu moravuri, sărbători şi datine păstrate din vechiu, care se aseamănă, dar fără acel ceva din care s'au născut năzdrăvanii din basmele de la noi şi care e numai al nostru şi al celor ce l'au ştiut găsi în sufletul poporului, înflorindu-l în operele lor.

Ascensiune şi cădere verticală

Ascensiunea ca şi căderea lui *Joseph Deltheil* au fost verticale şi nemeritate. Adulaţiile falsilor săi prieteni şi sfaturile imbecililor, l'au îmbătat de orgoliu şi vanitate chiar pe el însuşi, în uşurătatea caracterului de care a dat dovadă. A fost atunci epoca *„lumii deltheil-ene"*, a cărţilor cu dedicaţii lui Dumnezeu şi fecioarei Maria, cu prefeţe răsunătoare. „Arta sunt eu!", „Am un cap epic" şi alte gogoaşe, de acelaş fel. Lumea l'a judecat atunci şi l'a clasat definitiv, ceiace fără îndoială era nedrept.

Căderea lui Joseph Deltheil de pe altarul unde l'au cocoţat tovarăşii inconştienţi şi de unde apoi a fost precipitat cu brutalitate, ar trebui să servească de pildă, celor ce-şi clădesc bisericuţi şi se îmbată singuri de pretinsa lor genialitate.

Dacă n'ar fi trăit în epoca în care bluff-ul şi reclama se căsneau să umple băşici de săpun şi să le dea drept baloane pentru stratosferă, Deltheil n'ar fi fabricat în grabă şi fără nici o îngrijire, o literatură în care rău şi bun erau amestecate, adică mult, foarte mult din cele ce sunt privite ca cele mai rele şi *prea puţin* din cele privite ca cele mai bune. Mulţi care erau alături cu el în această producţiune literară şi care făceau dimpreună cu el partea puerilă a caraghioslâcului, sub cuvânt că fac magie şi exprimă subconştient, s'au retras prudent când au văzut că publicul nu vrea să înghită şi s'au.... convertit făcând o mişcare abilă spre dreapta...

Detheil a avut cel puţin curajul consecinţelor, nu s'a renegat şi nu şi-a menajat retrageri pentru vremuri de încercare.

Un editor curagios, Grasset, propune opiniei literare o revizuire a cazului Detheil, publicând o antologie, o selecţie a paginelor celor mai bune ale autorului, prezintându-ni-l de data aceasta *„En robe des Champs"* — Dar publicul neîncrezător se întreabă: este oare acest aspect al lui Deltheil mai exact decât cele precedente? Este el mai adevărat în chip de *mag inspirat* sau de poet rustic?!

Deşi adesea a vrut el să convingă publicul că este un fel de brută în comunicaţie animală cu natura, nici un autor nu e mai puţin *primitiv*, orice-ar face.

Vrea să treacă drept senzual, dar nici unul printre *„tineri"* nu e mai cerebral şi mai jongleur de vorbe şi imagini ca el. Domeniul său este acel al comicăriilor şi al tururilor de forţă în invenţiuni verbale cu pretenţia de a stabili o nouă filosofie în lume...

„En robe des champs"?! Nu în halat petecit de arlechin, cu bucăţi uneori pline de vervă şi îndemânare, alteori detestabile, şi regretabile, cu toate că se simte grija serioasă a autorului de a le mai aranja spre a le prezinta publicului în mod decent.

Poate că, vindecat de erorile în care a căzut, va putea să-şi dea măsura în alte pagini, în care să se prezinte mai grav, chiar cu ceva accente de amărăciune, spre a dovedi tinereţa reală a naturii sale şi darurile reale ale talentului său manifestate în unele opere de înaltă artă.

Reviste străine

Echos d'Orient

(Avril-Juin 1934)

D. R. Janin se ocupă de interesanta lucrare — în trei volume — a d-lui Profesor N. Iorga, *„Histoire de la vie byzantine. Empire et civilisation"*.

D-sa spune că autorul „a încercat, printr'o metodă personală, de a descrie fizionomia lumii bizantine". Relativ la împărţirea epocilor, făcută de d. Iorga, criticul adaogă că „tabloul este trasat de o mână rapidă, dar este precis în ansamblu. Trebue subliniat totuşi, că autorul are uneori un fel original şi foarte personal de a-şi exprima ideile pentru a le da cât mai mult relief.

„Această lucrare e mărturia unei vaste erudiţiuni, după cum se poate observa din notele numeroase şi din bibliografia abundentă, pe care o indică autorul".

Iată o apreciere care dă şi mai mult reflex operei cu care marele nostru istoric ne-a dăruit.

Neue deutsche Blätter

I Jahr No. 11, August 1934, Faust-Verlag

Odată cu îmbrăţişarea realismului social, literatura germană de după războiu a intrat într'o nouă fază de desvoltare.

După ani de dibuiri şi experimentări, după multiple încercări eşuate în direcţia unei „literaturi cu tendinţă", s'au produs forţe a căror voinţă artistică şi-a făurit treptat forma potrivită.

O nouă generaţie de poeţi era în căutarea unui nou drum spre realitate, drum în afară de cel care trecea pe lângă destinul izolat al individului.

Noua linie de viaţă era rodul unei crize de existenţă, care putea fi înfrântă numai dacă curajul de a deveni conştient se lega cu forţa de realizare.

Această nouă literatură şi-a cucerit un cerc de cetitori, aparţinând atât păturii proletare cât şi celei intelectuale.

Exponentul ei actula, revista „Neue deutsche Blaetter" ne oferă, în numărul pe August, un material critic şi literar de cea mai substanţială calitate.

Sub titlul „Zwischen Gestern und Morgen" (Intre ieri şi azi) *Ernst Ottwalt* aminteşte cei douăzeci de ani dela împlinirea războiului mondial şi încearcă să răspundă ce e de făcut pentruca lumea să evite repetarea erorilor din 1914-1918 şi să stabilească rolul scriitorilor în această problemă.

Fritz Erpenbeck, în articolul închinat lui Erich Mühsam, descrie cu accente emoţionante tragicul sfârşit al unuia dintre cei mai vajnici luptători pentru cauza proletariatului german.

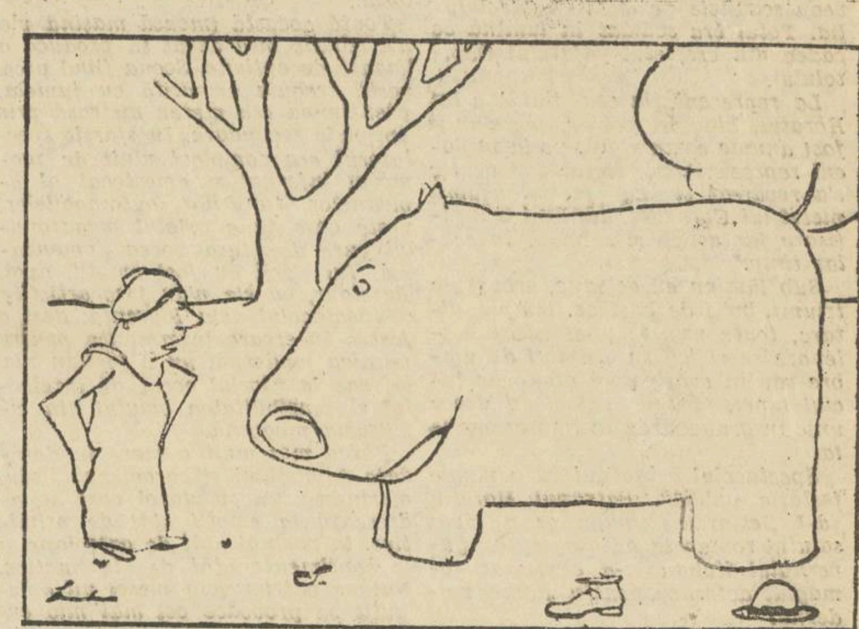
Lion Feuchtwanger e reprezentat printr'o scenă din drama „Wir warten" (Aşteptăm), iar *Arnold Zweig* printr'un fragment de roman, intitulat: „Erziehung vor Verdun" (Educaţie înaintea Verdunului).

Versuri semnează *Walter Kolbenhoff* şi *F. C. Weinkopf*.

La rubrica: glasuri din Germania şi din Austria, semnează cronici *Willi Bredel* şi *Georg Forster*. Recenzii de cărţi şi reviste, însemnări şi glosse încheie ultimile pagini.

Numărul următor al revistei „Neue deutsche Blaetter" va fi închinat literaturii sovietice.

A. B.

— Urâtule! Ce-ai făcut cu bărbatu-meu?

Ion Trivale

Ion Trivale s'a născut la 13 Mai 1889 în Piteşti. In timpul acesta, unde oamenii cetesc puţin şi trăesc mult, a copilărit el şi a urmat la liceul *Ion C. Brătianu*. Cursurile universitare, întregite apoi în Germania, la Iena, le-a făcut la Bucureşti, fiindunul din studenţii favoriţi ai d-lor Mihalache Dragomirescu şi C. Rădulescu-Motru. După câţiva ani de profesorat la un liceu din Capitală, în care timp începuse să se afirme cu un rar prestigiu în literatura noastră, războiul l-a ucis în plină tinereţe.

In dimineaţa aceia de toamnă târzie — 11 Noembrie 1916 — când, ridicându-se din şanţuri, moartea aluneca printre arbori, privind îngheţată feţele crispate ale luptătorilor, ce va fi gândit Trivale? Era, doar, un visător plăpând şi timid, un intelectual şi un delicat, o aşezare firavă cu rinichi bolnavi, cu privirile voalate de sticlele ochelarilor, cu mânile neîndemânatice şi fine, deprinse mai mult să mângâie tihnit şi dulce legătura vreunei cărţi rare, decât să mânuiască sângeros revolverul şi pumnalul.

Cei care au fost acolo şi au scăpat teferi, povestesc că l-au lăsat în urmă, în învălmăşagul unei retrageri precipitate, aşteptând, bietul, înconjurat de o mână de miliţieni, deslegarea de părăsire a poziţiei, cu pecetie şi cu număr. Sublocotenentul de rezervă Iosef Netzler executa conştiincios ordinul de rezistenţă în mijlocul debandadei generale. Oameni alergând printre căruţe şi tunuri strigau înebuniţi: Inapoi! Vin Bulgarii!

Trivale a rămas....

Cum o fi murit el? Fulgerat, scurt, de un glonte? sfâşiat de baionete? sugrumat, laut, de vrăşmăşia unei mâni noduroase? Gândul acesta e prea crud, dar el ar trebui să-ţi treacă prin suflet, oridecâteori ţi-aduci aminte de grozăvia în care au pierit atâtea vieţi tinere.

Războiul!... O urzeală de sfori catifelate în culisele diplomaţiei, domni gravi care se înjură pe deasupra frontierelor în numele umanităţii, bancheri şi industriaşi calculând vulpeşte beneficii... şi, deodată, oameni, care şi-au zâmbit până atunci, pornesc să se ucidă pentru un ideal de cele mai multe ori sforăitor şi vag.

S'ar putea spune că războiul, cu tot cortegiul lui de orori inutile, l-a obsedat pe Trivale, l'a apăsat ca un blestem, ca o neagră presimţire. Acestui „cataclism al civilizaţiei", cum îl numea el, i-a consacrat o cărticică intitulată „Vina războiului de azi" apărută în 1915 în editura „Alcalay" şi care cuprindea câteva articole publicate în „Noua Revistă Română" sub numele „Dialog între Teutofilus şi Gallomanus". *Teutofilus* ar fi simpatizant al Germanilor şi *Gallomanus* un admirator al spiritului francez. Conversaţia lor asupra vinei beligeranţilor, Trivale o ridică la înălţimea unui dialog filosofic. Asupra cauzei imediate a conflagraţiei, Trivale are o părere apropiată de aceea expusă de Ludwig în „14 Iulie". In acest sens, războiul s'ar datori slăbiciunii cancelariilor europene, imbecilităţii unor miniştri, lipsei de tact a altora, nesincerităţii câtorva capete încoronate. Dar cauzele profunde şi îndepărtate ale măcelului, a căror existenţă ar pleda pentru o *iresponsabilitate generală*, Teutofilus le vede în goana după putere a Germaniei, întârziată două secole în domeniile abstracte ale muzicii şi ale filozofiei. După el catastrofa ar fi pricinuită de întoarcerea bruscă a Germaniei către o realitate a coloniilor, a înarmărilor şi a debuşcurilor industriale. — „Spiritul german, spune Teutofilus are o însuşire, care face totdeodată forţa şi slăbiciunea lui : este acea mult glorificată *grundlichkeit*, din care, cu drept cuvânt, Fichte a făcut calitatea esenţială şi specifică a neamului său, în acea carte frumoasă „Reden an die deutsche Nation". Ei bine, această apucătură de a pătrunde un lucru până în fundul lui, de a-l cerceta cu seriozitate exagerată, de a-l epuiza şi a-l împinge până la absurd şi până la tragic această apucătură funestă care a împins întâi Germania să-şi ducă idealismul până la culmea cea mai abstractă, trebuia să lucreze cu aceiaşi energie atunci când împrejurările aveau să indice Germaniei calea realităţii. Era fatal ca spiritul german să facă din noua-i direcţie o nouă extremă. Goana după câştigarea *forţei* opera în mentalitatea germanică o selecţie fulgerătoare în sensul celui mai înverşunat realism. Goana disperată a Germaniei după forţă! Vei prinde şi mai bine, amice, înţelesul tragic al acestor cuvinte"...

După cum se vede, Trivale era prin 1911 — la „Noua Revistă Română" a d-lui Rădulescu-Motru, unde, dela început, a fost apreciat, aşa cum se exprimă d. Motru într'un articol publicat în 1923, „ca un scriitor de rasă". Aci, la revista aceasta, al cărei rol important în cultura noastră n'a fost încă fixat de istoricul literar, a publicat Trivale seria de articole strânse mai apoi în volumul de „Cronici literare" apărut în 1914.

„Cronicile literare" sunt o sinteză critică a literaturii noastre din preajma războiului. Un fir puternic leagă studiile asupra d-lor Sadoveanu, Patraşcanu şi Brătescu Voineşti, analiza poeziei d-lor Minulescu, Adrian Maniu şi Ion Pillat, încercările asupra lui Cerna, Iosif şi Ilarie Chendi. Toată cartea desbate critic procesul, de actualitate atunci, dintre tradiţionalismul semănătorist şi maniera simbolisto-modernistă.

Caracteristicele scrisului lui Trivale sunt, după noi, talentul fără de care, de altfel, nu se poate concepe omul de litere, erudiţia, credinţa într'un sens moral al existenţei, probitatea şi, în fine, acea *Grundlichkeit*, care în româneşte ar putea fi numită atât de frumos şi atât de cuprinzător: temeinicie.

cra, ce-i drept, în miezul problemei, dar de-ar fi trăit şi azi, să audă urletele batalioanelor de asalt, ar fi văzut că altele erau concluziile, pe care ar fi trebuit să le tragă. Intr'adevăr, un furios trebueşte izolat şi redus la neputinţă, indiferent dacă el e responsabil sau nu de starea în care se găseşte. Ceeace atârnă mai greu în balanţa unei judecăţi obiective, este *primejdia* cu care aceasta ameninţă aşezările sociale, civilizaţia, pacea. Nimeni n'a găsit în sărăcia Spartei o scuză pentru agresiunea ei brutală în potriva frumuseţilor Atenei opulente şi senine.

★

Trivale a debutat în literatura noastră cu câteva articole publicate în „Convorbiri Critice". Un articol entuziast despre „Letopiseţii" d-lui Sorbul şi studiile despre Gr. Alexandrescu şi Panait Cerna sunt un ecou direct al discuţiilor din seminarul de literatură al d-lui M. Dragomirescu. Analiza atât de subtilă a dramei lui Delavrancea „Apus de Soare" a fost chiar prezentată la unul din aceste seminarii.

Dar după scurtă vreme, părăsind estetismul dogmatic al maestrului, Trivale a trecut —

„Arta e rezultatul trecerii lumii printr'o anume prismă sentimentală, spune Trivale. Dar această prismă nu cuprinde numai ceiace se chiamă temperameni; faptul că cineva priveşte natura printr'un temperament original, nu-l îndreptăţeşte încă la numele de artist. Spre a fi poet, i se cere mai mult; i se cere să fi căutat în acest vast spectacol un adânc şi veşnic înţeles moral. Cu alte cuvinte, natura trebue văzută de poet nu numai printr'o sensibilitate, dar şi printr'un *caracter*. Altfel, poate să aibă scriitorul toată strălucirea *fizică*, pe care i-o dau o limbă şi o viziune externă originale; de nu izbuteşte în opera lui să deschidă semenilor săi o perspectivă nouă spre adâncul moral al existenţei, el rămâne, după cuvântul lui Goethe, „nur ein trüber Gast auf der dunklen Erde".

Şi iată, extras din studiul asupra lui Iosif, un model de graţie şi temeinicie. „Iosif venea să învioreze cu farmece noi poezia născută din viaţa adâncă a poporului. Prin inspiraţia idilică şi ţărănească, prin francheţa armoniei, prin pitorescul naiv

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Despre Paul Verlaine..

Anatole France: *Când îl vedeai ai fi zis un vrăjitor de la sat. Craniul dezgolit, arămiu, plin de gheburi, ca o căldare veche, ochii mici, oblici și lucitori, fața turtită, nările umflate, semăna, cu barba sa aspră și rară, cu un Socrate fără filosofie și fără stăpânire de sine...*

ANATOLE FRANCE

Cunoscătorii băgară în seamă „Les poèmes saturnien" *și Zola se întreba care dintre ei, Verlaine sau François Coppée, vor ajunge mai departe.*

Charles Maurras: *Nu la șaisprezece ani, ci poate mai târziu, după împlinirea vârstei de 20 de ani, tânărul nostru prieten (e vorba de un* tânăr, *născut cam pe la 1870) a început să cunoască pe Verlaine: din întâmplare a aflat că există în literatura noastră prezentă un poet de pură sensibilitate, de viață interioară numai farmec și langoare. L'a iubit numaidecât. Și-a făurit numai decât un suflet verlenian. Un suflet mic și plin numai de el însuși. Un suflet mic, dar atât de orgolios în cât își aduce laudă tocmai acolo unde alții se șterg, se ascund sub umilință. Câtva timp sufletul acesta mic a fost pentru el toată alcătuirea universului. Dar apoi s'a desprins de el din iubire pentru „viața fericită", pentru armonia largă a sănătății și a bucuriei.*

Nu l-a părăsit însă decât aparent: oricât de mult s'ar depărta de poeme ca „Amour". „Sagesse" „Fêtes galantes", „Jadis et naguère" *va rămânea veșnic prizonierul lor.*

Teatrul italian

Pentru prima oară s'a jucat Horațiu în cadrul său potrivit, în Forum. *Scena a fost clădită la piciorul Palatinului, deasupra templului lui Castor. Spectatorii își aveau scaunele pe locul bazilicei Iulia. Totul era scăldat în lumina ce cădea din creștetul palatului Capitolului.*

La reprezentația cea dintâi a lui Horatiu, luna în pătrar, par'c'ar fi fost anume comandată, pe la mijlocul reprezentației, diafană și azurie s'a revărsat și ea feeric asupra piesei lui Corneille, dându-i o înfățișare fantastică și sublimă în acelaș timp.

Sub lumina ei, coloane, arcuri de triumf, bolți de basilice, temple, altare, toate urmele unei istorii milenare se ridică în grămezi de umbre sau în arhitecturi albite de luciul lunei, făcând dramei un decor unic în grandoarea sa impresionantă.

Spectacolul a început cu o manifestație publică. Bătrânul Horatiu (d-l Desjardins) după ce a făcut salutul roman la adresa șefului guvernului italian și-a exprimat omagiul actorilor pentru Roma modernă.

Tot timpul reprezentației il Duce *a ascultat cu atenția încordată și se zice că el, care n'a plâns niciodată, a vărsat câteva lacrimi ascultând versurile mărețe care au făcut să plângă pe marele Condé și au mișcat adânc și pe Napoleon.*

Chestiunea teatrului pentru mase *se discută foarte mult în Italia ca și în republica sovietelor. Ducele a propus în anul trecut să se construiască un teatru pentru douăzeci de mii de persoane. La asemenea spectacole mulțimea trebue să vibreze ca la un* match *de football ale cărui peripeții îl pasionează până la delir. Deci pentru asemenea spectacole nu se pot pune în scenă drame și comedii moderne, din acele ce se joacă în teatrele mici.*

Viața în Italia modernă fiind întemeiată pe masse *teatrul ei trebue să fie un teatru pentru colectivități.*

Tinerii fasciști, plini de entuziasm au încercat să realizeze aceste idei, în așa numitele „Littoriali", *la Florența, cu ocazia marei manifestații culturale a studenților. Ca loc pentru spectacol s'a ales* Alberata, *în fața așa ziselor* „Cascine", *unde pot intra 25.000 de spectatori. Scena are o rampă de 150 metri. In realitate însă acțiunea s'a dezvoltat pe o rază de mai mulți chilometri. In timpul reprezentanției, proiectorul diviza scena în mai multe sectoare care totuși constituiau împreună o viziune de ansamblu. Nu existau culise, pentrucă jocul luminei deplasându-se din loc în loc, actorii și mașiniștii puteau să-și execute transformările în zonele de întunerec.*

Pe colina din spate au desemnat un drum în suiș. Actorii apăreau încet, încet, spre a se detașa apoi pe vârful colinei în siluete mărețe.

Astfel planul reprezentației era situat mult mai sus decât spectatorii, pe când jocul reflectoarelor scotea în relief cu mai multă putere mișcările și chipurile.

„Haut parleurs", *așezate cu artă în diferite puncte ale scenei, difuzau vocile, rezolvind astfel chestiunea delicată a sonorității.*

Piesa care s'a reprezentat în acest scenario, inspirat de cinema și de transformările pe care acesta le-a adus în arta expresiunii artistice, se numește „18 Bl". Acesta e numărul matricol al unui camion, a cărui viață formează tema piesei.

Etapele principale ale acțiunii sunt războiul, revoluția fascistă, marșul asupra Romei și în fine Littoria, *noul oraș în mlaștinile Pontine. In jurul acestor centri de acțiune s'a dezvoltat o acțiune care a pretins aproape 2000 actori, două escadrile de avioane, două baterii de tunuri de campanie, mai multe coloane de camioane. Actorul a dispărut pentru a face loc grupelor și s'au văzut evoluând pe scenă un batalion de infanterie, două escadroane de cavalerie, mai multe secții de mitraliere, radiotelegrafiști și pionieri cu projectori.*

Intr'o cabină de sticlă se vedeau manipulând manete, declanșându-se sonerii, plecând din timp ordine dintr'un imens megafon. Camioanele se puneau în mers, grenadele explodau, avioanele speriau spectatorii...

Toată această imensă mașină vie n'a izbutit însă decât să producă o imensă decepțiune. Scena fiind prea vastă trebuia urmărită cu jumela, atențiunea era mereu distrasă prin episoade secundare. In sfârșit spectatorul era complect uluit de zgomotul infernal și amestecat al avioanelor, tunurilor, automobilelor, peste care tuna urletul megafonului care denatura vocea omenească. Iar dacă au fost emoții, apoi, de sigur, că ele n'au fost artistice.

Spectacolul dela Florența, deși a fost o încercare interesantă pentru tehnica modernă, nu a fost în nici un caz la nivelul cerut de intelectul și sensibilitatea omului din civilizația modernă.

Părea mai mult o luare în derâdere a gustului și caracterului său, oferindu-i un spectacol care se adresează la emoții atât de primitive, la pasiuni atât de grosolane și la sentimente atât de instinctive. Natura patriotică a piesei nu a izbutit să provoace cel mai mic entuziasm.

Un jurnalist de carieră

Mai toți jurnaliștii de azi sunt scriitori de carieră, ce fac un stagiu mai mult sau mai puțin lung în jurnalistică așteptând gloria literară și atenuarea crizei din comerțul librăriei.

In Iunie trecut s'a pus o placă comemorativă pe o casă din strada Saint Louis-en-Ile, unde a locuit, în ultimii zece ani ai vieții sale, Henri Bauër sau adevăratul jurnalist. In adevăr el a fost un jurnalist născut, nu improvizat, pasionat de profesiunea sa și fiind convins că exercitând-o, îndeplinește o misiune. In adevăr, el își dăduse misiunea de a ajuta pe cei mai bătrâni dintre scriitori, care erau nerecunoscuți și pe cei tineri nerăbdători să iasă în lumină. Nu se pot număra scriitorii și artiștii pe care i-a ajutat în începuturile carierei lor, dar nici pe cei care i-a încurajat în suferințele și deprimarea unei nedrepte ignorări cu tot marele lor talent.

Uriașul cu cap leonin care era Henry Bauër știa să fie de o delicateță feminină pentru a reconforta și da nădejde tuturor marilor oameni nedreptățiți, luptând viguros împotriva ostilității saloanelor, a tăcerii ziarelor și a atacurilor veninoase ale confraților. Wagner, Ibsen, Tolstoi, Dostoiewski, etc., pentru toți a ridicat el mănușa cavalerește.

Critic dramatic cu autoritate, el nu mergea la repetiția generală pentru ca să provoace succesul sau eșecul pieselor ce se pregăteau, ci mai mult să reconforteze pe cei care, ca Henry Becque, erau urmăriți de ghinionul nemeritat al eșecului teatral.

Comunard deportat în 1879 pe insula Duclos, dimpreună cu Jules Renard, tatăl lui Edouard Renard, azi prefect al Seinei, el a rămas pentru totdeauna un răzvrătit. De îndată ce se ridica o baricadă undeva, el era, printre cei dintâi, la locul unde trebuia, războindu-se în „franc-tireur".

Lucien Descaves, de la Academia Franceză, care-l omagiază prin câteva amintiri interesante, posedă două mici volume din: Histoire de M-me Roland pe care Louise Michel, *tovarășa de exil, le-a dedicat lui Henry Bauër. Aceste două volume le căpătase ea de la sora lui Theophile Ferré, împușcat la Satory, ca membru al Comunei din Paris.*

Pe pagina dintâi Louise Michel scrie: „Oricare ar fi deziluziile tale în viață, gândește câte odată la cel ce a citit această carte, care fu unul din cei care au crezut în Revoluție. Vei reveni după toate decepțiile vieții la entuziasmurile noastre de altă dată".

Treizeci de ani după aceasta H. Bauër scrie sub rândurile Louizei Michel:

„Prezicerea s'a realizat. După tot dezgustul vieții, în pragul bătrâneții am revenit la credințele mele revoluționare".

După dorința lui, la incinerarea corpului său, prietenul său Sylvain recită pe când ea se consuma versurile lui Alfred de Vigny:

Gémir, pleurer, prier, c'est également lâche,
Fais energiquement ta longue et lourde tâche,
Dans la voie ou le sort a voulu t'appeler
Puis après, comme moi, souffre et meurs sans parler.

Paul Verlaine despre Victor Hugo

— Da, tot ce pleacă de la „Châtiments", cuprinzând și „Châtiments", mă umple de plictiseală, îmi pare umflătură, negură, limbă dezlânată, improvizație monstruoasă, rânduri rimate dar nu variate, umbră, sumbră, tenebre, funebre, *deplorabile facilități — ah! „Contemplațiile" astea. Cântările acestea* des Rues et des Bois! *—lipsă sfidătoare, plată, de orice compoziție, nici o grijă în provocarea mirării, numai mijloace mai prejos de cât copilărești...*

Vedeți că Hugo, n'a vorbit nici odată de iubire de cât în chip banal sau ca un om (cel puțin așa mărturisesc scrierile sale) care n'a fost în viața sa decât un Pașă, față de femei. „Imi placi, îmi cedezi, te iubesc. Imi reziști, du-te, pleacă. Mă iubești poate, pentru numele meu, pentru fizicul

PAUL VERLAINE

meu bizar, pentru capul meu anume aranjat? Ești înger". Nici frică, nici nădejde, nici durere, nici bucurie. Fericire de cocoș și strigătul de aramă după...

al descrierilor, poezia lui Iosif putea să pară la prima vedere o prelungire a operei lui Coșbuc. Cu toate acestea, lumea lui Coșbuc se reflecta acum într'o prismă nouă, spre a apare într'o lumină mai tristă și mai dulce și spre a-și schimba ritmul ei energic într'o pulsație domoală. In locul vigoarei elementare și uneori sălbatice a lui Coșbuc, Iosif aducea un suflet blând și plin de gingășie; sănătății debordante și optimismului ireductibil al lui Coșbuc, el opunea paloarea melancoliei; energiei comunicative de luptător, care făcea din Coșbuc adevăratul rapsod al țărănimii, Iosif opunea pasivitatea lui contemplativă de singuratic și străin de lumea lui. — Aceleași note, care-l depărtează de Coșbuc, apropie pe Iosif de Heine. Influența acestuia se simte lămurit în toată duioșia resemnată a poetului nostru. In acea lumină palidă de lună, acel *Mondschein,* care scaldă inspirațiile sale, în acea izolare de restul lumii, în înclinarea către motivele romantice, în simplitatea facturii sale, în arta de a trezi cea mai puternică emoție prin cele mai simple mijloace".

Nici că se putea, în câteva trăsături de condei, o judecată mai exactă și mai definitivă.

★

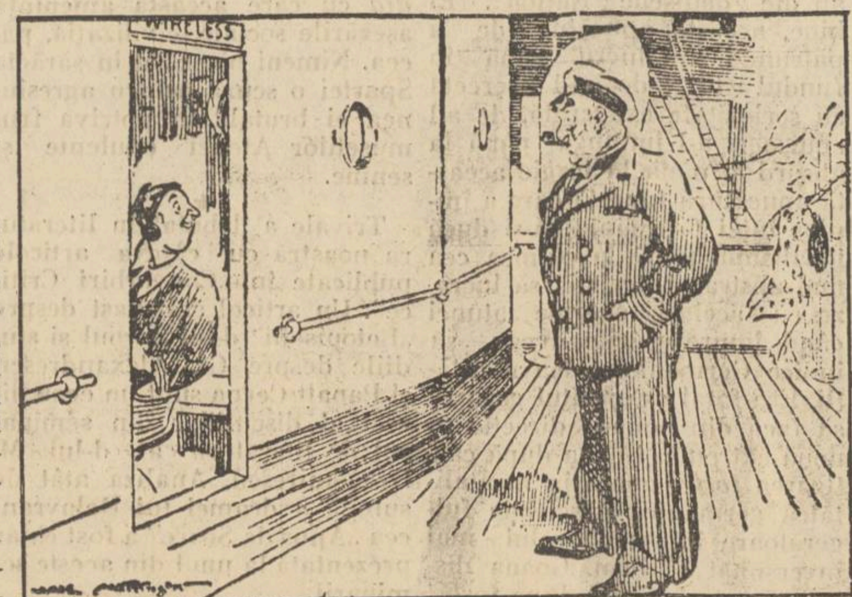
Când te gândești că Trivale a murit abia la douăzeci și șapte de ani, îți dai seama că opera lui, atât de cuprinzătoare în sine, era numai fulgerul, care anunța o zi senină și mare, o activitate capabilă să îmbrățișeze întreaga literatură românească de azi, incontestabil mai vastă și mai interesantă decât aceea din 1914.

Dar fatalitatea a voit ca războiul, distrugător al atâtor valori să ucidă și această splendidă promisiune, care a fost Ion Trivale.

VASILE V. GEORGESCU

— Dragă, caută să-l reții atent, în timp ce eu telefonez poliției.

Telegrafistul. — Ați câștigat la loterie, domnule comandant.
— Ce?
— Un voiaj de o lună, pe mare...

Congresul Literar dela Moscova

Biroul Congresului Literar al U. R. S. S., s'a format în modul următor:

Alexis Maximovici Peșcov (Maxim Gorki) — președinte; Alexis Nicolaevici Tolstoi (fost conte, nepotul lui Lew Tolstoi), Jdanov, secretarul general al Comitetului Central al Partidului comunist, și Bubnov, Comisarul Poporului dela Instrucția Publică (succesorul lui Lunacearschi la postul de ministru al școalelor) — vicepreședinți. Restul biroului — secretari, membri, etc., — s'a complectat din primele rânduri de scriitori cu mare renume.

Deschizând congresul, Maxim Gorki și-a început astfel discursul:

— Ne-am adunat aci, ca judecători asupra lumii condamnate la moarte și ca oameni care au creiat un veritabil umanitarism al proletariatului revoluționar. Noi suntem dușmani ai proprietății — această groaznică și ticăloasă zeiță a lumii burgheze. Noi suntem dușmani ai individualismului zoologic. Noi suntem cetățenii unei țări luminate de geniul lui Lenin și conduse de voința de fier a lui Stalin...

In urma acestei introduceri, congresul a ales diferite comisiuni, după care tot Gorki și-a citit referatul asupra literaturii moderne. Asistă scriitori delegați din Franța, Germania, Turcia, Spania, Norvegia, Suedia, Cehoslovacia, Grecia, Danemarca, Ungaria și China.

...Actualul congres marchează o etapă bine definită în destinele literaturii sovietice, — a spus M. Gorki. In 1921, când Lenin a introdus așa numitul N. E. P. („Noua Economie Politică"), scriitorii au început să se bucure de un grad mai mare de independență individuală; dar totodată au reapărut: fantezia socială în loc de disciplina revoluționară și criticismul aducător de dezunire. Planul cincinal a pus capăt acestei stări de lucruri periculoase. In 1927 un mic grup de scriitori comuniști a luat asupra sa controlarea severă a tuturor scrierilor curente — cu scopul de a le asigura concordanța cu dogmele marxiste. Reglementarea aceasta făcând să tacă unele talente foarte originale, partidul comunist a indicat în 1932 restabilirea individualismului scriitoricesc, trasându-i limitele și astfel regenerând inspirația artiștilor condeiului. In Mai 1934 s'a format Uniunea Scriitorilor Sovietici. După numeroase conferințe preliminare regionale din ultimele trei luni, s'a ajuns la actualul congres.

Rolul lui M. Gorki însuși l-au caracterizat numeroșii raportori, glorificându-i contribuția și devotamentul cu care a servit tot timpul (1918—1934) literatura sovietică. S'a accentuat ideia că nici un scriitor în viață n'a fost cinstit și sărbătorit, nicăeri și niciodată, atâta cât M. Gorki în Rusia Sovietică. După ce l-a decretat clasic suprem, scriitor mondial și geniu neîntrecut, Academia s'a ocupat cu studierea personalității și puterii de creațiune literară a acestei mândrii intelectuale proletare.

La Institutul Literaturii Rusești („Casa lui Pușchin) s'a format o secțiune specială în acest scop. Rezultatul, deocamdată, e primul volum de „Materiale și Explorări asupra lui M. Gorki", o carte de 522 pagini, care cuprinde bibliografia — cu mici comentarii — despre tot ceiace a scris și publicat Gorki timp de aproape 50 de ani. Volumele în continuare vor fi ocupate de scrisorile primite de Gorki și răspunsurile date de el; apoi se vor înșira mai multe volume de dedicații, biletele scurte, etc., mărturii rămase despre raporturile lui Gorki cu alți oameni din diferite epoci. Abia atunci vor apărea articole și documente privitoare la analiza stilului său, detaliilor biografice, activității obștești și clandestine etc., etc...

Scriitorul ucrainean Culic a făcut un raport asupra congresului regional preliminar dela Chiev, unde s'a demonstrat și s'a afirmat „Unirea muncitorilor și țăranilor socializați („colhoznicilor") ai Ucrainei cu literați, savanți și artiști, în jurul guvernului ucrainean. Faptul acesta a provocat o ostilitate neputincioasă din partea fasciștilor ucraineni care au vrut să denatureze rostul acestui eveniment politic. S'au prăbușit însă și s'au distrus definitiv elementele contrarevoluționare și naționaliste în literatura ucraineană artistică"...

Delegatul regiunilor industriale ale „Volgăi de Mijloc", Iarmov, a adus „critica concentrată" a cititorilor muncitori împotriva literaturii de rând din provincie fabricată pentru consumul maselor. Muncitorii preferă romanele lui Jules Verne și spun:

— Literatura noastră e plictisitoare, n'are curajul fanteziei artistice. Chiar despre tineret, scriitorii noștri scriu ca despre oameni serioși în toate cazurile vieții. Nu dau atenție faptelor reale umane, urmăresc să arate comuniști ideali. Ne enervează numai cu astfel de tipuri, în afară de actualitate. Nu creiază adevărata lirică, poezie, romanță. Cititorii se delectează cu lirica trecutului, ceiace nu e de dorit și preferă pe romancierii străini care le excită imaginația și gândirea. Monotonia tendențioasă și seacă a literaturii noastre mai are și un dicționar capricios, exotic și prea artificial. Fiecare scriitor cepeleag dela naștere se crede creator de cuvinte noui și originale. Geniile de acest fel nu creiază măcar literatura veselă, deși sunt caraghioși. Cauți, cauți ceva să te înveselească și te întorci iarăși sau la Avercenco sau la Zoșcenco. Despre dragoste nu se scrie la noi aproape de loc. Dar dragostea, aventurile amoroase chiar, nu trebue evitate, fiindcă e ceva specific tineresc care ne trebue. Să ne scriți despre iubire în genere, despre dragoste și amor!

O adresă specială din partea cititorilor la congresul literar, a citit-o acelaș delegat Sormov. Iată concluziile cititorilor tineri:

— Noi învățăm bine, știm să ne recreăm prin odihnă. In genere noi creștem, iar voi tovarăși și scriitori, rămâneți departe în urma noastră. Vrem să citim cărți bune despre tineretul sănătos, despre jocuri frenetice, despre regiunile noastre, despre eroi...

Acestor critici și doleanțe a corespuns și „auto-critica" scriitorilor și rapoartele care au urmat.

Fedin, în numele scriitorilor din Leningrad, a arătat că în producția literară primează romanul istoric. Opera cea mai frumoasă de acest gen este romanul lui Alexis Tolstoi: „Petru cel Mare". In ce privește însă literatura de artă curentă, nu s'au creiat încă opere de preț. Aici scriitorii noștri stau încă în pridvorul și chiar înaintea pragului actualității, plini de timiditate.

Alexis Tolstoi a citit o conferință asupra limbajului operelor dramatice.

— Limba e unealta gândirii. A uza limba în mod neglijent înseamnă a gândi de mântuială, calea-valea: inexact și aproximativ. Personajele dramelor noastre „se pronunță" și nu vorbesc cum ar vorbi oameni vii...

Scriitorul Ciumandrin a afirmat că scrierile executate după „tematica" socială, cazonă, aprobată de oficiile de propagandă politică — se învechesc prea repede. In literatura acestui gen, abia ai prins subiectul — îl și vezi îmbătrânind cu ochii. Astfel se petrece cu cele mai talentate scrieri legate de tendința și de anume conjunctură în politica sovietică sau străină. „N'au evitat această soartă nici „Răpirea Europei" (de Fedin) și nici „Planșele" lui Panferov sau „Germania" — cartea mea" — a terminat raportorul.

Congresul se prelungește până la 31 August.

Congresul internațional de filozofie dela Praga

Anul acesta, între 2-7 Septembrie se va ține la Praga al 8-lea congres internațional de filosofie, cu participarea unora dintre cei mai străluciți gânditori contimporani. Este vorba să participe: F. C. Schiller, N. Hartman, Leon Brunschwig, Hans Driesch, G. Bachelard, Langevin, Croce...

Dela noi vor participa d-nii prof. Ion Petrovici, N. Bagdazar și Eugeniu Speranția, primul și ultimul fiind înscriși chiar cu comunicări pe ordinea de zi.

Se vor discuta probleme de un interes actual și important: 1) Frontierele științelor naturale: 2) Importanța analizei logice pentru cunoaștere; 3) Punct de vedere descriptiv și punct de vedere normativ în științele sociale; 4) Religie și filosofie; 5) Criza democrației; 6) Probleme psihologice și pedagogice; 7) Misiunea filosofiei în timpul nostru.

Iată o serie de probleme care vor fi discutate competent de către unii din cei mai de seamă cărturari ai vremii noastre.

Tolstoi în nouă ediție

Noul regim din Uniunea sovietică a arătat o atenție deosebită pentru editarea operelor complecte ale scriitorilor.

Editura de stat a tipărit până acum aproape în întregime operele literaților de seamă, în ediții noui.

O nouă editură a anunțat că se va publica, începând de anul viitor, câte 10 volume anual din opera lui Tolstoi, care va putea fi editată complect abia peste cinci ani.

De curând a apărut volumul 63 din ediția aceasta, cuprinzând în 500 pagini corespondența lui Tolstoi din perioada 1880—1886. Din totalul de 700 scrisori, se găsesc în acest volum abia 106, restul fiind tipărite în alte volume.

Printre cele publicate, multe sunt inedite, aparținând poetului Fetov și filosofilor N. Strachov și K. Kavelin.

Noua editare continuă.

Un îndreptar psihologic

Ceeace trebue subliniat în cartea de Psihologie scrisă de d-nii prof. Ion Petrovici și prof. N. Bagdazar este tratarea complectă *a problemelor. Pentru prima oară se face într'o astfel de carte fiziologia, psihologia, patalogia și educarea funcțiunilor sufletești.*

După felul cum e concepută și realizată, această carte poate fi considerată ca un îndreptar vrednic de consultat de către oricine dorește să fie lămurit pe deplin și limpede asupra vieții sufletești.

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Cititorii cari au trimis deslegările jocurilor de cuvinte din acest volum, sunt anunțați că tragerea premiilor va avea loc Duminică 9 Septembrie, orele 10 dimineața, în redacția revistei „Rebus-Magazin".

Au dreptul să asiste numai cititorii cari figurează pe lista deslegătorilor. Asta pentru a evita aglomerația.

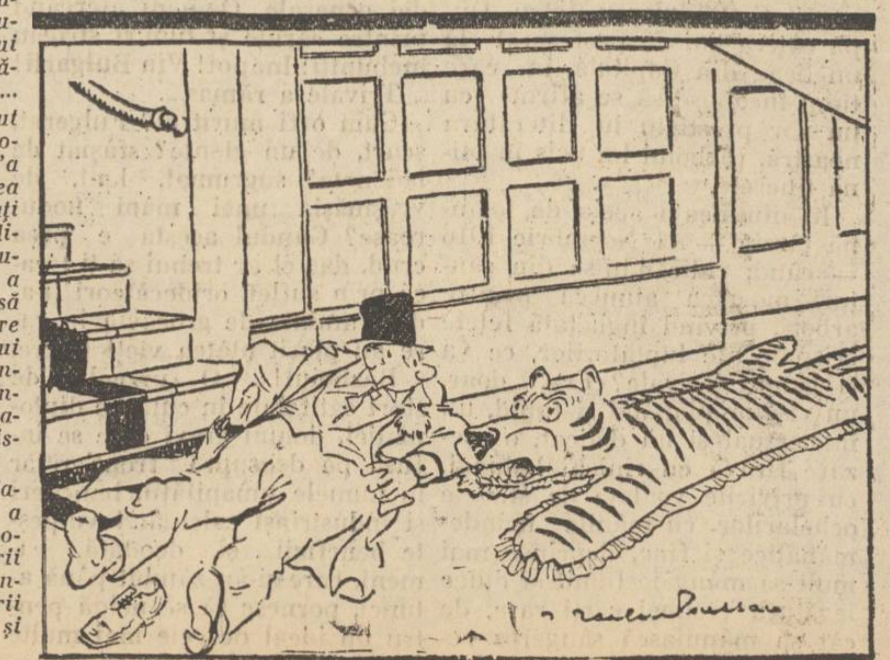
Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

A apărut „Viața Românească", No. 15—16, anul XXVI, revistă de literatură, artă și ideologie cu următorul cuprins:

Pacifistul Român, de Al. O. Teodoreanu; *Istorie și roman de* Vasile V. Georgescu; *Serviciu de noapte, de* Sergiu Dan; *Individualism și Mediocrație, de* Eugen Relgis; *Centenarul lui Grigorescu, de* H. Blazian; *Ungerea lui Eschil, de* N. Davidescu; *Avataruri, de* Emil Coliu.

Miscellanea: *Sărbătorirea d. Iuliu Maniu; Febrilitate și desorientare acefală, de* P. Nicanor et Co.; *„Revolta sătuilor", de* Octav Livezeanu; *Congresul internațional de filosofie dela Praga;* Cultura *(Filosofie), Idealismul artei, de* Mircea Mancaș; *Omul fără stil, de* Gh. Corneanu; *(Istorie), Ceva nou despre Barbu Știrbey, de* Al. Iordan; *Masonii și Dekabriștii în Basarabia de* Alex. Kidel. Literatura vecinilor noștri. *Rugăciunea de seară, de* Ivan Kankar, *Medalionul, de* Victor Dyk. *Revista Revistelor. Prețul unui exemplar lei 15.*

Chefliul. — Ticăloșii, m'au aruncat fiarelor!

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-a Nr 718
DUMINICA 9 SEPTEMVRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

„O mare nenorocire"

Nu se poate spune că naţia română nu are veneraţiune faţă de poetul aşa zis naţional. Se ridică lui Eminescu monumente, i se închină felurite articole comemorative cu prilejul împlinirii a atâtor ani dela deces şi însfârşit nu e nimeni care să nu fie incredinţat că Eminescu e o glorie a românismului. Când aşadar se pune chestiunea de a denumi o instituţiune culturală sau o stradă provincială, este aproape sigur că primul gând aleargă la Eminescu.

Dacă însă ne punem întrebarea, ce anume venerează Românul în poetul lui naţional, vom constata cu oarecare uimire, dacă avem instincte literare, că nu literatura e aceia pe care ţine s'o comemoreze. In afară de formule vagi şi pompoase, individul român reţine câteva date de ordin biografic, şi acelea de cele mai multe ori eronate, care i se par a fi simbolizarea lui Eminescu. Un şcolar n'ar putea da lămuriri, experienţa a dovedit aceasta, care e semnificaţia speculativă sau valoarea literară a *Luceafărului* sau a *Sărmanului Dionis*. Dar toată lumea ştie că un bărbier a zis că un nebun a dat în capul poetului cu o piatră, din care pricină a şi murit, că Eminescu a stat la Şuţu, că la un moment dat îşi pierduse simţul moral şi cerea consumaţiuni fără să le plătească. Nici cel mai crunt duşman al poetului nu i-a făcut acestuia o glorie mai sinistră decât comemoratorii plini de veneraţie pentru erizipelul sau pentru boala lui lumească. Nu zic. Astfel de lucruri se scriu şi în alte ţări, dar la locul lor şi numai ca un apendice necesar la o cercetare asupra valoarei operei, singura care merită amintirea. Inchipuiţi-vă că la o aniversare a lui Baudelaire presa s'ar ocupa pios de infecţia luetică a poetului francez şi ar regreta că nu s'au păstrat câteva picături de sânge, spre a li se face o analiză.

Ei bine, comemorări de felul acesta se fac la noi. Cu prilejul ridicării unei statui la Constanţa, un mare savant român neurolog comemorează „nebunia" lui Eminescu în intenţia, se pare, de a găsi o verificare la teoria unei corelaţii între demenţă şi geniu. Nu e cazul aci de a discuta asemenea teorii şi nici n'am avea dreptul faţă de un învăţat aşa de mare, dar impresia noastră este că aceasta e o teorie ca toate teoriile care nu se pot verifica cu suficiente dovezi şi că ea nu trebue să intre printre preocupările unui om de ştiinţă, care nu e în acelaş timp în măsură să-şi dea seama de forma gândirii unui aşa zis geniu în cuprinsul artei sau disciplinei lui. Am văzut psihiatri, fără nicio informaţie în arte, clasând ca fenomene de degenerescenţă aspecte de artă modernă, al căror sens estetic nu-l puteau discerne. Invăţatul român este însă de cea mai bună credinţă şi n'aş putea spune că articolul său, publicat la timp oportun, n'ar trezi interes. Ţinem numai să respingem cu energie o tendinţă de curiozitate aşa pretinsă ştiinţifică, în totul deplasată. In articolul la care ne referim, autorul socoteşte drept „nenorocire" faptul că nu s'a păstrat creerul lui Eminescu spre a i se fi putut studia în amănunţimi boala. Mare nenorocire! Atâta mai trebuia pentru ca umbra poetului să nu-şi mai găsească odihna din cauza învăţaţilor. Inţeleg: o unghie, puţină spută, un fragment de creer, toate aceste lucruri pot da delicii unor oameni indiscreţi şi doritori de a-şi face un nume pe socoteala lui Eminescu. Dar cred că a sosit vremea de a înceta să mai vedem mereu în Eminescu pe alienatul naţiei şi a-i studia singurul lucru care merită amintirea, şi anume: poezia.

G. CALINESCU

EMINESCU

Baudelaire şi poezia modernă

Dacă originile mai adânci ale poeziei moderne trebuesc căutate cu mult îndărât până la preromantism, „Les Fleurs du mal" pot fi privite totuşi ca unul din izvoarele sale cele mai vii. Baudelaire este acela care a încercat să redea limbajului vechile sale prerogative, făcând din poezie „o magie sugestivă", — prin care să ridice sufletul într'o aspiraţie umană spre frumuseţea supremă.

Mai psihică decât poezia romanticilor, poezia baudeleriană se adresa, nu inimii, ci unui eu profund, mişcând senzibilitatea noastră în regiunile cele mai întunecate ale spiritului.

Origina poeziei pure este în această concepţie a poeziei de către Baudelaire, pe care el o consideră ca [illegible] un fluid spiritual care sugerează [illegible], dar redă în acelaş timp [illegible]imentul, plăcere de sine.

Natura pentru el este „o pădure de simboluri", cu un înţeles ascuns, pe care poetul trebue să-l descifreze şi să-l redea. Adevărata realitate nu este realitatea [illegible] naturale, căci ele sunt numai semnele parţiale ale unei realităţi spirituale în care sunt scăldate şi în care poetul pătrunde prin cunoaşterea şi mijlocirea lor.

Baudelaire a fost cel dintâi care a făcut să triumfe în poezia franceză tendinţele metafizice şi mistice. Arta poetului deveni la el un fel de „vrăjitorie evocatoare" a subconştientului, în care se frământă o viaţă mai profundă de cât gândurile şi sentimentele noastre, poezia deveni o funcţiune sacră, „la danse devant le tabernacle". Maeştrii verbului Mallarmé şi Valéry, artiştii cuvântului, pe deoparte, vizionarii, ca Rinbaud şi alţii ca dânsul, îşi au obârşia deopotrivă în poezia lui Baudelaire. La cei din urmă novatori ea devine, nu un mijloc de expresiune a realităţii, ci un mijloc de descoperire a ei în adâncurile nepătrunse ale inconştientului. Simţul poetic devine echivalentul simţului mistic. Intr'o epocă în care filosofia se dă învinsă în faţa ştiinţii, spiritul omenesc cere poeziei să-i dea dezlegarea problemei destinului omenirii. El pretinde poetului ca printr'o asceză autentică printr'o zmulgere violentă, din propriul său corp şi din materie să păşească pragul unei lumi noui şi să realizeze poezia pură.

Noile teorii psihologice, freudismul, descoperirile ştiinţelor, care dovedesc că raţiunea nu poate da întotdeauna cunoştinţa integrală a lumii, toate acestea au condus la părerea că poezia ar putea fi şi ea un izvor de cunoştinţă, iar poeţii s'ar putea simţi autorizaţi să pună oarecare bază pe adevărurile nesigure ale inspiraţiei.

După formula romanticilor germani: „Lumea este un vis şi visul este o lume", uşor s'a trecut la convingerea că între lumea interioară şi cea exterioară ar putea exista puncte de întâlnire. Dincolo de fenomenele sensibile şi de imaginile ce alcătuesc visele, s'ar putea prinde unitatea ascunsă a lumii, în care s'ar topi toate lucrurile şi fiinţele. Poetul prin puterea intuiţiei sale se ridică între cele două lumi şi, purtat de extaz, pătrunde în adevărata şi profunda realitate cea adevărată a lumii: armonia celor două lumi....

Baudelaire a tras cel întâi brazda „Spiritului nou" a căutat să se înfiripeze peste Rinbaud şi Apollinaire în tendinţele poeziei pure şi să se realizeze direct prin surrealişti.

Merită acest efort uriaş de a cerceta „omul" pe căi neîncercate să fie dispreţuit pentru că nu a izbutit? Merită „poezia pură" să fie condamnată pentru că, împotriva spiritului vremii şi a tuturor greutăţilor materiale, nu s'a putut realiza prin concentrarea tuturor puterilor sufleteşti ale poetului în unificarea fiinţei sale şi reda sentimentul că a atins planul cel mai superior al vieţii şi soarbe din izvorul cel veşnic al ei?

Dacă nu va lăsa opere neperitoare încercările surrealismului vor rămâne totuşi ca o dovadă luminoasă a legăturilor din ce în ce mai strânse dintre cugetarea filozofică şi inspiraţia poetică.

Din viaţă... — şi din cărţi

Jertfele războiului

Sunt cifre şi date care — odată lansate — intră în conştiinţa publicului şi nu mai esă de acolo pentru nimic în lume. Totul se datoreşte unei anumite stări de spirit.

A prins cifra de 13.000 morţi — victime ale răscoalei din 1907. A prins şi cifra de 700.000 — jertfe aduse războiului de România în campania 1916—1918.

C. KIRIŢESCU

După epoca sângeroasă a războiului, când oricât de mulţi morţi — după cele văzute de fiecare — ni se păreau prea puţini... intervine istoria, care cu calm ştiinţific pune lucrurile la punct.

Cel dintâiu care a avut curajul adevărului a fost d. Constantin Kiriţescu.

Ia „La Roumanie dans la guerre mondiale", volum apărut în editura Royot, cu o prefaţă de André Tardieu, — d-sa dă cifra exactă a pierderilor.

Aceste pierderi se ridică la 2.267 ofiţeri şi 235.799 soldaţi dintr'un total de 19.843 ofiţeri şi 890.000 soldaţi, adică 26,5 la sută (dintre care 11.4 la sută ofiţeri) din numărul celor mobilizaţi.

La pierderile militare se adaogă pierderile civile provocate de inamic, caşi ravagiile tifosului exantematic.

Totalul lor nu-i făcut. E desigur imens.

Dar aici vrem să vorbim numai de restabilirea unui adevăr. S'a spus că am pierdut pe front 700.000 de oameni, — când în realitate jertfa noastră de sânge a fost 238.066 de combatanţi.

Această sumă e destul de mare. Nu mai trebuia exagerată. Viaţa omenească e fără preţ. Nu poate fi comparată cu blocurile de materie inertă, a cărei valoarea stă în cantitate.

Poporul românesc a suferit cumplit. Şi această suferinţă contează. In virtutea ei, avem dreptul să formulăm revendicări externe şi interne.

Iar în lupta polemică trebue să punem pe primul plan adevărul.

D. Kiriţescu ne ajută să facem acest lucru.

Premiile naţionale

In fiecare an, după războiu, un comitet special decernea premiile naţionale. Au fost premii de poezie, proză şi critică.

După premierea, ca critic, a d-lui Bogdan-Duică, — premiul de critică s'a desfiinţat. D-sa a rămas unicul critic român premiat ca atare.

Ceilalţi critici au luat premii de proză, de poezie.

Anul trecut rămăsese un singur premiu naţional. Nu s'au acordat două premii decât graţie d-lui prof. D. Gusti, pe atunci ministru al instrucţiunii.

Iar acum, aşteptăm din Mai decernarea premiilor — şi nu observăm, cum se spune, nici o mişcare.

Pare că guvernul — din spirit de economie — a renunţat la acordarea sumei de 100.000 sau 200.000 lei.

Nu s'a descoperit această sumă nici la „personal" şi nici la „material".

Intr'un buget de peste 20 miliarde nu s'au găsit două sute de mii de lei pentru literatură — pentru cultură.

Chestiile materiale trec pe planul întâiu. Dar cultura n'are loc nici măcar pe ultimul plan. E gonită cu totul.

Şi totuşi din frământarea ceasului de faţă nu va rămânea decât gândul — original şi cu putere exprimat — al unui artist.

Intoarcerea la obârşie

A venit să-mi ceară sprijin o femee necăjită, care fusese demult servitoare în familia mea. Avea două fete — pentru care s'a jertfit, toată viaţa. Trăia cu speranţa, că vreuna din ele se va aranja bine şi îi va purta de grijă la bătrâneţe.

Intr'adevăr fata cea mai mare s'a măritat cu un om bogat. A luat-o pe mamă la dânsa, într'o casă mare, proprie, elegant mobilată, cu mulţi servitori.

După câţiva ani fata şi-a alungat mama. Şi fiindcă fata mai mică trimisese mamei sale 500 lei — a fost gonită şi ea.

Mama şi fata au ajuns pe drumuri în Bucureşti.

Bătrâna a intrat servitoare— aşa cum îşi începuse viaţa, în tinereţe. Dar cu speranţă, peatunci... Azi, cu puterile irosite, cu speranţa distrusă — ea se pleacă dezolată, peste o viaţă pierdută.

Acum bătrâna leagănă un copil străin, care — poate — va face la fel mamei lui...

M. S.

Ornament

Trezit din somnolenţa lui putridă,
Răsare gândul, beatificat,
Stând drept, spre zări, ca o cariatidă
Cu zâmbet milenar, nedescifrat.

Crescut, cum e, din mine pe 'ndelete,
Il voiu ciopli şi lumii am să-l dărui,
Căci de zidirea zeului mi-e sete
Şi de blestemul Domnului mă nărui.

Cu braţul dur şi degete nebune
Frământ amorfa slovelor plămadă,
Ca să cuprind ce nu se poate spune
In ritm de stânci şi 'n rime de cascadă

Târziu, când truda picură pe daltă
Ca timpul şi ca liniştea 'n clepsidră,
Din lespezi sure mă privesc şi saltă
Grifoni sglobii şi capete de hidră.

M. D. IOANID

Scrisoare de prieten

Omul îşi plăteşte greu dreptul la inteligenţă, cu conştiinţa că este muritor.

Indiferenţa faţă de moartea proprie poate că este reală şi probabil că este, în împrejurările de eroism, când moartea devine o regulă, ca într'o revoluţie şi într'un război — înlesnită bine înţeles şi de speranţa excepţiunii. Dacă există într'adevăr omul din doctrină, deslegat de pământ şi de viaţă şi dacă acest om poate să primească ideea morţii personale, în timpul unei inspiraţii sau în cursul unei activităţi sau al dragostei pentru fiinţele care prelungesc şi-i amplifică fiinţa.

Viaţa urmează până în amănunte o perfectă ordine dar moartea iese din stăpânirea echilibrului matematic, stabil şi păstrat impecabil în fenomenul vieţii, ca un act fantezist de anarhie şi desordine. Cărturarul cade pe linia întreruptă a unei activităţi şi mai totdeauna în momentul unei deslusiri mai clare a conştiinţei de sine—şi de cele mai multe ori moartea trădează aşteptările părintelui, ale copilului, ale soţului, ale fratelui şi gingăşiile lor. Este monstruos ca acelaş puls de viaţă care a întocmit urzeala extraordinară a vieţii, care creiază continuu anatomia psihică şi materială a lumii, dela gâză şi dela aştrii la om, oglindirea gândită a lucrului fizic şi a celui misterios, să se desintereseze de moartea unui Pascal sau Goethe şi să sufere insulta unei înlănţuiri şi logici limitate.

Adolescenţa sa ispiteşte să creadă că moartea vine la timp, ca o consecinţă de activitate isprăvită şi cu sentimentul creeatorului că şi-a finit resortul. Bătrânul fabulei simţindu-se, spune basmul, că i se apropie sfârşitul, îşi adună copiii la pat şi înainte de a închide ochii le dă poveţele următoare... Acest fel de a termina viaţa ar fi de o tecnică admirabilă, ca botezul unui transatlantic, în ceasul de a fi împins din şantier în ocean. Nu suferă nimeni şi nu rămâne dezolat. Aproape că mai trebuie să povestească basmul, că după primirea binecuvântării şi a poveţilor, sufletul părintelui s'a depărtat în aplauzele familiei, fericită de secreta armonie a lucrurilor din lumea asta.

Natura s'a îngrijit ca dragostea carnivoră, care-i altă dragoste decât a prieteniei, a înfrăţirii şi a sentimentului părintesc, să se ivească la o vârstă când inima nu funcţionează de acord cu capul şi când pauzele spiritului critic, înşelat de tertipurile vampirului, sunt favorabile înmulţirii. Natura are nevoie de tumult. Toate compartimentele ei, pline ca nişte corăbii ale lui Noe, cară belşuguri uriaşe de indivizi ai speciei anumite. Ca să fie sigură că progenitura e garantată, ea fabrică miliarde de masculi şi de femele, căci în cazul catastrofalelor cataclisme, continuitatea nu se o preşte. Cum? Orbeşte? Viaţa care se zămisleşte pe o scară atât de vastă are dreptul să se desintereseze şi libertatea lipsei de răspunderi? Zice psalmistul, adevărat, că Dumnezeu este etern, bun şi drept, dar tot el a cântat că viaţa omului e ca pleava în vânt. Nu este de crezut că în psalmii pe care nu i-a scris ci numai i-a gândit, firea lui David, contemplativă şi violentă nu şi-a zis că decât un aşa Dumnezeu mai bine lipsă.

Copiii mei dacă-mi fac vre-o supărare, m'am obicinuit să întârzii şi nu mă trădez, ca să nu le las nicio amintire disarmonică şi mă silesc să dau unui act soluţia, pe care sensibilitatea lor o acceptă. Tăcerile lor subterane, din care apar ca nişte vegetale delicat complicate, la suprafaţă, sentinţe şi judecăţi rezumative ale unei vieţi interioare cu neputinţă de urmărit, mă turbură. Lacătele sufletului se nasc şi rămân încuiate. Toate încercările de alunecare cu o rază fină în obscuritatea în care germinează gândurile,dau în zid opac. Nu ajung iscusinţele şi subtilităţile pentru a prinde din florile ascunse ce şi-l cern, un praf de polen. Pentru că dragostea noastră dureroasă şi gentilă e fără închipuire de adâncă, uneori, cu intuiţia preocupărilor secrete, copila mea îmi pune pe obraz mâna ei uşoară şi mă sărută.

Te gândeşti că mori la netimp şi că-ţi laşi copiii fără neîncetatul sprijin mai ales moral. I-ai crescut fără principii şi fără dogme, cunoscând din vreme că zestrea fundamentală a rezistenţii şi a echilibrului o au, dar evenimentele neîntrerupte ale zilei şi săptămânii sunt raportate fiecare din ele la un criteriu ce se descifrează insensibil singur: lipsa de prejudecăţi. Nicio dorinţă nu ia forma obligaţiunii şi niciun fapt nu este gândit după o codificare.

Câteodată, o aluzie la dispariţia noastră e destinată să rectifice eroarea eternităţii. Aş vrea să-mi intercalez sugestia într'un epizod sufletesc vesel, dar nu pot nici pentru mine nici pentru copii, de teama cinismului, care răneşte mai mult decât realitatea, învăluită în ambalajul lui murdar. Legănându-mi fetiţa pe un genunchi, subt un vişin i-am vorbit încet cum are să fie împărţită casa ei între fraţi. Ea o să se mărite odată şi odată şi el o să se însoare... Aşi fi de părere să nu se despărţească niciodată unul de altul... Fratele cel mare, s'a înstrăinat şi e un om în afară de rând şi un artist: el nu are să le turbure viaţa... Dacă totuşi ar veni vreodată înapoi în ţară, ostenit sau desilusionat, ceeace n'aş putea să mă gândesc că poate să se întâmple, o să împărţiţi viaţa în trei, i-am şoptit fetiţei...

Ea se uita dintr'un timp la degetele ei, care deveniseră nervoase. I-am spus: „Ia uitaţi-vă la mine, voi ochii ăştia frumoşi" — ochii nu se ridicară. Şi am strămutat ideea brusc: „Trebuie să mai punem un vişin în locul ăsta gol" — dar capul copilei mi se aplecase de tot pe piept. „Iar o să fie o zi caldă astăzi" am mai spus.

Şi am simţit atunci lacrimile ei pe mâna, cu care îi mângâiam faţa pe dedesubt. Şi ca să nu apară şi ale mele, care s'au trezit deodată, m'am sculat cu ea în braţe şi am pus-o într'o pătură de iarbă.

— Nu, nu-i adevărat... Tu n'ai să te faci niciodată mai mare decât atât şi amândoi rămâneţi la 10 şi la 9 ani. Şi tata nu mai pleacă niciodată de lângă voi, pentru că trebuie să vă dea în fiecare zi o ciocolată şi o carte.

Şi copila mea, zâmbind ca de un vis fermecat, scoase din secretele sufletului un suspin.

T. ARGHEZ

Din „Cartea cu Scrisori".

Actualitatea

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

In biuroul tânărului avocat, a păşit smerit, în haine largi pe el, cu ochi spălăciţi dar cuminţi, un soldat mic şi slăbănog.

— Ce s'a întâmplat, camarade?

— Să-mi luaţi procesul; şi a scos din buzunar un mandat de aducere, prin care soldatul Ilie Vâscan era chemat în judecata Consiliului de Războiu, pentru insubordonanţă, cu termen pentru a doua zi.

— Ce-ai făcut?

— N'am vrut să depun jurământul de militar.

— De ce?

— 'S adventist, ştiţi...

— Ce are a face?

— Nu mă lasă Matei...

— Cum?

— Aşa spune sfântul evanghelist Matei: să nu juri; vorba ta să fie da sau nu, dar jurământ să nu faci în numele Domnului; şi căuta în sân cu mâna înfrigurată Biblia, ca să convingă.

— Bine, lasă... Te cred, dar vei fi condamnat.

— Nu-mi luaţi procesul?

— Chiar dacă ţi-l iau, e tot degeaba. Dacă nu juri, vei fi condamnat. Dacă vrei să juri, ca ori ce militar, în faţa judecăţei, atunci mă lupt şi te scap. Altfel nu se poate. Juri?

— Nu pot.

— Dacă nu poţi, caută alt avocat.

Eu nu te pot apăra.

Şi a plecat ostaşul pe gânduri, smerit şi parcă în haine mai largi decât venise.

In ziua judecăţii, avocatul a fost sculat din zori de fata din casă, care îl anunţa că a venit Ilie Vâscan să-l ia la proces.

— Desigur că s'a hotărît să jure; şi înbrăcându-se grăbit îşi aranja în minte, câteva linii largi pentru o apărare scurtă şi simţită, aşa cum place instanţei militare.

— Ei? Ne-am înţeles. Juri!

— Poate că nu ne cere.

— Ne cere, cu siguranţă. Juri?

— Bine, domnule avocat.

Şi au plecat împreună la Consiliul de Războiu.

După acuzarea sumară a comisarului regal, care cerea o pedeapsă exemplară, s'a dat cuvântul avocatului.

Stăpân pe el şi cu convingerea că merge spre o achitare sigură, s'a ridicat vioiu şi cu voce limpede a început:

— Onorat Consiliu, nici nu poate fi vorba despre un delict atât de grav cum este insubordonanţa.

Procesul de faţă se reduce la o simplă eroare, a gradelor inferioare ce au sub comandă pe Ilie Vâscan. Ei ştiu ceva despre adventişti, baptişti, inochientişti, adventişti de ziua şaptea, pocăiţi şi alte secte religioase, printre cari, e drept, sunt unii care refuză jurământul şi nu pun mâna pe armă, dar de la aceste vagi cunoştinţe până la cazul ce judecaţi, e o mare distanţă.

Nici un act din dosar şi nici o altă dovadă n'a fost administrată, pentru a se stabili insubordonanţa.

— Imi permiteţi? a întrerupt preşedintele.

— Vă rog...

— Ilie Vâscan, apropie-te. Pune mâna dreaptă pe sfânta cruce...

— Exact. Acesta este procesul şi astfel se soluţionează, a sărit avocatul vesel şi radiind de fericire.

— Zi după mine: Jur...

O linişte ameninţătoare apăsa asupra întregei săli. Cu capul îndurerat aplecat într'o parte, cu ochii îngheţaţi spre sfânta cruce, Ilie tăcea înpietrit.

— Jur pe sfânta cruce...

— Repetă, Ilie Vâscan, a şoptit îngrozit avocatul.

— Nu mă lasă Matei, domnule preşedinte, a răspuns Ilie cu mâna pe piept în dreptul Sfintei Scripturi.

— Cred că v'aţi lămurit, domnule avocat, a zâmbit preşedintele.

Inroşit până în vârful urechilor, clocotind de indignare şi umilinţă, avocatul s'a ridicat grav:

— Imi daţi voe. De ce nu juri, Ilie Vâscan? Jură!!

Vâscan a întors capul blând, resemnat şi cu cea mai caldă şi familiară voce a răspuns simplu şi convins:

— Nu mă lasă Matei, domnule avocat.

Avocatul s'a aşezat înfrânt, iar consiliul a condamnat pe loc la doi ani închisoare.

După zece minute, pe sală afară, client şi apărător se găseau faţă în faţă:

— De ce mi-ai spus că juri şi n'ai jurat?

Sub apăsarea pedepsei grele şi obosit de emoţiile prin care trecuse, Ilie n'a mai răspuns. A oftat uşor cu mâna pe jumătate ridicată spre sân.

G. COSTACHESCU

ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 771
— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"**
— Odo — (33)

a b c d e f g h
10 + 8 = 18
2 ≠

PROBLEMA No. 772
— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"**
— Amintire — (34)

3 + 4 = 7
Ajutor invers 3 ≠.
Hilfszüger. Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 773
— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"**
— Sterope — (35)

a b c d e f g h
4 + 3 = 7
Ajutor invers 3 ≠.
Hilfszüger. Selbstmatt 3-er.

RECTIFICARE. — In problema No. 728 (Brxi) trebuie adăugat un pion alb la g 2.

BERICHTIGHNG. — Im Problem No. 728 (Brixi) ist auf g2 ein w. Bauer hinzuzufügen.

BIBLIOGRAFIE

Revista Română de Şah pe August se prezintă în aceleaşi condiţii impecabile ca şi în trecut. Pusă sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu, ea e admirabil redactată de eminenţii şahişti Anatole Ianovcic (fondatorul revistei), Milu Augutstein şi Const. Menciu. La aceştia se mai adaugă ca redactor pentru Bucureşti d. M. Davidovici, vice-preşedintele cercului de şah „Tura", un sârguincios propagandist şi animator al şahului.

Acest număr al *Revistei Române de şah* conţine câteva interesante articole, printre care cităm: Matchul internaţional între „Şah-Club"-Rusciuc şi „Tura"-Bucureşti cu admirabile fotografii ale participanţilor, partide din ţară, matchul Alechin-Bogoljubov, un articol de maestrul Snovo-Boroskosky, marele turneu dela Zürich, sfârşituri de partide şi partide scurte.

Partea problemelor şi studiilor pusă în mânile competente ale valoroşilor problemişti I. Schlarko, Paul Leibovici, O. Costăchel şi H. Gininger conţine 9 probleme directe, 9 probleme feerice şi 3 studii, toate inedite, compuse de reputaţi problemişti români şi străini.

Urmând exemplul marilor reviste din străinătate Revista Română de Şah organizează un concurs prin corespondenţă la care pot lua parte toţi jucătorii de şah din România.

O bogată cronică despre evenimentele de şah din ţară şi străinătate complectează în mod fericit această excelentă publicaţie.

O surpriză îmbucurătoare ne este rezervată prin anunţarea că pe viitor *Revista Română de Şah* va apare de două ori pe lună şi că preţul unui exemplar s'a redus dela 30 la 15 lei. Preţul abonamentului rămâne însă neschimbat, 300 lei pe an şi 150 pe 6 luni, care se va trimite pe adresa: M. Augutstein, redactor la „Revista Română de Şah", Brăila, str. Unirei 115. Se trimet numere de probă la cerere.

Revista Română de Şah se găseşte de vânzare şi cu numărul în Bucureşti la librăria «Cultura Poporului» din Bulevardul Academiei No. 2.

CORESPONDENŢA

Soluţiile problemelor se vor trimite pe adresa redacţiei în termen de 3 săptămâni dela apariţia lor.

*

Besten Dank für Probleme an: H. SCH. *(Wien),* H. B. *(Wien),* W. B. *(Bellaire* U. S. *A.),* L. R. *Bad Cannstatt),* W. E. L. *(Leyton),* E. L. *(Riga).*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

UN ROMAN PREMIAT

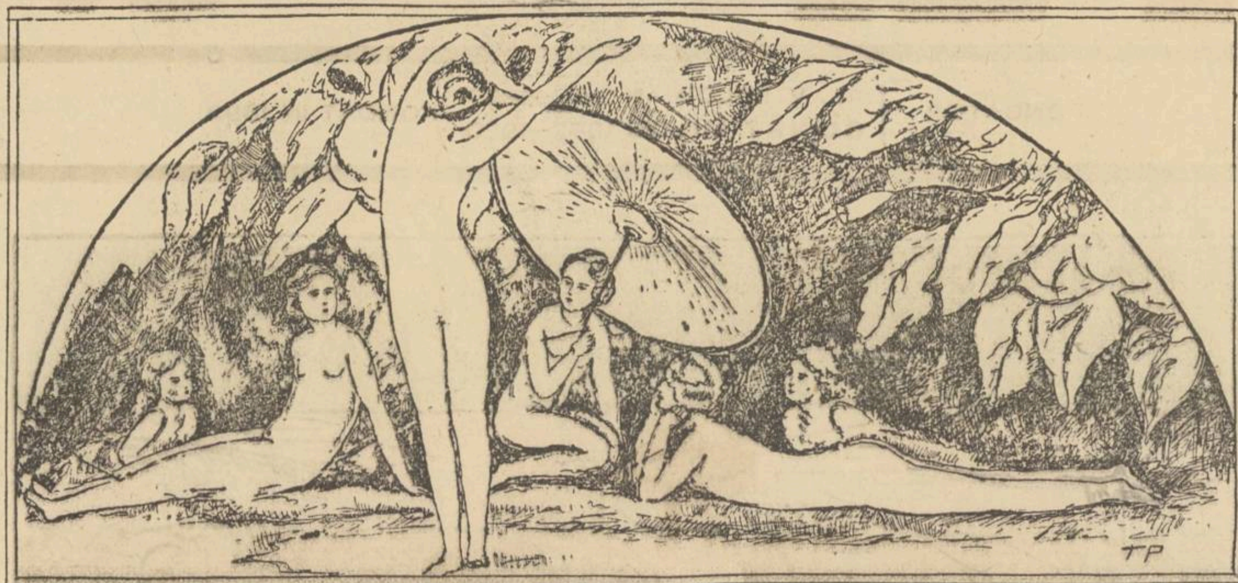
Peste câteva zile va apare la noi un roman care va produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adevĕrul" a obţinut concesiunea exclusivă de a publica în traducere românească vestitul roman al lui JEAN BOMMART

„PEŞTELE CHINEZESC"

care a fost încoronat în Franţa cu MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI PE ANUL 1934

decernat de un comitet literar sub preşedenţia ilustrului romancier PIERRE BENOIT, Membru al Academiei Franceze.

„PEŞTELE CHINEZESC" va apare întreg în No. 10 al colecţiei de 12 Lei: „ROMANELE CAPTIVANTE".

Ştiinţifice

Aurul vindecă reumatismul

Medicii englezi Slot şi Deville într'o recentă comunicare, afirmă că au reuşit să amelioreze considerabil starea a paisprezece pacienţi adulţi, suferinzi de reumatism cronic, prin aplicarea unor injecţii de aur. Aceste injecţii au fost practicate, fie intravenos, fie intramuscular.

Tratamentul prin injecţii de aur s'a dovedit superior obicnuitelor procedee, prin care se administrează reumaticilor salicilatul de sodiu.

Cinematografia ultra-rapid în serviciul industriei

Serviciile, pe care aparatul cinematografic le poate aduce industriei, sunt foarte numeroase.

Analiza „au ralenti" a mişcărilor rapide ne permite pe deoparte, să aducem perfecţionări unor organe mecanice, iar pe de altă parte, să analizăm unele fenomene, încă prea puţin cunoscute.

In prima ordine de idei trebue să cităm studiul mişcării supapelor în motoarele de explozie, sau acel al pârghiilor inscriptoare la maşinile de scris.

In a doua categorie, avem descărcările electrice şi ruptura arcurilor voltaice la întrerupătoare.

Cinematograful ultra-rapid ne îngădue să desluşim mecanismul intim al acestor fenomene complexe.

Aparatul cinematografic obicinuit funcţionând normal, înregistrează douăzeci şi cinci de imagini pe secundă. Fără dificultate se poate ajunge la cincizeci, şi cu anumite dispozitive speciale, chiar la două sute cincizeci.

Este însă cu neputinţă să depăşim această limită dacă filmul trebue să se imobileze după fiecare înregistrare. Deaceea aparatele ultra-rapide au o desfăşurare continuă.

Printr'o serie de ingenioase artificii s'a ajuns la 60.000 şi 80.000 de imagini pe secundă. Fiecare imagine măsurând numai câţiva milimetri pătraţi.

Un procedeu recent, imaginat de tehnicianul german Cranz, permite luarea de vederi cu o viteză de trei milioane de imagini pe secundă.

Aplicaţiile posibile ale noului sistem în domeniul cercetărilor de fizică modernă sunt nebănuit de importante.

Mărimea petelor solare

Cercetările recente ştiinţifice au dovedit că perturbaţiunile magnetismului terestru sunt în strânsă legătură cu petele solare, a căror dilatare a fost stabilită de curând de astronomul S. Nicholson.

După calculele acestui savant, diametrul petelor mari din soare variază între 22.000 şi 31.000 de km. Grupele de pete solare mai mici nu exercită o acţiune apreciabilă asupra magnetismului terestru.

Curenţi în interiorul pământului

Se pare că în interiorul globului terestru există o temperatură mai ridicată sub continente, decât sub Oceane.

Faptul se explică prin conductibilitatea termică mai ridicată a oceanelor şi acumularea elementelor radioactive şi calorigene în regiunea continentelor.

Din cauza acestor deosebiri de temperatură, se nasc în interiorul fluid al pământului curenţi ascendenţi sub continente şi descendenţi sub oceane.

Mărimea creerului şi inteligenţa

Biologul olandez Du Bois susţine — pe baza unor recente cercetări — că teoria lui Darwin asupra adaptării creerului la mărimea corpului, precum şi modificarea concomitentă a inteligenţei, ar fi inexactă.

Intr'adevăr, creerul omului dela Neadertal, era tot atât de mare ca şi acel al omului modern.

Posibilităţile de desvoltare din epoca preistorică şi până la cultura modernă, depind — după părerea savantului olandez — mai mult de gimnastica cerebrală, întrucât în creer se formează circumvoluţiuni multiple în urma unor exerciţii intense şi repetate de concentrare a spiritului.

Cancerul şi tensiunea sângelui

Fiziologul german P. Weldweg a colecţionat o serie de date interesante relative la tensiunile sanguine ale canceroşilor.

Din observaţiile sale, rezultă că bolnavii de cancer au o tensiune a sângelui mai scăzută decât persoanele sănătoase, şi că această tensiune se scoboară progresiv cu agravarea cancerului.

Acest simptom poate furniza un criteriu preţios pentru perspectivele de vindecare ale bolnavului. Intr'adevăr, după un tratament cu succes, tensiunea creşte. Dacă ea se menţine ridicată, avem speranţa unei vindecări. Dacă, dimpotrivă, în timpul şi în urma tratamentului tensiunea rămâne scăzută, vindecarea este exclusă.

Iată dece medicii, care tratează cazurile de cancer, ar trebui să facă măsurători regulate ale tensiunii sanguine la pacienţii lor.

Insectele şi razele ultra-violete

Se ştie că unele insecte, în special furnicile, percep razele ultra violete, invizibile pentru ochiul nostru. Până în prezent acest fenomen a fost mai mult bănuit, dar n'a putut fi confirmat, nici explicat. Iată însă că de curând naturalistul german E. Merker a stabilit că razele ultra-violete declanşează în ochiul anumitor insecte o florescenţă specială, provocând totodată anumite mişcări caracteristice reflexe. Avem deci dovada obiectivă a unui fenomen bănuit de multă vreme.

Varia

S'a extras de curând din ficatul unor anumite animale, un hormon nou, capabil să înlăture unele grave procese de otrăvire.

Un technician german K. Sturm a inventat un nou procedeu pentru turnarea metalelor, al căror punct de topire este mai mic de 600 grade Celsius, cum ar fi de exemplu zincul, plumbul, cositorul.

In locul obicinuitelor forme de oţel atât de scumpe, el a realizat forme dintr'o sticlă specială nespărgătoare şi foarte rezistentă la căldură.

I. S.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Meningita cerebro-spinală.— Cancerul vindecat cu veninul şerpilor. — Alimentaţia suferinzilor de rinichi. — Arterioscleroza. Simptomele şi tratamentul ei. — Regimul persoanelor cari vor să slăbească. — Ce trebue să ştim despre scarlatină, de dr. D. Paşcanu. — **Cifra mortalităţii infantile. — Comerţul de stupefiante în diferite ţări. — „Nebunia matrimonială". — Când menstruaţia e însoţită de dureri. — Femeea sportivă. — Nervozitatea la fetiţe. — Emisiunile electrice ale creerului. — Operaţia în anghina de piept. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.**

LA UN PLEBISCIT

care s'ar organiza între copii asupra cărţilor şcolare preferate...

...toţi copiii ar răspunde

DA!

NUMAI CĂRŢILE EDITURII Adevĕrul sunt cele mai frumoase !

Probleme sociale

Comentariu sociologic asupra hitlerismului

Intre fascism şi hitlerism nu sunt numai simple asemănări de metodă în acţiunea politică. Pentru observatorul faptelor sociale, analogiile se adâncesc şi în ceiace priveşte cauzele generatoare şi în ceiace priveşte aşa zisul lor sistem politico-economic.

Aşi defini, atât fascismul cât şi hitlerismul, ca fiind: *„reacţiunea politică violentă a unor burghezii în panică"*.

Or, burgheziile nu intră de obicei în panică extraordinară, decât atunci când siguranţa plus-valutei lor este periclitată. Un scurt examen al cauzelor obiective, generatoare, ne va justifica definiţia.

Italia este o ţară, prin poziţia sa geografică peninsulară, oare cum în periferia Europei; fără materii prime de importanţa fierului şi a cărbunelui, cu industrie esenţial parazitară, trăind astăzi din protecţia vamală a statului şi sub protecţia statului din spolierea consumatorilor, cu o plus-valută (massa profiturilor sociale) realizată şi acumulată la adăpostul puterii politice, căreia burghezia industrială italiană îi comanda; cu evident excedent de populaţie, care atingea, în timpuri normale până la 500.000 oameni, ce trebuiau să-şi găsească plasament de muncă, în emigraţiunea peste hotare.

Această burghezie italiană, în faţa ofensivei politice virulente a proletariatului, după răsboi, şi-a pierdut pur şi simplu capul. A intrat în panică. Scăpându-i din mână controlul puterii publice — care îi asigura plus-valuta nu numai din exploatarea muncii dar şi din protecţia vamală şi din libertatea neînfrântă de determinare a preţurilor spoliatoare, burghezia italiană a reacţionat politiceşte violent.

De aci mişcarea fascistă: *simplu instrument politic în mâna clasei burgheze, cu ţelul prim de a distruge mişcarea proletariatului.*

O situaţie analoagă în Germania. Aci marea industrie avea materiile prime trebuincioase, dar nu avea în schimb pieţele şi debuşeurile necesare pentru valorificat produsele sale industriale. In afară de exploatarea muncii, burghezia germană îşi asigura plus-valuta — înainte de răsboi — prin vestita tendinţă de expansiune economică, atât în colonii, cât şi în sud-estul Europei, pe linia celebră Berlin-Bagdad.

După răsboi, ca urmare a tratatului dela Versailles, care, nu numai că răpea burgheziei germane coloniile şi îi bara drumul spre Europa de sud-est, dar încă plus-valuta burgheziei germane era, în bună parte sechestrată în folosul burgheziei franceze în deosebi, prin vestitele reparaţii de răsboi, a căror determinare încă dela început a fost imposibilă; burghezia germană s'a văzut, la un moment dat, prinsă între două focuri: deoparte periclitarea plusvalutei sale de către marile puteri victorioase — recte burgheziile respective, — de altă parte primejduirea aceleiaşi plusvalute de o forţă politică puternică internă, adversară: proletariatul german, care reclama prin milioane de voturi ce creşteau din an în an, pur şi simplu: confiscarea, socializarea integrală a plus-valutei.

De unde în mod firesc, panica în care a intrat burghezia germană, care şi-a pus marile sale fonduri la dispoziţia hitlerismului — la fel cum a procedat şi burghezia italiană cu fascismul, — şi de aci apariţia şi desvoltarea hitlerismului ca instrument politic al marei burghezii.

Definiţia ce am dat-o la început, o complectăm, precum urmează:

Hitlerismul ca şi fascismul constituesc instrumentul politic de reacţiune violentă al marei burghezii, în panică, atunci când îşi vede periclitată siguranţa plus-valutei sale, fie de forţe interne (proletariatul) fie din cauze externe (tratatele), fie din amândouă cauzele.

Dacă căutăm să situăm acest proces politic, în cadrul social, în stratificarea de clasă a societăţii, nu va fi greu să sesizăm că clasa mijlocie este aceia care alimentează numeric formaţiunile politice de reacţiune ale marei burghezii în panică.

In adevăr încă dela Aristot („Politica") se spunea că clasa mijlocie constitue un pivot de conservatism pentru ori şi ce societate.

Structural, clasa mijlocie — spre deosebire de clasa marei burghezii ca şi de clasa proletariatului, a căror constituţie este omogenă — clasa mijlocie, zic, prezintă, la o cât de sumară analiză, o constituţie heterogenă. Elementele componente ale acestei clase se deosebesc în categorii *producătoare* (meseriaşi) funcţionari, mici comercianţi, (tehnicieni) şi categorii parazitare (mici bancheri, intelectuali, uzufructuari politici). Se înţelege că tendinţele politice sunt în funcţie de această poziţie social- economică. Categoriile producătoare vor avea afinităţi politice cu proletariatul, cu lupta proletariatului, cu afirmarea democraţiei. Din potrivă — elementele parazitare sunt direct ataşate politicii de dreapta. *Procesul de evoluţie socială, istoriceşte, se desvoltă astăzi în cadrul social al acestei clase mijlocii.*

Evoluţia socială duce fatal spre colectivism şi socializare.

Clasa mijlocie astăzi e vehiculul de transportare spre lumea viitorului a concepţiilor şi tendinţelor actuale. Corespondentul politic al acestei situaţii sociale îl constitue partidele democratice radicale şi ţărăniste, cu ideologie democratică şi economiceşte cu tendinţe quasi-colectiviste.

In apus, în Anglia, în Franţa, *cultivarea democratică a clasei mijlocii,* uşurează şi ajută procesul evoluţiei sociale.

In Italia, în Germania, *necultivarea democratică a acestei clase mijlocii şi captarea ei în mişcarea extremismului de dreapta* împiedică violent, îngreuiază evoluţia socială normală.

Vom examina altă dată mai pe larg, această interesantă problemă. Ne-am oprit puţin asupra ei — pentru a se vedea şi temeiul de clasă al hitlerismului. Pentru Hitler n'a fost greu să capteze cu formule mincinoase clasa mijlocie pauperizată, dezorientată din lipsa unei politici ferme democratice.

Se pune în fine o problemă de program. Are nazismul un program?

Are fascismul, unul?

Cât priveşte fascismul sunt 10 ani şi mai bine de când caută să-şi formuleze un program constructiv. Corporatismul abea acum o lună s'a decretat.

Programul iniţial al fascismului era: republican, hiper-democratic, expropriator!... Iar realizările dela guvern tocmai pe dos.

Programul naţional-socialist? Antisemitism, exaltarea naţionalismului, rasism etc. sunt pur şi simplu elemente de *diversiune* faţă de problema socială.

Problema socială este o problemă de repartiţie a profitului social. Datele ei sunt date materiale. Ea impune o rezolvare tot prin date materiale.

Pentru intelectualii, inclinaţi spre studiul obiectiv, o exteriorizare a amărăciunii se iveşte ori de câte ori se examinează aşa zisul „program" şi aşa zisa „ideologie" hitleristă.

Pentru tendinţe vădit *anti-intelectualiste,* pentru tendinţe pragmatiste, acţioniste, faptice, se caută, post- factum, justificări şi orientări programatice.

Amărăciunea provine firesc de acolo că intelectualitatea e învăţată să proclame cu mândrie „primatul ideii" asupra acţiunii brute şi să interpreteze cu date certe, obiective evoluţia firească, fatală a societăţii.

N. N. MATHEESCU

Literatura Universală

Szabó Desideriu

Binoclul întors pe dos

Născut dintr'o familie expulsată atât din literatura romantică, cât și din cea fantastică.

Tatăl lui, mic funcționar, bețiv și epileptic, prânzea de obicei la cârciumă, iar seara se întorcea acasă beat mort. Atunci se văicărea, recita din operele poeților clasici sau își bătea nevasta și copiii, după cum era dispus. Urla ca un șacal că este victima sufletului său nobil, plângându-se că trăiește numai pentru ei, — că nu-și poate permite să guste măcar o înghițitură de vin, cu toate acestea, e persecutat de familie. Işi acuza nevasta că ațâță copiii contra lui.

Adeseori în toiul certei avea accese de epilepsie. Cădea la pământ svârcolindu-se cu fața invinețită.

Dureros spectacol pentru copiii rupți în bătaie.

Cei doi frați mai mari ai lui Emeric semănau tatălui lor. Hoinăreau toată ziua, făceau chefuri, iar acasă se înjurau ca birjarii. Când mama lor îi certa, urlau și ei ca niște nebuni.

— Are dreptate tata. Dumneata ești vinovată. Vrei să ne izgonești din casă.

Avea și două surori. Una de optsprezece și alta de șasesprezece ani. Isterice și ele, datorită atavismului și vieții familiare ce duceau. Nu ascultau deloc pe mama lor, respectând numai pe tatăl lor, care le teroriza.

Mama nu avea obiceiul de a se plânge bărbatului de purtarea lor destrăbălată. Toată ziua erau pe stradă. Se întâlneau cu studenți în parcuri, iar cât stăteau acasă, se certau între ele și înjurau pe mama lor.

Sărmana mamă, țapul-ispășitor al păcatelor familiare. Numai Emeric îi era devotat. Par'că și duhul rău s'a obosit până la el.

Emeric era blând și sârguitor. In lipsa celorlalți de acasă îngenunchia lângă mamă-sa, rugându-se Puterei Necunoscute sau îi recita poeziile lui Petöfi.

Seara se culca de vreme. Işi făcea rugăciunea, iar mama îl acoperea de sărutări. Adormea foarte greu. Cu privirea ațintită la pendula din părete își auzea bătăile inimii. Aştepta întoarcerea bețivului.

Pași greoi se apropiau. O lovitură de picior și ușa se deschidea. Oprit în prag, bețivul privea în jurul lui, căutând motiv de ceartă.

Urmau înjurăturile și bătăile obișnuite. Emeric, cu o putere supraomenească își stăpânea lacrimile, iar când nu mai putea, de frică adormea, visând că îmbrâncise pe tatăl lui.

Singura-i mângâere era un binoclu primit în dar dela nașul său, un medic veterinar. Deși acesta nu recepționa decât dela o distanță mică, lucrurile luau printr'însul culorile curcubeului.

Această minune îi plăcea foarte mult. I s'a părut că sâmburele adevărului este ca și curcubeul și nu trebue ca să-l strângă ca să proiecteze culorile acestuia.

Intr'o zi citea cu atâta plăcere povestea înduioșătoare a cuconului Toma că mama lui nu s'a îndurat să-l culce. Uitase de pendulă, de tată, de tot.

Capul familiei dăduse ordin ca să i se gătească piftie. O lovitură în ușă îl trezi. Frigul de iarnă răbufni în camera încălzită. Bețivul se opri în prag. Se căznea să se ție drept. Capul îi aluneca pe piept și întrebă provocător:

— Aveți piftie?

— Sigur că da — răspunse mama tremurând.

El tușea furios. Regretă că nu găsește motiv de ceartă, închise ușa, își puse pălăria și haina pe pat, așezându-se la masa gata pusă.

Căminul îl enerva grozav.

Mama puse piftiile înaintea lui, iar el tușea, tușea mereu. Ridică cuțitul și furculița, începu să taie cu atâta furie o bucată de se cutremură masa. Apoi, începu să urle ca de obicei.

— Asta este piftie?

— Ba că nu — spuse femeia blândă ca mielul.

— Târfă! Imi mâncați viața! — răcnea bețivul și aruncă farfuria la pământ, că o bucată de piftie sări în obrazul lui Emeric.

— Apoi dumneatale nu-ți poate face nimeni pe plac — interveni fata mai mare, care se întorsese acasă mai nervoasă ca de obicei.

— Şi tu caști gura? Desigur că te-a învățat mumă-ta. Tu... nemernico...

Injurăturile, bătaia și plânsul reîncepură. Emeric se ghemui în colțul care era împărăția lui. Rosti cuvinte neînțelese:

— Tată dragă, nu te supăra! Nu te supăra!

Lacrimile-i curgeau șiroaie pe obraji. Inconștient începu să-și adune lucrurile, apoi în mod mecanic le aranjă la loc. Ii era teamă că bețivul îl va acuza și pe el că se bagă unde nu-i fierbe oala.

Dădu de binoclu și automat îl ridică la ochi. Infricoșat cum era, l-a întors pe dos. Rămase surprins. Odaia într'o clipă se îndepărtă. Departe de tot văzu niște pitici gesticulând. Un pitic roșcovan bătea o fetiță desperată. Urletul și plânsul se auzeau de aproape, dar figurile par'că erau la marginea satului vecin.

Zâmbi nedumerit. Ceeace vedea, era real ori numai o părere? Dădu la o parte binoclul și abia atunci își dădu seama de ce s'a întâmplat. Il puse din nou la ochi și nu-l lăsă până când nu se convinse că bețivul, obosit, se întinsese pe pat și gălăgia încetase.

Adormi și el cu binoclul în brațe. Avu visuri vesele. Bețivul dansa cu cuconul Toma din povești, făcând mișcări dezordonate care cu drept cuvânt îi păreau caraghioase.

Din ziua aceea Emeric fu transformat. Nu mai era nervos. Deveni calm și bine dispus. Seara citea liniștit și cum auzea pașii bețivului, se băga repede în pat. Dacă acesta începea cearta, îl privea cu binoclul întors. Nu-l mai mișca nimic. Privea îngândurat la piticii ce se certau și zâmbea. Numai de mama lui îi era milă și dela pățania ciudată a binoclului o iubea și mai mult. Credea că-i datorează această dragoste ca recompensă că nu mai participa cu aceeași insuflețire la durerile ei.

Acest sentiment curios îi schimbase complet felul de a privi lucrurile. In orice ocazie, la școală sau acasă, i se ivea vreun eveniment tragic, îl privea prin binoclul întors pe dos. Acest fel de a vedea s'a înrădăcinat atât de mult în sufletul lui încât după un anumit timp orice nedreptate și injurie i se părea scuzabilă. Uitând frica și durerea, se desvoltă repede fizicește.

Dar acest fel de a vedea i-a cauzat și nemulțumiri. Dela mama lui moștenise altruismul lui Don Quijote. In toate ocaziile, privea lucrurile prin prizma acestui altruism dus la exces. Eul lui par'că și pe el l-ar fi privit tot cu binoclul întors pe dos, îi era și acesta străin.

Acest eveniment curios îi distrusese și puterea de voință. Astfel tinerețea lui, într'un moment dat, îi păru o frază neisprăvită.

Părinții morți, familia se risipi și nu au mai știut nimic unii de alții, iar el, fără să știe dece și cum, se făcu preot. Fu trimis într'un sat destul de mare din Ardeal.

Nu putea uita, însă, binoclul. Predicând credincioșilor săi învățăturile lui Isus, avea impresia că aruncă sămânță de cânepă unei cete de colibri. Apucăturile tragice și păcatele animalice ale satului i se păreau o glumă proastă. Temperamentul lui neînfrânat și plin de vigoare era în flagrantă contrazicere cu acest fel de a vedea. Cunoscu fata notarului, o fată tânără și frumoasă, de care se amoreză.

Această pasiune puternică nu mai putea fi privită prin binoclul pe dos. O luă de nevastă.

De acum înainte viața lui devine monotonă. Femeii, după ce obținu locul de soție, i se părură banale frământările lui sufletești. Işi dădu seama că-și urăște bărbatul care nu avea cea mai mică aptitudine pentru viața casnică. Il simțea atât de îndepărtat și ireal, încât ura devenea din ce în ce mai puternică, contra lui.

De Crăciun veni acasă băiatul învățătorului din sat, jurist, un fost camarad de copilărie.

Bietul Emeric, ca mulți alți predecesori ai lui, odată, întorcându-se acasă dela o înmormântare, intră în sufragerie, într'o clipă neprielnică.

Vinovații tresăriră, privindu-l înspăimântați. Emeric avu un răcnet. Eși furios, încuiă ușa, și intră în dormitor. Se așeză pe marginea patului și scoase din sertarul mesei de noapte un revolver.

Zări binoclul...

Stătu o clipă nemișcat.

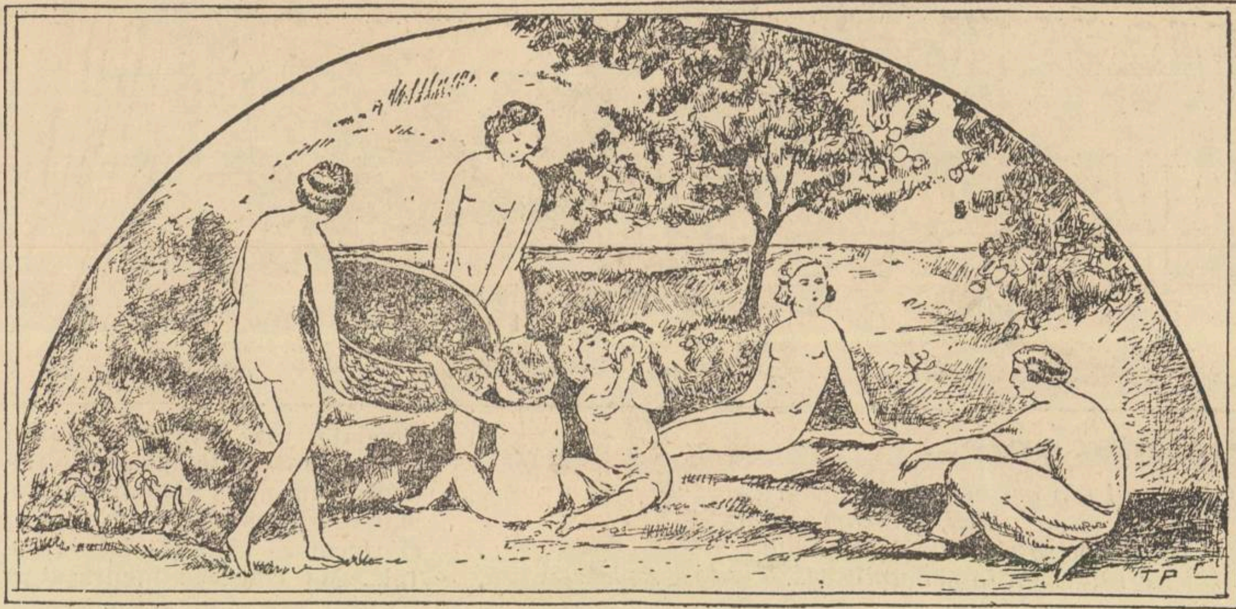
Binoclul, iar binoclul. Işi reaminti copilăria, familia patologică și mângâierea oferită de acel binoclu prin care mai mari tragedii din viața lui i se păreau atât de mici.

O clipă avu impresia că planetele, pământul, oamenii, destinul, păcatele, pasiunile, întregul univers și toate s'au îndepărtat în mod fatal și sunt atât de ridicole, încât îi veni să râdă în hohote. Se convinse că omul condamnat la viață are neapărată nevoie de un binoclu întors pe dos, că altfel se rostogolește în prăpastie.

Blând se îndreptă spre sufragerie. Deschise ușa, măsurând cu o privire ironică atât pe soția înspăimântată, cât și pe micul cocoș japonez. Zâmbind, par că ar fi luat rămas bun, spuse:

— Ce fecior frumos și voinic te-ai făcut Ștefane, și cât de tânăr pari...

Tradus din limba maghiară de VIOLETTE ZANNE-DELICEANU și ALEXANDRU OLTEANU

Gavina d'Icnuas

O dramă în Nurra

Moravuri din Sardinia

Casa lui Pietro Vargiu, cu coperișul ei de paie, era colo sus, pe marginea unei ridicături, singură, în pustiurile din Nurra.. De jur împrejur erau numai locuri nelucrate și fără arbori, doar câteva colibe de păstori spuneau că este locuită această întindere pustie, ce se întinde cât vezi cu ochii, până la poalele munților albaștri, și dincolo, până la mare... La o bătaie de pușcă de casă jos, pe coastă, în tăcerea amiezii, se auzea murmurul nesfârșit al unui isvor.

Unchiul Vargiu, cum îi ziceau toți, era din Ursini, dar cea mai mare parte a anului și-o trecea în Nurra, pentru că ținea acolo în arendă un loc al unui proprietar din Sassari, pe care punea grâu. La muncă îl ajuta vărul său, Nicola Pliu.

In anul acela, *unchiul* Vargiu și-a adus cu el și pe fata lui, pe Filomena. Nu voise s'o mai lase, ca în alți ani, cu mătușa Beppa, în sat: Filomena se mărise, nu mai era o pișcoace, era frumușică, iar băieții se cam uitau la ea, mai ales că la mătușa Beppa, cu vinul pe care-l vindea ori cui cu litrul, era un du-te vino nesfârșit, care nu-i prea plăcea lui *unchiul* Vergiu.

Filomena, când a auzit hotărârea tatălui său, a simțit un nod în gât, și ca să-și înghită lacrimile, s'a apucat să roadă cu dinții un colț al șorțului. Dar nu a zis nici „pis". Știa ea cum merge cu tata, și, orice împotrivire era de prisos.

Când căruța care-i ducea colo sus a trecut de cele din urmă case din sat o podidiră lacrimile, și a plâns de necaz. Tocmai în anul acesta era vorba ca de Sfântul Matei să se facă la Ursini un bâlci, cu petreceri, cu focuri de artificii, cu muzică militară din Sassari, iar ea, Filomena, să nu vadă toate acestea, să nu petreacă, ba să stea toată vara în casa aia pustie, din vârf, să moară de urât și de singurătate.

■

Trecură patru luni. Biata Filomena! Săptămâni întregi nu vedea decât fețele sbârcite și ursuze ale tatălui său și ale unchiului Nicola.

Uneori, rar, doi carabinieri călări treceau pe acolo în patrulare, și se opreau câte-va minute, de vorbă. Aceasta era singura petrecere a Filomenei în pustiul acela trist.

Mai erau trei luni până la seceriș. Aprilie, călduț și albastru, trecea peste câmpia singuratică, dând grâului verde reflexe de smarald.

In zilele acelea de primăvară, Filomenei nu-i venea să facă nimic: pe când oile pășteau liniștite, ea sta lungită pe spate, cu ochii pe jumătate închiși, cuprinsă de o oboseală dulce, stăpânită de o langoare nehotărâtă, iar razele călduțe ale soarelui, îmbrățișându-i corpul plin de carne și de viață, îi răscolea sângele dându-i fiori de dorinți care îi umflau pieptul. Când se ridica, scuturată de fiori, și pornea spre casă unde o așteptau cei doi bătrâni ursuzi și tăcuți se simțea atât de singură că o apuca un dor de ducă, îi venea un fel de nebunie să o ia la fugă și să se ducă departe de pustiul acesta, să se afle între lume, lume multă, care să-i vorbească, să-i surâdă, s'o strângă în brațe.

Intr'o seară, sosi la casa lor Antonio Fenu, cu pușca pe umăr.

— Da' ce cauți pe la noi, Antonio? — îl întrebă *unchiul* Vargiu.

— Mi s'a întâmplat o nenorocire, *unchiule* Vargiu.

Și Antonio povesti că în cârciumă, pe când era la un pahar cu vin, s'a luat la ceartă cu Cecciu, băiatul Mariei Santa și Antonio a băgat cuțitul în el. Nici el nu mai știa bine cum s'a petrecut: dracul și vinul i-au luat mințile. Cecciu a căzut jos, iar el a scăpat ca prin minune. Ce era să facă? A fugit și a venit în locurile acestea, unde era sigur că n'or să-l găsească carabinierii. O adevărată nenorocire și pentru el și pentru biata de nevastă-sa, pe care o luase numai de două luni. Și pe când vorbea, Antonio surâdea ca și cum își aducea aminte de toate îmbrățișările dintre ei, de două luni.

Unchiul Vargiu îi spuse că ușa lui îi este deschisă, ca să se ascundă în casă, dar să fie cu băgare de seamă la carabinierii care treceau destul de des pe aci!

■

Filomena îl întreba de toate; Antonio răspundea frumos, surâzând mereu, ușurel și ironic, așa cum îi era firea, arătându-și dinții albi sub mustăcioara neagră.

Filomena îi sorbea vorbele; i se părea că este în sat, și când Antonio îi sufla în ochi fumul pipei, simția o plăcere ciudată, respirându-l.

■

Filomena puse urciorul sub șipotul limpede ce curgea din stâncă, și se așeză alături, pe iarbă, la umbra unui stufiș.

De când venise Antonio, nu mai era tristă ca mai înainte.

In fiecare seară stăteau de vorbă, râdeau, glumeau, pentru că Antonio era plăcut și vorbea frumos.

Filomena asculta cum curge apa în urcior și se gândea. Niște pași, pe iarbă, o făcură să tresară. Speriată, se întoarse ca prinsă într'o greșală: prin tufiș zări pe Antonio.

— Bună ziua, Fiomena, ce faci aici?, o întrebă el surâzând.

Ea nu răspunse, supărată, arătă urciorul.

— Știi, Filomena? Sameni cu nevastă-mea.

Antonio se uită țintă la ea.

Filomena se făcu roșie ca focul, și vru să se ridice, zăpăcită de privirea lui. Când fu în picioare, Antonio o cuprinse de mijloc, și trăgând-o spre el, o sărută pe buzele roșii.

Isvorul își curgea apa în urciorul care da pe dinafară, murmurând ca o ploaie de sărutări.

■

Casa dormea sub ploaia ce cădea deasă.

Incă de cuseară se iviseră pe cer niște nori negrii, amenințători. *Unchiul* Vargiu, bănuind că o să fie furtună, poftise pe Antonio să se culce în casă, mai cu seamă că și culcușul lui Nicola era liber, pentrucă acesta se scoborâse la Usini, unde avea niște treburi.

Cam pe la miezul nopții, *unchiul* Vargiu se trezi de lătratul lui *Astore* care era legat sub șopron. Işi dădu cu gândul că puteau să fie carabinierii, și cea dintâi grije a fost să ferească pe Antonio, oaspetele său, *unchiul* Vargiu întinse mâna alături unde se culcase pe paie, Antonio în locul lui Nicola.

Culcușul era gol.

De alături ,din cămăruța unde dormea Filomena, auzi șoapte. O bănuială dureroasă îi trecu prin gând ca un fulger. Trase mai bine, cu urechea.

— Pleacă, Antonio; du-te, că se trezește tata.

Per Dio santo!... Vargiu scrâșni din dinți și gemu ca o vită când o înjunghe.

O umbră ieși din cămăruță și porni spre ușe. *Unchiul* Vargiu sta nemișcat; dar prin întuneric ochii lui urmăreau mersul umbrei.

Antonio crăpă ușa și se uită afară. Intunericul era adânc. In depărtare se auzea tropot de cai ce se apropia.

— *Unchiule* Vargiu!... *Unchiule* Vargiu!... Vin carabinierii!.... Şcoală !— șopti ceva mai tare Antonio, cu glas speriat.

— Nu văd nimic. Aprinde un chibrit.

Unchiul Vargiu zise aceste cuvinte cu un accent de ironie feroce. Sta în sus, pe paiele culcușului său, cu pușca în mână, căreia îi ridică binișor cocoșul.

Antonio închise ușa fără sgomot, și aprinse un chibrit. Flacăra îi lumină fața, lăsând odaia în întuneric. Unchiul Vargiu ridică pușca încet, și ochi, așa cum știa să ochiască el. Pușca trăsni îngrozitor. Antonio scapă chibritul din mână, și fără nici un strigăt căzu mort în întuneric.

Unchiul Vargiu se ridică încetișor și aprinse lumânarea. Filomena la detunătura armei sări din odăiță strigând: Ce este? Ce s'a întâmplat? — și văzând cadavrul lui Antonio, trântit pe spate, cu fața plină de sânge, începu să plângă și să urle ca o apucată, smulgându-și părul.

Cineva bătu la ușe. *Unchiul* Vargiu deschise. Erau doi carabinieri.

— Intrați — le zise este un mort în casa mea.

Carabinierii, când intrară și văzură mortul, se uitară mirați la *unchiul* Vargiu.

— Este Antonio Fenu... Eu i-am dat găzduire, el a furat onoarea fetei mele.... A trădat găzduirea... ar fi trebuit să fac și eu la fel. să mă răsbun, dându--vi-l în mână... dar Pietro Vargiu nu face o asemenea mișelie... el știe să-și facă datoria, cinstit. L'am omorât.

Carabinierii rămaseră împietriți în fața bătrânului care mărturisea atât de simplu și așa de cavalerește crima. Pe urmă, unul din ei, zise:

— Știi că trebuie să te arestăm?

— Faceți ce vreți! — răspunse *unchiul* Vargiu ridicând din umeri.

Carabinierii se sfătuiră câteva clipe, apoi unul plecă în trap la Porto Torres ca să dea de știre autorităților, iar cellalt rămase de gardă.

Filomena, din ordinul lui tat-său, se întoarse în odăiță, unde plângea cu suspine, pe pat.

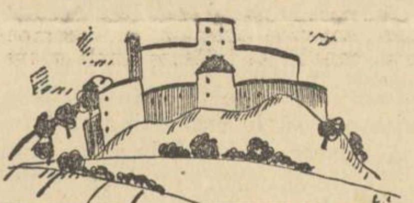
Bătrânul pe un scaun, fuma liniștit. Părea indiferent, mulțumit ,dar carabinierul care se uita la el parcă îi văzuse o lacrimă, pe gene.

Dimineața sosi pretorul cu plutonierul de carabinieri, pentru cele legale.

Pela 8, Pietro Vargiu și fiica sa fură porniți spre Sasari, într'o căruță escortată de doi carabinieri călări.

In căruță, tatăl și fata stau tăcuți, cu o expresie de disperare mută pe fețele lor triste; carabinierii călări vorbeau și râdeau între ei, trecătorii se opreau din drum, și se uitau lung după convoi.

din italienește
de dr. P. ROBESCU

Din literatura americana

Konrad Bercovici

Judecătorul să-și execute singur sentințele...

...Mee Tom închise ușa, se apropie de mine și povesti...

— „Exista în China o provincie necunoscută de Albi. In acea regiune era un judecător foarte sever. Intr'o zi poporul se revoltă contra lui, hotărând să-l trimită la moarte și să-i găsească un înlocuitor. Atunci un om se adresă mulțimii.

— Alegeți-l pe cel mai înțelept, căutați un om care a trăit și trupește și sufletește! Nu alegeți pe cel care nu a păcătuit ci tocmai pe cel care a păcătuit și s'a îndreptat căci el nu va nesocoti faptul, că dacă s'ar fi plătit cu capul păcatele — nu i-ar fi fost posibil să se îndrepte".

După acesta ceru cuvântul un moșneag...

— Să păstrăm acelaș judecător, dar să gonim călăul. Deacum înainte judele să-și execute singur pedepsele date.

Adouazi călăul fu isgonit și din provincie și din cetate și judecătorul primi puteri depline. In aceași zi condamnă un om la 50 vergi. Dar când judecătorul fu la a treia vargă și auzi gemetele și țipetele vinovatului, lăsă bambusul din mână, se simți rău și trebuiră să-l ducă acasă.

Când apăru adouazi pe fotoliu, părea mai blând și admonesta părintește acuzații pe care cu două zile mai înainte i-ar fi condamnat la cele mai severe torturi. Dar se întâmplă că un om comise o crimă atât de abominabilă, încât tot poporul cerea condamnarea lui la moarte. Judecătorul pronunță tremurând sentința fatală. Poporul cerea executarea! Cu sabia în mână judele intră în camera de supliciu, dar eși după câteva clipe, cu capul plecat ca și cum el ar fi fost cel vinovat.

— Acordați-i o zi de grație, ceru el. Adouazi el căzu bolnav. A treia zi începu din nou să judece, să împartă dreptatea. Işi reaminti de condamnatul din celulă, însă nu avea inimă pentru execuție, de loc!

— Mai lăsați și această zi, ceru el poporului!... O zi se scurse, apoi încă una, și încă una, și încă... Părul judecătorului albi, mânile-i devenira tremurătoare, genunchii i se încovoiară și gândurile sale nu se puteau depărta dela condamnatul pe care trebuia să-l execute. Amânând din zi în zi i se părea că-și amână propria-i moarte.

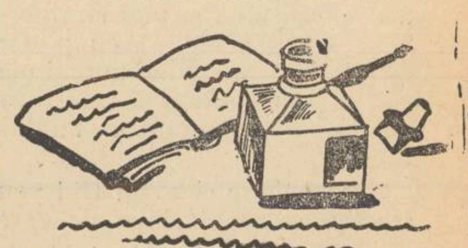
— Numai o zi, cerea el, în fiecare dimineață.

Se ruga de nevastă, de copii, de trecătorii de pe stradă! La sfârșit viața-i deveni atât de grea încât muri....

— Și după câte știu, — continua Mee Tom — omul care a comis crima abominabilă mai trăește încă! Eu când nu vreau pe cineva la mine, îl dau singur afară... Imi execut propriile-mi hotărîri!

Căci omul ar trebui să semene mai curând unui chibrit decât unei brichete. El ar trebui să ardă și să se consume odată ce a produs focul....

Traducere de
BASILE MARCULESCU

Marea Transformare

In ultimul număr al interesantului hebdomadar parizian „1934", Principesa Bibescu, al cărei spiritual și inteligent volum „Noblesse de Robe" *a pus într'o lumină nouă și, pentru mulți, poate surprinzătoare, unele preocupări considerate până atunci, în chip cu totul ușuratec, drept neserioase, publică un articol de o finețe și ținută literară mult prea fermecătoare pentru a rezista tentației de a-l oferi cititorilor noștri într'o traducere care se va sili să fie cât mai credincioasă.*

I. IG.

„False muritoare! spunea despre femei sărmanul poet Jules Laforgue care a murit tânăr.

La fel voi spune despre sezonul mort dela Paris care îmi pare ciudat de viu, când intru în această lună a lui August, la Gabrielle Chanel unde în acelaș fel în care florentinul Ruggieri desvăluia viitorul pentru Caterina de Medicis într'un joc de oglinzi, nouă ni se arată rochiile noastre din iarna ce va să vie.

Neobositele! Iată numele ce se potrivește croitoreselor din Paris: este acela pe care cei vechi îl dădeau constelațiilor care nu ajung niciodată să se odihnească. Imi place să urmăresc neîncetata lor evoluție, revoluția aceasta care nu mai sfârșește, răsboiul acesta pe care lucrul îl reîncepe la infinit fără să se repete vreodată fiindcă e pus în mișcare nu de către natură ci de închipuirea omenească ce reîncepe totul, întotdeauna dar mereu altceva. Căci totul este nou de fiecare dată, țesătura și întrebuințarea ei, materia și forma pe care ea o împrumută.

Asist fermecată la această transmutație a sezonului parizian de care se vor contagia toate femeile parizianizante din lume. Nu iau drept dovadă decât prezența tuturor acestor comisionari streini, cu figurile încordate de atenție care fac cerc în jurul salonului de oglinzi. Bărbați și femei veniți din toate colțurile lumii, ai căror ochi, nări și urechi par întinși, deschiși, ațintiți pentru a surprinde marele secret: conjurația prin care Parisul își fabrică aurul său, piatra sa filozofală, alhimia sa, moda sa.

Ii privesc schimbând întrebări mute și semne, îi aud interpelându-se în suedeză, în bavareză, în mexicană, în americană, scoțând exclamații, suspine și uneori mormăeli surde în timp ce trec și se întrec, roesc și se învârtesc, cu insolența suverană a creaturilor dotate cu puterea de a place, lungile teorii de rochii animate. Unii dintre comisionari sunt bătrâni, iată deja multă vreme decând casa care îi întrebuințează le acordă toată încrederea.

Vin aci în fiecare an, de mai multe ori pe an dela Amsterdam sau dela Copenhaga, dela Buenos-Ayres sau din Mexic, de la Chicago sau dela Munich. Vor putea ei înțelege oare într'o zi, însfârșit din ce e făcută minunea? Sau vor continua mereu să se întrebe în gând, sau să întindă — așa cum l-am văzut pe unul din ei — o mână mare rugătoare înspre apariția care dispărea?

— Asta ce este, domnișoară?

— „Froissepas"! răspunde cu o divină răsfrângere de buze, tânăra rochie interpelată.

Și nu este o glumă. Cu numele pe care Chanel l-a dat unei catifele paradoxale, cea mai fragilă care poate fi în lume și totuși virtutea sa particulară fiind de a nu se șifona niciodată.

Rochiile noui nu ar fi atât de noi fără noutatea țesăturilor. Inventarea lor este pentru modă ceeace sunt titlurile pentru operile poeților.

„*Fayola*" este numele unei ștofe nou născute. Ea ține de „faille" și de „taffetas" dar cu mai mult geniu (mai inconsistentă decât una și mai strălucitoare decât cealaltă) cu pliuri care îi sunt proprii și numai ale ei așa cum o anumită trăsătură de creion era numai a tatălui Ingres.

— Oh, those sleeves! Did you ses those bewildering sleeves?

— Oh mânecile astea! Ai văzut aceste turburătoare mâneci? exclamă o voce de peste Mânecă alături de mine.

Cine nu ar fi turburat de ele? Dintr'odată mânecile lui Chanel au început să trăiască o viață independentă; și-au întins aripile din care bat și pe care le îmbetesc, le fasonează în aer, le ondulează sau le lasă să atârne, fiecare în felul lor.

O carieră nouă începe pentru brațele femeilor cărora le cresc pene de îngeri și aripioare delfinilor. Mâneci cum nu s'au mai văzut nici unde, cari nu aparțin nici unei alte epoci ci numai iernei viitoare, așa cum îi vor aparține acestei ierni evenimentele ei, temperatura și locul ei precis pe răbojul vremii.

Ele vor da o dată și deci un preț, portretelor noastre din 1935. Comisionarii pot să se întrebe în voe din ce sunt făcute: din catifea sau din lână, din dimie sau din mătase. Ele sunt făcute mai ales din imaginație. Asta este ceeace cumpără ei, ceeace li se vinde; și totuși este ceeace nu pot să ducă cu ei: niciodată imaginația nu va ajunge până la ei.

■

La Lucien Lelong am văzut aceeași expresie perplexă pe figura comisionarilor. Și e bine să fie așa. Dacă secretul nu ar mai fi un secret, farmecul ar fi rupt. Parisul ar înceta de a mai fi locul consacrat al metamorfozelor feminine. Darul de a creea imagini noi, pe scurt: darul poetic este atât de vizibil în aceste capo d'opere efemere, compuse din câteva lățimi de ștofă, încât mi se pare că ascult cadențe de strofe când se mlădiază rochiile acestea de seară.

MARTA BIBESCU

Lungă, lentă, verde de culoarea mușchiului de fag, de o catifea atât de adâncă încât îți pare, când o vezi venind, că „toată pădurea merge", rochia aceasta dă impresia că apare pe porțile visurilor pentru a se reîntoarce și dispare tot pe sub arcada lor ducând după ea toate privirile cari urmăresc ca pe cărarea lui Oberon, umbra ei fermecată.

Lucien Lebony a botezat-o cu un nume bizar: Karioka și poartă numărul 18 din colecție. Pentru mine ea este cu totul altceva, un fel de miracol, un vers de Shakespeare devenit aevea și care poate fi purtat ca să mergi la bal la Prospera. Ceeace îmi place în rochiile sezonului viitor în care ne va fi din nou frig, sunt catifelele. Toate catifelele, așa cum le-a închipuit pictorul cutare, decoratorul cutare sau horticultorul cutare care pare că a croit rochiile dintr'un țesut pentru dalii, pentru pansele, pentru gloxinii.

Tonurile întrebuințate de Lelong sunt tonuri surde și atât de calde încât îți fac poftă să tremuri de frig și să întinzi palmele înspre jarul unui cămin inexistent. Pentru a suscita iarna, fastul ei, zăpezile și prestigiile ei, fustele acopăr afectuos picioarele frigurose, martra bordează largile capișoane legate de umeri.

Plec dela această expoziție de verde, de cafeniu și de roșcat cu o mare dorință nemărturisită de a vedea reîntorcându-se timpul urât.

PRINCESA BIBESCU

Primii pasi

Reminiscențe...

Când din greșeală ți-atingeam obrazul
Și tu și eu, timizi, priveam în zări,
Și 'n loc să revenim la amănunte,
Ne rătăceam în generalizări...

De câteori ți-s ochii calzi și gura,
Cu gura mea ar vrea să ia contact,
Un geniu rău îmi frânge îndrăzneala,
Mi'ntunec fruntea și devin abstract.

Prea posedați de gânduri și probleme,
Iubirea ne-am trăit-o în discuții,
Urzind abili din sentimente scheme,
Dintr'un sărut, motive de arguții...

Ne-am înșelat cu falșe erudiții
— In loc să fim ca toți contemporanii —
Crezând iubirea carte, cu ediții
Ce se pot trage paralel cu anii...

Deacum n'oi mai vedea calota feții
Ce mi-a fost dragă ani și ani dearândul...
In jurul meu, de streajă, albi pereții
Mi-or priveghea în agonie gândul.

...Și m'oi gândi la sesiuni pierdute,
La vraja unor buze de studentă,
Și 'nfrânt voi plânge tinerețea noastră
Că n'a rămas și dânsa repetentă...

VANIA CUNCTATOR

Spre pădurea „B"

— „Don'Sublocotenent, Don' Sublocotenent, haideți sculați-vă ca-i ora 4! haideți că întârziați la instrucție" și scuturat voinicește de „flăcăul" meu Tudorică, întredeschid ochii.

Decorul obișnuit de fiecare dimineață: deasupra tavanul scund de bârne groase de brad înegrite de vreme, la dreapta mormanul de bagaje încă nedespachetate complect —semn al vremelnicei mele opriri în acest târgușor — la stânga fereastra, lasă să se cearnă prin perdeaua lucrată pentru „trusou" de doamna proprietăreasă, lumina lăptoasă a unui cer veșnic înourat.

Cu un fior de frig abea stăpânit, urmare a părăsirii culcușului cald, pornesc a mă îmbrăca.

Câte un căscat reținut în pripă îmi amintește că am dormit puțin și îmi îndreaptă privirea duioasă spre patul cald încă.

Tudorică se mișcă tăcut, alunecând ca o șopârlă și în lumina crudă a dimineței ce desprinde din umbră încet, încet obiectele, are o figură fantomatică ce nu mă dispune deloc.

Dialog cotidian:

— Cum e afară? — întrebarea obișnuită.

— Plouă...! — răspunsul laconic și invariabil.

Răspunsul mă lovește neplăcut, cu toate că de trei săptămâni de când sunt aici îl aud în fiecare dimineață și i-ași simți lipsa neauzindu-l.

Trag galoșii peste cisme, îmi pun mantaua de ploaie și sunt gata pentru expediție. Cu o ultimă privire desnădăjduită îmi iau rămas bun dela odăița ce-mi pare că mă privește tristă.

Am de parcurs vreo 5 km., din care vreo 4 peste câmpuri inundate pe această vreme, perspectivă ce nu-mi surâde deloc.

Pe strada noroioasă pe care trec, nici o țipenie de om: prăvălii oblonite, case cu perdele trase, nimic, nimic decât eu singur.

Curând, picioarele îngreuiate abea mai pot păși prin băltoace și noroiul adunat pe galoși amenință să-i las amintire pe drum, iar mantaua de ploaie pătrunsă de apă îmi pune o povară pe umeri ce-mi taie respirația la fiecare moment.

Urc cu greu dealul noroios și fiecare pas este o figură acrobatică pentru a-mi menține echilibrul. O speranță mă susține că, după dâmbul ce am în față, voi sosi însfârșit în pădurea „B" — ținta drumului meu.

Ploaia cernută ca din sită, ce pune o pâclă peste triștii și solitarii copaci ce-mi servesc de călăuză, îmi pătrunde în plămâni și respirația șuerătoare mă lasă să văd că nu voi mai putea rezista îndelung.

Dar mult dorita țintă îmi apare deodată în față; cu forțe înzecite mă apropii și curând fac primii pași sub copacii grei de apă.

Cobor alunecând mereu printr'un făgaș săpat de ploi când, deodată, mă poticnesc într'o rădăcină — gata, gata să iau contact intim cu pământul. Constat stricăciunile: un galoș sfârtecat își rânjește ironic botul... Mă consolez încurajator: „Nu-i nimic, îmi voi cumpăra alții noi la prima soldă".

Ajung la căsuța izolată din pădure unde trebuie să-l aștept pe Domnul Maior; sunt primit de căprarul Lăzuroi ce-mi aține calea:

— „Să trăiți!"

— Noroc! îi răspund eu oprindu-mă, în timp ce depe mine se ridică aburi calzi, ca depe caii alergați prin ploaie opriți în fața cârciumei pentru ca stăpânul să-și bea țoiul de țuică.

— Păi... trebuie să vă întoarceți în oraș, Don'Sublocotenent! îmi spune rânjind cu o gură până la urechi, cu o mutră veselă de soare din cărțile de povești pentru copii: ochii sașii, nas cârn și gură imens deschisă.

— Bine, mă, dar dece?...

— A telefonat Don'Maior ca să nu veniți aici ca să nu vă udați pe cisme!

Consternare...

Imi plec capul cu obidă, îmi privesc cismele ude până la genunchi, galoșul rupt, mă răsucesc alene pe călcâie și, sub povara unui destin nemilos părăsesc încet pădurea „B."

ANGELO J.

Descântec de dragoste

Toarnă sgura în căldări
Și aprinde lumânări
Iar pe calea stacojie
Ad'o pe cea dragă mie.

Bani cu zâmți îți dau, bătrână,
Cu nuia de alun mân'o!
Chiamă duhurile toate
Și în calea ei le-abate.

Iarba fiarelor să-i fie
Peste inimă făclie
Și aprinde 'ntr'o cățuie
Dragostea ce-a fost și nu e
Iar pe inima haină
Bruj de dor aprins anină.

Apă ne'ncepută dă-mi,
Ura toată să-i destrămi.
Poartă-ți vraja c'un cuvânt
Cu țărână de mormânt
Și cu bici de șerpi pestriți
Să-mi aduci ochii doriți.

Zi descântecul în vatră
Și'nfierbântă'n foc o piatră,
Iar în apa din ulcică
Cu fiertura de aglică
Nouă cărbunași să stângi,
Inima vreau să i-o frângi.

Maică dragă, vrăjitoare,
Dă-mi să port la cingătoare
Buruenele de leac,
Dragostea să o împac.
Și vrăjește-i cu glas dulce
Seara când o să se culce:
Gândul rău împungă-te

Și din lume 'ntoarcă-te
Și în ochii lăcrămați
Zâmbetul iar să-l abați:
Cu mână de trandafir
Cu-adiere de zefir!

ALEX. ȘENDREA

Gino a sărutat pe Emmy

— Ha! ha! Iubește păcătosul. Asta îți mai trebue. Aș vrea să iau parte la o scenă de a ta de dragoste. Gino făcând declarații! Gino făcând pe melancolicul. Ha, ha! Trebue să fie interesant. Și ți-ai dat întâlnire cu ea în cimitir? Cel mai banal loc pentru așa ceva. Ințeleg să ai rendez-vous într'un loc mai prozaic. Acolo vezi dacă într'adevăr, femeea te iubește. Păi sigur că într'un cimitir unde vezi atâtea morminte și unde îți mai amintești de un zăpăcit care și-a zburat creerii pentru cine știe ce prostituată, o să facă și ea pe sentimentala. Mai bine ai învăța la „Muniții". O să te trântească și la asta.

După această morală, aproape părintească, Radu își aprinse o țigară și svârli un nour albăstrui spre oglinda în fața căreia Gino se pudra.

Iar mai venise să-l plictisească Radu. Dar puțin îi păsa. In definitiv e bine să-l lase pe om să trăncănească cât îi place. Pe el nu-l influențează.

Se săturase până în gât de femei pe care în câteva zile ajungea să le culce în patul lui. Ajunsese să-l scârbească mângâerile și „arta" cu care își dau corpul femeile care au învățat technica amorului dela unii și îi cercetează efectul asupra altora.

Nu! Nu mai merge așa. Vrea și el să simtă „altceva" pentru o femee. Vrea să viseze lângă ea și pentru ea. Să scrie și el scrisori de dragoste așa cum scriu atâția din prietenii lui. Să simtă nerăbdarea unei întâlniri; și când va avea lângă el pe femeea iubită să nu aibă curajul nici s'o sărute măcar. Poate că sunt frumoase plimbările pe lună, braț la braț cu o fată, deși sunt așa de banale.

A văzut la cinematograf și a citit prin romane ce fac îndrăgostiții, dar toate acestea au fost socotite de dânsul „prostii și naivități."

Acum a început să vadă că prostiile astea au farmecul lor.

A cunoscut-o într'o seară, acum patru zile.

Se întorcea dela cinematograf, la o oră când prostituate îmbrăcate exagerat și fardate tot atât de exagerat îți adresează invitația stereotipă: — Nu vii cu mine, micule?

Inaintea lui mergea o femee. Siluetă simpatică. A vrut „s'o încerce".

Poate cade și asta. Câteva zile de curte îndrăcită și pe urmă...

Dar pentrucă era fată cumințe, s'a purtat altfel cu ea. A condus-o până acasă, i-a sărutat mâna și i-a cerut sfios o întâlnire. A treia zi au mers amândoi la cinematograf.

Pentru azi și-au dat întâlnire la cimitir. E fericit că o va vedea în curând. Nu vor vorbi prea mult amândoi. Pentrucă Emmy e unguroaică și nu știe românește; știe puțin nemțește. Gino nu știe ungurește dar vorbește tot așa de prost limba lui Goethe ca și Emmy.

— Nu mai termini cu pudratul. Ioi, iștenem! Te-ai făcut paiață. Par'că te-ai întâlni cu contesa Esterhazy. Când te-o vedea, cade jos de emoție. O s'o nenorocești și p'asta.

Gino s'a îmbrăcat. Apoi privește camera. Ce dezordine! Patul nefăcut; șanurile dela cisme răspândite lângă noptieră; un pantof lângă lavoar, altul lângă ușe. Oglinda spartă alaltăseară de dobitocul de Mănescu. Lângă ea o colecție de fotografii de femei. Pe perete Florescu a desemnat cu creta ceva foarte murdar. Și tot imbecilul ăsta a scris pe oglindă, tot cu creta, următoarele maxime: „Iubirea este o dobitocie" și „Femeea este mare mister".

A plecat cu Radu. In curte a mai înghițit ultima ironie.

— „O să chem un operator dela Ufa să te cinematografieze".

A străbătut cu pași repezi strada gălăgioasă și a luat-o pe șoseaua de salcâmi prăfuiți.

Mai înainte de a intra în cimitir s'a oprit să-și aranjeze cravata și vestonul. Și-a privit curelele de lac dela pinteni și și-a aranjat șapca. Dar pe urmă și-a dat seama că nu mai trebue să se ocupe acum de nimicurile astea. Fiindcă au valoare numai față de alte femei. Desigur că pe Emmy nu o interesează nici vestonul croit elegant, nici cismele înalte de lac și nici șapca sistem „Shangai- Express" (Gino a fost primul ofițer din garnizoană care a purtat asemenea șapcă).

Dar unde este Emmy? E trecut de ora șapte. Nu a venit? Poate l'a mințit. Poate a împiedicat-o ceva. Când se mai întâlnește cu ea, dacă nu a venit acum? Dar, desigur, a venit. Cimitirul este mare.

Gino a grăbit pașii și a cotit la dreapta. Ramurile unei sălcii plângătoare i-au dat șapca jos. S'a aplecat să o ia, apoi a început să o scuture de praf. Când a ridicat ochii, a văzut-o pe Emmy la capătul aleii.

I-a întins surâzând amândouă mânile.

— Was machst du, herr leutnant?

— Gut.. gut.. Ich... ich bin gekommen.. fur sehen sie... sich.

Au pornit amândoi pe altă alee alăturați ca doi copii cuminți. Un moment, Gino a avut ideia să o ia de braț. Dar îl oprește o sfială pe care nu a mai simțit-o până acum. Se mulțumește s'o privească. Și ea îl privește cu ochii negri, neastâmpărați și surâde.

Acum au cotit pe altă alee, împărțită în fâșii de umbră și lumină de soarele care își trimete razele de seară pe frunzișul copacilor.

Mult timp, Gino nu știe ce să spună. Dar tot el rupe tăcerea:

— Hier... ist sehr traurig... viele Töten... aber ist schön.

— Warum ist schön?

— Weil... weil... Ich kann nicht sagen... aber... aber...

Emmy a început să râdă.

— So schlecht ist... wir können nicht sprechen.

— Ia... ist sehr schlecht.

Iar tăcere. Se aud numai pașii pe aleea înconjurată de morminte. Gino a văzut acum un mormânt pe care îl cunoaște.

Este al unui camarad care s'a împușcat acum două luni pentru o fată. S'au oprit lângă el și privesc amândoi crucea nouă.

Pe mormânt sunt risipiți câțiva trandafiri veștejiți.

— Hier... ein Kamerad... er hat sehr viel geliebt eine Frau... und... und er ist gestorben für diese Frau... Fräulein... fur seine Liebe...

— ...Schade... War er jung?

— Ja... er hatte vier und zwanzig Jahre...

Apoi pornesc mai departe. Inconștient, Gino a luat de braț pe Emmy.

Pe urmă își dă seama și se miră. Dar observă că ea s'a alăturat de el și că ar vrea par'că să-și sprijine capul de umărul lui.

Ii pare bine că sunt singuri și că e liniște. Și îi pare rău că ea va trebui să plece acasă. Altfel ar sta aici amândoi mult, mult de tot, fără ca lui să i se urască.

Soarele roșu va apune în curând. Mai înainte, se va ascunde după o perdea de nori cenușii cu marginile de sus dantelate în roz.

Prin copaci a început să sufle blând un vânt capricios.

Câteva vrăbii care se opriseră pe o tufă, au sburat ciripind speriate când s'au apropiat ei.

Mai înainte, la câțiva pași, o bancă; speteaza lăsată par'că i-ar invita.

— Stehen wir? întreabă Gino. (E încântat că a pus pronumele după verb: așa trebue să se întrebe în nemțește).

— Ja... wir stehen.

Gino își scoate șapca și o așează deasupra poșetei și a mănușilor albe și lungi.

Stă depărtat de ea și îi privește părul blond. Ce frumos e! își ia îndrăzneala și spune:

— Sie... haben.. sehr schöne Haare.

Emmy a plecat capul în jos. De lângă bancă smulge un firicel de iarbă și începe să-l cresteze cu dinții acolo unde tulpina subțire este mai fragedă și mai dulce. Gino face și el la fel. Câtva timp tac. Apoi Emmy care s'a plictisit de această ocupație, întreabă: — Ist gut? Gino nu știe ce să răspundă. Și simte un necaz mare pe sine însuș că nu știe ce să vorbească și nu știe ce să facă. N'ar fi bine să fie mai îndrăzneț? Poate că ea râde de el pentrucă îl vede așa de timid și de stângaciu.

Se alătură de ea. O mănușă albă cade jos. El se apleacă să o ia și atinge ușor cu capul gâtul ei alb. Ce bine ar fi să mai cadă altă mănușă. Se alătură mai mult de ea și cu mâna sprijinită de speteaza băncii îi cuprinde umerii. Ea îl privește insistent și se lasă alene pe brațul lui.

— ...Emmy.... ich bin gern... ich bin glücklich, ce bine e că și-a amintit cuvântul ăsta: Ich bin jawohl so glücklich, so glücklich, so glücklich... „weil ich bin neben sie... neben dich... Du... bist du auch gern?

—... Ja... aber... du lügst nicht?

Gino nu știe ce înseamnă „lügst". Lügst... lügst... lügst... Ce-a vrut să spună?

— Emmy... ich verstehe nicht. Was ist das: „lügst".?

— Lügst... lügst... Ach... Ja... Sagst du mir die Wahrheit?

— Ja, Emmy!

I-a privit câtva timp buzele întredeschise apoi a strâns-o puternic în brațe și a sărutat-o prelung. Ea s'a lipit de el.

S'au depărtat unul de altul. Apoi se privesc rușinați. Emmy întreabă cu ochii plecați:

— Gehen wir?

Lui Gino îi este teamă că ea s'a supărat, pentrucă a îndrăznit atât de mult. Trebue să-i ceară scuze și să plece chiar acum cu ea. Altfel, poate o supără și mai mult.

. . . .

Când au ieșit din cimitir, soarele se ascunsese după nourașii cu marginile de sus dantelate în roz.

Gino, pășind lângă Emmy, cu ochii plecați, se gândea că în timp ce o sărutase, ea se alăturase de el, la fel cum se alătură și celelalte femei când sunt sărutate.

IOAN I. PERȚACHE

O poetesă pură a gestului

De vorbă cu Nyota Inyoka

Prin geamul înlăcrămat de stropi nehotărîți de ploae al ferestrei scunde urmăresc mișcările vioae, elastice a doi copii care se joacă în pragul casei de peste drum, pe care o placă e marmură spune că acolo a murit Clemenceau.

Vocea unui impresar nepunctual și pisălog, impecabilă reeditare din cap până în picioare a faimosului Moritz al II-lea, așa cum l-a încarnat magistral amicul Costică Toneanu, care se face că nu vede semnele de impaciență ale Nyotei Inyoka, dispare dintr'odată, înecată de o avalanșă de game și arpegii barbare venite din apartamentul vecin ocupat de un fost „mare premiu al Romei" ratat și ajuns obscur profesor de pian pentru fetele conciergelor cu economii și visuri din cartier.

Mă întreb cum poate studia marea artistă între vacarmul pianului hodorogit și acel ce urcă din rue Franklin, pe unde se scurg toate camioanele și căruțele dela Trocadero spre Passy. Obicinuința? Sau viziuni interioare atât de puternice încât realitatea înconjurătoare dispare?

Mă gândesc că fără îndoială la Nyote Inyoka a trebuit să viseze Jean Richard Bloch când a creat prodigiosul personaj al Sibylei din romanul său cu acelaș nume. Căci Nyota Inyoka nu apare în public decât foarte rar și numai atunci când poate dansa exact în condițiile care simte că îi sunt necesare. Ceeace înseamnă că veniturile de care dispune trebue să fie destul de modeste. Este totuși un lucru de care nu-mi dădusem seama când traversând grădinile Trocaderului în somnolența deja hivernală a cărora vântul de Noembrie alunga frunzele vestede pe alei, mă așteptam să găsesc în rue Franklin o instalație somptuoasă. Fusese oare un simplu „bluff" scrisoarea scrisă probabil de mâna proprie și semnată indescifrabil, de o imaginară secretară?

Intrarea mai mult decât modestă — un vestibul cât o cutie de chibrituri în care se deschidea și ușa dela bucătărie —m'a surprins. Cele două camere constituind studio-ul dansatoarei, camere dreptunghiulare și larg încăpătoare, sunt însă un cuib incomparabil de confort rafinat și de armonizare a cadrului cu personalitatea și chiar culoarea pielei acelei ce îl locuește.

Dela ștofele prețioase, bronzările antice, și lumina discretă până la volumele ce îmbracă mare parte din pereți, la admirabilul portret, în mărime naturală, de Benita și la telefonul minuscul, totul este într'adevăr, o îmbinare tot atât de desăvârșită a spiritului a două civilizații diferite, cât este și însăși întreaga făptură a Nyotăi Inyoka. Dar în această personalitate este într'adevăr acelaș echilibru de dozare a celor două elemente: cel european și cel asiatic? Curând aveam să-mi dau seama că nu, dar că nota dominantă a extremului orient, departe de a strica armonia îmbinării nu-i da decât un turburător farmec în plus.

Impresarul însfârșit concediat, Nyota Inyoka revine surâzând și alege un colț în care cenușiul turbure al zilei se colorează de căldura tonurilor unei draperii ce coboară depe perete peste un minuscul divan în armonie cu statura măruntă a dansatoarei. O clipă împletim dezinvolt fraze incolore. In gesturi, în atitudine, în surâs Nyota Inyoka se dovedește o perfectă „femee de lume" pariziană, care asemenea lui Swann și celor mai inteligente din personagiile lui Proust, își scuză cu o bruscă și puțin enervantă isbucnire de râs necuviința de a se uita pe sine și a da din când în când răspunsuri prea serioase și substanțiale ce ar putea părea pedante.

— *Sunt născută la Paris din tată indian și mamă vandeeană — curioasă coincidență să locuesc tocmai alături de marele vandeean — un adevărat coktail otrăvitor.*

— Otrăvitor în sensul periculoasei obicinuințe pe care o inoculează ca opimu-ul?

— *Da, opiumul pe care europenii nu-l suportă.*

Râsul — burete trecând pe tot ce ar putea lăsa în urmă fraza— își desfășoară rapid sonoritatea ca un sfârc de biciu ce ar descrie un invizibil arc de magnet. Râs straniu, cuprinzând o infinitate de nuanțe, ajungând repede obsedant.

— *Vocația? Nu știu dacă este cuvântul just. Poate ar trebui spus, mai curând: predestinația. Știu, este un cuvânt copleșitor, dar este ceeace am simțit în mine în clipa în care a început să mijească ceeace se numește* „l'âge de raison". *Din nefericire a venit foarte repede: la 4 ani. Sentimentul acestei predestinări s'a conturat definitiv cu prilejul primului meu dans* „Dansul lui Vishnu" — *pe care l-am dansat și în cadrul* „Expoziției Coloniale". *Este un dans ritual, reprezintând reîncarnația unui zeu. Felul cum am creat acest dans va putea să-ți explice mai bine decât mine pentru ce am pronunțat pretențiosul cuvânt de „predestinație". Este un dans pe care nu l-am construit dintr'o urmare logică de gesturi ci dintr'una inconștientă, asemenea unei porunci interioare. O revelație. Sau dacă vrei o viziune pe care am avut-o prima oară pe vapor când mă întorceam dela Tahiti unde stătusem un an de zile și unde sub influența specială a climei meditasem mai mult decât este salubru pentru spirit. Dansul a fost un fel de transpunere în gesturi a unei mișcări interioare într'adevăr turburătoare dacă te gândești că șase luni mai târziu, începând să mă documentez mi-am dat seama, uluită, că dansul era perfect exact, conform celei mai stricte tradiții rituale. De atunci — în zece ani— am creat în acelaș fel douăzeci și două de dansuri.*

NYOTA-INYOKA IN VISHNU

— In aceeași tradiție mitologică?

— *Mai precis în aceași vârstă de inspirație mitologică. Fiindcă uneori mă îndepărtez de tradiție. Datinile sunt uneori false din pricina interpolațiilor din cursul veacurilor prea numeroase. Eu însă creez prin mine dansurile pe care le port în mine uneori doi trei ani. Eu am viziunea directă a mitului, și realizarea este astfel autentică, este o exteriorizare a...*

Nyota Inyoka se oprește brusc Râsul strident și scurt este ca sonoritatea unor porți grele de aramă care se închid precipitat și definitiv. Simt că nu voi mai afla nimic. Nyota Inyoka mă presimte prea proaspăt sosit din atmosfera de indiferență brutală a străzii pentru a nu fi paralizată de teama de a-mi pare ridicolă. Surâzând confuză caută o abilă justificare.

— *Toate acestea sunt fructul, dacă vrei, al meditației hinduse sau mai precis al filosofiei orientale pe care am studiat-o, ca de altfel pe toate religiile care nu au nici un secret pentru mine. In ce privește osatura lor — bine înțeles sau mai precis: dogmele.*

In timp ce vorbește într'o franțuzească extrem de pură și fără nici un accent, face un acelaș gest cu un braț pe care îl ține petrecut sub bust. Și de câte ori îl întinde, ritmic, înainte, deschide și închide degetele unei mâni atât de perfecte încât însăși mișcarea lor pare o negrăită armonie.

In înserarea care începe să se strecoare lâncedă, Nyota Inyoka pe fondul de aur vechi și frunze veștede al draperiei pare o miniatură rară prezentând o întruchipare indefinisabilă dar în totul perfectă. Și, îmi amintesc de fidelul portret pe care o mare revistă îl făcuse de curând:

„Ses yeux noirs, emplis d'un feu ardent, sourient. On y devine, apaissée, la flamme mystérieuse qui les fait resplendir, quand le merveilleux petit corps brun de Nyota Inyoka, a qui nul secret de danse hindou n'est inconnu, prend des attitudes d'adoration, de supplication, de devotion, admirable, figurine, soudain vivante, des bas-reliefs d'Angkor.

Figurine aux yeux de velours, tels ceux de la légende, encadrés d'un blanc bleuté aussi éclatant que ses dents, pretresse de la danse, à la bouche écarlate, aux lourds boucles d'oreilles d'or, Nyota Inyoka rejoint à travers les siècles, les grands sculpteurs de l'Orient".

Zadarnic încerc prin întrebări piezișe să prind ceva din misterul ce se ascunde în dosul frunții acesteia netedă ca zidurile acelor *Turnuri ale Tăcerii* din care nici odată nimic nu pătrunde până afară.

NYOTA-INYOKA

Dialogul continua, dus de întâmplare.

Am debutat acum zece ani la Oasis, faimosul teatru de vară al lui Paul Poiret. Intr'un cadru într'adevăr feeric. Era epoca catifelei. Poiret în seara aceea s'a întrecut pe sine. Au fost două tablouri. In primul, fondul a fost de catifea neagră și costumul meu de aur. In cel de al doilea dimpotrivă fondul a fost aur și costumul meu negru.

— .....

— *Bine înțeles am dansat prima mea creație: dansul lui Vishnu de care am vorbit. O, pe o muzică foarte oarecare, ceva de un autor german necunoscut. Dar un ritm cu variate întreruperi care îmi permiteau să variez mișcarea.*

— Preferi să dansezi singură?

— *Depinde.*

— Mi se pare că se vorbește de o trupă a d-tale?

— *Da, sunt pe cale de a o realiza. Am de altfel o clasă întreagă de eleve pe care le-am format eu. Dar e foarte greu de realizat ceva când nu ești dispusă să faci nici o concesie.*

Dintr'odată țâșnește —tot mai enervant râsul acela ce pare o continuă rugăminte de a nu o lua în serios.

—*In America mi s'a întâmplat ceva foarte comic. Am fost angajată în condiții adevărat americane pentru un turneu american. Dar surpriză: la New-York aflu că trebue să apar pe scena unui music-hall, care deși era cel mai mare din lume rămânea un music-hall. A fost un scandal enorm fiindcă am refuzat categoric să fiu intercalată într'o revistă. Dar contractul era semnat. Fusesem prinsă în cursă.*

Amenințând și fiind amenințată cu proces, am căzut de acord. Să apar o singură dată de mântuială. După care am început seria de reprezentații personale.

— Și... arta d-tale a fost apreciată cum trebuia peste Ocean?

— *Inchipuie-ți că da. Ce vrei? Copiii sunt mai aproape de Dumnezeu.*

— Dansul clasic european?

— *Ii lipsește o tradiție reală.*

— Mi se pare că dimpotrivă este prea ankilozat de tradiție.

— *A, să ne înțelegem. Nu vorbesc de tradiția gestului. Ea este insuficientă. Ci de tradiția spirituală, de fondul acela atât de adânc omenesc încât să ajungă la frontierele supra-omenescului. De tradiția metafizică, de ceeace face ca dansul să fie o isbucnire spontană și corespondența subconștientă a unei viziuni. Fără acest fundament nu se poate ajunge departe, nu poți crea nimic de mare anvergură, nu te poți desprinde de pământ. Ai o plăcere incompletă în fața unui astfel de dans căci la această plăcere participă numai o parte a personalității noastre, numai ceeace este tehnic. Spiritul este absent. Dansul nostru sacru este aproape operă de inițiați...*

— Fiindcă ai pronunțat cuvântul: ce părere ai despre teoria ezoterismului lui Schuré?

Nyota Inyoka surâde.

Sărmanul Schuré, care cu natura lui de exaltat s'a rătăcit într'o serie de valori metafizice pe care le-a năclăit de literatură. Desigur că ezoterismul este ceva real în care cred pentru o mie și una de motive dar nu Schuré l-a descoperit. El nu a făcut decât operă de vulgarizare.

— Unde ați fost crescută?

— *Aici.*

— Totuși sunteți mai curând hindusă decât europeană.

Nyota Inyoka întoarce înspre mine pe sub gene o privire grea de tot disprețul civilizației asiatice pentru barbara Europă. Apoi simplu:

— *Da.*

— Datorită unei influențe exterioare, a unei superiorități revelată de studiu?

— *Prefer să nu răspund. Poate că nici nu știu bine. Predestinarea pe care am început să o simt dela patru ani a vorbit poate mai tare. Am studiat într'adevăr aproape istovitor atât aici cât și în Anglia. Am cercetat toată filozofia orientală, la început pentru a forma armatura necesară artei mele, fiindcă așa cum concep eu dansul, cunoașterea aprofundată a filosofiei mi se pare indispensabilă pentru el. In urmă am continuat studiul din patimă independent de orice considerent practic. Rafturile acestea sunt în parte martorele anilor lungi de studiu.*

NYOTA-INYOKA IN TENTAȚIA

— Văd și multe volume de literatură modernă.

— *Poate chiar nu atâtea câte ar trebui. Mi-au plăcut mult modernii. Morand m'a interesat multă vreme. Acum — să nu râzi — îi prefer pe Péladan. Proust? A fost o adevărată boală de care nu sunt încă complect vindecată. Nici nu o doresc: o convalescență cât mai lungă. Până la urmă însă cred că tot hindușii îmi plac mai mult. Am impresia că merg mai adânc decât ceilalți. Autorii europeni și cu deosebire cei moderni se obosesc prea mult până să găsească o idee. Misticii Evului Mediu m'au interesat foarte mult. Fără însă să fiu de acord cu ei. Misticismul sau chiar — și cu atât mai mult — religia creștină este inferioară și ca aspirație și ca manifestare, celei orientale.*

Misticul creștin dorește paradisul. Un hindus nu dorește nici atât. El nu urmărește decât realizarea, desăvârșirea ciclului. Faptul de a te naște pe pământ este o pedeapsă și idealul este de a regăsi esența divină. In ce privește dogmele: este un raport de valori inversat. Religia brahmanică este mai absolută și în acelaș timp mai suplă decât creștinismul care este à rebours *și el și mai absolut și mai suplu. Să mă explic. Religia orientală este complect spirituală. La noi nu se poate discuta și tot ce este materie e interzis. Totuși religia hindusă e mai aerată, mai luminoasă, mai veselă chiar. Zeii sunt înșiși mai surâzători. Ințelepciunea, sfințenia la noi nu are nimic auster. Pe de altă parte o sfânta Tereza pentru mine este o isterică. Nu înțeleg beatificarea cuiva care visează, care vede pe Cristos în patul ei. Sfântul Francisc de Assisi mi se pare cel mai aproape de misticismul indic. De asemenea dintre religiile creștine cred că ortodoxismul este mult mai apropiat de noi decât catolicismul, care este rigid și totuși în rigiditatea dogmelor sale extrem de suplu. Dar de o suplețe pejorativă care conciliază lucruri prin esența lor ireconciliabile.*

— Nu este oare o umbră de contrazicere în această idee de superioritate și inferioritate între religii și afirmația de adineauri prin care făceați credit, desăvârșit ideii esoterismului religios?

— *Nici o umbră. Religia în fond este una și aceeaș. Eu nu am vorbit acum de credința marilor inițiați, de substratul etern și imuabil al culturilor variate. Am considerat doar aceste culturi adică religia oarecum vulgară* „ad usum populi". *Și pentrucă am revenit la diferența dintre culturi: încă un element de superioritate îl găsesc în două precepte esențiate. Creștinismul spune:* „Dumnezeu este iubire". *Noi spunem.* „Să nu întorci răul prin rău". *Ceeace este o nuanță activă strecurată în pasivul vag al preceptului precedent. Aceastä pasivitate activă stă dealtfel la baza mișcării gandhiste, care este profund pacifică.*

— Totuși dă naștere la turburări sângeroase.

— *Da, dar trebue precizat: se varsă sânge numai din partea autorităților represive. Căci hindusul nu se apără:* El nu întoarce răul prin rău. *Rezistența pasivă este esența hindusă. Ne lăsăm omorâți pentru că lucrul nu are importanță pentru oriental. Și astfel ajungem la scopul dorit mai repede decât s'ar putea crede. Fiindcă Anglia nu are nevoie de o Indie care să fie un imens cimitir.*

Focul straniu al pupilelor se stinge brusc. Râsul isbucneste sonor, operând odată mai mult metamorfoza: în fața am din nou Pariziana mondenă care mă îmbie la un alt păhărel de Porto, în timp ce telefonează în rue de Unothieu, Studioului Alban, să-mi pună la dispoziție fotografiile de care voi avea nevoe. Sub acest aspect însă Nyota Inyoka este mult prea puțin interesantă pentru a mai prelungi vizita.

TREVOR

In memoria lui V.Pârvan

(Volumul publicat de Asociația academică „Vasile Pârvan" a foștilor membri ai școalei române din Roma, București 1934. Cu un portret hors-texte în heliogravură. Tip. Cartea Românească).

Vasile Pârvan e una dintre figurile cele mai distinse ale culturii românești. Eminent archeolog și istoric, profesor la Universitatea din București și membru activ al Academiei Române, director al școalei române din Roma și al Muzeului național de Antichități, a avut o activitate prodigioasă.

Deși răpit de o moarte neașteptată numai la vârsta de 45 de ani, în 1927, Pârvan a lăsat în urma lui o considerabilă operă științifică, mai multe essai-uri filosofice și literare de o deosebită valoare și amintirea unui prestigiu științific și cultural, care a depășit granițele României.

Scurta sa viață a fost un impunător exemplu de muncă, de sobrietate stoică și de idealism. Era natural ca o atât de excepțională personalitate să execute o influență covârșitoare asupra tineretului românesc. Dispariția sa prematură a îndurerat profund nu numai pe numeroșii săi școlari întru istorie și archeologie, ci o întreagă generație, în a cărei mentalitate puterea gândului său a lăsat urme durabile.

Volumul de față este un reflex al acestei atitudini de recunoștință din partea celei mai caracteristice generații a României de după războiu. Inițiativa a fost a unui grup de discipoli ai regretatului învățat, întruniți într'o Asociație a foștilor membri ai școalei române din Roma. La realizarea ei s'au asociat colaborări din cele mai diverse, unele venind dela personalități străine ilustre ca Jérôme Carcopino, M. Della Corte, Gaetano De Sanctis, Henri Focillon, Paolo Orsi, Paul Perdrizet, G. P. Stevens.

Marea varietate a contribuțiilor, dovedește cât de întinsă a fost influența marelui dispărut și cât de multe devotamente a creat printre prietenii, școlarii și admiratorii săi. Sunt în acest volum studii de archeologie, istorie, filologie clasică, linguistică, filozofie, istorie literară, istoria artelor, drept, numismatică, epigrafie, arhitectură, un bogat buchet de flori din cele mai alese închinat unei mari amintiri.

In afară de impresionanta semnificație a acestui gest omagial simultan pornit din directiunile cele mai diverse, volumul este de o valoare remarcabilă prin calitatea științifică a studiilor conținute. Pare a fi o adevărată întrecere între autori de a fi dat cea mai originală și cea mai prețioasă contribuție. Rareori din lectura unui volum omagial se poate desprinde o atât de persistentă impresie de pietate, de adevărat cult al amintirii unui om mare. h. b.

Noaptea sfântă

In noaptea sfântă de-Inviere,
Când ning flori albe de cais,
Când sună clopotele lin,
N'auzi al morților suspin,
Din al neantului abis,
Cum vine, ca o adiere,
In noaptea sfântă de-Inviere?

Atunci, din negrele genune,
Gem buzele ce-au sărutat,
Privesc triști ochii ce-au iubit
Și, tremurând în spasm cumplit,
Se 'ntind mâini dragi ce-au mângâiat,
Se 'ntind spre tine 'n rugăciune,
Din fundul negrelor genune.

In noaptea cea mântuitoare,
Când Crist al morții duh a 'nvins,
Când dorul vieții triumfând
Se naște viu în orice gând,
De ce te simți atunci cuprins
De-un chin ascuns ce-adânc te doare
In noaptea cea mântuitoare?

Când sună imnul Invierii
Din ușa vechiului altar,
Sub plopii verzi din cimitir,
Nu vezi cum morții trec în șir,
Nu vezi, pe giulgiu-le mortuar,
Cum lacrimi de regret amar
Lucesc, ca perlele durerii,
In noaptea sfântă a-Invierii?

I. M. MARINESCU

Antologia dragostei și a femeii

● *Totdeauna o femee poate deveni mai ușor stăpân, decât un bărbat.* (B. Gay).

● *Nimic mai detestabil pentru o femee goală, decât goliciunea tuturor celorlalte.* (H. Matysh).

● *Bărbatul iubește urmărirea, femeia posesiunea. Pe când pentru bărbat posesiunea nu-i decât o plăcere accesorie și trecătoare, pentru femee e o satisfacție supremă și durabilă.* (Clondesley Brereton).

● *Femeile așa zise „fără suflet", nu sunt atât de negre cum le arată bărbații. Această titulatură teribilă ar trebui complectată cu faptul că în adevăr sunt „fără suflet" dar nu*mai pentru o singură persoană: bărbatul *presupusă victimă.* (Ella Kaard).

● *O prejudecată curentă a femeilor este că cele mai multe ar fi, de când lumea, roabele bărbaților. Eroare profundă, sunt în primul rând și copleșitor, sclavele vremurilor.* (George Anders).

● *Nu pot exista două femei, identic de superbe sau de neinsemnate, care să nu-și stabilească, în sinea lor, o erarhie oarecare între ele, bine înțeles zdrobitor în dauna celeilalte.* (I. Sestakow).

● *Este mult mai ușor unei femei să-și apere virtutea contra bărbaților decât reputația contra femeilor.* (P. Rochebrune).

● *Femeile văd fără să privească, spre deosebire de soții lor care se privesc adesea fără să vadă.* (Louis Desnoyers).

● *Bărbații și femeile și-au făcut atâta rău astăzi, încât ar fi mai bine să trăiască despărțiți până ce se vor deprinde să fie din nou buni unii cu alții.* (D. H. Lawrence).

Culese de
AUREL GEORGE STINO

Seară

Peste văi cu turnuri în ruină
Și cu lanuri risipite'n larg
Avalanșe repezi de lumină,
De cupola cerului se sparg.

Țes în ape rod de borangic
Petecile galbene de lună,
Se lovesc în fiecare spic,
Aripile vântului și sună...

Coviltire de'ntuneric cad
Peste măguri albe și mărunte,
Satul tot s'a scufundat în vad,
Numai drumul a rămas
în munte...

CONST. SALCIA

Bușteni, 1934.

NUVELA

Ce este norocul

Atât m'a scuturat pleaşca neaşteptată a lui nenea Petrache care a câştigat mai bine de o jumătate de milion la loterie, încât am început a lua la refec dicţionarele ca să aflu ce-i cu vorba *noroc*. Am găsit că-i de obârşie slavobisericească, că vine de la *naroku*, ceeace pe româneşte ar însemna: *aşa a fost sortit;* că prin urmare, noroc vrea să zică soartă, ursită, destin sau dacă vreţi, baftă cu înţeles bun sau rău. Aşa de pildă, Vlădica Dosofteiu, scrie în Viaţa şi petrecerea sfinţilor părinţi astfel: „O vară primară a lui Chesariu a fost scrisă în noroc să fie curvă"... O zicală nemţească spune că dacă vrea norocul cu omul, îi fată boul. Românul, mai zeflemitor şi mai iabraş zice altfel: când vrea norocul cu omul, dintr'o bubuliţă îi umple tot capul de chelbe...

Am recitit apoi nuvela lui Caragiale „Două loturi" scrisă cu mână de maestru dar care în multe locuri e tras de păr şi îşi sprijină hazul fabulaţiei pe născocirea unei încurcături de farsă molierească. Ii lipseşte autenticul uman... Insfârşit, m'am aşezat la masă şi am început să scriu aşa: „In înserarea aceea mirosind a primăvară, când prin negura diafană ca o voaletă de cucoană, firmele luminoase de pe Calea Victoriei s'aprindeau stacojii ca un zbor de coşenile"...

Fals, căutat, dulceag şi bălos ca un sirop de zmeură clocită, ca toată acea literatură unde te izbeşte mereu de: *într'un târziu, prinse a zice, amurgul de carmin...* Am şters şi am schimbat tot! Am lăsat la o parte toate peripeţiile câştigului trăite numai de nenea Petrache şi nevasta dumisale: cum în fiecare dimineaţă citea tragerile în plapomă; cum îi da norocul târcoale; cum în ziua cea mare au venit doi ovrei la serviciu şi l-au luat întâi cu binişorul ca să nu-i sară o doagă; cum a pornit acasă pe jos, călcând în toate băltoacele, cu pălăria pe ceafă, cu pulpanele pardesiului în vânt, lac de sudoare, cu ochii cât cepele; cum şi-a luat biletul şi nevasta, şi tot pe jos, ca să nu-i răpească vreun bandit de şofer, s'au dus la colectură; cum „plutea, plutea în altă lume" când a văzut teancul de bunătăţi; cum i-a pozat; cum i-a salutat comisionarul de la uşă; cum tot pe jos s'au dus cu saxanaua acasă; cum a doua zi au alergat cu banii la bancă; cum au început să curgă felicitările şi cererile de împrumut; cum Kati servitoarea vicleană, după ce i-a dat bacşiş o mie de lei, aducând de dimineaţă cafeaua a spus că toată mahalaua o întreabă dacă a căpătat zece mii...; cum s'au dus să ajute cu o mie de lei pe o rudă săracă şi ea, ticăloasa şi ingrata, bombănea singură în odaie învârtind bumaşca pe amândouă feţele: „Auzi noroc... lovi-i-ar gâlca... da' la urma urmei, e bună şi asta aşa pă gratis"... Şi cum a douazi a venit cu noaptea în cap să le spue că a pierdut mia, dar că nu mai pretinde alta, ci a vrut numai aşa ca să le comunice... Cum măturătorul, gunoierul, gardistul, factorul, jurnalistul, olteanul cu zarzavat, lăptăreasa, tutungioaica, cârciumarul de la colţ...

Dar atunci ce mai rămâne de spus?... Noaptea de spaimă şi de priveghiu la căpătâiul banilor puşi într'o cutie de ciorapi ca într'un sicriu, de unde se va vedea că norocul poate fi un prilej de adâncă mâhnire; teoria câştigului la loterie pe care nenea Petrache n'o sprijină pe calculul probabilităţilor ci pe reducerea la absurd din care Socrate îşi trage ironia; şi încheerca care vrea să dovedească cum că pleaşca nu-i numaidecât partea celor născuţi într'o zodie bună... Căci iată ce povesteşte nenea Petrache aprinzând o ţigară şi aşezându-se pe canapea cu faţa drept spre geamurile în care amurgul însângerat îşi dă sfârşitul.

„Ce să vezi, mă băete?... începe oftând nenea Petrache şi privindu-mă iscoditor pe deasupra ochelarilor. „Ce să vezi?.. De când ăia m'au publicat la jurnal şi mi-au pus mutra la galantar, între fericiţii câştigători, m'am făcut dintr'o sumă de rude, de prieteni, de cunoştinţe, dacă nu duşmani, cel puţin nişte bârfitori, care nu-mi mai dau stima şi consideraţia de altădată. Unora le-am ajuns chiar odios! Ci-că de ce-am câştigat eu, o rablă bătrână, şi nu o fată săracă, nu un student jerpelit, nu un şomer amărît, nu o văduvă cu şapte copii, sau mai ştiu eu cine dracu să-i pieptene... Alţii, socotindu-se nedreptăţiţi de soartă dar demni în sărăcia lor, mă privesc cu compătimire ori dispreţ, mă pun la cot cu birjarul care a câştigat trei milioane, ori cu fericitul bărbier din Marsilia, mă lasă cu norocul meu de portar tâmpit ori de babă hapsână, şi nu mi-ar cere nici o leţcaie cu împrumut... De pildă tu!... Zi că nu-i aşa, zi că nu-i aşa!..." Se răsteşte deodată nenea Petrache furios, sculându-se de pe canapea şi îndesându-se în mine.

— Nu chiar aşa, zic eu. Când mi-ai spus, ştii atunci când te-am întâlnit pe Calea Victoriei, vestea cea mare, întâi nu mi-a venit să crez; pe urmă, drept să-ţi spun, am râs şi te-am firitisit cu făţărnicie, căci ceeace simţeam cu adevărat, era o ciudă invidioasă. Dar după ce ne-am despărţit, raţiunea rece mi-a spus că n'am dreptate... Că de vreme ce eu nu joc la loterie şi că de vreme ce cineva trebuia să câştige, tot e mai bine c'a căzut norocul pe un prieten şi nu pe un necunoscut oarecare.

— Va să zică tot ce spuneam eu!... zice mulţumit nenea Petrache bătând cu dosul mânei drepte în palma stângă. „Tot ce spuneam eu!... Dar să lăsăm asta... Să-ţi povestesc mai bine ce-am păţit cu afurisiţii ăia de bani după ce i-am încasat! Era ceasurile două, toate băncile închise... Ce te faci?... Trebuia să-i păzim o noapte, pe vremurile astea când ziua nămiaza mare te calcă hoţii şi te strânge de gât... Am scos o scândură de la duşumea şi i-am băgat acolo... Miţa, nu că ar fi mai cuminte să-i legăm c'o sfoară şi să le dăm drumu pe gaura privăţii, că aşa n'are să le dea hoţilor în gând... Auzi cap de femee!... Par'că trebue să le dea hoţilor în gând?... Spui tu şi ţâţa care-ai supt-o când te-o lua la surchideală... Ba până la hoţi, să vie vre-un şobolan, să roază sfoara şi pe urmă, să ţi-i şterpelească ăia de umblă cu sacalele noaptea după găinării"...

Nenea Petrache mai aprinde o ţigară şi privind mulţumit fumul care se înalţă drept ca o jertfă primită, urmează gânditor: *„Dulce est memoria praeteritorum malorum...* Mă băete, oiu pomeni şi mort ce am păţit în noaptea aia!... N'am dat geană 'n geană nici eu, nici biata Miţa. Ne perpeleam în pat uite aşa, ca peştele când îl pui viu pe plita înroşită, cu ochii când la scândură, când la ceas, când la topor... Il pusesem întâi cu coada rezemată de căpătâiul patului, că dac'o fi ceva... Dar pe la miezul nopţii numai c'o aud pe Miţa: „Şi mai dă-l dracului de topor!... Pune-l mai departe, colo lângă sobă... Te pui cu somnu?... Cine ştie ce-ţi vine peste noapte, visezi că te baţi cu hoţii, şi tranc, îmi dai mie una în cap!..."

Nenea Petrache se scoală în picioare şi cu dreapta ridicată în tavan, aşa cum ar fi ţinut toporul: „Ce crezi?... Avea dreptate femeea... Ca 'n *Ucigaşul fără voie...* O noapte fatală, o noapte cumplită, pe patu-mi de trudă dormeam obosit, era dinspre ziuă, soţia-mi iubită"...

Declamă şi punctează accentele tonice lovind în gol cu pumnul încleştat, cu ochii pe fereastră la asfinţitul măreţ, baltă uriaşă de sânge închegat cu pete de nori vineţi ca loviturile de muche de topor. Eu îl ascult şi mă gândesc la ceva... Odată, demult, la o ceartă, nenea Petrache a tras înfuriat de uşa şifonierului care se întâmplase să fie încuiat, şi a ameninţat că o face fărâmele, că o toacă cum toci carnea de cârnaţi, că o face alifie, haina de blană a cucoanei Miţa. Şi ce şi-o fi zis biată femee, acolo sub plapomă?... „Să ştii că tocmai acum îmi face de petrecanie şi ia alta mai tânără"...

S'a înserat deabinelea. Nenea Petrache întoarce butonul electric; întunerecul îl supără ca şi abajururile. Lui îi place lumina violentă, din plin, ca cea a soarelui la nămiezi peste lanuri coapte, căruia Dumnezeu nu s'a gândit să-i pue abajur cu bagateluri şi mărgele. S'aşează iar în canapea privind ţintă becul strălucitor şi urmeaza:

„Norocul e orb... Dar ce e norocul?... O întâmplare, mă băete, o întâmplare... Aşa cum ai găsi dintr'odată un ac într'o claie de fân, sau cum la un examen, din mii şi mii de pagini nu ştii decât un crâmpeiu şi pac! tocmai aia te întreabă... Sau chiar când nu ştii nimic, cum s'a întâmplat cu profesorul ăla care s'a dus cu studenţii să facă examen practic în pădure...L-a pus pe unul să-i arate ritidomul... Ăla, se uita buimac când la un copac când la altul, şi desnădăjduit, s'a proptit cu palma într'un trunchiu oarecare... „Asta este!..." strigă mulţumit profesorul; căci candidatul, aşa în bobote, pusese mâna pe scoarţa pomului care în botanică se cheamă ritidom... Sau... ce mai încoa încolo, norocul este aşa: Să zicem că în tot universul ăsta, în haosul ăsta fără margini, n'ai fi decât tu, iar la o depărtare de milioane şi milioane de leghii în spaţiu, ar fi o singură gaiţă, o bufniţă, ori un huhurez, unul singur... Tu, legat la ochi, te pleci, iei o piatră şi-o arunci nu înaintea ta, ci peste umăr, aşa în bobote ca studentul cu ritidomul, şi piatra călătoreşte, călătoreşte mii şi mii de ani şi buf!.. doboară huhurezu"...

Şi nenea Petrache, izbind cu pumnul în droturile canapelei, avu o clipă senzaţia ecoului înăbuşit al unei ciocniri între o piatră şi un trup cu pene, undeva în infinit... Un fulg din aripa bufniţei fulgerate, călătorind prin spaţii siderale, îmi gâdilă închipuirea şi impresionat de alegoria cosmică a lui nenea Petrache căruia nu-i bănuiam atâta fantazie, zic:

—Bravo, l-ai dat gata pe Renan!... Mai sărac cu duhul, el presupune universul ca un glob de sticlă care n'ar avea decât o singură găurice, cum e vrana la un boloboc. O insectă, să zicem un ţânţar, o muscă, un tăun, se zbate, se zbate, se zbate, şi din infinitatea de puncte închise, dă tocmai peste găurice şi evadează în neant... Asta e norocul: o interferenţă a două şiruri de întâmplări rele ori bune, a două şiruri de cauzalităţi... Lui Pyrus, umblând victorios pe străzile Atenei, putea să-i cadă în cap o floare de migdal în loc de-o cărămidă...

— Aşa e, zice nenea Petrache privindu-mă lung peste ochelari, căci nici el nu-mi bănuia atâta deşteptăciune. Aşa e: nu exista noroc, ci simplă întâmplare, hazard, nemereală care poate să fie baftă ori belea... Unii tâmpiţi au început să-mi scoată ponosul de om cu noroc... Da' iarna trecută când am perdut două mii de lei din buzunarul pardesiului, tot noroc a fost?... Da' când mi-a eşit un dalac în ceafă?... Da' când m'a apucat mobilizarea în Englitera?... Da' când am scăpat trenul la Breaza de era să-mi rup un picior? Da' acum, acum, când îmi hurducăe maţele ca o căruţă hodorogită şi nu pot să mănânc un mititel că toată noaptea mă perpelesc în pat ca un şarpe?...

Nenea Petrache aprinzând alta ţigară, trânteşte printre dinţi o înjurătură tutulor celor care mai au superstiţia noroacelor; şi în vreme ce el fumează tăcut în colţul canapelei, scârbit de lumea asta rea şi pizmaşă, eu mă gândesc la o sumedenie de lucruri... Că banii nu fac fericirea omului, ba dimpotrivă... Bărbierul din Marsilia care a câştigat cinci milioane de franci francezi, a lepădat briciul, a cumpărat un automobil şi — şi-a rupt gâtul într'un stâlp de telegraf... Nenea Petrache nu şi-a frânt şi el oare atâtea iluzii despre rubedenie şi prietenie?...

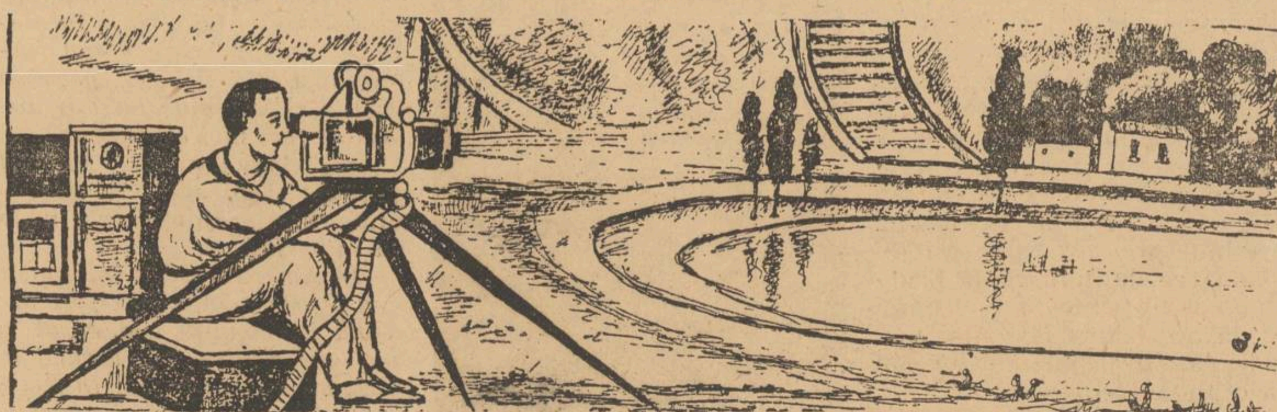
Pentru asta stă el acum aşa de încruntat, întocmai ca în poza din galantarul colecturii, cu o cruce albă în dreptul buricului. In pacostea ceea de fotografie, sticlele ochelarilor i-au pus peste ochi albeaţă şi nu-i poţi desluşi privirea; dar din toată înfăţişarea şi mai ales după încleştarea fălcilor, se înţelege că e necăjit şi că mestecă între măsele o înjurătură spurcată pentru slujbaşii care stau rânjind în jurul lui. Par'că zice: ce sunt eu? Paiaţa lor? Caraghiosu lor?... Mascota lor?... Ţăran prost care a câştigat o tabachere de tinichea la panoramă şi clownul îl scoate afară pe podele, pune muzică de-i cântă, îl prezintă mulţimii de gură cască şi tacticos, cum ai desface foile dela o ceapă, aşa desfăşoară obiectul preţios dintr'un ghiomotoc de hârtie ce nu se mai isprăvesc în hazul proştilor cu gurile până la urechi...

Nenea Petrache are dreptate. Priviţi în galantarul colecturii toate fotografiile fericiţilor câştigători stând cu teancul de bumaşte în mână aşa cum i-a aranjat loteria. Nici unul nu e cu adevărat vesel. Nici chiar Coca, câştigătoarea de 11 luni: în mănţăluţa ei albă, pe genunchii mamei, priveşte speriată spre locul de unde un om scoate şi vâră capul într'o cârpă neagră... Uite ce cătrănită stă în scaun cucoana ceea grasă şi ce iabraş priveşte, de par'că a luat sare amară nu o jumătate de milion pe care o ţine în poală. Şi lângă ea, în spatele ei chiar, ce generos râde o fată, o funcţionară dela colectură, cu gura larg deschisă, cu dinţii strălucitori de veselie!... Par'că ea ar fi fericita din scaun, par'că ea ar ţine în poală bumăştile, par'că ea ar putea spune acum alesului inimii sale: „Dragă Marcel, sau dragă Jerom, sau dragă Josefică, mi-am dat demisia!... A ta, a ta, numai a ta, pe ţărmul mării albastre, sub portocalii înfloriţi, aşa cum se vedea dela balconul al treilea la Operă, ştii când apare primadona..."

Dar n'a câştigat ea, ci nenea Petrache pe care iar l'am întâlnit foc şi catran într'o seară. Acum era la cinematograf: deşi îi cânta o muzică veselă, nenea Petrache a apărut pe pânză tot ca în poza dela galantar: dar n'a mai ţinut fălcile încleştate ci le-a mişcat de două sau trei ori fără să s'audă nimic. Mesteca iar vre-o înjurătură spurcată... Dedesubt scria cu litere de foc: „Un om fericit care şi-a asigurat bătrâneţele". Părea însă mai degrabă un delfin azvârlit de valuri pe uscat şi sorbind ultimele îmbucături de aer sărat, fierbinte, fără strop de umezeală.

Ce este norocul? Un prilej de bucurii, de necazuri şi de scrânteală la cap. Cu toate că loteria pare să fie un joc dela diavolul, nenea Petrache a coborit acum din părete icoana cu Maica Precista şi a scris pe dosul ei aşa: „Mulţumescu-ţi ţie, sfinte Numere 84329, că m'ai făcut milionar dar nu şi fericit".

JOACHIM BOTEZ

Monumentul lui Eminescu la Constanţa

Gânduri recente şi amintiri [1]

Mulii sunt vocaii, pauci vero electo, (Ev. Matei).

II

Primarul Aurel Vulpe ştia ceva, desigur, când în 1930 nu primi să fie preşedintele comitetului „Pro Eminescu" compus, la origine, din două persoane: el şi eu. Ştia că pentru distincţia oferită lui şi care cerea împlinirea unei grele misiuni, exista un om ales parcă anume pentru această demnitate. Era Ion Roman, decanul baroului constănţean.

Nu atât faima de orator şi poziţia lui frumoasă în societate îl desemnau pentru conducerea proectului nostru, ci mai ales îl impuneau anume calităţi neevindenţiate, fiindcă Ion Roman le închidea cu modestie în sine. Pentru cine îl cunoştea mai de aproape, Ion Roman era nu oratorul strălucit, era fermecătorul causeur, gen Anatole France, dar fără sarcasm, şi era sufletul darnic al poetului Roman. Căci, fără îndoială, nevoile vieţii lui grele sunt de vină că a părăsit drumul adevăratei lui vocaţii, rămânând, în calea cea nouă, doar un boem al artei, preţuit numai într'un cerc restrâns de admiratori prieteni.

Cu bască albastră şi cu şal cadrilat, bătrânul Roman evoca pe artistul montmartian al secolului trecut, rămas credincios libertăţii de alură din celebrul cartier parizian. Dar alura aceasta verleniană era atenuată de maniere atât de afabile şi line, încât înţelegeai că faţa boemă era adoptată pentru a masca pe aristocratul intelectual care nu voia să intimideze.

Când l-am invitat şi i-am oferit să prezideze şi să fortifice iniţiativa noastră, Ion Roman, înainte de a formula un răspuns, a început să vorbească de Eminescu pe care-l cunoscuse la Iaşi în tinereţe. Mulţi l-au cunoscut pe Eminescu ,ca şi Ion Roman, numai în timpul şi după crizele suferite de poet, dar cred că numai el s'a ferit să evoce brutal semnele decăderii unui geniu. Roman evoca numai o imagine a durerii celei mai crude: un Prometeu trist care, istovit de chinuri, nu mai ştie dacă el a răpit vreodată focul din cer.

Câtă diferenţă între această manieră de a evoca pe Eminescu bolnav şi maniera altora, de ieri şi de azi, care, cu o trivială plăcere, mânjesc amintirea celui mai nobil poet, cu descompunerile insane scormonite în cadavrul viu al lui Eminescu din anii tristei sale suferinţi! Pe asemenea ciocli morali Eminescu i-a înfierat dinainte, dar ce folos! Câtă vreme vor fi morţi, vor fi şi ciocli şi

Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit

Un suflet chinuit şi delicat a fost şi Ion Roman. L-am văzut chinuindu-se între gândul de a primi sau nu preşedinţia oferită de noi. Tot sufletul lui primea să slujească memoria lui Eminescu; dar mulţi sabotau iniţiativa noastră şi Roman, care ştia aceasta, n'ar fi vrut să învrăjbească nici pe cei mici şi răi („proşti dar mulţi") împotriva ideii. O voia realizată şi se temea să nu-i fie o piedică. Se credea puţin obosit pentru luptă, ştiind bine că va duce şi lupte; dar întru sfârşit a preferat lupta, chiar cu răii şi proştii, fiindcă sub anii lui mulţi şi grei, palpita un suflet mereu tânăr.

Prin adeziunea lui Ion Roman,

IOAN N. ROMAN

triunghiul de bază al comitetului se formase: Roman, preşedinte, Vulpe, membru activ şi eu secretar. Aveam şi terenul pentru monument. Dar cât mai era până la înfăptuire! Am spus că nu vreau să amintesc piedicile şi adversităţile, ci numai pe bravii ziditori. Directorul liceului „Mircea cel Bătrân" profesorul Coriolan, închis în şcoală şi între cărţile lui ca un schimnic sârguitor şi blând, dar deschizând porţile spre toate ideile frumoase, acceptă pe dată să fie casierul nostru şi ne oferi cancelaria liceului ca loc de întrunire al comitetului. Pentru prima întrunire şi alegere a comitetului plin, am convocat toate autorităţile oraşului şi ale judeţului.

Intr'o despărţitură din fundul librăriei Socec, pusă la dispoziţia noastră de directorul, — pe atunci, al sucursalei — d. Nicu Bercovici — ce muncă febrilă şi măruntă se desfăşura zilnic! Ca naş al comitetului („Pro Eminescu" era formula găsită de el) d. Bercovici se oferi să ne procure imprimatele, sigiliile, să tipărească invitaţiile, să bată la maşină circulările şi să le expedieze în judeţ. Cu capul lui sbârlit ibsenian, pe un trup agitat de Rigoletto, d. Bercovici scornea mereu sugestii noi întru ajutarea iniţiativei noastre: azi, anunţuri în ziarele locale şi din Capitală; mâine, cărţi poştale cu portretul lui Eminescu; apoi baluri şi kermese „Pro Eminescu", câte şi câte! Cred că şi la nunţi şi înmormântări ar fi pus, dacă putea, taxe „Pro Eminescu". Dar entuziasmul de cincizeci de ani juvenili ai d-lui Bercovici a fost o notă foarte simpatică în sârguinţa depusă atunci, în zilele greului început, şi azi — pe unde i s'a pierdut urma — îi trimit eu, fiindcă nimeni nu s'a gândit la el, calde mulţumiri.

La prima adunare dela liceul Mircea cel Bătrân, cu tot noianul de invitaţii pornit în întreg judeţul din librăria Socec, puţine figuri locale şi-au făcut apariţia, câţiva numai din judet şi multe scrisori de scuze, care nici nu refuzau definitiv, nici nu acceptau cu hotărâre. Aşteptau „să vadă". Şi au văzut! Comitetul s'a format fără autorităţi ultra marcante: cu mem bri activi puţini, dar cu însufleţire sinceră. Ion Roman echilibra şi rezuma propunerile. Intre alte idei adoptate, a fost aceea, dovedită rodnică, a subscrierii primăriilor judeţene. Un primar din judeţ, de faţă aflător, părea mirat. Oare de ce credea că fusese convocat ?... Pentru a ne onora cu simandicoasa prezenţă a figurii sale rurale?... Şi atunci i s'a relatat trista poveste din timpul boalei lui Eminescu când, trimiţânduse adrese în toate judeţele regatului pentru cotizaţii de ajutor, judeţul Constanţa, în unanimitatea urbelor sale, a rămas ... nemuritor şi rece. Acum era momentul să îndrepte prezentul urâta vină a trecutului. Şi primarul nostru se pare că a priceput.

Cârpăceala în chestiuni de cultură este un atribut românesc. In virtutea acestei tradiţii, cineva propuse, pentru mai puţină cheltuială, aducerea în Constanţa a bustului de bronz al lui Eminescu urgisit, în acel timp, într'un grajd depe moşia Dumbrăveni, deavalma cu greble, sape şi târnăcoape. Uneltele muncii brute, alături de efigia celui care a cizelat materia cea mai subtilă şi mai capricioasă—verbul — cu uneltele de aur şi diamant ale minţii lui, aceasta era o ironie a destinului, una din multele ironii care au sigilat viaţa ca şi moartea lui Eminescu.

Ion Roman, şi alţii cu el, respinseră propunerea acestei omagieri cârpăcite. Şi nu mult după aceea, în altă adunare a comitetului, graţie invitaţiei lui Roman, sărbătorirăm apariţia sculptorului Han, care aducea fotografia machetei monumentului dorit. In entuziasmul nostru, nici nu ne gândirăm, unii din noi, că monumentul atât de inspirat şi majestuos putea fi şi foarte costisitor. Dar naivii şi copiii au stele fericite. Căci sculptorul Han, în bucuria operei mari pe care o înfăptuia, reduse treptat costul lucrării în aşa fel, încât, până la finele ei, opera statuară deveni mai mult o generoasă donaţie şi o pioasă închinare a unui artist entuziasmat.

Ideia omagierii lui Eminescu printr'o statuie durabilă în faţa valurilor eterne, a avut, cred, sorţi de izbândă numai fiindcă a fost încredinţată minţii abile şi delicate a lui Ion Roman. In trei ani, cât a lucrat pentru aceastâ idee a alcătuit şi realizat programul cu elegantă sârguinţă. Chiar şi micile acţiuni de detaliu se bucurau de prezenţa neobosită a lui Roman, bătrânul poet în haină largă şi cu şal cadrilat. Il văd şi acum, sgribulit sub vânturile ascuţite ale Pontului Euxin, profilat pe un orizont de valuri cenuşii, privind cum grădinarii municipali sădeau teii pe panta peluzei dela ţărm, unde avea să se înalţe — fără ca el să-l mai poată vedea — monumentul realizat de blânda lui forţă sufletească.

Această forţă îi supravieţueşte şi sub vraja ei, constănţenii s'au îndemnat şi au statornicit în bronz — bustul lui Ion Roman, în preajma lui Ovidiu şi a lui Eminescu.

ZOE VERBICEANU

Vilegiatura în Capitală...

O călătorie de plăcere la Pantelimon

Nu pot să mă plâng că anul acesta, n'am fost în vilegiatură... Mărturisesc că dacă în cei 24 de ani ai mei nu prea am călătorit decât la vârsta de 5 ani la Sinaia şi la 10 ani la Colceag (!) anul acesta m'am plimbat cu vârf şi îndesat.

E drept, n'am făcut cine ştie ce călătorii, dar am isbutit să-mi cunosc măcar Bucureştiul, ale cărui bariere nu le trecusem decât de câteva ori...

Oridecâteori se vorbeşte de frumuseţile din preajma Capitalei, acum iau un aer grav ca de în materie şi încep să contrazic sau să povestesc — după cum e cazul — cu pasiunea călătorului încercat.

Uneori această pasiune mă pune în situaţii penibile — alteori chiar comice — când în tramvai, la o bodegă sau chiar pe stradă, mă vâr în discuţiile necunoscuţilor, oridecâte ori se atinge problema turismului.

— Dragă Anghelache, — spunea într'o zi unul în tramvai, unui amic — păcat de Bucureştiul ăsta.... N'are nimic care să-ţi placă... Barem la marginea lui, unde ar trebui să fie puţin aer curat, e un praf şi o infecţie...

Mă sculai înfuriat de la locul meu:

— Pardon, stimate domn, se vede că nici nu te-ai obosit să cercetezi aceste locuri... Este cea mai mare calomnie să rosteşti asemenea vorbe... Bucureştiul, frumosul nostru Bucureşti — are în jurul său cele mai frumoase privelişti... Ceeace faci d-ta acum, ar trebui pedepsit prin lege... Herăstrăul, Băneasa, Bucureştii-noui, Cernica sunt mândria frumoasei noastre Capitale...

Şi în vreme ce lumea mă privea uimită de atâtea cunoştinţe eu scoteam o serie de fotografii documentare care înfăţişau adevărul adevărat...

Se întâmplă ca unii din aceşti defăimători să recunoască greşala şi să-şi ceară scuze în faţa publicului indignat — gata să-l linşeze... Dar propaganda mea, asemuitoare unui misionar printre triburile de negrei — este şi riscantă, fiindcă nu întotdeauna Românul poate fi convins.

— Da' cine eşti 'mneata, stimabile. de te vâri ca musca 'n lapte? Ce, n'am voe să vorbesc ce-mi place? Te rog să-ţi vezi de treabă, dacă nu vrei să te pui la locul d-tale. Scurrrt!... îmi răspund răspicat alţii...

Dar eu, adevărat propagandist, nu mă supăr, ba chiar îl iau cu binişorul...

Duminică seara când m'am înapoiat de la Pantelimon, m'am gândit la toţi aceştia... Fireşte, nu m'am gândit nici o clipă să le dau dreptate, dar neajunsurile întâmpinate de astă dată, aduceau apă la moara lor...

Sâmbătă seara, m'am culcat fără nici o grije. Imi propusesem ca Duminica aceasta să fac o pauză, influenţat în mare parte şi de argumentările mamei mele.

— Lasă, să se mai prăfuiască şi să mai zacă şi alţii, maică... Plimbările astea o să te pună bine... Bată-le să le bată de drumuri.

...Dar Duminică dimineaţa, m'am pomenit cu un amic, unul Chiriac, bun de şotii şi băiat de viaţă.

— Dragă prietene, sunt fericit că te-am prins o zi acasă... Azi eşti invitatul meu... Mergem la Pantelimon. Să nu încerci să mă refuzi că mă fac foc şi... te iau pe sus.

Mă gândeam: propunerea aşa m'ar ispiti. Şi cum excursia de rândul trecut dela Cioplea nu prea m'a încântat, ce-ar fi s'o compensez ?... Şi pe urmă Chiriac e prieten vechi...

M'am îmbrăcat în grabă şi am pornit amândoi spre staţia de maşini... Nu m'a lăsat să-mi iau nimic de-ale mâncării... Nici să-mi cumpăr măcar ţigări...

— Dragă, mă jigneşti: eşti invitatul meu...

Ne-am urcat în maşina numărul 16.

— Să ne dai două bilete de 5 lei, pentru cavaler, a glumit amicul meu...

Şi bucuroşi că avem plăcerea să ne vedem, după o vreme îndelungată, într'o astfel de plimbare, am început să ne întrebăm fiecare de ce-i arde...

— Mă Chiricuţă, cum o mai duci dragă, cu ciobanii tăi? Te ascultă?.. Dar cu gâştele alea ce a fost, mă?... Mi le-ai trimis plocon şi a doua zi a venit Iorgu să mi le ia înapoi...

Chiriac râse şiret...

— Trebuia să vie cu un lipovean, ca să se convingă că tu i-ai făcut afacerea... Dar dacă ăla n'a mai venit, m'am gândit să ţi le iau îndărăt şi să-ţi fac o surpriză de ziua ta...

— Aşa surpriză, mai rar...

Traseul maşinei care merge la Pantelimon, îţi procură o dispoziţie pe care nu o găseşti în orice călătorie... Staţiile sunt botezate cu numele prăvăliilor în dreptul cărora se opreşte. La fiecare staţie taxatorul strigă mai mult pentru a amuza pe pasageri, decât pentru a-i servi.

— La neamu' nostru coboară cineva ? *Dar* la ginerile lui Mangu ? *Apoi pe rând:* la Petrache inimă bună, la Pionerul vesel, la Bleandă, etc.

Chiriac râdea de râsul meu.

— Ce râzi mă, aşa? Ce ai? Nu-i de-a bună cu noi azi...

A avut dreptate. Când taxatorul strigă la Oţoţop, se urcă controlorul care ne invită să coborîm.

— Biletele de cinci lei până aici sunt valabile...

Atât i-a trebuit lui Chiriac.

— Eu atâta plătesc... Să vă fie ruşine... Vă arăt eu vouă... oţi şi de haimanale...

In zadar căutai să-l liniştesc.

— Mă, Chiriac mă, poate c'ai uitat tu... Degeaba îi înjuri, nu-s ei de vină. Fii om întreg... Şi vrui să scot bani să plătesc eu alte două bilete.

— Nu se poate, flăcăule, ţineţi banii 'n buzunar: eşti invitatul meu.

In cele din urmă trebuirăm să coborîm şi să mergem pe jos la Pantelimon, după maşinile şi căruţele care făceau un praf grozav... Eram invitatul lui...

— Dar ce, ţi-a pierit dispoziţia? mă întrebă el, mirat după un răstimp...

— Supărat? De fel. Dar ar fi mai bine, mă Chiriac, să o luăm înaintea căruţelor...

Când să trecem podul — prin dreptul abatorului comunal — un căruţaş cam afumat, se opri şi ne pofti:

— Hai urcaţi-vă sus, fraţilor... E păcat de voi...

— Câte parale, neică, îl întrebă Chiriac!

— Lasă, ne înţelegem noi pe drum.

Chiriac se înfurie.

— Auzi, oţii! După ce mi-o lua paralele, iar să ne dea jos...

Şi începu să dea cu pietre după căruţă...

Frumoasă, pădurea Pantelimon! Spitalul aşezat chiar la intrare pare un mic palat străjuit de falnicii arbori... Un căpşor s'a ivit la balcon şi ne face, parcă, semne... M'am oprit din drum şi privesc.

Dar Chiriac mă târăşte după el şi mă ceartă.

— Nu te mai uita, neică, acolo... Ducă-se pe pustii.

O plimbare ratată şi în plus o deziluzie. Amicului meu nu-i place natura.

— Merge lumea la pădure, numai de Sf. Pantelimon, sau de Paşte, zice el...

A intrat într'o cârciumă şi a cerut ca orice beţiv „o juma de basamac cu piperul ei"... A turnat nervos în două pahare cam mari pentru asemenea băutură, a început să dea pe gât şi... a cerut alte jumătăţi, până a început a se înveseli...

— Frumoasă plimbare, Chiriac....

El s'a repezit la mine şi m'a pupat.

— Nu e aşa, mă? Ştiam eu unde te duc... Mă, urmă el, asta sănătate nu pădurea... aia e pentru bolnavii de piept...

...La un moment, amicul meu sări de la masă şi se aruncă într'o căruţă de pe drum.

— Vino, după mine, dragule...

— Vin, Chiricuţă...

Dacă plimbarea aceasta v'a plăcut vă pun prietenul la dispoziţie...

...Sper însă, ca Duminica viitoare, amicul Chiriac să fie invitatul meu.

PAUL DANIEL

Romanţa
şinelor de tren

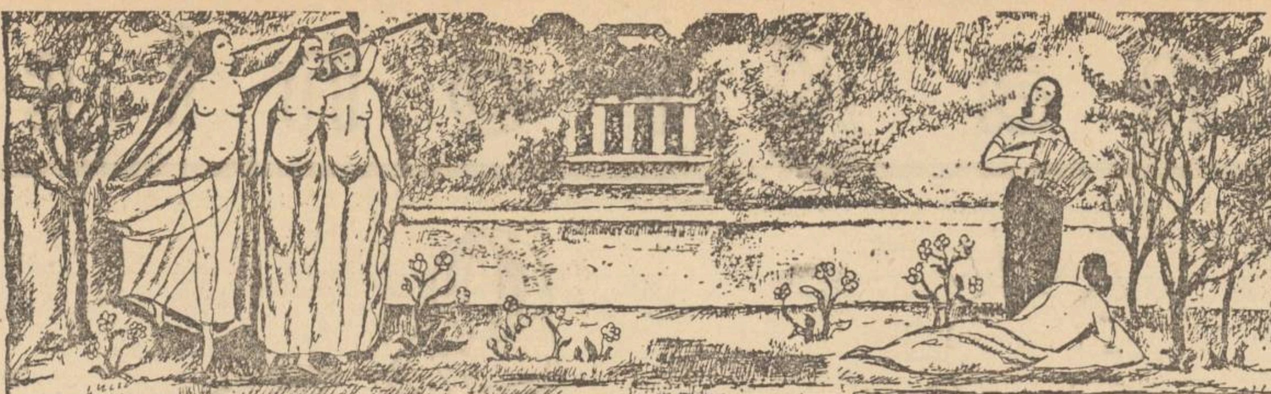
Dealungul şinelor de tren
Ce se unesc în depărtare,
Dealungul şinelor de tren
Şi-a stâlpilor de telegraf,
Mă cheamă 'n zări necunoscutul,
ca într'un asfinţit de soare,
Să-mi coloreze nostalgia
Cu fum.
Cu ceaţă
Şi cu praf.

De-alungul lor
Eu îmi port gândul în lumea
marilor simploane.
Şi trec pe poduri,
Prin tunele,
In ritmul trenului fugar.
Şi trec prin gări în care lumea
febril aşteaptă pe peroane,
Iluziile care vin
Şi care-apoi din nou dispar.

Şi gândul meu
Il port mereu
Cântând acelaş vechi refrer
Al depărtării ce se'ntinde
Dealungul şinelor de tren.

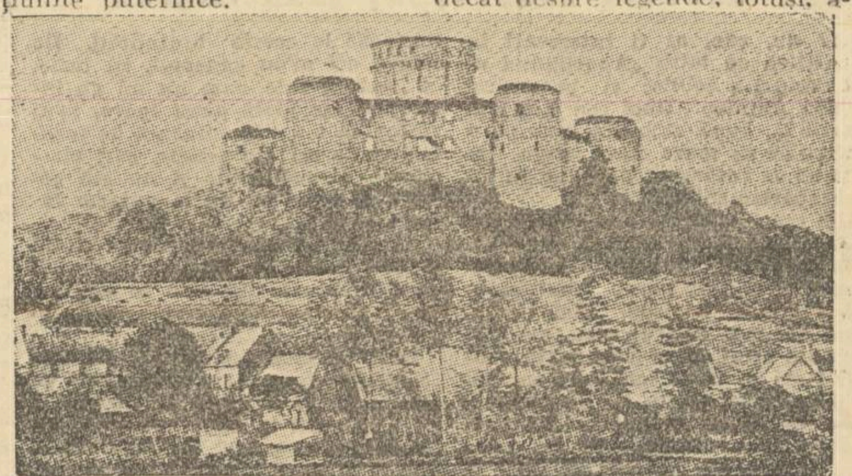
PETRE BUTTESCU

Ultimile două scene ale dramei.

Mâncătorii de inimi

Li roumans dou chastelain de Coucy et de la Dame de Fayel — adică romanul castelanului de Coucy şi al doamnei de Fayal, — a avut în secolul al XIII-lea un foarte mare succes, datorit clarităţii naive a versurilor, sentimentalităţii duioase cu care e zugrăvită pasiunea celor doi amanţi şi totodată episodului final, ticluit pentru a satisface pe acei care iubesc emoţiunile puternice.

Ruinele castelului lui Coucy, aşa cum au mai existat înaintea războiului, până a nu fi fost distrus de Germani.

Iată rezumatul acestei istorisiri: Castelanul de Coucy o iubeşte pe doamna de Fayel. In timp ce-l întovărăşeşte pe Philippe-August în Cruciadă, el e rănit de o săgeată otrăvită. Simţind că i se apropie sfârşitul, îl cheamă la el pe scutierul Gobert, căruia îi porunceşte să-i spintece pieptul, după moarte, şi să-i scoată inima, pe care trebue s'o îmbălsămeze şi s'o trimită, cu o scrisoare şi un cântec femeii gândurilor sale.

După moartea stăpânului său, scutierul îi îndeplini ultimile dorinţi; dar în loc ca comoara funebră să intre în posesia doamnei de Fayel, ea ajunge în mânile soţului gelos, pe care scutierul îi întâlneşte pe drum şi care-i cere să-l lămurească asupra misiunii ce-o are de îndeplinit.

Sire de Fayel revine acasă, unde meditează asupra unui proiect de răzbunare, care să uimească numeroşii oaspeţi poftiţi la masă. In urma ordinului primit, maistrul bucătar al castelului prepară inima lui Sire de Coucy cu un sos delicios şi, în timpul mesei, doamna o mănâncă şi se delectează. După aceia, soţul ei îi spune: *„Doamnă, să nu vă speriaţi: bucatele pe care le-aţi mâncat acum câteva clipe au fost gătite special pentru dvs. L-aţi iubit pe castelanul de Coucy cât timp a trăit şi tot atâta timp am suferit eu chinuri şi ruşine: astăzi însă, pentru a mă răzbuna, v'am dat să-i mâncaţi inima"*.

Inmormântarea temporară a mareşalului la Saint-Germain

Urzeala acestei stranii aventuri a fost reluată de către numeroşi plagiatori, care i-au adăogat tot mai mult pitoresc specific. *D'Ignaurès* pune în scenă doisprezece bărbaţi înşelaţi de acelaş cavaler. Droaia de încornoraţi se adună şi pune la cale moartea seducătorului, a cărui inimă e servită la masă celor douăsprezece soţii infidele.

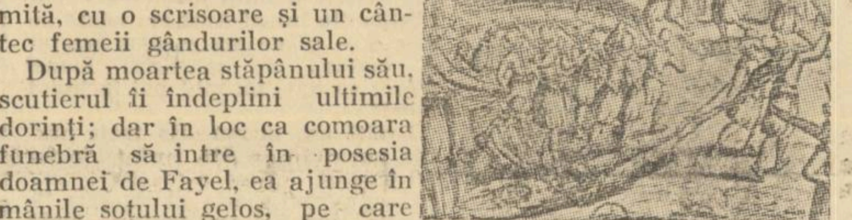
Povestirea lui Guilhem de Cabestan e o transpunere provensală a aventurii castelanului de Coucy. Cu câteva uşoare schimbări de detalii, Boccacio l-a folosit pe acest trubadur provensal într'una din nuvelele Decameronului.

De altminteri, aventuri asemănătoare se găsesc în literatura mai tuturor ţărilor: în Tirol, în Spania, şi chiar într'o poveste care ne vine din Pendjab, şi care-i poate isvorul antic al tuturor acestor legende occidentale.

Dar, până aci n'a fost vorba decât despre legende; totuşi, aceste invenţiuni, fruct al unei imaginaţii cam extravagante, au fost depăşite în neverosimilitatea lor de realitatea faptelor istorice perfect verificate.

Străbătând istoria

Un prim exemplu ni-l furnizează gestul unui matelot zeelandez, în cursul asediului Leydei, în 1575. Era pe vremea războiului religios care a însângerat Ţările-de-Jos. Spaniolii au înconjurat oraşul Leyda, care-i ţinea în şah de luni de zile.

Legat cu frânghii, tras de picioare, cadavrul lui Concini e târât pe străzi, de către oamenii setoşi de măceluri.

Trecuseră şapte săptămâni de când pânea lipsea cu desăvârşire; nimeni nu primea pe zi altă raţie alimentară decât o jumătate de livră de carne de vacă sau de cal.

Foamea, eroic suportată, ar fi pus totuşi un termen rezistenţei garnizoanei, dacă oraşul n'ar fi fost eliberat brusc de spargerea digurilor, care-l protejau împotriva mării: apa, înecând toate ţinuturile înconjurătoare, a înecat şi un mare număr de asediatori, permiţând unei flotile aducerea de ajutoare şi de alimente. Cei 800 de mateloţi zeelandezi, comandaţi de amiralul Louis Boisot aveau scris pe pălăriile lor: *„Mai curând servim Turcilor, decât Papei, sau Spaniolilor"*. Ei erau atât de îndârjiţi de fanatism încât unul dintre ei *„scoţând inima unui spaniol, o mistui în public, crudă şi încă plină de sânge"*.

Tot împotriva Spaniolilor s'a pornit violenta răsvrătire a poporului din Neapole, în 1647. Conrart, pe care Boileau îl numeşte pe nedrept „le silencieux", vorbind într'una din scrisorile sale despre intervenţia lui Henri de Lorraine, duce de Guise, în mijlocul acestor turburări, declară că poporul este *„un animal sălbatec, a cărui furie crescândă o urmăreşte cu oarecare groază, fără să fie în stare să se deprindă cu ea sau s'o evite"*.

Şirul evenimentelor îţi arată că ele aveau într'adevăr de ce teroriza un paşnic burghez. Rebelii napolitani, a căror furie fusese stârnită mai cu seamă de acţiunea fiscului, au distrus întâi barăcile percepţiilor; apoi au risipit ceata cu o ploaie de pietre şi l-au asediat, în palatul său, pe ducele d'Arcos, vicerege reprezentând puterea spaniolă. Insfârşit, populaţia, într'un acces de nebunie colectivă, s'a năpustit în spitalul Saint Jacques şi i-a gâtuit pe bolnavii spanioli aflaţi acolo.

Femeile mai cu seamă au depus o înflăcărare frenetică în acest măcel; una din ele a tăiat capul unui spaniol, i-a spintecat cadavrul şi i-a scos inima, în timp ce alt răsvrătit şi-a muiat codrul de pâne în sângele altei victime şi l-a mâncat...

In legătură cu această explozie de furie populară, Conrart şi-a putut aminti cele întâmplate pe vremea copilăriei sale, cu prilejul morţii lui Concini.

Această moarte a fost abominabilă. Căci cu tot asasinatul premeditat cu sânge rece, şi în ciuda moravurilor timpului, eşti surprins să vezi comiţându-se scene ignobile în prezenţa unui rege atât de tânăr. Ele au fost fixate de către un gravor german al acestei epoci.

Moartea lui Concini

Conrart avea în total 14 ani, când, cu asentimentul tânărului rege Ludovic al XIII-lea, a fost asasinat Concini, favoritul Curţii, la 24 Aprilie 1617, ora 10 dimineaţa.

Abia căzut, străpuns de spade şi ciuruit de gloanţe, cu capul fărâmat de focul pistoalelor descărcate, Concini a fost învăluit într'un linţoliu şi aruncat repede în cosciug, pentru a fi îngropat într'unul din cavourile bisericii Saint-Germain-l'Auxerrois. Dar nu rămase mult timp acolo. A doua zi dimineaţă, profitând de faptul că clerul şi credincioşii parohiei se aflau la o procesiune, o bandă de zănateci a năvălit în biserică. Ei au urcat cosciugul în mijlocul bisericii, l-au spart, au scos cadavrul, apoi au rupt linţoiul în fâşii, le-au împletit, şi au făcut din el un fel de coarde, pe care le-au legat de picioarele lui Concini.

Strigăte, gesticulări, insulte...

Arestarea mareşalului de către oamenii lui Vitry.

Trupul a fost scos afară şi târât pe pavaj, până la Pont-Neuf.

Executorii voiau să arate întregii populaţii sinistrul lor trofeu. De aceia au târît cadavrul prin tot Parisul, storcând bani dela trecători, forţând pe cavaleri şi pe seniori să se descopere şi să strige: „Trăiască Regele!"

Trupul lui Concini e scos din cavoul dela Saint-Germain.

Când banda a revenit seara la Pont-Neuf, cadavrul era într'o stare jalnică. El a fost îmbucătăţit fiecare tăind sau rupând câte o bucată. Oasele au fost aruncate în Seina, iar carnea a fost friptă pe un grătar aprins în drum. Unul din răsvrătiţi a fript bine inima şi a mâncat-o în mijlocul unui cerc de spectatori, care vociferau contemplând acest oribil regal...

In opoziţie cu aceste scene de antropofagie autentică, există unele, discutabile, zămislite de fantezia scriitorilor, care au creat adevărate legende despre inima cutărui sau cutărui mare personaj. Dar despre asta, cu alt prilej.

Dr. L. CERF

Predeal

Gara

Ca orice articol de geografie Predealul au două puncte cardinale bine distincte. Unul — să-i zicem nord — este parcul, iar celălalt (sud) — gara. Când e liniştită gara seamănă cu toate celelalte colege ale ei. Asta revine la a spune că are câte-o firmă agăţată la capetele peronului şi care indică, fără drept de apel, numele staţiei, primul element de stare civilă, — linii multe care se'ntretaie, — lampioane terestre gătite cu săgeţi însângerate sau verzi ca veninul, — un cântar automat cu oglinda pistruetă de rugină care te arată cârn şi cu maxilarele pornite vraişte chiar când sameni lui Socrate şi n'ai luat încă parte la nici un măcel internaţional, — un şef subţirel cu şapca roşie care zâmbeşte insinuant coniţelor şi dudulilor din compartimente, — câţiva ceferişti cătrăniţi cu drapele sovietice socialiste, — câteva bănci de lemn, dar cărora nu le-a mai rămas decât scheletul metalic, — un chioşc cu ziare şi ilustrate, — un băeţel cu „limonadă rece, rece limonadă", un altul cu „cornuri", proaspete cornuri, — şi însfârşit un al treilea, rubicond ca o pătlăgea şi vioi ca un sticlete de colivie, care necunoscând odihna strigă la fiecare tren întreg pomelnicul ziarelor româneşti.

In timpul sezonului însă peronul capătă înfăţişare de întrunire publică în aer liber. Vizitatorii aleargă la gară ca bocitoarele profesioniste la morţile din cartier sau copiii la urs şi foc. Primul lucru pe care vilegiaturistul trebue să-l facă — odată cu închirierea camerei sau vilei — este să înveţe pe de rost, la fel ca ceferiştii, orele exacte de sosire a tuturor trenurilor (rapide, accelerate, personale, mixte, duble etc.). Nu se poate numi bun Predelean acela care ar putea greşi cu un minut ora sosirii cutărei sau cutărei garnituri.

Parcul

Cine a numit „parc", ţarcul de întâlnire şi recreaţie a Predelenilor a fost desigur un mucalit desăvârşit. In afară de un nisip ce sbiară copilăreşte sub talpa pantofului şi de câteva bănci de lemn parcul Predealului nu mai are ca elemente *naturale* decât câţiva pomişori sfrijiţi cu coroane mizere care nu pot opri bătaia soarelui încins. Aici, unde muzica militară de suflători cântă toate tangourile înmormântate de ani chiar şi la Huşi, îşi dau întâlnire reprezentanţi ai tuturor claselor şi concepţiilor. Dacă Sinaia are faima că aparţine aristocraţimii româneşti (ceeace e numai o formidabilă iluzie) şi Buştenii — negustorilor, Predealul în schimb primeşte tot atât de bucuros şi pe plenipotenţiarul Italiei ca şi pe umila fată din fundul Mehedinţului care neînţelegând dece a trimis-o doctorul la munte aleargă, ca toate colegele ei de sex — dealtfel — „să se distreze" cu orice preţ şi să facă cât mai multe cunoştinţe.

Pe bănci, strânşi în paltoane şi „foulard"-uri odihnesc — chiar în zile călduroase de August — câţiva oameni cu feţe palide care indică pecetea unei suferinţe mistuitoare. Pe alei evoluează perechi de tineri râzând tot timpul — te miri din ce — iar în mijloc câţiva copilaşi, încarcă de zor cu nisip găleţile lor colorate.

Strada...

In zilele cu soare mult care se răsfaţă peste tot şi cu orizontul limpede, mărginit tocmai departe de Bucegi şi Piatra Mare, Predealul e vesel şi plin de entuziasm. Mizeria, murdăria izbitoare, praful otrăvitor, toate dispar înghiţite de buna dispoziţie a vilegiaturiştilor. Şoseaua naţională care pătrunde prin inima staţiunii geme de lume. Restaurantele, cofetăria, lăptăria, coaforul, la fel. Peste tot locul bucurie şi zăngănit surd de bastoane de munte. Numai tânărul, trist şi scheletic, dela balconul ce dă pe şosea nu poate pricepe cum juna lui vecină care toată noaptea tuşeşte sgomotos are atâta putere să alerge ziua întreagă, sub soare şi să fie nelipsită dela toate „seratele" ofiţerilor dela batalionul de vânători.

Ofiţerii sunt cele mai căutate personalităţi ale Predealului. Sezonul lor de „cuceriri" începe cu primele zile calde de vară şi se termină târziu în Septembrie, odată cu transportarea la gară a ultimelor geamantane şi cutii de pălării...

In zilele în care regimente întregi de picături de ploae se prăbuşesc pe inumerabile coloane spre pământ Predealul e de nerecunoscut. Străzile sunt goale... (Am scris „străzi" din obişnuinţă deşi am convingerea că am făcut o ironie, pentrucă în Predeal n'am întâlnit în afară de bolovani trântiţi în sfidătoare mormane în care picioarele se 'ndoaie ca trestia în bătaia vântului, decât nişte rare şi timide fâşii care-ţi permit din loc în loc, şi numai uneori, să pui piciorul ca să poţi trece mai departe).

Vizitatorii au dispărut în dosul ferestrelor dela care urmăresc amărâţi starea cerului... doar se vor ivi primele găuri de albastru. Dar ploaia se îndărătniceşte şi cum scria undeva Igena Floru „plouă, plouă, plouă,... nu ştii de unde" zile întregi până la epuizarea nervilor şi răbdării.

Sfârşit de sezon

Odată cu ultimele zile ale lui August Predealul începe să fluere a pustiu. Azi pleacă o familie, mâne altele, mai târziu cât mai multe până când vilele — împlinite până la ultimul pătuţ din obscura cămăruţă mai zilele trecute — rămân să respire uşurate aerul dur al Predealului. Restauratorul urcă mesele la pod, cofetarul opreşte producţia de îngheţată, coaforul închide prăvălia şi se mută la Bucureşti, iar suflătorii dela muzică îşi distrează în lipsa publicului... familiile. In serile de început de Septembrie lumina nu mai luceşte decât la foarte puţine ochiuri de fereastră. Pe caldarâmul Şoselii Naţionale nu răsună decât bocancii colţoşi ai soldaţilor şi ofiţerilor dela batalion.

Ce a mai rămas din Predealul cu aer tămăduitor dar şi cu coji de pepene şi coceni aruncaţi la fiecare pas?...

. . . .

Intr'un colţ depărtat al ţării o fată tânără, ferindu-se de cei din casă, ţine cu amândouă mânile o fotografie luată alături de un june zâmbitor, în parc. O priveşte câtva timp şi apoi nu mai vede nimic... Pe ochi s'a aşternut o pătură umedă din care picură buline mici, rotunde, calde...

De undeva, dinăuntru, parcă o voce fără stăpân îi şopteşte: „A fost frumos! Da, a fost totuşi frumos!...

LIVIU FLODA

Pagina Cronicilor

Cinematograful

„Bravo Bibi"

Săptămâna aceasta a fost destul de slabă. In afară de „Femei îndrăgostite" (Barbara Standwick), toate celelalte filme de abia merită să fie menţionate.

Filmul „Bravo Bibi" e o comedie muzicală germană, cu actori bine cunoscuţi, care fac exact acelaş perfect inutile „kunststuck"-uri ca în toate filmele lor precedente. Joacă şi Slezack, care emite şi el strâmbături identice cu cele de până acum. Eroina e de o banalitate cu atât mai supărătoare cu cât e mişcătoare şi foarte, foarte sonoră. Insfârşit, junele prim, un băiat ca să zicem aşa intenţionat frumos, alcătueşte picătura care varsă cupa indignării noastre.

30 de zile Prinţesă

Incă un film cu poveşti de sotii şi cu roluri duble. Vă închipuiţi că în asemenea condiţii nu poate fi vorba de un film cu „probleme", ci de amuzante chiprocouri. Silvia Sydnei întruchipează două personagii complect diferite. Aceasta îi permite să ne prezinte nişte foarte nostime contraste de joc actoricesc. Dealtfel toată lumea ştie că Sylvia Sydney este o mare actriţă, că, în orice rol ar fi face ce vrea şi că un film cu dânsa în cel mai rău caz tot merită să fie văzut.

Romanul unei nopţi

Este un film nemţesc cu Gustav Diesl, Liane Haid şi alţi actori germani cunoscuţi. Nu este operetă. Ceeace-i un mare merit. Este o aventură — cum să spunem? — „onirico-poliţistă". O tânără domnişoară — care este tocmai fiica prefectului de poliţie din Berlin — întâlneşte în tren pe un tânăr de care se îndrăgosteşte. In tren avusese loc o revizie a paşapoartelor fiindcă se căuta un criminal politic foarte temut. Astea toate durează mai puţin de cât un „act"; imediat după asta, domnişoara adoarme, şi construeşte în vis o întreagă poveste detectivă, combinaţie făcută cu romanul pe care îl citea în tren şi cu acele puţine detalii pe care le cunoaştem asupra tânărului din tren. Era destul de greu să se facă ceva plauzibil cu atât de puţine elemente, ceva care să semene şi cu un roman poliţist, dar şi cu un vis. Şi totuş s'a reuşit foarte bine. Aşa încât filmul e mai degrabă distractiv şi bine făcut, dacă eroina n'ar fi antica Liane Haid de ale cărei neschimbate şi vetuste mofturi se vor fi plictisit cu siguranţă toţi spectatorii români.

Barbara Standwick

După cum am spus la început, filmul bun al săptămânii a fost cel dela Select: „Femei îndrăgostite".

Nu numai că era remarcabil jucat, dar prezintă şi un deosebit interes documentar. Un dublu interes.

Mai întâi pentru descrierea vieţii din închisorile de femei, atmosferă prezentată în chip foarte abil şi sugestiv; pe de altă parte ni se înfăţişează mediile moraliste americane, toată păpuşeria unor ritmuri naive, apoi gravitatea puerilă a reformatorilor, apoi, în fond, umanitatea adevărată care totuş îi însufleţeşte pe unii dintr'înşii. Ambele aspecte ale vieţii acesteia tipic americane ne este redată cu o mare îngrijire a autenticităţii documentare. Şi filmul e foarte interesant, — fără să mai vorbim de jocul impecabil al tuturor actorilor.

Rigoletto

Cinema Regal a dat o complectare mai lungă decât cele obişnuite, unde cântăreţii dela Scala din Milano executau toate principalele arii din Rigoletto. Se urlă în chip considerabil, dar este foarte frumos totuş.

D. I. SUCHIANU

Carnet burlesc

Luptă în jurul unei mingi, pe apă

Nora, cu o mână dibace, îşi vâră maşina, ca o insectă rară într'o colecţie, între celelate maşini, reunite în grupuri compacte şi ai căror şoferi s'au adunat să-şi bârfească patronii, care îşi desvăluie înăuntru anatomiile lor.

Şi iată-ne la Strand. S'a schimbat ceva? Nimic! Se văd aceleaşi înotătoare (cel puţin aşa le arată costumul) cu largi pantaloni de pânză albă sau bleumarin sau cu adevărate rochii de plaje largi deschise în bătaia vântului, ce le flutură ca nişte stindarde, ca şi aceleaşi tricouri, shorturi **de baie, sau mai rar, aceleaşi pălării ca nişte castroane uriaşe, albe sau de culori vii, care, fiind uşoare, din cauza vântului, nu se ţin pe cap, aşa încât şi aceleaşi mâini crispate pe cap.**

Toate picioarele, fără excepţie, sunt goale în sandale, şi degetele îşi desvăluie tarele lor diformante, fără nici o pudoare. Cele îmbrăcate şi care au avut grijă să-şi acopere picioarele, cu trandafirul ciorapilor, ca nişte flori de carne ascunse în glastre de mătase, zâmbesc maliţios.

Intr'un colţ o bandă de tineri sgomotoşi, goi până la brâu, se strigă unul pe altul cu denumiri sălbatece: Tarzan, Kaspa, King-Kong, care te fac să te crezi pentru moment în jungla africană pe când, ceva mai încolo ,un grup de copilaşi, goi aproape cu toţii s'au prins într'o horă şi, la marginea bazinului, lângă treptele de piatră, se învârtesc într'o horă pe când umbrele lor joacă pe apa verzuie, iar ei cântă de zor:

Entrez dans la danse,
Sautez, dansez,
Embrassez celle que vous voudrez.

Nora priveşte bucuroasă la acest spectacol plin de sănătate şi bate din palme veselă. Dar mâinile i s'au oprit deodată în aer, parcă prinse de o reţea invizibilă; întorc capul: pe lângă noi trece o doamnă ca de vreo cincizeci de ani, exhibând un short alb. **Picioarele-i slabe îi sunt acoperite de pete vinete; iar sânii îi sunt stârciţi de o bandă lată de tricot asortată cu chiloţii. La trecerea acestei frumuseţi fanate, lamentabile, fiecare tace din gură...**

Dar eterna magie a apei şi a luminii ne-a prins din nou! Femeia de adineaori, care amintea tristeţea toamnei ,a fost uitată... Uşile cabinelor s'au închis, ca să poată face să sboare pălăriile; micile picioare învăluite în ţesutul de mătase al ciorapilor au părăsit pantofii prea strânşi; rochiile cad, dintr'o învârtitură de mână, mai repede ca în faţa unui amant... Repede-repede, tricoul de bae, cordonul de cauciuc, bonetul şi papucii... In apă! In apă!...

■

Dar iată că şi matchurile de water-polo **acest foot-ball pe apă au început! Echipa Ligei Navale şi a C. F. R.-ului au pătruns în apă, ca în elementul lor. Mingea a căpătat deodată o importanţă totală pentru ochii lor şi şi-o svârl unul altuia, ca pe un lucru de preţ. Iată-o acum rostogolindu-se pe suprafaţa apei; un braţ a ajuns-o, a apucat-o viguros şi o trimite pe deasupra capetelor adversarilor, drept în poartă. Portarul s'a asvârlit după ea la timp; jucătorii evoluiază acum în apa, cu atâta siguranţă şi uşurinţă ca şi foot-baliştii pe terenul de foot-ball.**

Nora, deşi a mai azistat la aceste matchuri de polo pe apă, e totuşi mirată:

— Cum fac de se ţin aşa de bine pe apă şi în acelaş timp aleargă şi după mingeR Nu cumva o fi şi asta un truc?

— Nu, draga mea. Ca să joci water-polo ,trebuie să fii în prim rând un bun înotător...

— Va să zică am să pot să joc şi eu atunci! conchide Nora care, de când a luat câteva vagi lecţii de înot, îşi închipuie că învaţă cu adevărat.

— Nu, Nora. Cu înotul e ceva mai greu decât cu maşina!...

— Bravoo! Bravooo! mă izbeşte în urechi, ca un trombon al unui jazz de negri, glasul unei fete, care nu-şi mai deslipeşte ochii de pe pectoralii arşi de soare ai unui jucător. Şi apoi, zorită şi cu gropiţe în obrajii cari se îmbujorează sub stratul de negreală, la urechea unei vecine:

— Ce n'aşi da să fiu în locul mingei!

— Eu unul nu cred; biata minge, dacă ar putea povesti sau scrie memoriile, cât de mult ne-ar mai indurera soarta ei.

Memoriile unei mingi de water-polo? nu, zău, ar fi interesat! Ia gândiţi-vă cu toţii: „Aparţinând unei ramuri a nobilei şi puternicei familii „Dunlop", fiind cea mai frumoasă şi, după expresia scumpă a turfiştilor de mare clasă, eram făcută să se vorbească de mine în lumea sportsmanilor.

Din cea mai fragedă copilărie, am apărut pe terenul de oină, fiind bătută de mai toţi liceenii, cari îşi găceau o adevărată glorie, trimiţându-mă cât mai departe. Mai târziu, când am mai crescut ceva, am fost vândută unui domn care purta pantofi mari cu talpă lată de crep, ciorapi de sport, pantaloni de golf, cămaşe de sport şi pufăia într'una dintr'o pipă. După câte am aflat mai târziu, era antrenorul unei echipe de foot-ball.

Foot-ball? Era ceva nou pentru mine!... Asta a fost totuşi epoca mea cea mai fericită: eram la mare preţ şi toţi alergau ca să dea cu piciorul în mine. Uneori, eram minunat „driblată" şi aveam satisfacţia să mă aud aplaudată de public; alteori, trasă, de piciorul vreunui jucător mai simpatic, căutam să mă fac cât mai rotundă şi mai mică, ca să mă rostogolesc mai bine prin aer şi să ajut astfel din toate puterile mele, să se marcheze „goalul".

Ce viaţă frumoasă! Intr'o minunată valiză de piele, am circulat, în turnee, dealungul întregii Românii, uneori delicat legănată în plasa unui „Rapid" de lux, alteori în vre-o maşină. A fost epoca mea de glorie! Era o plăcere nemai pomenită pentru mine să mă las lovită şi să mă rostgolesc pe toate terenurile de foot-ball. Dar, vai! am fost repede deziluzionată de aceste turnee. Intr'un oraş de provincie, după un banchet, adouazi, la un match m'am văzut tratată într'un mod îngrozitor; am fost călcată în picioare, jucătorii se loveau, cu intenţie, deasupra mea, pe când eu asistam nepu-tincioasă la aceste brutalităţi. De câteva ori m'au expediat, cu furie, în „out" şi mie, care nu mi s'a întâmplat niciodată acest lucru, avui ruşine să mă văd înjurată de jucători şi de cei din public, cari alergaseră să mă caute şi nu mă găseau, pe când eu nu le puteam întinde braţele.

Ce vremuri! Mi-amintesc cu multă durere de ele. Şi totuşi, când mă gândesc la situaţia mea de azi, îmi vine să plâng după vremurile de odinioară!

Căci, de cum au venit căldurile „caniculare", cum am auzit odată pe cineva, m'au adus la un strand şi m'au asvârlit în apă; spuneau că asta-i „water-polo!" **Doamne! Ce o mai fi şi asta? îmi spuneam eu, care nu auzisem niciodată de acest lucru.**

Dar cu timpul m'am învăţat; a fost însă tare greu la început.

Dar ce calvar! Eu, care n'am cunoscut altceva decât pământul plin de iarbă al terenurilor, sau cerul albastru, atunci când mă luam la întrecere cu avionul, m'am văzut deodată lovită cu brutalitate de mâini vânjoase, cari mă înhăţau zorite, asvârlită deasupra capetelor şi, ceiace-i mai dureros şi nu m'am deprins încă nici azi, trântită pe apă, o apă rece, care mă pătrunde toată şi m'a făcut să-mi pierd frumoasa mea culoare de odinioară. Am suferit şi sufăr încă toate supliciile din lume! Auzisem odată pe cineva — O! nu era jucător acesta! — vorbind de martiriul Ioanei d'Arc; eu una, nu mi-l pot închipui altfel!

Lovită aşa mereu, din toate părţile, asvârlită în apă, o să-mi pierd orice urmă de faţă omenească! Dar îmi voiu privi soarta cu oarecare filozofie, preţuind mai mult o viaţă zbuciumată, decât o moarte prematură! Mai ales că de când mă tot aflu în apă, numele meu a dispărut sub rozătura apei, aşa încât nimeni din familia mea n'ar mai putea să mă recunoască, aşa încât n'am să fiu nici compromisă! Aşa dar, trăiască „water-polo!"...

— Dar ce-ai rămas aşa visător?

Cum? M'a lovit cumva vreo insolaţie? Acest glas de femeie?...

A, da, e Nora, care văzându-mă atât de pierdut, se interesează de mine. Dacă i-aşi spune că am alcătuit în această clipă „Memoriile unei mingi de water-polo" **n'ar râde de mine?**

— Uită-te mai bine ce frumoşi sunt jucătorii în apă, conchide ea, realistă.

— Intr'adevăr, foarte frumoşi, sunt de acord şi eu.

...Dar şi stelele nu sunt urâte!

Intr'adevăr, pe neaşteptate, ca o schimbare bruscă de decor, o noapte de cerneală a învăluit Strandul, iar pe cer, caravana de stele par nişte flori inaccesibile cari tremură în infinitul lor...

PAUL B. MARIAN

Gastronomice

Paranteză

Cititorii „Adevěrului literar" se împart în două categorii:

1) Acei care cetesc şi

2) Acei care nu cetesc „Cronica gastronomică".

Ca redactor al numitei rubrici prima categorie nu mă interesează.

Ca om însă (dece să mint?), mi s'a întâmplat ades să constat, cu mult regret pentru ingratitudinea mea, că printre oamenii care nu mă cetesc, găsesc mai mulţi dintre aceia în a căror societate mă complac, decât printre aceia care mă cetesc. Şi ca să fiu sincer până la urmă, ca redactor chiar, prefer pe cei care nu mă cetesc, acelora care nu mă pricep.

Ce să nu priceapă, domnule, într'o cronică gastronomică ? veţi zice.

Ei bine, în faţa dovezilor pe care vi le voi da, veţi fi obligaţi (sper pentru dumneavoastră), să vă retrageţi întrebarea, aşa cum îşi retrage culbecul corniţele când nu e bine.

— Bine, bine, vă văd obiectând, dar ce? dumneata faci catalog din rubrică, examinezi cetitorii şi-i notezi cu bine *şi* rău?

— Şi de ce nu? Ei nu mă judecă, nu mă notează?

— Asta-i altceva: ei sunt public.

— Aşa dar publicul are dreptul să mă judece şi eu n'am dreptul să-l judec pe el?

— Vezi bine.

— Nimic de zis. Dar dacă publicul mă poate judeca nesupărat în fiecare săptămână, fie-mi şi mie îngăduit, măcar din când în când, să mă consider public şi să-l judec şi eu.

Aşa dar, ziceam că sunt cetitori care nu pricep nimic din ceia ce scriu eu aici. Constatând aceasta, am fost silit să renunţ la intenţiile mele iniţiale, modificându-mi programul după necesităţi, aşa cum un profesor nou venit, pentru a preda de pildă, trigonometria, găsindu-se în faţa unor elevi care n'ar cunoaşte nici geometrie, nici algebră şi nici măcar aritmetică, ar lua-o d'a capo şi n'ar continua să monologheze despre sinus şi cosinus.

— Cum am ajuns să constat că sunt cetitori care cetesc regulat această rubrică, fără să ştie bine ce-i?

— Prin conversaţie şi prin corespondenţă (văd multă lume şi primesc multe scrisori).

Aşa o doamnă îmi scrie, printre altele:

„Am urmărit regulat cronicile pe care le scrii in „Adevěrul literar". Aşi vrea să încerc o reţetă. Ştiu însă că-ţi plac farsele, de aceia te rog să-mi răspunzi dacă reţetele sunt adevărate *(sîc), sau dacă le dai numai aşa, în glumă".*

Era loc să mă întreb: dacă reţetele îi păreau o glumă, nu i s'a părut prea nesărată pentru a o consuma în întregime şi cu regularitate?

O alta mi-a spus indignată (jur pe toţi zeii că-i adevărat):

— Cum poţi scrie, domnule, că focul se pune alături, când frigi prepeliţa? Tatăl meu şi fraţii mei sunt toţi vânători. Din copilărie am învăţat cum se frig prepeliţele. N'am mai auzit pe nimeni să aşeze focul alături. La noi nu mai punea nimeni focul alături şi erau foarte bune. Dacă ar pune focul alături s'ar arde într'o parte şi ar rămânea crudă de cealaltă.

Puteam eu să-l fac pe Galileu într'o chestie atât de măruntă şi să mă încăpăţinez afirmând că frigarea se învârte?

Scandalul cu cozonacii însă a pus vârf la toate. Nu mai am la mine toată corespondenţa primită. Ţin minte însă o scrisoare în care eram întrebat cu toată seriozitatea dacă nu e o greşală de tipar şi dacă n'am voit să spun 5, adică cinci *ouă, la kgr. de făină în loc de 50,* adică cincizeci, *cât am scris eu. In aceiaşi chestie, o altă cucoană m'a întrebat ironic:*

— Şi câte ouă spuneai că se pot pune la un kgr. de făină ?

Pentru că era gospodină cu reputaţie i-am răspuns:

— Cât înghite făina!

— Şi cât înghite făina?

— După gradul ei de uscăciune *şi după* dimensiunile ouălor, *adică între 40—50 de ouă la kgr. şi chiar mai mult.*

Şi astăzi gospodina citată râde de câteori îşi aduce aminte de acest răspuns.

Fiindcă reţeta aceasta păruse extravagantă şi provocase o mare aglomerare de scrisori pe masa mea de lucru, am afirmat odată pentru totdeauna şi pentru toată lumea, că nu e o fantezie, că reţeta am văzut-o *aplicată de când sunt pe lume şi-mi aduc aminte şi că nu sunt singurul ei deţinător. Bineînţeles, că întrebările care mi s'au pus şi* după *această declaraţie, socotindu-le pur şi simplu indelicate, le-am lăsat fără răspuns.*

In rezumat, multe gospodine m'au sfătuit să mă las de bucătărie şi să mă ocup de literatură (desigur mulţi sunt de părere contrară). Pentru a mulţumi cât mai multă lume, am lăsat ades bucătăreasa din mine să convorbească cu muza, peste gard. Amatorii de reţete s'au supărat: asta nu-i rubrică literară, domnule, ce tot o scalzi şi pălăvreşti? Dă-ne reţete!

In faţa atâtor deosebiri de preferinţă mi-am amintit de-o fabulă pe care la o petrecere mi-a şoptit-o un porc:

Caligula, dit-on, couckaitavec sa mère.

Moralité

On ne peut pas contenter tout le monde et son père.

AL. O. TEODOREANU

Cea mai plină dintre vieţi pe ecran

E vorba de acea trăită de „Regele Chibriturilor"

Dacă într'adevăr, viaţa nu e vrednică de trăit decât în măsură în care s'a arătat îmbelşugată în fapte, atunci, fără îndoială că veacul nostru oferă un exemplar rar. E Ivar Kreuger, — *Regele chibriturilor*".

Gândiţi-vă la un om aflat pe străzile oraşelor noului Continent, fără altă avere decât două braţe, fără alt sprijin decât încrederea în propriile resurse, — adică în inteligenţă. Şi acest dumneezesc dar din urmă, chiar adversarii lui vor recunoaşte, nu l-a părăsit pe Ivar Kreuger.

Intr'un răstimp scurt, — iată-l, şi acolo, într'o ţară nouă, venit de pe meleagurile Europei de Nord, în pragul izbutirii.

Dacă Ivar Kreuger s'ar fi mulţumit cu un drum croit din leafa asigurată, dacă viitorul „*Rege al chibriturilor*" ar fi avut un suflet de lefegiu, — fireşte că ar fi avut toate motivele să fi fost mulţumit.

Dar, marii biruitori ai vieţii — ca şi marii ei învinşi, — sunt mistuiţi de focul neastâmpărului care-i goneşte fără contenire spre noui biruinţe sau spre prăbuşiri......

Şi-a adus aminte că, în ţara lui, o industrie fără însemnătate e lăsată părăginirei.

Il vedem pe Ivar Kreuger punând stăpânire pe una din fabricile unor rude. Din clipa în care devine şeful acestei umile industrii, nu mai avem dreptul să spunem că a fost călăuzit de dorul aventurii ci, mai degrabă, de cea mai genială intuiţie.

Pentrucă a bănuit în acest bastonaş prevăzut cu fosfor acea putere cu adevărat magică, aceeaş forţă tăinuită care aservită lui va izbuti, apoi, prin ea, să stăpânească lumea în cele mai însemnate colţuri ale ei, e mai mult decât acel „flair" al omului de afaceri. E însăşi genialitatea ce se manifestă printr'un început, deocamdată timid, dar care vesteşte mari victorii pe câmpul finanţei mondiale.

Aşa a şi fost. Devenit „*Rege al chibriturilor*", Ivar Kreuger salvează state în restrişte, ia figură de filantrop al popoarelor. Bugete secătuite de după războ işi dobândesc o însufleţire mulţumită aurului trimis de „*Regele chibriturilor*". Pentru aceste vaste binefaceri nu cere dânsul mare lucru. Nu discursuri de glorificare ori statui din bronz ridicate încă în viaţă. Nu cere decât un mic serviciu în schimb.

O neînsemnată contravaloare comercială... monopolul fabricării şi desfacerii acestui bastonaş cu fosfor. Şi, în acest chip, pe cele mai însemnate puncte ale globului, chibriturile reprezentau forţa „temutului suedez". Se putea spune că oricine aprinde un chibrit plăteşte un impozit lui Ivar Kreuger. Un impozit plătit unui adevărat monarch al zilelor noastre. Porecla — sau titlul — de „*Regele chibriturilor*" nu era prin urmare, o vorbă lipsită de conţinut oglinditor al realităţii.

Dar, fiecare strălucire îşi cunoaşte apusul.

Nu a întârziat să se ivească şi în viaţa „Regelui Chibriturilor". Multe state cărora le-a venit în ajutor deveniră falimentare. Ratele împrumuturilor acordate se amânau, — când nu se plăteau de loc. Panica în întreprinderile Kreuger îşi făcu loc. Şi atunci, „Regele Chibriturilor" începu să facă transacţii cu morala. Falşifică bonuri şi lucrul nu întârzie să fie demascat de un ochiu tot atât de ager ca al lui Kreuger: Morgan. Soarta îi era pecetluită. Şi unica salvare la care mai putu face apel, a fost un glonte liberator zvârlit în tâmplă...

O viaţă într'adevăr plină. Nu numai de izbutiri financiare cu cea mai tragică dintre prăbuşiri. Dar o viaţă plină şi în latura ei sentimentală. Intre Ivar Kreuger şi divina Greta Garbo a fost povestea cea mai frumoasă de dragoste. Această viaţă ne va fi înfăţişată pe ecran. E cinematograful „Regal" care ne vesteşte acest grandios spectacol. Şi e firesc ca el să fie aşteptat de Bucureşteni cu o legitimă curiozitate. Cu atât mai mult cu cât Warren William va deţine rolul „Regelui Chibriturilor" iar Lilly Damita pe acel al Gretei Garbo.

CĂRŢI SCOLARE

ABECEDARE Partea .... I-a / Partea .... II-a

CAIETE caligrafie cl. I. II. III. IV / desemn . cl. I. II. III. IV

PENTRU CURSUL PRIMAR

de **P. V. Haneş, D-tru Vasu, Ion Burcă Liviu Rebreanu, Teodorescu-Branişte**

Citire pentru cl. II, III şi a IV-a

Aritmetică pentru cl. I, II, III şi a IV-a

Gramatică pentru clasa III şi a IV-a

Geografie pentru clasa III şi a IV-a

de: Liviu Rebreanu, Teodorescu-Branişte Maria Giuglea, D-tru Vasu şi Ion Burcă.

Apărute în Editura Adevĕrul

ATENŢIUNE! Citiţi toţi azi:

„LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —

No. 500

Număr festiv, prin care îşi sărbătoreşte jubileul de 500 de săptămâni de apariţie No. 500 cuprinde, întreg, sguduitorul roman

HALUCINATA

O capodoperă a maestrului **HENRI BORDEAUX**

— Membru al Academiei Franceze —

Lei 4, Romanul complect. — La chioşcari şi librari.

Cărţi şi Reviste

Reviste româneşti

Hyperion — Revista poeziei

(An. III, Mai-Iunie 1934, Cluj)

In revista d-lui C. Argintaru, ni se dau traduceri din Dante, Petrarca, Boccaccio, Schiller, Tolstoi, D'Annunzio, etc.

Partea originală o semnează G. Retezeanu, Ecaterina Sândulescu şi A. C. Calotescu-Neicu. In acest concert de versuri, directorul cântă „Crâşma":

Sunt ca o femeie frumoasă:
cine mă vede mă'njură
pentrucă mă doreşte;
sunt ca iadul:
toţi îl blestemă
ştiind — din faptele lor —
că după moarte
acolo vor ajunge,
şi sunt atât de rea,
că numai eu pot alina durerea.

Originale şi interesante vignetele d-lor Marcel Olinescu şi Ferdinand Guncser.

Blajul

(An. I. No. 6. 1934)

In cetatea de unde au pornit mulţi iubitori de cultură şi'n acelaş timp luptători ai idealului românesc, apare o revistă îngrijit redactată sub direcţia unui comitet.

Din acest număr spicuim din micul studiu al d-lui Traian Herseni „Timpul social":

„Timpul care distruge existenţa, eternizează valorile, spiritul. Eternitatea socială sau culturală este prin urmare tot o funcţie a timpului — existenţa se destramă în timp, spiritul dimpotrivă, se fixează definitiv.

„Timpul nu este o valoare universală ci o formulă pură, cu aplicaţie dela caz la caz, după modul de existenţă al existenţii. De aceia existenţa socială fiind convieţuire şi spirit obiectiv, se construeşte atât pe eternitate, cât şi pe temporalitate, dar în amândouă cazurile pe timp... Se vor descoperi legăturile organice ale societăţilor omeneşti cu timpul şi se vor desvălui multe din înţelesurile activităţii noastre în comun: sensul culturii ca operă colectivă. In orice caz sociologia căutând să-şi lămurească pe toate căile şi din toate punctele de vedere obiectul ei de cercetare, nu mai poate nesocoti problema raportului specific dintre timp şi societate: problema timpului social".

Mai colaborează d-nii: dr. N. Lupu, dr. C. Suciu, P. I. Georgescu, O. F. Popa, etc.

Junimea Literară

(Nr. 1-6, 1934, Cernăuţi)

La aniversarea de treizeci de ani dela apariţia „Junimii Literare", d. Ion Nistor, unul dintre cei trei fondatori (ceilalţi doi au fost Victor Morariu şi George Tofan), spune:

„Aniversările sunt prilejuri binevenite pentru reculegere şi reflexiuni, pentru hotărîri curajoase şi nobile îndemnuri.

„Infăptuirea idealurilor mari şi generoase nu aparţine unei singure generaţii, ci ea se săvârşeşte treptat de generaţiile ce se perindă una după alta ca şi undele apelor curgătoare. Timp de 30 de ani, în unire cu scumpii şi neuitaţii mei colaboratori, am muncit lună cu lună şi an cu an la editarea acestei reviste aşa de scumpă sufletelor noastre.

„Şi astfel am izbutit să prindem în numeroasele ei volume tot ce gândul şi sufletul nostru bucovinean a produs mai bun, mai nobil şi mai frumos în ultimii 30 de ani".

In garda Junimii bucovinene se află astăzi multe nume noi, care, de sigur, vor dovedi înaltele aspiraţiuni şi necesitatea luptei culturale, duse în colţul de Nord al ţării noastre.

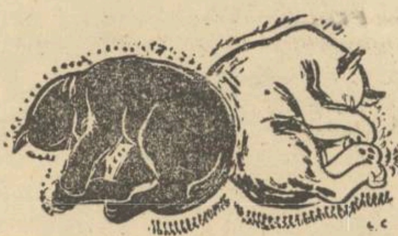
Societatea de mâine

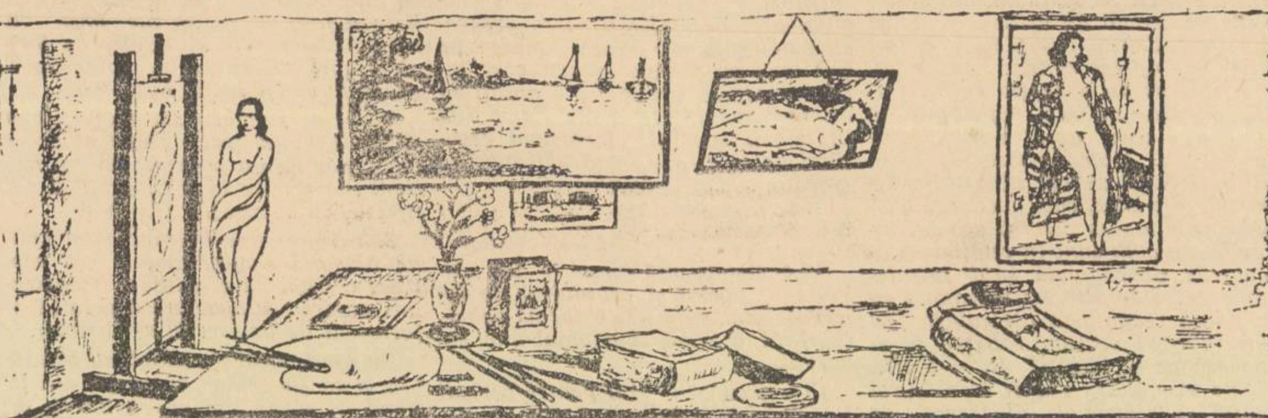
(No. 6, 1934).

Intr'o ţinută aparte se prezintă revista „Societatea de mâine". Sub deviza ei se ascunde probabil o formulă, o tendinţă şi un ideal. Colaborarea distinsă cuprinde numele d-lor I. Clopoţel, Tr. Herseni, Dr. A. Păcurariu, N. Bagdasar, C. Sudeţeanu, Ciprian Doicescu, etc.

D-l Ion Tomuţa, cu prilejul împlinirii unui an dela moartea lui Jean Bart, înscrie câteva rânduri elogioase pentru scriitorul dispărut în plină putere de creaţie: „Jean Bart a fost un rafinat al paginei cizelate, al nuvelei îndelung şlefuite. Din opera lui, lucrată cu subtilităţi de miniaturist, nu se poate înlătura un singur şir, o singură frază, pentru că nu este nimic de prisos. El n'a scris decât atunci, când a avut ceva de spus, când a avut ceva de împărtăşit semenilor săi. Articolele lui erau scrise cu o minuţioasă grijă pentru eleganţa stilului şi gândite cu o neclintită preocupare de sinceritate şi onestitate".

AL. CAR.

Mihail Sadoveanu: Viaţa lui Ştefan cel mare

Biblioteca Energia. — Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II".

In afară de cărţile d-lui N. Iorga, care dă viaţă trecutului, celelalte scrieri istorice sunt aride. Seamănă mai mult cu nişte catastifuri ale unei gospodării primitive — decât cu un tablou al vieţii de odinioară, cu eroi şi eroine în carne şi 'n oase...

Faptele sunt trecute brutal — fără resorturile cauzale.

D. Mihail Sadoveanu şi-a dat seama de aceste lipsuri şi — în „Viaţa lui Ştefan cel Mare" — a urmărit actul până în gândul autorului.

Să dăm un exemplu.

Noi ştim că Ştefan cel Mare a intrat în Suceava în noaptea învierii. Dar nimeni nu s'a întrebat: de ce strategul şi omul nostru politic de geniu a ales tocmai ziua aceia pentru operaţiile-i militare?

D. Sadoveanu care caută să ne explice fiecare gest a domnitorului moldovan, prezintă astfel lucrurile:

„In acel an 1457, Sfintele Paşti cădeau tocmai în vremea când înfloreau livezile şi prindea a înmuguri codrul. In acest timp gospodarii îşi tocmesc săraiurile, îşi întregesc gardurile, pun în rânduială iezăturile, meremetisesc morile, îngrijesc mieii, numără şi aleg oile; tocmesc plugurile şi boroanele; primăvara suflă fumuri de pe toate văile, ca să se limpezească văzduhul, să se uite Dumnezeu la pământul său; şi nu-i locuitor, din munte la Liman, care să nu răspundă cu hărnicie şi cu plăcere la chemarea soarelui, după pilda rândurilor de generaţii adormite. Intr'un asemenea răstimp, când şi cei cu slujbe ori treburi mai depărtate se trag spre case la tihna sărbătorilor, s'a stârnit svon repede în ţară cum că Ştefan-Voievod, feciorul lui Bogdan-Voievod Muşat a intrat pe la Adjud cu sprijin din Munteneasca.

Intrarea aceasta, tocmai la aşa vreme, nu era fără meşteşug socotită. Căci răzeşii care erau de rând în slujba Domniei se îndoiau dacă trebuie să creadă vestea şi-şi lăsau caii în ceair. Scutelnicii şi satele domneşti care aveau anumită rânduială ostăşească nu puseră nici o grabă. Nici cealaltă lume nu se tulbură prea tare căci, odată cu intrarea lui Ştefan, se deşteptară cu o îndoită putere toate istorisirile despre drepturile acestui nepot al lui Alexandru Voievod Bătrânul; pretutindeni apărură călăreţi ai lui îndemnând pe oameni să steie fiecare cu linişte şi pace la cuibul său, căci nu vine războiu asupra Ţării, ci asupra lui Aron-Vodă, sluga lui Mahomet-Sultan şi ucigaşul lui Bogdan-Vodă; că Dumnezeu va alege curând dreptatea celui drept şi pieirea celui rău; şi peste Moldova va luci un adevărat soare al Invierii. Cel care are dragoste şi dorinţă de Voievodul nou şi vrednic — să încalece, ca să firitisească pe Măria Sa Ştefan în Suceava, în noaptea de Sâmbătă.

Pe temeiul acestor vorbe, mulţi răzeşi tineri din valea Ialanului şi a Bârladului au luat săbiile şi au încălecat, ieşind la oaste în drumul Siretului şi închinându-se Domnului

MIHAIL SADOVEANU

cel nou. Cei mai vârstnici au stat, ca să înţeleagă întâiu hotărîrea de Sus.

Erau semne pentru Ştefan-Vodă, cerul era curat; vântul curgea dela sud; ca veşti albe, într'o singură noapte caldă, au înflorit pretutindeni mălinii şi cireşii".

Caşi 'n cazul de faţă, d. Sadoveanu lămureşte toate războaele şi acţiunile diplomatice ale lui Ştefan cel Mare.

Eram deprinşi să privim lucrurile — circumscrise între hotarele noastre.

Ca pe-o hartă de navigaţie cu linii roşii care indică mersul vapoarelor, d. Sadoveanu dă în cartea d-sale harta relaţiilor curţii moldoveneşti cu curţile regale dimprejur — ba şi cu curtea dogală din Veneţia.

Interesele veneţienilor erau strâns legate de starea de lucruri de pe litoralul Mării Negre şi din bazinul Dunărei.

Trimişii moldoveni care s'au urcat pe scara de aur a palatului Dogilor şi au stat în faţa potentaţilor veneţieni, au dus acolo cuvântul lui Ştefan cel Mare pentru rânduirea afacerilor de aici într'un cadru internaţional.

Cartea d-lui Sadoveanu plină de tablouri vii, — cu oameni izolaţi sau în masă cu viaţa lor aparte, — cuprinde pitoreşti privelişti de natură. Totul are o perspectivă adâncă în trecutul nu numai al neamului românesc, dar al omenirii.

Iar cuvintele întrebuinţate au aromă de foi de trandafir dintr'o bucoavnă.

M. SEVASTOS

Timocul

A apărut numărul de vară (5—6) al revistei „*Timocul*" în care se oglindeşte astăzi viaţa şi gândul literar al românilor din dreapta Dunărei, rămaşi caşi cei din stânga Nistrului, în afară de hotarele ţării.

Soarta însă a vrut deocamdată, ca în locul numeroaselor reviste antebelice din Ardeal, Banat, Bucovina şi Basarabia, tocmai „Timocul" să ne amintească de un „vis neîmplinit, copil al suferinţii", a cărui umbră mai persistă. O mişcare întemeiată de răposatul Ion C. Grădişteanu, e reluată astăzi de societatea culturală „Timoc".

In partea politică găsim articole semnate de Dr. P. Vodă-Timoceanu, Dr. Toma Riconte, Prof. D. N. Burileanu; cooperaţia timoceană e reprezentată de Ing. D. M. Truia. Folclorului (se continuă, deci, cu folclorul românesc de dincolo de graniţa ţării!) i se consacră două articole. O interesantă contribuţie literară de d. Petre Florescu: „Influenţa literaturii româneşti asupra celei bulgare".
Bq sNI(èsnrdl snrd snr snrsnr

Reviste străine

La Revue de l'Art

(38-e année, Juillet, 1934)

Una dintre cele mai distinse reviste europene, în care feţele artei sunt subtil analizate, este fără 'ndoială vechea revistă La Revue de l'Art. Numărul pe Iulie cuprinde studii asupra istoriei generale a artei, cronici şi nelipsitul buletin, bogat în informaţii preţioase.

Asupra „Sculpturii irlandeze la finele Evului-Mediu", d-na Marie Duport aduce următoarele precizări:

„Producţiunea sculpturală a fost considerată până în prezent ca inexistentă în Irlanda, începând din secolul XII, ornamentaţia crucile, care şi astăzi se ridică numeroase, par a fi fost supremul efort artistic al unei rase minunat dotate.

Deşi se conservă fragmente de sculpturi — e drept, rare — din secolul XIV, totuşi „numai abia spre mijlocul sec. XV asistăm la un fel de reînoire a artei sculpturale". De altfel iconografia este aci tradiţională.

„Acţiunea artistică a Butlerilor şi a Fitzgerald-ilor (două familii aristocrate celebre) a fost considerabilă, dar superioritatea celor dintâi în acest domeniu este incontestabilă.

„Cu toate jafurile şi restaurările, sculpturile irlandeze din secolele XV şi XVI sunt încă numeroase în timpul de faţă şi foarte puţin cunoscute".

Mai colaborează d-nii Ernest de Ganay, M. Gartineau, Marvin Chauncey Ross, H. Baderou, etc.

Les Balkans

(Mai-Juin, 1934).

Iată o revistă documentară, care ne înfăţişează spiritul balcanic şi ne dă cronici generale, dar bine puse la punct, asupra vieţii politice, economice şi artistice a ţărilor din Sud-Estul european.

Studii interesante semnează D-nii C. Petroff, Harry N. Howard, care în bibliografia sa asupra balcanilor dă preţioase indicaţiuni şi în ce priveşte ţara noastră, — apoi Al. Chrysidy şi Jean Filitti, care, în articolul său despre „L'ancienne solidarité balkanique et la Roumanie", adaugă:

„Firul solidarităţii balcanice, care acum se leagă din nou, îşi are origina, sub un alt aspect, destul de departe în trecut.

„Originile sale ne întorc în secolul XIV, când dominaţiunea otomană se stabili în Peninsula Balkanică punând sfârşit vieţii independente a statelor creştine.

„Greci, Sârbi, Bulgari, Albanezi, Români din Balkani, se găseau de atunci solidari. Comunitatea suferinţelor lor şi aspiraţiilor lor, era cimentată de credinţa lor comună, ortodoxă. Reprezentantul autorizat al solidarităţii lor devenea şeful bisericii lor comune, Patriarchul din Constantinopol. Acesta, fiind grec, serviciul divin şi învăţătura în rarile şcoli se făceau în greceşte; un veştmânt grec acoperea astfel toate naţionalităţile din Balkani. Ele uitau tot ceea ce putea să le despartă, pentru a nu se gândi decât la scopul lor comun de eliberare, sub un drapel unic, acela al ortodoxiei".

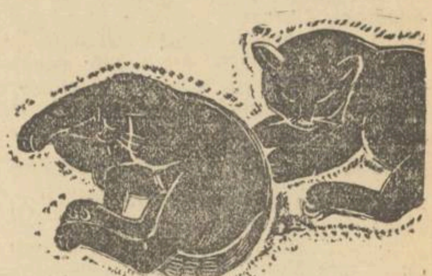
L'Europe Nouvelle

(Juillet, 1934).

Suplă, tinereasca revistă de sub conducerea d-lui R. Nathan, dă în genere articole suculente asupra problemelor moderne, din toate domeniile.

D. Maurice Pernot, analizând politica Italiei, afirmă că „Italia este, în acest moment, singura mare putere care urmăreşte în Europa centrală o politică pozitivă, şi tocmai de aceea acţiunea ei poate să devină un pericol pentru echilibrul european".

La rubrica „Le Courrier de Paris", d. Gabriel Marcel aduce o elogioasă critică situaţiei literare a lui Henry de Montherlant: „Se ştie că marele premiu de literatură al anului 1934 a fost decernat d-lui H. de Montherlant. Această atribuire se justifică în totul chiar dacă autorul „Visului" n'ar fi scris decât Celibatarii. Este, după părerea mea, opera cea mai complect realizată care a apărut în decursul acestor ultime luni... „Se poate spune că azi H. de Montherlant şi-a ţinut în întregime promisiunile excepţionale care erau înscrise în primele sale cărţi. El ne face să gândim la un Barrès satiric, dar la un Barrès dotat cu o putere de evocaţie cu totul balzaciană, pe care după părerea mea autorul Desrădăcinaţilor n'a posedat-o niciodată".

Cronica literară

Mihail Sebastian între Umilinţă şi impertinenţă

In darea de seamă de acum câteva numere ale „*Adevĕrului Literar*" asupra romanului d-lui Mihail Sebastian „*De două mii de ani...*" (prefaţă de d. Nae Ionescu), lucrare mediocră lansată de o anumită maffie cu poze prezumţioase (ochi melancolici răsturnaţi cu gingăşii de madonă, frunte de două degete, frizură impecabilă), cu interviewuri de vedetă, cu surle şi ţimbale, am notat până la jumătatea volumului 53 de greşeli gramaticale, de ortografie şi de limbă. (Am trecut altele cu vederea din magnanimitate).

D. Sebastian se scuză spunând: „*aş fi izbutit să remarc nu 53, ci 5533 de erori*, dar „*nu puteam adăoga o erată de câteva pagini*", iar „*restul erorilor de tipar şi — dacă vreţi — de gramatică, le-am lăsat în plata d-lui Pandrea*".

Mărturia mi se pare de un cinism admirabil. Eu am acuzat pe romancier de lenevie mintală şi de lipsa osârdiei profesionale. Bietul Caragiale se întorcea dela Berlin pentru o virgulă. Pilda sa este dispreţuită de acest ...stilist, care se reclamă dela Flaubert.

Publicarea unei cărţi este un oficiu sacru. Nu am şicanat pe d. Sebastian pentru erori minimale sau pentru un articol grabnic de gazetă, ci pentru o operă de creiaţie, care presupune oarecare efort şi inteligenţă. (Chiar erorile *tipografice* nu sunt îngăduite într'o *carte* în prea mare procent).

Dacă îi lipsesc inteligenţa şi tensiunea susţinută a creiaţiei veritabile, d. M. Sebastian nu duce lipsă de arme luate din tolba şireteniei şi a insinuaţiunii.

Indeobşte, vulpea prea şireată se prinde singură în laţ.

D. M. S. scoate în evidenţă câteva zise erori gramaticale din ultimul meu studiu din „*Viaţa Romînească*" despre „*Tolstoi şi Revoluţia rusă*", încercând să-mi aplice talionul, comentându-le aşa: „*aici, ignoranţa d-sale gramaticală are nesperatul noroc de a fi fost legitimată prin reforma ortografică din 1932*". Cum asta? Neştiinţă legitimată prin ultima reformă *oficială*?

Inţelegeţi: ignoranţa mea gramaticală este „legitimată" de Academia Română. Intr'un studiu din 1934 sunt în concordanţă cu „reforma ortografică" din 1932.

Pe româneşte: eu scriu după regulile Academiei Române, dar d. Mihail Sebastian poartă războiu nu numai cu Pandrea, ci cu toţi filologii din ţara românească.

Vulpea s'a prins în laţ; scoate texte dintr'un studiu de revistă, le proclamă „*erori*" pentru ochiul neprevenit al semidoctului; deşi (n'are încotro) trebuie să le declare în conformitate cu reforma ortografică din 1932 a Academiei Române — suprema instanţă în aceste chestiuni.

Cum se numeşte asemenea procedeu? Prostie? Prostie amestecată cu infamie? Prostie prezumţioasă?

D. Mihail Sebastian pendulează sufleteşte între umilinţă şi infatuare.

Se plânge că i se cere „moartea prin asfixiere" pentru acest prim roman rassist apărut în româneşte; că am colectat „*vreo 53 de greşeli de gramatică, ortografie şi limbă, pe baza cărora îmi îngroapă cartea*"

53 de greşeli într'o jumătate de carte înseamnă un procent enorm.

D. Sebastian exagerează şi în erori şi în umilinţă. N'am „îngropat cartea" şi nici n'am stofă de inchizitor catolic.

„Opul duşmanului la foc şi autorul demn de furci" — este lozinca favorită a fostului ideolog Sebastian Hechter dela „*Cuvântul*" (Christos, Rege-Stăpân şi Naţiunea) — care a „îngropat" rând pe rând membrii strălucitei pleiade a „*Vieţii româneşti*": pe Sadoveanu, Patraşcanu, Brătescu-Voineşti, Ibrăileanu, Stere, Ralea, etc.

Intr'o canonadă alimentată cu diverse infamii a fost „distrus" pe vremuri şi... subsemnatul de membrii distinsului clan Sebastian-Sterian — Polihroniade — Manoliu. N'am răspuns fiindcă „chestiile personale" — atât de căutate de oamenii de teapa aceasta — le consider iremediabile şi penibile mahalagisme.

D. M. Sebastian reeditează acele calomnii. Mă obligă la răspuns.

Să lăsăm la o parte vulgaritatea „bursei" strudenţeşti în străinătate. Bursieri au fost Eminescu, Iorga, Pârvan şi nu e nici o ruşine. Bursieri recenţi au fost Mircea Eliade (India), P. Comarnescu şi Paul Sterian (America, Rockefeler), bursier a fost chiar... Mihail Sebastian la Paris. N'a avut bursă de stat prin concurs, probabil fiindcă este Evreu, dar l'a ajutat efectiv un industriaş român pe care l-a înjurat la gazetă într'o conjunctură neplăcută.

In chestia „burselor" ar trebui să fie prudent, fiindcă pot povesti lucruri oribile, dacă mă... enervează. Noi aveam burse de Stat, pe baza aptitudinilor dovedite în universităţi, pe când bietul Sebastian făcea echilibristică de relaţii *personale*. L-am absolvit în sinea mea, fiindcă noi „Rumânii" puteam fi încadraţi în regulamente *obiective* — banii contribuabilului — pe când el era obligat la „aranjamente".

Insistenţa iritantă devine scandaloasă în mod inutil. Nu-i fac o vină că a plecat la Paris cu o plusvalută oarecare. Dar nu găseşte de prost gust să scotocească în fleacuri „valutare", când pe vremea noastră plecau toţi nechemaţii la studii în Apus sau Răsărit?

Impreună cu amicul său „rumânul" Mihail Polihroniadis dela Brăila au scotocit prin 1932 în rufăria mea intimă, purtată între 17 şi 26 ani, pentru a găsi... inconsecvenţe ideologice, un „caz cras" de „arivism politic" şi de „arghirofilie".

Am rămas crucit, ca mulţi dintre prietenii care mă cunosc. Am puţine cheltueli băneşti şi nicio ambiţie „arivistă".

Nu e o crimă să te contrazici ideologic între 17 şi 26 ani, când „mustul tinereţii fierbe", să cauţi pe multe direcţii adevărul care convine destinului personal, destinului de clasă ori adevărului pur şi simplu, mai ales când se referă la adevăr politic. A. C. Cuza şi N. Iorga au fost în tinereţe socialişti marxişti, Nae Ionescu sindicalist revoluţionar, Mişu Polihroniade comunist, Ion Brătianu a pregătit bombe pentru Napoleon III pe baricadele Parisului.

Alţii, sunt apolitici în tinereţe, — cum am fost eu. Până în preajma celor 30 ani, adică până acum câţiva ani, n'am avut nicio apropiere cu politica, nu mă pricepeam în complicate chestii *tactice* (politica este în primul rând *tactică*), nu eram nimic şi n'am ţinut niciodată discursuri. Eram ocupat cu cartea (cer iertare foştilor şi viitorilor deputaţi de 25 ani). Dormeam, după o expresie a lui Kant, somnul meu dogmatic, adică... insomnia lecturilor şi indiferenţa dispreţuitoare pen tru alte peocupări.

Nu prea fracventez cafeneaua din lipsă de timp şi dintr'o disciplină a muncii. Dar la „*Corso*", în 1932 amicul lui Hechter-Sebastian, rumânul" Polihroniadis — proaspăt înscris în „*Garda de Fier*" — a adus o bombă exploadată pe o pagină din *Axa:* că în 1922, aş fi fost „comunist" militant ca şi el. Mi-am cercetat memoria. Ar fi fost frumos, dar nu era... adevărat. Imi părea rău de studenţia pierdută fără amintirile romantice ale luptei sociale.

Despre ce era varba? La venirea lui Barbusse în ţară (1923/1924), huliganii au bătut câţiva studenţi — pe Şerban Cioculescu, pe Eufem Mihăileanu şi pe subsemnatul — care nu se indignau împotriva „inspectorului umanităţii" şi nu aclamau pe A. C. Cuza.

Eu crescusem cu colecţia „*Vieţii Romîneşti*" în mână, debutasem la 18 ani în paginile ei şi „climatul" spiritual în care mă scăldam era altul, decât cel găsit de mine la Bucureşti în epoca 1923 descrisă dealtminteri şi de d. Sebastian în romanul „*De două mii de ani...*"

Acest „climat" defavorabil alimenta atitudinea apolitică la amândoi.

Dece vrea să mă scoată „erou" politic?

Pentrucă mă plimbam cu mai multă linişte sufletească în biblioteci şi la Şosea? Eram eu vinovatul, altfel decât d. Sebastian, adică încrucişarea braţelor?

Domnului Sebastian îi trebuia o dată falsă pentru a construi roman senzaţional cu un Rastignac valah. Regret că nu-i pot furniza elementele din lipsă funciară de apetitudini. Intimitatea mea se orienta după altă stea polară: stăpânirea forţelor lăuntrice demoniace prin cunoaştere.

Pe urmă am plecat 5 ani în străinătate, la început cu banii mei, pe urmă cu „bursa" de care face atâta caz d. Mihail Sebastian (bolnav de sindrom bancheresc, desvoltat fără bază materială), ultimii 2½ ani chiar prestând o muncă. Sunt gata să dau socoteală până la o centimă, iar d. Sebastian nu va găsi decât conturi onorabile, infinită generozitate şi prea multă nepăsare de sine.

De ce mă mai acuză d. Sebastian?

De astădată insinuiază o mică măgărie: „*fost hitlerist în 1928*". Curând voiu fi paricid, tâlhar, hidra dela Lerna. Ştiţi metoda: calomniaţi, calomniaţi, că va rămâne ceva. In 1928, Hitler trăia obscur pe undeva, în Bavaria. Nici numele nu-l cunoşteam. Hitler a irumpt în 1930/31 iar la această dată naţionalistul intransigent Sebastian mă acuză de păcatul opus: „marxist", adică „vândut Evreilor şi Moscovei".

In chestia naţional-socialismului şi a antisemitismului am concretizat opinia mea în „*Germania hitleristă*", când am studiat fenomenul în toată amploarea. Dela început am înţeles caracterul de diversiune şi de grandioasă escrocherie ideologică a hitlerismului. Pentru mine, ca pentru majoritatea Oltenilor, n'a existat niciodată superstiţia antisemită. Un Oltean n'are „complexul inferiorităţii economice", una din rădăcinile xenofobiei moldoveneşti. Când se apucă serios de comerţ bate şi pe Grec şi pe Evreu şi pe Armean. Intelectualul oltean suge concepţia materialismului istoric („marxist") dela ţâţa maternă. Pentru el nu există utopii rassiste, febrilităţi sublim-naţionaliste, ci conflictele de interese care conduc Istoria şi vieţăţile ei imunde.

D. Iosef Hechter-Sebastian a adoptat... metafizica rassistă: Evreul trebuie să sufere *în aeterno*. Aşa spun d-nii Nae Ionescu, A. C. Cuza şi familia Zelea-Codreanu. Ii priveşte şi le convine. D. Mihail Sebastian calcă pe urmele lor, fără onoare, fără orgoliu, dispreţuit, pălmuit, etc.

D-nii Mihail Sebastian şi Mihail Polihroniade au mai găsit o gravă contradicţie ideologică din faptul colaborării mele la „*Gândirea*" şi la „*Viaţa Romînească*", în acelaş timp.

Este just, că am debutat la 18 ani, în 1922, la ambele reviste şi am scris fără întrerupere în aceste organe până în 1929/30, când am demisionat pe ,chestia Stere" din comitetul „*Gândirii*" optând pentru linia ideologică a „*Vieţii Romîneşti*", care convenea mai bine felului meu de cugetare în problemele centrale.

„*Gândirea*" n'avea în epoca 1922-1930 o orientare politică precizată. Era un organ de filosofia culturii şi de literatură eclectică, unde publicau d-nii Nichifor Crainic, Pamfil Şeicaru, Cezar Petrescu şi Nae Ionescu laolaltă cu d-nii Mihai D. Ralea, Demostene Botez, Al. O. Teodoreanu şi G. Călinescu. (Cu ultimii doi a polemizat „teribilul" domn M. Sebastian: „*cărora le-am răspuns pe măsură, fiecare declarându-se mulţumit într'o amicală tăcere*". Periculos polemist d. Sebastian!)

Colaborarea mea la „*Gândirea*" a încetat în momentul politizării revistei cu antisemitism şi fascism. Faptul că revista a evoluat mai târziu până a cuprinde pe d. Mihail Polihroniade nu înseamnează că vina o poartă vechii colaboratori.

Chiar scurta experienţă religioasă concretizată în două esseuri avea caracterul unor căutări de „drumuri ale libertăţii interioare", de reflexii asupra „iubirii" şi alte probleme de „intimitate". (Cercuri frecventate: Y.M.C.A.).

D. Mihail Sebastian este sau de rea credinţă sau incapabil de a percepe nuanţe.

Dintr'o busculadă studenţească pe chestia artei lui Barbusse — te scoate militant politic, când nici nu ştiai bine ce guvern se află la cârmă.

Dintr'o colaborare la o revistă — pe atunci eclectică—îţi vârî în buzunare pietroaiele ei ulterioare.

Din simple urecheli pe care le-a

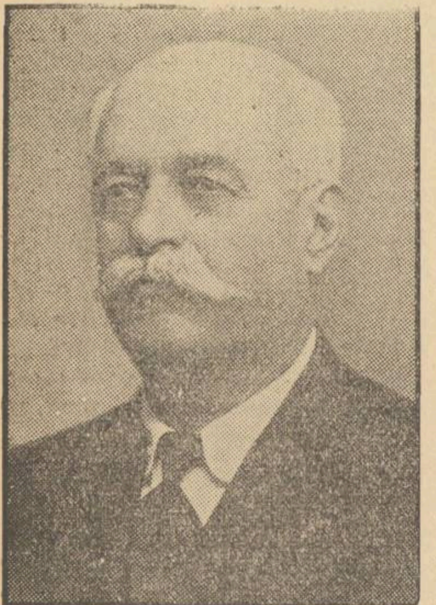
Urmare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Congresul învăţătorilor

In ziua de 8 Septembre se deschide la Iaşi congresul învăţătorilor.

In volumul „Spovedanie (Din zbuciumul învăţătorimii pentru mai multă lumină, dreptate şi omenie)" de d. C. Ionescu Lungu, — volum despre care vom reveni într'un număr viitor, — găsim pagini emoţio-

IONESCU-LUNGU

nante din viaţa învăţătorilor.

Primul congres învăţătoresc s'a ţinut la Ploeşti în 1898, iar al doilea la Galaţi în 1905.

De-atunci s'a încetăţenit obiceiul congreselor învăţătoreşti.

D. Ionescu Lungu care a fost preşedinte al Asociaţiei generale a învăţătorilor din Vechiul Regat, cunoaşte multe fapte interesante din trecut — vrednice de luat aminte.

Din paginile Spovedaniei se reflectă o nețărmurită dragoste pentru ţărănime, şi un nedesminţit spirit de abnegaţie.

Dacă învăţătorii sânt astăzi uniţi într'o falangă, menită să câştige victoria împotriva guvernanţilor — care-i gratificau numai cu titulaturi pompoase („apostoli", „luminători" „misionari ai culturii", etc.) — faptul se datoreşte, în mare parte, înaintaşilor... organizatori ai acestei forţe de luptă.

De-aceia primul gând al învăţătorilor trebue să fie închinat tuturor luptătorilor de odinioară pentru cauza dăscălimii — deci pentru mai multă cultură în popor.

Congresul literar dela Moscova

Majoritatea (65 la sută) delegaţilor scriitori sunt comunişti.

Numele lui Maxim Gorki e menţionat la Congres tot atât de des caşi numele lui Stalin. In discursul său de răspuns, Gorki a declarat:

— Mi se pare că prea des congresiştii pronunţă numele meu, însoţindu-l cu epitete de măsurătoare: mare, înalt, lung. Nu credeţi oare, tovarăşi, că prin această subliniere şi prin ridicarea spre glorie a unora şi aceloraşi figuri, noi parcă umbrim însemnătatea şi reducem statura altora? Credeţi-mă că în cazul acesta nu cochetez şi nici nu urmăresc vre-o poză...

O delegată a uniunii scriitorilor începători, Lazareva, care e în acelaş timp şi corespondentă-instructoare a obştiei ţărăneşti socializate („colhoz") din Caşira, a adus la cunoştinţa congresului că „colhozul" acesta îi trimite lui Gorki un dar: o vacă din ultima generaţie de trei ani, de când colhozul aplică indicaţiile lui Gorki la creşterea reuşită a unei rase noui de vite.

„Vaca aceasta e un exemplar superb, care dovedeşte simbolic, că se poate fi în acelaş timp şi un mare scriitor artist şi mare gospodar practic".....

La care Gorki a răspuns:

— Cea mai bună modalitate de a accepta acest dar este, după părerea mea — să-l retrimit colhozului pentru continuarea rasei perfecte. Nu vă veţi simţi jigniţi de acest gest al meu?

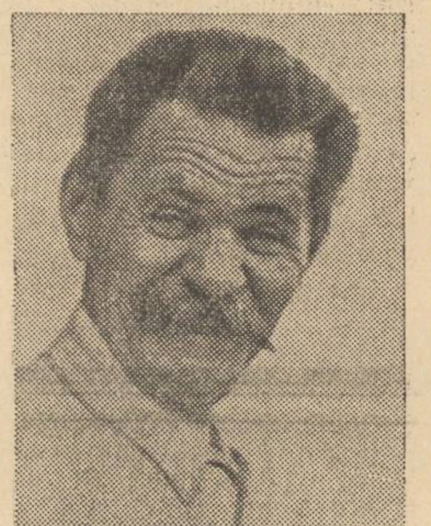
M. Colţov, redactorul ziarului „Pravda" din Moscova, apărând satira sovietică, şi-a isprăvit discursul cu o diversiune abilă:

— Acum doi ani şi jumătate, un venerabil director al unui ziar din Moscova, spusese unui autor, care îi adusese o nuvelă satirică:

„Nu ne convine acest gen. Proletariatul nu poate încă să râdă: îi prea de vreme pentru el. Să râdă duşmanii noştri, care au râs când noi sau tăceam sau plângeam".

Astăzi însă nu se prea aude de directori de ziare care să mai fie de aceiaşi părere. Congresul trebue să fie conştient de faptul că satira nu întreabă pe nimeni de vre-o autorizaţie şi se răspândeşte, mai ales verbal, cu o repeziciune uimitoare. Acum trei zile numai s'a pus în circulaţie satiră foarte rea pe socoteala acestui congres. Cred că unii dintre tovarăşi au şi luat cunoştinţa despre ce e vorba, iar alţii au şi... citit această satiră chiar astăzi dimineaţă. Trebue să ne simţim ofensaţi şi, ca scriitori, să cerem desfiinţarea satirei în genere?

Iată despre ce e vorba: — că Gorki, prin raportul său, ar fi deschis o portiţă în literatura noastră sovietică, pentru cinci posturi de genii şi 45 de talente mari. Aceste locuri vacante, aducând şi ceva asigurare materială, ar fi acuma asediate şi s'ar afla în proces de distribuire;

MAXIM GORKI

s'ar şi da o luptă mare în jurul lor, fiecare pretendent căutând să pătrundă, dacă nu în grupul celor cinci — măcar între cei 45. Şi iată, pentru a evita jignirea celorlalţi scriitori din uniunea generală de literatură, li se dă, drept consolare, o uniformă de care vor fi scutiţi membrii grupurilor de cinci şi de 45, fiindcă aceştia reprezintă garda superioară a lumii scriitoriceşti. Uniforma s'ar împărţi după genurile în care excelează masa scriitorilor „talentaţi" şi subtalentaţi: o vipuscă roşie pentru proză, albastră pentru poezie şi neagră pentru critică. Insignele distinctive ar fi: călimara pentru proză, lira pentru poezie şi bâta pentru critică. Să ne închipuim deci: merge pe stradă un critic cu patru bâte simbolice la butonieră, şi toţi cititorii se opresc smirna în faţa lui.

Vă întreb: cu excepţia câtorva aluzii reuşite, ce alta reprezintă o astfel de „satiră" decât o prostie hiliariantă? Şi toate acestea — toată ediţia ziarului de azi dimineaţă s'a epuizat. Şi e bine, căci avem aci ocazie să reacţionăm şi să arătăm lucrurile aşa cum sunt în realitate. Caricaturile deocamdată sunt neîndemânatece? Dar asta nu înseamnă că trebue să respingem caricatura ca atare. Tirajul cărţilor satirice se epuizează pe la librării în 5-6 zile, oricâte exemplare s'ar fi tras. „Crocodilul" săptămânal a trecut de 400.000 de foi.

Nu! Clasa munctorească râde în ţara noastră. Ea va râde în curând în întreaga lume. Clasa proletară e ultma clasă şi, în istoria claselor, ea va râde ultima".

Se ridică Maxim Gorki pentru o replică.

— Intr'adevăr, tirajul cărţilor, nu numai satirice, creşte în mod uimitor. Scriitorii străini, delegaţi ai celor 20 de ţări, nu-şi cred ochilor. Ei au vizitat în mai multe rânduri expoziţia noastră a cărţilor. S'au mirat nu numai de abundenţa cărţilor şi de executarea lor artistică; au fost uimiţi de interesul maselor, care scotocesc neîncetat rafturile librăriilor şi pun mii de întrebări vânzătorilor. Scriitorii străini nu ne pricep limba, dar ei sunt în stare să constate că cărţile au devenit aci o nevoie primordială pentru mulţimile de cetăţeni sovietici...

In altă ordine de idei, Gorki anunţă că se începe o întreprindere literară colosală: descrierea Tatariei — de către Uniunea literaţilor tătari, ajutaţi de specialişti şi de scriitori marcanţi din Moscova.

Cel mai viu interes l-au stârnit rapoartele citite de reprezentanţii Rusiei Albe, Georgiei, Armeniei, Tatariei, Uzbechistanului şi Turcmeniei despre reconstrucţia literaturilor respective naţionale conform concepţiei de clasă. In urma revoluţiei literaturile acestea au căpătat posibilitatea de a se desvolta, trecând apoi prin lupta între scriitorii localnici şovinişti şi cei socialişti. Rezultatul este că pretutindeni, cei mai talentaţi scriitori minoritari încep să priceapă şi să prefere aplicarea la literatura de artă a concepţiei sovietice.

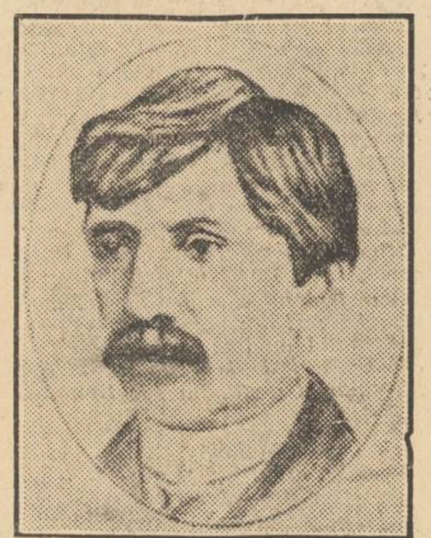
Şi în fine cea mai exotică dintre conferinţele congresului a fost citită de profesorii Iuşmanov şi Olderogge: despre studiul limbilor şi literaturilor africane şi despre legăturile care s'au creiat între Moscova şi cei 40 milioane de Africani care vorbesc limbile Bantu (Suakhely) şi Haus. Deşi Africa nu aparţine Uniunii Sovietice, numai la Moscova se poate găsi informaţii complecte asupra folclorului, artelor, literaturii, religiilor şi culturii materiale a negrilor. Tineretul negritean dela cursurile conduse de cei doi profesori numără peste 130 de studenţi originari din Africa, care fac traduceri din ruseşte şi le trimet acasă...

Prima rezoluţie acceptată de Congres a fost formulată pe baza raportului lui Gorki şi a reprezentanţilor literaturilor provinciale. „Congresul aprobă activitatea comitetului organizator al Uniunii scriitorilor sovietici care a convocat actualul congres; menţionează rolul binefăcător al marelui scriitor proletar Maxim Gorki în activitatea comitetului organizator; însărcinează biroul conducător al Uniunii cu elaborarea unor măsuri efective pentru sprijinirea scriitorilor sovietici în munca lor creatoare; doreşte afirmarea progresivă a legăturilor care unesc pe scriitorii cu masele muncitoare; insistă ca toată activitatea Uniunii să asigure avântul în toate domeniile literaturii sovietice spre noui creaţiuni de artă superioară pătrunse de spiritul socialismului".

Al. Vlahuţă

Se comemorează moartea lui Al Vlahuţă, poetul şi prozatorul de talent — acel care într'o formă sobră, îngrijită, a redat zbuciumul unei generaţii.

El a găsit culori vii pentru tabloul României pitoreşti.

AL. VLAHUŢĂ

A fost un scriitor copleşit în poezie de Eminescu, dar original — în proză. A contribuit la şlefuirea limbii literare, la desăvârşirea purităţii ei. A avut respect pentru scris.

La moda actuală de neîngrijire a formei, — opunem exemplul lui Vlahuţă, şi a întregii sale generaţii, care a trăit în cultul scrisului.

Cu toată vremea care a trecut peste opera lui Vlahuţă, — a rămas din opera lui o rezonanţă poetică în sufletul nostru. Au rămas, din proza sa, melancolii de toamnă.

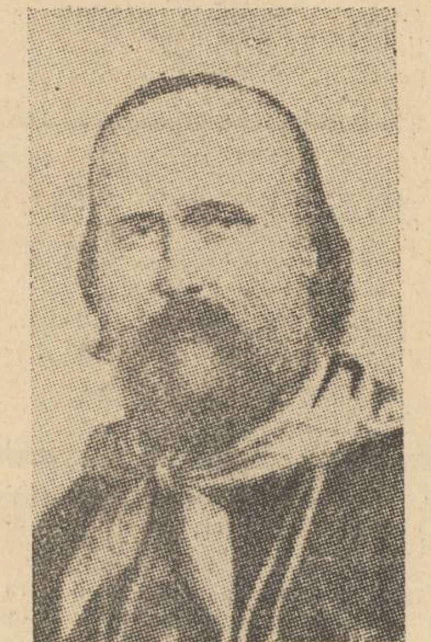
...Şi parcă dintr'o ceaţă care mereu se îndeseşte, se uită la noi ochi trişti de fată — şi ne urmăresc cuvintele:

„Ce frumoşi ochi avea Margareta în sara aceia!"

Cu oamenii de odinioară

Intr'un număr mai vechiu al ziarului „Le Temps", cineva, Armand Dayot, povesteşte o vizită la Garibaldi, urmată de o altă vizită la Victor Hugo... Sună ca un basm. A pătruns cu greu în locaşul lui Garibaldi situat dincolo de Porta Pia, la câţi-va kilometri de Roma, numai mulţumită unor scrisori de recomandaţie din partea lui Victor Hugo şi a lui Louis Blanc.

Nu a aşteptat mult şi Garibaldi s'a

GARIBALDI

arătat... dar vizitatorul a putut abia să-şi stăpânească o mişcare de dureroasă surprindere. In locul marinarului superb de pe Rio Grande, sau a cavalerului frumos de la Millazzo, cu faţa înflăcărată de ardoarea bătăliei, în faţa lui apăru un moş, cu mânile înţepenite şi sucite, de târa abia, sprijinit în cârje, spre canapeaua unde îşi invită oaspetele.

Vorbi de prietenii săi Victor Hugo şi Louis Blanc într'o franceză excelentă, dar cu un puternic accent italian, „cu o voce bine timbrată şi catifelată ca o voce de femee".

Sub degradarea bătrâneţii, ne spune Armand Dayot, marele om păstrase o distinsă eleganţă a manierelor, puterea atrăgătoare a privirii şi farmecul de neuitat al zâmbetului.

Pe când vorbea politică cu marele om, d-na Garibaldi apăru pe uşă ţinând în mână tartine cu unt şi cu patru sau cinci copii care se ţineau de rochia sa cântând...

„Iată pe micul meu Manin, prâslea familiei", îmi zise Garibaldi prezentându-mi un copil adorabil, cu ochii albaştri ca cerul şi obrajii rumeni de alergătură.

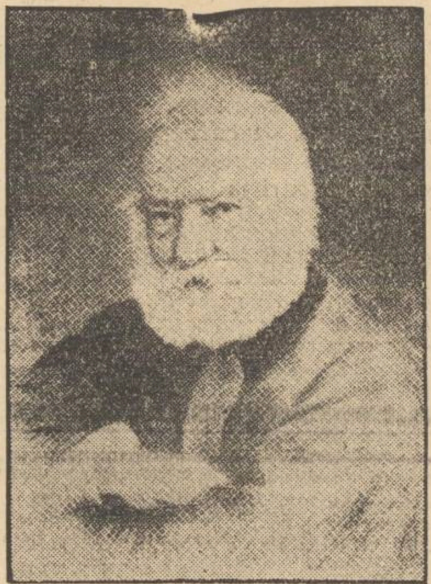
„E un ştrengar fără pereche, urmă Garibaldi, bătându-l uşor pe obraji, şi ultimul meu vis este să-l duc eu însumi la Paris, să mi-l binecuvinteze Victor Hugo, nemuritorul bunic. Mă voi mărgini însă să te rog să-i duci din partea mea urări de viaţă lungă".

Ajuns la Paris, vizitatorul lui Garibaldi, se duse la Victor Hugo, cu prietenul care-i obţinuse scrisoarea de recomandare.

Era Joi, zi de recepţie şi în saloanele marelui poet oaspeţii se îmbulzeau. Printre ei Armand Dayot distinse pe Ferry, Gambetta, Vasquerie, Antoniu Proust, Jules Simon, etc.

Dar şi Victor Hugo nu mai era acum decât un Laokoon strâns de şarpele durerilor bătrâneţii, care nu se putu scula să îmbrăţişeze pe cel ce văzuse pe Garibaldi...

O! veillesse ennemie ! dar pronunţă un elogiu atât de strălucitor al sol-

VICTOR HUGO

datului eroic al libertăţii, în cât cel ce l'a auzit nu l'a mai putut uita până în ziua de azi...

In oamenii aceştia de odinioară spiritul triumfă până la urmă asupra materiei şi celor tineri de după ei nu le fu greu să o recunoască...

Actori şi actriţe de altă dată

Câte figuri, actori şi actriţe, de geniu, de talent, au încântat ochii şi sufletul atâtor generaţii, au făcut să trăiască magic şi încântător personagiile de mare creaţie ale teatrului. Abia au închis ochii sau abia s'au retras de pe scenă şi nimeni nu-şi mai aminteşte de ei.

Rose Chéri, Mary Laurent, Aimée Desclée mai ales...

Mary Laurent avea o senzibilitate extraordinară. Marie Samary, care a jucat cu ea „Les Fugitif", îşi aminteşte că la fiecare reprezentaţie era scăldată în lacrimi jucând o scenă din acea piesă. Când eşea de pe scenă era istovită, eşită din fire, turburată cu totul, pentru multă vreme.

Rose Chéri dimpotrivă se întorcea complect liniştită acasă şi îşi continua lucrul la tapiseria pe care o avea începută.

„Nu înţeleg, zicea ea lui Mary Laurent, de ce eşti în halul acesta?"

Iar Mary Laureat îi răspundea, la rândul ei: „Dar cum poţi D-ta să păstrezi atâta sânge rece şi în acelaş timp să dai dovadă de un aşa mare talent? Te invidiez şi te admir".

Cine le-a văzut jucând împreună nu au putut uita impresia produsă o viaţă întreagă.

Rose Chéri s'a măritat cu Montigny, directorul teatrului Grymmase, s'a molipsit de crup dela băeţaşul lor şi a murit în floarea tinereţei.

Aimée Desclée a fost însă artista cea mai mare a vremei, acea dela jocul căreia pare că s'au inspirat toţi acei şi acele care ca Duse şi Réjaune au căutat să realizeze dramaticul în scenă cu naturaleţă şi mijloace simple.

Ca şi Rose Chéri, mărturisea însă că de fapt în timpul jocului nu era de loc emoţionată „şi putea plânge

AIMÉE DESCLÉE

de mânie şi turbare pe scenă, dar niciodată de emoţie".

Debutul ei la Paris a trecut neobservat. A plecat atunci în Italia, unde a avut un succes nebun, timp de 2-3 ani. Apoi s'a dus la Bruxelles să joace „Le demi monde". Dumas a fost entuziasmat şi a hotărât pe Montigny să vină să o vadă.

Iată cum descrie Marie Samarie pe Montigny: „Era un bărbat gras, cu părul alb, favorite, mustăţi şi o bărbie rasă. De ce nu-l pot desena? Pare că-l văd cu înfăţişarea lui de elefant, îmbrăcat în genere într'o redingotă şi cu o pălărie tare şi naltă. Plin de importanţă, mergea legănându-se ca o şalupă". Era un director de teatru de mână tare. Autoritar şi despot, în faţa căruia tremurau toţi. Rău plătiţi, cei din trupa lui Montigny ca şi din alte trupe de teatru, lucrau tot anul, fără vacanţă şi fără concediu.

Aimée Desclée pe care Montigny a angajat-o imediat şi care a creat unul după altul rolurile lui „Frou-Frou" şi Princesse George, a fost prima vedette şi Montigny se văita, găsind enormă suma pe care aceasta o cerea: „Aceasta va fi moartea teatrului", exclamă cu desnădejde.

Şi totuşi Aimée Desclée era totdeauna fără bani şi sumele cu care era plătită nu-i ajungeau să-şi achite toaletele.

Din cauza acestei veşnice penurii a fost silită să plece la Londra, să joace zece piese plătite cu câte o mie de lei ca să-şi adune banii necesari pentru o operaţie, căci era foarte suferindă. Când a strâns însă banii era prea târziu şi marea , incomparabila şi fermăcătoarea Aimée Desclée a murit în chinurile cele mai grozave la 38 de ani...

Amintirea ei ar trebui să trăiască, mai ales că a scris şi o carte încântătoare „Letres a Fanfan".

Artur Gorovei într'un articol publicat în ultimul număr al Revistei Fundaţiilor Regale, face să reiasă din ceaţa vremurilor figura interesantă a primului nostru mare actor şi creator al teatrului, cu acea pietate şi dar de a evoca trecutul care este numai al său. Cine va căuta să reînvie însă din cenuşa atâtor vieţi, ce s'au consumat pe rugul artei dramatice de la noi, pe un Grigore Manolescu, un Radovici, o Aristiţa Romanescu şi alte atâtea figuri de un interes, o putere de talent şi de evocare a vieţii care-i destină să aibă şi ei un Pantheon?

---

primit dela „Sevastos, G. Călinescu şi Al. O. Teodoreanu" scoate... o .popeie ideologică" pe care ar avea-o cu „Viaţa Romînească", aşa cum ne anunţă grandilocvent în ultimul număr al revistei „Vremea".

Din ignoranţa gramaticei, construieşte un conflict cu Academia Română.

Am cunoscut pe acest domn o singură dată în viaţa mea. Căutam seara târziu, în redacţia unde lucra, pe Corneliu Rudescu, camarad dela liceul militar „Mănăstirea Dealu". Nu sosise. Am aceptat un ceaiu dela d. M. Sebastian şi o conversaţie politicoasă de circumstanţă.

Din această conversaţie a scos 7 articole cu amănunte biografice senzaţionale, cu falsificări şi insinuaţiuni nemaipomenite. Toată lumea m'a crezut prieten cândva la... cataramă cu el, de vreme ce îmi ştia viaţa pe de rost. Procedeul este tipic. L-a utilizat cu G. Călinescu. Contactul cu acest domn însemnează riscul comerţului cu prostul prezumţios, dotat în plus cu fantezie de detectiv. Dă buzna în viaţa oamenilor, se uită pe cheia dormitorului şi povesteşte fantasmagorii. Un om dezagreabil la superlativ.

Deşi Evreu, a dat buzna în lagărul reacţiunii româneşti. S'a proclamat „burghez" (n'are cinci parale în buzunar), raţionalist de specia carteziană (Descartes este filosoful Revoluţiei burgheze), a împrumutat tale quale schemele de gândire şi vocabularul dreptei naţionaliste şi huliganice.

M'a denunţat şi mă denunţă că sunt „marxist", adică o „ciumă naţională", un „om vândut Moscovei şi Cahalului" şi alte idioţii antisemit-patriotarde.

Constatând identitatea limbajului („vorbitor socialist de mahala" în „Vremea"; text apărut cândva şi în „Universul"), n'am de făcut decât o singură declaraţie acestui detectiv ideolog al dreptei: Werner Sombart a notat 187 de propuneri în chestia reformei sociale, iar fiecare gânditor care stă pe picioare proprii adaogă încă una. Faptul că n'am aceptat şi nu accept nicio etichetă îl încurcă pe acest clasificator simplist. Nu vreau să accept corsetele sale.

Singura clasificare adevărată este: pro sau contra mulţimilor umile. Aici intră şi utilitatea metodei materialismului dialectic.

D. Mihail Sebastian s'a dat cu „Regele, Christos şi Naţiunea", n'a părăsit pe d. Nae Ionescu, când acesta a trecut la huligani.

Rămânerea în această tabără şi acceptarea unei prefeţe (unde se sintetizează doctrina antisemită) în fruntea romanului „De două mii de ani...", scris de evreul conştient Iosef Hechter, însemnează o discalificare pentru Mihail Sebastian.

Autorul „Femeilor" (roman voluptuos cu dame epatante) şi al romanului „De două mii de ani..." (cu prefaţă antisemită pentru a provoca scandal) insinuiază asupra „arivismului" meu.

Da. Mi-am renegat şi eu clasa, ca şi el. Am aruncat anatema asupra stirpei de qulaci şi biurocraţi, de ofiţeri, de primari şi de prefecţi, am scuturat praful papucilor „rumânităţilor", care duc atât de sus, pentru a mă apropia, cu mintea şi cu inima, rău pregătite într'un mediu de cadeţi şi de dascăli „rumâni", dar larg deschise intereselor specifice şi pledoariilor pentru cei umili şi ofensaţi. Condeiul meu a fost pus la „Viaţa Romînească", la „Viitorul social", la „Dreptatea" ori la „Adevĕrul", la „Stânga" ori la „Cuvântul Liber" în slujba argaţilor, a pălmaşilor şi a muncitorilor dispreţuiţi în clasa mea, atât cât mi-a permis cenzura efectiv exercitată de ideologii reacţionari ca Har. Ionescu dela „Universul", Ion Dumitrescu dela „Curentul" şi Mihail Sebastian dela „Cuvântul", care mi-au făcut cinstea să mă pună de atâtea ori la stâlpul oprobiului public şi de care mă lovesc mereu dela întoarcerea din străinătate.

D. Mihail Sebastian şi-a renegat clasa. A pornit din ghettoul brăilean pe care îl descrie Ury Benador destul de luminat pentru a prinde adevărul luptelor sociale. Nu avea nevoie să-şi arunce solzi „reacţionari" pentru a vedea democraţia sau materialismul istoric. El şi-a pus peste orbite şi pe creier cu intenţie pene de „curcan" şi de „vânător de munte", socotindu-le panaş. Numai aşa putea urma pe „rumânii" brăileni Nae Ionescu şi Mişu Polihroniadis până în pânzele albe, adică în slujba boierilor mari ai acestei naţii, chiar atunci, când au început să organizeze diversiunea fascistă şi dictatorială prin căderea capului lui I. G. Duca („vândut străinătăţii") şi prin spargerea capetelor nevinovate din ghetto.

D. Mihail Sebastian a renegat pe Evreii săraci — cum remarcă de curând nu ştiu cine în „Şantier" — pentru a se „înfige" printre „Rumânii" cu autoritate.

Eu am renegat fortăreaţa lui status quo, formaţia şcolărească de cadeţi la umbra lui Mihaiu-Viteazul pentru a visa, dela 15 ani, o altă lume, fără conflicte şi ură între naţiile şi confesiile locuind între graniţele ţării noastre, aşteptând nu pe „Messia cu calul alb" şi nici „arhangheli cu buzdugane", ci înfrăţirea universală, pacificarea seminţiilor, eliberarea robilor, într'o democraţie socială, efectivă nu numai în instituţiile politice, ci şi în cele economice, adică fără deosebiri de rassă şi fără exploatarea celor mici.

Pentru aspiraţiile mele, poate vagi şi nesistematizate din lipsă de talent, pot înfrunta cu linişte sufletească ticăloşia insinuaţiunilor lui Mihail Sebastian.

Dar nu cred că Iosef Hechter mai doarme o noapte fără coşmaruri de la fapta rea a publicării primului roman rassist în româneşte (huliganii, în deobşte, n'au nici un talent şi scriu cu ciubota, cu chinorozul ori cu parul), în frunte cu elocventa pledoarie antisemită a celui mai strălucit advocat al tuturor „chestiilor" încurcate: d. Nae Ionescu.

PETRE PANDREA

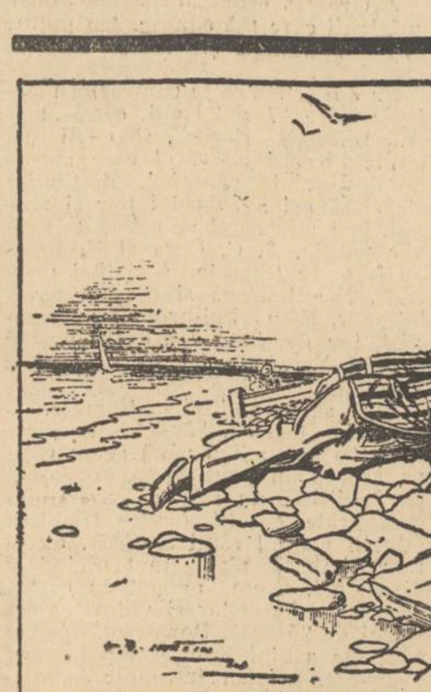

— Cât mai rămâi la mare.

— Tot sezonul.

— Şi cât ţine sezonul?

— Până pleacă ultimul bărbat...

— De ce te-ai culcat pe pietre ?

— Ca să-mi pară patul de hotel... confortabil.

— Te-am prins. Vrei să furi ceva de pe terenul de football?

Amatorul de spectacole gratuite. — De loc! Am venit să-mi reţin locul pentru matchul de mâne.

Adevěrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 719
DUMINICA 16 SEPTEMVRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

In preajma revoluției

Fragmente din volumul „NOSTALGIE"

„Chitaiul"

Lisaveta își dădea multă silință să țină în ordine rufăria chiriașilor.

Dar Răutu nu-și putea explica de ce mai cu seamă cămășile lor nu păreau prea curate, și erau întotdeauna mototolite.

Odată, când îi aduse chiar o cămașă arsă, — se hotărî să caute un remediu.

Prietenii cumpărau adesea zahăr în cristaluri, dela prăvălia chinezească a lui Fu-Yun-Ping.

Acesta era singurul locuitor chinez al Serghinscului, — dacă nu socotim și pe tânărul său slujitor, Ciu-Li-Siang.

Lumea se deprinsese cu el și-l accepta așa cum era.

Personalitatea lui însă atrăgea atențiunea nu numai prin trăsăturile mongolice ale feței, și printr'un port original: coadă, un fel de halat albastru și papuci cu talpă de pâslă albă groasă.

Dar și prin felul lui de trai părea învelit în taină: apărea și dispărea subit,—fără ca cineva să știe, dacă este sau nu este în sat. Și când dispărea, prăvălia lui rămânea închisă, casa încuiată, cu ferestrele astupate, — și la bătăi nu răspundea nimeni, — evident că se ducea împreună cu slujitorul.

Cu greu se putea înțelege cum își mai putea duce negoțul în aceste condițiuni.

Dar și când era în sat, nici nu știai cum deodată îl găseai la spate, — și cum se mistifica, când vroiai să-i pui vreo întrebare.

Vorbea întotdeauna foarte încet, într'un limbaj pitoresc prin schimonosirile neașteptate ale limbii ruse: Nu numai că, neputând pronunța consoana *r*, spunea, de pildă *lus* și *Selghinsc*, — dar recurgea și la întorsături abracadabrante.

Ceiace îl distingea însă, mai cu seamă, era extrema lui politeță, și în acelaș timp — dacă se poate spune așa — inpenetrabilitatea lui.

Politețea lui nu se desmințea niciodată.

Chiar atunci când vreun bețivan îl înjura sau îl bombarda cu pietre, — nu lipsea să salute de trei ori, la fiecare sudalmă și fiecare piatră svârlită:

— Sănătate tale, onolat dumisol!

Iar impenetrabilitatea lui îi inspira câteodată lui Răutu o adevărată teroare.

Cu toată eticheta lui nestrămutată, minuțioasă și nuanțată, când îl priveai în ochii lui negri, cu care te fixa rigid și fără clipire, niciodată nu se putea stabili măcar acel curent de simpatie, de pătrundere reciprocă pe care o poți avea și cu un dobitoc, — cu un câine sau chiar cu un cal favorit: era tot așa de străin și depărtat de tine, cum este un gândac sau chiar o blană de animal împăiat cu ochii de sticlă.

Suferind din cauza stării nesatisfăcătoare a rufelor sale, Răutu își aduse aminte, din citirile lui, că ocupația principală a chinejilor din San Francisco, este spălatul rufelor.

Se hotărî deci să-l încerce pe Fu-Yun-Ping al cărui port era întotdeauna foarte curat.

Ii deschise ușa însuși Fu-Yun-Ping, care imediat își și începu salutările sacramentale:

— Salbun (seară bună), dom Leut.

Un pas îndărăt și o nouă salutare până la pământ:

— Plag meu tlecut, e male stăpân...

Incă un pas și alte trei ploconeli:

— Nevlednic plimile male și dlag mosafil, — stăpân, eu slugă...

Și trecând pragul camerei de alături:

— Poftiți, stăpân, gustale!...

La bătaia lui din palme, apăru în cameră și tânărul slujitor Ciu-Li-Siang, în care Răutu însă recunoscu, uimit, fără doar și poate, o tânără femee.

Atunci înțelese pentru ce Fu-Yun-Ping putea duce viața *nini*, cum se exprimase onorabilul Falalei Falaleici.

Era de mirare însă că, după atâția ani de când Fu-Yun-Ping apăruse în Serghinsc, nimeni încă nu aflase adevărul!

E caracteristic pentru impenetrabilitatea chinezului.

Chiar cel mai minuțios și fidel cronicar s'ar fi obosit de a reproduce exact, cu toate fasoanele și ploconelile, conversația ce urmase între Fu-Yun-Ping și oaspetele său.

Lămurindu-și scopul venirii, Răutu fu asigurat: că este absolut stăpân nu numai pe averea, dar și pe viața lui Fu-Yun-Ping, și chiar a lui Ciu-li-Siang; că nu există jertfă pe care ei n'ar aduce-o numai ca să facă un cât de mic serviciu stăpânului lor Ivan Leut; că simplul surâs al lui Ivan Leut este pentru el, Fu-Yun-Ping, mai luminos decât însuși soarele, și toate planetele și toate stelele cerului; — dar că nevrednicile lui mâini nu se pot ferici de a spăla și călca rufele ilustrului, marelui și învățatului său stăpân Ivan Leut.

Și în acelaș timp, între nenumăratele închinăciuni, nici cea mai ușoară tremurare de surâs nu-i lumina fața, și în ochii lui negri, fixați asupra lui Răutu fără clipire, nu licări nici o scânteere de simpatie sau înțelegere.

Plecând, Răutu se gândi, fără voe la caracterul și la destinul acestei rase misterioase.

Pe când se afla încă într'un sat de lângă Nijne-Udinsc, Răutu a avut prilejul să observe, la lucrările de terasament pentru viitorul transiberian, atitudini atât de caracteristice pentru reprezentanții diferitelor rase, care erau angajați la aceste lucrări.

Masa lucrătorilor o formau chinejii, — în cea mai mare parte oameni înalți și cari păreau robuști. Cu toate acestea munca lor era de vreo trei ori mai puțin spornică decât a lucrătorilor ruși, — cari nu sunt nici ei muncitori faimoși.

Japonezii, de cele mai multe ori oameni mici și slabi, aproape pitici, erau în regulă generală întrebuințați ca supraveghetori, contramaiștri și picheri.

O scenă care se gravă în memoria lui Răutu, îi dădu mult de gândit; și mai târziu îi putu explica numeroasele evenimente din Istoria Extremului Orient.

Era o Sâmbătă, zi de socoteli și de plăți.

Intre un grup de vreo treizeci, patruzeci de lucrători chineji și un supraveghetor japonez, se născu o discuție, — fie pentru numărarea zilelor de lucru, fie pentru calculul salariului convenit.

Japonezul gesticula mânios și striga strident cât îl ținea gura. Chinezii, nemișcați, parcă cântau tânguindu-se îndărătnic, în aceiași notă nazală.

In sfârșit, Japonezul se înfurie, sări în sus ca să poată ajunge la obrazul namilei ce-i stătea în față, și-i plesni o palmă răsunătoare, — odată, de două, de trei ori, apoi ca o veveriță săltă spre altă namilă, spre a treia, a patra...

Și deodată toată turma aceasta de namile chinezești porni în fugă năprasnică, ferindu-și cu mâinile obrazul de lovituri; iar piticul Japonez, alerga țipând după ei, sărind când în spatele unuia, când în al altuia...

Ce-i asta?

Lipsă de resort sufletesc? Fire pacifică, incapabilă de manifestări violente? Dispreț pentru interese materiale? Resemnarea în fața violenței și a exploatării?

Cine poate ști?...

Trebue să simtă și ei vreo nostalgie de ideal...

Povestea Lisavetei

Numai Lisaveta se arăta mai binevoitoare și mai afectuoasă ca oricând, — „oprobriul obștesc îi apropia", — se gândi bietul moș Egorici.

Intr'o seară veni în camera lui și, rezemată ca de obicei de pervazul ușii, cu mânile frământate sub șorț, stătea mestecând par'că ceva în gură, trudindu-se să lege vorba:

— Ivan Egorici! — se hotărî ea însfârșit: să te ferești de varnaci! Te vei nenoroci! Să știi dela mine: cu toții au inimă otrăvită...

Răutu aștepta.

— Eu din pricina unui varnac am rămas oropsită! — gemu Lisaveta.

Și ghiața crăpă.

Sub puhoiul de amintiri năstrușnice, în trebuința, atâta vreme înăbușită, de expansiune, de spovedanie înaintea unui suflet prietenesc, — se revărsă în valuri.

— Rămăsesem orfană de tată, — fată tânără, — dar cu o

CONST. STERE

bună stare: o casă frumoasă și o gospodărie bine durată, zăimcă din zare în zare, — argați buni, — moară cu vad mare, vite... Mamă bună, îndrăgită de mine.

Și...

Veni odată spre seară un drumeț cu traista în spinare...

Nu pusesem încă pâne și cană cu lapte pe polița dela fereastră...

Cum îl văzui de departe, prăfuit și trudit, — mă grăbii să-i duc, pe lângă lapte, și o bucată de porc afumat...

Era încă tânăr, flăcău înalt și sdravăn, cu ochi de jăratec.

Când se uită la mine, zise dulce, dulce:

— „Să trăești, frumoaso!... Tare frumoasă mai ești"...

Și parcă mă arse până la inimă. Cât pe ce, era să cad leșinată.

Și, plecând, mă străpunse din nou cu ochii lui de jăratec și se închină până jos...

Și vântul îi desfira pletele negre și crețe, când îmi spuse:

— „Să trăești, frumoaso! Să-ți dea Dumnezeu noroc, și multă, multă dragoste!"

Și s'a dus cântând cu glasul lui cel dulce, domol, ca un clopoțel de argint:

Oi, tu, frumoasă fată!
Dar n'am de tine parte...
Ah, inimă sărmană!
Ce arzi de-al fetei dor?
In suflet am o rană,
De rana ceia mor...

Și dus a fost...

Noaptea nu-mi găseam astâmpăr.

Ochii ceia de jăratec mă ardeau mereu și glasul cel dulce, ca un clopoțel de argint, îmi cânta: „frumoasă fată... frumoasă fată... frumoasă fată..., de dorul tău eu mor"...

Și deodată, nu mai știu dacă visez sau aud chiar aevea acel cântec dulce, dulce, — doar nu-l cunoșteam încă:

Oi, tu, frumoasă fată!
Dar n'am de tine parte...

La o ușoară ciocănitură în fereastră, văzui că nu visez, — și știam că este el.

Sării ca nebună și ieșii în curte...

Lisaveta, după o lungă reculegere urmă surd:

— Stepan, — așa îl chema, alt nume nu-i cunoștean, cel spus la primărie nu era adevărat, — Stepan nu era om de rând, avea învățătură, întotdeauna purta și câte o cărticică cu el în traistă.

Nu-mi spunea ce faptă îl adusese în Siberia. După semne la brațe și la picioare, trebue să fi purtat lanțuri.

Nici nu știu ce îndeletniciri avea, — dar avea bani. Din pricina aceasta, la primărie nu-i prea cercetau hârtiile.

Stătea la noi în sat câte o săptămână, două, câteodată și mai mult; și apoi se făcea nevăzut; — și iar venea.

Era drumeț.

Dar după purtare se vedea că-i om de altă lume.

Știam dela prietenele măritate și dela fetele mari cum se poartă la noi bărbații și ibovnicii.

Nu era așa.

Mă săruta și mă desmierda.

Și când spunea cu glasul lui dulce: „Porumbița mea albă", simțeam că mor.

Și mă desmierda și mă săruta, și iar mă desmierda...

Când îmi trecea mâna lui dealungul spinării, mă apucau frigurile...

Pierdusem și rușinea cu el, — nu aveam rușine nici când mă săruta... toată.

Și avea pielea dulce, ca de catifea, — și păr moale, moale ca mătasa; și mirosea a busuioc...

O nouă reculegere.

Apoi:

M'a cerut Calistrat Avdeev, — băiat bun și cu stare, — am fost sortiți din copilărie.

Mama, toate neamurile, tot satul stăruiau pentru dânsul.

Nici n'am vrut să aud.

Când lipsea Stepan, așteptam mereu numai să aud cântecul, — și când îl auzeam, nu mai știam pe ce lume sânt...

Din nou tăcere, — numai buzele îi mestecau necontenit:

— Și am căzut grea.

Când îi spusei, și-l rugai să fugim, să trăim în altă parte și fără cununie, — el se posomorî, și-mi zise: — „Un drumeț n'are ce face în taiga cu o muere și cu un șugaciu"...

Tăcui, și-l îndrăgii, parcă, și mai mult.

Și s'a dus, — și acum chiar dus a fost!...

In zadar îi mai așteptam cântecul.

Și am aflat dela un varnac pripășit, — blăstămat să fie din neam în neam! — răcni ea deodată sălbatec: — am aflat dela varnacul cela că Stepan se năimise la hrubele de aur, pe aici, nu tocmai departe, — și că are și nevastă în Rusia, și că primește scrisori și bani dela dânsa...

Așa mi-ai fost!...

Și parcă șerpi veninoși mi-au intrat în inimă.

Și într'o goană, m'am dus la Calistrat.

Și zic: dacă'l omori, te iau de bărbat.

Iar când mă văzu așa despletită și desmățată, singură în casa lui, — mă strânse de mijloc...

Iar eu — cățea turbată! — zic: Mă las, — dar să mi-l omori!... Jură la icoană!...

A jurat...

Dar când veni și-mi spuse: „Varnacul tău a trăit", îmi pierdui cu totul mințile.

— A! mi l'ai omorît, beteagule!...

L-am scuipat în ochi.

Și când îl văzui așa, galben și tremurând ca varga, îi strigai: — Te omor, câne râios!

Și am dat cu toporul în el:

— Ha! mi-ai spurcat plodul!

Și după el!

Abia a scăpat javra!...

Nu mai puteam vedea pe nimeni din sat.

Când flăcăii încercau să se apropie, le arătam dosul, și le spuneam vorbe proaste...

Mă suduiau și mă huiduiau, ori când mă vedeau. Nu mai puteam scoate capul în lume...

Și după o tăcere:

— Și am lepădat copilul, — un băețel, — înainte de vreme, — la șase luni... O stârpitură hâdă, — îl spurcase cânele cel de boșorog!... L-am trăsnit cu capul de prag...

Doborîtă de viziunea evocată, cu geamăt și scrâșnire de dinți, Lisaveta se boci:

— A! sărăcuțul nevinovat!... Ce scroafă sălbatecă am fost...

Poate trăia — puiul mamei! — și era om, și sprijin la bătrâneță.

Fața-i sbârcită și aridă se crispă de durere greu stăpânită:

— Și alergai prin sat, — urmă bătrâna: să găsesc pocitura ceia blăstămată, să-l răpui.

Bătrânii satului m'au prins, m'au legat, m'au bătut cu vergi în fața lumii...

Mirul însă s'a sfătuit să acopere toată treaba ca să-l scape pe Calistrat.

Bătrâna se întunecă și mai mult, — și parcă se silea să-și înăbușe grăbit amintirile:

Mama a murit de rușine...

Mă părăsise și trăia din milă pe la neamuri.

Când am aflat că-i pe moarte, m'am dus s'o văd...

Dar ea cum mă zări, — își ridică brațul lung, lung și uscat, și mă blăstămă...

Nu m'a iertat...

O tăcere mai lungă:

Și trăesc, așa cum mă vezi, mai bine de cincizeci de ani, singură ca o bufniță, și dușmănită de sat, fără rost și bucurie...

A murit demult și Calistrat, — se zice de inimă rea, — că nu-și mai venise în fire...

Nu l-am iertat nici eu...

Nu-l iert!

Da!...

Se întoarse, porni spre ușă, — după puțină șovăire reveni, aruncându-i încă odată:

— Zic: Să te ferești de varnaci! Să știi dela mine: că varnacele sânt încă mai afurisite...

Și aceasta este tot o jertfă a forțelor oarbe!

Să fie și el, Ion Răutu, pe veci robit lor?...

C. STERE

Notă. — „Nostalgie", al cincilea volum din ciclul „In preajma revoluției".

Helada

Așteptare

Facă Notos care mișcă
Algele'n adânc să fie
Luntrea ei trandafirie
Sigură ca o podișcă.

Nereidele să-i spună
Bunătatea'naltei pronii,
Și să-i fluture-alcionii
Scăpărări de clar de lună.

Fie-i gândul meu prielnic
La dus jertfă și jertfelnic
Iar la'ntors făclie fie-i;

Krătere cu vin adastă
Infundate'n crama viei
Gura ei de floare castă.

N. DAVIDESCU

Dincolo de mine

Vreau sufletu'n oglindă să mi-l văd,
Să râdă că e dincolo de mine,
Că sbuciumat pe valuri de prăpăd,
In zare licărește-un țărm de bine.

Zadarnic însă vreau să-l oglindesc,
Oglinda numai chipul îmi arată —
Ca un strigoi de care mă'ngrozesc —
Și o arunc în țăndări sfărâmată.

Când vor rămâne ochii neclintiți,
Intorși spre cerul nopții fără stele,
Oglinzile să nu le-acoperiți,
Lăsați să râdă sufletul în ele.

D. N. TEODORESCU

Din volumul CORABII DE HARTIE care va apare în curând.

Actualitatea

Note de excursie

Cheile Bicazului

...Pădurile străbătute în goana mașinei, unde deoparte și de alta a șoselei copacii își fugăreau siluetele vrând să ne întreacă, locurile umbroase nesfârșite inundate pe alocurea de galbenul luminos al soarelui, munții care se zăreau de departe ca un șir nesfârșit de cocoașe de cămilă, da culoare albastră-violetă, toate se lasă întrecute de locul care se numește cheile Bicazului.

...Nourași albi-roșietici se ridică din adâncimi, străbat vârfurile pădurilor, unindu-se în cele din urmă cu albastrul neîntinat al cerului.

Stâncile uriașe își arată din când în când colții prin desișul copacilor, de unde apar pârâiașe care se scoboară grăbite și se ascund nu știi unde.

Bicazul se rostogolește printre bolovani, împroșcându-ne cu apa-i rece, parcă ne-ar primi cu pâne și sare... Sgomotul asurzitor pe care-l oferă, ți se pare neobicinuit, însă mai târziu te „familiarizezi" cu el și începi a-l îndrăgi.

Se zăresc Cheile... Deoparte, un perete de stânci colțuroase și umede, din care se preling picături reci... De cealaltă... un alt perete acoperit pe alocurea cu brăzișori, caută a întrece vis-à-vis-ul.

Jos, Bicazul care domină, continuă rostogolirea printre bolovanii uriași în cascade spumoase și, noi, pășind pe un „tapis" format din pietre mici, mari înconjurate de fire de apă.

Sgomotul infernal al Bicazului reduce posibilitățile noastre de comunicare la strigăte.

O privire îndărăt, apoi pe pereții mărginași și în cele din urmă spre înălțimi, unde nu se zărește decât o mică pată albastră, seninul cerului, te ameţeşc.

Entuziasmul e de nedescris.

Alecsandri în „O călătorie în munți" spune că excursioniștii care-l însoțeau, la vederea unor priveliști, au scos o duzină de „A!" și „O".

La fel am făcut și noi.

Traversarăm o punte formată din doi drugi puși laolaltă... O stâncă verticală, care ne întâmpină, pare că barează drumul. O cărăruie nebănuită și misterioasă te transportă în alt „coridor". Aici alți pereți, dar spre deosebire de cei dintâi, sunt bătuți de razele soarelui.

Inaintând trecerea se îngustează. Ai impresia că vârfurile stâncilor, așezate față în față se împreunează.

Bicazul vesel și iute te însoțește petutindeni ca o gazdă prietenoasă. La o cotitută, drumul se lărgește formând un fel de „rotondă".

Ici, curge de pe stânci Bicazul sub foma unei adevărate cascade... După ce a trecut câteva „hopuri" apa-i spumoasă și albă dispare ascunzându-se. Colo, paravane uriașe de stânci amenință, gata să cadă. Dealtfel pe tot traiectul stâncile amenință ca un fel de sabie a lui Damocles.

Grote, găuri săpate în inima stâncilor, își cască gurile întunecoase.

Ne oprim din loc în loc pentru a lua fotografii... Singurele posibilități de mărturie pentru cei de acasă.

Regretăm faptul că nu sunt accesibile pentru fiecare, aparatele care odată cu luarea fotografiilor să înregistreze și sunetele...

Tunelul cu care se termină defileul Cheilor, este operă omenească, fiind scobit pe o lungime de câțiva zeci de metri, în inima unei stânci.

De aici, de pe un zid-parapet observi în voe măreția naturei.

Stâncile acoperite de brazi lasă să se întrevadă jos, sclipirile apelor ce fug, în timp ce sus, vârfurile neatinse încă de picior omenesc, zâmbesc cu satisfacție.

Un cuib de vultur singuratic printre ramurile unui brad, domină...

Seninătatea cerului se asociază pentru complectare.

Liniștea e întreruptă doar de claksoanele mașinilor dinspre Miercurea-Ciucului, pline de vizitatori.

Reintoarcerea o facem înspre asfințit lăsând soarele în urmă.

Oboseala ne face să trecem de multe ori indiferenți pe lângă proaspetele noastre cunoștințe de câteva ore.

Dealtfel și ele, stâncile, rămân nepăsătoare. In unele locuri, totuși parcă se împreunează, vrând să ne închidă drumul..

Bicazul aleargă cu eternu-i sgomot.

Intrarea în chei o admirăm din nou căutând a ne întipări cât mai bine imaginea. Preconizăm o filmare sonoră a Cheilor pentru ca fiecare să le poată vedea frumusețile și să le audă simfonia...

Stâncile uriașe care dimineața, în plin soare erau roșii-cărămizii, acum și-au îmbrăcat o haină albastră-cenușie, pregătindu-se de somn.

Luna albă se ridică încet.

Culoarea verde a pădurilor se înegrește pe nesimțite.

Focul din vărăriile pe lângă care am trecut dimineața, arde acum mai vârtos.

Culoarea roșie a calciului luminează în jur.

Țăranii își păstrează pozițiile de dimineață, muți, cu ochii țintă spre foc...

Mașina odihnită ne așteaptă.

SOLO AURIAN

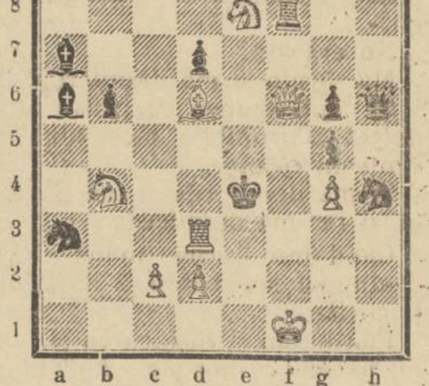

ȘAHUL

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București 1.*

PROBLEMA No. 774

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**"
— Vivat București! — (36)

9 + 11 = 20

2 ≠

PROBLEMA No. 770

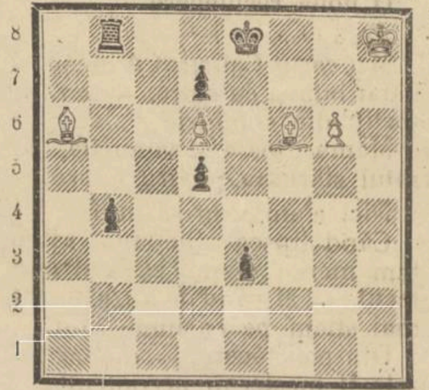
de **Dr. L. Lazarus**, București
— Dedicată Cercului de Șah „Tura" —
(Corectură)

11 + 8 = 19

2 ≠

PROBLEMA No. 775

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**"
— Two bishops — (37)

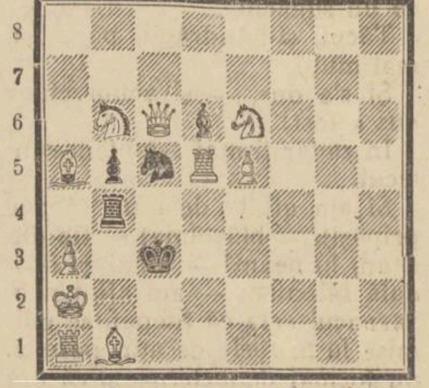

5 + 6 = 11

4 ≠.

PROBLEMA No. 776

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**"
— Huhtanen — (38)

10 + 5 = 15

Invers 4 ≠.

Selbstmatt 4-er.

SOLUȚII

No. 746. *(Rosenfeld).* – Alb Ra6, Dh8, Ta5 și b8, Nh1, Cc4 și g4, Pc2, d4, é3, é5, é7, g3 și g7. Negru: Ré4, Tf8, Nf3 și g1, Cf1 și f5, Pf2, f6 și g5. Mat în 2 mutări. — 1. Tb4!

No. 751. *(Gross).* — Alb: Rf4, Cb7 și g2. Negru: Rh8, Nf8, Cb1 și C6. Mat ajutor invers în 3 mutări. 1. Cd6, Cd4; 2. Ré5, Cc3; 3. Cf4, Ng7 ≠.

No. 729. *(Schlarko).* (Corectură) Alb: Ra4, Tb8 și d8, Pb3 și g4. Negru: Ré7, Tc8, Cg8, Pb4, b7, c7, é4, f4, f6 și h6. Mat maximal invers în 7 mutări. 1. Rb5, c5; 2. g5, Tc6; 3. g×f6+. T×f6; 4. Té8+, Rd6; 5. T×g8, Tf8; 6. Rc4 T×b8; 7. Tc8, b5 ≠. Și după aceăstă a doua corectură problema de față are o dublă soluție: 1. Td4, Tf8; 2. T×é4+, Rd6; 3. Té6+, Rc5; 4. Té7 (é1, é2, é3, é4, d6, f6:) T×b8; 5. T∼, Tf8; 6. T∼, Ta8 ≠.

No. 758. *(Hochberger).* — Alb: Rh2, Tc6 și h7, Nf3, Cf5, Pc4, é2, g4 și g6. Negru: Rg5, Th8, Nh1. Mat maximal invers în 4 mutări cu aceleași piese. 1. Th3, Ta8; 2. Tc8, Ta1; 3. Na8, N×a8; 4. Tg3, Th1 ≠.

Rectificare. — In problema No. 754. *(— Merope —)* dama albă trebuie mutată din *h1* la *g2*.

Berichtigung. — Im Problem No. 754. *(— Merope —)* versetze man die w Dame von *h1* nach *g2*.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Științifice

De câtă albumină are nevoe omul?

Părerile savanților sunt foarte împărțite în ceeace privește consumul de albumină necesar omului.

Astfel fiziologul german W. Heupke, susține — pe baza unui bogat material documentar (observații și experiențe) — că minimul de albumină necesar organismului nostru este de treizeci până la patru zeci de grame pe zi.

Milioane de oameni își satisfac nevoia de azot printr'un aport cotidian de albumină, variabil între cincizeci și șaptezeci de grame, fără să sufere vreo vătămare a sănătății.

Heupke crede că o cantitate de 80 de grame pe zi este perfect suficientă. Un consum mai mare poate produce perturbațiuni organice.

Tot,, apa grea"...

Actualmente se fabrică la Princeton 3 grame de apă grea în fiecare zi. Grație procedeului folosit, costul de producție revine la vre-o 5 dolari (cca 500 lei) gramul.

Se speră că în acest sezon se va fabrica pe calea aceasta o cantitate de vre-o 6—7 kilograme de apă grea.

Produsul va fi folosit în curând în experiențele relative la creșterea celulelor canceroase.

Apa grea fierbe la o temperatură mai ridicată decât apa obișnuită. Pe de altă parte, ea oprește creșterea plantelor, ceeace îndreptățește ipoteza că ar exercita o acțiune inhibitivă asupra funcționării normale a protoplasmei.

Savanții americani Ingo W. D. Hackh și E. Westling, profesori la Universitatea din San Francisco, au sugerat ideea că organismul omenesc, evaporând o mare proporție din apa ce-o cuprinde, se îmbogățește progresiv în apă grea.

După părerea lor, acțiunea acesteia asupra protoplasmei ar putea fi una din cauzele bătrâneții.

Ochelari pentru vedere sub apă

Se știe că ochiul nostru, adaptat pentru vederea în aer, nu ne permite să vedem decât foarte greu obiectele sub apă.

Grație unei recente invențiuni, datorită englezului R. E. Cornish, putem vedea sub apă, cu ajutorul unor ochelari prevăzuți cu sticle șlefuite în mod special.

In chipul acesta, operațiile scafandrilor, precum și încercările de salvare submarine, vor fi considerabil ușurate.

Aripile fluturilor organ de respirație

Naturaliștii cunoșteau de multă vreme faptul că pe aripile fluturelui se găsesc niște mici deschideri, dar nu se putea explica rolul fiziologic al acestor orificii.

Iată însă că de curând s'a putut dovedi că avem a face cu organe respiratorii, destinate să satisfacă consumul de oxigen al fluturelui, în timpul sborului.

Intr'adevăr, în timpul sborului, obicinuitul sistem respirator nu e suficient. O dovadă este că, astupând aceste găuri cu ulei, fluturele obosește imediat în sbor și cade la pământ.

Aur din cer

Savantul englez, H. G. Hawler a stabilit — prin analize minuțioase — că pietrele meteorice conțin urme fine de aur, care au putut fi puse în evidență și prin probe de laborator.

Aceste cantități de aur sunt însă atât de minime, încât nu prezintă nici o importanță din punctul de vedere al unei eventuale exploatări practice.

Electricitatea distruge insectele.

In America s'au făcut de curând încercări d-a combate insectele parazite ale cerealelor, cu ajutorul radiațiilor electrice de înaltă frecvență.

Grație deosebirei de conductibilitate electrică, insectele și ouăle lor sunt încălzite mai repede decât semințele grâului, și ucise la o temperatură inofensivă pentru cereale.

Un alt avantaj al acestui procedeu constă în faptul că, grăunțele de grâu astfel tratate, încolțesc mai repede decât celelalte.

Temperatura plantelor

In timpul din urmă, oamenii de știință au încercat să măsoare temperatura plantelor. In acest scop s'au practicat găuri în țesutul acestor plante și s'au introdus în ele termometrul. S'a constatat astfel că cactusii, precum și alte plante asemănătoare, în special cele bogate în secrețiuni grase, se pot încălzi în interior până la 52 de grade Celsius.

Există viața în alte planete?

Răspunsul la această întrebare pare a fi negativ.

Intr'adevăr, din constatările observatorului astronomic Lowell — din Statele Unite — rezultă că atmosfera planetelor Saturn și Jupiter e alcătuită în cea mai mare parte din metan și amoniac, adică două gaze otrăvitoare, care, din fericire, nu se ivesc prea des pe pământ.

Deasemenea Uranus și Neptun sunt înconjurate de o atmosferă analoagă, numai planeta Marte ar putea cuprinde eventual oxigen în atmosfera ei și deci ar face posibilă viața.

Un vapor-uzină termică

Sunt câțiva ani decând savanții francezi Claude și Boucherot au făcut cunoscut lumei științifice o senzațională descoperire: posibilitatea de utilizare a energiei termice din mările tropicale. Principiul invențiunii era următorul: prin diferența de temperatură între straturile calde dela suprafață și cele mai reci dela fund se creiază o energie termică, care poate fi captată și utilizată pentru diferite scopuri, fie că se instalează pe loc o centrală termo-electrică, deservind apoi cu electricitate o regiune întreagă, fie că energia este transformată în forță motrică, în orice moment pe bordul unui vapor.

Această din urmă metodă a fost adoptată de curând de inventatorul Georges Claude, care a adaptat vaporul „La Tunisie" în uzină termică și a părăsit în ziua de 4 Septembrie portul Dunkerque, pornind în larg spre Rio de Janeiro. Vaporul-uzină, odată ajuns în regiunile tropicale, va utiliza — după cum am spus mai sus — diferența de temperatură între straturile dela diversele adâncimi. Excedentul de căldură, transformat în energie, va permite producerea de mari cantități de ghiață, care vor fi consumate în capitala Braziliei.

Intr'un interview acordat ziarului francez „Excelsior", un asistent al savantului francez afirmă că, grație procedeului Claude, toate coloniile franceze ar putea să-și procure în condițiuni foarte bune, energia electrică necesară pentru industriile lor.

S'a descoperit microbul cancerului?

Savantul german, profesorul dr. Bremen, a reușit să identifice în țesuturile bolnavilor de cancer prezența unui micro-organism, care inoculat în organismul viețuitoarelor provoacă tumorile maline.

Doctorul Bremen crede că acest micro-organism ar fi agentul cancerului.

Pe de altă parte, la congresul internațional de științe, ținut de curând la Frankfurt am Main, profesorul Dr. Schiling, a declarat că, după toate probabilitățile, micro-organismul izolat de doctorul Bremen, chiar dacă este agentul de provocare a tumorilor maline, nu trebue să fie neapărat chiar microbul cancerului.

Anemia plantelnr

Nu numai animalele, ci și plantele pot suferi de anemie.

Intr'adevăr, anumite frunze nu au o strălucire de verde intens, ci mai degrabă o colorație palidă și aproape albă. Asemenea plante suferă de lipsă de fier, căci absența acestui element este cauza pentru care materia verde a frunzelor nu există în cantitatea suficientă.

Plantele „anemice" pier de cele mai multe ori încetul cu încetul.

I. S.

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Visele și influența lor asupra bolilor. — Ce este streptococul? — Moralitatea nouilor generații, de dr. Demetrescu. — **Cancerul este ereditar? — Copilul e un rival în căsnicie?— Cauzele de nervozități la fetițe. — Toamna și tusea convulsivă. — Sezonul strugurilor: mâncați struguri. — Inițierea sexuală. — „Negativ". — Regimul alimentar al cardiacilor.— Nașteri fenomenale.— Prișnițul. — Tuberculoza în regiunea Brașovului.— Consultațiuni medicale și grafologice.**

Vasilie V. Rozanov

Lumea literelor are acum o pioasă comemorare.

Sunt 15 ani dela moartea lui Vasilie Rozanov, scriitor sovietic care și-a început cariera văzând strălucirea romanului psihologic rus al lui Dostoevski și Tolstoi, a participat la înflorirea școalei simboliste și în cele din urmă a fost martorul revoluției. Data nașterii l-a așezat între două generații. Nefiind nici maestru, nici elev, având afinități cu Dostoevski și Tolstoi pe deoparte și cu Merejkovski pe de alta se sustrage influențelor, comparațiilor și clasărilor. Este cu totul singur și simte această singurătate, golul, liniștea și nimicnicia tuturor lucrurilor. Era singur și în viață avea impresia că trăește pe o insulă nelocuită. Această singurătate i-a creat un caracter și l-a îndreptat spre o direcție sigură; aprofundând ideia nemărginirii și a veșniciei l-a interesat abstractul și universalul; considera organizarea universalului întocmai cași a existenței sale. Toate tainele sale mici sau mari, toată filozofia lui profesională interioară, le strigă — căci și el, cași toți ceilalți scriitori ruși face filozofie. Are un simț foarte desvoltat și face impresia că mai mult gândesc ochii și porii lui decât creerul. Vede ideile tot atât de concrete cași obiectele pe care le pipăe. Simte căldura soarelui, greutatea pământului și prezența morții.

In „Apocalipsul timpurilor noastre", scris în 1918 când lumea murea de foame, se simte foamea scriitorului care cerșește cititorului să-i dea ceva de mâncare. Nefiind cenzurat își definește fără a ezita ideile lui religioase până la cele mai mici amănunte. In Apocalips, Rozanov condamnă creștinismul, care pentru el este ceva rece, ceva de ghiață, egal cu moartea.

Toate tendințele lui se îndreaptă spre încercarea de a separa viața de religia creștină și de a arăta că Dumnezeu este al celor vii, nu și al celor morți. Zeul morților este Isus, de aceia se și explică pentru ce crucea este simbolul lui Crist. Rozanov nu crede nici în nemurire, nici în judecata din urmă; arată lupta și negația reciprocă care este între mormânt și leagăn, între viață și moarte, între Golgota și Betleem.

Adevărata biserică pentru Rozanov este familia și numai aceia unde sunt și copii. Cași Luther repeta mereu că celibatul este o ipocrizie. Slăvește rodirea neîncetată, pământul moale și gras, viața care mișună, seva primăverii, viața sexuală. Mai mult decât Noul Testament îl interesează Biblia. Studiază cu pasiune religia evreiască cu speranța că va găsi în ea o legătură între Dumnezeu și sex, singura dovadă a autenticității religiei. Il interesează religia egipteană și zeul lor de odinioară, zeul-animal. Când o ghicitoare i-a spus odată că linia vieței pe palma lui nu are capăt, el i-a răspuns „că viața e veșnică, singurul lucru ce-l dorește și de aceia urăște atât de mult moartea!"

Rozanov, în viața lui exterioară era un clevetitor, un curios, care voia să afle cele mai intime lucruri ale oamenilor. Il interesează toate, în special liniștea lui, apusul și sunetele clopotelor de seară. E egoist și cinic. Când este prooroc, când țăran. Se cufundă în idei abstracte, dar e preocupat de corpul îndurerat al oamenilor. Odată divinizează pe Tatăl și pasiunea lui către Fiu, când imortalizează pe popa rus, atunci când e lacom și beat.

Toată viața lui spirituală și trupească a fost un dualism.

A scrie, pentru Rozanov, scriitorul sovietic, este un act fiziologic. Scria cași cum respira. Fiecare mișcare a gândului lui era condusă de un cuvânt. Cărțile lui sunt ca o radiografie, nu ascund nimic, nici chiar plăcerea lui de a minți. In afară de „Apocalipsul vremurilor noastre" a mai scris „File risipite", „In lumea neclară și nesigură", „In jurul zidurilor bisericii", „Biserica rusă", „Figura posomorîtă", „Singuratecii". Apoi o întreagă serie de însemnări mărunte, note, reflexiuni, care amintesc mult „Pensées" ale lui Pascal.

Stilul lui Rozanov este inspirat de Biblie și ziare. Găsim în el asprime, bogăție și colorit al tablourilor, vorbirea patetică și brutalitatea expresiilor Vechiului Testament. Stilul lui este viu țesut. Citindu-l respiri, râzi, plângi, te simți obosit, simți nevoia de ceva mai simplu și mai curat — și ai impresia în cele din urmă a unui lucru confuz și neclar.

ELENA EFTIMIU

Teatrală

Grădinile de vară

Teatrul Jignița

In jurul actorului vienez Leo Strassberg s'a strâns o trupă a cărei reprezentații pigmentate cu accente de reală bună dispoziție, atrag un public numeros.

Sâmbătă seara, o nouă premieră a venit să confirme eforturile pe care direcția și trupa le încearcă pentru închegarea unui spectacol. Pe o scenă insalubră cu decoruri mizere actorii au izbutit totuși să înăbușe orice obiecție ce ar putea fi adusă cadrului în care s'a desfășurat spectacolul. Jocul lor, dansurile, cântecele, textul spiritual — au avut calitatea de a risipi în toată grădina o veselie generală.

Tablourile „Lift-Boy", „Conferința Păcii" și „somnambulul" au fost izvoare de humor pe care actorii au știut să-l speculeze cu alese mijloace teatrale.

Insemnând aici câteva rânduri pentru modesta companie dela „Jignița" voim să atragem atenția asupra unui precoce talent dramatic. E vorba de micuța Seidy Glück *în vârstă de numai doisprezece ani care în tabloul „Lift-Boy" a epuizat un întreg și compact tezaur de însușiri scenice. Interpretând un rol care la alte teatre se joacă — în ocazii similare — de artiști reputați care-și fac o specialitate din a se travesti în copii, micuța Seidy Glück a reușit să se mențină tot timpul tabloului la un superior nivel de artă dramatică. Trecând cu ușurință dela replici usturătoare la situații ce strâneau coarda duioșiei și dela joc degajat de scenă la dans și cânt, fetița de doisprezece ani a izbutit să însuflețească întreaga scenetă care cuprindea o fâșie din viața de ghetto.*

Jargonul pe care-l vorbește Seidy Glück nu-l înțelege toată lumea, dar arta ei scenică, mai presus de orice rețetă de limbaj, e accesibilă înțelegerii oricui.

Un motiv serios ca spectacolul să merite să fie văzut.

fl.

Literatura Universală

Ştefan Bársony

Trandafirul din Tersatto*)

Pe malul mării Adriatice, în vârful stâncilor cenuşii, este un mic sat croat, Tersatto.

Printre ruinele vechiului castel din apropierea acestui sat, vremea zi de zi macină; spiritul romantic al evului mediu suspină prin coridoarele părăsite; prin camerele circulare cu ferestre înguste; prin desişurile buruienoase, totul vorbeşte de generaţiile de mult stinse ale Frangepanilor: **) armele de război şi statuele de marmoră albă.

Privirea castelului e aţintită deasupra golfului albastru, pe a cărui mal prosperează oraşul Fiume, stând acolo pe stâncă cuprins de melancolie mută, întocmai ca un vultur bătrân, pentru care nu mai există focul întineritor al paserei Phoenix.

Sus e cerul albastru, jos se întinde marea albastră; la picioarele stâncei, într'o adâncime de o sută metri murmură, flecăreşte grăbitul râu Reşiţa; printre pietre creşte paracherniţa, pe peretele muşchios şopârle cu spatele verde pândesc micile muşte, cari se joacă la razele soarelui, iar prin crăpăturile pereţilor bastioanelor mărăcinişul şi buruenile şi-au croit drum, volbura căţărându-se peste tot locul.

Castelul e pustiu, de mulţi ani nu-l mai locueşte nimeni. Dela moartea ultimului proprietar, contele Nugent, numai o santinelă circulă în jurul castelului; o santinelă morocănoasă, tăcută, care în vecinica tăcere ce domneşte acolo şi în societatea morţilor din morminte, a însălbătăcit, a devenit mizantropă şi mută ca un cartasian. Cercetătorilor ruinelor, santinela le răspunde peste umăr şi nici nu mulţumeşte pentru bacşişurile ce i se dau; dacă însă cineva observă în grădina părăsită a castelului Frangepanilor un mic colţuşor ascuns, îngrijit de mâni omeneşti cu multă atenţie, şi admiră trandafirul alb ce înfloreşte acolo, atunci muţenia santinelei încetează şi ne spune o mică istorioară despre acel trandafir alb.

■

In Tersato a fost un bătrân, care avea o frumoasă fată brunetă.

Fata se ducea la Fiume, unde a făcut cunoştinţă cu un pescar. Ştiţi domnule, inimile tinere sunt ca iasca, ochii tineri sunt ca focul viu; cine a văzut pe pescar şi pe fată uitându-se unul la altul, uşor a înţeles că ei nu sunt fraţi.

Fata a fost înfocată, pasionată. De când a îndrăgit pe acel flăcău, blânda porumbiţă s'a schimbat în gaie, jurându-se că ori va fi aceluia pe care-l iubeşte, ori moartea se alege de ea.

Intr'o zi de Duminică, seara, când fata croată s'a reîntors de la Fiume, a adus cu ea un copăcel de trandafir. Tatăl fetei a plantat trandafirul, fata l-a udat, apoi a îngenunchiat înaintea lui şi a spus o rugăciune.

Bătrânul croat şi-a privit uimit fata, care i-a spus: „Odată ai să înţelegi aceasta, tată..."

De atunci zorile dimineţii totdeauna acolo găseau pe fată, stelele lucind de sus peste ea. Apoi într'o seară a udat pentru ultima oară trandafirul. Toate gândurile ei erau numai la trandair, pe care-l pândea neîncetat, uitându-se la frunzele lui, la toate încolţirile lui. Când razele soarelui erau prea calde, îi făcea umbră cu părul ei întunecos; l-a apărat, l-a desmierdat, până ce a început să se formeze cel dintâi boboc.

Atunci fata a luat de mână pe părintele ei şi l'a dus la copăcelul de trandafir îmbobocit.

—Floarea aceasta e soarta mea; din ea se desfăşură asupra mea aurora ori giulgiul.

— Copilă, copilă! Ce vorbeşti tu! Ce are de a face o floare cu soarta omului .

Fata şi-a îmbrăţişat părintele.

— Dintr'o sută de copăcei de trandafiri, el l'a ales pe acesta. Apoi neam dus împreună la Rita, ştii la vrăjitoare, şi i l'am arătat.

— Şi ce a spus Rita?

— „Este viaţa ta dacă e roşu; moartea ta dacă e alb."

. . . .

In dimineaţa următoare, bobocul de trandafir s'a deschis. A fost alb. Alb ca zăpada. Fata nu a plâns, dar faţa i s'a îngălbănit. A rupt bobocul.

Intr'o zi de Duminică şi-a îmbrăcat haina de sărbătoare, împletindu-şi bogatul ei păr brun, aşa cum îl împlătesc femeile.

Apoi a plecat la Fiume.

Acuma, pescarul nu a mai aşteptat-o. Fata a fost cuprinsă de nelinişte; a umblat pe la toate vapoarele cunoscute, a trecut pe la toate osteriile pe cari iubitul ei avea obiceiul să le cerceteze, dar fără să-l găsească. A coborât apoi pe cheiu unde a întrebat pe pescari, însă nici unul dintre ei nu a putut să-i spună ceva despre flăcău. Atâta ştiau că brazzera lui deja din zori nu a mai fost în port.

Fata se uita la marea întinsă, pe a cărei suprafaţă ca oglinda se mişcau nenumăratele brazzere, mici ca pescărelii. Dar pe întreaga depărtare străbătută de ochii ei pătrunzători, nu a văzut brazzera căutată. Atunci s'a reîntors în port, unde s'a aşezat pe o bancă de piatră, fierbinte de razele soarelui, şi a aşteptat.

Bobocelul de trandafir şi-a pierdut frăgezimea, ea l'a udat cu apa sărată a mării, care şi mai mult l'a veştejit.

A răsărit apoi luna, când oglinda mării s'a schimbat ca într'o pânză de ghiaţă, peste care brazzerele lunecau fără zgomot. Când vedea apariţia vre-unei vântrele albe pe mare, ea se ridica de pe banca de piatră şi se uita mai pătrunzător.

In sfârşit, dinspre Cherso, a sosit caicul aşteptat. Noaptea fiind luminoasă, fata l'a recunoscut din îndepărtare. A voit să-l strige, dar atunci a văzut că în brazzeră este o altă fată.

A surprins-o aceasta, dar nu a avut nici o teamă. Când caicul a debarcat, ea a aşteptat la mal pe pescar. Pescarul a încremenit văzând-o.

Fata croată şi-a lăsat privirea spre cei doi. Tăcerea pescarului a spus mai mult ca orice vorbă: fata cealaltă era frumoasă. Inima ei sângera de durere. S'a apropiat de pescar şi i-a spus.

— Priveşte, trandafirul nostru e alb.

Pescarul s'a recules; fata cealaltă voia să plece de acolo.

— Lasă-mă în pace! a răspuns el.

Fata croată a simţit ceva, ca şi când cineva i-ar fi străpuns inima cu un cuţit.

— Priveşte-mi capul! a zis ea.

Flăcăul numai atunci a observat că părul fetei croate e împletit ca al femeilor.

— Priveşte-mi capul! a zis ea din nou. Tu trebue să înţelegi aceasta, tu trebue să ştii că pentru tine m'am pieptenat aşa. Spune-i fetei acesteia să plece.

—Lasă-mă în pace! a continuat el să zică şi întorcându-şi capul, a voit să plece, dar fata i-a prins braţul.

— Vrei să mă ucizi? Bătrâna Rita să fi avut oare dreptate ?

— Astăzi nu vorbi despre aceasta.

— Văd, că tu nu ai nici o grabă?

—Astăzi nu, mâine viu la tine.

— Dar dacă până mâine durerea mă ucide ?

— Eşti copilă!...

— Sunt mamă!.....

Flăcăul s'a cutremurat şi buimăcit a privit capul fetei. Ea l'a prins de mână.

— Vino cu mine. Tu eşti al meu.

Cealaltă fată a zâmbit batjocuritor, iar pescarul i-a văzut zâmbetul.

— Nu, astăzi nu pot merge cu tine. Rămâi cu bine.

Şi a plecat fără ca fata croată să-l mai oprească.

. . . .

A trecut o săptămână şi pescarul nu s'a mai dus la Tersatto. In zadar a fost aşteptat; fata croată s'a veştejit, a devenit palidă ca acel boboc pe care l-a rupt de pe copăcelul de trandafir. Săptămâna întreagă a plâns şi s'a rugat; în a şaptea zi apoi şi-a desplătit părul împletit ca al femeilor şi a plecat din nou în port.

Era tot o zi de Duminică; brazzera flăcăului sta gata de plecare, legănându-se pe apă. Fata s'a aşezat în ea.

Nu peste mult apoi a venit pescarul, cu cealaltă fată.

Fata croată i-a primit zâmbitoare.

— Nu te supăra, am ştiut că o să vii. Am treabă la Cherso, ia-mă şi pe mine.

— Te-ai liniştit?

— Doamne, dar n'ai crezut că a fost serios ce am făcut? Am fost nebună; acum nici nu mă mai gândesc la cele întâmplate.

— E maj bine aşa. Eşti fată cumintе, iar ce priveşte copilul.....

Fata croată a isbucnit în râs.

— Ce, tu ai crezut? Am voit numai să te sperii...

Toţi trei au râs, dar mai mult fata croată. Ajunşi în port s'au despărţit.

— Trebue să mă duci şi înapoi. Da?

— De ce să nu te duc. Dar să fi la timp aici.

. . . .

In cursul zilei cerul s'a înourat puţin, iar spre înserate a început să bată uşor vântul. Barca de pescar a plecat de timpuriu, ca să preîntâmpine furtuna şi întunericul nopţii.

Cu jumătate oră mai târziu erau pe apa netedă. Caicul era dus de vânt; sburând spre Fiume.

Fata croată a şezut la cârmă şi a cântat o romanţă. Vocea ei dulce, profundă, se ridica în văzduh. Ceilalţi doi, apropiaţi unul de altul, o ascultau.

A trecut o oră, vântul bătea mai tare, valurile se ridicau furioase pânzele au fost lăsate jos. Când pescarul a terminat cu aceasta, un nour mare şi întunecat a trecut pe cer, acoperind totul deasupra sânului Quarnero a Adriaticei.

Cu un sfert de oră mai târziu, numai farul din Fiume a mai arătat direcţia spre care trebuia să meargă brazzera.

La cârmă şedea tot fata croată, iar ceilalţi doi vâsleau. La malurile mărei toţi se pricep la vâslit.

Era întunerec, depărtarea drumului nici nu se putea bănui. Cei din caic au devenit tăcuţi, ne mai văzându-se unul pe altul.

Vântul cu putere arunca de icicolo brazzera, care acuma era aproape să fie în primejdie.

Intre şueratul vântului, deodată s'a amestecat un plâns sfâşietor. Fata croată plângea. Flăcăul a lăsat lopeţile şi prin întunerec a trecut la celalt capăt al bărcei. Fata a îngenunchiat în barcă, apăsându-şi mâinele pe faţă. Când pescarul a ajuns la ea, s'a ridicat, a îmbrăţişat pe pescar şi l-a sărutat cu foc. Apoi repede l-a lăsat şi a sărit în mijlocul bărcei. In clipa următoare, pescarul a auzit un ţipăt şi când şi-a întors privirea în partea aceia, s'a văzut singur în brazzeră.

— Vai, domnule, noaptea aceea a fost o noapte de groază! Flăcăul într'una striga numele celor dispăruţe; în întunerecul infernal însă nu a văzut nimic, nu a auzit nici un cuvânt! Intreaga noapte a petrecut-o pe mare; a plâns, s'a rugat şi a blestemat. Totul a fost zadarnic! Zorile dimineţii au găsit valurile liniştite. Pe suprafaţa plană a mărei numai pescărelii înotau, marea ascunzându-şi bine secretul ei, fără ca ceva să arate locul catastrofei.

Cu câteva zile mai târziu, la golful Mal-temps, apa a aruncat la mal două cadavre, dintre cari unul şi atunci mai ţinea strâns cu amândouă mâinile grumazul celuilalt cadavru, unghile fiindu-i adânc băgate în carne.

Fata croată s'a răzbunat...

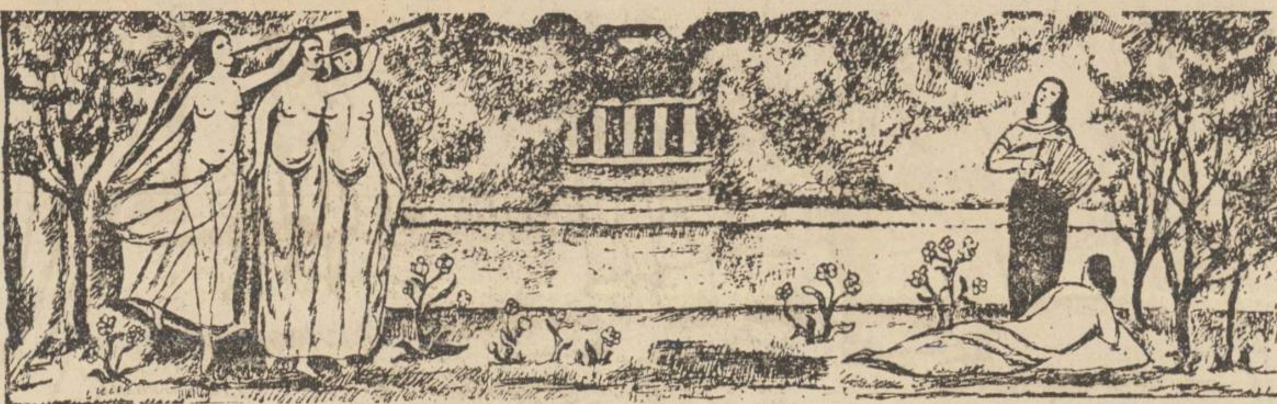
Dar ce s'a făcut pescarul? am întrebat pe santinelă, când a încetat de a mai vorbi.

— Pescarul, domnule? El e aici, înaintea d-tale. Pedeapsa lui este ceeace i-ar fi putut fi fericirea: îngrijeşte ultimul vlăstar al trandafirului alb al frumoasei fete croate.

AL. ŢINŢARIU

*) Autorul acestei nuvele, acum decedat, a fost un apreciat scriitor maghiar din Ungaria. La cererea mea, de mai mult, mi-a cedat printre altele şi lucrarea ede faţă pentru traducere în limba română.

**) Familie nobilă de origină croată. Nota trad.

Albert Rhyss Williams
(America)

Cercetaşii sovietelor

Era într'o zi festivă când am vizitat şcoala din Dikonka. O expoziţie de broderii... Un cor cânta „Peste munţii de piatră". Apoi un imn revoluţionar: „Sfânta armată a muncii".

— Opriţi, strigă Natalia Alexandrovna, cuvântul „sfânta" trebuie înlocuit cu „luptătoarea".

Şi s'a cântat aşa...

S'a dansat apoi hopakul, „viscolul", acompaniate de balalaikă. Afară, în curte, s'a jucat pisica şi şoarecele. Impreună cu noul preşedinte al volostei fugeam în jurul şi înăuntrul cercului, până ce şoarecele cel mare american căzu în labele pisicuţei ukrainiene, spre satisfacţia copiilor. Am devenit prieteni pentru totdeauna.

A doua zi dimineaţa, însă, voind să strâng mâna unuia din nouii mei camarazi, am întâlnit o opunere dârză. Mâna se ridică dreaptă deasupra capului băiatului şi rămase nemişcată. El îmi zise:

— La tinerii leninişti, strângerea de mâni este interzisă. Timp furat şi molipsire.

In asemenea împrejurări am întâlnit pe Panas, tânăr leninist sau pionier şi, în seara zilei următoare, el m'a condus la sediul organizaţiei, într'o casă veche din dosul bisericii.

Bătăii noastre în uşă, a răspuns o somaţie.

— Cine-i? Prieteni de-ai muncitorilor şi ţăranilor sau duşmani?

— Prieteni, lăsaţi-ne să intrăm.

Se aud bocăninturi de picioare şi voci bombănind.

— Am pierdut cheia.

— Bleg mai eşti!...

Apoi uşa se deschide şi intrăm într'o cameră slab luminată de o lampă fumegândă şi o lumânare.

Pe pereţi portrete mari reprezentând pe Lenin, poetul Chevtchenko şi, cu caractere ukrainiene era scris codul pionierilor:

Pionierul e adept al apărării intereselor clasei muncitoare şi al învăţământului lui Ilitch.

Pionierul este fratele mai mic al komsomolului şi comuniştilor.

Pionierul nu fumează, nu bea şi nu spune porcării.

Pionierul se poartă bine cu animalele folositoare; împotriva lăcustelor, şorecilor şi a câinilor vagabonzi, el duce însă o luptă fără cruţare.

Pionierul învaţă serios. Acela care nu iubeşte cărţile nu va fi niciodată pionier.

Pionierul se aşează, se ridică şi umblă cu spatele drept. Alminterea el ar avea aerul unui bătrân, distrus, cocoşat, şi inima lui n'ar mai funcţiona normal.

Pionierul se spală cu grijă, fără să uite gâtul şi urechile. Aducându-şi aminte că dinţii sunt amicii stomacului, el îi curăţă zilnic.

Afară de acestea mai erau încă cinci alte articole de acelaş gen.

Nu este vorba de un cod oficial al pionierilor, ci de anumite reguli speciale stabilite de *Ladyr*, şeful sau *vojak* cum îl numeau.

Acesta este un băiat cam de vreo şaisprezece ani, bondoc, oacheş, bine dispus, îmbrăcat cu o tunică moştenită de la un soldat, fără mâneci şi despicată la coate.

Tatăl-său a fost omorât de către albi, iar el stă împreună cu mamă-sa într'o casă pe care aş putea-o găsi „scoborând ulicioara de răsărit până la un bordei aşezat deacurmezişul, care are o capră prăpădită, în dosul unei îngrădituri curmezişe. Acolo locuim noi".

Mizeria n'a lăsat vre-o urmă nici în spiritul său nici asupra imaginaţiei sale. El mi-a dat un scaun, în dosul unei mese, înaintea a şaizeci de copii şi discuţia întreruptă asupra spălatului podelei pentru festivităţile din Octombrie este reluată.

După părerea băeţilor, aceasta e, din totdeauna, o muncă de femeie.

— Da, zice Ladyr, *vojakul*. Dar nu va fi aşa întotdeauna. Băeţii nu trebuie să se deie în lături dela corvezile penibile şi murdare. Dacă totuşi se dau, ei nu sunt pionieri.

Luzenko, în etate de 10 ani, se face şampionul fetelor.

El e de părere că nu trebuie despărţiţi pionierii în băeţi şi fete, ci în mari şi mici. Primii trebuie să spele podeaua, iar cei din urmă să culeagă frunze şi să împletească ghirlandele.

In acest sens s'a hotărât, şi adunarea a luat în cercetare lipsa de disciplină.

— Marfa Lisorik, tu ai lipsit de două ori. Pentruce?

— Mi-era frică să umblu noaptea.

— Ah! la, la! — în străinătate pionierii sunt băgaţi la închisoare şi torturaţi, iar pionierei noastre, aci, i-e frică de întuneric!

Marfa protestează că ei nu-i e frică de închisoare, dar că'n fiecare seară, când ea se pregăteşte să se ducă la club, Babuşka îi spune nişte poveşti cu Baba Yaga, atât de înspăimântătoare, încât când deschide uşa, îi trece un fior prin spate.

— Şireată mai e Babuşka! Celelalte babe, pare-se, sunt mai puţin ingenioase în a împiedeca copiii să meargă la club. Strategia obişnuită constă în aceea de a-i duce la biserică. Astfel se scuzau doi pionieri. Vojakul a profitat de acest prilej şi a ţinut o lungă cuvântare solemnă asupra religiei.

Am aflat atunci că atâta vreme cât copiii depind de părinţii lor din punct de vedere economic, ei trebuie să asculte. Dacă i se ordonă să meargă la biserică, pionierul trebuie să meargă. Insă el trebuie să se forţeze să nu se roage, să nu facă cruce şi pe cât îi e posibil să nu aprindă lumânări la icoane. Asemenea dacă, aflându-se la o nuntă sau la un botez, tatăl-său îi dă un pahar cu samogon, el nu trebuie să-l refuze, dar trebuie să facă tot posibilul ca să nu-l bea, ci să verse conţinutul jos sau pe fereastră.

Pentru vojakul Ladyr nu mai e nici o îndoială că părinţii sunt un ghimpe în picioare... Dar din punct de vedere filosofic, el le tolerează existenţa. Nimic din impertinenţa caracteristică tinereţii în atitudinea sa faţă de ei.

El explică cu grijă pionierilor cum vechea generaţie a fost crescută în religie, beţie şi respectul proprietăţii private; că având în vedere aceasta, nu trebuie să fie blamaţi pentru ideile lor false, pentru apucăturile şi prejudecăţile lor; ei trebuie trataţi cu tact şi bunătate. Trebuie obişnuit cu slăbiciunile lor şi nici odată să nu fie înfruntaţi. Sfaturi care nu erau împrăştiate în zadar. Se puteau observa rezultatele la primul meu pionier: Panas.

La întrebarea mea:

— Pentruce a fost desfiinţat strânsul mânii? — el răspunde că două sute de mii de ruşi au murit de tifos, din care douăzeci de mii au luat microbul din strânsul mânii.

Eu i-am atras atenţia că, cu toată campania gazetelor contra strângerii de mâni şi cu toate pancardele care o opresc în birourile sovietelor, practica continuă totuşi chiar la comunişti şi komsomolniki.

— Ştiu asta, răspunse el. Dar trebuie să avem răbdare cu vechile generaţii. Ele nu se vor schimba cine ştie cât. Ele sunt nevindecabile. E datoria tinerilor leninişti să meargă pe drumul cel adevărat.

Atitudine critică şi tolerantă.

Acum se ia legământ unui nou pionier.

Vojakul nu poartă nici un semn distinctiv care se pot observa la oraşe: nici ţignal, nici tobă, nici batistă roşie. El se ţine numai de salutul, toate cinci degetele strânse şi ridicate deasupra capului. Degetele reprezintă cele cinci continente locuite de oprimaţi pentru a căror liberare pionierul luptă şi-i ţine deasupra capului pentru a demonstra că aceste preocupări sunt mai presus de orice.

Candidatul repetă legământul:

— Promit şi dau solemn cuvântul meu de a fi credincios muncitorilor de a munci eu însumi, de a urma învăţământul lui Ilitsch, legile şi obiceiurile pionierilor.

— Tu eşti acuma pionier al Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. In lupta pentru liberarea muncitorilor fii gata! — declară cu gravitate vojakul.

— Oricând gata! răspunde băiatul.

E foarte greu pentru un băiat timid de-a fi multă vreme centrul privirilor. In aşteptarea lui bucuroasă el îşi vâră adânc mânile în buzunarele pantalonilor.

— El a călcat articolul 8! — se aude vocea de clopoţel a unui băiat.

Vojakul confirmă spusele tânărului formalist spunând că, un pionier care ţine mânile în buzunare, nu poate să fie oricând gata.

Şi iată cum începe micul joc politic: Oratorul Luzenko şi un alt „as" sunt aleşi arbitri, şi iau loc pe bancă alături de vojak. Cinci rămăşiţe de creioane sunt scoase cu grabă şi se mâzgăleşte hârtie, servindu-se de perete, de geamurile şi de spatele vecinului. Bucăţile de hârtie se amestecă, se bagă într'o şapcă, din care fiecare pionier la rând, scoate câte una.

— Bine. Să vedem chestia pe care ai ales-o, se adresează vojakul unui băiat din primul rând, şi, luând hârtia el citeşte:

— Ce a dat revoluţia din Octombrie poporului?

— Pământul, fabricile şi libertatea, răspunde „din inimă" băiatul.

— Ce este comunismul?

— O societate unde nu e nici războiu, nici bogaţi, nici săraci, nimic altceva decât muncitori liberi...

Aceasta a spus-o tot „din inimă"...

— Cărei clase un pionier nu trebuie să dea nici un fel de ajutor?

— Acelora care exploatează munca altuia: bogaţii, banditii şi *nepmanii*.

Erau chestiuni simple, studiate şi repetate adeseaori la club.

Aproape fiecare pionier ştia dinainte răspunsul.

— Cine a fost camaradul Lib...nit? bolboroseşte o fetiţă citind frântura ei de hârtie.

— Liebknecht, corijează Ladyr. Cine a fost el?

— Nu ştiu, murmură fata.

— Arbitri! Arbitri! notaţi-o! strigă mai multe voci cu satisfacţie. Iar arbitrii răspund cu solemnitate:

— Am inscris-o.

Un altul este notat pentrucă confundă pe Bakunin cu Bucharin.

Chestiunile: „De cine trebuie să asculţi de tata sau de mama" şi „cine are mai mare valoare, boul sau vaca?", sunt eliminate ca fiind apolitice.

Alte chestiuni: „Unde s'a născut Chevtchenko?" „Cine a fost Kerensky?".

In sfârşit, luând o hârtie din mânile unei fetiţe, vojakul citeşte:

— Cine este Ladyr?

Mare bucurie. Auditoriul isbucneşte în cascade de râsete în timp ce fetiţa băiguie:

— Dar... dar..., tu eşti acesta...

Din nou veselie când arbitrul Magas, incapabil de a spune unde s'a născut Lenin, e forţat să se înscrie el însuşi. Şi mult mai caraghios a fost atunci când vojakul a încercat să explice ceeace este specializarea; o întoarce pe o parte, apoi pe alta şi, în cele din urmă, abandonează lupta spunând că are ideea în cap, dar nu poate s'o explice. Arbitrii, fără milă, îl înscriu.

S'a terminat cu chestiunile.

Se dă citire numelor pionierilor înscrişi şi delicvenţii sunt chemaţi să se prezinte înaintea înaltei curţi politice.

— Pionier Kalnik, spune arbitrul Panas cu severitate, tu n'ai putut să răspunzi, trebuie deci să recitezi ceva.

— Nu, nu, strigă mai multe voci, mai bine să cânte.

— Pionieri, replică Ladyr, voi aţi ales arbitri; lăsaţi deci ca ei să hotărască pedepsele.

Vinovatul recită o bucată din Chevtchenko.

— Pionieri Drucko, o ghicitoare: ce n'are ochi, dar arată drumu' altora: n'are creier dar ştie să socotească?

— E stâlpul indicator al verstelor.

— Incă o ghicitoare: ce are patruzeci de mantale şi nici una nu e încheiată?

— Varza.

Un alt delicvent e condamnat să danseze „Hopak". Apoi arbitrii compun un cor cu mai mulţi „înscrişi". In program se află un cântec de anul nou, plin de ameninţări la adresa caselor care nu dau nimic:

Dacă nu ne daţi ouă, o să zdrobim picioarele puicii.

Vojakul protestează: aceste cuvinte calcă articolul 4. Pionierii trebuie să fie buni cu animalele şi să nu zdrobească picioarele puilor. Mai mult: puii ar putea să aparţie unui ţăran sărac şi chiar dacă e vorba de puii unui kulak, pionierii trebue să se abţie dela violenţe individuale.

In general, vojakul se declară satisfăcut de şedinţa politică.

Intr'o altă noapte a fost mult mai rău şi a trebuit să se ajungă la „urmăriri".

Cinci copii au fost aleşi judecători, apărătorul a fost tânărul apărător Luzenko şi Ladyr a făcut oficiul de procuror.

— Noi avem nevoie de disciplină, tovarăşi pionieri. Unii membri se poartă ca şi cum n'ar fi la club ci la bâlciu şi flecăresc ca babele la fântână. Şi apoi sunt chestiuni care n'au ce căuta aci. De exemplu: ce erau gladiatorii? Probabil că acela care a pus această întrebare a cetit o carte unde e vorba de aceasta şi vrea să facă caz de ştiinţa lui. Inainte de a pune o asemenea chestiune, trebue studiat. Cei mai mari criminali sunt acei care suflă. Ei suflă adesea răspunsuri false. Cer judecătorilor ca să hotărască ca de fiecare dată când un pionier va sufla sau i se va sufla, să fie exclus din club pentru două seri, ca numele să fie afişat pe tabela neagră, şi dacă va recidiva, delicventul să fie declarat contra-revoluţionar şi exclus definitiv.

Apărătorul nu încearcă a para atacul procurorului asupra disciplinei pionierilor. Dar el declară că „aceste acuzaţiuni contra acelora care *suflă* nu sunt întemeiate. Să se precizeze cine a suflat şi cui i s'a suflat. Dealtmnteri dacă un pionier cunoaşte răspunsul ce trebuie dat, îi este greu să nu şoptească, iar pionierul care nu ştie, cu puţin ajutor, va cunoaşte răspunsul. Rechizitorul procurorului e prea aspru şi cer tribunalului să-l respingă".

— „Judecători! strigă procurorul. Apărătorul nu cunoaşte primele cuvinte ale comunismului. Eu vă repet că „a sufla" niciodată nu e bine. Nimeni „n'a suflat" vreodată lui Lenin. Şi oricine merge pe drumul lui, nu va pune bază pe creierul altuia, ci numai pe propriul său creier. Cererile mele sunt juste şi eu le menţin.

Desbaterile se termină în mijlocul indignării *vojakului*. Judecătorii ies în coridor ca să delibereze. O jumătate oră după aceia ei se întorc cu verdictul.

—Pentru ca munca să fie cât mai bine organizată, Inalta Curte politică declară:

1) Pionierii trebue să se comporte mai întâi de toate în acord cu principiile comuniste;

2) Chestiunile trebuiesc puse după o studiere prealabilă.

Cântecele, poeziile şi ghicitorile trebuie învăţate.

3) Acei care suflă şi acei cărora se suflă vor fi declaraţi pionieri renegaţi ai Uniunii republicei socialiste sovietice şi ai clasei muncitoare din lumea întreagă.

In româneşte de I. FELEA

Poeme din Ady

Cântecul înmormântării vesele

Pe zi ce trece toţi se urâţesc,
Nici tristeţea nu-i frumoasă după ce-a trecut
Şi eu de mult trecutul nu-l mai iubesc.

Inima în sus mi-am ridicat
Şi am vestit la bocitoare:
Fericit cine în cântec vesel e 'ngropat.

Bucuria e sortită spre declin,
Forma ei eternă e schimbarea
Şi bucuriile într'una vin.

Tot ce ai frumos şi feciorie
Aruncă-le odată cu-amintirea,
Prezentul prinde-l slobod şi cu bărbăţie.

Poartă tânăr, chiar de umerii nu vor,
Când te obsedează din trecut
Umbre fără rost, ca'ntr'un decor.

Cine nu-i azi, n'a fost niciodată,
Hoţului îi e povară amintirea,
Omul liber uită şi drumuri alte cată.

Viaţa e minut ce 'ntr'una trece.
De fiecare clipă te desparte c'un sărut
Şi suferă'n prezent şi îţi petrece.

Ori şi cât ar fi prezentul de nătâng,
Eu trecutului nu voiu fi rob,
Ochii mi-i închid, la piept îl strâng.

Cântarea sângelui, luptă minunată

Pomii încă nu sunt deşi de frunze
Dar ce deasă e lumea şi ce vie.
Sub tufiş de muguri se ascund
Chipuri fără stâmpăr de mitologie.

Infioară încă răsuflarea iernii,
Dar sburdând şi slobod şi uşor.
Hei, cum mi-ar plăcea să mă'ntind desgolit
Pe un pat de iarbă chemător.

După liniştea ciudată vine sgomot greu
Şi sub fiecare coperiş de frunză
Ca într'o scăpare dulce fug
Sărut după sărut să se ascunză.

Fiecare faţă poartă mască de iubire,
Nimeni, nimeni nu are răbdare,
Arde şi îngheaţă şi te bate
Fierbinţeala tristă dintr'o sărutare.

Cântarea sângelui, luptă minunată,
Melodii străbune, spasm tremurător.
De pe pomi, din tulburarea sângelui
Florile cad mirositor.

Ai văzut o floare neagră

Ai văzut o floare neagră,
Fiind ciudată-o ai călcat.
Dumnezeul desfrânării să te ierte
De-i păcat.

Intr'o dimineaţă, pe un drum de târg,
In măcelărie inimă-ai văzut.
A fost inima mea pe care-ai iubit-o,
Ci eu n'am ştiut.

Şi acum aici aş fi şi cer şi vreau,
Eu sărman şi înşelat, inimă rea.
Imi iei şi-mi duci plată de sânge cuvenită,
Tinereţea ta.

GEORGE POPA

Primii pași

Scrisoare deschisă d-lui Pamfil Șeicaru

sau Note asupra Arheologiei românești

Nu intenția unei polemici cu domnia-voastră, stimate domnule Șeicaru, mă îndeamnă să vă scriu rândurile acestea. Ci numai voința fermă de a restabili adevărul, năzuința ce mi se pare demnă de orice spirit luminat. Și în acelaș timp dorința de a vă pune la îndemână date și informații, care să vă facă să vă schimbați părerea nedreaptă ce pare să o aveți despr știința arheologică românească, în faza ei actuală. Căci oricât de vastă ar fi o inteligență, oricât de vioiu și de neastâmpărat un spirit, el nu va putea niciodată cuprinde toate ramurile activității omenești cu o informație amănunțită și completă. Străin de mișcarea arheologică, d-voastră n'ați putut avea firește pentru articolul din no. din 10 Septembrie, decât amintiri și simple impresii. De aceia nimeni nu v'ar putea lua în nume de rău cele scrise acolo. Sunt sigur însă că ele au întristat adânc pe arheologii noștri, care nu se așteptau să audă, din partea spiritului înțelegător și larg, din partea sprijinitorului de acțiuni frumoase care sunteți, cuvinte nedrepte.

Vorbeați, d-voastră între altele în acele rânduri, despre uriașa activitate a lui V. Pârvan și despre realizările ei uimitoare. Adăugați însă, că după moartea lui, acea activitate și acele realizări au rămas în paragină. Afirmația aceasta, îngăduiți-mi să v'o spun, nu corespunde adevărului. Toate căile trase și deștelenite de V. Pârvan, tot ceeace a început el odinioară, se continuă astăzi. *Dacă nu peste tot* cu aceiași siguranță de metodă, cu aceiași savantă pregătire pe care o avea el, dar cel puțin cu aceiași patimă. Și asta nu înseamnă puțin. Căci înseamnă esențialul.

Arheologia românească e un șantier lăsat în părăsire? Dar umblați dealungul Dunării și veți vedea pe tăpșane sau în ostroave cetățile preistorice scoase una după alta la iveală. Sau numai dați ocol Bucureștilor și veți vedea aici, lângă d-voastră, acelaș lucru. Cutreerați Oltenia și Banatul. Cercetați nordul Moldovei cu malul Prutului și al Nistrului. Consacrați două zile țărmului mării și veți vedea lucrându-se la Adam-Klissi și la Caliatis, la Capidava ca și la Istria ioniană. La Istria pe care desigur nu ați văzut-o, căci altfel n'ați fi putut spune că rodul muncii lui Pârvan e lăsat în părăsire. Și în turneul acesta arheologic dați-vă osteneala și aveți o curiozitate: întrebați pe cei ce-i veți găsi lucrând în praful șantierelor cu ce bani lucrează. Poate că ei se vor sfii să răspundă sau se vor mulțumi a da din umeri. Dar vă voiu răspunde eu în locul lor: cu bani din propriul lor buzunar sau cu câteva mii de lei smulse după târgueli și tărăgăneli de luni întregi dela o „Comisie a Monumentelor Istorice" sărăcită și neputincioasă. Nu vă vine să credeți? Eu vă asigur că e totuși așa.

D-voastră rămâneți uimit, și cu bună dreptate, în fața activității uriașe a lui Pârvan. Este de netăgăduit că omul acesta a fost de o putere de muncă, de o forță dominatoare de neasemuit. Pârvan era tipul șefului, al conducătorului de oameni. Să se fi născut în altă zodie, ori în altă țară ar fi ajuns dictator sau cap de oștire. Dar aceste calități nu i-ar fi slujit prea mult dacă nu l-ar fi ajutat împrejurările. El a avut norocul să aibă un August prieten în defunctul Rege Ferdinand și alți ilustri prieteni ce însemnau ceva în conducerea trebilor țării acesteia. Și așa s'a făcut că Pârvan a putut dobândi lucrul, fără de care nu se poate face nimic în arheologie: banii. Au fost ani — și notați bine, înainte și imediat după răsboiu — când numai suma afectată săpăturilor trecea de un milion. Șantierul dela Istria, atunci ca și astăzi cel mai mare din toată țara, avea numai el singur între 400.000 și 600.000 lei anual. Așa a putut Pârvan să desgroape Ulmetum și Capidava și Istria și să miște din loc mii de tone de pământ și de piatră, desvelind ziduri de lungime de kilometri și sute de monumente.

Și astăzi, veți întreba? Nimic mai simplu. Să luăm chiar exemplul de anul acesta. Șantierului dela Istria îi fuseseră dați, pe hârtie, 100.000 lei, sumă cu mult inferioară nevoilor lui, dar care reprezinta totuși ceva. Acum două săptămâni această sumă a scăzut la 60.000 lei. Iar până la încasarea ei, care nu va avea loc probabil decât în Octombrie, va mai scădea încăodată cu 10—15.000 lei. Totuși la Istria se lucrează de o lună încheiată încontinuu. Cum lucrătorii nu pot aștepta totuși problematica venire dela București a fondurilor, îi plătește directorul șantierului, deocamdată din buzunarul lui. Mă abțin dela un comentariu al faptului sau dela o concluzie. Le veți trage, dacă o doriți, d-voastră înși-vă.

Cât privește pe ceilalți directori de șantier, care anul acesta sunt prevăzuți cu sume ridicule variind între 10.000 și 15.000 lei, ei n'au încasat încă nici un ban. Și nu-i vor încasa înainte de Noembrie când va fi prea târziu pentru a se începe lucrul. Iată deci un an pierdut zadarnic.

Mai cereați, dacă nu mă înșel, în rândurile d-voastre, d-le Șeicaru, o sinteză pe baze arheologice a trecutului nostru. Or, opera aceasta nu se poate realiza azi. Și nici într'un viitor prea apropiat. In tot cazul nu înainte de a se cunoaște ce se ascunde în fiecare metru, în fiecare palmă din pământul acesta păstrător de taine. Lăsând deci deocamdată la o parte această realizare care e numai de domeniul viitorului, vă pot asigura însă că arheologii noștri au pregătite în cartoane studii ale căror concluzii sunt atât de uimitoare și de neașteptate că ar înminuna și pe marele lor profesor și înaintaș, care totuși cu vasta lui înțelegere fusese în stare să prevadă și să bănuiască multe. Studii de o însemnătate covârșitoare pentru istoria noastră de început, care însă nu pot vedea lumina zilei pentru acelaș motiv pentru care cetățile stau în adânc, în întuneric, și pietrele se ascund în pământ, oarbe: lipsesc banii.

Și acum dacă după cele înșirate mai sus n'am reușit să vă conving încă — ceeace nu m'ar mira dată fiind lipsa-mi de îndemânare — nu-mi mai rămâne decât o singură cale: să vă las să vă convingeți singur. Incercați deci să găsiți într'o zi, într'o Duminică, un ceas liber pe timpul amiezii. Și duceți-vă de vedeți Muzeul Național de Antichități. Săriți apoi câteva case îndărăt, la Muzeul Municipal din Calea Victoriei. Coborîți în sălile de jos, în semi-întunericul și tăcerea lor tanică de catedrală pustie. In altă zi, zi de lucru de data asta, duceți-vă la Biblioteca Academiei Române. Și odată acolo, cereți și cercetați colecția „Daciei", a revistei „Ephemeris Daco-Romana", a „Revistei Istorice Române", a „Anuarului Institutului de Studii Clasice", a „Istros"-ului, în sfârșit. Veți vedea acolo lucruri, veți vedea fapte și nume pe care e inutil să vi le dau eu aici. Veți face singur descoperirea că arheologia românească există și astăzi și într'o formă care, ca și pe timpul lui Vasile Pârvan, face cinste și științei și țării. Și sunt sigur că descoperirea aceasta vă va bucura. Și cu obiectivitatea și cavalerismul de totdeauna al d-voastre, nu veți întârzia fără îndoială a recunoaște nu meritele, dar munca, dezinteresarea, pasiunea de cercetare și de adevăr ale arheologilor români, cât și frumoasele rezultate ale străduințelor lor.

EMIL COLIU

La țară

lui Sandu

Colindând prin sat cărări
Și cu ochii'n patru zări
Iscodind, zăresc: mărunte
Fete, care merg spre punte,

Drumul alb de praf, un dud
Și-un copil cu părul ud
Cățărat în pom, în fugă
Și venit dela ierugă.

La o parte-un treier scoate
Nori de fum și 'n juru-i gloate
De copii se joacă 'n paie.
Joc îi zici? Eu văd... bătaie!

Ce-i la noi acasă? Moartă
Curtea toată. Dar la poartă?
E-un moșneag, păzind de răi
Casa popii și pe-ai săi.

Tu-mi erai, vede-te-aș mare,
Sandule, moșneagul care
Se văzuse de departe?
Să te faci voinic și parte

Aibă popa, tatăl tău
De băiatul lui cel rău,
Care, totuș, drept să spun
Dupăce adoarme-i... bun.

Lugoj A. G.

Tu ți-ai turnat în suflet otrava îndoelii

Tu ți-ai turnat în suflet otrava îndoelii,
Acum când cerul ninge petale parfumate,
Când vaetul durerii e-acum așa departe,
Când liniștea dorită o simți în tine iară
Tu ți-ai turnat în suflet otrava îndoelii.

Miresmele plăpânde și visurile dragi,
Vin iar să te 'mpresoare în fragedul lor zâmbet
Și să te poarte iarăși cu molcomul lor umblet,
Spre țări îndepărtate în care înfloresc
Miresmele plăpânde și visurile dragi.

Vibrândele viole și-azurul clar și blând
Nu te recheamă oare spre calde fericiri,
Spre-aromitoare basme și scumpe năluciri?
Auzi, cum te îmbie din nou la altă viață
Vibrândele viole și-azurul clar și blând.

OLGUȚA ALEXANDRESCU

Victorie?

A. mă iubea. Spunea ea și eu o credeam adeseori și în fața ei, întotdeauna mă cuprindea o stare fizică ce nu mi-am explicat-o niciodată. Sufletul meu vibra așa cum frunzișul plopului, la cea mai mică adiere, se mișcă, chiar dacă, din nici o parte zarea n'a pornit să sufle ușor.

Dar cine n'a trecut pe acolo? De la omul acoperit în întregime cu păr, trecând pe scara evoluției, prin mine, care mă cred nițel mai civilizat ca el, deși uneori singur mă speríi de mine, toți au avut și vor avea criza asta, pe care n'o înțelegem.

A. era ființa care-mi provoca convulsiuni sufletești și mă crispa trupește. In brațele moi, catifelate, orizontul tot se reducea la mărimea conturului lor și restul dispărea.

Noțiunile elementare de timp și loc se volatilizau, gonite de aroma și căldura îmbrățișărilor ei.

A durat mult timp și nu de ajuns, dragostea asta.

Dar azi, am început să simt că torța se stinge. Am stat și am judecat, să pot înțelege. Da! De câteva zile A. cochetează cu un prieten al meu. Și de-odată mi-am dat seama. Toate scenele ce îmi trecuseră pe sub ochi și care nu-mi spuneau alteori nimic, toate, toate au azi alt înțeles. Ea cochetează. Desigur în această afirmație este și nițică sugestie, însă hai să judecăm drept.

Mai întâi, când i-am prezentat pe amicul meu, *era foarte bucuroasă*. Bine, dar bucuria nu spune nimic. De câte ori nu ești vesel când cunoști pe cineva!

După aceia am început o discuție, în care ea s'a asociat la părerile lui, contra mea. Chiar mi s'a părut că ține să întărească această potrivire, deși eu cred că am avut perfectă dreptate. Nu-i nimic, fiecare e liber pe gândurile lui, și eu, și ea și amicul meu. Atunci de ce să mă simt prost pentru atâta lucru?

Ei! Până aici povestea e veche. S'a întâmplat cred, de foarte multe ori. Mi-aduc aminte că am citit-o chiar, într'un roman.

Cu amicul meu, ne-am mai întâlnit și a doua oară, în casă la un cunoscut. Uite, când mi-aduc aminte seara aceia mă indispun. Ce s'o mai descriu? E foarte simplă.

Tot timpul a stat într'un colț cu el, vorbeau, se uitau prelung unul în ochii celuilalt, iar eu îi priveam.

M'au rugat să complectez un careu de poker. De-abia îl jucam. Ea însă insistă să joc și... am acceptat. Eram, prin voința ei, dat factor comun.

Bine! Dar nici seara asta n'are să țină un veac, deși eu am găsit-o destul de lungă. Spre casă m'a întrebat dacă m'am distrat. Am mințit: „foarte bine!". Apoi mi-a povestit cu aer inocent ce a făcut ea, cu detalii.

Mi-a spus părerile prietenului meu în materie de femei, deși le știam prea bine și le-a subliniat ca interesante. Apoi.

— Știi, e nițel ștrengar, mi-a făcut multe complimente. Nu ți se pare că-mi face curte?

— Nu!

Un nu, răstit și care spunea clar să termine căci nu-mi place. Mințeam a doua oară. Și asta, pentrucă m'a învățat ea.

Ei, cu toate astea, îmi spuneam eu, tot nu e mult. Ea s'a distrat atunci seara, pentrucă descoperise în amicul meu un *causeur*, pentrucă avea façon acceptabil, pentrucă era bine îmbrăcat și mai avea și cărare la mijloc.

Se vede că pe-atunci nu uram încă pe amicul meu. Pe ea o vedeam oarecum copilăroasă, că dă atenție la orice floricică de stil, că în fine îi ascultă nimicurile.

Ah, minciunile spuse femeilor în mod vag, dar cu scop precis!

Totuși, zilele astea am ghicit, pe cale de instinct, că mă va lepăda la gunoi. Mă văd mușcat ca un măr, în care au rămas urmele dinților și roșul buzelor și — apoi aruncat.

In asemenea momente, sângele simt că mi se urcă tot în cap și am senzația clară că pot ucide. Trebue însă să mă liniștesc. Să reiau firul amintirii, de unde l-am lăsat...

Scena ce mi-a încordat sufletul și trupul ca unui animal gata să sară la luptă, s'a desfășurat așa:

Primisem delegația din partea cercului nostru de petreceri, să organizez una, cu prelungire. Lucru nu tocmai ușor, toți având gusturi rafinate, iar eu mijloace reduse.

Am acceptat pentrucă vrea *ea* și aveam încredere în gustul ei. Deci speram să am concursul ei. Mi-a spus însă, imediat, că e foarte ocupată, tocmai acum și mi-a înșirat o sumedenie de motive, care m'au contrariat dar nu m'au supărat.

Avea desigur treburi, a căror importanță eu nu o pot înțelege, pentrucă dragostea, ziceam eu, de n'ar fi fost așa, o făcea să renunțe la ele. Și apoi, nițel mai filosofic, mi-am zis „de ce să se plictisească?"

Ea nu e făcută să muncească, nici măcar indirect, cu ajutorul mânilor mele. Am adaogat doar:

— Bine, azi după masă nu ne vedem?

— Nu!

Scurt. Ne întâlneam a doua zi la petrecere, adică la mine. Puțin amărât cum eram, am sărutat-o și buzele ei mi-au îndulcit restul timpului.

Am pus în joc ceia ce îmi permiteau fantezia și mijloacele. Am împodobit peste tot cu flori, am creiat colțuri semiobscure, am plantat abat-joururi, perne, divanuri...

Și-am adormit mulțumit, că am făcut totul, pentru ea. A doua zi însă, m'am trezit din somn, cu gustul amar. Am obiceiul să-mi disec orice atitudine de moment. Instinctul însă mă neliniștea. Doamne, de nu s'ar întâmpla nimic diseară!

A venit și seara și cu ea cercul prietenilor. Primire, strângeri de mână, vorbe multe, sgomot. Doar ea întârzia. Vezi instinctul?

Tot el mi-a dictat să întorc privirea spre ușă.

A. intra sgomotoasă, însoțită de el, prietenul meu. Am întins lung privirea spre ei, am ascuțit firele ei de oțel și le-am înfipt în ochii ei.

— Pari trist astă-seară!

— Nu! Sunt vesel că te văd.

Ca să nu mai citească în ei, am întors ochii în altă parte și 'n lungul privirii am întâlnit pe unii, ce râdeau.

Am privit în jos, crezând că acolo, pe parchet, nu voi vedea nimic. Dar și acolo erau tot A. cu el.

Sgomotul general ce domnea în casă și veselia ce se înfiripase și nu trebuia întreruptă, a lăsat neobservată de mulți intrarea lor. S'au atașat unui grup. Dela o vreme s'au retras pe unul din divanele aranjate de mine. Discutau în doi, iar eu serveam; făceam oficiul de gazdă. In acele momente, eu nu existam pentru niciunul din ei.

Trăgeam sforile și atât... Nu privea pe nimeni cum merge mecanismul, ci doar că merge. In adevăr, începuse să meargă bine și erau mulțumiți.

Atunci m'am scoborât în mine, i-am urât. M'am uitat împrejur — toți mâncau, beau, dansau. Și cereau mereu, când se termina. In camere mirosea a foame și instinct.

Specia își cerea drepturile.

A! Au început să se gândească și la mine! Invitații ciocnesc, sărutări și toate accesoriile unei stări de grizare generală.

M'am apropiat de A.

Umbra din ochii ei îmi spunea că sunt inoportun.

— Tu aici?

— Dorești un pahar cu vin?

— Da, dragul meu, mult, mult de tot. Sunt veselă.

A râs apoi și râsul ăsta m'a speriat. Strivea ceva în mine. Călcând peste tot ce-mi frământa sufletul în acel moment, uimire, gelozie, dragoste, ură, i-am turnat și mi-am continuat drumul printre prieteni. In urma mea am prins vag o invitație să beau, sau poate a fost o iluzie.

Am ieșit puțin în grădină, să mă răcoresc, să-mi pun ordine în cap, căci aveam senzația că toate rotițele se deranjaseră.

Atunci, sub efectul isbirii aerului răcoros în față, am judecat clar. Eu pentru ea nu mai existam. S'a săturat de mine și foarte curând mă va lepăda.

Căutam o minciună pe care s'o cred și nu găseam. Repetam povestea altora. Nimic, nimic... Fapte concrete, deducții. Am început să văd de ce s'a bucurat mult, când i-am prezentat pe prietenul meu, dece s'a atașat imediat la părerile lui contra mea, dece o noapte întreagă a vorbit numai cu el, de ce, în fine, îl vedea numai pe el.

Și-am mai priceput ceva: dece uneori bărbatul e în stare să omoare.

Când m'am întors A. nu mai era acolo.

Mi-au explicat că se simțea rău, probabil pentrucă băuse mult, că m'a căutat să-mi zică „bună dimineața" și că cineva a condus-o acasă.

■

Au trecut de atunci două zile sau poate un an, o veșnicie, nici eu nu mai știu. Știu numai atât, că de atunci n'am mai văzut-o și că toate gândurile mele s'au învârtit în jurul ei. Am căutat să mă sustrag faptelor. Imposibil. Ea, desigur, nu mă mai iubește și dacă nu mi-a spus-o clar, înseamnă că îi e frică. Sau poate se desleagă mai greu de viața ei de până acum, adică de mine?

Deși sunt trist, îmi vine să râd. Ce-mi trăznește prin cap?! Că-i vine greu să se despartă. Desigur, nu sunt sănătos când cred așa ceva. Cred că am temperatură...

Ce-am făcut de-atunci e puțin interesant. Am căutat s'o omor în mine și-apoi s'o asvârl ca pe un lest.

N'am reușit însă, nici aseară. M'am dat abject, unei dansatoare de bar. M'am mâniit, numai. In mine doi ochi ce râd de pretenția mea, lucesc drăcește. In jur simt că toate lucrurile mă privesc ironic. Nu vreau să mai văd nici o ființă. Cred că ar râde cu hohote.

Capul meu săracul, îmi spune că eu sunt de vină, dar... n'am timp să cred ce spune el.

Par'că a sunat cineva. Se aud pași. Cine să fie? Eu nu aștept și nu vreau să văd pe nimeni. Mint, pe ea par'că aș vrea s'o am aici în fața mea. Oare n'o aștept pe ea? Da, da ea va veni. Cum n'am simțit eu că vine? Uite-o în prag. Cu sgomot ușor a închis ușa și-a rămas o clipă pironită acolo. Ii urmăresc mișcările.

Respir prin ea. N'am auzit ce-a spus la intrare, sau poate n'a spus nimic. S'a așezat îmbrăcată, pe divan. A întins picioarele, le-a încrucișat pe marginea lui, s'a rezemat în cot de-o pernă și mă privește.

Dar de ce tace? Dece mă privește atât de senin? Nu vrea să ceară iertare? Nu se simte vinovată de loc?

Uite, e cinică și asta mă face să-mi recapăt liniștea. Da, da, are aerul că mă studiază și mă compătimește. Privirea ei e închiziție curată, iar eu sunt piesă de experiență.

Și tace totuș. M'am enervat din nou. Incepe să iasă la suprafață o ciudă surdă contra ei. Dacă nu va vorbi, fac explozie și poate chiar o bruschez. Nu face nici un gest, nimic. Doar ochii ei mă sfredelesc. Mă urăște? Nu pot ghici nimic. Observ doar că e nervoasă, căci și-a schimbat poziția picioarelor. Da! Picioarele astea m'au înebunit de-atâtea ori. M'au otrăvit.

A cerut o țigare.

Bine că a vorbit ceva! A aprins, a aruncat spre mine un rotocol de fum și iată că-mi vorbește din nou.

— Păreai contrariat, când am apărut în ușă.

Urechile au trimes la etajul de sus, creerului, cuvintele și noțiunea mi-a apărut clară, la suprafață. Se aștepta să iau altă poză, în vederea evenimentului că a venit ea. Asta a enervat-o. Cum adică? I-am smuls spada din mână fără să vreau? E foarte interesant.

— Da, nu mă așteptam să vii. Scoate-ți te rog haina.

Zâmbește ironic. Totuși și-a scos haina.

— Vrei să bei un liqueur, vin, cafea?

— Nu. Am venit aici, domnule, pentru ultima oară, ca să-ți spun ce am de spus și să plec.

— Poți face o cafea.

Așa dar... vine pentru ultima oară la mine iar eu trebue să-i fac o cafea. Curios, m'am înveselit. Și nu renunță la cafea, nici ultima oară.

Am instalat ibricul electric, am pus apa și zahărul, am aprins și eu o țigare și-am ascultat ce vrea să-mi spună.

— Știu tot. Ești ca toți. Mi-ai călcat orgoliul în picioare și-l știi cât e de puternic. M'ai făcut să mă umilesc la gândul că te-am strâns în brațe, pe D-ta, care ți-ai desfătat simțurile cu o femeie pierdută. Nu mă meriți. Rămâi cu femeia aia. Asta aveam să-ți spun.

M'am gândit cine i-a spus.

— Acest lucru ți l-a spus *el*?

— Da.

— Bravo! E frumos că știi. Dar țin să știi și pentru ce am făcut-o. Ca să te alung din mine.

— Și-ai reușit? Poate n'aveai ce alunga?

E ironică. Și-a reluat libertatea de spirit. Dar pare și nițel geloasă și asta mă bucură. Ii răspund la fel.

— Da, desigur. Experiența a mers așa cum trebuia. Sunt mulțumit. Am vrut să văd efectul. Din ochii ei nu sărea spre mine decât ironie.

— S'ar zice că nu mă mai iubești, așa dar. Nici nu m'ai iubit vreodată. Mă strângeai în brațe, ca pe femeia aia de-aseară și gata!

Acest „gata" copilăresc m'a mișcat.

Noroc că clocotul cafelei m'a chemat. Am servit-o și am reluat, în aparență calm, discuția.

— Draga mea,....

— Te rog să nu-mi mai spui dragă. Iți interzic.

— A, te rog, ascultă-mă calmă. Te-am iubit, dar acum te urăsc. Ai jucat pe două tablouri și ți-ai făcut o socoteală simplă: pierd aici, câștig dincolo.

Vârful pantofului ei se mișcă nervos.

— Continuați, vă rog.

— Și-ai câștigat acolo, dar ai pierdut aici. Și-mi bat joc de câștigul tău, înțelegi? De azi înainte nu ne mai cunoaștem.

Asta să i-o spui și lui.

Tonul meu e major. O distrează nițel și-i citesc în ochi. Tac și-mi întorc privirea spre geam.

In încăpere a intrat pe nesimțite amurgul.

Mă uit apoi la calendar să memorez data.

— Ai terminat?... Dă-mi, te rog, haina.

Ii citesc în ochi încordare și'n gesturi nervozitate. Și totuș e calmă. Nu a spus nimic în plus. Pleacă așa, fără a zice cel puțin „adio". Și ce repede a trecut timpul de când a venit.

In picioare, în fața mea, ea așteaptă. Eu, uitasem ce mi-a cerut. A! să-i dau haina. Până la haina ei e un pas, până la ea sunt doi. Și cum mă privește și-mi urmărește gesturile. Privirea mi-e țintuită în a ei și nu o pot desface. Par'că așteptăm amândoi ceva. Probabil ca celălalt să spună ultimul cuvânt, dar niciunul nu-l spunem. Vrem totuși să-l auzim. Scobor privirea pe ea. Ce statuară este azi! Par'că o descopăr prima oară. Splendidă trebue să fie goală!

Cineva din mine, mă trimete spre haină, iar ochii ei mă opresc. Nu știu dacă seara ce ne împresoară treptat, în misterul ei, ne-a vârât fiorul necunoscutului în noi. Simt însă că ea vine spre mine, pe undele ochilor ei, iar resortul tânăr al trupului meu, mă împinge spre ea.

— Te urăsc și totuși... nu pot fără tine.

S'a prăvălit întreagă, caldă, mistuită de foc în brațele mele. Nu știu ce s'a întâmplat.

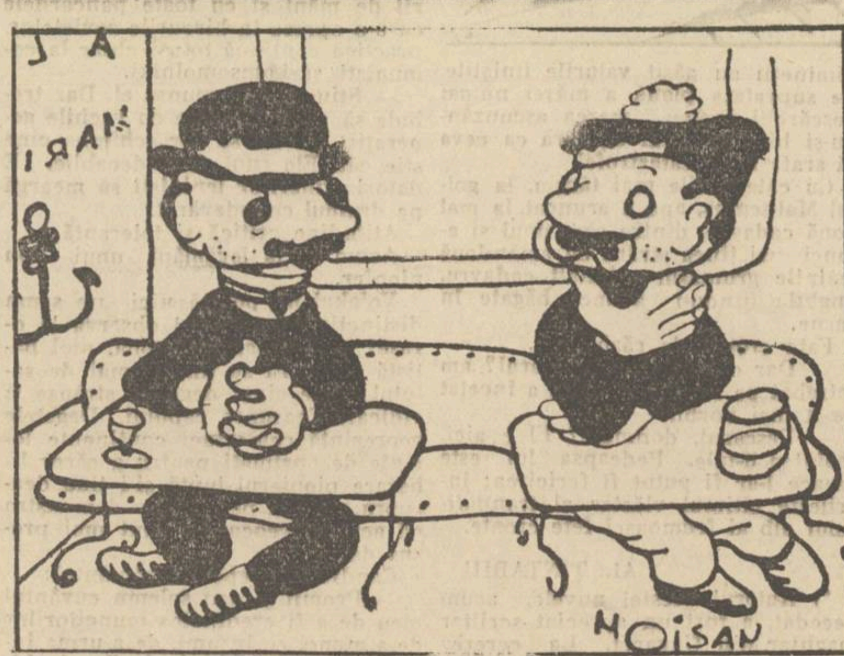
Am avut această femeie, jos, pe covorul moale, cu ciudă. Par'că era prima noastră îmbrățișare.

Ultima drojdie a orgoliului ei dispăruse.

A plâns, a râs, m'a scrijelat și-apoi s'a liniștit.

— Cum ai fi fost în stare să-mi dai haina?

MIHAIL I. FOCȘENEANU

— Eu fac în mediu zece noduri pe oră.
— Cu vaporul?
— **Nu... la batistă.**

Amintire

Ninge. Dansează fulgi albi pe un cer mohorât. O femee privește dela fereastră printre ochetele dantelei ușor gălbui, fulgii de nea nerăbdători s'atingă pământul: zâmbește.

Femeea aceea sunt eu. Mă simt departe de mine; mă văd copilă și-mi amintesc cum am simțit întâiu și întâiu că e frumos să ningă.

Aveam poate zece ani. Mi-a căzut în mână prin nu știu ce întâmplare, o carte scrisă de nu știu cine cu... nu știu ce titlu, căci îi lipseau primele și ultimele foi. Era o poveste frumoasă cu zâne, cu urși înfiorător de albi, cu un visător de vise îmbrăcat în haină de catifea neagră strânsă pe un corp de statue, cu zăpezi enorme și flăcărui albastre ce duc la locul lor de liniște inimioare crăpate de durerile vieții. Cartea purta pe margini adnotările unei alte persoane care o cetise mult înainte, căci rândurile fine de creion erau aproape șterse; scrisese cu litere mici, regulate și elegante un critic priceput și însemnările lui erau prețioase. I-am cunoscut astfel sufletul iubitor de frumos și înțelegător — mică indiscretă — fără să vreau.

Mi-a fost drag tovarășul meu necunoscut de lectură și l-am iubit și... cine știe?.. poate îl mai am drag și acum; I-am dat lui tot sufletul meu de fetiță limfatică, suflet scuturat veșnic de cele mai mici atingeri ale vieții; inima cu puternice vibrații ca un diapason mult prea sensibil.

Ascundeam cartea sub pernă, cu inima covârșită de o neînțeleasă frică.

Imi plăcea să cred că acela ce atât de curajos înfruntase părerile autorului necunoscut era un bărbat voinic, înalt, cu ochi verzi, puțin blazat, puțin perfid, puțin blând și puțin sarcastic. Mă doream atunci bolnavă pe patul unui mare sanatoriu de lux, cu surori tăcute mergând prin hall-uri nesfârșite și curate, cu sbor de molii în ființa lor; mă vedeam cu părul răvășit pe perne albe, cu mâni moi întinse dealungul trupului meu firav și foarte frumoasă și palidă ca luna obosită de zori.

...Și ...atât doream de mult ca necunoscutul meu tovarăș la cetit să-mi țină mâna într'a lui și să-mi muște sălbatec buzele cărnoase de un roșu viu — singurul lucru viu în fața mea atunci. Afară voiam să ningă. De ce? Așa era frumos, să ningă cu flocoane mari căzând leneș, zăbovind în aer cu suflu de îndrăgostită în ele.

N'am fost niciodată într'un sanatoriu de lux... și n'a venit nimeni să-mi muște buzele. Imi pare atât de rău!

Mi-a rămas în suflet amintirea cărții aceleia ca o melancolie a zăpezii albe ce cade liniștit și îmi e drag s'o privesc prin aburul geamului, ca pe un fum ușor, ridicat în nori de vată, de pe altarul amintirilor de copil.

ALMA JIANU

LA UN PLEBISCIT

care s'ar organiza între copiii asupra cărților școlare preferate..

...toți copiii ar răspunde

DA!

NUMAI CĂRȚILE EDITURII

Adevărul

sunt cele mai frumoase!

Geometrie

Seara a adus opal și oțel,
Liniștea plânge cu ochii la stele
Sălciile au împletit peste râu tunel
(Ingerii asvârleau pe-aici bulgări de rândunele).

Acum îngerii toți învață geometria
Au condeiu de lună și tăbliță de zare
Estompe de nouri complectează munților simetria
Și rândunelele aduc proaspăta măsurătoare.

Noaptea a agățat pe trunchiuri sfere negre
Și pe câmpii dreptunghiuri de covoare persane
Luna râdea sus într'un con de plop
Aruncând lângă îngeri nuci și castane.

In cer, stelele-i așteptau în zadar
Priveghiul lor avea lunecări argintate
Și îngerii pe pământ se căsneau să desleg
Zig-zag-ul triunghiurilor neregulate.

Vântul nu bătea, frunzele nu tresăreau,
Veacul de liniști preceda ora
Dar îngerii au urcat spre cer fâlfâiri albe:
S'au încurcat toți la teorema lui Pitagora.

ALEXANDRU BAICULESCU

Sufletul mi-a rămas

Sufletul mi-a rămas la țară 'n frunzele nucilor
Inima spânzurată 'n vârful ulucilor.
Sângele înghețat în cutele vântului,
Dragostea 'n miezul pământului....

Copilăria răstignită lângă plug.
Lacrimile 'n spinii unui rug.
Cuvintele semănate în grădină,
Printre avalanșe de lumină....

Amintirea 'n pulberea din drum
Lângă morții vechi și lângă fum....
Prietenii tăcuți în bătătură,
Cântecul încătușat în gură...

...Pașii azi de-abia mă mai poartă,
Ca pe-o umbră prin cetatea moartă.
Să ascund în mine tremurând,
Toți bolnavii care mor curând...

CONST. SALCIA

*) Din volumul „Năvodar de stele", ce va apărea în toamnă.

Antologia dragostei și a femeii

● *Femeile nu îmbătrânesc bine de tot.* (P. Géraldy).

● *A lăuda pe unul din soți este, orice s'ar zice, a bârfi pe celalt.* (J. Rostand).

● *Neîncrederea soțului este insultătoare pentru femee, ca și siguranța lui: ea se răzbună de altfel pentru neîncredere cât și pentru siguranță.* (J. Rostand)

● *Sunt femei care, născute vioaie și fermecătoare, sunt înăbușite în câteva luni de către un soț. Ideile lor sunt tratate de dânsul cu atât de mult dispreț și înălțime, încât ele ajung să se îndoiască de ele însele; iată-le timide, triste, cu aparențe de câne bătut și oropsit. Primului lor amant îi va trebui mult tact pentru ca să le redeie încrederea în ele însești.* (André Maurois)

● *Provincia lasă încă adulterului romanescul său: soțul, amantul, duhovnicul, copilul rămân în provincie protagoniștii unor tragedii admirabile.* (Fr. Mauriac)

● *Tinerii cunosc mai mult iubirea decât frumusețea.* (Vauvenargues)

● *Femeile sunt mai puțin în stare să-și învingă cochetăria decât pasiunea lor.* (La Rochefoucauld)

● *Dragostea este cel mai blând și mai bun dintre moraliști.* (Roger Bacon)

● *Iubirea este aspirația sfântă din cea mai eterată parte a sufletului nostru spre necunoscut.* (George Sand)

● *Instinctul de dominație, la femeile lipsite de inteligență, le expune a fi echivalentul feminin al celebrului Don Quichote. Femeia mediocră vrea să domine cu riscul de a i se vedea lamentabil insuficiențele.* (Magdalena Soria)

● *Cugetul unui bărbat este străbătut de plăceri și de uitări; o femee nu trăiește și nu moare decât pentru dragoste; ea se gândește un an la ceiace el se gândește o zi.* (A. de Musset)

● *Este atât de frumos să iubești și să fii iubit, încât acest imn al vieții poate să se moduleze la infinit, fără ca inima să treacă prin oboseală.* (M-me de Staël)

● *Iubirea nu convine decât la foarte puține persoane. Toți tinerii își închipuie că iubesc la prima înclinare, după cum toate femeile la cea dintâi intrigă. Se văd, se plac, cred că iubesc; se înșeală cu bună credință. După acea epocă vine alta, când caută să se înșele unul pe altul; și după aceia o a treia, când nu se mai înșală, dar când se părăsesc. Iată cursul obișnuit al erorilor inimii și simțurilor; dar de aci până la dragoste mai este mult. Iubirea presupune în obiectul său prea multe calități pentru a conveni celor vulgari; și prin vulgar, înțeleg aci pe femeile care nu sunt decât amabile sau numai drăguțe; bărbații care nu sunt decât eleganți sau numai demni de stimă; într'un cuvânt tot ceiace nu este extrem de rar. Dragostea presupune prea multă constanță pentru a conveni firilor ușuratece; prea multă ardoare pentru a conveni celor calme; prea multă reținere pentru a fi potrivită spiritelor violente; prea multă delicatețe pentru a conveni celor simple; prea mult entuziasm pentru a conveni spiritelor reci; prea multă activitate pentru a conveni spiritelor indolente; prea multe dorințe pentru a conveni celor înțelepți; prea multe privațiuni pentru a conveni spiritelor libertine.* (Dreux)

● *Pentru a fi dorit, sărbătorit, avantagii atât de scumpe amorului-propriu, trebuie să fii plăcut, distractiv, necesar plăcerilor celorlalți. Vă previn că nu se poate reuși decât printr'acestea, și mai ales la femei.* (Ninon de Lenclos)

● *Există căsătorii bune, dar nu există niciodată delicioase.* (La Rochefoucauld).

● *Aparența virtuților este mult mai seducătoare decât virtuțile însăși; și femeia care se preface că le are, posedă un mare avantaj asupra celeia virtuoase în adevăr.* (M-me Ricoboni).

● *Absența micșorează pasiunile slabe și mărește pe cele mari, după cum vântul stinge luminările și aprinde focul.* (La Rochefoucauld)

● *Gelozia se alimentează din îndoieli și devine furie, sau se isprăvește, îndată ce trece dela îndoială la certitudine.* (La Rochefoucauld).

● *Omul cel mai simplu care are însă o pasiune, convinge mai bine decât cel mai eloquent lipsit de așa ceva.* (La Rochefoucauld).

● *La o sută de bărbați veți afla doi spirituali; la o sută de femei, veți găsi una dobitoacă. Iată proporția.* (D-na Girardin)

● *Cea mai mare parte a femeilor nu apreciază bărbații decât după forța lor fizică și slăbiciunea morală.* (Ch. Lemesle).

● *Femeile sunt slabe pentrucă nu sunt susținute decât de inimă.* (Pitagora)

Adunate și traduse de
AUREL GEORGE STINO

John dos Passos, sau metamorfoza tehnică

Civilizația americană rămâne desigur unul din lucrurile cele mai atrăgătoare — în sensul de miraj — pe care le-a posedat sbuciumatul nostru veac. Pentru acel a cărui șiră a spinării de gând nu este încă puternică și dreaptă ea poate reprezenta și totul, — pentru acela care nu știe că o civilizație se măsoară la media nivelului de viață și la media gradului de cultură în care intră cultura propriu zisă, normele civice și urbane și sensibilitatea socială, precum și la modernismul structurii statale pe care se reazemă acea civilizație: forma de stat și de organizație socială cea mai înaintată și civilizația cea mai înaintată, indiferent dacă dela început obtuzii nu o văd. Și desigur că marele magnet al simpatiilor generației noastre pentru America este tinerețea sa și veselia sa. Prin primul termen nu înțelegem generația tânăra americană sau puterea ei reală, oficială în stat — ci influența sa în întreaga civilizație. Remarca aceasta aparține lui Keyserlyng care deosebea influența propriu zisă a tineretului de influența tinereții statului arătând să stilul general american este stilul tânăr, — și că nicăeri în lume nu se vede un procent mai mare de bătrâni tineri și un ritm mai alert ca în noul continent. Consecința firească a acestui fapt este acea veselie organică, bun național, de care vorbeam mai sus, și care, oricât de sumbre ar fi perspectivele rezervate Americii (și toată lumea, slavă Domnului, le cunoaște) pare totuși să asigure acesteia o cale mai puțin aspră, sau, ca să nu fim rău înțeleși, pierderi prea mari în inevitabilele turmente sociale, care vor să vină. Nu ne vom apleca acum, aici, asupra procentului de influență pe care l-a avut în aceasta prinosul de bogăție și valurile de capital care s'au revărsat dealungul și dealatul acestei țări,—operație care ne-ar putea duce la aprecierea intensității crizei atunci când aceste isvoare vor seca cu totul. Ce vrem însă să însemnăm aici pentru mai târziu este că această bien-aise a statului întreg a dus la o ciudată formă de viață socială, asupra cărora s'tu evertuat toți cugetătorii sociali ai lumii, dintre care cei mai mulți înclinau la definitiva și ridicola descoperire a unui comunism capitalist, fiind induși în eroare de standardul de viață muncitoresc și știind totuși că se bazează pe capitalism în loc de a vedea, cum era mai simplu și cum au dovedit-o atâția, printre care Trotzki, în America, forma pe deoparte cea mai prosperă a capitalismului mondial, pe de alta și cea mai modernă — și astfel problema se arăta cu atât mai simplă Fapt este însă că acest nou ritm social a dus la o nouă mentalitate, din ale cărei nume să nu se deducă că sunt sunt niște hibride anorganice ci dimpotrivă un tot compus, însă viabil, — social-individuală, obiectiv subiectivă. Aservirea brutală, declarată și conștientă a individului la societatea economică, dar aceasta pentru emanciparea sa politică și nu atât politică cât, ca să spunem așa, familiară, cotidiană. Un capitalism deci care ar avea avantajul de a fi mai științific, mai organizat, și din alte cauze, mai bogat.

Astfel în America nu mai pot înflori ereziile care au populat începuturile și care au stat la baza culturii burgheze, profesii de credința exclusiv individualiste și mistică subiectivă. Știe oricine acolo că colectivitatea este o realitate organică, sau, în cazul cel mai rău, o ficțiune necesară pentru a cuprinde suma tuturor indivizilor. Cele două noțiuni care par contrarii și dialectice în mentalitatea americană înzestrată cu o credulitate și naivitate pe care numai tinerețea sa o face iertată, coabită foarte pașnic și, deși nu se găsește punctul comun, termenii, fără a se exclude unul pe altul, nici nu se pot despărți. (Cu atât numai civilizația americană este superioară celei europene — se vede cu cât e în urma celei sovietice). Această mentalitate generală a dus și se aplică în toate domeniile dintre care unele din cele mai interesante sunt în literatură, în noua literatură.

Romanul individualist presupune necesarmente acea unitate de acțiune pe care Corneille o cerea pentru teatru. Pentru aceasta adesea se sacrificau și cele două posibilități de diversitate *care erau și sunt temeiul epicii:* de loc și de timp. S'au văzut adesea romane, dacă nu majoritatea, care se petreceau în acelaș loc și din ce în ce timpul se limita la anumite reguli fixe. Acestea toate din cauză că neglijând problemele colectivității, epica veche căuta pe individ și numai pe el, îl izola, îl analiza, îl diseca și îl oglindea, până la desăvârșirea sa gigantică în dauna tuturor elementelor celorlalte. In primul care erau puse în umbră și deabia schițate, atât cât era necesar personajului unic, cât și a legilor romanului care erau astfel nesocotite, reduse la expunerea unui caracter. Reacțiunea în numele romanului trebuia să apară.

Am arătat în articolul întâi fazele generale ale acestei reacțiuni, în articolul al doilea am indicat modificarea materialului uman, vom arăta acum modificarea tehnicei. Este desigur dintre elementele transformării culturii burgheze în cultură proletară unul dintre cele esențiale mai ales că este cel mai vizibil, isbitor și suggestiv.

Revoluția aceasta tehnică literară s'a mai încercat și în alte locuri, și în Europa, însă acestea sunt încercări și nu sunt încă definitive deoarece o bună tradiție individualistă rezistă la asalturile culturii colective. Cine a desăvârșit însă până la capăt aceasă evoluție a fost romancierul John dos Passos, pe care, pentru aceasta îl luăm ca prototip.

In romanele lui Dos Passos *toate personagiile sunt egale.* Nici unuia nu i se acordă o desvoltare mai mare sau o importanță mai deosebită în dauna altor personagii. De aici trebue să tragem două deducții. Una de ordin tehnic epic: moartea personagiului central și a eroului simfonic în epica modernă) te ce consecințe are aceasta. Deocamdată ne mărginim să semnalăm că înseamnă întărirea unuia din principiile esențiale epice și anume diversitatea, precum și mărirea până la infinit a posibilităților de investigație ale scriitorului. A doua deducție privește întreaga civilizație umană. Presupune această metodă un fond de gând eminamente colectiv și chiar socialist și afirmă categoric principiul că nu există vieți excepționale ci, că dimpotrivă oricare viață conține aceiași importanță *tocmai pentrucă este viață* și că oricum ar fi este consumarea unui om, indiferent de consecințele colective și evolutive pe care le va lăsa în urma sa. Acest înțeles al oricărei vieți mai conține în ea și doi factori contradictorii: în primul rând afirmarea diversității și originalității ori cărei existențe iar, în al doilea, credința certă că totuși fiecare personaj descris duce în scris rezumate și sublimate categorii întregi de oameni, neglijate înainte din cauza căutării senzaționalului și a unicului.

Ir romanele lui Dos Passos *numai există constrângerea acțiunii.* Fiecare desvoltare a personagiilor se urmărește pe planul lor personal și indiferent, și numai din amuzament romancierul poate, când vrea, să reunească două sau mai multe din existențele descrise care altfel ar putea să curgă foarte bine fără să se întretae vreodată. Astfel dintr'odată o mare ușurință tehnică romancierul nemai fiind nevoit să-și modifice personagiile date și complete pentru a le reuni cu celelalte și cu reciprocele lor exigențe de conviețuire tehnică în cadrul aceleași acțiuni. Iar ca rezultat de perspectivă generală, deducție mult mai justă și corespunzând mult mai mult cu prolixitatea vieții, și anume că în marea lor majoritate viețele nu se cunosc între ele, confirmarea principiului de indiferență forțată a mea către faptele vecinului simfonic în epica modernă) universală.

Insfârșit în romanele lui Dos Passos *apare un nou,* grandios și definitiv *personagiu — principiu: colectivitatea.* Poate fi o colectivitate mai mare: un stat, un oraș, o latitudine geografică — poate fi însă și mai redusă: o stradă, o piață, o casă (în special un block-house sau un hotel) o uzină. Este în orice caz, ori cât de restrâns sau extrem ar fi cadrul său o noțiune de *tot universal,* o nuanță de colectivitate simfonică (și vor mai fi multe de scris asupra principiului simfonic în epica modernă) care rămâne cel mai însemnat caracter al nouii epici, și în general al civilizației moderne.

Dar, indiferent de materialul uman pe care l-ar avea la îndemână, deci indiferent dacă lucrează cu noul tip de om din Malraux sau din literatura sovietică, cum arătam rândul r-ecut, precum și indiferent de credințele politice ale autorului cum se întâmplă cu d-nii Jules Romain și M. Sevastos, — noua tehnică epică *socială, obiectivă și colectivă* dedică orice operă literaturii noui, literaturii proletare al cărei exclusiv apanagiu tehnic cum și corolar cultural este.

GHIȚA IONESCU

Artur Gorovei sau farmecul trecutului

Deși făcea parte din falanga celor mai înflăcărați visători ai unei „Utopii" de fericire socială încă din prima sa tinerețe, nu se lăsa cu totul ademenit de viziunea unui viitor paradis uman.

Prezentul îi inspira și lui, ca și nouă tuturor, un profund dispreț și o tumultoasă revoltă. Leal și dârz, ne ținea isonul când recitam cu nebunie tinerească versurile lui Eminescu:

„Voi sunteți urmașii Romei?!..." Cât despre viitor... îi plăcea mai bine trecutul!....

De pe când era elev în liceu avea o colecție de monede și alte antice, despre care se creiase o legendă în liceu. Toți râvneau la „comoara" lui Gorovei. Gândul ei a ispitit până într'atât pe liceeni, încât mulți au visat să devină haiduci ca să i-o răpească....

Generația noastră, socialistă și umanitară, era stăpânită de o adâncă și duioasă iubire de țară. Ei i se datorează cele mai frumoase și mai desăvârșite strofe de iubire de neam, unica și neîntrecuta **„Doină"** a lui **O. Carp.**

Dar toți se simțeau jigniți, în discreția și gingășia sentimentului lor patriotic, de retorismul brutal și gol, în sonoritatea lui demagogică, al tuturor acelora ce-i luau numele în deșert....

La Artur Gorovei, iubirea aceasta delicată se arăta în interesul pe care-l purta el trecutului românesc, deși farmecul pe care-l avea trecutul pentru el nu se mărginea numai la trecutul românesc.

Amintirile mele cele mai vechi mi-l arată într'o căsuță mică din strada Sf. Theodor din Iași, discutând cu bătrânul N. Beldiceanu archeologie și trăind viers cu viers poemul său „Pământul", poem sbârlit cu termeni technici, pe care eu îl ascultam cu groaza lecțiilor mele de Geologie, căci eram pe atunci în clasa a V-a de liceu.

Poate tot Artur Gorovei ne va da într'o zi figura reconstituită a acestui original om, care a întruchipat odinioară una din fețele iubirii sale de trecut, iubirea trecutului preistoric....

Ceiace a căutat întotdeauna, Artur Gorovei, cu patimă și a descoperit cu iscusință în cercetările sale stăruitoare în folkor, a fost forma sub care s'a realizat frumosul, arta, în calitatea sa de **lucru unic,** prețios, neputând fi înlocuit prin nimic alta și neputând fi creat decât odată, într'o anume atmosferă pregătită de veacuri și favorizată de împrejurări. Archiva, muzeul, sunt pentru el colțuri de lume care freamătă **vii și nerăbdătoare sub praful** ce le acoperă și ignoranța care le îngroapă în indiferența generală.

Citind „Viața lui Matei Millo la Paris", studiul publicat de Artur Gorovei, urmărim cu emoție și bătaie de inimă peripețiile prin care ajunge, din cercetare în cercetare, acest pasionat amant al trecutului, în posesiunea scrisorilor lui Millo dela Paris și regretul cu ascunsă dojană că Iancu Prăjescu, epitropul lui Matei Millo, nu o păstrat decât o parte din ele...

Simțim deliciul cu care această corespondență a fost citită, trăită, meditată și cercetată de Artur Gorovei. Reconstituirea vieții și tipului se face în mod firesc ca o reînviere sub un reactiv puternic a unei figuri acoperită de păturile unor negre așterneri succesive ale vremilor. Asistăm dela o scrisoare la alta la ieșirea la iveală din umbrele trecutului a trăsăturilor celor mai esențiale și a scenelor în trăsături mari ale vioiului artist, apoi toată comico-tragica acrobație cu care se silește „tânărul nobil" să scoată dela tutorele său, para cu para, sumele de care are nevoie spre a-și creia o carieră imperios cerută de talentul și pasiunea sa pentru teatru. Iar scena este mereu iluminată cu dragoste și atenție de cele ce scoate autorul reconstituirii din toate lungile și pasionatele lui scotociri prin archive și documente împrăștiate la întâmplare în toate colțurile Moldovei.

Și cât de fin și nuanțat analizează el scrisul acestui mare actor, care și-a datorat forța talentului său și rolul jucat în cultura noastră, faptului că a fost un adevărat creator și nu un simplu actor.

„Matei Millo, zice el, a fost un mare artist dramatic, și, judecând după scrisorile sale, ar fi fost un mare scriitor dacă s'ar fi manifestat pe tărâmul iterar".

Iubirea trecutului singură a putut să-i dea însă lui Artur Gorovei acea putere minuțioasă de a intra în toate detaliile bănești, în toate socotelile sale de moștenire, spre a stabili pe baze sigure și solide reconstituirea sa, și a o feri de a cădea în banalitatea unor pagini de biografie romanțată, fără a fi însă aride și uscate pagini de pedantă cercetare în arhive. Intuiția artistului, care e Artur Gorovei s'a hrănit din trainica și răbdătoarea știință a folcloristului și arhivarului spre a ne da acele admirabile pagini pentru care urmează să fim recunoscători **„Revistei Fundațiilor Regale".**

IZABELA SADOVEANU

CĂRȚI SCOLARE

ABECEDARE Partea .... I-a / Partea .... II-a
CAIETE caligrafie cl. I. II. III. IV / desemn . cl. I. II. III. IV
PENTRU CURSUL PRIMAR

de P. V. Haneș, D-tru Vasu, Ion Burcă Liviu Rebreanu, Teodorescu-Braniște

Citire pentru cl. II, III și a IV-a
Aritmetică pentru cl. I, II, III și a IV-a
Gramatică pentru clasa III și a IV-a
Geografie pentru clasa III și a IV-a

de: Liviu Rebreanu, Teodorescu-Braniște Maria Giuglea, D-tru Vasu și Ion Burcă.

Apărute în Editura Adevĕrul

NUVELA

Strănutul

Ghiță Ionescu, șef de birou, clasa I-a, s'a sculat așa cum se scoală de treizeci de ani de când e slujbaș al statului, la șase dimineața. Niciodată mai târziu. Mai devreme s'a sculat poate, dar mai târziu niciodată. Om liniștit, așezat, cu tabieturi, nu i-a plăcut să facă nimic în grabă, ci fiecare lucru la timpul lui, tacticos. Nu i-s'a 'ntâmplat în ăști treizeci de ani de slujbă să se scoale târziu, să se 'mbrace 'n grabă și să bea ceaiul din picioare. Ferit-a sfântul! S'a 'mbrăcat domol, periindu-și hainele, a dat un lustru ușor la ghete, deși le lustruia la armeanul din colț, da așa-i el, — nu se cade să eși cu ghetele pline de praf din casă, — și-a făcut nodul frumos la cravată, a mai aranjat cu peria pe cap cele câteva fire de păr, ce-i mai acoperiau tigva, a băut ceaiul liniștit, întinzându-și tacticos untul pe felia de franzelă, și-a îndesat bine pălăria, s'a mai privit în oglindă și eșind bine la inspecția-i, luă bastonul din cuer, dădu : „Bună dimineața, Madam Caliopi" proprietăresei, și eși în stradă.

Până la tramvaiu, avea o bucată bună de mers pe jos. Incet, liniștit, păși pe caldarâm.

Era văduv și fără copii. După moartea răposatei, vânduse lucrurile ce-i erau de prisos și-și mobilase o cameră, la Madam Caliopi, cu cele rămase. De mâncat mânca în oraș. Numai ceaiul dimineața, îl lua acasă.

Trecători grăbiți se încrucișau cu Ghiță Ionescu. Unii, îl ajungeau din urmă și-l întreceau, alții veneau de departe, treceau pe lângă el în goană fără să-l bage în seamă. Mașinile sburau, sunându-și clacsoanele, tramvaiele goneau nebunește, gata să iasă depe linie, numai să ajungă mai repede la destinație. Băieți și fete de școală cu gențile subsuoară, alergau să nu întârzie.

Graba asta n'o admitea Ghiță Ionescu. Dacă s'ar scula la timp, n'ar trebui să se grăbească atâta.

Mare lucru, domnule, regularitatea. Să faci fiecare lucru la timpul lui. De-aia merg toate bine 'n Germania, că ăia sunt oameni așezați, liniștiți, preciși ca un cronometru.

A ajuns la stația de tramvaiu. O mulțime de școlari, școlărițe, funcționari, militari, așteptau tramvaiul, care nu se vedea. Unii se plimbau de colo până colo nerăbdători, alții ședeau pe loc, bătând din picioare nervoși sau privindu-și mereu ceasornicul. Câte unul, dupăce timpul pierdut în așteptare i-se părea prea lung și sosirea tramvaiului mai îndepărtată decât ar fi vrut, o lua pe jos, apostolește.

Toți nu erau pentru el, decât niște zăpăciți. O să-i omoare graba asta. Și figurile, chiar ale școlarilor, i-se păreau veștejite, îmbătrânite, tocmai din pricina acestei grabe.

Tramvaiul sosi. Ca o haită de câni care se aruncă asupra unui prăpădit de cățeluș cu coada între picioare, tremurând tot, care a îndrăznit să intre în mahalaua lor, așa se repeziră toți asupra vagonului. O clipă ai fi putut crede că vor să-l dărâme. In realitate vroiau să ajungă înăuntru. Ar fi putut intra liniștiți, cum gândea Ghiță Ionescu. In loc să facă însă așa, se înghesuiau, se loveau, înjurau, alergau. Odată tramvaiul pornit, scoteau jurnalele din buzunare, pe care le parcurgeau în grabă.

— Ce-or fi înțelegând, din cititul ăsta grăbit? Cititul are dichisul lui.

Ceilalți nu gândeau însă așa, căci nu lăsară jurnalul din mână decât când ajunseră la destinație.

Când se dădeau jos în stație, aceeaș hărmălae. Veneau grămadă, unii peste alții. Unii mai grăbiți, săreau jos înainte de a se opri tramvaiul în stație.

— Dacă cumva, Doamne ferește, s'ar întâmpla vreo nenorocire?

Ce poate s'aducă graba!

S'a oprit la chioșcul de ziare din fața ministerului, a luat un ziar, l-a păturit frumos și-a intrat domol pe ușa mare. Portarul și-a scos șapca respectuos și i-a spus:

— Să trăiți, domle Ghiță.

Nu-i prea place când îi spune: „domle Ghiță", i-ar place mai bine „domnule șef". Acest „domle Ghiță" i-se pare prea familiar. Ii vine uneori să-i răspundă obraznic portarului, să-l repeadă, dar se stăpânește. Omul ăsta are dreptate. Cum să nu-și permită față de el, care nu-i decât șef de birou clasa I-a, când sunt atâția șefi de serviciu, directori generali în minister? Și-apoi dacă i-ar spune, s'ar supăra și nu i-ar mai spune nici atât cât îi spune, cum nu spune nici altor colegi de-ai lui.

I-a mulțumit deci frumos și-a început să urce scara. Alții o urcau în fugă, grăbiți; el, nu-i vorbă, că la vârsta lui n'ar mai fi putut să fugă pe scări, mergea liniștit, așa cum mersese întotdeauna.

Când a intrat în birou ceasornicul arăta opt fără două minute.

Era și acum cel dintâi care venea la birou. Ceilalți începeau abia pe la opt și zece să apară. La început se scuzau invocând fel de fel de motive, dar apoi observând că „șeful" nu le spune nimic, intrau, dădeau „bună dimineața" sau „vă salut, domnule șef" și se așezau la lucru.

Iși puse pălăria și bastonul în cuer și așezându-se pe scaun, desfăcu ziarul pe birou. Rumegă în liniște câteva articole, și pentrucă veniseră funcționarii, scoase cheile, pe care le avea pe un inel cu lănțișor, legate de un nasture al pantalonilor și descue sertarele, scoțându-și două dosare pentru lucrat.

■

Un funcționar din alt birou a deschis ușa, a băgat capul înăuntru, s'a uitat căutând pe cineva și-a plecat. Fereastra fiind deschisă, s'a făcut curent și Ghiță Ionescu a strănutat. Nu odată, de trei ori. Când s'a liniștit, a stat în așteptare. A stat așa ca un minut, dar nimic! Totdeauna, când strănuta, funcționarii îi urau: „Noroc, domnule șef!" Sau „să trăiți, domnule șef!" Când strănuta de trei ori îi prooroceau: „azi faceți chef, domnule șef!" Și el le răspundea totdeauna mulțumit:

Mersi, neică.

Aceste urări după strănut, îi făceau o plăcere nespusă. Le aștepta totdeauna așa cum aștepți la „bună ziua" să-ți-se răspundă. De 30 ani, decând e în slujbă, totdeauna s'a găsit măcar unul dintre subalterni, colegi sau superiori, care să-i facă urările de rigoare. Și era mulțumit. Acum, însă, nimeni nu-i urase.

Ce s'a întâmplat oare ?

Ii privi pe toți la rând și parcă nu-i venea să-și creadă urechilor. Poate n'oi fi auzit eu. Și ca să-și verifice auzul, zise așa într'o doară:

— Ce om, domnule, și Popescu ăsta ! Deschide ușa, face curent, mă face să strănut de trei ori și nici bună ziua nu dă!

Apăsase dinadins pe „să strănut de trei ori" pândind pe fiecare cu privirea. Se mulțumiră toți să ridice puțin capul din hârtii, să rânjească servil și să-și lase iar nasul în jos.

Nu se înșelase, deci! Il auziseră strănutând și totuși nu-i uraseră, ca întotdeauna. Nu-l puteau suferi, oamenii aceștia, pe care el îi menaja. Intârziau regulat, plecau mai de vreme decât trebuia la prânz, se rugau să-i învoiască câteodată. Și el fusese bun, se purtase nobil și ei ca niște mojici ce erau, oameni fără educație, nici măcar atâta atenție nu aveau pentru el. Cel puțin dacă nu luau în seamă că era șeful lor, barem să fi avut obraz să vadă, că era mai bătrân, să-i respecte părul alb. Ce folos că erau băeți cu carte, dacă nu erau bine crescuți! Uite ce lipsă de bun simț, să stai să citești ziarul, când șeful s'a apucat de lucru.

— Domnule Marinescu, jurnalul se citește acasă, nu aici!

Fiecare vorbă era fiere. Simțea că se ușurează. Funcționarul îl privi mirat. Citia totdeauna când era „șeful" în birou și nu-i spusese niciodată nimic. Ce-avea acum? A 'nceput să îmbătrânească săracul.

— Hai noroc, Ghiță, îi strigă un șef de birou, coleg. Știi noutatea?

— Care noutate, întrebă Ghiță absent.

— La legea pensiilor s'a votat un amendament, aseară, prin care se micșorează termenul necesar scoaterii la pensie dela 35 la 30 de ani.

Ghiță rămase trăznit.

— Nu știai?

— Nu!

— Vuește tot ministerul.

— Scrie în ziar?

— Aș. N'a avut când să scrie. In ediția dela prânz, o să scrie. Popescu a adus vestea. Era în tribună, când s'a votat amendamentul. A fost o surprindere generală. Nu s'aștepta nimeni la un asemenea amendament.

Pe mine mă scoate la anul, am 29 de ani. Pe tine?

Și fiindcă Ghiță nu răspundea, își dete singur răspunsul.

— Aoleu! Mai ai trei luni. Ai dracului, domnule!

Plecase prietenul. „Vuește tot ministerul". Toți știau, numai el nu știa. Care vra să zică, ăștia știau de pensionarea lui, de nu i-au făcut cuvenitele urări, când a strănutat! Nu mai aveau nevoe de el, acum. Puteau să se poarte și obraznic față de el. Ce era el, acum? Era un biet pensionar. Nu mai era „domnul șef". Privindu-i, i-se părea că-și fac semne, că râd, că se bucură privindu-l. Poate că în momentul ăsta, alții și făceau intervențiile de rigoare pentru a căpăta postul lui. Poate chiar, subșeful lui de birou o să-i ia locul. Cât se bucură, că-l scoate la pensie!

O amărăciune grea i-se așterne în suflet. Se simțea dintr'odată îmbătrânit cu douăzeci de ani. Picioarele-i păreau dintr'odată grele ca plumbul. Capul îi vâjâia.

— Vă poftește domnul director general.

S'a ridicat greoiu de pe scaun. Abia-și târa picioarele.

Directorul i-a spus deadreptul:

— După noua lege, eși peste trei luni la pensie, însă cum ai dreptul la două luni concediu, peste o lună va trebui să predai succesorului d-tale.

Vezi să fie totul în ordine. Dacă nu ești la curent cu lucrările, caută de te pune.

— Am înțeles, domnule director general.

A reintrat în birou, mai amărât. Funcționarii îl priveau, par'că ironic.

— Se bucură, că ies la pensie.

A comandat o cafea fetei de la bufet și-a rămas cu capul în mâni, cu ochii în gol. Fel de fel de gânduri îi treceau prin minte. Se gândea la bucuria ce simțea când era avansat sau când îl lăuda șeful. Cea mai mare bucurie a avut-o însă, când a fost decorat cu „Serviciul Credincios". In ziua aceea s'au strâns mai mulți prieteni la „o gustare" care s'a prelungit până târziu dimineața. A doua zi însă, la 8 fără 2 minute, a fost prezent la serviciu.

Scoaterea la pensie nu-l întristează atât cât îl întristează urâtul gest al subalternilor lui, de a nu-i face urări la strănutat.

O mânie grea, surdă îl cuprinse. Ar fi vrut să-i bată, să-i chinuiască, să-i pedepsească. Lucrau toți, adânciți, în hârțoagele lor. N'avea ce să le facă.

I-aduse, cafeaua.

— Acum, mi-o aduci? După un ceas?

— Nu-i nici-o jumătate de ceas decând ați comandat-o, se desvinovăți fata.

— Nu mai îmi trebue. Bea-o tu.

Fata nu știa ce să creadă.

— Dă-mi-o mie, spuse subșeful.

Ar fi vrut s'o ia îndărăt, dar îi era rușine.

La ora 1 a plecat, cocârjat ca un moș de 70 de ani. Pe stradă lume multă.

Urmare în pag. VII-a

Intermezzo de vacanță

Se opri și întoarse spre el ochii ei mari și limpezi în cari amurgul de vară aprindea licăriri fugare. O clipă se priviră în tăcere.

In jurul lor foșnea porumbul dealungul potecii ce șerpuia pe sub vii, până în vale în lunca unde se'nfiora în seară iazul morii.

Mai mult fără voe, pleoapele lui se lăsară și privirea îi alunecă dealungul bastonului care strivea cu preocupare aparentă câteva grăunțe de țărână. Mergeau cu pas domol pe cărare, ea înainte, el în urmă. Deodată îi prinsese mâna. De ce se întorsese ea atât de brusc? Și mai ales, pentru ce îl învăluia cu privirea aceasta întrebătoare în care parcă se concentrase toată ființa ei?

Gestul ei, îl prevăzuse. Il aștepta chiar. Fiindcă, poate, și pentru aceea îl făcuse pe al lui. Și totuși acum îl mira. Pentru ce privirea aceea pe care nu i-o mai surprinsese niciodată până atunci? Nu era doar prima oară când o lua de mână. De câte ori, în colindările lor, nu o oprise pentru a-i arăta ceva, pentru a-i ajuta să treacă peste un trunchiu doborât de furtuni sau peste șuvoiul ce tae în două lunca înainte de a turbura luciul iazului.

Prinsese ea oare tot ce era deosebit în gestul acesta care luase dintr'odată ceva personal; simțise tot ce era în el nehotărât și vag?

Atunci...

Dorise aceasta și acum parcă se temea. Era tocmai ca un curios care într'o uzină, nu se poate astâmpăra și apăsând pe o manetă, deși îl aștepta, sgomotul motorului pus în mișcare, îl înspăimântă. Fricos? Nu. Surâse și ridicând hotărât pleoapele o privi în ochi. Limpezimea lor îl făcu să tresară. In luciul lor, într'o înșirare de imagini vertiginoasă, i se păru că citește un basm: povestea unui copil răsfățat, în vacanță.

Scăpat din întunericul școlii, ale cărei porți s'au închis în urma lui pentru o vară întreagă, aleargă din zori până în amurg, beat de lumină și de miresme sălbatice, sub albastrul cerului de August.

Intr'o zi, rătăcind sub freamătul umbros al pădurei, se oprește minunat pe malul lacului ce se întinde tainic într'un luminiș. Nici o suflare nu-i încrețește apele limpezi în cari se răsfrâng copacii dimprejur și un petec de cer, veșnic acelaș. Nemișcarea aceasta impresionează copilul care simte crescând în el ispita dulce de a-l turbura. Mâna mică și nerăbdătoare caută în iarba înaltă și umedă o piatră.

O clipă ezită.

Ce sgomot ciudat vor face apele în liniștea adâncă a pădurii și ce cercuri minunate se vor desface, din ce în ce mai mari. Curiozitatea crescândă se adaugă la enervarea obscură pricinuită de nepăsarea senină a locului care nici nu a luat în seamă prezența inoportunului, personagiu pe care întâmplarea l-a adus pe mal. O ușoară încordare de mușchi și piatra pornește.

Un plescăit surd, câțiva stropi, o plasă de cercuri și din fundul lacului se ridică o coloană subțire, fumurie, apoi totul își reia liniștea de mai înainte.

Turburarea aceasta, în noutatea ei, are un farmec nebănuit, pe care copilul vrea să-l încerce iar. Și gestul se repetă.

Vrea să cunoască, să răscolească tot adâncul apelor, toată viața ce doarme în fundul lor și care se ridică în rotocoale turburi la suprafață. Nu se oprește decât atunci când lacul nu mai are pentru el nici un mister, când își dă seama că, deși ascuns în taina pădurilor și neștiut de nimeni, este, până la urmă, la fel cu atâtea altele. Și după ce a acoperit cu pietre, sdrobind sub greutatea lor toată viața ce mișună la fund, trece senin înainte, lăsând în urmă o baltă murdară.

Chiar dacă ar rămâne pe malul apelor pe cari le-ar îndrăgi așa cum sunt, toamna l-ar smulge pentru a-l închide în igrasia școlii și în urma lui lacul ar rămâne pustiu sub cerul înghețat și sub ploaia foilor veștede. Povestea aceasta o văzu desfășurându-se în ochii ei în cari el se răsfrângea atât de luminos încât imaginea lui devenea aevea a copilului din povestea ce părea să înceteze de a mai fi o simplă poveste.

O pană de motor îl silise să se oprească acolo pentru o noapte. Eșind din vâltoarea Bucureștilor, în drum spre un colț răsunător de glasul crupierilor, liniștea aproape apăsătoare a câmpului îl impresionase și fantezia care îi era singura călăuză, îl făcuse să se hotărească să rămâie acolo câteva zile în casa popii cu visuri nerealizate și cu fată crescută cu trudă la școlile din orășelul învecinat.

Trecuse aproape o lună și automobilul înfășurat într'o cergă de cânepă, dormea încă sub șopronul unde îl adăpostise în prima seară. I se părea că nici unde nu ar putea lucra mai bine decât în camera albă și răcoroasă în care plutea veșnic un vag parfum de busuioc și de levănțică și prin ale cărei ferestre înflorate, privirea alunecă departe peste aurul holdelor tăiate de fâșii late de porumburi verzi. Și, mai cu seamă, îl înlănțuia vraja nopților, imobilitatea aceea care uneori da priveliștilor aparență de decor ireal, în ciuda țârîitului greerilor și glasului nesfârșit de pitoresc al râcâneilor, venind din luncă, din apele ce străluceau sub lună.

Aci în casă o întâlnise pe ea: o floare cu tonuri proaspete, cari odihnesc privirea obosită, și cu parfum ușor amărui; o floare sălbatecă de câmp pe care o ții pe masă într'o oală de pământ smălțuit, mai mult ca o complectare de decor, ca icoană a unei vieți cu totul deosebită de a ta.

Hoinăreau adesea împreună printre lanuri înflorite, presărate de romaniță; îi fusese călăuză, îi era tovarăș. Era înaltă, mlădioasă, dar privirea ei era atât de senină, întreaga ei ființă atât de simplă ca tot ceeace o înconjura, încât niciodată nu îl atinsese măcar gândul că ar putea fi ceva între ei.

I se părea atât de departe de el, simțurile-i înseși erau atât de potolite în trupul parcă și el inconștient setos de un fel de purificare, încât nici măcar intenția nemărturisită a unei fugare și vinovate îmbrățișeri nu îl tulburase.

— Voi pleca mâine negreșit...

Era fraza pe care și-o repeta mintal în fiecare dimineață fără însă să se poată hotărî. Și la adăpostul aparențelor, putea să continue viața aceea liniștită, lipsită de orice preocupare. De câteva zile, însă, începuse să se întrevadă o taină în nehotărîrea lui. O taină ce îl făcuse să surâdă neîncrezător la început. Dar puțin câte puțin i se strecurase din gând în suflet, urmărindu-l mereu.

In seara aceasta nu se mai putea îndoi. Până atunci, totul fusese o câmpie nesfârșită, fără cea mai ușoară ondulație. Voise să fie la fel cu tot ceace îl înconjura: simplu și acelaș, uitând toate preocupările de mai înainte și mai ales mania de a diseca și cea mai neînsemnată senzație. Zilele fuseseră la fel, toate îi dăduseră aceeaș pace odihnitoare, aceeași bogăție de culori și imagini noui. Pentru prima oară, în ajun, simțise trezindu-se ceva imperceptibil, asemănător a tot ce lăsase în urmă, undeva departe... Peste nemișcarea somnolentă de amiazi a lanului de grâu verde, trecuse în ondulare vagă, adierea turburătoare a serii. O ușoară nuanță mai vie. Dar iată că vântul se ridica și mângăerea lui împingea tot mai febril valurile verzi cari începeau să se aurească. Pentru ce îi prinsese mâna?

Nu ar fi putut-o spune precis. Nici el nu știa. O pornire venind din adâncuri o dusese pe a lui.

Ceasul acela de liniște în înoptare, foșnetul porumbului în umbra potecii de sub vii și ei singuri, unul în urma altuia.

Privirea ei devenise imperioasă în așteptarea-i întrebătoare.

— Simina...

Dar se opri.

In ochi ei era mai multă lumină și totuși par'că mai multă umbră.

Era seara ce se lăsa tot mai albastră sau...

I se păru că deși fără să fi aruncat piatra, copilul se apropiase prea mult de mal și, fără voia lui, o pulbere fină de nisip alunecase în apele ce se înfioraseră.

— Ai auzit?

— Ce?

— ...parcă... da, parcă s'ar fi oprit un automobil în sat...

— Nu.

Degetele plăpânde ale copilului se desfăcuseră încet, cu părere de rău, și acum piatra se rostogolea în iarbă.

Ea își întoarse privirea scrutând albul șoselei dealungul căreia, printre plopi, fulgerau sârmele de telegraf.

Iși trase ușor mâna și porniră iar cu pas domol la vale.

Vedea ea strălucirea lor sau...

In urma lor foșnea alene porumbul dealungul potecii ce șerpuia pe sub vii. Prin pletele sălciilor din luncă se strecura limpede luceafărul de seară, oglindindu-se în iazul morii.

I. IGIROȘIANU

O lume fără suflet

Războiul de eri ca și posibilitatea războiului de mâine sunt consecințele inevitabile ale politicii europene. Iar această politică este fructul firesc al unei mentalități ce nu se învârte decât în jurul intereselor materiale celor mai murdare și mai josnice. Această mentalitate a adus războiul și starea de azi de după războiu, în care ori ce om care vrea binele este victimă, iar ori ce progres technic, ori ce cucerire științifică îi e robită, ori ce civilizație e pusă numai în serviciul său. „O lume fără suflet" cum a caracterizat-o într'un remarcabil eseu *Daniel Rops*. Să nu se creadă însă că scriitorul discută direct chestiunile politicii europene.

Trei părți din romanul *All our Yesterdays*" de Tomlinson sunt consacrate stării dinainte de războiu, 1900-1914, iar cele două de la urmă războiului.

In prima parte acțiunea se petrece în 1920, în jurul războiului din Transvaal și începe cu botezul unui mare cuirasat și serbările cu care Londra onorează victoria de la Mafeking, serbări care se termină cu devastarea unei neînsemnate librării pacifiste.

In a doua parte, 1908, un ziarist organizează o expediție pentru a găsi pe un prieten, pierdut într'o țară exotică. Acolo asistă la lupta dintre Albi, luptă fără cruțare, îndărătul căreia se întrevede rivalitatea mai multor mari întreprinderi coloniale.

Partea treia este o minunată evocare a atmosferei din jurul lui 1914, atmosferă grea, agitată, în ușurătatea căreia străbate fiorul unei primejdii neînlăturabile.

Sfârșitul, izbucnirea catastrofei mondiale, este deznodământul îngrozitor și fatal, ca acel al unei tragedii antice.

Descrierile lui Tomlinson din viața din tranșee sunt ca niște viziuni din Infernul lui Dante.

Personagiile din părțile precedente apar printre ruinile unor existențe dărâmate pentru totdeauna. Eroul Maynard își pierde pe cei doi fii, dar el nu cunoaște decât moartea unuia din ei și o tăinuiește soției sale, care, la rândul ei cunoaște moartea celui de al doilea și o ascunde tatălui, pe când fata cea mai mare știe tot adevărul, dar caută să-l ascundă cât mai mult părinților săi. Vine apoi armistițiul și cartea se termină cu un epizod de o amărăciune zdrobitoare, vizita unui câmp de bătaie a unor foști combatanți, pentru care războiul a devenit, în 1919, o amintire ca ori care alta.

Războiul, așa cum ni-l înfățișează Tomlinson, este un simptom al unei boale fără de leac a omenirii. Spectacolul suferinții umane i-a otrăvit sufletul pentru totdeauna, iar realitatea pe care a intuit-o i-a luat pentru totdeauna ori ce nădejde de mai bine.

Viața modernă îl jignește adânc, progresul și civilizația îi sfâșie inima și nu poate respira în orașele mari. Războiul a fost o catastrofă care nu ne-a lăsat numai amintirea unei nenorociri atroce, ci și convingerea că a fost pregătită încetul cu încetul, că azi ne stăpânește mereu cu urmările și ne zugrumă viitorul. De aci durerea pătrunzătoare care e esența sufletului său, dă coloritul operei sale.

Un stil chinuit, căutat până la exces și aproape obositor, în dorința de a reda ritmul cugetării sale turmentate, stil care nu e de loc sub semnul vremii actuale. Are alure romantice, uzează epitetul și metafora, întrebuințează cuvinte căzute din uz, întorsături de fraze pe ocolite, foarte departe de scrisul limpede și curgător al unui Huxley. Totuși forma aceasta literară e atât de adequată conținutului pasionat al acestui suflet, atât de autentică chiar în părțile sale excesive în cât nimeni nu se gândește a o găsi veche și demodată. Tomlinson nu intră în nici una din categoriile simpliste ale scriitorilor *dinainte* sau *de după războiu*. El este pur și siplu un scriitor de mare talent, cu sufletul dureros chinuit de lupta dintre trecut și frământările prezentului, străbătut de grija plină de fiori a unui viitor pe care nu-l concepe limpede și de la care nu-și poate desprinde gândul.

LUMEA-CAPITALA

Tabletă: Ce poate răbda un mormânt

Există un tip de critică şi de apreciere, care poate că poartă un nume în psichologie şi după care nimeni nu e autorul operei lui, până la un nivel de instrucţie sau de ignoranţă. Dacă vorbeşte bine, discursurile i le face cineva, dacă scrie frumos trebuie să fi colaborat nevasta sau un secretar, dacă are o idee nouă ideea nu-i aparţine. La Codul lui Napoléon, Bonaparte nu a participat în nici un fel. Lucrările lui Shakespeare le-a scris un oarecare Bacon. Iisus Hristos şi-a luat Evanghelia de la altul şi nici n'a fost pe lume un om cu numele lui, Chateaubriand şi-a scos respiraţia stilului din Homer. L'imitation nu este, cum s'a crezut, o scriere a lui Toma Kempis.

Omul suferă de pornirea de a mânji, tăgăduind sau analizând. Pe Dumnezeu îl contestă toate universităţile şi vor să-i zică altfel cumva, ca să-l diminueze. Dragostea nu e dragoste. Iar Marx a mers mai departe, refuzând vieţii entuziasmul, devotamentul şi sacrificiul şi vărsând-o integral la cassa determinismul istoric, iar Freud ţi-a descoperit dumitale, mamă, secretul pe care nu l-ai ştiut, că dacă-ţi iubeşti băiatul şi veghezi disperată la creşterea temperaturii lui, când zace bolnav, o faci pentru că el e înzestrat de natură cu aptitudini de mascul.

Dorinţa de a desindividualiza pe om şi de a profana într'însul un conţinut, reducându-l la anonimat, domină asemenea acţiuni. Nu-ţi este permis să te ridici de-asupra judecătorului tău şi fiecare contabil de biologie îţi este judecător. E de sigur un pergament ştampilat pentru ca el să justifice toate intruziunile, fanfaronadele şi impertinenţele, care în senilitate pot lua numele inocent al inconştienţei.

In cuprinsul literaturii, avem din nefericire, o figură, de care se împiedică de 40 de ani lumea cu doctorat. Până a nu i se fi ridicat o statuie la Constanţa, savanţii cu oarecare artă în craniul lor urangutanic, l-au considerat ca pe un om de muşama şi talpă, aşezat în mijlocul târgului cu mascarade şi pe fălcile căruia trecătorul ameţit de ţuică sau îmbătat de ştiinţă, şi-a exersat vigoarea podului palmei. Fiecare îi ardea una şi-i mai trăgea încă două cu sete. Momâia avea un mecanism interior: dacă era lovită exact, resorturile făceau o mişcare şi eroul din Moşi căpăta un clondir în formă de raţă sau o decoraţie de tinichea.

La o sală de disecţii se făcea pe vremuri aplicarea directă şi nefigurată a încercării puterii. Poate că această epocă ştiinţifică a apucat-o d. profesor Gh. Marinescu, membru al Academiei Române. Unii băieţi căutau satisfacţii asupra morţilor cu pumnul în nasul cadavrului. Cel mai tare pumn câştiga o sticlă de bere. Rezultatul se verifica pe cartilagiul zdrobit: apucai cadavrul şi-l scuturai niţeluş de nas.

Savantul, în special savantul pe piele de om, găseşte mijloace de pângărire a personalităţii în tertipurile patologiei, care face glorie şi asigură dictatura autorităţii unor filologi ai unui vocabular de auguri. Ştiinţa de cazuişti ai celulei, a izbutit să afle greutatea unui creer de mort, numărul cutelor din misterioasa lui tapiţerie şi volumul. E o ştiinţă care slujeşte la crearea de prestigii convenţionale, care nu a folosit vieţii în nici un fel şi care s'a strecurat dela dispariţia lui Molière între realităţile grave. Dacă după şapte ani de studii experimentale, o doctoră în medicina maternităţii, este în stare, la un spital din Bucureşti, operând o femeie gravidă, să-i scoată intestinele şi să i le tragă prin uter, ca dintr'un ghem, crezând că ţine între degete cordonul ombilical al pruncului, ştiinţa nu mai e ştiinţă şi devine o lamentabilă farsă, îndatorită să rămâie cel puţin modestă.

Diminuarea individualităţii se face în regim ştiinţific, atribuind geniul nebuniei şi insistând. Nu mai zicem că poeziile lui Eminescu au fost scrise de tatăl lui, dela care moştenise şi „vocea de tenor", ci pentru ca orice merit să-i fie poetului anulat, hotărim că talentul lui se datoreşte demenţei. Inţelegeţi sugestia: ce poţi să aştepţi dela un nebun?

D. profesor Gh. M., membru al Academiei Române, poate că este un imens om de ştiinţă. Poate. N'am competinţa să decid şi să repet, şi, la urma urmei, vous savez, je m'an bats l'oeil... Auzisem în ţară că d. profesor era un ilustru personagiu în străinătate. Am stat mai mulţi ani în străinătate, unde cu o preferinţă a curiozităţii, am frecventat cercurile ştiinţifice şi medicale: n'am văzut că d. profesor ieşea din rândul cu litere corp 10 drepte, al articolelor, în care sunt citate unul după altul şi după alfabet, 9 nume de savanţi, care ar fi încercat despicarea firului de păr dela subsuoară în patru; un japonez, un anamit, un bulgar, un rus, un maghiar, un german.... E o notorietate, de sigur, să fii citat în treacăt şi chiar cu oarecare stăruinţă. Insă n'am aflat încă de nici un om ajutat de ilustrul savant, foarte sensibil la probleme şi tot atât de indiferent la suferinţa omului din problemă. Am trimis odată un pictor la d-sa, paralizat de mâna dreaptă, cu care ţinea pensula şi profesorul l-a batjocorit. Intr'adevăr, pictorul era ieftin, foarte sărac şi ilustrul savant e un mare avar, pe toate dimensiunile.

Pentru toate aceste motive, balanşate cu motivul poeziei, nu se poate ascunde că trebuie să luăm împotriva savantului şi pentru Mihail Eminescu atitudinea categorică şi leală şi să defectăm aparatul intelectual al unui nou fabricant de găinaţ parfumat.

Nu i se poate ierta d-lui Profesor admiraţia ipocrită pentru Eminescu, consacrat nebun şi profet în acelaş timp. Este, fireşte, prudent să-ţi iei o satisfacţie asupra unui om de geniu şi să-l internezi şi după moarte încă odată într'un ospiciu de nebuni, cerând ţării să clădească un templu pentru el. Admiraţia savantului e deosebit de sinistră şi gândul spus întreg, cu o bărbăţie cinică dar corectă în monstruozitatea ei, era mai puţin vinovat decât dulcea laşitate îmblănită, din care unghiile înmuiate în sirop zgârie sepultura.

T. ARGHEZI

Cronica feminină

Coafura de mâine

Când e remarcată o „girl", din imensa armată de figurante ale studiourilor din Hollywood... când are acest noroc — în primul rând i se studiază fi-

gura. Natural, cum nu i se pot schimba ochii sau obrazul, i se transformă capul şi părul. Artişti şi coafori, — după îndelungate studii, după nenumărate modelări şi frământări, — reuşesc să creeze acele capete pline de viaţă şi de expresie care au făcut faima cinematografului şi marea lui atracţie. Dintr'o neînsemnată şi simplă fetiţă, ei formează acele minunate tipuri de femei-standard americane. Au doar singurul cusur că sunt fabricate în serie.

Am văzut, deunăzi, o fotografie veche a unei şatene, neexpresive şi modeste nemţoiace. Era Marlene Dietrich acum zece ani.. adică, cu zece ani mai tânără. Ce capodoperă au plăsmuit americanii din figura ei, e de necrezut! I-au schimbat complect faţa. Sprâncenile i le-au mutat mai sus, gura i-au mărit-o; iar din părul acela şaten şters, au scos podoaba aceia de „flou" blond care a creat moda, formând epocă. S'a lansat acel neadevărat şi extravagant: „gentlemans prefers blondes".

Există atâta putere şi farmec într'o pieptănătură?

Superb motiv de meditaţie, pentru Dalila — dacă din întâmplare, ar reveni.

O coafură bine studiată, adică perfect potrivită figurii, poate schimba un obraz, poate face pe o femee — frumoasă. Ar fi interesant de studiat metamorfoza femeii, din momentul când mâna îndemânatecă a coaforului atacă cu energie podoaba ei capilară.

Adevărat, însă, că coaforul de azi diferă mult de supusul şi serviabilul Figaro de altă dată.

Intr'o cunoscută comedie germană, o mamă face observaţie fiicei sale, relativ la tânărul ei coafor pe care-l primeşte prea sumar îmbrăcată. Fata, într'un combinaison invizibil, îi răspunde: Mamă, nu fii aşa demodată, un „coiffeur" nu-i bărbat, e tot atât de puţin cât şi un medic. In acest obraznic şi îndrăzneţ răspuns, zace foarte mult adevăr. Părerea coaforului o iau azi în consideraţie toate femeile şi, foarte adesea, el devine sfătuitorul lor de încredere. Inainte munca pur manuală era mai complectă, dar pretenţiile erau mai mici. Nu existau aceste capricii, de a cere azi părul scurt şi mâne părul lung. E o excentricitate de a fi în Iulie neagră şi în August blondă, numai din curiozitate de a încerca cum îţi şade. Vopsitul părului e o chestiune destul de grea şi numai tipul femeii trebue să-l determine. Nu faci blondă, o figură brună de spaniolă, numai fiindcă aşa e fantezia doamnei.

Cu toată influenţa filmelor cu Greta Garbo, — părul, anul acesta, tot nu va fi lăsat să crească lung. Ţinem însă spre o acomodare mai intensă a resturilor tuturor buclelor, pe care scena şi „music-hall"-ul le-au acaparat întâiu, pentru a le proecta înapoi cu mai mare atracţie.

Vom purta „des partèrres bouclettes" ascunse, sau mai vizibile, cu cărări netede sau cu povârnişuri de şuviţe învârtite. Frunţile nu vor fi oferite caste şi nevinovate tuturor privirilor, ci vor fi acoperite de o streaşină de bucle rebele. Capetele tunse „garconnes", coafurile netede, linse, vor rămâne doar în amintire. „Flou"-ul ascunde linia clară, şi incertitudinea înlocueşte trăsăturile.

Totuşi dacă această coafură are calitatea de a ascunde orişice defect al capului, are şi inconvenientele ei.

„Intocmai ca isvorul care primeşte reflexul pomilor, amestecându-i transparenţa şi dublându-i misterul cu un mister străin, tot astfel ochii vor fi mai frumoşi sub strat de bucle. Lipsa de gândire va putea trece ca exces de visare şi golul se va confunda cu infinitul".

ŢUŢU RALIA

Justiţie, jurişti, justiţiabili

In clipa când scriu aceste rânduri, la Oradea Mare au loc dezbaterile congresului general al avocaţilor din România.

Ţinând seama de constatările — public cunoscute — ale numărului exagerat de mare al celor înscrişi în barouri, ale imposibilităţei materiale a deprinderei meseriei, din lipsă de „maeştri" pentru fiecare avocat-stagiar, ale lipsei de pricini judiciare, din cauza crizei generale şi scumpetei taxelor şi procedurilor în procese, înţelegem dela început cât de anevoios va trece plugul soluţiunilor adaptate şi votate, pe un teren atât de înţelenit şi de pietros. Nu vreau să descurajez pe nimeni, din cei ce bat la strălucitoarea poartă a Dreptăţii, pentru a o sluji şi mai ales pe cei ce sunt deja în slujba Justiţiei şi se ostenesc în căutarea mijloacelor de ordine interioară.

Sunt însă adevăruri, a căror ocolire ne-ar cere sacrificii prea mari.

Iată deci, motivul pentru care ne îngăduim simple glose pe morginea dramei avocatului român şi a desbaterilor unui congres.

E netăgăduit că pentru cea mai neînsemnată meserie, tot ţi se cere o cât de neînsemnată vacaţiune.

In barou, cel înscris e ad vocat, e chemat pentru apărarea intereselor cetăţenilor, e împins nu numai de pregătirea (O! pregătirea) profesională ci şi de o vocaţiune lăuntrică. Numai în baroul Capitalei sunt înscrişi aproape 7000 (şapte mii), de oameni cu vocaţiune şi cu pregătire.

Din două, una: ori nedreptăţile din ţară, trezesc şi întreţin în fiecare student, dorinţă fierbinte de-a le înlătura prin Justiţie, ori, lucrurile petrecându-se normal, nu toţi aceşti avosaţi sunt ad-vocaţi.

Nu mai rămâne decât o singură nădejde. Să se manifeste vocaţiunea cu întârziere, cât de puţin şi tot ar fi ceva.

Profesiunea de avocat e ingrată. Incepe, normal, la 40 de ani. Până la 40 de ani ai adunat şi experienţa şi tactul şi obişnuinţa cu toate genurile de clienţi şi mai cu seamă, ai câştigat dreptul la încrederea celor ce vin să-ţi lase în grijă, averea, onoarea şi libertatea lor.

Dar ce te faci dela absolvirea facultăţii până la 40 de ani, cu chiria şi pâinea zilnică?

Maeştrii pe lângă care lucrezi şi înveţi, nu au obiceiul să plătească — ştiu, că nici nu ceri — iar micile procese ce ţi le trec, produc prea puţin. Atunci?

In ultimii 6—7 ani, tinerii avocaţi, urmaţi de aproape de tinerele avocate, au găsit soluţia congestionând serviciile de contencios ale Statului. Bietul Stat. Fără răutate, cum seamănă el cu un tată, căruia feciorul pierzându-i un mic proces, îi zâmbeşte înduioşat:

— Nu-i nimic. M-ai făcut fericit văzându-te, la bară.

Nu-i cunoscut, avizul a două contencioase de ministere, mi se pare 60 de avocaţi, repudiat de Justiţie? Românul e deprins cu această simplă socoteală: acum te duci la Facultate, mai am trei ani de întreţinere cu tine şi am terminat. Eşti şi tu advocat, intri în rândul oamenilor.

Şi nu intri de loc. Dacă ştii să te strecori, să înveţi şi să mănânci pe sărite, să rabzi cu dinţii strânşi şi să mai păstrezi în fundul inimii o flacără nestinsă de atâtea poticneli, atunci se poate, împlinind 40 de ani, să te vezi un bun, un bogat şi un temut avocat. Bine înţeles că acest termen — 40 de ani — scade şi câteodată chiar bine, dacă ai avut norocul să te bucuri de o independenţă materială, care să te dispenseze de suferinţele enumerate şi numai în cazul precis, când ai avut în adevăr vocaţiune.

Iată pentru ce în profesiunea aceasta, fiecare caz se cere soluţionat în parte, precum fiecare avocat îşi poartă numele şi fiecare client, are avocatul lui. Singur, cu tabla ta la poartă, cu cărţile tale, cu viaţa ce singur ţi-o ştii şi cu idealul pe care singur ţi-l urmăreşti, poţi fi sau nu poţi fi, avocat. Aşa a fost de când suntem avocaţi. Sfera intereselor comune e atât de limitată, încât un congres profesional, dornic să soluţioneze răul, ar trebui să treacă din birou în birou, acasă la fiecare avocat.

Pentru avocaţi însă, exerciţiul vorbirei nu strică niciodată — ca şi exerciţiul scrisului de altfel.

GH. COSTĂCHESCU

Mizantropul

Zoofilie

Am un prieten la care simpatia pentru animale ia forme paradoxale. Mărturisesc că l-am suspectat o vreme de anume turburări psihice caracteristice la unele boli localizabile în sistemul nervos. Il calomniam, pentrucă nu-mi dădusem încă seamă că zoofilia lui nu era absolută, ci era mai de grabă efectul unei atitudini de protest faţă de opinia curentă. Astfel, întocmai ca unii poeţi francezi, prietenul simpatiza vietăţile urâte şi persecutate de oameni, ca broasca râioasă, puricele. Dimpotrivă arăta o repulsie accentuată pentru animalele indolente şi protejate de om, precum pisica şi câinele. Nu arare ori l-am surprins pe originalul meu prieten alergând după pisica familiei, cultivată în vederea exterminării rozătoarelor, pentru a-i smulge din gură un şoricel. Acţiunea de salvare nu-i izbuteşte în acest caz mai niciodată, deoarece perversa felină are obiceiul de a înfige colţii aşa de adânc în minuscula ţeastă a şoricelului, în cât acesta, după o scurtă agonie, decedează în palma prietenului meu, care contemplă cu melancolie ochii rotunzi ca două mărgele ai victimei. După asemenea întâmplări, prietenul rămâne trist câte o zi întreagă şi priveliştea pisicii îi este odioasă.

Slăbiciunea aceasta primejduieşte în chip serios higiena casei şi familia lui este scandalizată. Astfel el interzice smulgerea pânzelor de păinjen de prin colţurile odăii. Tavanul a devenit pentru el câmp spectaculos de vânătoare. Păianjenii au simţit se vede instinctiv condiţiile de securitate ale casei, fiindcă îşi construesc pânze de dimensiuni şi orientări fantastice. Ei nu se mai mulţumesc cu unghiurile tavanului, ci se coboară în interiorul odăii, luându-şi ca bază de operaţie candelabrul. Circulaţia este în modul acesta îngreuiată, fiindcă prietenul te împiedică să rupi cu capul vreun fir din care ar rezulta destrămarea întregei reţele. Intins pe canapea, prietenul meu asistă cu satisfacţie la păndele păianjenului, care îndrăzneşte să se lase u[illegible] pe un fir până deasupra capului său. Se'ntâmplă însă ca nu rare ori spectatorul de pe canapea să aibă remuşcări, în favoarea unei muşte care se sbate bâzâind în mreaja lipicioasă. Şi în cazul acesta operaţiile de salvare nu-i izbutesc, pentrucă, odată atinsă de balele infamului arachnid, musca se zgârceşte în curând otrăvită şi se preface într'un gunoiu negru. Atunci prietenul, spre a se răzbuna, rupe pânza infamului monstru care se refugiază speriat într'un colţ al tavanului, până ce mânia zoofilului nostru se potoleşte. Din fericire pentru familie şi din nenorocire pentru vietăţile protejate, prietenul se convinge din când în când de egoismul quasi-uman al păinjenului sau altor mici bestii şi cu o mătură spulberă într'o clipă o iluzie şi reintră în obişnuinţa universală, care pretinde ca oamenii să mănânce pe vaci, pisicile şoarecii şi păianjenii muştele.

ARISTARC

Strănutul

Continuare din pag. VI-a

S'a întâlnit cu vreo câţiva prieteni. Le-a răspuns posomorât la salut.

A intrat în restaurant cu figura încruntată. A chemat chelnerul şi i-a dat comanda.

— Acum, coane Ghiţă, spuse chelnerul.

Şi ăsta? Totdeauna, chelnerul îi spunea „domnule şef" şi-acum „coane Ghiţă". Şi vorbele lui erau ironice.

Mâncă în silă. Făcu observaţii asupra curăţeniei tacâmului, asupra serviciului mereu întârziat. Plecă supărat şi nu dădu decât jumătate din cât obişnuia să dea bacşiş.

După amiază n'avea birou. Se duse acasă şi se întinse pe pat să doarmă. Se chinui vreo două ceasuri fără să reuşească. Nu-i ieşea din minte chestia cu strănutatul.

— Bre, să nu-mi spună ei „Să trăiţi, domnule şef".

D. ST. RĂDULESCU

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Irealul în cinematograf

Imi face o deosebită plăcere să mi-l închipui pe mitocanul român asistând la un film din cele cu subiect fantastic pe care le produc din când în când marile case americane. Il văd perfect, suit pe vârful personalităţii sale, şi declarându-şi in petto că „pe el nu-l leagă la gard cu asemenea fleacuri”, că el ştie prea bine că astfel de lucruri supranaturale nu se întâmplă niciodată, că, în sfârşit, păcat de parale. Şi regretând că n'a căzut pe un film cu dragoste adevărată, aşa cum ea se petrece în viaţă, unde i se pare perfect normal ca o jună spăimântător de oarecare să se urce cât ai clipi din ochi în ierarhia morală, dela simplă dactilografă care îşi închiriază farmecele pentru o pereche de ciorapi, la soţie legitimă de ministru plin — care este şi trebue să fie paradisul fecioarelor neolatine. Asta i se pare domnului mitocan român realism. In schimb lucruri ca cele din filme ca „Mumia” sau „Bestia” sunt fantezii gratuite care nu pot ameţi pe un venerabil samsar politic şi cap de familie.

Cu riscul de a lua în deşert opinia celor mai respectabili dintre bărbaţii noştri publici şi privaţi, voi îndrăzni să spun că „fleacurile imaginare” din amintitele filme sunt, în fond, mult mai „realiste” decât poveştile de amor şi ascensiune socială care fac obiectul celor mai multe bucăţi cinematografice. Asemenea poveşti chiar că nu se petrec niciodată aşa. Ceea ce-i „real” într'însele este doar materialitatea personagiilor. Eroii au de pildă totdeauna două picioare, eroinele poartă sâni iar domnii buzunare la pantaloni. Când se găsesc în faţa unei oglinzi, nu pot trece dincolo de sticlă; când li se dă drumul de la un metru, nu pot pluti în văzduh, şi cad pe pământ. Cam de acest gen e realismul unor asemenea filme. El ţine de detaliile fizice.

Dacă trecem însă la lucruri subtile, cum ar fi de pildă reacţiunile personagiilor, cea mai mică urmă de realism dispare. Tot ce fac eroii este de domeniul purei imaginaţii; tot ce întreprind ei e fals; purtările lor nu se întâlnesc niciodată în viaţa adevărată.

Dacă acum ne gândim la acele câteva filme bune cu subiect fantastic (numeam adineaori Mumia *şi* Bestia *ale casei Paramount: ne amintim de asemeni de* O noapte de groază *a casei Universal Pictures; iar acum, recent, am văzut „Moartea în vacanţă” — al casei Paramount, care este o frumuseţe şi de care vom vorbi mai la vale), — dacă, zic, ne gândim la toate aceste filme descoperim că lucrurile stau exact invers faţă de cele din poveştile care plac spectatorului mijlociu de care aveam onoarea să ne ocupăm mai sus. In filmele zise fantastice — bine-înţeles când ele sunt bune — detaliile fizice pot să nu fie reale. In schimb tot ce e psihologie, toată partea de conduite şi intenţii, de reacţiuni şi contrareacţiuni, de sentimente şi gânduri care alcătuesc personalitatea morală a personagiilor, — aceasta e făcută cu o preocupare de adevăr neîncetată şi cu o grije scrupuloasă a autenticităţii. Tot ce e sufletesc e de un realism impecabil, chiar dacă pe ici pe colo materialul fizic întrebuinţat nu ascultă tocmai perfect de postulatele ştiinţelor exacte. De altfel o asemenea insubordonare nu-i propriu zis cusur. Mai întâi pentru că asta e regula jocului. Ni se cere dela început un fel de renunţare provizorie la obicinuinţele noastre de teorie fizico-chimică. Ni se pretinde să facem acest mic sacrificiu pentru că o asemenea abdicare nu are prea multă importanţă: detaliile fizice prezintate puţin mai altfel decât le vedem în natură nu sunt aci decât simple simboluri instrumentale, mijloace oarecum convenţionale prin ajutorul cărora ni se desvăluie realităţi profunde. Afară de asta, chiar în sine aceste obiecte materiale uşor trucate nu-s la urma urmelor lipsite de oarecare realism. Un pom este un pom; dar un pom mai poate fi şi altfel; bunioară pomul pe care l-am visat astă-noapte sau cel pe care îl vom visa poate mâine. Acestea din urmă ascultă, fără îndoială, de alte legi. Asemenea obiecte pot apărea şi dispărea, se pot transforma treptat în cine ştie ce alt obiect, pot pluti în aer sau intra instantaneu în pământ. Un asemenea obiect este desigur imaginar, dar strict vorbind el nu-i inexistent; reprezintă un fel special de realitate, care, însă, este reală şi ea. Dacă am face statistica generală a îndeletnicirilor ce compun biografia noastră, am constata că asemenea realităţi sunt în fond majoritare, că optzeci la sută, cel puţin din viaţa noastră ni-o petrecem gândind cu tocmai asemenea lucruri.*

Dar să nu dăm impresia că exagerăm: spuneam adineaori că, în filmele. zise fantastice, asemenea detalii de fizică eretică împlinesc umilul rol de simple instrumente convenţionale prin care se reuşeşte să se pună mai comod şi mai iute spectacolul în faţa unor realităţi morale pline şi profunde. Acestea din urmă alcătuesc aci principalul. Şi tocmai acestea din urmă sunt sacrificate în filmele proaste; în acestea, detaliile fără importanţă sunt reale, iar psihologia personagiilor falşă şi imaginară. In filme ca „Bestia” sau „Moartea în Vacanţă”, avem, invers: Detalii materiale fantastice ascultând de o fizică uşor trucată, în schimb însă o psihologie exactă şi adânc cercetată.

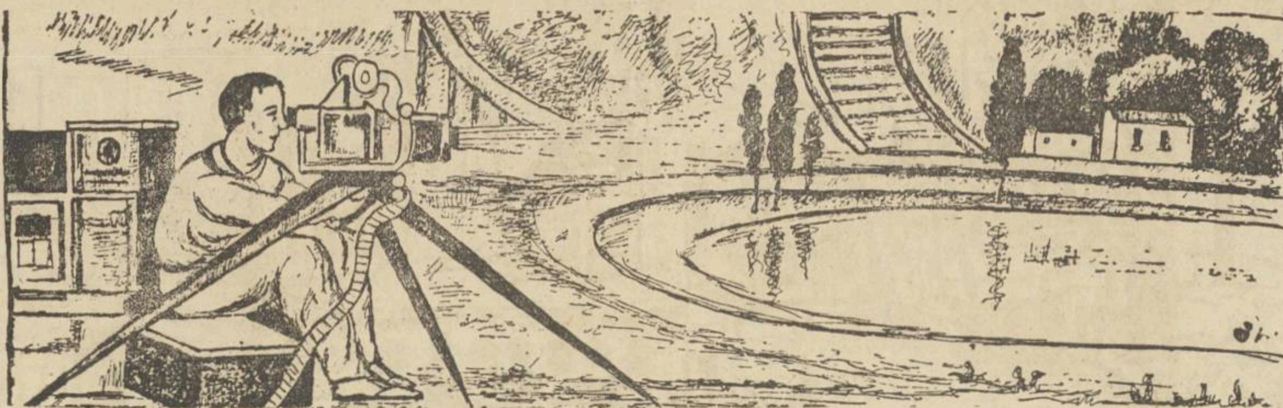
Dar mai este un aspect al chestiunii, tot în legătură cu „misterul” din aceste filme. In viaţa noastră sufletească există multe lucruri care-s taine de nepătruns dar care în acelaş timp sunt evidente ca un fapt. Un exemplu între multe altele este înrâurirea reciprocă dintre corp şi suflet, dintre fiziologic şi psihologic, dintre spirit şi organism. Nici-o explicaţie nu s'a dat încă, nici una satisfăcătoare, şi este probabil că nici-una nu se va da vreodată. Totuşi raportul acesta „psiho-fizic” este un fapt, un fapt de toate zilele, de tot momentul, brutal ca evidenţa, şi îmbrăcând tot soiul de aspecte pe care, ca să ni le explicăm, le traducem în metafore, comparaţii şi imagini. Orice procedeu simbolic e bine-venit şi perfect nepericulos. Realitatea exprimată e prea interesantă şi misterioasă pentru ca să putem renunţa la vreun mod de a o exprima, ori care ar fi el; iar pe de altă parte, această realitate e prea evidentă pentru a risca să luăm simplele simboluri traducătoare drept altceva decât nişte simple instrumente.

Aşa procedăm noi ori de câte ori în sufletul nostru răsare o problemă sentimentală mai gravă. Orice mijloc simbolic de exprimare este bun şi valabil, şi nici-odată nu suntem în primejdie de a lua simbolurile ad literam. Ei bine, exact aşa procedează şi spectatorul inteligent al unui film bun cu subiect fantastic. Tot materialul expresiv al poveştii — obrazuri, peizagii, mişcări etc. — este socotit ca simplu material instrumental, iar gândul sare dincolo de el, unde întâlneşte o problemă morală profundă care, datorită vastului registru de mijloace de care dispune ecranul, este exprimată bogat şi divers.

Pentru toate aceste motive, un film fantastic, atunci când e bun, alcătueşte unul din cele mai răscolitoare şi mai fine lucruri din câte poate da arta cinematografică.

„Moartea în vacanţă” al casei Paramount este unul din aceste filme. Se joacă acum în Bucureşti. Ne propuneam să vorbim special despre el. O vom face data viitoare.

D. I. SUCHIANU

Carnet burlesc

Seara de box

Iată-ne insfârşit în sala „Constructori”.

La un moment dat, publicul plictisit de aşteptare, începe să ţipe:

„Să înceapă! Să înceapă!” Alţii, mai îndârjiţi, flueră, şueră. Atunci, cineva se repede pe ring, apostrofează publicul prin megafon.

— Linişte, bă!

Şi deodată, fluerăturile au încetat. Aplauzele se înalţă spre plafon, cresc ca o flacăre. Se aude un ţipăt: „Ulpiu Traian!”...

— O fi rudă cu Traian! ţipă un glumeţ dela „galerie”.

Şi Ulpiu Traian îşi croieşte un drum până la ring. Ulpiu Traian încalecă frânghiile şi aplauzele se dublează. El înaintează în mijlocul

ringului, iar sub lumina crudă a lămpilor, chipul lui pare şi mai palid încă. Vreme de câteva secunde, salută în dreapta şi în stânga, ca în cele mai bune familii, dă câte-o mână vreunui amic de lângă ring.

Şi-a dat acum halatul jos şi a apărut în ţinută de luptă, îmbrăcat doar cu micul chilot alb. Rămas singur pe ring, în aşteptarea adversarului, îşi priveşte picioarele cu multă plăcere, stingherit de a rămâne nemişcat şi de a fi privit de sute de ochi curioşi. Căci meseria lui Ulpiu Traian este să dea şi să primească pumni, în numele „artei nobile”. Alţii, la vârsta lui, învaţă, cântă la pian sau recită versuri; Ulpiu Traian face „shadow-boxing”; boxează contra umbrelor, urmăreşte fantome într'un dans tragic.

In sfârşit, e fericit că-l vede pe adversar suind la rândul lui, aşa că de-acuma curiozităţile s'au împărţit Acum cel puţin are mânuşi în mâini şi un om în faţa lui; halatele jos, un om în cămaşe de sport ce le vorbeşte ceva, foarte misterioas, o strângere de mână distrată: ambii adversari se privesc, într'un moment frumos de ură şi pasiune.

— N'am înţeles niciodată, îmi şopteşte Nora, dece doi inşi cari stau gata să se măcelărească, îşi mai dau şi mâna pe deasupra...

— Păi aşa cer regulile boxului!...

Gongul sună şi răsună în ei profund. Ei se îndreaptă unul spre altul, cu braţele prea întinse — ca un îndrăgostit romantic la o întâlnire amoroasă, — pun un picior înainte şi se opresc.

— Haide, înainte! ţipă lumea, care aşteptarea asta o îndârjeşte. Ce aţi venit aci, să vă priviţi? Arde-i una, Simionescule!... Invaţă-l să boxeze.

Ulpiu Traian îşi adaptează garda; teama primului risc, o dorinţă imensă de a rămâne imobil, îl reţine în gardă. Dar ochii publicului, ţipetele lui, necesitatea luptei îl zoresc; îşi mută deci garda din stânga, în dreapta şi ambii adversari continuă să se privească.

— Bă, boxaţi sau nu? ţipă unul disperat de atâta inactivitate. De nu, vă arăt eu la ieşire cum se baxează... Lumea râde, aplaudă şi, în cele din urmă, cei doi boxeuri riscă o lovitură, ca o mână amicală întinsă unui prieten.

— Dacă continuaţi aşa, o să adoarmă toată sala!, strigă acelaş mucalit.

Simionescu eschivează a doua lovitură, ripostează şi-şi caută adversarul cu aviditate. Celălalt măsoară, ca un inginer hotarnic o moşie, distanţa, se îndepărtează, se opreşte: poate că acest moment regretă de a se fi suit pe ring.

— Bă, dacă ar fi fost şi Traian ca tine, nu l-ar mai fi bătut pe Decebal!...

Dar sentimentele boxeurilor nu par să fie acum la unison, căci tocmai în cipa asta, Simionescu îi înfundă o lovitură în pieptul care, prea mult timp umflat, se desface ca un butoi desfundat. Ulpiu Traian iese puţin din linia de atac, întinde braţul drept în direcţia nasului, atât de drept, atât de just, că uită să-şi mai urmărească avantajul, şi se retrage parcă spre a se bucura de lovitură.

— Bravo! răsună câteva glasuri. Tot ştii să boxezi ceva!...

De altfel gongul răsună şi boxerii, după ce-şi strâng mâinile, dispar, uşori şi supli, în halatele lor, fluizi ca nişte umbre..

Din nou, ca la chemarea judecăţii de apoi, gongul a răsunat de câteva ori şi matchurile s'au succedat; iată acum pe G. Căciulan şi I. Dobrescu. Matchul începe, greoi şi lent, cu schiţarea unui atac din partea lui Căciulan; celalt fuge din faţa lui. Ei nu reflectează şi nu combină. Nu mai există nimic acum în ei: nu mai sunt decât spectacol, cărora le aparţine. Dorinta de a învinge le abrutizează obrajii şi deodată patru lovituri plesnesc pe obrajii lui Căciulan care, sub şocul unei lovituri mult mai tari, se prăbuşeşte pe frânghie cu un zâmbet blând, pe când gongul îl eliberează.

— Uite, îmi spuse Nora, s'ar spune că-i pare bine că e bătut!...

Aşezat în colţul lui, ca un acuzat în faţa juraţilor, Căciulan, în timp ce primeşte apa binefăcătoare a buretelui, îşi priveşte cu o bucurie inocentă corpul lui, pe care loviturile au pus urme violete. Deodată, zăreşte printre spectatori, o doamnă mai vârstnică, care priveşte cu plăcere sângele ce-i ţâşneşte dintr'o arcadă spartă, tresărind de plăcere. Ii vine rău şi pare că se gândeşte:

„Peste puţin timp o să-mi curgă şi din nas sânge... Soignerul ar face bine să mă lase în pace şi să nu-mi tot şoptească în ureche... ca şi cum eu n'aşi şti ce trebuie să fac... dar adversarul meu e mult mai solid decât mine...

Dar ca şi o câmpie sub nouri repezi, gândurile, în timpul unui match, îşi schimbă repede coloarea. La începutul reprizei a doua, adversarul îl găseşte pe Căciulan defensiv, apărându-şi cu pumnii, ca o comoară de preţ, capul şi căutându-şi un echilibru în spate.

Eschivează de mai multe ori, dar deodată, îşi simte, fără să-şi dea seama de durere, urechea stângă asurzită; cu cealaltă aude pe soigneur strigând „nu te lăsa” şi îşi dă seama că lovitura a fost foarte puternică. Incearcă de departe eschive cu stânga, lovituri repezi şi uşoare de floretist, izbuteşte să rupă şi să înflorească buzele adversarului, dar acesta, înfierbântat, atacă mereu, pe când mânuşile pătate de sânge, murdăresc piepturile.

Uneori lupta capătă un aspect atât de bestial, încât ei par surzi la ordinele arbitrului, care trebue să intervie, ca să-i dezlege din înlănţuirile de-o clipă. Dobrescu revine asupra adversarului şi atacă din nou; el simte în el forţa de a învinge. Mânusile lui par de plumb, dar bucuria luptei succede în el plăcerii

jocului, şi bucuria îi domină oboseala. Gura îi e strâmbă ca aceia a unui canceros, dar furia lui de a învinge e încă proaspătă, ca o floare de curând udată. Trece sub cele două braţe cari se bălăbănesc în gol, intră în „corps à corps”, îşi pune fruntea în umărul udat de o sudoare penibilă, care îi taie pe moment viteza şi începe să dea la pumni, pumni mai puţini iuţi, dar care străbătând muşchii obosiţi, pătrund adânc, încât fac să sufere şi fac pe Căciulan, cu fiece lovitură nouă, să tremure până la genunchi.

Deodată el primeşte o lovitură seacă, care plesneşte ca un bici în mijlocul unui manej gol, care îi atinge nasul, ce începe să sângereze şi care forţează lacrimile. Tot animalul din el doreşte podeaua, dar un glas omenesc, orgolios, domină această dezordine şi îi porunceşte să facă front. Inşelându-şi braţele aproape inerte, el se apropie, aproape, îşi cambrează şoldurile ca să pareze loviturile.

Adversarul îşi apleacă capul şi în acest gest, muşchii stomacului se destinseră pe jumătate, pe când pumnul stâng, lansat în stomacul lui Căciulan, se înfundă ca într'o pernă. Acesta se învârteşte puţin, tresare, deschizându-şi larg gura sângerândă, cu o cută amară într'un colţ, apoi se prăbuşi în dezordine, ca un sac prost umplut. In această clipă, când lupta a pierdut aspectul ei omenesc, îmi sună în urechi versurile nu ştiu cărui poet francez:

Le choc avait été brutal. Les assistants,
Encore sous le coup de la lutte fougueuse,
Hésitaient á quitter l'arène spacieuse
Oú s'étaient acharnés, pour eux, les combattants.

Las, le vaincu comptait le nombre de ses dents
El palpait, de son nez, la place douloureuse,
Tandis que ses seconds, la mine soucieuse,
Achevaient de panser ses yeux sanguinolents.

C'est alors qu'apparut, tout couvert d'écorchures.
Rouge du sang vremeil de ses fraîches blessures,
Drapant son torse nu dans un peignoir bouffant,

Heureux d'une victoire aussi déconcertante,
Acclamé par la foule hurlante et délirante,
Sur le ring déserté, le boxeur triomphant.

pe când dela galerie pornesc fluerături asurzitoare, împreună cu strigătele „Huo arbitru! Huoo!” punctate de sgomotul picioarelor pe podele şi de glasul unuia care ţine cu orice preţ să rămâie vesel, chiar şi în această clipă! „Să te duci la maică-ta, să-ţi şteargă nasul!”

O iau zorit pe Nora de braţ, care s'a împălizit, şi mă grăbesc să-mi fac loc cu coatele spre ieşire, spre aer...

Târziu, în noapte, visam că cineva mă boxa într'un mod îngrozitor, aşa cum un boxeur ar face antrenament cu un „pucing-ball”. Pe lângă acest coşmar, ce mă făcea să trec prin zeci de sudori, mi se părea că aud un sgomot suspect: cra-cra.

Speriat peste măsură şi derutat de vis, mă scol, cercetez prin odaie, caut pe sub pat ,nimic. Mă culc din nou, dar peste puţin, acelaş sgomot: cra-cra-cra, **se repeta; de astădată părea că vine din afară. Imi iau ceva pe mine şi ies în curte, mă uit cu atenţie în jurul meu: nimic. Dar când dau să intru în casă, aud din nou:** cra-cra-cra, **mă întorc brusc şi îmi dau deodată seama de unde venea sgomotul:** se crăpa de ziuă...

PAUL B. MARIAN

Gastronomice

Spurcaciul

Ar putea foarte bine să fie numit dropioară, *dar dacă poporul a preferat să-l numească aşa, cetitorul poate fi sigur că are motivele lui. Francezul, e drept, îi zice* outardine, *dar şi la* canne pêteuse *(asta n'o traduc, măcar că şi pe româneşte se spune astfel, în unele regiuni poetice).*

E un animal farceur. *Are cap de curcă şi nu-i curcă, picioare de raţă şi nu-i raţă, pene de pichere (bibilică) şi nu-i bibilică (pichere); pe burtă penele sunt albe ca ale unui evantaliu de primadonă şi nu-i primadonă. In timpul sborului defensiv (fugă curată din faţa inamicului), aminteşte când motocicleta, când avionul cu eşapamentul liber, ceia ce în calculele lui eronate, scârbeşte vânătorul (cap de pasăre!). Filologii îl întrebuinţează la cimilituri, restul oamenilor îl mănâncă.*

E un vânat foarte căutat de amatori. Se vânează greu şi e dintre cele mai gustoase. Se împuşcă la sărit, prin mirişti şi păpuşoaie (preferaţi porumbişte? Voila), de preferinţă cu prepelicari şi cât se poate de dimineaţă. Numai când se crapă de ziuă te poţi apropia de el. Pe cât e de greu de nimerit pentru vânătorul neexperimentat, pe atât de greu de gătit pentru bucătarul neştiutor în ale vânatului. Până şi aspectul pasărei curăţate şi gătite e făcut să-l dezorienteze, căci se prezintă de-andoaselea şi ca un clişeu negativ, cu pieptul negru şi picioarele albe. Pentrucă am constatat în nenumărate rânduri că mulţi aşi ai vânatului nu ştiu cum se mănâncă, atunci când se mănâncă, tot ce sboară, iată ce îmi permit a le recomanda.

Spurcaciul se curăţă fără să se spele, se ţine la marinat în mirodenii cu oţet, vin şi oţet sau în ceia ce se numeşte vin de masă la absolut toate marile restaurante din capitală (adică, tot oţet). După ce-l scoţi de la marinat (beitz) îl găteşti înnăbuşit, (à l'étuve), cu sos de ceapă şi morcovi. Pasărea nu trebue tăiată bucăţi, deoarece fiind extrem de fragedă se risipeşte în vas.

Il mai poţi găti:

1) La frigare şi

2) La cuptor, întocmai ca curcanul.

In aceste din urmă cazuri nu se mai pune la marinat, ci se atârnă ca sitarul, dropia ş. a., lăsându-se la vânt o zi, două (după căldură). Dacă se pune în frigare, e bine ca înainte de a se proceda la frigarea propriu zisă, ca spurcaciul să fie introdus (ca tot ceia ce se prepară la frigare de altfel), cu tot cu frigare în cuptor, până se rumeneşte.

Când e înăbuşit, cu toate că aspectul pielei nu-i atrăgător (e vânăt, un fel de negru-gălbui), la gust e foarte bun. Când e fript, poate fi făcut cu trufe care îi exaltă parfumul de vânat. In scara fineţii, mulţi susţin că e superior sitarului şi becaţinei. Eu zic nu, dar fără multă energie.

AL. O. TEODOREANU

Montherlan poett

In versurile lui Montherlant se răsfrânge o imensă iubire de sine, ca persoană, în deosebire de curiozitatea pentru viaţa şi destinul său, un pronunţat şi stăpânitor narcisism.

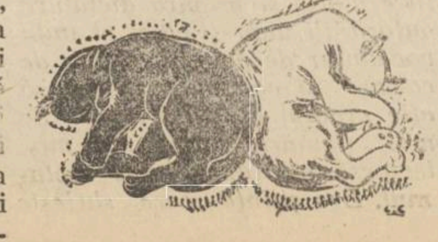
Acest „prinţ al tineretului”, cum a fost proclamat de generaţiile tinere, se concepe şi se vrea un erou, îşi preferă tuturor imaginilor de sine pe aceasta. Universul său, zice Jean Cassou, este un univers plin de animale ciudate, de arome, de grădini cu porţi pecetluite şi curţi de cazarmă.

„Este în amintirea mea, zice poetul Montherlant, o curte, în care se exercită tineri, o curte aerată şi rectangulară”. In această imagine, pe care o contemplă până la hipnotizare, găseşte el plăcerea de a comanda şi de a se supune, într'un univers misterios, în care e teroare şi deliciu religios, atmosferă de orient, de mânăstire, de spectacol teatral şi de sală de gimnastică, de militărie şi de festivitate de colegiu.

Ceva fastidios şi artificial, împletit cu sentimente de camaraderie, de competiţie de băeţi de liceu, străfulgerat de ură amoroasă împótriva femeii, care vrea să-i pună frâul, cu o violenţă neaşteptată, sub aparenţa ei slabă. Avem de a face cu o senzibilitate izvorând din acelaş subconştient oriental, somptuos şi infernal, ca acel din care s'a inspirat Barres în primele sale „Cahiers”. Pare că există în Montherlant, sub presiunea stăpânirii sale, o fiinţă primitivă care se zbate să iasă din lanţ şi să izbucnească într'un avânt primitiv şi năvalnic, prin declanşarea minunată şi neînţeleasă a unui neştiut. Iar concepţia care domină acest ţinut necunoscut nu poate fi de cât concepţia unei măreţii înlănţuite şi pline de voluptatea puterii sale, dar stăvilită de o neînfrântă necesitate, care o supune şi o dezesperă. Cruzime şi duioşie, ca şi la Barrès. Insă un dar literar excepţional, abundent, plin de îndemânare şi facilitate, găsind în mod firesc imagina èmăreaţă ca şi mişcarea frazei muzicale, cadenţate, o formă plină de un colorit fraged şi strălucitor, cu alură de mare şi autentic scriitor. S'ar zice că a împrumutat dela poeţii arabi şi persani, pe care el i-a descoperit, curba scurtată, simplicitatea care nu e îngăduită decât scriitorilor de înaltă calitate. Pe când alte poeme par a voi să rivalizeze cu elegiacii latini sau marii poeţi romantici. Dar accentul mai surd din versurile sale, tristeţa sa descurajată, grija sa de a se menţine la nivelul eroismului aproape *profesional*, izolarea în splendidul său egoism, lipsa de orice humanism, îl aşează sub semnul vremii, şi îl face ca, în poezia sa, să nu cânte decât plictiseala unui Nerone, orgoliul frenetic al unui blazat de toate, moartea poetului îngropat sub o lume dărâmată în pulbere peste el şi geniul său: „un buchet de roze strânse una lângă alta, ah! un adevărat mormânt al parfumurilor!”

Mai ales în poemele dela sfârşitul volumului *„Maison menacée”*. *„Le sacrifice à la rase”* se afirmă caracterul special şi perfecţiunea naturală a artei lui Montherlant, în toată plenitudinea sa retorică, amară şi directă.

Titlul volumului său, *„Encore un instant de Bonheur”* (edit. Grasset) a fost un vers împrumutat unui poem al *Mathildei Pomès*, poetesă plină de emotivitate arzătoare şi sinceră, mai ales în poemul *„Absence comblée”*, apostol al tinerei şcoli lirice spaniole, din care a tradus cele mai izbutite opere şi le-a tipărit într'o antologie, care deşi e lipsită de contribuţia unui Unanumo sau Antonio Machada, începe totuşi cu poeme de Juan de Jimenez. Acesta este de alt-fel cel mai bun poet spaniol al generaţiei celor de patruzeci de ani, între care se numără şi Henri de Montherlant. Alături de el Garcia Lorca, cu inspiraţia lui gitană,, Albert Aleixandre Drego şi mai ales doi dintre cei mai tineri, ale căror nume se înfrăţesc şi a căror artă răsfrânge acelaş sentiment poetic, discret şi pur ca un cristal: *Pedro Sallinas* şi *Jorge Guillen.*

Cărți și Reviste

Reviste românești

Țara Bârsei

(Iulie-August, 1934).

Cu un sumar destul de bogat, documentată mai ales pe tărâmul istoric, revista din Brașov înfățișează un program bine pus la punct. Probleme de sociologie, de istorie, scrisori și alte articole cam în acelaș gen, publică d-nii I. Moga, Em. C. Lăzărescu, Alex. Ceușianu, Ernest Bernea și Norbert Salmen.

In „Iluzia dacică", studiul deosebit de interesant al d-lui Aurel A. Mureșianu, d-sa arată că: „Intre problemele mari și complicate pe care știința europeană se străduește, de atâta timp, să le rezolve, fără a putea ajunge la un rezultat pozitiv, și care au dat naștere la nenumărate teorii, aproape tot atât de variate și divergente și astăzi ca la originea lor, sunt în primul rând: a) problema naționalității popoarelor care au locuit înainte de expansiunea și cuceririle Romanilor, ținuturile carpato-dunărene; b) problema originei Slavilor și c) problema originei poporului românesc de astăzi.

După o analiză bogată în argumetări, d-sa adaogă că „România de azi este rezultatul extraordinarei forțe vitale, expansive și dinamice ale unei rase compuse dintr'un amestec fericit de elemente etnice sudice și nord-estice europene, rasă vecinic capabilă de împrospătare și întinerire și acum ca și atunci când, în veacul, nașterii lui Traian, Pomponius Mela scria: Et Roma quondum a pastoribus condita!"

Azi

(Anul III, No. 3, 1934).

D. Tr. Herseni scrie despre „Sociologia Spiritului": „Ca realitate spiritul se împlinește și se desfășoară în lume. Viața spirituală și viața socială se întrețes în pânza aceleiași substanțe. Soarta spiritului urmează organic linia de desvoltare a vieții în comun. Insul desprins de grup recade în animalitate, numai convețuirea îi urzește planul de existență ca om, ca ființă de natură spirituală. Aci se află pricina pentru care studiul împrejurărilor prielnice desvoltării spiritului în lume trebue să fie de esență sociologică. Sociologia spiritului urmărește condițiile de realizare ale vieții spirituale în lume".

Transilvania

(No. 2, 1934).

Pentru o revistă provincială, trebue să recunoaștem că acest „Buletin de technică culturală" se menține la un nivel demn de toată lauda. Din materialul divers și îngrijit redat, desprindem aceste observațiuni din articolul d-lui Ion Agârbiceanu „Necesitatea culturalizării masselor". „Cultura are ca țintă creșterea spiritualității noastre. Civilizația e folosirea uneltelor de muncă iscodite de cultură, pentru a-ți face traiul mai ușor și mai plăcut. Dar civilizația poate deveni dușmana culturii sau chiar să o înghită.

„Armele civilizației puse în mâna omului incult se pot întoarce împotriva lui însuși... Cu alte cuvinte: civilizația e la îndemâna tuturora cari au mijloace materiale. Cei lipsiți de adevărată cultură, ajunși în posesiunea mijloacelor de civilizație, pot ajunge primejdioși și pentru ei și pentru alții... Astăzi se poate observa un rapid progres al civilizației, pe când culturalizarea înaintează greu".

Mai colaborează d-nii dr. Juliu Moldovan, A. Vaida-Voevod, Gh. Preda, I. Breazu, H. Petra-Petrescu, etc.

Buletinul de tehnică culturală al Astrei

„Transilvania"' buletinul de technică culturală al *Astrei,* este consacrat (No. 4, Iulie-August), în întregime chestiunilor de organizare lăuntrică a „Asociațiunii".

Rostul acestei reviste, s'a schimbat cu totul. Până acum „Transilvania" era o revistă de cultură generală, ca oricare alta din Ardeal. E drept că nu prea strălucea prin modul în care era condusă. Rareori se putea citi ceva interesant și valoros în coloanele sale.

De aci înainte „Transilvania" nu va mai fi o revistă literară ca toate celelalte, ci un buletin de technică culturală, cu rosturi precise.

E oportun să notăm revirimentul din organismul bătrânei instituții ardelene de cultură a poporului. Se dă o atenție tot mai largă misiunii de culturalizare a masselor. Acesta e scopul instituției cu un prestigiu așa de frumos: profuziunea în massele largi a cunoștințelor, prin înzestrarea cu biblioteci, ținerea de conferințe culturale, turnee artistice, etc. Metoda aceasta e cât se poate de fericită și de eficace. Rezultatele s'au putut aprecia până acum.

Cadrele „Astrei" sunt concentrate toate în acest scop. Pentru coordonarea muncii conferențiarilor „Transilvania" va da în fiecare număr indicații technice. Aci e justificarea subtitlului: buletin de technică culturală. Revista se adresează deci numai acestor conferențiari care răspândesc cunoștințele la sate. Iată un exemplu de muncă pozitivă pe care-l dă „Astra".

Pentru acest scop, revista e bine făcută și schimbarea survenită e foarte utilă.

UN ROMAN PREMIAT

Peste câteva zile va apare la noi un roman care va produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adevĕrul" a obținut concesiunea exclusivă de a publica în traducere românească vestitul roman al lui JEAN BOMMART

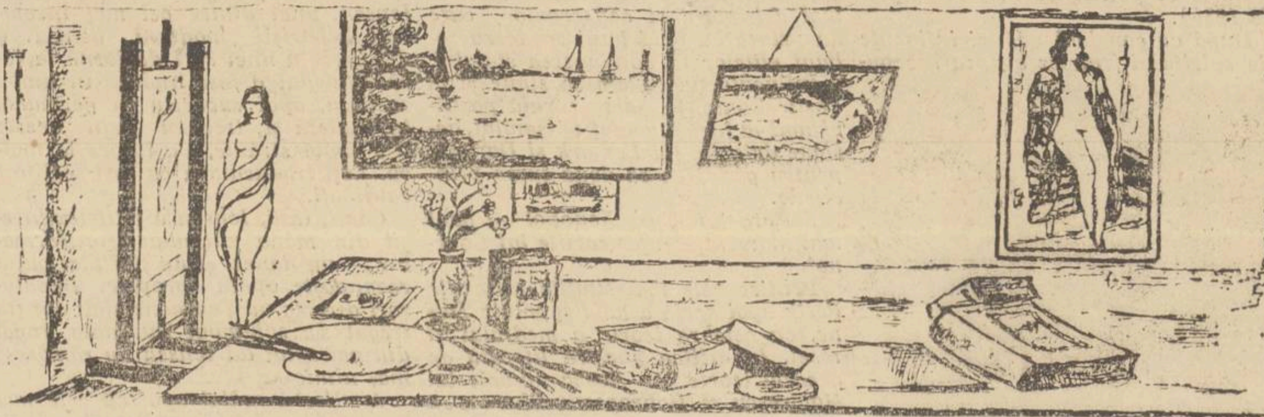
„PEȘTELE CHINEZESC"

care a fost încoronat în Franța cu

MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI PE ANUL 1934

decernat de un comitet literar sub președinția ilustrului romancier PIERRE BENOIT, Membru al Academiei Franceze.

„PEȘTELE CHINEZESC" va apare întreg în No. 10 al colecției de 12 Lei: „ROMANELE CAPTIVANTE".

G. M. Cantacuzino: Izvoare și popasuri, Editura „Fundațiilor Regale"

Arhitectul G. M. Cantacuzino a scos un breviar de estetică pe probleme de artă veche românească. După câteva lămuriri asupra „geografiei artei românești", după un esseu asupra aprinsei polemici dintre „tradiționalism și modernism", defilează stilurile de „arhitecturi" „artele", „maeștri"„ „vremurile", „văile" și câteva concluzii despre Ștefan cel Mare sau izbânda moldovenească, Brâncoveanu sau izbânda oltenească și Mânăstirea Văcărești sau testamentul artei tradiționale.

In capitolul despre „arhitecturi" se tratează: 1) fântâni, cumpene și popasuri, 2) Case domnești și boierești, 3) hanurile 4) o biserică oltenească, 5) o biserică moldovenească, 6) arhitectura funerară la Români.

In capitolul despre „arte" se vorbește despre argintării, crestăturile în lemn, ceramica la Români, țesături și scoarțe, iconostasele.

După „maestrul de altădată" și după „zugravul" se analizează goticul în Moldova, estetica lui Ștefan cel Mare și epoca brâncovenească.

Dintre „văi" se evocă Valea Oltului și Valea Prutului.

Cartea d-lui Cantacuzino condensează pe lângă o stăpânire recunoscută a materiei, sintetizată în proporții simple și clasice, un sentiment cotropitor al trecutului. O atmosferă de elegie și de îndurerată delicatețǎ în fața timpului scurs învăluește aceste pagini ca o ceață de toamnă nordică. Detalii umile de artă primitivă sunt prezentate estompat cu acea „poezie a depărtării" de care pomenește Duiliu Zamfirescu în elegiile sale.

Eleganta clasicitate a lui Zamfirescu este comună și autorului acestor „Izvoare și popasuri".

Arhitectul Cantacuzino mânuește condeiul cu aceiaș siguranță cu care desenează la planșetele de **block-house-uri** moderne. Este aproape de mirare cum acest arhitect dela cunoscutul trust de construcții „Leopold și Carol Schindl", care au schimbat fața Capitalei în câțiva ani prin grandioase case de raport, și-a putut păstra capacitatea contemplativă și intuiția magnifică a simplelor troițe, a cumpenelor și a hanurilor de odinioară.

Un refugiu? Simte nevoia evadării din planurile monumentalului block-house Șuțu din fața Universității pentru a rătăci printre porți de țară cu crestături în lemn ?

Nu. Este mai degrabă o dominare suverană a materiei, jocul artistului autentic, care trece, așa cum trecea Leonardo da Vinci dela penelul divin al „Giocondei" la modelarea lebedelor de ghiață pentru divertismentul soției lui Ludovico Moro sau ca Michel Angelo cioplind la „Statuia nopții" și la un sonet nepieritor.

Arhitectul G. M. Cantacuzino este o figură de interesant umanist în veacul al XX-lea.

„Comedia umană" a poetului Demost. Botez

Intr'un colț al „Adevĕrului" politic, poetul Demostene Botez a inaugurat o rubrică întitulată **„Comedia umană".**

Cunosc multă lume care a început să colecționeze aceste fragmente scurte de ascuțită și sângeroasă ironie a metehnelor omenești și a comediei sociale. Oamenii și-au cumpărat tartaje de dosar și pândesc gazeta cu articolașul lui Demostene pentru a-l citi cu sete și a-l lipi cu evlavie la serie.

Apariția lui Demostene în publicistica bucureșteană a fost o surpriză agreabilă și exemplară: O sensibilitate de poet, o complexă intelectualitate și o experiență vastă a vieții. Acest publicist nu înșiră mărgele colorate pe o ață; are idei, pasiune, un elan care se transmite.

Sarcasmul acestor bucăți din **„Comedia umană"** este de cea mai aleasă calitate, paradoxele subtile și stilul de o rară puritate și mlădiere.

De ce nu se gândește Demostene Botez să scoată un volum de **„Comedie umană"?**

Un recent **„Concurs de eleganță"** (comentar la întrecerea automobilistică dela Sinaia) a amintit prin virulența pamfletară, prin cizelata indignare și prin tonul profetic pe Paul-Louis Courier și pe Leon Bloy sau Maximilian Harden, cele trei culmi ale acestui gen în literatura europeană.

PETRE PANDREA

America de nord

Raoul Blanchard, profesor la universitatea din Grenoble, ține o serie de cursuri în Statele-Unite la universitatea Harvard. Profesorul Blanchard a profitat de această funcțiune, pentru a vizita o mare parte din America de Nord. Astfel volumul apărut de curând „America de Nord" (Statele Unite, Canada și Alasca) nu e o lucrare de birou, încărcată de statistici sau de referințe asupra lucrărilor anterioare. El dă foarte adeseori dacă nu întotdeauna, impresia locurilor și lucrurilor văzute.

Geografia Statelor Unite, căreia-i consacră Blanchard mai mult de trei sferturi din lucrarea sa, prezintă, pentru vasta întindere a acestei țări aproape tot așa de mare ca și Europa, linii relativ simple, atât din punct de vedere al geografiei naturale cât și din punct de vedere al geografiei umane.

E un continent de masse, unde pe întinderi nesfârșite peisagiul rămâne acelaș. Civilizația e uniformă cel puțin în forma exterioară, încât cel ce a vizitat un mare centru al Statelor Unite pare că le cunoaște pe toate. Ce diferență în raport cu Europa noastră sau cu Franța, atât de diverse!

Câteva mari diviziuni sunt de ajuns: Noua Anglie, Est Central, Sud, Middle Ouest, Ouest. Cinci mari regiuni. Câte ar trebui în Europa pentru aceiași întindere?

Pe acest continent cu aspect uniform, s'a stabilit de trei sute de ani o civilizație venită din Europa, a cărei activitate îndârjită de o jumătate de secol mai ales, realizează în cadrele naturale un efort de exploatare unic, aproape pretutindeni cu rari excepții și favorizat de bogăția unică în lume a solului și a subsolului. Aici se pune, mai mult decât ori unde, problema cea mai atrăgătoare, dar și cea mai dificilă din geografia generală: aceea a influenții legilor fizice asupra desvoltării societăților umane.

Blanchard se ferește de-a pune probleme în termeni formali.

De altfel autorul nu vrea să iasă din domeniul geografiei, și recunoaște că-i scapă foarte multe lucruri.

„O generalizare — spune el e totdeauna îndrăzneață relativ la o țară unde lucrurile merg repede și aceasta n'ar face decât să riște de-a trece dincolo de domeniul propriu zis al geografiei". *(Mercure de France).*

Reviste străine

Revue Historique

(Tome CLXXIII, 1934).

Aceste anale istorice sunt totdeauna bogate în probleme de amănunt, redate cu multă îngrijire. Astfel d. G. Zeller se ocupă de „Regii Franței candidați la Imperiu", d. Aug. Fliche despre „Primatul Galilor (876-1121), iar asupra memoriilor Generalului de Caulaincourt, d. Lévy Schneider face observațiuni originale.

Demn de atenție articolul d-lui Henri Hauser asupra „Istoriei economice a Franței (de la jumătatea sec. XVI la finele sec. XVIII)", în care ni se spune că: „Ne este imposibil de a ști când și cum s'a operat revoluția agrară, dacă viața economică n'a fost dominată de chestiunea financiară. Când ne amintim de prosperitatea comercială a Franței lui Ludovic al XVI-lea și când o comparăm cu decăderea Tezaurului, noi dăm într'un fel oarecum definiția unui stat sărac, strâns de gât, de o națiune relativ bogată.

„Revoluția din 1789 apare ca un ultim act al unei drame economice al cărei debut s'a jucat între 1577-1559. Peripețiile acestei lungi drame au imprimat fizionomiei economice a națiunii franceze trăsături care, astăzi, încă nu au dispărut cu totul".

L'Europe Centrale

(Aug. 1934)

Tânăra revistă a Europei Centrale, care apare la Praga, cuprinde un bogat material informativ. In paginile ei se oglindesc probleme de istorie și filosofie, de viață economică și politică, toate discutate și expuse limpede, fără dedesubturi „diplomatice".

Ocupându-se de „Originile mișcării de apropiere balcanică", d. Léon Savadjian, spune: „Ideia unei uniuni a popoarelor balcanice apăru către finele sec. al XVIII-lea. Popoarele creștine din Balcani duceau jugul turcesc și dorința lor de a se elibera de el, le apropie. Sub influența revoluției intelectuale inspirată de ideile enciclopediștilor francezi, apoi de acelea ale revoluției dela 1789, — ideile umanitare și liberale, drepturile omului, dreptul popoarelor de a dispune de ele singure, fură organizate loji secrete în peninsulă, predicând ideia liberării popoarelor creștine.

„Aceste loji erau în număr de patru: la Atena, Belgrad, București și Vidin (Bulgaria). De altă parte, Viena devenise un cuib important al ideilor de emancipare care munceau pe popoarele balcanice.

„România care se bucura deja de autonomie, primea de asemeni pe emigranții și pe apostolii eliberării jugului otoman".

Revue Bleue

(1 Septembrie 1934)

O revistă spumoasă, în care literatura se menține la un nivel ce amintește totdeauna rafinamentul specific al spiritului francez. Articole interesante, care se ocupă cu aceiași pasiune și de trecut — în paginile ei de istorie — cât și de actualitate.

Pasionat, am spune scris din iubire, apare articolul d-nei Marguerite D'Escola, despre scriitoarea engleză *„Katherine Mansfield"*. In acest mic spațiu nu putem insista asupra vieții acestui talent (care a murit la 35 ani), ci ne mărginim să notăm cuvintele d-nei d'Escola: „...Katherine Mansfield (Catherine Beauchamp), această englezoaică a Insulelor, cu nume francez, această asiatică cu chip de ivoriu, cu privirea latină, visătoare și perspicace, arzătoare și ironică, „natură divizată, jumătate nouroasă, jumătate strigăte de entuziasm", înamorată de peisagii, de umanitate, înamorată de muzică, de toate melodiile pământului, dar care, înfrigurată, caută și găsește făr 'ncetare inima notei", Katherina care spunea despre ea însăși: „înapoia acestui instrument (spiritul meu), există o gingașe lumină constantă (sufletul meu)".

Și cât de frumos spune regretata scriitoare: *„Nu cred în limitele omului. Eu cred în înălțimile lui".*

La Nouvelle Revue Française

No. 250 — 1934).

Paginile acestei reviste cuprind totdeauna un bogat material informativ.

Se dă aceiași atenție poeziei, esseului, voiajului, romanului, problemelor de artă, etc.

D. L. Lévy-Bruhl, ocupându-se de mitologia primitivă, ne spune că: „In timpurile moderne, în urma marilor descoperiri geografice care au lărgit pe neașteptate „câmpul uman" pentru gândirea Occidentului, curiozitatea se îndreaptă către instituțiile și credințele religioase ale „lumii noui", și în special ale sălbaticilor. Se observă că și ei au miturile lor. In secolul al XVIII-lea Fontenelle, precursor abil al Sociologiei actuale, semnala curioase asemănări între episoadele barbare, crude, ale mitologiei clasice și acelea ale miturilor sălbaticilor americani. El observă că există aci mai mult decât o simplă coincidență".

SYR.

Cronica literară

Preliminarii

Criticul care, în toată buna credință, își începe cu fiece an cronica literară va avea să întâmpine în exercitarea funcțiunii lui câteva dificultăți, ieșite din condițiile unei literaturi tinere și a unei opinii publice neexercitate în vederea adevărului.

Deși un criteriu de judecată obiectivă, adică durabilă, există, întâiul inamic al criticului care se ia în serios este scriitorul. Cu o psihologie în parte universal-umană dar în parte legată și de anume împrejurări economice, autorul român primește fără simpatie obiecțiunile și nu i se par exagerate elogiile cele mai filantropice. Nu criticul unge la noi pe scriitor ci scriitorul își caută criticul. N'am mai primit niciodată, de pildă, cărți din partea autorilor pe care nu i-am putut elogia. Scriitorul nedreptățit își vede atunci de treabă — așa zice el — își continuă munca onestă mai departe, în ciuda unei critici sterile, după concepția lui, dacă nu invidioase. Situația unui cronicar este foarte grea în aceste împrejurări cu atât mai mult cu cât o perseverare în a atrage atenția asupra nevalabilității unei literaturi îi poate aduce discreditul opiniei publice.

Căci și opinia publică este ostilă criticei sincere. Cititorul de cărți crede că a-ți da opinia asupra unei opere, e o operație la îndemâna oricui. Cititorul are părerile lui, formate în deosebi după criteriul plăcerii, și dacă o carte place cititorului dar este repudiată de critic, criticul poartă vina inexperienței. Meritul cronicarului rezultă pentru cititor dintr'o coincidență de opinii, nicidecum dintr'un prestigiu al criticului asupra cititorului.

Intr'un cuvânt critica e o funcțiune deocamdată inutilă de nu chiar stânjenitoare și numai pasiunea adevărului și presimțământul educabilității cititorilor pot să îndemne pe unii s'o mai exercite.

Dar și cronicarul însuș poate fi inamicul criticei și aceasta se vede destul de des. Un spirit de contradicție sau năzuința intimă de a câștiga simpatiile pe care recenzentul curajos le pierde, determină pe unii să spună că văd alb acolo unde altul a văzut negru și de-andoasele. Eu izbutesc abia să citesc o carte ce mi se pare o elucubrație și altul o găsește capodoperă.

Raporturile dintre „generații" atât de încordate la noi stăvilesc desvoltarea bunului simț critic. Scriitorul matur disprețuește judecata tinerilor chiar când aceasta e dreaptă, interpretând în favoarea sa anume crudități de ton juvenile ce i se par reflexul impertinenței dar care totuș nu exclud adevărul. Tinerii la rândul lor repudiază literatura oricărui scriitor cu reputație. Cine a frunzărit numeroasele reviste de tineri din ultimii ani, așa de efemere și de puțin cunoscute în sfera cititorilor de cărți, dar cu înrâurire indiscutabilă asupra formațiunii spiritului celor tineri, observă disprețul total pentru orice adevăr și dorința exclusivă de a se remarca. Rezervele criticului sunt primite cu o ură care ia curând forma boicotului. O solidaritate tacită strânge laolaltă pe tineri și bătrâni împotriva criticului primejdios, căruia i se opun mijloace mult mai eficace ca premii, servicii de presă și atâtea altele. Asemenea constatări nu sunt de loc urmarea unui pesimism ci încercarea de a explica unele fenomene ale epocei literare prin care trecem. Oricât, în limitele unui anumit gen de producții, cititorul are o intuiție destul de justă a valoarei cărții pe care o are în mâni, nu se poate tăgădui că atmosfera favorabilă făcută unei opere poate să-l dezorienteze. Cărți, nu zic fără merit literar, dar nici măcar cu acel minimum de cursivitate și platitudine ce sunt necesare spre a trezi un interes, încep să sperie pe cititorii intimidați de reclame, premii, elogii amicale. Cititorul nostru încă neobicinuit să citească opere românești se întreabă dacă nu cumva e lipsit de sensibilitatea necesară priceperii cărții și acordă atmosferei o încredere nemeritată. Criticul român nu are putința să lupte împotriva neadevărului sau măcar să-și pună în evidență termenii discuțiunii, din cauză că el nu poate pătrunde la tribuna, de unde glasul lui ar fi auzit de marele public. Vreau să spun cu alte cuvinte că gazetele de tiraj mare nu primesc, în genere, critici profesioniști, ci încredințează cronica literară unor amatori inofensivi ca oameni dar primejdioși de moarte pentru educabilitatea gustului literar al publicului. Cine poate lupta, bunăoară cu strâmbele păreri ale d-lui Papadopol de la *Universul?* Cine poate lupta de altfel cu Universitatea unde cutare profesor inculcă studenților știute teorii. Pătrunderea dreptei judecăți e în dependență de prestigiul criticului și acesta nu se poate căpăta din nefericire numai prin pura valoare a activității sale. Trebue o uniformă, un promontoriu, un factor însfârșit care să ajute penetrațiunea verdictului critic sau cel puțin a termenilor unei oneste discuțiuni.

Toate aceste vor veni, nu mă îndoiesc, cu vremea. Un lucru poate fi realizat, chiar de acum și anume: acea compenetrațiune spirituală între autor și critic, fără de care nici criticul nu e critic, nici scriitorul scriitor. Am nădejdea că tinerii autori de azi, atât de norocoși în ce privește putința de a da publicitate producțiilor lor, vor ajuta cu mai multă îngăduință pe critic în actul de a discerne creațiunea și nu-l vor mai introna și detrona după cum convine sau nu convine.

G. CĂLINESCU

Insemnări şi polemici

ongresul literar dela Moscova

In ziua de 1 Septembrie s'a închis Congresul Literar Sovietic dela Moscova.

Nici o moţiune asupra creaţiunii artistice n'a fost acceptată, deşi discuţiile pe această temă au fost foarte animate.

S'a procedat astfel dintr'o serie de considerente tactice, faţă de incidentul ridicat de delegaţii francezi Malraux şi Bloch. Primul, mai ales, a făcut constatarea că „increderea arătată de sferele conducătoare ale comunismului în favoarea scriitorilor politiciani, nu totdeauna se manifestă în acelaşi fel faţă de scriitorii proletari. E necesar, fireşte, ca Uniunea Sovietică să fie exprimată în artă; e necesar să fie inventariate victimele eroismului politico-economic, însă acţiunea aceasta, tovarăşi, trebue urmată cu ultimă precauţiune şi prudenţă. America ne-a arătat că, exprimând o civilizaţie puternică, oamenii nu creiază încă o literatură mare; că fotografierea unei mari epoci — nu este încă o literatură. Dacă scriitorii sunt într'adevăr ingineri ai spiritelor, atunci nu uitaţi că cea mai inaltă funcţie a unui inginer este — invenţia. Arta nu trebue să fie subordonată sau copiată; arta este şi ea o supremă cucerire"...

Bloch a spus textul: „Figura reală a scriitorului roşu a reeşit pentru mine mai cu seamă din rapoartele scriitorilor provinciali şi regionali. E apologia oficioasă a partidului, che mată să glorifice realizările geniilor regionale. Chiar unii scriitorii din Capitală capătă aspectul trubadurilor sau cântăreţilor curtezani medievali, care aveau o singură ocupaţie: să spuie într'una regilor cât de inteligenţi, de frumoşi şi de drepţi sunt"...

In replică, Radek a căutat să-i convingă pe Malraux şi Bloch „să nu le fie frică de întrebări aspre şi preveniri neplăcute, cu care li se adresează unii comuniştii"...

MAXIM GORKI

Iar Gorki a rezumat astfel „incidentul":

Intre oaspeţii străini şi noi s'a iscat o mică (şi pentru mine personal — nu tocmai clară) disonanţă pe chestia situaţiei de care s'ar bucura personalitatea artistică într'o societate fără de clase. Tovarăşul Colţov a spus foarte just că această problemă s'a rezolvat la noi în mod practic, pe când în Europa Occidentală literatul simte mereu durere din cauza prigoanei din partea burgheziei. Scriitorul se mai teme acolo de reînvierea barbariei medievale. Noi însă nu mai avem o burghezie. Guvernul nostru şi aparatul de stat —. ne sunt dascăli şi camarazi în cea mai completă şi precisă accepţie a cuvântului!

Marietta Şaghinean pronunţă un discurs despre „Erotica Internaţionalei a III-a":

— Despre toate lucrurile posibile şi imposibile s'au pronunţat până acuma oratorii, ca adevăraţi scriitori fantezişti sau realişti: despre socialism, stalinism, libertate, sentiment de camaraderie, societate fără de clase, sentimente variate şi nenumărate, frumoase... Dar nimeni nu şi-a adus aminte de dragoste, de iubire, de amor. Eu, ca femeie, iau asupra mea să împlinesc rolul atâtor romancieri — bărbaţi, să complectez această lacună voită sau nevoită. Iubirea şi dragostea, amorul sfânt şi amorul pornografic, ocupă prea mare loc în viaţa societăţii de clasă, pentru ca erotica în genere să fie atribuită numai societăţilor „interclase" sau „a-clase". Dar mai ales astăzi, natura eroticei e interpretată prea neserios, cu puncte de plecare prea înguste. Iubirea e tratată ca o problemă personală şi individuală; şi de aceia chiar la noi se petrece procesul degenerării amorului. Intr'o atmosferă infectă, fără vre-o adiere proaspătă a socialului novator, dragostea a putrezit într'atâta, încât a fost nevoe să fie renovată şi dreasă ca un aluat de cozonaci nereuşit — cu ajutorul unor mijloace când idioate — casnice şi când excitante — exotice.

Cum am putea rezolva această problemă
problemă?

— Numai cu mijloace radicale: trebue creată o erotică nouă, o erotică pe care aş numi-o „erotica Internaţionalei a III-a". In deosebita pustietate sentimentală a lumii capitaliste numai noi, proletarii, posedăm cheia acestei noui iubiri. Numai noi cunoaştem taina eroticei care leagă pe oamenii diferitelor rase...

In afară de moţiunea generală asupra literaturii, congresul s'a adresat în ultima lui şedinţă — cu mesagii de salut — Consiliului Comisarilor Uniunii S. S. S. R., Comitetului Central al Partidului Comunist şi Proletariatului Moscovei. In adresa către Consiliul Comisarilor. Congresul îşi exprimă convingerea că „Consiliul, în frunte cu tov. Molotov, va sta ferm la straja graniţelor ţării noastre, care sunt graniţele lumii celei noui".

Comitetului Central al Partidului Comunist, Congresul îi spune:

— Noi simţim cea mai profundă recunoştinţă faţă de partidul Comunist şi faţă de Comitetul Central condus de tov. Stalin, pentru grijile şi atenţiunea neadormită faţă de noi, scriitorii sovietici. Noi, scriitorii, am făcut, bineînţeles, mai puţin decât am vrut, am putut şi a trebuit să facem. Dar noi încredinţăm Comitetul că vom face totul pentru ca literatura noastră să se împletească mai strâns cu viaţa şi cu luptele popoarelor Uniunii S. S. R., astfel ca şi maestria noastră să devină mai înaltă şi ca viaţa minunată a ţării noastre să sclipească în artă cu toată bogăţia culorilor ei"...

In cuvântul de încheere, M. Gorki — făcând bilanţul congresului — salută victoria bolşevismului.

— In ce văd eu victoria bolşevismului la congersul scriitorilor? In faptul că acei scriitori care erau „în afară de partide" sau „şovăitori", au recunoscut acum (cu o sinceritate de care n'am dreptul să mă îndoesc) bolşevismul ca unica ideie conducătoare pentru creaţiunea literară, pentru pictura cuvântului. Preţuesc foarte mult această victorie, fiindcă tocmai eu, ca literat, cunosc din experienţa mea proprie — cât de capricioase sunt gândurile şi sentimentele literaţilor care caută să găsească libertatea spiritului creator în afară de istorie, în afară de ideia istorică organizatoare, de bază. Congresul acesta permite să sperăm că noţiunea de „literat în afară de partid" va rămâne numai o noţiune pur formală. In viaţa interioară însă fiecare dintre noi se va simţi membru activ al partidului leninist — al acestui partid şi al acestui guvern care atât de frumos şi de oportun ne-a dovedit prin autorizarea congresului, că are încredere în cinstea, onoarea şi munca... până şi ale literaţilor, care nu fac parte din partid. Prin acest congres noi am iscălit poliţe mari — milioanelor de cititori şi guvernului; e de la sine înţeles că vom plăti la termen cu munca noastră sinceră şi conştiincioasă. Vom distruge în mediul nostru orice rămăşiţe ale sentimentelor individualismului sau de grup. Aşadar, bolşevismul apare pentru noi ca o singură ideie conducătoare pentru creaţiunea literară. Numai scriitorii sovietici ştiu pentru cine şi pentru ce scriu. Ei scriu pentru mase şi pentru clădirea socialismului"...

Tot în ultima şedinţă a fost ales un comitet permanent al Uniuni literare sovietice, din 101 de membri în frunte cu M. Gorki. scriitorii mai marcanţi aleşi în comitet sunt: Bezimenschi, Veresaev, Demian Bednâi, Zoşcenco, Camenev, Colţov, Leonov, Pilneac, Pasternac, Prişvin, Seifulina, Serafimovici, Tolstoi, Ehrenburg, etc.

Când preşedintele Fadeev a declarat congersul închis, scriitorii, formând o coloană de marş, au eşit în stradă pentru a defila împreună cu tineretul capitalei roşii care sărbătoreşte în ziua de 1 Septembrie „a XX-a zi Internaţională a tineretului".

Vom mai rezuma în viitor cinci rapoarte mai interesante: despre poezia (Buharin), despre literatura emigranţilor (Schitaleţ) etc.

Congresul teatral dela Moscova

In ziua de 4 Septembrie au sosit la Moscova: delegaţia franceză a Uniunii teatrale internaţionale, condusă de deputatul Henry Clerk, vice-preşeditne al societăţii Scriitorilor Francezi.

Odată cu ea au mai sosit şi delegaţiile: belgiană, engleză, italiană în frunte cu Marineti, română şi altele.

Seara a avut loc un concert al muzicii franceze dirijat de cunoscutul compozitor francez Florand Schmidt.

In ziua de 5 Septembrie, în cinstea Congresului Uniunii teatrale Internaţionale, deschis la Moscova, a fost organizată o paradă, la care au luat parte peste 300.000 de membri ai diferitelor organizaţiuni sportive. Seara, delegaţii au asistat la reprezentaţia operei „Prinţul Igor" la Teatrul cel Mare al Academiei.

Filozofia franceză în România

In şedinţa din 23 Decembrie 1933 a Academiei de Ştiinţe Morale şi Politice din Paris, d. Ion Petrovici, profesor la Universitatea din Iaşi, a ţinut o conferinţă cu subiectul: „Filosofia franceză în România".

In câteva linii sumare vom arăta care este cuprinsul acestei conferinţe, publicată în revista „Séances et travaux de l'Académie des sciences morales et politiques" (Martie-Aprilie 1934).

După ce constată adânci influenţe ale spiritului francez asupra începuturilor culturii noastre, conferenţiarul se opreşte în special asupra influenţei filosofgice, care-a avut o serioasă concurenţă în influenţa filosofică a kantismului. Kant şi Schopenhauer au fost multă vreme cei mai agreaţi gânditori în lumea intelectualilor noştri.

A. D. XENOPOL

Influenţa filosofiei franceze în mediul nostru intelectual se observă asupra spiritului public în general sau asupra gânditorilor izolaţi, şi în diversele studii scrise de autorii români asupra filosofiei franceze.

Printre primii filosofi francezi al căror nume s'a impus şi s'a detaşat net în pragul renaşterii noastre culturale, este Condillac, autor comentat în şcolile greceşti. Ideile acestuia au cunoscut o mare răspândire în mediul nostru. Cărţile sale erau la modă. Influenţa sa n'a slăbit decât în momentul când ardeleanul Gheorghe Lazăr, adept entuziast al lui Kant, a fondat în 1818, prima şcoală în limba română la Bucureşti (Colegiul Sf. Sava), predând şi un curs de filosofie. Când Lazăr a părăsit cursul său succesorul lui a reintrodus pe Condillac. Logica acestuia a fost chiar tradusă în româneşte de moldoveanul Vasile Vârnav. Opera cea mai influentă a sensualistului francez este însă gramatica sa, care-a fost modelul inspirator pentru celebra „Gramatică română" a lui I. Eliade-Rădulescu, publicată prin 1830.

GH. LAZAR

După Condillac trebue amintit Auguste Comte. Influenţa acestuia se exercită asupra lui Titu Maiorescu, fost profesor de istoria filosofiei şi logică la Iaşi şi Bucureşti. Deşi îmbrăţişa pe Kant şi Schopenhauer, Maiorescu dădea mare atenţie lui Comte în cursurile sale, căutând o coordonare a ideilor acestuia cu ale lui Kant. Ideia că calculul matematic este condiţia prealabilă şi instrumentul necesar al oricărei ramuri ştiinţifice, era comună acestor doi gânditori.

TITU MAIORESCU

Maiorescu mai aprecia filosofia lui Comte şi din motivul că nu se împăca deloc cu liberalismul politic şi instituţiile democratice. Ideile lui Comte îi conveneau acestui intelectual aristocrat şi conservator, care nu privea cu ochi buni scăderea rolului elitelor în conducerea statului.

Influenţa lui Comte se simte şi la Vasile Conta, în opera căruia pozitivismul ia forma evoluţionismului, desigur datorită lui Lamark şi Darwin, pentru gândirea sa două surse principale.

Asupra lui Alex. Xenopol au avut mai mare influenţă teoriile lui Cournot.

Printre cele mai simţite influenţe Peste apoi aceia a lui Hippolyte Taine, cu celebra teorie a mediului şi rasei. In critica noastră literară de această teorie se leagă numele lui Maiorescu şi Dobrogeanu-Gherea, a căror controversă asupra artei a rămas în istoria noastră literară.

Urme lăsate de ideile lui Taine găsim şi în opera d-lui C. Rădulescu-Motru, „gânditor foarte stimat, spirit constructiv şi creator".

Continuator de talent al lui Gherea este H. Sanielevici, un lamarkian convins.

Influenţe franceze se observă apoi aproape în opera tuturor sociologilor noştri, Drăghicescu, Andrei, Ralea, etc.

Alături de Comte, numele unor Durkheim, Tarde, Lévy-Brühl, Bouglé sunt bine cunoscute şi citate.

DOBROGEANU-GHEREA

Influenţa bergsoniană se observă mai mult în vremea noastră, pe o scară foarte mare.

Asupra filosofiei franceze s'au scris la noi multe studii. Ele denotă simpatie pentru gândirea din Franţa, chiar dacă au un caracter critic. D. Ion Petrovici aminteşte studiile d-lor: G. Aslan, Dumitrescu-Oprea, M. Ralea, D. Roşca, C. Antoniade, M. Uţă, în limba franceză; şi G. Antonescu, Oprescu, M. Florian, M. Teodorescu, I. Lupu, G. Marica, în limba germană.

D. Petrovici aminteşte la urmă şi de lucrările d-sale asupra lui Poincaré, A. Fouilée şi Bergson.

Dintre cei mai noi, sunt M. Bârsănescu, S. Ştefănescu şi Dan Bădărău, cu studii asupra lui Bontroux, Renouvier, Ed. de Roy. Studiul d-lui P. P. Negulescu asupra lui Saint-Simon este mai vechi cronologiceşte.

In fine, tinerimea studioasă de azi cunoaşte opera unor filosofi ca Brunschwig, Lalandes, Meyerson, Goblot, etc.

VASILE CONTA

Influenţa filosofiei franceze în cultura noastră, după cum reiese din conferinţa d-lui Petrovici este destul de activă şi fecundă.

Nopţile de Sânziene

In vreme ce toată lumea literară şi artistică era în vilegiatură, — d. Mihail Sadoveanu rămânea pe loc la Iaşi, în dealul Capoului... unde celebra-i vilă Cogălniceanu poate înlocui orice loc de recreare.

In Elveţia, dealungul drumului de fier, vezi pretutindeni case izolate — cu mari reclame pe acoperiş: „Cură de repaos şi de soare".

O astfel de staţiune este proprietatea d-lui Sadoveanu.

D-sa însă nu s'a odihnit deloc în vara aceasta. A scris un nou roman: „Nopţile de Sinziene", care va apare în cursul acestei toamne în editura „Cărţii Româneşti".

O traducere „bună"

Redacţia ziarului „Politiken" din Copenhaga a făcut o interesantă experienţă cu scopul de a contribui la clarificarea problemei traducerilor „bune", care preocupă critica literară.

A luat un pasagiu din operele lui Iensen, unul dintre cei mai însemnaţi beletrişti moderni danezi: o descriere a unei seri de iarnă la ţară. Pasagiul a fost tradus în limba suedeză, apoi succesiv în germană, în engleză şi, trecând prin aceste trei limbi străine, s'a întors la matcă. Toţi traducătorii au fost scriitori calificaţi.

Când, însă, Iensen a citit textul eşit din mâna ultimului transformator — un danez, el nu şi-a mai putut recunoaşte opera proprie. Denaturări directe nu s'au constatat, dar întregul s'a schimbat într'atâta, încât din peisagiul lui Iensen nu rămăsese mai nimic.

Analiza a arătat apoi că cele mai mari schimbări în „sufletul" acestui fragment literar, s'au petrecut la traducerea din germană în engleză.

Artist şi gânditor

George Santayana, profesor la Universitatea din Harvard, a scris numeroase cărţi de metafizică, estetică, etică şi psihologie şi în acelaş timp proza cea mai muzicală şi mai armonioasă care s'a scris vreodată în America.

Multe din calităţile sale de scriitor poartă caracterul originii sale spaniole: fraza lucidă şi măsurată, între altele, care-i dau un loc de rangul prim printre scriitorii mondiali. I se impută totuşi prea multe sunete lichide, labiale şi sibilante în scrisul său şi nu destule sunete dinţate, aspre şi guturale, cerute de un cunoscător şi un iubitor al adevăratului şi frumosului idiom englez. Americanii găsesc că ritmurile variate ale secolului al XVI-lea amestecate în stilul său, îi dau un caracter prea latin, prea curgător şi prea lunecos pentru gustul lor, care cere mai multă asprime. Proza sa încântătoare este lipsită de putere după critica literară engleză.

Privit ca un filosof cu formă perfect literară, el însă devine scriitorul unanim recunoscut. El este printre cugetătorii moderni preocupaţi de a alunga din vocabularul lor neologismele groaznice de care se servesc filosofii în genere, în dorinţa lor de a fi exacţi. Pentru a nu forţa idiomul englez, prea puţin azi pentru filosofie, el preferă să nu-şi redea cugetarea în toată profunzimea sa.

Poate că i s'ar imputa când scrie filosofie că este prea mult artist al verbului, ceia ce i-ar crea o situaţie spinoasă atât într'o carieră cât şi în cealaltă.

Lucile de Chateaubriand

Cea mai nenorocită dintre toate femeile nenorocite care au iubit pe Chateaubriand a fost fără îndoială Lucile de Chateaubriand. Istoria vieţii sale a fost istoria patetică a unui misticism fratern, o iubire turbure şi îngrijorătoare, de şi nevinovată, care a dus-o la o exaltare a sensibilităţii şi la un sentiment atingând marginile nebuniei ce au izolat-o la Combourg.

Dintre cele patru surori ale lui René, ea a fost cea mai mică şi a contat ca „Cenuşăreasa" familiei. Daubrée a scris o carete foarte interesantă despre această fată ciudată. Dar niciodată nu se va cunoaşte în destul adevărul spre a i se scrie o biografie reală. Cei care ca Anatole France, Sainte Beuve, Remy de Gourmont, au încercat să scrie o asemenea biografie, n'au isbutit decât să realizeze un roman de imaginaţie.

Mama sa nu o iubea. „Mi-a fost dată ca o jucărie" spune Chateaubriand. Ce trebuie să se creadă despre ea din romantismul lui René? Ce e adevărat din desperarea tragică a Ameliei? Poate că tot aci se găseşte mai mult adevăr.

Lucile se devotează pentru femeia fratelui său, se duce cu ea în închisoare şi în ce închisoare! Acolo de unde nu eşea nimeni decât ca să meargă la ghilotină. Apoi se căsătoreşte cu un bătrân muribund, aşa cum ar fi intrat la călugărie şi refuză dragostea delicată şi plină de atenţii a lui Chênedollé. Când isbucneşte durerea lui Châteaubriand la moartea Paulinei de Beaumont, ea începe să-şi piardă mintea. Istovită de această grea pasiune de sacrificiu, ea scrie fratelui său: „Nu te voi mai obosi nici cu scrisorile nici cu prezenţa mea. Gândeşte-te că în curând vei fi scăpat pentru totdeauna de necazurile pe care ţi la fac".

LUCILE DE CHAUTEAUBRIAND

Când intră în agonie, în nu se ştie ce han din Marais, nimeni nu e la căpătâiul ei. Nu se ştie în ce groapă comună, în ce vale a plângerii, au fost îngropate rămăşiţele ei pământeşti, uitată, părăsită, fără vre-o cruce sau vreo floare pe mormânt.

Chateaubriand zice: „Antica poezie reprezintă pe nu ştiu ce Nereidă ca o floare plutind pe un abis. Lucile era şi ea o astfel de floare". Amintirea ei este imaterială, delicată, un suflet rătăcitor şi chinuit cum a fost şi viaţa ei.

Până şi chipul ei nu se ştie sigur cum a fost. Ceeace a rămas mai sigur despre acesta sunt rândurile următoare din „Mémoires d'Outre tombe":

„Lucile era înaltă, de o frumuseţe remarcabilă, dar serioasă. Chipul său palid era întovărăşit de o cosiţă lungă, neagră. Ridica spre cer, sau plimba în jurul ei priviri pline de tristeţă şi de foc. Mersul, glasul, zâmbetul, aveau ceva visător şi suferind. Nu există decât un portret şi acesta e o miniatură proastă făcută de Limoelan, care n'a devenit pictor decât în mizeria revoluţiei".

Miniatura aceasta a fost găsită mai târziu, dar Daubrée a avut norocul să descopere alta, care complectează seria de miniaturi ale celor patru surori ale lui Chateaubriand, având toate un aer de familie. Şi una şi alta sunt însă numai prezumate căci nici un nume nu se găseşte în dosul lor.

Dăm aci pe acea care se presupune că a fost făcută în anul când moartea a surprins-o.

Chênedollé, care a iubit-o cu o pasiune adevărată, zice:

„Cine n'a cunoscut pe Lucile, nu poate şti ce lucruri admirabile sunt în inima femeei. Ea respira şi cugeta în ceruri. Inima ei atât de vie şi care avea atâta nevoie să se reverse, i-a ucis întâi raţiunea şi a sfârşit prin a-i devora viaţa. Mă tem că şi-a curmat singură zilele... Lucile este o pildă grozavă de puterea unei imaginaţii prea mari. Legătura veşnică dintre imaginaţie şi inimă i-a luat minţile. Dar cât era de mişcătoare în rătăcirea sa!..."

Cum iubesc suveranele?

Citind scrisorile de dragoste ale Semiramisei Nordului, marea Ecaterina a doua, nu ne putem împedica de a simţi oarecare mirare că, acea care a figurat pe tron cu puterea şi strălucirea unei geniale conducătoare de stat, a putut fi în intimitate senzuală ca o meridională şi sentimentală ca o grizetă din vremea Bohemei!...

Se cunoşteau până în prezent scrisorile ei către Voltaire, scrisori oficiale, în care suverana să sileşte să răspundă unui „as", monarch absolut şi el în domeniul său. Se cunosc apoi scrisorile sale către Grimm, mult mai pline de miez şi mai amuzante, faţă de care, mai puţin intimidată, îşi lasă pana în voia fanteziei şi gustului său de moment, scriind fără rezervă tot ce-i trece prin cap.

Acum în urmă însă iată că Georges Oudard descoperă un vraf de scrisori de dragoste ale marei împărătese, către marele său favorit Potemkin, scrisori care sunt nu numai interesante din punct de vedere documentar şi istoric, dar şi foarte drăgălaşe şi pline de o fermecătoare şi vioaie feminitate, deşi poate prea familiare pe unele locuri chiar dacă ne gândim că în asemenea situaţii orice suverană îşi scoate coroana spre a nu rămâne decât femeia îndrăgostită.

Se cunoaşte temperamentul imperios al împărătesei în dragoste. „Dacă aş fi avut, zice ea în „Memoriile" sale un bărbat care să se fi făcut iubit de mine, aş fi fost credincioasă, căci nu am nici o aplicare pentru destrăbălare. Dumnezeu să mă judece. Nenorocirea mea cea mare e că nu pot trăi fără dragoste".

De fapt soţul ei, fiul lui Petru cel Mare a fost un dement care nu-i fusese bărbat de cât cu numele. De asemenea nici unul din amanţii săi cunoscuţi în număr de 12 după Prinţul de Ligne şi de 15 după Georges Oudard, între care regele Poloniei şi prinţii Orloff, nu i-au dat până la Potemkin, al 5-lea pe listă, nu i-au dat satisfacţia nevoii sale sentimentale în dragoste.

Potemkin, de mică nobleţă, era ofiţer de gardă când a luat parte, cu prinţii Orloff, la lovitura de stat prin care Caterina a devenit împărăteasă. Când s'a înamorat împărăteasa de el avea 32 de ani şi ea 42. Prinţul de Ligne a făcut un admirabil portret al acestui favorit al „Stelei de Nord". El îl arată ca pe un adevărat satrap, viteaz în războiu, generos, acoperit de diamante ca o icoană, dar neîntrebuinţând alt pieptene de cât degetele, rozându-şi unghiile, înalt, lat în umeri, gros, plin de vicleşug, de farmec şi de spirit, cu ceva din acel romantism rusesc care-l făcea să fie „trist în plăcere, nenorocit cu cât era mai fericit", zice prinţul de Ligne.

Farmecul corespondenţii dintre ei doi, atât de vie, atât de liberă şi francă, zice Emile Henriot, este că niciodată nu se simte în scrisori „suverană". Iată cum îşi descrie ea înflăcărarea: „M'ai înebunit"... „Caut să-mi ascund sentimentele dar inima-mi trădează patima... Prietene, păstrează-ţi sângele rece faţă de alţii, ca să nu bănuiască nimeni ce se petrece între noi. Imi place foarte mult să înşel lumea". Dar era foarte greu să nu se ştie adevărul, prea avea, dintr'o zi pe alta, multe ceasornice, apartamente luxoase în palat şi venituri fastuoase. Inainte chiar de a intra în favoarea împărătească a aţâţat gelozia Orlovilor. Unul dintre ei, Alexis, i-a scos un ochiu, cu coada bătului de la biliard, într'o ceartă. Toţi simţeau cu mult înainte stăruinţa cu care se gândea cum să se apropie de suverană. Ea însăşi îi mulţumeşte mai târziu de stăruinţa pe care a pus-o ca să se apropie de ea.

„Trebuie să înţelegi cât de mare este dragostea mea, îi scrie ea. E capabilă să se ascundă ori cum pentru a ajunge până la tine. I se dă o lovitură de pumn, sare îndărăt, dar numai ca să vină apoi cât mai aproape de inima iubitului meu...". Se pare că simţind că ast-fel îi place imperialei sale iubite, seducătorul Potemkin căuta adescori prilej de ceartă, ca s'o facă să se ocupe de el şi să-i aţâţe dragostea.

Chiar în a doua scrisoare, Caterina îi face imputări. „Imputări, dar căci Excelenţa Voastră mi-a făcut mutre eri, toată seara, pe când eu cu inima zdrobită căutam în zadar dezmierdare pe care n'o putui căpăta..."

Este adevărat că pe când ea, care stăpânea milioane de suflete, îi arată o supunere, o modestie, se umileşte în faţa stăpânului, pe care şi l'a ales, nefiind decât o simplă femee amorezată, el nu iubeşte în ea decât suverana.

Toată corespondenţa e plină de imputări şi tânguiri din partea împărătesei. Pe când ea nu dorea de cât să fie iubită, Potemkin, pe care îl găsea atât de frumos, de puternic, de încântător, de inteligent şi de amuzant, o brusca, se culca aiurea sau îi încuia uşa apartamentului său, n'o iubea de loc sau se prefăcea înadins că nu o iubeşte.

Din scrisorile ei însă, se vede bine că ea era foarte lucidă şi se analiza cu o mare putere de discernământ, dându-şi seama perfect, cu o pătrundere foarte femenină, de cele ce se petreceau în inima ei, ca şi în acea a celui pe care-l numea foarte comic „son bonbon de profession".

Dar ca să se poată înţelege toată variata şi complicata desfăşurare de patimi din sufletul arzător al Caterinei, trebuie citită întreaga sa corespondenţă, în care se oglindesc toate turburile oscilaţii ale dorinţii sale nebune şi tumultoase.

„In ziua când nu mă vei mai iubi, rog pe Dumnezeu să mă facă să mor" scrie ea într'o scrisoare. El a încetat de a o iubi, dar ea n'a murit, l-a înlocuit cu altul şi apoi cu alţii pe care Potemkin îi alegea, jucând pe lângă imperiala sa metresă rolul D-nei de Pompadour pe lângă Ludovic al XIV-lea...

Cuvinte potrivite şi... încrucişate

Tragerea premiilor

După cum s'a anunţat în revista noastră, tragerea premiilor a avut loc Duminică 9 Septembrie, orele 10 dimineaţa, în redacţia revistei „Rebus-Magazin".

A asistat un public numeros. După ce au fost citite numele tuturor participanţilor, scrise pe câte un buletin au fost scoase din urnă următoarele 15 buletine:

Iancu Rosenfeld, Galaţi; Ion Broşteanu, Ismail; Florica Zaharia, Iaşi; Nic. T. Nicolau, Focşani; Sonia Camerman, Bucureşti; Ionel Apostol, Galaţi; Negulescu Eugeniu, elev. Virgil Ciotloş, Cluj; I. Croitoru, Galaţi; Ionel Frunzetti, Focşani; Felicia Weisberg, Bucureşti; N. Gh. Stănescu, Constanţa; Rosette Schiller, Bucureşti; Maria Honciuc, Chişinău; Israel Abramovici, Galaţi.

Făcându-se apoi clasificarea după numărul erorilor — la cei cari aveau acelaş număr s'a avut în vedere ordinea ieşirii din urnă — s'a alcătuit următoarea listă, pentru distribuirea celor 15 premii:

PREMIUL I, 1500 lei, în numerar: d. Virgil Ciotlaş, student, Căminul Cassa Invăţătorilor, Cluj (5 erori).

PREMIUL II, 1000 lei, în numerar: d-ra Maria Honciuc, Chişinău, Chişinău (5 erori).

PREMIUL III, 500 lei, în numerar: d. Iancu Rosenfeld, Galaţi (6 erori).

PREMIUL IV, un bon în valoare de 500 lei, pentru cărţi din editura „Adevĕrul", d. Ion Broşteanu, învăţător, Ismail (6 erori). PREMIUL V, câte un bon de cărţi în valoare de 200 lei fiecare, Florica Zaharia, Iaşi (6 erori); Ionel Frunzetti, Focşani; Ionel Apostol, Galaţi; I. Croitoru, Galaţi; Sonia Camerman, Bucureşti; Felicia Weissberg, Bucureşti; Israel Abramovici, Galaţi; Nic. T. Nicolau, Focşani; N. Gh. Stănescu, Constanţa; Negulescu Eugeniu, elev (10 erori). PREMIUL VI, 1 abonament pe un an la „Adevĕrul literar şi artistic", d-rei Rosette Schiller, elevă, Bucureşti (20 erori).

Premiaţii sunt rugaţi să-şi trimită adresele exacte, pentru obţinerea premiului, cu excepţia celor din Capitală cari se vor prezenta personal.

In ceeace priveşte bonurile de cărţi, câştigătorii pot face o listă cu numele cărţilor pe care le doresc, din editura „Adevĕrul", exact pentru suma prevăzută în bon.

Adevěrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 720
DUMINICA 23 SEPTEMVRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

O vizită la Moscova

Congresul Internațional de Teatru și Festivalul Artistic

Formalități

Uniunea Română a Societății Universale de teatru, fiind invitată de Uniunea Franceză a acestei Societăți la al VIII-lea Congres Internațional de Teatru care urma să se țină anul acesta la Varșovia și Moscova, mi s'a făcut onoarea să fiu delegat împreună cu d-na Maria Filotti și cu d-nii Ion Marin Sadoveanu și Arcadie Baculea să reprezint România la congres.

D-l André Mauprey, secretarul general al Uniunii Franceze, ne-a recomandat în acest scop să ne punem în contact cu reprezentanța din Paris a Companiei oficiale de Turism a Rusiei Sovietice „Inturist".

Am scris „Inturistului", care mi-a trimis condițiunile călătoriei.

Formalitățile n'au fost tocmai simple. A trebuit să trimit un sfert din costul călătoriei (circa 5.500 lei), patru fotografii și să complectez patru formulare tip cu următoarele date: Numele și pronumele, profesiunea, locul și anul nașterii, naționalitatea, dacă am mai fost în Rusia și în caz afirmativ, când și de ce am plecat.

In ziua de 31 August, la ora opt și jumătate dimineața, urma să ne întâlnim cu grupul francez în gara Varșovia și să pornim împreună spre Moscova. Viza rusească trebuia s'o luăm dela consulatul sovietic din Varșovia, pe pașapoartele noastre, singurele valabile la acea dată pentru întreaga Europă.

In ziua de 30 August, delegația noastră era în Varșovia.

Contactul cu misterul Rusiei Sovietice, l-am luat încă dela consulatul sovietic din capitala Poloniei.

O defecțiune

După ce am străbătut câteva străzi întortochiate, mașina s'a oprit înaintea unei clădiri pe cât de monumentală pe atât de sobră, având storurile lăsate.

In fața inscripției indescifrabile pentru noi, încrustată cu litere rusești pe o tăbliță de metal sub care se afla soneria, am șovăit o clipă cu o inexplicabilă senzație de teamă.

După ce ne-am uitat întrebător unul la altul, am apăsat mașinal pe buton. Ușa masivă s'a deschis automat, însoțită de un zbârnâit straniu. Am pășit pragul fără să scoatem un cuvânt și cu respirația întretăiată.

Privirea ne-a fost isbită brusc de doi ochi care sclipeau de sub ferestruica unui ghișeu. In aceiași clipă însă, sgomotul ușii care se închidea automat, ne-a făcut să tresărim.

Din nou ne-am privit muți, fiecare spunându-și desigur în gând: „până aici ne-a fost!"

Cei doi ochi dela ghișeu au dispărut. O ușă laterală se deschide și din pragul ei, un tânăr cu zâmbet amabil pe buze, ne întreabă de scopul vizitei și ne invită în sala de așteptare: O încăpere spațioasă, având în mijloc o masă enormă, acoperită cu postav roșu și încărcată cu broșuri, reviste și ziare de propagandă în mai multe limbi.

Abia ne-am desmeticit puțin când, rotind instinctiv privirile spre pereți, am întâlnit figurile încordate și masive ale fruntașilor revoluției ruse: Lenin, Stalin, Voroșilov...

Așteptarea ni s'a părut o tortură. Bănuiam că ochi ascunși ne urmăresc mișcările. Ni se spusese chiar că aci și „pereții au urechi".

Apariția consulului n'a fost nici ea de natură să ne împrăștie teama.

Mic de statură, ras complect pe cap și îmbrăcat într'un costum gris, simplu, reprezentantul sovietelor ne întâmpină cu o amabilitate care ne mărește și mai mult nedumerirea.

După un scurt interogatoriu, — în limba germană, — după consultarea fișelor și corespondenței privitoare la delegația română, consulul ne comunică surâzător că Moscova și-a dat asentimentul (telegrafic) pentru acordarea vizei sovietice pe pașapoartele noastre.

Formalitățile fiind îndeplinite, părăsim grăbiți consulatul și ușa misterioasă care ne-a produs atâta tulburare la intrare se închide repede în urma noastră cu acelaș sbârnâit ciudat.

Aerul, sgomotul și mulțimea străzii ne-a trezit la realitate. Am respirat ușurați, ca și când o grea povară ni s'a luat de pe umeri.

Primul care deschide gura, articulează înăbușit:

— Eu nu mai merg!

— Nici eu, — îngână al doilea...

In drum spre Moscova

După defecțiunea dela Varșovia, când doi dintre membrii delegației „din motive strict personale" și-au schimbat itinerariul, atmosfera devenise și mai apăsătoare.

Curiozitatea însă, a fost mai puternică decât instinctul de conservare: în ziua de 31 August, la orele opt și jumătate dimineața eram în vagon.

Incercam o bucurie inexplicabilă de a înfrunta destinul: „Ce mi se poate întâmpla la urma urmei?"

Gândurile mi-au fost curmate însă brusc de plecarea trenului.

M'am așezat resemnat să ascult la cască emisiunile de radio amplificate de postul din tren.

■

Intâlnirea cu grupul francez a fost foarte cordială. D-na Filotti și-a întâmpinat vechile cunoștințe cu un copios și foarte adecvat buchet de garoafe roșii, transformate instantaneu în cocarde ale congresului. Pentru fostul nostru compatriot, d. Matei Roussou, marea noastră comediană a avut atențiunea specială a unui gavanos cu dulceață de cireși amare, devenit — în vagonul resaurant — o adevărată cetate asaltată de lingurițele înverșunate ale Franței nesățioase. „Atențiunea" d-nei Filotti trebuia consumată neapărat înainte de frontieră, călătorii nevoind să înfrunte riscul dificultăților vamale cu gavanosul în brațe.

■

Peisajul polonez e în mare parte asemănător cu al nostru. Pe alocuri, terenurile sunt nisipoase și vegetația extrem de săracă. Numeroase pensiuni împrejmuite de grădini se înșiră dealungul căii ferate. E probabil o regiune de odihnă.

Fluturări anonime ne salută trecerea. Le primim și le urmărim fără să răspundem, ca un drept etern al călătorului.

Voiajul, pe traseul polonez, e punctat cu opriri scurte în gări mici, de-o exemplară curățenie. Funcționarii gărilor, cu șepci mari, mototolind un fund enorm deasupra unui cozoroc pleoștit pe frunte, îmbrăcați în uniforme severe de culoare închisă, se agită inutil pe peron printre vânzătorii de limonadă, de cremwürști și de timbre.

Frontiera

La orele cinci după amiază ajungem la Stoplițe, punctul de frontieră polonez.

Aci, formalitățile v a m a l e sunt destul de simple: O fugară privire prin bagaje și o mențiune în pașaport. Avem vreme să trimitem *ultima scrisoare*.

Teama de necunoscut ni se furișează din nou în suflet: „Ne vom mai întoarce oare?"

Cutia poștală purtată de un factor al peronului a strâns toate gândurile, întrebările și nădejdile călătorilor. Citesc pe figura tuturora încordarea lăuntrică și enervarea că timpul nu se scurge mai repede.

Solemnitatea trecerii frontierei e impresionantă. Regisorii ei au avut grijă de toate amănuntele.

Intre stațiunea poloneză și cea rusă e o distanță de aproximativ o sută de metri, străjuită de o parte și de alta de grănicerii celor două State, postați pe câte o estradă de lemn de unde domină câmpia pe o întindere apreciabilă.

Cu o emoție pe care nimeni nu și-o mai poate ascunde, trecem pe sub un uriaș arc de triumf roșu, împodobit cu emblemele sovietice: secera și ciocanul. O urare de bun sosit în limba rusă, adresată proletarilor din toată lumea, ocupă întreg frontispiciul construcției. De-o parte și de alta se înalță două garduri enorme de sârmă ghimpată.

Trenul se oprește din nou: suntem pe pământul sovietic. Vameșii și grănicerii ruși se urcă în vagoane. Sunt îmbrăcați în costume kaki, bluză închisă la gât, pantaloni bufanți și cisme. Pe cap, o șapcă obișnuită, rusească, cu o stea roșie.

Mașinistul polonez părăsește locomotiva, fiind înlocuit de cel rus.

Pornim mai departe. Peste douăzeci de minute, trenul se oprește la Negoreloe.

Suntem invitați să coborim pentru formalitățile vamale și schimbarea trenului. Hamali îmbrăcați în alb, ne iau bagajele și ni le duc într'o vastă sală de revizie, de-o eleganță neașteptată.

Pereții, zugrăviți uniform în ulei, poartă de jur împrejurul sălii inscripții în diferite limbi: „Jos șovinismul!" sau: „Proletari din toată lumea—uniți-vă!"

Unul din pereți e împodobit cu o imensă hartă a Uniunei Republicilor Sovietice, cuprinzând — prin indicațiuni miniaturale în relief — avuțiile diferitelor regiuni. Marea Neagră apare cât o muscă pe uriașa întindere a teritoriilor sovietice. Spre marea mea surprindere remarc că hotarele dinspre țara noastră cuprind, în coloratura ținuturilor rusești, și Basarabia.

Suntem supuși unui lung interogatoriu asupra naționalității, banilor ce avem cu noi, dacă posedăm aparat fotografic, bijuterii sau blănuri scumpe.

Toate sunt trecute într'o foaie de control, a cărei copie e păstrată la vamă.

După examinarea minuțioasă a bagajelor, fiecare geamantan e prevăzut cu o etichetă de liberă trecere.

Călătorii se îngrijesc acum la ghișeele respective de tichetele de tren care, pentru invitații „Inturistului" sunt eliberate pe baza așa zisului ordin turistic obținut la reprezentanța din străinătate unde s'a achitat costul călătoriei.

Această ultimă formalitate fiind îndeplinită, suntem liberi să trecem în trenul sovietic.

Călătorie cu surprize

Linia ferată — precum se știe — e mai lată decât în restul Europei. Vagoanele sunt mai largi. Au trei clase, cu compartimente de dormit. In clasa întâia sunt două cușete căptușite cu pluș. In a doua sunt patru, dar mai puțin luxoase. Clasa a treia are numai bănci de lemn, ca la noi.

Ni se pregătesc paturile. Cei care au plătit așternutul și perna separat, se pot desbrăca. Ceilalți sunt nevoiți să se culce îmbrăcați.

In compartimentul meu de clasa a doua iau loc, în cușetele de jos, un inginer englez deoparte, iar de alta o doamnă din Cehoslovacia, a cărei fiică se urcă sus vis-à-vis de mine. Fiecare așteaptă jenat, să se culce celălalt. Mai puțin timidă, vecina mea se strecoară sub cearceaf și începe să se desbrace. Ii înlesnesc ceremonialul, întorcându-mă cu spatele.

Abia ațipit, când o bătaie sgomotoasă în ușă, însoțită de vociferări, mă trezește. Un turist pretinde că locul doamnei de jos e al său. După îndelungi pertractări, tânărul cedează resemnat, trecând în alt compartiment.

Credeam că în sfârșit pot dormi, când deodată o larmă și mai puternică mă obligă să mă îmbrac repede și să cobor pentru a afla ce s'a mai întâmplat. Scandalul era provocat de data asta de grupul francez, care deși plătise clasa a doua, nu mai avea loc decât în a treia. Trenul e ticsit. E nevoie să se pună vagoane suplimentare.

Insfârșit, mugetul caracteristic al locomotivei anunță plecarea.

O ultimă tresărire și pornim în cadența monotonă și destul de lentă a trenului...*expres*.

Moscova

Mă trezesc la șase dimineața. Trenul alunecă pe câmpul însorit, în mare parte sterp sau necultivat.

Stațiile se succed, curate și noi, la distanțe mari.

In trenul nostru cosmopolit se vorbesc toate limbile. Am găsit și un Român din Basarabia, cu care, în vagonul restaurant, am isbutit să mă descurc în privința prețurilor.

Am plătit, în franci francezi, aproape 70 de lei o cafea cu lapte. M'am gândit imediat la țara noastră...

Bine înțeles, n'am mai fost ispitit să consum nimic.

Basarabeanul, care mai fusese la Moscova, ne informează sumar asupra condițiunilor generale de trai din Rusia Sovietică. Tabloul pe care ni-l face ne mărește curiozitatea și încrederea.

Dar iată, șiruri nesfârșite de vagoane și numeroase linii laterale ne vestesc apropierea metropolei. Peisajul se animează cu parcuri și clădiri monumentale.

La ora 11 dimineața coborâm în gara cea mare din Moscova.

Peroanele sunt pline de mulțime grăbită, ca în ori ce gară occidentală. Simțim însă un alt ritm, o altă pulsație.

Suntem întâmpinați de interpreții „Inturistului" care ne conduc la hotelurile anume destinate vizitatorilor străini.

Omnibuzul nostru străbate străzi largi, curate, drepte, pe cari grupuri compacte de trecători în haine de lucru se opresc urmărindu-ne cu o vădită curiozitate.

Circulația, organizată cu mijloacele cele mai moderne de semnalizare, e extrem de animată. Tramvaie cu două și trei remorci și troleybuze încărcate de lume, se întretaie la scurte intervale, dând străzii un aspect de dinanism voluntar, viguros și aproape ireal pentru ochiul nostru.

Tinerețã și tineret pretutindeni. Oamenii sunt îmbrăcați la fel. Ai impresia că te afli în curtea imensă a unei uriașe uzine.

Un lucru care ne impresionează de asemeni, dela început, e febrila activitate constructivă. Se dărâmă și se clădește peste tot. Se deschid străzi noi și se înalță edificii de proporții colosale.

Dar despre toate acestea mă voi ocupa în amănunt cu alt prilej.

Deocamdată, sunt dator să mă opresc asupra pretextului călătoriei mele: Congresul Internațional de Teatru și festivalul dela Moscova.

Un congres eșuat

După revoluția din Octombrie Rusia sovietică a devenit o țară de pelerinaj nu numai pentru cei ce cred că aci se plămădește un viitor mai bun al umanității, dar și pentru cercetătorii artei și ai literaturii în genere.

Construcția socialistă — în plină desvoltare grație eforturilor anonime ale proletariatului și țărănimii—crează o nouă civilizație, schimbând însăși funcțiunea artei, nu numai structura ei.

Rusia Sovietică e astăzi un vast șantier, un uriaș laborator de experiențe sociale, economice și culturale, ale căror rezultate se oglindesc cu vigoare și stăruință în operele artiștilor. Arta cea nouă înfățișează omul nou, lumea acțiunii, cugetarea revoluționară. Arta a devenit mijloc de propagandă socială, instrument de propagandă bolșevică. Vom vedea cum se răsfrânge această concepție în producția artistică cea mai recentă și vom da cetitorului posibilitatea să judece singur valoarea rezultatelor noului regim.

Al doilea festival teatral organizat de „Inturist", a întrunit anul acesta la Moscova pe câțiva dintre membrii Societății Universale de Teatru, veniți să participe la al VIII-lea congres Internațional.

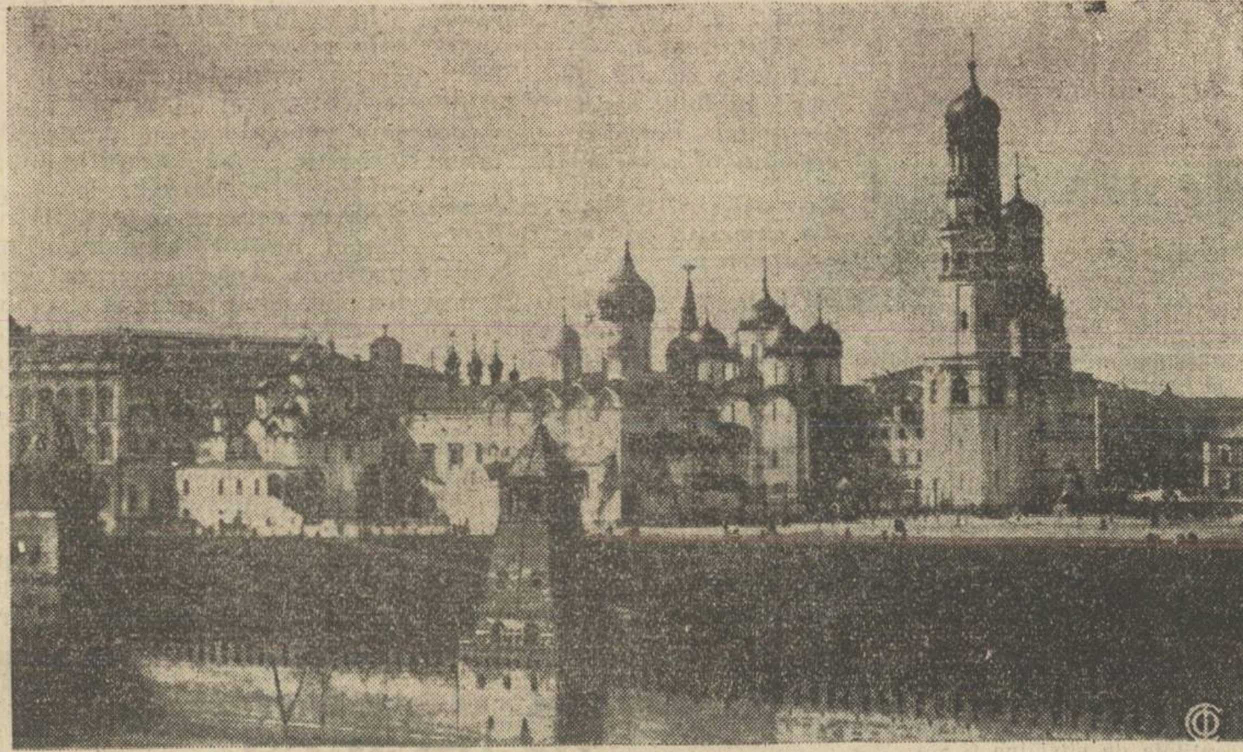
In realitate, congresul n'a mai avut loc. S'a ținut numai o ședință în care d. Boiarski, președintele Comitetului Central al casei muncitorilor artiști din U. R. S. S., a rostit un documentat discurs de propagandă (singura justificare a întrunirii); d. André Mauprey, secretarul general al Societății Universale de Teatru, a făcut un succint istoric al acestei societăți; un actor francez revoluționar a salutat congresul în numele.... unei Franțe sovietice (punându-și compatrioții oficiali într'o postură extrem de delicată); — iar delegații altor patru țări au prezentat elogii organizatorilor festivalului ori au improvizat scurte alocuțiuni de informație, — banale, incomplete și cu desăvârșire inutile.

Rapoarte propriu zise nu s'au făcut. Discuții n'au avut loc.

Ar fi fost preferabil ca această parodie de ședință, care n'a durat mai mult de o oră, să nu sfărâme omogenitatea festivalului teatral. Nimeni n'a avut nimic de câștigat. Dimpotrivă.

Vina acestui eșec o poartă fără îndoială membrii Uniunii Ruse a Societății Universale de Teatru, care n'au precizat de la început că ne invită la un

Urmare în pag. II-a

Kremlinul

Clopotul Țarilor

Delegații — la Congres

Monumentul din Octombrie

Actualitatea

Ştiinţifice

Băile galvanice nu mai sunt otrăvitoare

Până în prezent, băile galvanice, folosite pentru aurirea şi argintarea metalelor ordinare, erau otrăvitoare.

Graţie unei recente invenţiuni a technicianului german H. Gockel s'a înlăturat primejdia intoxicaţiilor în instalaţiile de galvanizare. Gockel utilizează în locul băilor galvanice de până acum, un procedeu cu o nouă substanţă, care nu provoacă o atmosferă otrăvitoare şi prezintă în acelaş timp avantajul de a produce o metalizare mai bună.

Radio şi boalele de dinţi

Medicul german E. Drossel a obţinut rezultate interesante în tratamentul boalelor de dinţi, aplicând pe capul pacienţilor un receptor dublu telefonic, legat la un aparat de radio. Faptul se explică în modul următor: membranele căştilor telefonice au o vibraţiune, care se propagă la oasele craniului şi acestea din urmă exercită la rândul lor, vibraţiuni opuse acelora provocate de perforatorul dentistului, compensându-le.

Astfel, senzaţia neplăcută a perforatorului este într'o mare măsură înlăturată.

Razele X şi monedele

La numeroasele aplicaţiuni practice ale razelor Roentgen, în domeniul medicinei şi al technicei industriale, se adaugă acum una nouă.

E vorba de folosirea acestor raze pentru examinarea monedelor şi verificarea lor.

Făcând radioscopia unei monede, putem să ne dăm seama, nu numai de compoziţia ei metalică, ci şi de o mulţime de alte însuşiri caracteristice, suficiente pentru a stabili dacă o monedă este sau nu veritabilă.

Sterilizarea şi în Anglia?

Doctorul J. M. Bickerton, dela „King College Hospital", afirmă că în cursul ultimilor 12 luni, numărul copiilor născuţi orbi în Anglia, este de 35.000. Numai în ultimii doi ani se numără un surplus zilnic de 11 copii orbi.

Pentru a preveni acest pericol, Bikerton cere un control mai riguros al naşterilor, precum şi sterilizarea indivizilor anormali.

Umezeala atmosferică şi viaţa animală

S'a constatat că un mare grad de umiditate al atmosferei este o condiţie necesară pentru desvoltarea unei bogate vieţi animale.

Numai o asemenea umezeală face posibilă existenţa numeroaselor insecte cu pielea subţire, a moluştelor şi a altor specii animale, insuficient apărate împotriva evaporării. Cu cât proporţia de vapori de apă în atmosferă este mai redusă, cu atât devine mai săracă lumea animală.

Vârsta tatălui şi inteligenţa copilului.

Savantul englez A. F. Dufton, dela secţia antropologică a Academiei de Ştiinţe britanice, a rostit de curând o interesantă cuvântare asupra rolului vârstei tatălui în momentul naşterii copilului.

Din cercetările minuţioase întreprinse de specialişti, rezultă că între taţii marilor personalităţi cei cari aveau o vârstă de peste 45 de ani, în momentul apariţiei pe lume a acestor copii bine înzestraţi, sunt de două ori mai numeroşi decât taţii sub această vârstă.

Mai ciudat e faptul că taţii de 60 de ani, sunt de zece ori mai numeroşi decât părinţii tineri cu odrasle reuşite.

S'ar părea deci — lucru cu totul paradoxal — că progeniturile de bătrâneţe sunt în general cele mai reuşite.

Calcarul dinţilor şi cariile dentare

Din cercetările specialistului german, Theodor Gassmann, rezultă că în nici un caz cariile dentare nu sunt provocate de absenţa calcarului în dinţi, aşa cum se credea în general până acum.

Dinţii omului conţin în mijlociu 29,8% calcar. Or, măselele minţii, care — după cum se ştie — dau loc la carii foarte frecvente, posedă chiar 1,5 procente mai mult calcar. Dimpotrivă, dinţii animalelor conţin mai puţin calcar şi totuş, sunt foarte rezistenţi.

Apa de colonia distruge bacteriile

D. P. de Gara, dela „Institutul de Higienă a Universităţii" din Greifswald, care a examinat şapte fabricate deosebite de apă le Cologne, a stabilit că această apă exercită o puternică acţiune bactericidă, care se manifestă chiar faţă de bacilii difteriei tifosului şi dalacului.

Totuş, trebue ca lichidul să nu fie diluat, întrucât o soluţiune în apă pierde într'o mare măsură acest efect bactericid.

Deasemenea, Gara a stabilit că amestecul apei de Colonia cu uleiuri eterice intensifică efectul pomenit.

Peşti simt la distanţă corpuri solide.

S'a constatat că peştii se bucură în general de această interesantă proprietate, pe care o posedă graţie aşa numitelor „linii laterale", organe de simţuri aşezate în fiecare parte laterală a corpului, dela cap până la extremitatea cozii.

Aceste antene, care slujesc pentru simţul la distanţă, au în primul rând o importanţă pentru găsirea prăzii. Deasemenea, ele sunt folosite pentru apărarea împotriva duşmanilor.

Fenomenul se explică prin faptul că liniile laterale au o deosebită sensibilitate pentru a recepţiona curenţi, oricât de slabi, rezultaţi din mişcarea corpurilor în apă.

Impotriva scorbutului

Savanţii japonezi Masaturo şi Tanimura au constatat că ceaiul verde exercită o puternică acţiune antiscorbutică, deoarece cuprinde o mare cantitate de vitamine C.

Dacă am conserva acest ceai după anumite procedee speciale, efectul menţionat se păstrează doi, până la trei ani.

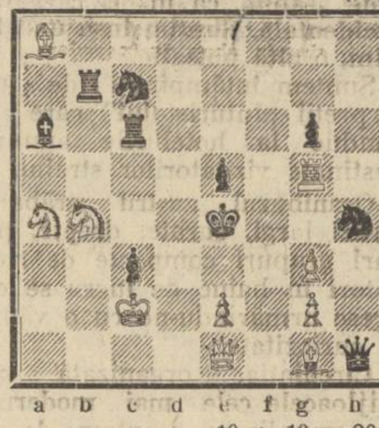
Dimpotrivă, ceaiul negru nu conţine vitamina C.

ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 777

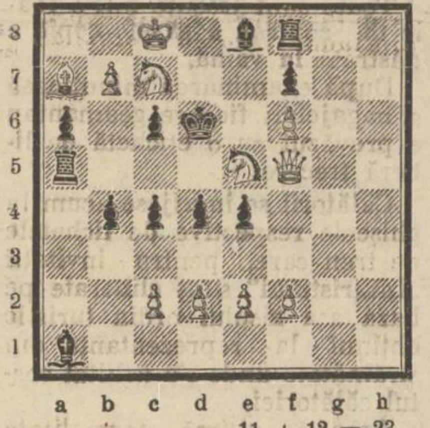
— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —
— **Ianovcic** — (39)

10 + 10 = 20
2 ‡

PROBLEMA No. 780

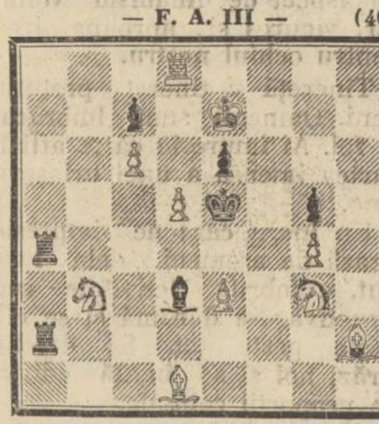
— *Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly"* —
— **Oto** — (42)

11 + 12 = 23
Invers 6 ‡
Selbstmatt 6-er.

PROBLEMA No. 778

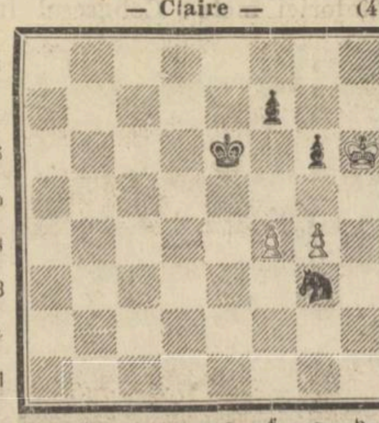
— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —
— **F. A. III** — (40)

10 + 7 = 17
3 ‡

PROBLEMA No. 779

— *Din concursul internaţional „in meoriam* **W. Pauly**" —
— **Claire** — (41)

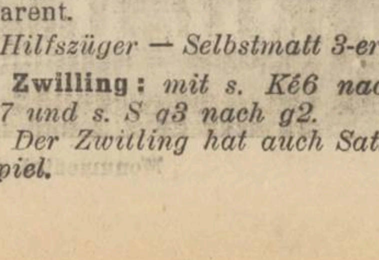
3 + 4 = 7
Ajutor invers 3 ‡.

Gemen: cu Ré6 la é7 şi Cg3 la g2. Gemenul are şi joc aparent.

Hilfszüger — Selbstmatt 3-er.

Zwilling: *mit s. Ké6 nach é7 und s. S g3 nach g2.*

Der Zwilling hat auch Satzspiel.

RECTIFICĂRI. — Problema Nr. 729. *(Schlarko)* este corectată de autor prin poziţia următoare: Alb: Rb4, Té8, Pc2 şi g5; Negru: Rf7, Td8, Nb8, Pc4, c7, d7, f4 şi g4. Mat maximal invers în 7 mutări.

In problema Nr. 764. *(Orice adevăr e relativ)* trebuie adăugat un pion negru la c3.

In problema Nr. 770. (Dr. Lazarus), se găseşte la g2 un pion alb, în loc de N.

BERICHTIGUNGEN. — Das Problem No. 729. *(Schlarko)* wird vom Autor durch folgende Stellung korrigiert: Weiss: Kb4, Té8, Bc2, u. g5; Schwarz: Kf7, Td8, Lb8, Bc4, c7, f4 u. g4. Längstzüger-Selbstmatt 7-er.

Im problem No. 764. (Orice adevăr e relativ) ist auf *c3* ein scw. B hinzuzufügen.

Im problem No. 770. (Dr. Lazarus) steht auf g2 em wB statt w L.

CORESPONDENŢA

Herzl. Dank für Probleme an: **A. H.** *(Paris)*, **M. S.** *(Bruxelles)*, **S. S.** *(Ujpest)*, **A. L.** *(Riga)*, **M. S.** *(Praga)*, **W. R.** *(Esslingen)*.

*

La problemele din concursul nostru internaţional de probleme „in memoriam W. Pauly" nu publicăm soluţiile; totuşi ele fac parte din concursul de deslegări.

Soluţiile problemelor publicate se vor trimite în termen de trei săptămâni dela apariţia lor.

In concursul de deslegări se poate intra oricând; cei ce vor obţine 200 puncte vor primi ca premiu o preţioasă carte de şah sau o colecţie de reviste.

Problemele în 2 mutări se acordă 1 punct, la cele în 3 mutări, 2 puncte, etc.

Tabloul deslegătorilor se va publica în unul din numerele viitoare.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

O vizită la Moscova

Continuare din pag. I-a

festival, iar nu la un congres. Ni s'a spus chiar că Ruşii n'au vrut să ţină congresul, pentru că nu înţeleg nici măcar să discute chestiunea drepturilor de autor, tema esenţială a reuniunii. (Se ştie că Ruşii nu plătesc drepturi de autor).

Evident, nu avem de ce să ne plângem în ceiace priveşte programul la care am participat. Desfăşurarea lui ne-a ocupat cu folos zece zile pline. Şi poate că, în felul acesta, unul din esenţialele obiective ale congresului proectat a fost atins.

Condiţiunile de viaţă şi de creaţie ale actorilor sovietici

Discursul d-lui Boiarski, deşi ţinut spre sfârşitul seriei de spectacole, a fost menit să ne fixeze mai bine în atmosfera de viaţă şi de creaţie a artiştilor sovietici. Datele produse de d-sa sunt extrem de elocvente.

Sindicatul muncitorilor artişti cuprinde pe toţi artiştii, regisorii, directorii, funcţionarii şi tehnicienii de teatru, de radio, de cinematograf şi de circ, — în număr total de 140.000, dintre cari 50.000 pentru teatru.

Toate chestiunile materiale sunt rezolvate prin intermediul sindicatului, a cărui politică e încurajarea talentelor, bazată pe principiul emulaţiei: cei mai buni fiind mai bine plătiţi. Sindicatul se ocupă de organizarea muncii artistice şi de plasarea artiştilor.

In toate teatrele sunt organizate refectoare şi cantine cu preţuri foarte reduse pentru actori. Guvernul dă sumele necesare pentru locuinţele artiştilor. Casele sunt construite după principii cooperative.

Se dă o mare importanţă odihnei tuturor colaboratorilor teatrului. Actorii lucrează patru zile, iar a cincea zi se odihnesc. Aceasta timp de 9—10 luni pe an. Se organizează case de odihnă, de vilegiatură şi sanatorii pentru actori în diferitele regiuni ale ţării.

Din 1933 sindicatul realizează singur asigurarea socială a actorilor, — instituţiunile artistice plătind o cotă în acest scop.

In 1934 s'au dat 36.000.000 de ruble, (aproximativ trei miliarde şi jumătate de lei), sumă cu care au fost ajutaţi artiştii în cazuri de boală, de infirmitate, sarcini, înmormântări, etc.

Sindicatul se îngrijeşte deopotrivă de asistenţa medicală, de alimentarea bolnavilor şi de creşterea copiilor actorilor. Medicii şi medicamentele sunt gratuite.

Actorii de teatru ies la pensie după 25 de ani de activitate, iar cei de operă şi de balet după 20 de ani, — primind între 200 şi 500 ruble pe lună, în raport cu leafa pe care au avut-o.

Faţă de nevoile teatrelor sovietice, numărul absolvenţilor de conservator este insuficient.

Actorii sunt angajaţi cu contract dela 1—5 ani.

In reuniuni periodice, actorii discută şi critică punerea în scenă şi interpretarea, dând sugestii direcţiei de scenă care, în urmă acestor discuţii, ia hotărâri definitive.

In toate domeniile se organizează emulaţia socialistă. Şi în teatru la fel.

Rolurile sunt pregătite cu desăvârşită seriozitate. Actorii studiază literatura şi materialul ştiinţific în legătură cu personajul respectiv.

Repertoriul se alcătueşte după o listă de clasici şi moderni, urmărindu-se principiul unităţii în varietate.

S'au creat numeroase instituţii pentru ridicarea culturală a actorilor, în care aceştia învaţă, în afară de tehnica propriu zisă a meseriei, marile sisteme estetice şi filozofice.

Artiştii mai vechi, mai talentaţi, transmit celor tineri roadele experienţei lor, în reuniuni totdeauna animate şi totdeauna instructive.

S'a întemeiat un institut *Pavlov* pentru controlul ştiinţific al activităţii şi creaţiei artistice, făcându-se interesante studii psiho-fiziologice asupra intuiţiei, inspiraţiei şi interpretării.

Pentru provincie s'a înfiinţat la Moscova Universitatea prin corespondenţă, la care artiştii din colţurile cele mai îndepărtate ale republicii dau examene prin corespondenţă.

In toate centrele s'au organizat cluburi teatrale.

Pătrunderea şi generalizarea principiilor sovietice a creat necesitatea întrupării de noui roluri, corespunzătoare vieţii şi problemelor de azi.

Sindicatul trimite pe actori în uzine, în kolhozuri, în cazărmile armatei roşii şi în toate instituţiile noi, ca să cunoască nouile aşezări sociale.

Sindicatul artiştilor are conducerea culturală a armatei roşii. Fiecare comandant de armată trebue să cunoască pe clasicii universali şi operele sovietice. In acest scop se organizează olimpiade, pe unităţi de trupă, în care se execută operele literare şi muzicale.

Massele muncitoreşti au mare afecţiune pentru artişti, pe care îi preţuesc foarte mult, socotindu-i adevărata elită a ţării. Numeroşi artişti au obţinut decoraţia „Drapelul Roşu" şi titlul de „Actori emeriţi ai Republicii".

Arcul de Triumf din faţa gării principale din Moscova

Actorul e socotit cetăţean de avant-gardă. Traiul lui s'a schimbat; duce o viaţă intelectuală şi în jocul lui se simte efervescenţa nouei vieţi.

S'au creat numeroase Teatre Naţionale. De pildă Ţiganii au teatrul lor naţional. Se joacă în peste cincizeci de limbi. Astăzi, teatrul sovietic a dobândit o importanţă internaţională şi porţile lui sunt deschise tuturor actorilor străini.

O precizare

Sunt dator aci o precizare. De la început am sezisat dificultatea în care mă aflu: să las să vorbească întâi turistul, vizitatorul însetat de aspecte şi dornic să asimileze imagini? Să dau prioritate cercetătorului care cumpăneşte cu greutatea fragilă a valorii de artă sau a funcţiunii sociale? Ori să-l las pe gazetar să-şi spună cel dintâi cuvântul, urmând ca judecăţile de ansamblu să fie mai aproape de înţelegerea şi aprecierea cetitorului?

E mai comodă desigur soluţia din urmă. Am adoptat-o cu riscul superficialităţii ce mi s'ar imputa.

In definitiv, nici n'aş îndrăzni să pretind că se poate dobândi o viziune completă asupra Rusiei de azi după o călătorie de două săptămâni.

Oricare ar fi însă obiectivul cu care am scruta fenomenul sovietic, trebue să constatăm că ne aflăm în faţa unui aspect inedit al vieţii economice, sociale şi culturale.

Sub ochii noştri se naşte o ţară nouă, se crează o mentalitate nouă, se înfiripează o nouă civilizaţie.

Care va fi trăinicia, care vor fi urmările finale ale acestor vertiginoase reforme — nimeni nu poate preciza.

Nu voi face în cele ce vor urma nici apologia, nici critica cu orice preţ a regimului. Mă voi mărgini să dau aspecte şi constatări, nealterate de niciun fel de judecată sau prejudecată subiectivă.

H. BLAZIAN

In loc de cronică dramatică

Iubite Domnule Sevastos,

Ce tristă inspiraţie ai avut când, reclamat de îndatoriri mai grabnice şi desigur mai importante nepután̆d merge la premiera de Luni seara a Teatrului Naţional, m'ai obligat pe mine — cu felul acela special de a-ţi obliga colaboratorii, care face din d-ta directorul de gazetă de cel mai agreabil comerţ — să te înlocuesc în fotoliul de comentator de mult prea frecvente inepţii şi mult prea rare lucruri interesante, aproape invariabil slujite în prezentarea lor.

Tristă inspiraţie căci iată-mă pus în penibila situaţie de a nu-mi putea îndeplini datoria: cu toată buna voinţă îmi este peste putinţă să scriu un rând despre „Tinereţea unei regine" (despre piesă şi interpreţi la un loc).

Fiindcă despre nimic nu se poate spune nimic. Afară de cazul în care ai avea excesiva abnegaţie să iei în serios acest nimic şi să dovedeşti pentru ce nimicul este într'adevăr nimic. Să arăţi cu alte cuvinte, pas cu pas ce ar fi trebuit să fie în loc de ce a fost. Acuzaţiile gratuite sunt fără nici un folos. Trebue să arăţi precis pentru ce cutare lucru nu trebue să fie aşa ci altfel.

Ca să dau o vagă idee de cum se prezintă un spectacol la Opera Română, mi-au trebuit deunăzi patru coloane. Ca să arăt pentru ce spectacolul dela Teatrul Naţional este înfiorător, mi-ar trebui două pagini întregi. Eşti dispus să mi le pui la dispoziţie? Mă îndoesc. Şi la ce bun în definitiv? Poate că Naţionalul are dreptate să nu facă nici un fel de efort. Publicul a rămas încântat. Jur că am auzit cu urechile mele oameni din aceia care în mod curent sunt calificaţi drept „intelectuali", exprimându-şi teama că toată iarna nu or să mai vadă un spectacol aşa „frumos".

Tels maîtres, tel valet.

Numai: este oare sigur că teatrul trebue să fie sluga publicului sau îndrumătorul lui?

In nesfârşita bunătate, s'ar putea, domnule Sevastos, să ai remuşcări că m'ai obligat să asist la un astfel de spectacol. Mă grăbesc să te liniştesc: dacă scena nu prezenta nici un interes, în sală erau, în schimb, atâtea lucruri demne de admirat fără rezervă. In primul rând portul regesc al celei mai regale dintre regine — trebue să mai numesc oare pe Majestatea Sa regina Maria? — perpetua bună dispoziţie a reginei Elisabeta a Greciei, şi surâsul fermecător şi vioi al arhiducesei Ileana. Apoi — trecând la muritoarele de rând, deşi soţii de nemuritori „in spe" — interesantul cap al d-nei Gina Comarnescu încadrat de pervazul lojei directoriale, şi splendida toaletă verde punând în valoare întreaga fermecătoare făptură a d-nei Nelly Vinea.

Aş fi nedrept totuşi dacă, înainte de a încheia această scrisoare de umile scuze, nu ţi-aş spune, domnule Sevastos, ce dulce era d-na Puia Ionescu spunând „poiet" şi „poiezie" şi altele de felul acesta.

INTERIM.

Ruga*

Când flămânzit voi rătăci spre sară
Cu lilieci să mă opresc în drum,
Voi împleti din maldăre de fum,
Cosciuge pentru noaptea funerară...

Cu paşi tăcuţi şi cearcăne adânci
Mă voi opri pe-o piatră de hotar,
S'ascult departe glas de năvodar
Sau chiuit de stele printre stânci...

De-asupra mea doar clopotul din turle
Să-şi prăbuşească plânsul la răscruci,
Şi peste umbra lanului de cruci,
Tristeţea mea să geamă şi să urle...

Aşi vrea o lumânare-atunci să fiu,
Să ard la capul celor care mor,
Şi care dorm atâta de uşor,
Că nici nu au nevoe de sicriu....

CONST. SALCIA

*) Din volumul „Năvodar de stele", ce va apărea în toamnă.

A APARUT
ISTORIA LITERATURII ROMANEŞTI
CONTEMPORANE
de N. IORGA
Editura „Adeverul"
2 volume Lei 280
VOL. I 1867 — 1890 Crearea formei
VOL. II 1890 — 1934 In căutarea fondului

Literatura Universală

Un dalmatin prin Moldova anului 1762

In anul 1762 savantul dalmatin Ruger Iosef Boşkovici a plecat în tovărăşia ambasadorului englez Jaque Porter dela Constantinopol în Polonia scriindu-şi impresiunile în limbile dalmată, italiană şi franceză şi tipărindu-le în anul 1782 sub titlul „Jurnalul unui voiaj dela Constantinopole în Polonia".

Ruger Boşcovici s'a născut şi a murit la Raguza (1711—1787). A urmat teologia şi astronomia. Ca preot a intrat în ordinul lui Isus. Studiile le-a făcut în Italia, Viena, Paris şi Londra. Lucrarea sa principală „Philosophiae naturalis, theoria redactata ad unicam legem virium în natura existentium" Viena 1765 a fost tradusă în toate limbile occidentale. Ştiinţa lui are ceva comun cu ştiinţa lui Newton şi a lui Leibniz.

In biblioteca Universităţii din Zagreb am studiat jurnalul călătoriei făcute prin Moldova.

Ajunşi la frontiera turco-bulgară înaintea lor se deschid două drumuri. Unul care merge în Ungaria prin Adrianopole şi celălalt în Moldova şi Polonia prin Kirklise. După ce au trecut frumoşii Ropodi s'au oprit în satul Kirklise, adesea vizitat de miniştrii şi principii Moldovei şi locul unde se schimbau călăraşii sau curierii pentru Valahia. In timp ce admirau o horă ţărănească la Dragoikioj trecu pe lângă ei un „capicihaia" sau agent al principelui Valahiei, care venea probabil dela Constantinopole aducând ştiri despre viitoarea şi apropiata schimbare a Domnului, căci în aceste provincii nu era nimeni sigur de situaţia sa.

La Ienibazar, un alt sat au tras într'o casă locuită de o familie valahă, retrasă aci de un an, simţindu-se mult mai puţin asuprită sub Paşii turci decât sub prinţii Valahiei şi ai Moldovei, care pun impozite de necrezut şi forţează prin acest mijloc pe ţărani să părăsească ţara! După ce au trecut prin mai multe sate bulgăreşti au ajuns la Brăila „Ibrail" fiind impresionaţi de marele port „turc" încărcat cu vase mari şi caicuri, care fac comerţul cu Constantinopolul. Portul acesta mişună şi de pungaşi refugiaţi din toate părţile lumii. Dela Brăila au ajuns în cinci ore la Galaţi, unde pe ţărm îi aştepta o mare mulţime de oameni între care guvernatorul oraşului şi un trimis al Principelui, în calitate de comisar la frontiera provinciei sale. Au adus cu ei trăsuri, cai şi provizii iar la debarcare soldaţii au tras o salvă de puşcă.

„Moldova e o provincie creştină guvernată de un principe grec, ales de Poartă. Majoritatea ofiţerilor săi sunt tot greci. Capitala ei este Iaşul, care e în acelaş timp şi reşedinţa greacă sub dependinţa patriarhului schismatic dela Constantinopol. Ici şi colo sunt şi biserici catolice puse sub protecţia Poloniei. Şi la Galaţi era o astfel de biserică dar acum nu mai există nici biserică, nici preot catolic, în schimb are şapte biserici greceşti. Bisericile sunt mari, spaţioase şi bine clădite în piatră".

La Galaţi au auzit pentru prima oară sunetele clopotelor şi au văzut cruci după un drum îndelungat.

Mânăstirea în care au fost găzduiţi era mare, cu multe camere, cu ferestre mici şi vitrouri. In faţă era un chioşc de unde aveau o privelişte foarte frumoasă a oraşului, a râului şi a unei câmpii vaste.

Intr'o zi s'au dus cu câţiva arabagii şi cu Miehman, dar, un tovarăş al lor să vadă fetele de rea condiţie şi să bea vin. A fost frapat de libertinagiul acestui oraş, ceeace este ruşinos pentru creştinism.

Pretutindeni a văzut cabarete pline cu fete pierdute, care se prostituiază fără ruşine.

Cinci zile au fost nevoiţi să stea închişi în casă din cauza ploilor. Au făcut plimbări prin câmpiile din jur unde au fost multe şanţuri, urme ale luptelor date pe aceste locuri. Casele oraşului le-au găsit frumoase, dar unele prost clădite, iar în magazinele mici se vând numai mărunţişuri. Foarte asortate era magazinele cu grâne, care se trimeteau la Constantinopol.

Interiorul bisericilor li s'a părut cam murdar, tablourile de calitate proastă, iar cărţile aveau caractere greceşti şi erau tipărite la Veneţia.

După ce descrie regiunea portului, unmele roase de râuri care i-au permis admirabila poziţie, descrie toate felurile de vase. Unul în formă de corabie mare turcească de război, şalupele tăiate dintr'o bucată, dintr'un trunchi de arbore şi asemănătoare luntrilor indiene, unele foarte lungi, de peste treizeci de picioare dar foarte înguste.

Câmpia Moldovei a găsit-o splendidă. Una din cele mai frumoase pe care le-a văzut el, care a voiajat mult. Foarte pitoreşti a găsit puţurile, vitele, terenurile semănate — şi chiar micul deşert fără arbori şi păsări. Au trecut prin câteva sate cu aspectul bulgăresc.

Drumul spre Bârlad (Birlat) era bogat în arbori şi păduri.

Nu se găsea însă apă de băut aşa că singuri erau nevoiţi să-şi ducă apa cu ei. La fiecare două ore trebuiau să-şi întrerupă drumul din cauza cărărilor stricate de ploi. In sfârşit după opt ore de mers au ajuns la valea Bârladului, au traversat râul pe un pod solid făcut din trunchiuri de brad pentru a trece dela sat, la „miasto" adică oraş, cum se spune aici caşi în Polonia, tuturor oraşelor. Bârladul avea aerul unui orăşel cu străzi pasabile, case mari, prăvălii ovreeşti arătoase şi altele mici ca nişe bărăci. Ovreii, de origină germană erau îmbrăcaţi ca cei din Polonia cu haine lungi negre şi căciuli de blană. Oraşul fusese nu de mult ruinat de Tătari. După o scurtă şedere la Bârlad, au pornit âspre Vaslui.

Aceleaşi pajişti înflorite şi miros de fân cosit i-a fermecat. La un moment dat au văzut un om călare fugind înaintea lor. Intrebând ce este li s'a răspuns că în Moldova este un obicei barbar. Vre-un om al stăpânirii de câte ori vede un ţăran cu cai, boi sau vaci, le ia sub pretext că sunt în folosul ţării lăsând pe bietul ţăran fără nimic. Şi acest fugar, crezând că sunt oamenii stăpânirii a fugit spre a-şi apăra avutul. Acelaş lucru îl fac şi ienicerii, care se bucură de foarte mare libertate. Astfel se explică şi faptul că aceste ţinuturi sunt pustii şi pământul nelucrat. Despre despotismul care era în Moldova i-a povestit şi un negustor mare polonez care trecea la început cu mărfurile prin acest drum şi apoi a fost nevoit să-şi schimbe cu totul drumul. Au trecut apoi un râu pe un pod improvizat şi au ajuns la Vaslui.

Vasluiul era pe atunci un oraş mare, foarte întins, casele fiind împrăştiate ici şi colo, cam sărăcăcioase şi nu prea curate. S'au odinit într'o casă compusă dintr'o cameră şi o galerie, el, dalmatinul, împreună cu baronul de Hochepied şi Hübsch. Cantitatea de ploşniţe de care au fost asaltaţi nu i-a lăsat dormi nici o clipă.

Patul său, aflându-se lângă o fereastră care nu se putea închide, arunca prin ea cu zecile, şi încet ca să nu le strivească şi să împrăştie miros urât.

ELENA EFTIMIU

Delfinul alb

„Delfinii sunt singurii cetacei cari înoată contra curentului...
Răniţi de moarte, scot sunete tânguioase şi varsă lacrimi.
Cega sau delfinul alb...."

A. EDMUND BREHM.

Ploua tare în dimineaţa aceia. Monseniorul Pöppig, episcop norvegez, aşezat într'un fotoliu de catifea roşie, scria lângă fereastra ce da în spre fiord, ultimele pagini ale raportului său asupra pescuitului balenelor.

Ornicul de porţelan bătu de şapte ori. Apoi se auzi bătând la uşă.

— Intră.

Intră un omuleţ meschin, îmbrăcat în negru cu o manta de muşama neagră; era preotul unei parohii vecine: îşi luase libertatea de a veni să-l roage pe Eminenţa Sa, ca viitoarea ceremonie să se facă sub auspiciile sale... şi venea să-l informeze că poporanii lui au pescuit o altă balenă, iarăşi fără limbă.

Monseniorul Episcop, ridică ochii de pe hârţoage, puse jos luleaua, se înoură la faţă.

— Sunt, — zise, — optsprezece balene cărora le-a fost smulsă limba. Trebue să fie vre-un criminal în mare, vreun individ fioros pe care trebue să-l prindem.

Apoi se sculă şi se'ndreptă spre o maşinuţă de spirt ca să ofere cafea părintelui ud leoarcă de ploaie.

In plin ocean, puţin mai încoace de cercul polar, continua să plouă tare. Era una dintre acele zile cu marea dilatată, când valurile urmează la distanţe de sferturi de oră, aşa că toţi delfinii şi balenele suferă de rău de mare.

O balenă care născuse de curând, naviga alene obosită de legănări şi plictisită de ploaia, ce'i împiedica mersul ca o pânză deasă de păianjen. Intre cele două înotătoare îşi ţinea puiul, pentru care mergea să caute o mare liniştită şi liberă unde să-l înveţe să înoate. Dar nu mai putea, era sleită de puteri. De două luni suferea de lipsă de poftă de mâncare şi nu se hrănea decât cu câteva chintale de moluşte pe zi.

— Sunt udă leoarcă. Nu există apă care să ude aşa de rău ca ploaia, — gândea ea.

Apăru delfinul nordic. Negru, cu ochii roşii şi mici înainta cu sărituri de berbec. Balena tremură înspăimântată, nordicul grohăi. Tactica lui era să întărâte balenele şi să le muşte sub gâtlej spre a le constrânge să dee un muget: atunci se avânta înaintea gurii şi le zmulgea limba. Şi balenele cutreerau astfel mările, mute şi nenorocite, ca furtuni fără tunete, ca tobe desfundate. Dar în ziua aceia va fi avut aface cu o mamă ce-şi va fi apărat copilul, iar lupta avea să fie şi pentru el periculoasă. Ii mai lipseau doar câteva sărituri până la balenă, se şi afundă, când pe neaşteptate îndărătul curbei unui talaz, se profilă, confundându-se cu ploia, spinarea albă de tot a delfinului alb: cega. Fu doar o clipă. Nordicul ocoli în larg şi se dădu la fund ca să se ascundă, dar cega îi tăiase calea, îl ajunse dintr'o săritură şi'l şi muşcă de coadă. Lupta fu aspră şi repede, turbată de urlete şi grohăieli. Suprafaţa lină a apei ruptă de asalturi şi de izbituri de coadă, ţâşnea înaltă ca cioburi de cristal. Apoi liniştea reveni, un val duse cu el puţina fiere şi pe nordic spintecat, cu burta în vânt.

Delfinul alb se'ntoarse atunci la balenă: sângera puţin, respira greu.

— Dumnezeu să te răsplătească, — îi strigă balena, iar balenuţul strănută.

— Fă-i cura de untură de peşte, — zise cega — şi bagă de seamă să nu răcească.

— N'o să răcească, — răspunse mama, — n'o să răcească cât timp l-oi ţine la pieptul meu.

Şi se despărţiră. Balena în spre mările libere ale Nordului, delfinul alb în contra vântului sărat.

Nu mai ploua aproape de loc, dar vântul se'nteţea mereu împingând înainte un zid negru. Lişiţile, pescăruşii, zburau atingând apa ca lipiţi de valurile increţite de spumă. Trecu apoi un albatros.

—Fugi! Simt furtuna în coadă, şueră depărtându-se în goană. Dar delfinilor le place muzica, iar furtuna e simfonia lor. Nu există delfin, care să nu fi ascultat bucuros de multe ori „uvertura" din „*Vasul Fantomă*" de Wagner. In bubuiturile fundului, marea se ridică, urcă, valul se înalţă şi se frânge, apoi din când în când, printre palmele talazurilor şi suerele vântului — motivul tragic al orizontului.

Delfinul alb simţea plăcere în zăpăceala aceia şi făcea de zor tumbe, dădea lovituri cu capul, călărea în galop pe spinarea talazurilor. Din când în când, aproape orbit de stropituri, se dădea la fund, curios să vadă ce e pe-acolo.

Acolo nu prea era veselie. Lumina pătrundea slabă şi gălbinicioasă ca prin alabastru; dar era de ajuns să te obişnuieşti, că şi începeai să vezi mai limpede. Enorme mase negre de balene treceau tăcute ca fantome în biserică. Delfinul se coborî şi mai jos. Intâlni un somn care vomita, o sepie enormă care-l stropi cu cerneală.

Delfinul continuă să se dea la fund. Intră într'un nor roşu şi cald şi se cufundă în el cu capul în jos. O imensă metropolă se desfăşura sub el, luminată de madrepori, de meduze, de actinii, iradiată de ochii moştrilor ca de proiectoare. Dar tăcerea era adâncă. Abea se auzea ţăcănitul scoicilor care se închideau când el se apropia şi câte odată, de sus, clipotul mărei. Era ca şi cum ai sosi noaptea într'un oraş de ţărm: toate casele şi grădinile sunt ferecate. în somn, în timp ce zgomotul mării pătrunde de afară prin tăcerea străzilor. Delfinul continua să-şi ţină răsuflarea, să se afunde mai mult, dar nu mai putea, îi era frig, capul începea să-i dudue. Vru să se întoarcă sus; se simţi ca încleit în întuneric. Pierduse simţul orientării, calea de eşire, iar tensiunea muşchilor nu-i mai permitea nici o sforţare. Incă puţin şi s'ar fi înnecat. Atunciii veni o idee: se lăsă în voie, închise ochii, se prefăcu mort. Plinul apei începu să-l legene, să-l agite, să-l zgâlţâie: dădu cu el de-a azvârlita. Şi în câte-va clipe îl aruncă iar la suprafaţă.

Abia ajuns afară, delfinul suflă apa pe nări. Lumina nu'l orbea. Cu tot înunerecul, parcă era mai multă lumină la fund. Cum se poate? Fapt este că lumina o avea înlăuntrul său. Apoi un val îl prăvăli, un altul, încă unul şi delfinul îşi reluă fericit cursa pe spinarea talazurilor.

Trei dimineţi după aceia era în faţa Edimburgului. Cei dintâi îl zăriră doi logodnici ce se plimbau pe diguri. Apoi tot oraşul alergă pe ţărm să-l vadă.

— Este cega sau delfinul alb, — zise un profesor care se şi preparase din texte. Balenierii îi zic Whitwhale, groenlandezii Houdvis, ruşii Morkuja, samoiezii Biborga, gurakii şi kuriţii...

— Ce mănâncă? — întrebară copiii?

— Mănâncă de toate, şi pâne, şi fructe.

Atunci se începu o întrecere în a-i da de mâncare. Copiii de şcoală îi azvârleau mâncarea lor cu coşuleţ [illegible] rele îi aruncau caramele. iar delfinul venea lângă stânci şi înghiţea totul. Stătu acolo cincisprezece zile. Venea cu fluxul şi plecă cu refluxul, ca personagiile lui Dickens. Un ziarist îl proclamă *cetaceu naţional*, Municipiul fixă pentru întreţinerea lui 7 silingi pe zi, cucoanele bătrâne cu ochelari fondară un comitet pentru Asistenţa Delfinilor. Dar toţi făcură socoteala fără lună. Când luna răsare, delfinii aleargă s'o prindă. Este mirajul lor, utopia lor. Fără de lună mulţi delfini nefericiţi ar fi socotit viaţa insuportabilă şi ar fi recurs la sinucidere. Iat-o: printre ceţurile marelui, imensului şi roşiaticului glob, se dilată. Toţi delfinii îşi îndreaptă nările într'acolo şi o pornesc în galop; dar când s'o lingă, luna se albeşte, se desprinde surâzând de mare şi-i lasă mofluzi.

Aşadar delfinul nostru se îndepărtă de ţărmuri şi era descurajat.

— Mă duc să mă'nsor, — îşi zise.

Incă de-acum două zile pescăruşii îi dădură de'nţeles că era în mare un banc de scrumbii spre insulele Fär-öer.

— Acolo am să-mi găsesc nevasta, — gândi delfinul şi într'acolo se îndreptă. Ori că erau multe scrumbii? Treceau zi şi noapte regimente, iar în urma lor o mare haită de delfini le nimicea ariergarda. O tânără delfină neagră de tot şi lucioasă îi plăcu.

— O să am copii pestriţi, — gândi el şi se ţinu de ea până dimineaţă. In zorii zilei erau în faţa celor două stânci din Store şi din Skuö, dar vapoarele se desprinseră de ţărm şi după două ore erau înconjuraţi. Spaima fu mare, iar măcelul şi mai mare. Marea clocotea; urlete, horcăieli, grohăieli ca în abatoarele din Chicago când se taie porcii. In zadar delfinul nostru îşi ţinea frumoasa cu dinţii, îndemnând-o să fugă cu el. Ea, ca şi ceilalţi, îşi perduse capul. Fură ajunşi, prinşi amândoi cu cangea, zvârliţi pe ţărm de un val roşu de sânge. Când delfinul îşi reveni în fire, se văzu aproape întins pe nisip în rând cu multe corpuri lucioase şi negre. In grupuri de-alungul plajei oamenii îi ciopârţeau tovarăşii şi distribuiau părţile după legea pescuitului: capul,

Urmare în pag. IV-a

André-Paul Antoine

Intre femee şi bărbat

Legea cererii şi-a ofertei

Relaţiile dintre bărbat şi femee le rânduieşte, de veacuri, o lege precisă : legea cererii şi-a ofertei.

Cea mai mare parte dintre oameni îi îndură jugul fără să ştie.

Ea prescrie că bărbatul care doreşte să aibă o femee, trebuie să achite mai întâi un preţ oarecare. Natura plăţii e felurită, după femei şi cazuri. Dar, fie că e plătită cu aur, cu glorie sau cu flori, nu există dragoste fără plată. Trebuie totdeauna să cumperi femeea pe care o doreşti. Cel puţin, în teorie.

Pentrucă, în practică, bărbatul, dintr'o grijă de economie, cu totul legitimă, începe totdeauna prin a încerca să dobândească femeea fără să-l coste nimic. Fie făgăduindu-i lucruri extraordinare, fie, mai simplu, mijlocind vicleşugul sau violenţa. Ceeace se traduce prin expresiile „a face curte" sau „a seduce"...

Dinspre partea ei, femeea preferă fireşte să fie cumpărată şi cât mai scump cu putinţă. Deaceea se şi foloseşte de toate mijloacele ca să-l silească pe bărbat s'o cumpere. Asta se cheamă, după caz, „apărare" sau „cochetărie".

Dacă bărbatul e mai tare sau mai viclean, plăteşte numai cu vorbe şi obţine femeea — care se resemnează, provizoriu, ca să-i ceară mai târziu, îndoit. Atunci se spune despre el că e un „seducător". E dezaprobat din prefăcătorie, dar, în fond, admirat tainic pentrucă a fost iscusit să reuşească pe gratis.

Dacă, dimpotrivă, femeea se apără victorios, — se resemnează bărbatul. Şi achită preţul cumpărării. Atunci se zice că e „un galant" sau „un soţ". E onorat, în faţă, dar în dos se zâmbeşte pe seama lui, fiindcă în fond e un învins.

Când e prea sărac ca să cumpere o femee şi prea slab sau prea simplu ca s'o cucerească, bărbatul poate mult şi bine să se roage, să se sbuciume sau să se ucidă. Femeea îşi bate joc de el: n'o interesează.

Fiecare poveste de dragoste nu e decât una din multiplele forme ale veşnicei lupte a intereselor. Fiecare dintre perechile cu care ne întâlnim pe stradă, e compusă dintr'un cumpărător şi un vânzător, şi — cum tranzacţiile sunt rar de tot, cinstite — dintr'un câştigător şi un păgubaş.

In nouă cazuri din zece, căsătoria este rezultatul unei escrocherii reciproce.

Intr'al zecelea, — când unul din căsnicie este mulţumit şi celălalt nu, — e simplu abuz de încredere.

Dragostea? — Există!... E firma casei de comerţ.

Femeea, duşmanca bărbatului

Când încheie o gâlceavă cu un bărbat, femeea dă înapoi cu totul, vârând în afacere pe un al doilea care n'are niciun amestec, dar care încasează loviturile destinate ei.

Cei doi bărbaţi care de cele mai multe ori nici nu se cunosc sau care adesea chiar se stimează, se dedau la o luptă în lege, în vreme ce femeea asistă, liniştită, la bătaie...

Femeii îi place, fireşte, să stârnească bătălii între bărbaţi, pentrucă dumneaei nu ia niciodată parte la ele.

Foarte îndemânatece, femeile ne-au învăţat să avem un anumit simţ al ridicolului: comicul bărbatului înşelat scuză, într'o oarecare măsură, ceeace-i mârşav în trădările lor sentimentale.

Ca să le placi femeilor, e deajuns să le cunoşti.

Să pricepi ceva din ceeace se petrece în creerul lor, — e prea mult. Şi e de prisos. Nici nu ne cer să le pricepem. Nu izbutesc nici ele înşile.

Ce vor ele, e mai puţin complicat. Ţin să le repetăm de o sută de ori pe zi că-s porţiunea cea mai preţioasă din lumea toată şi că trăim la nivelul lor şi în acelaş ritm, puţin pueril. Insfârşit, şi mai ales, ţin grozav să le iubim la perfecţie şi în chipul care le place. Atâta tot. Destul de simplu. Cu puţină deprindere, — la îndemâna orişicui. Esenţial e să le dai importanţă mare, fără să le iei vreodată în serios.

In toată natura şi la toate speciile, afară doar când e un accident, femela supravieţuieşte bărbatului. E logic. Bărbatul dă, femela primeşte. Poate, conştienţa obscură a unei infime decăderi, o face să fie oarecum tristă, după dragoste. Dar atât.

In materie de femei, experienţa nu-i slujeşte bărbatului niciodată, la nimic. Din fericire! Pentrucă dacă bărbaţii de-o oarecare vârstă s'ar apuca să facă pe cuminţii... ar fi o catastrofă! Pentru ei nu, dar pentru alţii. Nu mai departe: ar trebul asvârlite la magazie toate trăsurile! La garaj, toate automobilele! Inchise, casele de sănătate! „Prietenul serios" ar ajunge un mit! Adio şi coliere de perle! Adio şi parale cheltuite! Bijutierii ar ajunge la ananghie, teatrele la faliment, croitorii ar trage obloanele şi mamele micuţelor debutante n'ar mai avea măcar o bucăţică de pâine să-şi mintă foamea. Ce şomaj! Ce de nenorociri!

Femeea ? Felicitaţi-vă că n'aţi cunoscut decât indiferenţa sau ura ei şi că n'aţi cunoscut dragostea ei!

Voluptatea: singurul teren pe care poate nădăjdui bărbatul să aibă asupra femeii o superioritate durabilă.

Un păianjen mascul, închis într'o cuşcă de sticlă cu un păianjen femelă.

Intâi, au început să se bată. Femela dovedea o poftă grozavă să se ospăteze din bărbat. Neizbutind, pentrucă el era mai mare şi mai puternic decât ea, un instinct sigur păru să-i spună că ar trage un folos mai mare simulând o slăbiciune provizorie. S'a lăsat cuprinsă de bărbat. Lăsaţi seara, în această postură triumfătoare, — a doua zi dimineaţa au fost găsiţi tot la post... Numai că, priviţi de-aproape, — bărbatul nu mai avea aceaş înfăţişare: pe când el se silea s'o copleşească cu dragostea, dulcea sa tovarăşă, nemaivând grija vreunei încercări de răzbunare din partea lui, prinsese să-l devoreze, liniştită, începând cu capul...

Te poţi crede un viguros învingător, şi să nu fii decât o simplă pradă.

Don Juan ? — Poate că n'a fost nici el, toată viaţa, decât o ilustră victimă a femeilor.

Din „Duşmanca",
traducere de

C. CRISTOBALD

Baia curată, igienică şi frumoasă numai prin VIM!

VIM CURĂŢĂ TOTUL

Sfârşitul artei în toate epocile

Nu trece an şi sezon plastic în care să nu se audă glasuri autorizate spunând că arta şi-a trăit traiul. Oameni serioşi şi cu greutate, critici de artă şi profesori de istoria artelor, îşi încruntă fruntea cu îngrijorare şi te asigură că, cu toată bunăvoinţa, arta e iremediabil ratată. In sprijinul acestui verdict se dau tot felul de argumente. Mai cu seamă însă, vremurile! Pentrucă aeronavele călătoresc în statosferă. Pentru că oamenii, în loc să-şi facă veacul în cârciumă, stau acasă şi ascultă radio. Pentrucă femeile, în loc să poarte mantouri de brocat, ca în epoca Renaşterii, vor azi mantouri de blană şi automobile. Pentrucă massele, în loc să privească arderea pe rug a unei vrăjitoare, se duc la un match de box. Pentrucă săracii sunt prea săraci ca să-şi cumpere tablouri, şi pentrucă bogaţii, pentru a deveni şi mai bogaţi, speculează banii la bursă. Pentrucă în Rusia sunt bolşevicii, şi aşa mai departe... Lucruri care de altfel corespund adevărului.

Totuşi, nu trebue uitat un singur lucru: că aceste lamentări despre mizeria, decadenţa şi sfârşitul artei sunt străvechi. In toate epocile au existat asemenea oameni îngrijoraţi, cu frunţi încruntate, stăpâniţi de complexul decadenţei artistice. Cine nu crede, n'are decât să citească lamentările de secole, în care se stabileşte mereu că decadenţa artei e de neînlăturat şi că sfârşitul ei se apropie cu paşi gigantici.

1531

In anul 1531, în epoca de înflorire a artei germane, pe vremea lui Maximilian, cel mai mare iubitor de artă dintre împăraţii germani, în epoca lui Dürer, Holbein, Cranach, Grünewald, Riemenschneider, Altdorf şi atâţia alţii, se vorbeşte despre decăderea tuturor artelor. De pildă, Martin Franken scria: „aşa se ivesc pe toate tărâmurile artei, ca pictura, sculptura, broderia, oameni care nu vor să priceapă că ceiace fac ei nu se pomeneşte în vre-o cronică şi că n'a existat vre-odată ceva mai lipsit de spirit, de bun simţ, de judecată".

SECOLUL AL XVII-LEA

Gerard de Lairesse — contimporan cu Rembrandt şi Frans Hals, un pictor uitat, care îl venera pe Le Brun, un alt pictor uitat dela curtea lui Ludovic al XIV-lea — deplângea degenerarea artei prin Rembrandt şi Hals. Despre operele lui Rembrandt scria::

„Pictură în care culorile sunt astfel puse că se preling depe tablou ca noroiul".

Despre Hals spunea că cântă idealul frumosului la peşti şi la precupeţe. Şi cerea artistului să-şi însuşească „ceiace lumea numeşte bun gust".

1740

La Font, primul în Franţa care a publicat critici de artă în secolul al 18-lea, declara pictura din epoca lui Ludovic XV, deci a unui Watteau, Lancret, Boucher, ca „decăzută" faţă de arta reprezentativ-academică din epoca lui Ludovic al XIV-lea. Caşi azi, când arhitectura cu predilecţia ei pentru pereţii netezi e făcută responsabilă de lipsa interesului faţă de pictură, La Font susţinea că pictura va fi alungată din încăperi prin tapiserii bogate, dar mai ales prin oglinzile foarte la modă în timpul regenţei şi care tindeau tot mai mult să împodobească interioarele.

1795

„Nu există nimic mai grosolan decât gustul actual al publicului german".

Schiller către Fichte, 3 August 1795.

1828

Wolfgang Menzel reprezintă exemplul clasic al acelor ciocli artişti, care aplică necontenit măsurătoarea veşniciei, considerând tot ce se crează prea neînsemnat — în afară, bine'nţeles, de produsele clicei pe care o patronează.

Acest Menzel era atât de pretenţios încât spunea despre Goethe că are talent, dar nu-i genial. Despre opera lui Lessing „Nathan der Weise" spunea că e pur şi simplu scandaloasă. Aceiaş proastă părere o avea despre comedia „Der zerbrochene Krug" de Kleist, operă „fără însemnătate", şi drama „Maria Magdalena" de Hebbel — „o poveştire criminală lipsită de poezie".

De fiecare dată, când arta începea o nouă fază de desvoltare care surprindea prin prospeţime şi vigoare, lua naştere un cor format din toţi Ieremia, care jelea sfârşitul apropiat al artei. Şi nu-i de vină marele public, care are nevoie de câtva timp ca să priceapă arta cea nouă; înaintea tuturor, caşi în zilele noastre, vinovaţii sunt „cunoscătorii" sau acei ce se dau drept cunoscători şi care socotesc necesar să ia măsuri de prevenire contra celor porniţi pe căi greşite şi lăturalnice.

Un exemplu caracteristic ni-l oferă apariţia impresionismului acum 55 de ani. Menzel numea impresionismul „arta leneviei". Când Manet, Monet, Pissaro şi alţi impresionişti şi-au deschis expoziţiile, prin anul 70, Louis Leroy vorbea în „Charivari" de „mâzgăleli şi pete de noroi"; Roger Ballu, inspector al artelor-frumoase, de „lucrări de mântuială"; Hysmanns de „lipsă de talent" şi

REMBRAND

„stângăcia brutală a modei". Bine'nţeles că totodată se pomenea şi de sfârşitul artei.

1890

Burne-Jones, conducătorul şcoalei prerafelite engleze, spunea: Dintre toate, lumea ar dori să recadă acum în barbarie. Ea s'a săturat de artă, nu mai vrea să ştie nimic despre frumos, îngrijit şi atâtea alte lucruri. Iar cu alt prilej:

„Niciodată n'am văzut oameni mai lipsiţi de idei, mai porniţi să prostească arta, mai hotărâţi să dovedească necontenit cuvintele aspre ale lui Byron, că pictura e o artă fără noimă".

1900

Felicien Rops, un foarte iubit desenator şi gravor, spunea către sfârşitul secolului trecut: „Pe cât mi se pare, pictura nu mai e o artă serioasă. Ea mi se pare egală cu broderia şi maşina de cusut; o meserie pe care oricine o poate învăţa în doi ani; o industrie ca oricare alta, care poate fi mânuită de femei, tot atât de bine caşi de domnii din cartierul Monceau. (In acest cartier locuiesc pictorii francezi, consideraţi drept furnizori ai societăţii înalte).

Toate aceste strigăte de buhă nu mai trebue luate în tragedie. Paznicii de noapte ai artei au tremurat totdeauna şi au zărit necontenit primejdii imaginare, ca sfârşitul să fie tot cel din poveste:.... şi dacă n'a murit, mai trăieşte încă şi azi!

„Niciodată — complectează Wistler lamentările despre sfârşitul şi decadenta artei — niciodată n'a existat o epocă artistică. Niciodată n'a existat un popor iubitor de artă". Un singur lucru pare însă să fi existat de totdeauna: o considerabilă idioţenie. „Din fericire însă — a spus odată bătrânul Renoir — nici o idioţenie din lume nu-i în stare să stânjenească un pictor să picteze".

A. B.

Incercări...

Din carnetul Domnului Lucian

...Lucian nu crezuse nicicând într'o mare dragoste şi nu aşteptase niciodată pe femeia predestinată a vieţii lui. Incercase uneori să-i admită existenţa, să şi-o închipuiască şi s'o întruchipeze vag numai pentru plăcerea de a umple decorul prea sterp al visurilor sale cu prezenţa unor mistere nouă şi cu lumina unor bucurii necunoscute încă. Avea atunci senzaţia unei reînnoiri totale, a unei renaşteri complete, îşi simţia sufletul fremătând înduioşat şi copilăresc de bun încât începea să regrete ascetismul acesta pe care nu i-l impunea nici o lege morală ci numai neînţeleasa lui teamă de schimbare şi de necunoscut. Dar regretele acestea nu durau decât o clipă căci nu erau din acele care îţi umplu sufletul de amărăciunea îndoelilor şi de sfâşierea luptelor. Era numai o uşoară părere de rău aidoma cu aceia pe care ai simţi-o când, în largul oceanului, ai vedea apărând pata unei insule înecată în verdele de feerie al vegetaţiei equatoriale, o insulă minunată şi nemaivăzută în care ai voi şi totuşi nu ţi-e îngăduit să cobori. Lucian înţelegea că ceiace doria el în aceste rare clipe de melancolie, nu era dragoste sau în tot cazul o dragoste atât de aparte, atât de ciudată, încât nu i se potrivea acest nume numai pentrucă trebuia chemată cu unul. Simţia nevoia unei învăluiri calde, a unei mângâeri uriaşe venind de departe şi din necunoscut, a unui ceva care să-i ducă aceiaşi bucurie ca lumina toamnelor, ca golul tăcerilor sau al singurătăţilor.

Şi acel ceva venise totuşi într'o zi. In adâncul negurilor soartei lui se deschisese dintr'o dată o tainică poartă. In pragul ei, venind din necunoscut pe drumuri de demult hotărâte, se ivise fiinţa pe care el n'o aşteptase dar care îi era destinată. Venise într'o zi cu lumină de toamnă lâncezindă şi ruginie, una din acele zile de sfârşit de Octombrie când în grădinile oraşelor crizantemele albe îşi despletesc în soare cununile cârlionţate, în timp ce pe cerul imens cei din urmă cocori înscriu departe, tot mai departe spre Sud unghiul mişcător şi punctat al plecării.

Era străină. Venea de undeva, de către Nord, dintr'o ţară pe care Lucian nu o ştia prea bine şi pe care chiar ea o uitase poate. Pictor de mare talent, fusese ani întregi roabă a peisagiului nordic de sub a cărui stăpânire nu îndrăsnise să se descătuşeze. Plutise pe toate fiordurile, bătuse banchizele, cutreerase toate mările libere de dincolo de Cercul Polar în căutarea de ceva nou şi mulţumitor, de ceva care să-i odihnească sufletul. Nu găsise altceva decât ceiace pusese totdeauna în tablourile sale ce înminunau pe toţi afară de dânsa: oraşe cenuşii fără de grădini, cu porturi înţesate de braţele catargelor goale, despuiate de flamurile şi pânzele plecărilor de primăvară; fiorduri albastre ca un colţ de Adriatică, mărginite de falezele albe ale ţărmurilor de ghiaţă; păduri nesfârşite de brad cufundate în semi-întunericul şi liniştea lor de biserică părăginită. Şi deasupra tuturor, mereu acelaş cer, jos şi greu, mohorât de veşnicele ceţuri ale Nordului sau de întârzierea soarelui sub orizont.

Mult timp nu îndrăsnise să coboare către miazăzi. Se simţia prea mult legată de pământul natal, de peisajul şi de sufletul nordic, se temea prea mult de sfâşierea desrădăcinării. Dar în acelaş timp înţelegea că dacă voia să-şi salveze cariera, evadarea îi era necesară. Trebuia să-şi primenească ochii şi sufletul, trebuia să scape de acea nepăsare devenită obsesie, trebuia mai ales să se lepede de acea uriaşă povară de tristeţe atavică, tristeţe de Viking răpit mării şi peregrinărilor... O astfel de minune o puteau săvârşi numai alt cer, numai alte zări.

Plecase deci într'o zi, nu fără strângere de inimă dar curajoasă, de curajul şi gustul de viaţă pe care ţi-l dau curiozitatea aţâţată şi aşteptarea noutăţii ce nu poate întârzia să vină. Cutreerase una după alta toate ţările de Miazăzi ale Europei, cu ochi înminunaţi, ochi de copil sărac ce vede pentru întâia oară în viaţa lui un pom de Crăciun. Toate erau atât de întocmai cum şi le închipuise ea şi le aşteptase ea încât se întreba uneori dacă nu visează. Ceiace o uimea mai mult erau oamenii, meridionalii aceştia vioi şi deschişi ce purtau fiecare în priviri şi în suflet mai multă lumină decât toată lumina innegurărilor reci ale Nordului.

...Se întâlniseră acolo, în oraşul acela de pe ţărmul Adriaticei unde, încercuită între braţe puternice de uscături stâncoase, marea e ca faţă de lac liniştită. Hazardul îi pusese într'o zi faţă în faţă pentru o clipă, clipa unei simple priviri cercetătoare ce schimbă doi oameni ce se întâlnesc pentru întâia oară. Ce văzuse fiecare în ochii celuilalt. ce cutremurare adâncă şi ce presimţiri, ce uriaşă chemare şi ce făgăduinţe n'ar fi putut-o spune niciunul din ei nici atunci, nici niciodată. Destul că fiecare se întorsese din drumul lui şi se îndreptase fără şovăire către celălalt, alăturându-i-se într'o dăruire totală şi veşnică. Se iubiseră fără vorbe şi fără jurăminte zadarnice, cu priviri şi tăceri pline de gravitate, gravitatea aceia pe care n'o ai decât în faţa morţii şi a nemărginirilor. Legământul lor? O strângere de mână schimbată într'o zi, în viile dela Miramare, deasupra strălucirei de după amiază a Adriaticei, lângă un chiparos negru fremătând din frunze cântec tomnatic de porumb ruginit. Fericirea lor? Un şir de bucurii adânci, dar calme şi măsurate, bucurii de copil cuminte care n'a căpătat jucăria visată decât la sfârşitul unei copilării chinuite şi triste, abia o clipă înainte de a fi prea târziu.

Aşa trecuse — zi după zi — toamna. Adriatica se pregătise apoi de iarna ţărilor fără de iarnă. Soarele trecuse de cealaltă parte a mării. Albastrul apelor îşi pierduse strălucirea schimbându-se tot mai des în cenuşiu sau verzuiu murdar de ocean. In larg pânze albe se arătau tot mai rar, întârziau tot mai puţin în mijloc de ape, grăbite şi fricoase ca pasări ce-au simţit fierbând dincolo de zări furtuna. Şi seara la vilele albe de pe ţărm nu se mai aprindeau şiraguri de lumini iar balcoanele de deasupra mării rămâneau goale.

Atunci, năpraznică, veni pentru Lucian încercarea. Hotărâseră să se întoarcă în ţară, la Măgura. Simţiau amândoi că nu mai puteau rămâne acolo, că trebuiau să se scuture de obsesia acelei agonii, de tristeţea ei apăsătoare. Şi în ajunul plecării, în camera lor dela Albergo Grignano Lucian nu mai găsise decât acele câteva rânduri ale unei scrisori care nu spunea nimic: „*Trebue să plec. Nu m'am schimbat întru nimic şi nu mă voi schimba nici în aceste luni sau în aceşti ani de absenţă. Dacă vrei şi dacă poţi, aşteaptă-mă. Căci mă voi întoarce*".

Lucian se întorsese singur pe Măgura. Şi numai odată ajuns avusese cea dintâi izbucnire de desnădejde. Sosind, se repezise şi cutreerase una după alta încăperile casei pustii căutând pe fugara, pe care o nebună închipuire rumegată tot timpul drumului îl făcuse să creadă că o va găsi acolo. Cu năruirea acestei din urmă nădejdi se năruise şi el. Căzuse îngenunchiat de durere ca un arbore prea semeţ prăbuşit de trăznet. O lună de zile se sbătuse între viaţă şi moarte. Luptase cu îndărătnicie tenace a vieţilor tinere care nu vor să se dea învinse până în ultima clipă. Incăpăţânarea aceasta îl scăpase. Plictisită pe semne de atâta stăruinţă, Moartea renunţase şi plecase să caute prăzi mai uşoare, aiurea. Altă lună — covalescent acum — Lucian zăcuse în apatia care urmează marilor dureri, indiferenţa aceia sumbră şi tragică mai primejdioasă decât desnădejdea, în care se iau toate hotărârile de nestrămutat.

Pe urmă, într'o bună zi, cu vânturi calde şi cu adieri de ţărâni jilave, venise primăvara. Din pământul abia dezghiogat, din neaua îngheţurilor de iarnă sucurile vieţii se ridicau încet în trupul mort al podgoriei însufleţindu-l, redându-i înmlădierea şi tăria. Ca sub o uriaşă apăsare lăuntrică, pe coardele arcuite dealungul sârmelor, mugurii începeau pe rând să plesnească, înflorind miniaturi de frunze, verzi de verdele delicat şi umed al ierbii crude de primăvară.

Lucian se simţia reînviind odată cu pământul, odată cu podgoria. Pâclele grele ale desnădejdii, rătăcirile nebune ale

Urmare în pag. V-a

Delfinul alb

Continuare din pag. III-a

regelui; spinarea, pentru slănină şi cârnaţi, comunităţei şi parohiei; foalele stomacului cu tot conţinutul, pentru dreptul la despăgubire al bărcei sfărâmate; fierea, la câini; inima, mireselor; ficatul, farmacistului; maţele, mării ca să poată nutri cu ele alţi peşti. Apoi un băiat se apropie de delfin cu un fier înroşit; îl marcă, aproape să'l prăjească. Dădu o săritură delfinul că-i trecu peste cap şi se aruncă în mare. — A fugit! strigă băiatul, a fugit! — şi asmuţi un câine după el.

Fu revăzut câteva zile în urmă, la 5 Iunie anul trecut, pe malurile Tamisei. Cele şase fete din baletul Miss Colosseo făceau în dimineaţa aceia într'un frunziş repetiţia unui nou dans clasic. Auziră un vaiet. Dădură fuga. Găsiră delfinul jumătate înăuntru, jumătate afară din apă întins pe iarbă.

Râzând, strigând, fetele se apropiară de el albe-moarte.

— E o sirenă! E un monstru! Are semne pe spate! E o balenă!

Apoi cea mai mică, pe brânci, i se apropie de bot.

— Daţi-mi o baistă. Plânge, — le strigă tovarăşelor ei. — Nu poate să fie un peşte: plânge. Numai oamenii pot să plângă.

Din italieneşte de

LAZZARO LAX

Literatura tezistă:

Dreiser, Glaeser, Barbusse..

O scurtă recapitulare se impune: am văzut aici împreună că cultura veche cedează de drept şi de fapt locul său celei noui, pe care'n lipsă de alt termen şi pentru a-i delimita mai bine etapa istorică o numim cultură proletară. Am arătat căile mari, pe care vine ea de natură atât socială cât şi intim culturală iar în interiorul dialecticei epicei moderne am disecat până acum două substituiri, *acceptate de toată lumea*, dar care odată cu ele sau prin ele aduc exclusiv literatura proletară, ele făcând parte şi neputând cadra decât cu aceasta. Şi am arătat că aici stă imanenţa culturii proletare *sigură de propria sa victorie pe propriul său teren*, şi nu în triumful mai curând sau mai târziu al muncitorilor în lupta socială. Ori, aceste substituiri sunt, se ştie, în primul rând, substituirea unui nou material uman, complet diferit de cel care era apanagiul epicei burgheze, — al cărei iniţiator este Andre Malraux,—şi, a doua substituirea unei noui technici al cărei reprezentant prototipic noi îl găseam în John dos Passas. Amândouă aceste curânde apariţii în cultură fiind, spuneam noi, deopotrivă de incompatibile cu vechile cadre şi jaloane ale literaturii anchilozate. Anunţăm însă, în acelaş timp, şi o a treia substituire, care a părut multora cea mai importantă şi care în orice caz a fost cea mai desbătută dar care astăzi nouă ni se pare desuetă într'o măsură. Şi o numeam: schimbarea punctului de vedere. Vom arăta întâi ce înseamnă (nu vom avea mult de insistat — toată lumea o cunoaşte) şi o vom discuta în urmă.

Toate manualele de şcoală, toate bibliile şi catehismele ştiu că literatura şi artele sunt un produs eteric al unei inspiraţii transcendente că nu sunt abordabile de cât cu anume antene speciale şi că artistul este un animal amfibie intre înger şi vită umană. De aceea arta nu poate fi condiţionată de nimic, mai puţin poate fi condusă, şi evoluţia sa nu este decât un propriu capriciu, care poate fi, când îi place, concordantă cu evoluţia generală umană, dar poate fi şi bineînţeles cu totul separată mergând îndărăt, în lături sau dimpotrivă stând pe loc ca un copil recalcitrant. (Dacă insistăm este pentruca numai din enunţarea tezelor cititorul neînţelegător sau mai ales cel de rea credinţă, — O! cititorul de rea credinţă, — să vadă care e deosebirea dintre acest eronat şi redus punct de vedere şi al nostru care pretinde că sursa oricărei culturi şi mersul său sunt în adevăr în funcţie deşi numai de evoluţia economic-socială, *dar cu elemente proprii*, cu propriile sale membre. Atât). Aceasta s'a crezut multă vreme istorică, în special dela revoluţia franceză încoace. Dar iată că, la un moment dat înregistrat nu prea de mult, apare o nouă teorie, potrivnică şi vrăjmaşă acesteia, prin care se condiţionează arta de viaţă prin două puncte: întâi prin restrângerea geniului independent al artistului dovedit până la urmă şi el o fiinţă geografică şi mai ales istorică, *cu restricţiile sociale inerente, precum* şi prin restrângerea necesară a perspectivei şi a stadiului ştiinţei şi al culturii în anumite epoci. Şi această descoperire duce imediat la formularea ei violentă şi bătăioasă: literatură de clasă. Se demonstrează cu acelaş fugos ritm că arta sacro-sanctă aparţine clasei dominante şi atunci se impune creearea unei noui arte a clasei dominate, în luptă cu prima. Luând aceleaşi probleme, sau de diferenţe strict personale, literaţii vor să arate că dreptatea este de partea clasei în numele căreia combat. Se naşte astfel literatura-argument, ceiace s'a numit literatura tezistă: şi prin acest termen nu înţelegem literatura politică, literatura manifest de care ne-am ocupat la începutul acestor articole care poate să fie politică dar nu este literatură, fiind falsă, încorsetată şi constrânsă, — dar o literatură adevărată cu aparenţa realităţii cât de mult (de unde a fost denumită literatură modernă realistă sau naturalistă) dar în care acţiunea să ducă necesarmente spre o concluzie certă mai mult mai mai puţin subliniată, după îndemânarea autorului. Astfel Dreiser în America, şi când nu era încă apostat: Upton Sinclair, construesc o lume de mari adevăruri, vie, autentică, documentară şi emoţionantă din care însă până la urmă se degajă o atitudine şi un principiu. — Glaeser în Germania şi toţi tinerii literaţi proletari pe care n'avem să-i mai numim acum, actualmente peste graniţă, — bătrânul Barbusse în Franţa urmat de capricioşii săi discipoli. Aceasta a fost prima apariţie a literaturii proletare în Europa

Astfel, în esenţă ce este? este ascunderea în sânul gras şi încăpător al unei opere literare, a unei axe de gând a cărei dreptate se va demonstra cu ajutorul personagiilor acelei opere. Respingem dela început opera literară în care personagiile sunt special luate pentru a demonstra anumite lucruri sau pentru a încarna rezumative siluete speciale. Acest hibrid al imaginaţiei este astăzi definitiv alungat din rândurile literaturii moderne şi este o nobilă revanşă pe care ne-o serveşte vremea să vedem pe foştii pastori ai purităţii literare căznindu-se să-şi coloreze romanele cu o notă, evident, neagră de reacţiune. In special două romane ale unor tineri bucureşteni sunt din cea mai categorică speţă de demonstraţie făcută roman. Poate fi însă vorba, şi de-abia de-aici începe discuţia, de o concluzie pe care să o emane însăşi acţiunea la rândul său produsă de personagii. In cazul acesta totul este admisibil, cu o mică restricţiune. Şi anume: nu vedem însă aşa ce diferenţă mai subsistă între acest gen de romane şi acela inaugurat de Malraux, în care personagiile moderne, şi caracteristica epocii lor, trag după ele o problematică nouă, necesarmente rezolvabilă print'o concluzie. Pentru a injecta însă unui material vechi o problematică nouă şi o tendinţă de concluzie iată ceeace credem noi că este foarte greu, scamatoria dovedindu-se imediat prin tonul artificial pe care o asemenea operă o capătă.

Să echivaleze însă această opiniune cu un edict de despolitizare a literaturii, de purificare a sa cu orice preţ? Nu credem. Ar mai însemna, în subsidiar, şi interzicerea artistului de a mai purta o părere sau patimă politică, rezultat al unei obârşii, situaţii şi vieţi sociale la fel interzisă? Sau, mai precis, ne-am mai întoarce la artistul pur? Nu.

1. Un artist nu este un simplu creator de personagii vide, de fantoşe ci este şi o idee organizată, are un gând conducător pentrucă este om, trăeşte şi pătimeşte ori în ce parte a echilibrului social ar fi. De aceea nu i se poate cere artistului fotografia exactă a unor anumite lucruri, stari, şi fiinţe.

2. Insăşi aceste fotografii — dacă ar fi imaginabile, şi cinematograful prezintă anumite subtilităţi în aceste privinţi, remarcabile — ar comporta un adevăr şi o atitudine a lor, totul în lumea aceasta fiind sortit existenţii şi pieirii istorice, nimic nefiind etern şi indiferent ci dimpotrivă totul participând la mersul trudit al omenirii.

3. Artistul trebue astfel să caute sensul acestor lucruri şi acest sens să-l redea în tot adevărul său. Aici este modernismul culturii proletare care cere obiectivismul deplin. Ea respinge umplutura suspectă şi siropoasă a negustorului de poveşti, pentru documentul autentic, constatat şi controlat. Ea abandonează nuvela pentru reportaj. Şi aici se mai deduce şi următorul fapt esenţial că victoria unei anumite teze politice poate fi sau nu condiţionată de literatura politică, literatura-manifest, care ajută exact cât un imn în bătălie, dar că victoria literaturii sociale stă întotdeauna în exactitatea cercetărilor sale şi a rezultatelor eşite din acestea. Dacă literatura proletară este astăzi literatura corespunzătoare vremii este tocmai pentru că o prinde pe aceasta în domeniul său, cea veche atât prin perspectivă cât şi prin mijloace fiind cu totul scoasă din uz.

Şi atunci iată unde duc toate

Urmare în pag. V-a

LUMEA-CAPITALA

Medalion

Doamna Marin ne vizitează. Conştientă de lungimea braţelor ei, pentru care nu există rafturi prea înalte, grumazul frumos şi corpul masiv admirabil, înclină către liniile în care vacile de rasă ilustră se supun să li se fure laptele dulce. Stând în picioare răzimată într'un cot, pare că ghiceşti dedesubt, un uger cu patru ţâţe, care s'ar lăsa muls cu blândeţe. Femeie foarte bună, ea îşi exprimă şi timiditatea ca o rassă elveţiană. E, regretabil, cea mai murdară, din toată dinastia ei, dar pentru că nu miroase şi murdăria pare pe această marmură, curată. Dezbrăcată, trebue să fie o bucată sculpturală rară, lăptoasă în forme, cu genunchi ca de ceară şi cu glezne rafinate. Mă îndoiesc că bărbatul ei să fie preocupat mai mult decât de un singur punct în acest monument de mare clasicism pe şolduri, pe care ca să-l găsească, el dispreţuieşte estetica lungă a nudului şi procedează iute, deprins să apuce căldarea de toartă şi calul de căpăstru.

Este de profesiune fabricant de mezeluri.

Nefericita frumoasă femeie avea gingiile defectuoase şi dinţii se iveau strâmbi, ca nişte cuie de potcoave vechi. Tristă ca o ruină, i se prezinta gura bolnăvicios umflată, până ce a primit povaţa să şi-o înlocuiască. Familia a considerat sfatul ca una din acele idei, care vin în viaţa secolului o singură dată. Astăzi, gura tinerei vizitatoare prezintă un splendid zâmbet sinistru de mort galvanizat.

S'a împrietenit cu noi. Şi-a scos 21 de dinţi şi măsele şi a ridicat pe terenul lor o uliţă arhitecturală. Faţa i s'a înobilat de luciul de sidef dintre buzele roşii cărnoase şi fine. O pereche de gingii întregi redeşteaptă o figură. Inlocuirea dinţilor cu o impecabilă proteză, căreia îi va rămâne credincioasă până se va muta în altă viaţă, i-a schimbat şi psihologia. Pecetluită şi convinsă că nu mai poate vorbi, sintaxa ei e monotonă şi nesigură ca un pendul cu două lanţuri. Cuvintele ei au rostiri poliglote şi sensuri internaţionale. Dela ce American să poată veni scrîşnirea dinţilor ei? Ce elefant obişnuit să tacă şi să sugă banane i-o fi purtat? In gura abonatei noastre e sforţarea de trecere a ordinului quadruped la gramatică, declinări, propoziţii. Ea tace ca un mister şi gura, nevoită să zâmbească, pare îndopată cu ipsos şi câlţi, ca eroinele prinse de iezuiţi în inchiziţiile mecanice de panopticum. Ca să-şi deslipească buzele şi obligat să grăiască, un căţel ar întrebuinţa aceleaşi întorsături de maxilare, de ochi şi de umeri. Şi senzaţia curioasă a doamnei Marin! I se pare că e mereu Duminică. Ceva nou ca o liturghie pascală, ca gulerele scrobite ale domnului Marin la sărbători, ca lucrurile spălate Sâmbăta, ca un sunet de clopot în gură — se supranune peste minţile ei. I se pare că are ghete noui care o strâng şi-i umflă picioarele. Corpul ei desinat merge parcă târîş. I se pare că dinţii i-au fost puşi în pantofi.

T. ARGHEZI

Încercări

Continuare din pag. IV-a

mâniilor se risipiseră prin nu ştiu ce minune, odată cu cea dintâi zi luminoasă. Soarele topea în el suferinţa, o subţia ca pe gheţurile râului, o silia să se ascundă înfrântă în cute de suflet tot mai adânci, tot mai tainice. Pe rana, încă vie cu câteva săptămâni mai înainte, începuse să apară acum pojghiţa cicatrizării. Sporea mereu, în fiecare zi, odată cu soarele şi cu primăvara.

Şi în curând, din acea grozavă încercare ce fusese să-l piardă, Lucian nu mai păstra decât amintirea şi acea negrăită melancolie pe care ţi-o dau lungile convalescenţe sau resemnările...

EMIL COLIU

Literatura tezistă:

Continuare din pag. IV-a

acestea: numai este nevoe de teză. Teza aprioricǎ, pusă dinainte ca o problemă de rezolvat cu peisagii este astăzi inutilă pentrucă însuşi adevărul social este această teză, şi pentrucă aprofundarea şi regăsirea lui valorează cât un argument, şi fiecare nou aspect, şi fiecare ultim detaliu înseamnă o demonstraţie pe care numai faliţii vremei numai vor s'o înţeleagă.

Lor le rămâne de acuma sarcina de a-şi propune rezultate dinainte şi prin personagii mincinoase, vetuste sau ireale să convingă de contrariul evidenţii. Iar restul, grosul omenirii să-şi vadă de treabă fără sofisme, să meargă în apa vremii mai adânc şi să ştie că bine face: că în susul vremii nu se merge. Iar orice descoperire să fie consemnată şi orice întâmplare să fie spusă căci din acestea se îngraşă tezaurul cultural al omenirii care nu numai că nu trebue dispreţuit dar trebue îngrijit şi crescut de orice generaţie *cu adevărul său istoric*, nici mai mult, dar pentru nimic în lume nici mai puţin. Pentru acestea luptăm noi.

GHIŢA IONESCU

Cronica feminină

Răspuns unei femei moderne

Trebue să mă scuzi, dudue, că am întârziat cu răspunsul; dar eram plecată în munţi cu ferma hotărîre de a nu citi şi de a nu scrie un cuvânt. De-abia la întoarcere, am luat cunoştinţă de interesanţa şi draconica dumitale întrebare. Iţi mulţumesc pentru onoarea ce îmi faci, crezându-mă în măsură de a rezolva doar cu un sfat această atât de profundă şi de dureroasă problemă: „Cum ne putem păstra iubirea bărbatului drag? Cum îl sustragem celorlalte tentaţii, pentru a fi al nostru şi numai al nostru, aşa cum fiecare o dorim şi cum nu se întâmplă nici uneia dintre noi".

Dela început ţin, duduie, să-ţi fac o tristă mărturisire: Cu multă părere de rău nu posed nici o formulă magică, nici un elixir, nici o reţetă salvatoare. Deci ne având nici un ajutor din afară, trebue tot în noi să-l căutăm.

Să ne inspirăm dela pasărea „Phönix", care se lasă să moară arsă, pentru ca din cenuşa ei să renască cu mai multă strălucire.

Care-i femeia care iubind, n'a simţit flăcările iadului în suflet şi umbra morţii în inimă?

Amorul, esenţă de natură divină, din care aşa de puţini se împărtăşesc, e aşteptat cu naivitate şi spaimă pentru ca să fie regretat, cu durere, o viaţă întreagă. Noi, femeile, avem o insuficienţă de echilibru, punem prea mult suflet în tot ce simţim şi prea multă inimă în toate ce facem.

Excedentul acesta de sentiment, nevoia imensă de tandreţă, care zace ascunsă în fiecare dintre noi, ne face dintr'un început sortite deziluziunilor. Amorul trăeşte deci din deziluzie. Dacă n'ar fi aceasta, din ce ar trăi? O deziluzie aduce alta şi aşa într'una se deapănă viaţa.

Pe altarul ei femeia e jertfă, dacă nu s'a despărţit între timp de întreg balastul de speranţe, dorinţi, iluzii şi ambiţii. Deci prima victimă a fost femeia şi va fi şi de-acum înainte, — deoarece la ori şi ce vârstă oferta amorului întrece cerinţa lui.

Acesta e răul care s'ar putea numi al secolului (nu liricul „mal du siecle") de care sufere femeia care n'a iuţit pasul în tempo-ul vremei.

Dumneata însă, dudue, semnalezi o rivală din afară. Susţii că „Ştiinţa" cu al ei zăngănit de motoare şi cu mirosul de acizi punând din ce în ce mai multă stăpânire pe bărbat, ameninţă viaţa sentimentală a femeii. Aci nu mai suntem de aceiaşi părere şi voiu spune mai pe urmă de ce. Totuş acest extraordinar strigăt de alarmă trebue luat în consideraţie. Indiferent dacă fenomenul care l-a provocat e, încă, de natură imaginară. Pentru a preveni acest fenomenal act de sabotaj contra femeii de către acei bărbaţi seduşi de ştiinţă (natural, nu toţi), propui să luăm măsurile de rigoare. Să înfiinţăm şi noi o şcoală de „Femei Vampire", adică fatale. Invăţând ştiinţă şi strategie amoroasă, absolventele ei vor pune ordine în „haosul" sufletului bărbătesc. Maurice Dekobra a scris că există în America o asemenea şcoală. Prelegerile ei sunt cam acestea: „O femee a cărei inimă nu-i cuirasată, e ca un automobil fără direcţie care circulă pe o stradă plină de maşini conduse de nebuni".

E un prim adevăr fundamental, pe care nici o femee nu trebue să-l piardă din vedere atât ziua cât şi noaptea: nemăsurata prostie bărbătească care se reazimă pe doi piloni: îngâmfare şi mândrie.

Oricare femee îşi va aminti de aceste două puncte sensibile şi va şti să joace cu artă, cu diplomaţie, — va fi sigură de victorie în veşnicul duel al sexelor. Aceasta-i apanajul femeilor „Vamp" dotate cu dexteritate în această ştiinţă psihologică. Pentru a atinge acest scop trebue două lucruri: să-ţi blindezi inima contra oricărui elan primejdios şi să consideri pe bărbatul cel mai seducător, care-ţi place mult, drept duşmanul care trebue întâi învins. Prima condiţie se capătă printr'o gimnastică sentimentală care se bazează pe această axiomă: nici un bărbat pe lume nu-i indispensabil. O femee care adoarme seara cu gândul: „Vreau pe acest om sau mă omor — este o dezechilibrată, e jumătate nebună. E ridicol, e stupid să pretinzi că fericirea ţi-o asigură un singur om, din 500 de milioane de civilizaţi toţi mai mult sau mai puţini identici. E tot atât de grotesc cum ai concepe o femee distrusă de durere, pentrucă i s'a pus în ceaşca cu ceai bucata asta de zahăr în loc de cealaltă".

Ce părere ai, dudue, de dramele, de catastrofele, ce ar putea provoca un asemenea regiment de suflete bine dotate?... Ar fi grozav dacă.... n'ar fi o utopie.

Pericolul stă în noi, în lipsa de feminitate a unora, în copia proastă după masculinizare a altora.

Intotdeauna au preţuit adevăraţii bărbaţi, atracţia graţiei şi farmecul seducător al femeii. Adevărata femee nu va fi niciodată detronată.

Mussolini în convorbirile cu Emil Ludwig a lansat acest imens neadevăr: „nu există influenţa femeii asupra bărbaţilor tari. Istoria îi dă cea mai flagrantă desminţire. Pomenind doar numele lui Napoleon, acel incomparabil geniu al omenirei, care a suferit influenţa femeii atât de profund, încât scria scrisori de dragoste în ajunul marilor bătălii. De-aceia faci, dudue, profesorului Piccard—acest exemplar tată de familie — o mare nedreptate confundând eroismul lui, cu o escapadă extra-conjugală. Nu-i nevoe să înfrunţi moartea, s'o sfidezi în permanenţă pentru a-ţi înşela nevasta. Insă, ceiace-i precis e că d-na Piccard, cu siguranţă mai femee decât multe dintre semenele ei, nu şi-a primit soţul cu chinuitoare pisălogeli şi cu savante cicăleli. Dacă ar exista mai multă bunătate, mai multă comprehensiune din partea femeilor, multe nedumeriri s'ar înlătura. Exemplul îl dă tot d-na Piccard care şi-a anunţat tovărăşia în viitoarea ascensiune.

Atât timp, cât privind în ochii bărbatilor vom descoperi acea mică flacără pe care noi femeile o cunoaştem foarte bine, privire în care nu este numai dorinţa, ci tandreţe, dragoste care se traduce prin cuvinte calde, mângâetoare, arzătoare, atâta timp... să ştii, dudue, că pentru femee încă nu-i nici-un pericol.

ŢUŢU RALIA

Justiţie, jurişti, justiţiabili..

Vacanţa s'a sfârşit. Sălile palatului justiţiei forfotesc de justiţiabili.

Pasarele ce leagă vechiul palat cu Tribunalul de Comerţ şi Notariat, e terminat şi a pus capăt trecerei avocaţilor prin stradă, în ploaie şi viscol, cu paltoanele între umeri printre maşini şi trăsuri.

Avocaţii şi avocatele aleargă cu vioiciune de ici-colo, în sălile de şedinţă, la grefe, portărei şi arhive. Prietenii se revăd. Painjenişul amintirilor din vacanţă nu-i încă suflat de vântul aspru al preocupărilor profesionale.

— Am uitat agenda acasă. Notează termenul pe scoarţa dosarului, ici.

— Ai făcut procedura?

— Ce plajă minunată! Şi lume...

Eram mult mai negru, dar sunt întors de patru zile...

Totul fierbe, toţi se agită. Uşierii zâmbesc şi salută respectuos cu înţeles:

— Să trăiţi şi bine aţi venit...

Ai impresia, că însăşi zeiţa Themis, de sus de pe acoperişul palatului, şi-a şters pe furate balanţa şi a schimbat, cel puţin, de piciorul pe care se sprijină un an întreg de nemişcare. Judecătorii sunt toţi la posturi. Figurile lor par mai blânde, iar procurorii zâmbesc.

Incepe un nou an judecătoresc. Cu forţe odihnite, întreagă această lume, se aliniază pentru plecarea în cursa plină de obstacole a cântărirei dreptăţei. Toţi par mai buni, mai drepţi. Intorşi dintre oameni fără pricini, dintre copii şi din imediata apropiere de Natură, fiecare îşi vede procesul printr'o prizmă nouă de înţelegere omenească.

— Dacă vrea şi el, eu mă împac.

— Veniţi la Notariat, să facem o declaraţie autentică şi terminăm povestea.

Dacă s'ar putea, ar trebui săţi judeci în aceste zile de Septembrie, toate procesele.

Cu aceste impresii şi aşteptându-mi rândul, mă întorc pe apele trecutului din piatră în piatră, din amintire în amintire, la atâtea înfăţişări şi termene din timpul anului.

Câtă deosebire. Zâmbetului judecătoresc de azi, îi răspunde replica tăioasă a unui tânăr judecător din iarna trecută.

— Scurt! Vă rog conchideţi. Aici suntem în camera de consiliu. Am scăpat de pledoarii.

Iar bătrânul şi respectabilul avocat, a simulat cu blândeţe şi durere, că nu a auzit nimic.

Intrebărilor repetate şi binevoitoare pe care preşedintele de azi, le pune unui martor, îi răspunde hotărîrea pripită şi nejuridică a unui judecător din primăvară, în proces de executare silită imobiliară:

— Nu răspunde uzufructuarul.

— Prezintăm actul lui de deces şi vă rugăm să dispuneţi a fi scos din cauză.

— Se vor cita moştenitorii uzufructuarului.

— Imi permiteţi. Onoratul tribunal n'a înţeles bine...

— Tribunalul s'a pronunţat.

Bunei dispoziţii a procurorului, îi răspund grupuri, grupuri de replici veninoase, de calificative nemeritate de cel ce se judecă, indiferent pentru ce fapt, dar care n'a fost încă găsit vinovat, de judecătorii lui fireşti.

Avocatului plin de voie bună şi curtuazie faţă de adversar, îi răspund amintirile vorbelor tari, maxilarelor încleştate şi fulgerile din ochii, cu care şi-a tratat colegul la toate termenele precedente.

Nu-i nici o imputare în tot ce constat şi scriu. Peste două săptămâni, copleşit fiecare de griji, terorizat de teama să nu fi uitat ceva, să nu fi decăzut dintr'un drept, să prepare nopţi întregi procesele grele, să sară de la dejun, înainte de-a termina, pentrucă procesele în cabinet Prezidenţial sau Cameră de Consiliu se încep fix la ora 1, să viseze şi noaptea procese, argumente noi şi dovezi ce nu le produsese, toate acestea la un loc, precum şi istovirea judecătorilor obligaţi să se pronunţe într'o sută de cauze pe zi, să asculte şi bune şi rele, să motiveze o hotărîre grea de acum o lună, când mintea lui e plină de un proces important judecat astăzi, să lase orice griji personale în vestiar, atunci când îmbracă roba, şi câte, câte...

Iată pentru ce aşi vrea să-mi judec toate procesele în aceste prime zile după vacanţă.

G. COSTACHESCU

Antologia dragostei şi a femeii

● *Metresele sunt ca şi umbra cadranului solar, dispar odată cu soarele.* (Lévis).

● *Un soţ este un plasture care lecuieşte toate bolile fetelor.* (Molière).

● *Cea mai mare parte din bărbaţii pacifici ar înceta de a fi astfel dacă ar mai iubi; moderaţia lor vine din indiferenţă.* (Adrien Dupuy).

● *Nu te apuca de făcut versuri, domnişoară, este prea greu să le faci bune.* (M-me de Rieux).

● *O femee sentimentală se leagănă în viaţă între trecutul pe care-l regretă şi viitorul de care se teme* (E. Jony).

● *In dragoste, economia sentimentelor şi plăcerilor este singura metafizică judicioasă.* (Ninon de Lenclos).

● *Nimic nu-i mai greu decât primul tête-à-tête când ai de spus toate... doar ultimul, când totul s'a spus.* (N. Rogueplan).

● *Greşalele femeilor nu sunt adesea decât erori, acele ale bărbaţilor sunt aproape totdeauna păcate.* (Beauchêne).

● *Nedreptatea depravează inimile slabe şi poate că vina bărbaţilor face jumătate din viciile femeilor.* (E. Legouvé).

● *Femeile sunt fără încetare chinuite de dorinţa de a învăţa ceiace se încăpăţânează să ignoreze.* (Crébillon fiul).

● *In iubire, înşelăciunea merge aproape totdeauna mai departe ca neîncrederea.* (La Bruyère).

● *Amorul care a creat cele mai frumoase romane şi cele mai frumoase tragedii, Amorul care a făcut pe Romeo şi Julieta, Paul şi Virginia, Werther şi Charlotte, dragostea lui Félix de Vandenesse pentru d-na de Mortsauf, a lui Rafael pentru Elvire, Amorul care a făcut sublimă existenţa lui Abelard, a înebunit pe Tasso, a umplut destinul lui Petrarca şi al lui Dante, — iată ceiace nu se mai întâlneşte azi nici în cărţi, nici în viaţă.* (Edmond Jaloux).

● *In politică, se spune, că cei înţelepţi nu fac cuceriri: aceasta se poate de asemenea aplica la galanterie.* (Chamfort).

● *Despre englezoaice: Ele au două mâni stângi.* (Rivarol).

● *Adesea o femee ezită între a se plânge de soţul său şi a se da drept ca mai fericită femee din lume.* (J. Rostand).

● *Am fost fericit în iubire, mi-a spus amicul A. M., când am înţeles că femeia nu poate fi un camarad intelectual.* (P. Géraldy).

Culese şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

Un singur spălat greşit.... poate strica tot!

LUX
For woollens, silks and all lovely fabrics

Gospodina mai poate păţi una ca asta în ziua de azi? Mătăsurile naturale sau vegetale ea le spală doar cu fulgii de săpun LUX. Şi astfel constată ea că toate lucrurile durează mai mult, până şi cele mai eftine....

Numai LUX

pentru lingeria fină

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Filmul românesc

Intr'o cronică anterioară începusem a vorbi despre posibilitățile de cinematograf românesc, și spuneam că problema este dublă, și anume aceea a industriei românești și aceea a filmului românesc. Două chestiuni bine distincte. A avea un studio în care să fabrici filme pentru clientela internațională, filme nemțești, cehe, suedeze, sârbe, — este cu totul altceva decât producerea unui film jucat, regisat și compus de cineaști români, și chiar și vorbit în românește. Spuneam de asemeni că prima problemă, aceea a industriei românești este — după părerea mea — o excelentă afacere, din care statul român ar câștiga sigur parale.

Rămăsese însă nediscutată cea de a doua problemă, aceea a unei arte cinematografice românești. Asupra acesteia am vrea să facem câte-va remarce.

Românii până acum n'au făcut cinematograf. Asta e un cusur, de sigur. Dar este și un bine poate. A nu avea tradiție e câteodată un avantaj, mai ales atunci când tradiția e proastă.

In al doilea rând, Românii nu pot năzui să-și impună filmele lor publicului celor cinci continente. Asta e desigur o pagubă; dar e și un câștig, poate, dacă ne gândim că acest „public din cele cinci continente" nu-i cine știe ce public grozav. A asculta de el înseamnă în mare parte a te pleca în fața unui prost gust garantat. Publicul de cinema nu-i altul decât marele public, compus deci din oameni nedesvoltați esteticește sau, încă și mai rău, desvoltați în sensul unor preferințe artistice ordinare. Așa că filmul românesc, neavând putința să-l satisfacă, nu pierde — cel puțin artisticește— mare lucru.

In al treilea rând — și ca un corolar al celor de mai sus—filmul românesc nu poate da excedente comerciale — cel puțin multă vreme. Neavând debușeu extern, cel intern e desigur insuficient pentru a produce beneficii. Realizatorii trebue să lucreze în pagubă sau atunci să aibă din partea studiourilor Statului condiții excepțional de favorabile. Toate astea înseamnă dificultăți pentru filmul românesc. Dar mai însamnă și un mare, nespus de mare bine: filmul românesc nu are a se preocupa de clientelă; producătorii lui pot face — ceeace nici un producător din lume nu are voie — pot face filme cu adevărat artistice, unde preocuparea frumuseții să fie singura. Mă gândesc la câte tertipuri și concesii trebue să recurgă producătorul american pentru a sili pe proști — și deci pe grosul clientelii — să înghită un film foarte bun. A fi foarte bun e un cusur atunci când cetățeanul din stat continuă a fi un bragagiu cultural ca cel de astăzi. Or, filmul românesc, dacă există, există liber de orice transacție cu prostul-gust al publicului. La noi se pot face filme de artă adevărată — sau, cum se zice, „de avangardă". Firește, pentru asta mai trebue și producători de talent. Dar, în fine, admițând că i-am avea, trebue să recunoaștem că filmul român se află în fericita situație de a îndrăsni orice încercare artistică, fără teamă de a-și pier de o clientelă pe care n'o are.

Spuneam însă, adineaori, că asta nu-i de ajuns. Pentru a produce filme de „avangardă" bune se mai cere și altceva: actori, regisori, autori de „idei" cinematografice, etc. Ii avem oare? Desigur că nu. Dar nu-i exclus să-i inventăm, chiar așa, de pe o zi pe alta.

Pentru asta însă mai multe condiții ni se par indispensabile. Le voi enumera aci, în mod rezumativ și simplu enunciativ, rămânând să desvolt toate acestea mai târziu, când posibilitățile de filme românești vor fi devenit o realitate mai consistentă.

Iată, pe scurt, condițiile unui bun film românesc:

1) Să nu se întrebuințeze, subt pedeapsă de moarte, actori de teatru. Nu vreau să spun dece. Dar spun că trebue neapărat ca interpreții să fie, cel puțin vre-o câțiva ani, recrutați din „viața civilă", de pe stradă, din societate, din familii, de prin cafenele, etc. In deosebi de pe stradă — pentru figurație — și din buna societate bucureșteană — pentru roluri mai principale. Buna educație pe care o găsim în elita unei societăți învață pe om cum să se miște, cum să-și întrebuințeze mânile și picioarele astfel încât să nu dea impresia că are crampe stomacale sau că, mai rău, joacă Phèdre.

2) Directorul artistic al întreprinderii să fie un om de gust, priceput în cinematograf, și mai ales un om de treabă, care să nu amestece micile lui socoteli sexuale cu interesele artistice ale filmului.

Acest director artistic (pot fi și doi, dar cred, nu mai mulți) trebue neapărat să stea trei luni la Hollywood să învețe meseria. Nu s'o învețe în amănunte, ci să vadă cum fac, în general, americanii. Dacă se duce altundeva decât la Hollywood, sau nu se duce nicăieri — atunci nu mai e nimic de făcut.

4) Să nu ne încăpățânăm să ne inspirăm, pentru idei și subiecte, din literatura națională, ci din cea universală. Nu importă naționalitatea romanului din care un film a fost tras. Principalul e cum a fost tras.

Cam acestea sunt condițiile, foarte pe scurt. Ne rezervăm însă să revenim asupra lor mai pe larg.

D. I. SUCHIANU

Carnet burlesc

Cei 15 în fața buturilor

Cu toate că toamna a venit, cu frunze moarte și pătate de rugină, cari dau bătălii la fiecare colț de stradă, cu crizanteme mari mov cari zac melancolice în coșurile țigăncilor, iar poetul a cântat „Nous n'irons plus au bois", totuși, în această Duminică care simbolizează ca toate Duminicile, plictiseala, ne vom duce la Șosea, căci pe terenul federației se dispută o serie de matchuri de rugby, sistem „Fulger" și de câteva luni și mai bine de când fac educație sportivă Norei, n'a asistat niciodată la o asemenea reuniune.

Iată-ne deci porniți dealungul șoselei: pe margini, copaci pe jumătate goi de frunziș, parcă desenați cu penița, se pierd în cerul albastru; copii bine înfășurați aleargă, îmbrăcați în pardesie viu colorate, cu figura mai roșie decât mingile lor de cauciuc.

Ceva mai încolo, câțiva călăreți scoboară depe cal; feciorul pune o pătură cu careuri pe caii cari așteaptă, sub copaci, cu nările fumegânde, ca în desenurile lui Cécil Aldin. In față, aleia șoselii pustii, ar sfârși în uitare, dacă n'ai ști că ea se oprește la stadion.

■

Iată-i sosind pe teren, unul câte unul, cu acel pas care face să se înfunde ghetele în pământul tare și uscat ca asfaltul, și fiecare din jucători se simte și mai mult aparținând echipei, de cum a zărit cealaltă echipă.

La început, picioarele lor pipăie terenul și îl găsesc greu, plămânii lor pipăie aerul și-l găsesc bun; pipăie mulțimea cu ochii și urechile, și află în ea amici și prieteni, acea bucățică de simpatie care încurajază sau consolează. Apoi își privesc adversarii, ale căror masse sunt vizibile sub maiourile albe ce se colează pe trup și chiloții proaspeți spălați; adevărata lor putere se ghicește mai bine la încheieturi și genunchi, cari rămân goi.

Apoi se cercetează și se pândesc unii pe alții pe ei înșiși și doresc să nu se emoționeze prea mult; fiecare dorește în clipa aceia ca cele două picioare să fie cât se poate de bune pentru echipa lui, ca abilitatea mâinilor și a ghetei să fie de ajuns și să se adapteze echipei. Fiecare își încearcă dibăcia pumnilor și brațelor; fundașul își imaginează ovalul balonului în încheietura piciorului.

Apoi jucătorii se întorc spre cea mai frumoasă speranță, spre supleța trei sfertului central care e căpitanul echipei și se înviorează deacum. Astfel, în timp ce se trage la sorți terenul, echipa se încălzește și-și calculează șansele...

In sfârșit, balonul a fost pus la centru, și se desenează linia grea a înaintașilor, gata de atac. Ei se simt unul în altul, ca puii unei cloști fund miros lupta; înaintașii presimt lupta și munca și nu-și observă numai adversarii, dar le cântăresc mintal și greutatea.

La T. C. R., înaintașul centru a lovit cu vârful ghetei și balonul sare în salturi neprevăzute; înaintașii s'au rispit, ca un stol de potârnichii la auzul puscii, gonesc după balon inutil: mingea prinsă, sună sub gheată, sare sus în tușe.

„Demi de mêlée" ține deacum balonul; cinci înaintași s'au înșiruit, dar alți trei, la marginea tușei, s'au îngrămădit pachet; cel dela mijloc prinde din zbor mingea, svârlită ca un bolid, pe când ceilalți doi pe margini, îl apără, apoi lupta pentru ca să-și facă loc câțiva pași, și pasează scurt celor doi tovarăși din spărtură. Dar elanul lor s'a încetinit, se oprește, la fluerul arbitrului care flueră prima „grămadă".

„Grămadă"... S'au vârât cu toții unul în altul, ca puii unei closci sub aripile ei ocrotitoare, braț sub braț și cap lângă cap, cu picioarele bine înfundate, în crampoane, în pământ și cu ochii țintă la balon.

— Dar de ce s'au vârât așa unii în alții, mă chestionează Nora. Nu cumva au pierdut ceva?

— Nu, râd eu. Așa cere regulamentul; la fiecare greșeală comisă, se face o „grămadă" și fiecare echipă încearcă să scoată balonul.

— Păi dacă-i chestiunea ca să-l scoată, de ce-l mai pun?

Nora, ca și copiii mici, are obiceiul de a pune întrebări cari n'au replică; între timp balonul a fost asvârlit, se rostogolește printre picioarele jucătorilor, ca printr'un culoar strâmt, în timp ce „talonerii" dau vârtos cu picioarele în el. Balonul a eșit. Demi-ul l-a luat și l-a asvârlit, zorit, numai din trei sferturi, dar acum un adversar e pe el.

— De ce a sărit pe el? mă chestionează din nou, curioasă, Nora.

— Ca să-i ia balonul.

— Păi dacă-i așa, de ce nu i-l dă?... Ce mai așteaptă să sară pe el?...

Intrebarea s'a pierdut în sgomotul mulțimei, în aplauzele cari întovărășesc, dealungul terenului, pe jucători. Ele le deschid un pasaj; cresc, se umflă și deodată descresc, cad, ca să reapară mai încolo, plesnind ca niște focuri de artificii.

— Hai Tennis! Hai Tennis!

„Jumătate la deschidere" a găsit o gaură în massa adversarului, se aruncă în ea, ca un înotător într'un plongeon, și trece cu balonul; linia din fund s'a desfășurat ca pe o scară în spatele lui. Trei-sferturi centru pasează, însfârșit aripei, odată cu balonul, privirile și speranțele echipei. Jucătorul galopează ridicând sus tălpile; croșetează și trece de primul adversar, dar încetinind această goană spre buturi, iată-l atins, prins de mijloc de fundașul advers și toată echipa îl aude făcând vlac! pe când în văzduh, din dreptul tribunei, se ridică un: Ooo!...

Apare fundașul advers; lovitura lui din picior trece oblic deasupra capetelor înaintașilor, care-i privesc zborul și câștigă vreo treizeci de metri de teren echipei lui. Această singură lovitură de picior care anulează atâtea eforturi, dispereazä pe înaintași, cari aleargă să dispute tușa. Tușa lungă, adversarilor, și se produce mare îngrămădeală de înaintași petetiști care treversează terenul, în goană după balon. Ea e acum la pieptul aripei drepte, ca o floare dată de iubită, care zboară dealungul tușei, evită, linia de trei sferturi, dar ea se îndârjește și strânge de-aproape pe adversar, amenințându-i că-i va răpi comoara ce o poartă cu el balonul.

Publicul țipă, urlă:

— Haide! Haide! P. T. T.!

— Nu te lăsa Tennis!

— Haide! Pe el!...

Petetistul ridică capul. El aude vivat-urile căzând, țipetele... guri deschise, brațe, gesturi... vociferările hidrei.

Dar fundașul, tocmai în clipa asta, l-a agățat de gât și se lasă peste el. Balonul se rostogolește, de neîntrebuințat, aproape — aproape, lângă buturile mult visate; a încremenit apoi într'o tufă de iarbă. Clipă de spaimă; răsuflări ce s'au oprit în piepturi; ochi ce și-au dilatat pupilele, fixând punctul imobil: balonul.

Dar „jumătate la grămadă" apare, plongează și-l acoperă cu pieptul lui, ca un soldat, pe front, drapelul.

El aude acum toată greutatea galopului apropiindu-se, teama îl face să se îngrămădească și mai mult, să pară și mai mic. Șarja adversă s'a împiedecat de el, apoi s'a oprit. I se ridică picioarele, și o lovitură de picior îi răpește oul clocit. Dar cel mai solid din înaintașii petetiști culege balonul și înaintează, cu capul în jos. Tentativa de plasaj l sfichiuesc și îl strivesc, dar el nu va cădea beznetic și furios, decât douăzeci de metri mai încolo. O nouă „grămadă"... Și balonul iese, zboară în tușă, de aci, din mână în mână, speranța îl urmează, dar firul se rupe deodată: un înaintaș, advers, înalt, a reușit să intercepteze din zbor și depe acum silueta lui se desemnează gonind, pată verde, pe cerul albastru. Ce urmăritor o să-l oprească? El îi întrece pe toți. Ce urmăritor o să-l oprească? Singur numai fundașul e acolo, în fața lui, imobil în fața acestui om lansat în plină viteză, singur în fața buturilor lui, ca o piatră de apărare în fața zidurilor unei cetăți, pe care e dispus să le apare greu. Inaintașul se întoarce brusc, trece pe lângă el și violează linia albă dintre stâlpii potourilor, domolindu-și goana, par'că spre a se odihni. Petetiștilor le vine par'că să plângă, și admiră și aplaudă totuși sportul- acesta frumos, iar lumea... ce să mai vorbim de ea? Ah! Aaaah! Bravo!! Bravooo!!!! O să-i bată cu trei sau cu cinci puncte? Scurta ceremonie îi torturează. Incearcă să tulbure pe cel care trage în balon, apoi supraveghează balonul care și-a luat zborul; lovitura asta le zdrobește inima, și totuși, în ei, aplaudă odată cu restul publicului, pe când fluerul arbitrului așterne peste jucători steagul alb al împăcării, iar seara pune pe șosea umbre ce se furișează ca niște bandiți....

PAUL B. MARIAN

Mizantropul

Medicina modernă

Medicina n'a progresat prea mult dela Molière încoace și se poate spune că doctorul Diafoirus este etern. Pe atunci se prescria lavement *ori* saignée, *acum* injecții *sau* diatermie. *Și atunci ca și acum pacientul era obligat să știe ce are. Iată cum decurg consultațiile la un medic modern:*

— Domnule doctor, am niște dureri abdominale aci în dreapta, mai ales când mă obosesc.

— Bănuești ceva?

— Știu eu? vreo apendicită?

Urmează un examen constând din apăsarea viscerelor.

— Eu nu găsesc nimic!

— Dar atunci ce poate să fie?

Doctorul dă din umeri.

— Ce să iau, domnule doctor, ca să nu mă mai doară?

— Să-ți facem niște diatermie!

După câteva ședințe infructuoase, bolnavul atacă din nou chestiunea.

— Domnule doctor, mă doare mereu!

Doctorul e contrariat:

— Păi, ce poate să fie? Bănuești ceva?

Urmează o meditație din partea bolnavului.

— Domnule doctor, n'o fi colită?

— Crezi?

După un nou examen, doctorul declară fără convingere:

— Eu nu găsesc!

— Ce e de făcut, domnule doctor, ca să nu mă mai doară?

— Să-ți facem niște injecții sedative!

Povestea ține atât cât ține și fenomenul, bolnavul fiind invitat mereu să-și dea cu părerea și medicul prescriind tratamente în serii cu injecții și diatermie.

Medicina modernă are față de cea veche și unele avantaje. Ei îi stă la îndemână pentru punerea diagnosticului laboratorul și razele X. Am văzut însă pe unii foarte nemulțumiți de aceste izbânzi ale științei.

— Să vezi ce mi s'a întâmplat! îmi spunea un prieten. Având o fractură a unei coaste, m'am dus să-mi fac o radiografie. Radiologul îmi atrage atenția asupra unor umbre întinse, pe care el le socotește leziuni pulmonare. Alerg la un doctor, acesta nă descoase, mă ciocănește în dreapta și în stânga și, sub impresia plăcii, îmi recomandă grav să mă îngrijesc, etc. După o supra alimentație de o săptămână, ajungând la greutatea de o sută de kilo, ce nu mi se părea de loc în conformitate cu o boală pulmonară, m'am dus la alt radiolog. Aci nici urmă de voalare, dar în schimb hipertrofie a inimii. Au urmat consultații, tratament anticardiac, slăbire vertiginoasă, până când o altă placă dovedi că inima era cu desăvârșire normală, dar că stomacul prezenta o ulcerație. Numai după zece fotografii m'am convins că și technica radiologică e tot atât de relativă ca și știința medicală și mi-am văzut de treabă.

Așa vorbi prietenul. Cât despre minunile laboratorului, o dovadă strălucită o avem în faimoasa analiză prin care o domnișoară contaminează o țară cu ciumă imaginară dar destul de dureroasă pentru stațiunile balneare rămase într'o zi fără clienți.

ARISTARC

Gastronomice

Dropia

Nu-i nici curcă,
Nici se'ncurcă
In revărsatul zorilor
In calea vânătorilor.

Totuși, tot curcă e. Fiindcă suntem în plin sezon de vânat și pentrucă am vorbit despre spurcaci, se cade să spun și câteva cuvinte despre acest vânat, foarte mult căutat de gastronom și foarte puțin doborit de vânător.

Dropii se găsesc numai în Bărăgan și în regiunile băltoase ale Dunării. Au oroare de gastronomi și poate de aceea ocolesc Moldova, unde sunt foarte prețuite și unde se gătesc și mai bine. In țara Moldovei influența bucătăriei franceze e mai pronunțată ca în alte regiuni și se știe doar că prepararea vânatului e treabă franțuzească. Ca și omul, dropia e un zoon politicon = animal social. Trăește în grupuri și dovedește un desvoltat simț de organizare, de caracter oarecum militarist. In timp ce grupul mănâncă, unul sau doi dropioi fac santinelă, având ca consemn, ca și ostașul român, onorul, focul și sgomotul, minus drapelul și casa de bani. Spre deosebire de recruții cuvântători, dropioiul nu adoarme nici odată la post, nu uită parola și nu fumează.

La semnalul lui de alarmă, tot grupul se îndepărtează.

Fără binoclu, dropiile văd bine la 300 m. Imediat ce zăresc ceva anormal în zare, sună alarma și tot grupul se îndepărtează.

Se vânează:

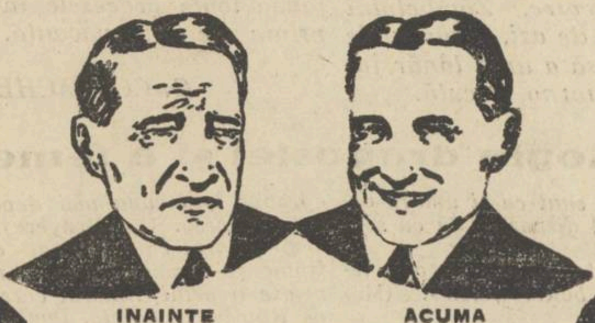
1) Cu carabine cu lunetă, de la distanțe mari. Acest mod de a vâna însă reclamă foarte buni ochitori.

2) Apropiindu-te, fie călare, fie după o turmă de vite sau în căruță cu coviltir, ca să mascheze armele.

3) Mai este o metodă, pe care nu o recomand însă: cu avioneta. Unui pilot, vânător pătimaș, i s'a întâmplat să uite distanța minimă la care se afla de sol și să cadă, ca să zic așa, sur le dos (j'étais là), sfărâmând aparatul. Se vede din asta că vânătoarea cu avioneta nu e bine să fie practicată decât de oameni desgustați de viață, sau atinși de maladii incurabile.

Dropia se prepară ca și curcanul, la cuptor și la frigare. Foarte fezandată.

AL. O. TEODOREANU

O adevărată binefacere pentru suferinzi de nervi!

O asemenea schimbare uimitoare într'un timp relativ scurt — chiar

în câteva săptămâni

o produce mult încercatul nostru preparat de regenerare

Gratuit și fără taxe de porto,

expediem tuturor celor cari ni se adresează, un mod de întrebuințare explicit al acestui produs regenerator.

Numărul celor cari au urmat sfaturile noastre și prin aceasta au fost scăpați de suferințe, e neînchipuit de mare.

Scrie i chiar astăzi la adresa următoare:

Postsammelstelle: Ernst Pasternack
Berlin SO Michailkirchplatz 13. Ab.: 187.

LA UN PLEBISCIT

care s'ar organiza între copii asupra cărților școlare preferate..

...toți copiii ar răspunde

DA!

NUMAI CĂRȚILE EDITURII **Adevĕrul** sunt cele mai frumoase!

UN ROMAN PREMIAT

Peste câteva zile va apare la noi un roman care va produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adevĕrul" a obținut concesiunea exclusivă de a publica în traducere românească vestitul roman al lui JEAN BOMMART

„PEȘTELE CHINEZESC"

care a fost încoronat în Franța cu MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI PE ANUL 1934 [illegible]ernat de un co[illegible] sub președenția ilustrului romancier PIERRE BENOIT, Membru al Academiei Franceze.

„PEȘTELE CHINEZESC" va apare întreg în No. 10 al colecției de 12 Lei: „ROMANELE CAPTIVANTE".

Cărți și Reviste

„Chemarea" rediviva

Este adevărat că amicii Arghezi și Cocea s'au hotărît să recheme la viață „Chemarea" de altă dată. Și este iar adevărat că N. D. Cocea ține să nu lipsesc nici eu din comitetul de direcție. Dar ceea ce este poate și mai însemnat este că Constantin Stere—cea mai puternică și mai bogată personalitate culturală românească a vremei — a primit să stea în fruntea noastră a celor trei, vechii lui colaboratori de la „Viața Românească".

Nu știu ce va fi să iasă din această reîntâlnire, după atâția ani de despărțire. Mulți dintre cei ce aud despre resurecțiunea „Chemării" se arată mirați, intrigați, ba chiar și indispuși... Ce vor să facă azi, în anul 1934, acești camarazi literați, toți debutanți, la sfârșitul veacului trecut?...

Intrucât mă privește, eu vă mărturisesc că sunt robit de frumusețea simbolului. Nu este lucru prea frecvent, ca niște prieteni, de entuziasm literar— revărsat în ziare și în reviste apuse, unele întru slavă — să se regăsească după câteva decenii, încă destul de tineri, încă destul de rezistenți sufletește, pentru realizarea unei publicații comune.

Mă interesează, în primul loc, perseverența acestor legături amicale, în ciuda vieții care desparte și depărtează, în ciuda împrejurărilor cari se prefac în munți separatori și a inimii care se preface în mlaștină sau în ghețar.

Cine cunoaște căile noastre literare, vijeliile și vicisitudinile vieții noastre, tendințele și afirmările — atât de diverse — ale idealismului nostru va aștepta curios (poate și binevoitor) apariția „Chemării" redivive.

O spun de mai 'nainte: Vom fi mai departe — deși cot la cot în coloanele acestei reviste — tot atât de feluriți și de antagonici, precum ne-am stabilizat... de când ne-am pomenit. Ciudăția cea mare a tovărășiei noastre a fost că dela început n'am semănat unul cu altul. Reîntâlnindu-ne acum, între 50-60 de ani, vom fi, evident, aceleași fracțiuni, rebele și neaduse la acelaș numitor.

Vom întinde, coloană lângă coloană, gândurile, visurile și aspirațiile noastre — de multe ori antipodice — vom cinsti mai departe buna prietenie care ne leagă și într'o zi, poate obosiți, poate răsturnați de realitate, ne vom strânge mâinile, ultima oară, la pragul redacției evacuate.

Ambiția mea este și va fi deapururi ca această camaraderie să reziste cu bine ispitei celei noi ce se ridică în față. Aș dori să dăm o pildă (am dat-o cu succes, până acum) tinerilor noștri confrați întru aspirații literare și frământări extenuante.

Intre bunurile acestei vieți este după părerea foarte multora, în cap cu Cicero, și prietenia. Poate că în aceste ultime zile nu ne mai este dat să vedem și să admirăm acest sentiment propriu epocilor și societăților de vânjoasă consistență și de garantată longevitate.

Arghezi, Cocea și eu (Stere e maestrul nostru și mai presus de noi) voim să menținem, în vasta și disolvanta ambianță a acestor zile fără prietenie, paradoxul unei prietenii arhaice și rezistente.

Cocea va alerga înainte, în stadionul lui de pamfletar și de răscolitor de patimi sociale. Va fi cutezător, denunțător și justițiar — cu verva-i mereu tânără și cu torențele prozei lui deapururi clare.

Arghezi va clădi mai departe admirabilul său univers verbal și patru-dimensional. Căci mi se pare — ca și dv. — că într'adevăr Arghezi, a adăugat lumei noastre literare realizate, un fel de a patra dimensiune, a bogăției, a neprevăzutului și a magiei grafice.

La fel și eu. Cu totul altfel de cât acești excelenți prieteni, voi stărui să fac exegeza întâmplărilor de altă dată, de eri și de astăzi și să regăsesc, constant, subt forme și subt puzderii, subt simboluri și ape mari numele Dumnezeului Inefabil și problema Redempțiunei.

Recunosc că această totală neprivirile dintre noi dacă a putut,, odinioară, să fie desfătătoare pentru amfiteatrul literar, azi poate să fie regretabilă. Și așa este chiar pentru mine, uneori.

Dar nu putem să clintim nimic din loc. Am rămas așa precum eram, când ne-am întâlnit și întovărășit, în secolul celălalt: inegali, diverși, neconciliabili, în temperamente și în convingeri.

Intreprindem a treia sau a patra oară acest lucru cutezător și rar: Să punem pe picoare o publicație literară cu convingerea că amiciția dintre noi va da publicației viață, avânt și poate chiar oarecare tainică unitate de directivă generală.

Nu este absolut sigur că vom cădea cu totul și dela început. „Viața Socială", „Facla", „Cronica", „Chemarea"... s'au menținut și au parcurs căi cu frumos kilometraj.

Și dacă nu vom izbuti?... Aceasta nu înseamnă că îndărătnica noastă libertate și incapacitate de a ne face concesiuni au biruit și au pus capăt silințelor noastre.

Cât despre formula acestui insucces, pe care nu ni-l dorim, ea este gata de mult:

Racul, broasca și o știucă
Intr'o zi s'au apucat
De pe mal, în iaz, s'aducă
Un sac, cu grâu încărcat...

GALA GALACTION

Robert Musil: Der Mann ohne Eigenschaften.
(Ernst Rowohlt-Verlag)

John Cowper Powys; Wolf Solent
(Paul Solnay-Verlag)

Lectura cărții lui Musil „*Bărbatul fără calități*", presupune nu numai cetitori inteligenți, ci și cetitori culți, adică: întâi, cunoștințe foarte largi și speciale în domeniul literaturii, apoi cunoașterea metodelor psihologice moderne și, însfârșit, familiarizarea cu concepțiile filosofice. Deci, dacă nu maximum de cultură spiritual-științifică, în tot cazul o cultură la un nivel destul de ridicat.

Cartea e accesibilă, în general, numai oamenilor cu o educație intelectuală mai mult decât mijlocie, obișnuiți, cel puțin să înregistreze toate fenomenele spirituale.

Materialul e prin excelență un bun cultural, iar mijloacele de expunere sunt de natură pur reflexă.

Lucrurile cele mai banale sunt atât de variat reflectate, în cât o minte simplistă nu le-ar mai recunoaște.

E, așa dar, problematic dacă la finele lecturii cetitorul rămâne cu ceva în mână sau în cap.

Fără îndoială, poți contesta că se citește în vederea acestui scop. Ai putea ușor stabili că tocmai capodoperele literaturii sunt fără de rezultat. Și, în afară de asta, că cetirea capodoperelor presupune un înalt grad de cultură.

■

Romanul englezului Powys „*Wolf Solent*" nu e mai puțin diferențiat. Ideile și metodele sale nu sunt familiare oricui; dar romanul e inteligibil, fără alte presupoziții. Expunerea e mai obiectivă și, în obiectivare, mai simplă.

Cu toate acestea, rezultatul e cât se poate de complicat.

Ca în toate marile opere poetice, problema personalității omenești joacă rolul de căpetenie.

Autorul cercetează, așa dar, elementele din care e clădită personalitatea omului.

Felul de a vedea al lui Powys e foarte rarificat și deschide perspective neobișnuite. El începe cu considerația asupra vieții. Viața nu e un fluviu compact și continuu al identității personale, ci mai degrabă un șir de vieți, care nu-s legate de un individ, vieți fizice și psihice, în care identitatea lui se cufundă cu desăvârșire și se pierde".

Viața momentană se află în raporturi cu alte vieți, parte situate departe în trecut, parte anticipate în fantezie.

In conștiința omului, personalitatea nu apare din punct de vedere al unei existențe organice; conștiința omului despre sine stă aproape în afara curentului timpului și al unității personalității.

Străduințele omului tind necontenit să-și transforme sufletul într'un cristal rotund și tare. Dar omul repetă iar și iar experiența, că sufletul e un lac, peste care evenimentele năvălesc asemeni unui curent de umbre.

Curentul vieții e singurul fapt important. Totul e să ridici la suprafață curentele inferioare. Acest lucru isbutește cel mai ușor la o viață petrecută în neaent. Insuși pământul, iarba, ploaia, vântul, șesurile, dealurile, așa dar factori ai lumii înconjurătoare, sunt trecătoare părți componente ale substanței spiritului omenesc.

Această concepție Powys o învestmântează într'o povestire simplă. Vom nota faptul că el păstrează tradiția romanului englezesc, că e deci extrem de realist și că scrie într'o formă largă și foarte agreabilă.

Profesorul Wolf Solent se înapoiază — după ani de zile de activitate profesională la Londra — în satul lui natal. Intenția lui e să se reculeagă, să se regăsească pe sine. Chipul în care se întâmplă acest lucru — prin întâlnirea lui cu tot felul de oameni și prin aducerile aminte despre morți prin mijlocirea țarinei, a „mitologiei" sale, prin plănuirea zidirii propriului său viitor — iată subiectul romanului.

Toate lucrurile au între ele raporturi extrem de apropiate și fiecare om e împovărat de un trecut tot pe atât de întunecat, pe cât de vinovat. Fără să vrei îți aduci adesea aminte de amestecul atmosferic al lui Proust și de profunda psihologie a lui Dostoiewski și Joyce.

Cele trei volume ale romanului pot fi cetite numai cu îndelungată răbdare și trebuesc cetite.

A. B.

Reviste străine

Illustrierte Zeitung

(August 1934).

Asupra periodicelor în genul revistei germane despre care vorbim, nu putem referi decât rar. Mica noastră tribună nu poate oferi și reproduceri. Or, „Illustrierte Zeitung" apare ca o plachetă, plină de imagini și umbre.

Demne de toată atenția, pentru pictori și desenatori ca și pentru marele public iubitor de artă, sunt reproducerile d-lor: Carl Schwalbach, apoi Hermann Sattler, Fritz Erler, care dă un tablou dintr'un port sudic, foarte original ca interpretare; Siegfried Czerny ne oferă „tabloul unei copile"; de asemeni remarcabil acel St. Hubertus de Otto Grassl ca și acel peisagiu amplu și luminos pe care ni-l redă Henny-Protzen-Kundmuller.

Toate aceste picturi (precum și câteva opere de sculptură) sunt reproduse după tablourile expuse actualmente în marea expoziție Muencheneză (din 1934), care va rămâne deschisă până la mijlocul lunei Octombrie.

SYR.

Eurydice

Elegantele caiete de poezie și umanism „Eurydice" care apar în Edițiile „du Trident" sub direcția poetului Pierre Pascal, se afirmă din ce în ce mai captivante.

In exemplarul depe Mai-Iunie au apărut: *Oda filipică pentru glorificarea morților de la 6 Februarie 1934*", de Pierre Pascal, și „*Oda contra celor ce au împușcat*", Blanchard. Aceste două ode nu interesează prea mult prin conținutul lor politic cât prin puterea de plasticizare a ultimelor evenimente în versuri.

LEONARDO DA VINCI

Ultimul caiet (Iulie-August), ne aduce: un admirabil poem de Paul Valéry: „*Arion*", în care marele poet redă în acorduri vibrante scăldate în lumină, unde și culori, farmecul ce răspândește lira poetului grec transportat pe mare de delfinul din legendă. Ii urmează o frumoasă gravură inedită a maestrului. Un fragment din „*Iles*" de poetul Marc-George Mallet, poem în care se remarcă o meditație subtilă datorită unui temperament pasionat.

— „Epitaphe de Glaucé" din Teocrit tradus de Ariel.

PAUL VALERY

— Invocația pe care Antigona o adresează amorului, tradusă cu măestrie de Emile-Maurice Reynaud.

— Reproducerea articolului: „Poezie semn al timpurilor" de N. de Magallon, apărut în „Le Jour".

— O judicioasă și categorică: „Défense dela Poésie, la adresa lui Gonzague Truc, în care Pierre Chardon se ridică cu energie contra celor ce n'ar trebui să se amestece în critica poeziei.

—Un studiu foarte interesant și de fină erudiție de René Fernandat: „Léonard de Vinci et Paul Valéry", în raport cu cartea: „Divers essais sur Léonard de Vinci annotés par Paul Valléry.

Cronica literară

Intre literatură și psihiatrie

Articolele d-lui profesor Gh. Marinescu, întitulate *Geniul și nebunia lui Eminescu* și publicate în *Universul* merită un examen atent, nu fiindcă ar prezenta cine știe ce interes, dar pentrucă decretează în ton științific și sub semnătura unui nume privit de mulți ca o autoritate câteva din odioasele și ipocritele prejudecăți burgheze.

Socotim că nu e nevoe să avem vreo pregătire de specialitate ca să afirmăm că întâi de toate aceste articole, tipărite într'o gazetă mare și tocmai cu prilejul unei comemorări pioase, sunt de o penibilă nedelicateță. Mizeria și patologia unui om pot fi studiate în publicațiuni științifice, nu însă popularizate la zile mari. Dacă e greu să demonstrezi acest lucru cuiva căruia îi lipsește această nuanță, putem totuș găsi d-lui doctor oarecari circumstanțe atenuante.

Incoherența articolelor, care sar dela definițiuni științifice la apeluri caritabile și la îndrumări estetico-literare, predispun la îngăduință. Iți vine să surâzi când d. prof. Marinescu, descoperind America, îndeamnă pe „toți admiratorii lui Eminescu" să citească articolele acestuia din *Fântâna Blanduziei* „care reflectează cunoștințele lui întinse", sau când ne laudă „o sculptură în lemn ce merită să fie văzută" sau când în sfârșit joacă rolul muștii la arat, sperând că toată presa se va asocia cu dânsul „ca să facă din colțișorul de pământ unde s'a născut Eminescu o amintire duioasă, etc.", trâmbițând o idee veche ce nu-i aparține. D. Prof. are sentimentul naiv că tot universul (inclusiv America de Sud) e ațintit asupra sa și de aceea își anunță deplasările în străinătăți, ca nu cumva să 'fie pierdut din ochi. *(Trebuind să plec în străinătate pentru a asista la inaugurarea Sorbonei... sunt în ajunul plecărei mele la un congres în Veneția* ori, în chipul cel mai original, invită pe cronicarii ce discută cu d-sa să vină la Cluj, la comunicările domniei-sale, idee de o grandoare unică. Pe d. prof. Marinescu îl obsedează și premiul Nobel. E încântat de pildă că părerile sale se brodesc cu ale lui Charles Nicolle „care a fost laureat al premiului Nobel" și făgăduește că se va ocupa de problema geniului cu atât mai mult cu cât „un autor american a obținut premiul Nobel pentru descoperirile sale asupra cromozomelor. Dacă mai avem în vedere și problema gândirii și a expresiei (v. tautologia *personalități distinse* sau expresia *femee tot ce poate fi mai comun*, ce e, pare-se opusul vulgarului *femee bine)* ne credem îndreptățiți să regretăm că d. prof. Marinescu, atât de prețuit în Brazilia, își obosește vârsta înaintată cu congresele și cu publicistica.

■

In esență, d. prof. afirmă următoarele: Geniul e un rezultat al dezechilibrului și implică cele mai adese turburări psihice și etice. Geniul nu poate fi o ființă sănătoasă și fericită. Numai un bun burghez, un excelent funcționar e un om echilibrat și deci chemat la masa vieții. Să admitem provizoriu aceste locuri comune de știință eftină. Vorba e: trebuesc ele popularizate într'o țară tânără în care individul e lipsit de puterea de ideal și de respectul ființelor excepționale? N'ar fi mai nimerită o încercare de educare a societății burgheze în vederea cultivării omului excepțional, așa strâmb cum ar fi, spre a-l face mai puțin nefericit? Dar noi avem nevoe de nebuni ca Eminescu, de dezechilibrați ca Pasteur, de tot ce ridică nivelul unei culturi și al unei civilizații. Parcă văd pe burghezul nostru, cititor al *Universului*, și doritor de fericiri plate, morigenându-și odrasla surprinsă în solitudini speculative: Nenorocitule! Vrei să ajungi nebun ca Eminescu sau cu idei fixe ca Cristof Columb, vrei să devii „un naufragiat pe oceanul vieții", precum spune marele nostru savant Gh. Marinescu? Cu alte cuvinte ilustrul prof. dă apă cu spume științifice la moara cetățeanului român, pentru care în politică și slujbă stă supremul sens al existenței.

Inainte de a fi științifică, problema deschisă de d. Marinescu trebue să treacă prin vama logicei și filologiei. Vocabulele *geniu, etică, echilibru psihic*, nu reprezintă noțiuni limpezi ca *brom* sau *mamifer*. Sunt concepte noroase și dilatabile după capul fiecăruia și după medii și epoci. A pune pe fecioara din Orleans („tânără de tot care pare că nu avea nici menstruație" spune cu multă gingășie d. prof.) alături de Goethe nu e a compara soldatul necunoscut cu Edison? Reputația nu echivalează cu activitatea cerebrală și nici mitologia cu biografia. Un act de bravură, de fanatism chiar, oricum s'ar explica nu intră în definițiunea geniului, care indică o potență intelectuală. Nimeni până la d. prof. Marinescu nu s'a gândit că acțiunea de a bea cucută a lui Socrate ar fi de structură genială. Complicația ar fi mare dacă am cerne prin sită numele citate și am ține seamă de distincția practică între oamenii de geniu și simple talente. Mai util unei asemenea discuțiuni decât termenul controversat de genialitate e acela de activitate cerebrală creatoare. Aci, se'nțelege, intră fără primejdie de dispută diferite potențe și pot sta alături poetul, omul de stat sau de știință, în măsura în care bunurile create sunt un produs al tensiunii intelectuale. Intrebarea este: dacă vocația spre o activitate cerebrală superioară e legată de primejdia, ba chiar de necesitatea unui dezechilibru mintal.

Când e vorba de a defini granița între normal și anormal, însuș d. Marinescu recunoaște dificultatea unui asemenea discernământ. De aceea cu greu îi putem scuza ușurința cu care aruncă exemple și încurcă noțiunile. Cristofor Columb bântuit de idei fixe? Socrate care bea cucută un dezichilibrat? De când confuziunea aceasta pseudo-științifică între monoideism și ideal, între inerție sau lașitate și sănătate? Atunci d. prof. Marinescu urmărind problema vieții și morții celulei are o fixațiune, fără scuza măcar de a fi un om de geniu. Nici nu se poate un mai neserios punt de plecare, de oarece idealitatea și vocațiunea sunt funcții normale omului ca mirosul câinelui. Nu mai vorbesc de bravură, demnitate și alte sentimente ce par a anula instinctul de conservare și care sunt cu atât mai tari cu cât coborîm spre societățile primitive și chiar animalice, unde iese mai în evidență funcția speței. Ca să nu fie degenerați ci bine echilibrați, Cristof Columb ar fi trebuit să cultive ceapă pe malul Oceanului iar Socrate să evadeze rozând cu pila grilajul celulei. Ciudată justificare științifică a degenerescenței burgheze. Sociologia arată că instinctul de conservare individuală nu e mai tare decât acela aparent contrariu al conservării speței așa de evident la animale. Pentruce n'am socoti bravura patriotică sau etică și chiar dezinteresarea de sine a omului de știință ca forme alterate ale instinctului de promovare a speței, care la om poate lua, ca la Pasteur, forma aparent gratuită a speculațiunii. Dar încă odată, nu vrem să discutăm fondul ci să elucidăm termenii și din acest unghiu de vedere cred că d. prof. Marinescu, luat de ticul profesiei, caută clientelă pretutindeni. Mult mai curios ni se pare să vedem cum un medic confundă dezechilibrul organic cu acela produs de anume infecțiuni. Nietzsche, Lenau, Schuman și alții, fiind paralitici generali, nu intră în definiția dezechilibrului genial, pentrucă orice om are dreptul să se îmbolnăvească de ceva și se știe că această boală are o origine specifică. Ar trebui să ni se dovedească cum că Baudelaire era o mediocritate înainte de infecție și a devenit geniu după accident. Toate aceste cazuri n'aveau ce căuta în discuțiune.

Dar și în chestiunea *echilibrului etic* discernământul e așa de greu încât acest criteriu n'ar trebui niciodată folosit de un om de știință. D. prof. se arată foarte obtuz. Ce va să spună „căsătorit cu o femee tot ce poate fi mai comun?" Ce înseamnă femee comună și ce femee *bine?* E o problemă la care numai pețitoarele pot răspunde. Cu totul ridicolă ni se pare caracterizarea dansului lui Goethe septuagenar la Karlsbad ca erotomanie. Aci e o chestiune tocmai de bogăția secrețiunilor și am fi curioși să știm până la ce vârstă ne dă voe d. profesor să dansăm.

Dar chiar clarificând noțiunile și divizând creerul oamenilor mari în o sută de mii de secțiuni, nu vom putea discuta cu seriozitate problema geniului în raport cu patologia, pentrucă ea depinde întâi de toate de o soluție sociologică și mai bine zis statistică. Atunci când se va cerceta toată populația unei anume porțiuni de spațiu într'un timp dat (ca să procedăm măcar inductiv) și se va dovedi că procentul de dezechilibru e mai mare la oamenii excepționali decât la oamenii așa ziși normali, atunci disputa poate fi deschisă. Așa e foarte lesne să citezi zece cazuri care se potrivesc și să închizi ochii asupra a o mie care nu convin.

G. CALINESCU

Insemnări și polemici

Bunica Revoluției Rusești

Din peste 90 și jumătate de ani ai unei vieți de femeie, numai primii 26 au fost petrecuți politicește în mod normal (1844-1870), fără vre-o complicație cu închisoare, poliție, deportare, emigrare, ocnă și pedeapsă corporală; și numai timp de opt luni și jumătate (Martie-Octombrie 1917) — Ecaterina Constantinovna Breșko-Breșkovsckaia a cunoscut ceiace înseamnă triumful revoluționar... Restul anilor i s'a împărțit în modul următor:

4 ani *(1870-1874)* subt supravegherea poliției țariste;

4 ani *(1874-1878)* la închisoare (celebra Petropavlovsc din Petersburg);

1 an *(1878-1879)* la ocnă politică în Cara, din Siberia Orientală;

2 ani *(1879-1881)* în deportare la

BREȘKOVSKAIA

Barguzin (Siberia Orientală), unde ajunsese în urma unui drum făcut pe jos de peste 1.000 de chilometri;

1 an *(1881-1882)* în vagabondaj clandestin prin pădurile Siberiei Orientale;

4 ani *(1882-1886)* la ocnă politică în Cara, primind în prealabil 40 lovituri de cnut pentru a doua încercare de a evada din locul de deportare;

2 ani *(1886-1888)* în deportare la Selenghinsc, la frontiera Chinei;

8 ani *(1888-1896)* la Ircutsc (Siberia Centrală), subt supravegherea poliției;

7 ani *(1896-1903)* — viață clandestină revoluționară în Rusia;

2 ani *(1903-1905)* în emigrație, în Europa și America;

2 ani *(1905-1907)*—viață clandestină revoluționară în Rusia;

3 ani *(1907-1910)* în cetatea Petropavlovsc, în urma trădării faimosului revoluționar-terorist și agent-provocător Azef;

1 an *(1910-1911)* în deportare, în regiunea Lena (de aci și-a luat Vladimir Ulianov numele de „Lenin");

2 ani *(1911-1913)* în vagabondaj clandestin prin Siberia;

2 ani *(1913-1915)* în recluziune individuală secretă la Ircutsc;

2 ani *(1915-1917)* în deportare la Balun, pe malul Oceanului Inghețat de Nord, și apoi la Minusinsc, din regiunea Enisei (Siberia Centrală);

8 luni *(1917)* subt regimul revoluției lui Kerenschi;

1 an *(1917-1818)* — activitate clandestină „contrarevoluționară", subt regimul lui Lenin;

3 ani *(1918-1921)* în emigrație, în America;

1 an *(1921)* la Paris;

12 ani *(1922-1934)* în emigrație, în Cehoslovacia.

La 12 Septembrie, Ecaterina Breș kovskaia și-a închis ochii întru eternitate, la Praga.

Tragedia acestei vieți, unice în felul ei, nu se cuprinde în cronologia care îi eșalonează suferințele și speranțele luminoase — ci în faptul că „Bunica Revoluției Rusești" a cunoscut numai Revoluția Rusească și nu Rusia reală...

O intelectuală, social-revoluționară „patetică", cum era caracterizată în Rusia, ea nici n'a avut când să cunoască realitatea vieții maselor poporului, atât subt țarism cât și subt bolșevism.

O idealistă neîntrecută, ea a avut însă fericirea să-și vadă clipa împlinirii visului ei revoluționar prelungindu-se opt luni, în 1917, subt regimul lui Kerenschi, cel mai devotat și cel mai reverențios dintre nepoții acestei bunici a tuturor social-revoluționarilor ruși.

Dar, la urma urmei, orice ideal devenit realitate, este numai o clipă...

Și pentru această clipă, Breșkovskaia a fost cea dintâi ocnașă politică din Rusia (1878), și a fost supusă apoi pedepsei maximale corporale (în 1882), prevăzute de codul penal pentru o femeie.

A vorbit, a scris, a suferit și a sprijinit pe alții din răsputeri, — cât n'a făcut nici o altă femeie în istoria omenirii revoltate....

■

In ziua de 15 Septembrie la Praga a avut loc înmormântarea Ecaterinei Breșko-Breșkovskaia. Lângă mormântul deschis, au fost pronunțate multe discursuri funerare. Numeroasa asistență se compunea din intelectuali de seamă cehi și slovaci, emigranți ruși, legionari cehi, delegați ai partidelor social-democrat și poporanist-socialist din Cehoslovacia.

Kerenschi a citit testamentul defunctei revoluționare. Apoi au vorbit: Sukup, președintele senatului Cehoslovac; d-na Zeminova — în numele partidului poporanist-socialist; deputatul David, delegat al legionarilor cehi; deputatul Pateidle — în numele Camerei; senatorul-femee Flamencova din Liga Femeilor Cehoslovace; Victor Cernov fost președinte al Adunării Constituante a Rusiei în 1917, etc...

Orașul Praga a suportat cheltuelile de înmormântare.

Ziarele din Praga publică unele amănunte necunoscute marelui public, din primii 26 de ani de viață „liberă și normală" a „Bunicii Revoluției Rusești".

Ecaterina Breșkovskaia s'a născut dintr'o familie foarte veche de nobili. Tatăl ei Constantin Mihailovici Verigo a fost în tinerețe ofițer de artilerie de gardă și era foarte popular, fiindcă semăna „ca două picături de apă" cu... Napoleon Bonaparte. Pușchin a creat tipul lui Hermann din ‚Dama de Pică", copiindu-l pe acest Verigo ca model literar, de ofițer fatalist, atrăgător pentru sexul frumos. Mama ei, Olga Ivanovna Goremâkin, era și ea un... model de educație franceză a fetelor ruse de atunci: până și rugăciunile ortodoxe le pronunța în franțuzește.

Familia Verigo era aproape ruinată, când Ecaterina își petrecea anii tinereții la moșia Lugoveț între Kiev și Moscova. Educația ei franceză a fost ireproșabilă: scriitorul Tharand după ce a vizitat pe „bunica" anul trecut la Praga, afirma, că „parcă m'am cufundat în lumea intelectuală franceză de acum 100—150 de ani", — atât de perfect și profund se exprima Breșkovsckaia în limba Franței. (Influenței franceze se datorește și energia „bunicii", cu care, în 1917, a dus propaganda în armata rusească pentru continuarea cu orice preț a războiului alături de aliați).

La vârsta de 26 de ani Ecaterina Verigo s'a căsătorit cu un proprietar vecin, Nicolae Petrovici Breșko-Breșkovski. Dar scurt timp după aceasta, din cauza neînțelegerilor politice, l-a părăsit fără să divorțeze. De atunci a aparținut numai Revoluției....

Provincia literară

Sibiul s'a distins totdeauna prin tradiție culturală și interes viu pentru munca literară și orientările prezentului. Stilul specific al acestui oraș, n'a făcut totuși din vechea cetate o unitate închisă ermetic tendințelor și influențelor vremii. Reflexele preocupărilor contimporane se întâlnesc aproape regulat în acest fermecător colț de provincie.

Cu toate acestea inițiativa proprie izvorâtă din sânul său nu este deloc sufocată. Și se poate afirma fără exagerare că Sibiul este poate cel mai viu și mai activ centru intelectual din Ardeal, după Clujul vieții universitare. Reviste, conferințe, cercuri de discuții a problemelor de cultură, întrețin acolo o vie și simpatică agitație intelectuală. Firește că în asemenea împrejurări nu lipsesc nici aspectele regretabile pe cari le credeam existente numai în lumea furnicarului literar din centru, unde meschinăriile se îmbină cu elanurile sincere. Are și provincia mahalagismul ei, vârtejul de patimi mici, regretabil de mici care întunecă adesea aspectul luminos al străduințelor bune. Este desigur lucrul cel mai puțin interesant și vrednic de reținut. Se vede că nu se pot evita asemenea micimi unde este vorba de organizație a muncii. Sau oamenii sunt de vină?

Oricum, peste aceste lucruri de un interes strict familiar, până la noi ajunge și ecoul activității valoroase.

Am vorbit odată aici, despre gruparea intelectuală „Thesis", elogiind-o pe drept cuvânt, și vom avea în curând ocazia să mai vorbim în legătură cu planurile sale pentru noul an care se începe.

Acum vrem să semnalăm în două cuvinte o revistă care apare la Sibiu și care oglindește în parte activitatea culturală din regiune. Este „Provincia Literară", revistă de literatură, critică și artă.

In paginile sale întâlnim numele unor scriitori din localitate, printre cari găsim și unele bine cunoscute. Colaborează la această revistă modestă Dr. I. Popescu-Sibiu, Al. Dima, Ionel Neamtzu, Mircea Alexiu, Paul Constant, Cincinat Pavelescu, Licu Pop, P. Constantinescu, etc...

Cronici, mici eseuri, proză literară și versuri, alcătuesc un material care merită înregistrat din punctul de vedere al regionalismului cultural, în sensul bun al cuvântului.

Despre arta egipteană

„Pagini literare", este numele unei reviste care apare la Turda, continuând fostul „Abecedar". Intâlnim nume bine cunoscute: Romulus Demetrescu, Grigore Popa, Pavel Dan, Teodor Murășanu, I. Neamțu, Radu Brateș, etc.

Din caetul pe Septembrie, reținem articolul d-lui V. Beneș despre arta egipteană.

„Arta egipteană a crescut afară, sub cerul liber, din sângerarea sclavilor și ambiția regilor. De mânia zeilor nu se puteau teme; în prerogativele ce le-au acordat trinității lui Râ, Osiris și Seth, lăsaseră putința rezolvării oricărui conflict. Și pentru a-i împăca, fiecăruia i-au închinat un simțimânt tăiat din piatră. Lui Râ, care era chiar soarele, pentru a-i astâmpăra vanitatea blondă, i-au tăiat, în zidurile templelor, frize, cari în scânteerile razelor să pară turnate din aur, din aur roșu de culoarea granitului. Lui Osiris, zeul apei și al vegetației, i-au făurit buchete din coloanele templelor, cu capitaluri vegetale de flori de lothus și frunze de palmier. Iar lui Seth, zeul deșertului, al ariditații și al nopții, i-au ridicat coloși de piatră, cari noaptea, arătându-și silueta lor bizară, să satisfacă sufletul ursuz al zeului călător, purtat nebunește de simunul deșertului.

Sub bolta cerului, egiptenii și-au făcut interiorul lor intim, în care au trăit viața, clădind temple închinate zeilor și eternității. De aceia, arta egipteană pare o înfrățire a pământului cu oamenii și cu zeii.

Geometria în spațiu a fost baza artei lor. Egiptenii au avut simțul massei, după cum impresioniștii l-au avut pe al luminii. Peste tot nu socotesc, nu clădesc, nu divid și nu aliniază fără să utilizeze elementul principal, massa". — „Frumosul egiptean s'a exprimat prin monumentalitate, gigantic și masivitate. Nu acesta i-a fost însă scopul. El era acela al creerii unei opere de artă, care ridicată zeilor, să poată și ea trăi, atât cât va trăi și acela căruia îi e închinată".

Romanul misterului...

Pierre Benoit este un scriitor care și-a câștigat favoarea cititorilor prin ciudata îndemânare de a nu spune în povestirea sa de cât atât cât trebue spre a ațâța curiozitatea și a creia o atmosferă de taină, care stăpânește romanul până în ultimile pagini. Adeseori povestirea se încheie fără ca misterul să fie dezlegat de cât pe jumătate.

Această îndemânare de a provoca așteptarea și ațâțarea prin mister ca și aceia de a căuta să aibă în centrul intrigei o eroină „femee fatală", care plină de vârtoșie și curaj își domină protagonistul și-l robește dragostei sale, deși sunt de rase în dușmănie, i-au fost aspru imputate de critica literară.

PIERRE BENOIT

Pierre Benoit nu s'a lăsat însă intimidat și de aci a urmat o vie și zgomotoasă polemică, între el și detractorii săi, acum câțiva ani în urmă.

Celor care-i contestau valoarea și-l acuzau că urmărește succesul de librărie prin procedee de rețetă iar nu realizarea artistică a operei literare, Benoit le-a răspuns printr'o serie de articole mușcătoare. In adevăr Pierre Benoit compara pe autorii, care se pierd în analize psihologice nesfârșite, cu un vânător care în loc să tragă în pasărea pe care o urmărește și pe care a ochit'o, se apucă să desfacă pușca pentru a-i detaila mecanismul.

Dar dacă articolele sale nu au cauzat de cât scandal de presă, romanele în schimb au mers din succes în succes. Ultimul său succes „Monsieur de la Ferté" a sfârșit prin a cuceri și sufragiul criticii, care l-a declarat „son maître livre".

Eroul fatal de data aceasta este însă un bărbat și drama este de un conținut mult mai bogat, conflictul mult mai real de cât în „Châaelaine de Liban" sau chiar în „Puits de Jacob".

Acțiunea se petrece în prima lună a războiului colonial de la marginele Gabonului, a Kamerunului și a Guyanei spaniole. Sunt în prezență doi tineri. Locotenentul francez de la Ferté și locotenentul german Angel von Wernest, care sunt siliți să intre în luptă unul împotriva altuia, cu toată simpatia frățească de care se simt cuprinși unul pentru altul. Acesta nu-i împiedică de a fi leali în luptă. Locotenentul german cade prizonier și amândoi se poartă unul față de celălalt cu o delicatețe plină de prețiozități și rezerve exagerate până la pedanterie...

Talentul autorului stă în puterea sa de a crea atmosfera, în arta sa de a nu spune tot adevărul, ci numai a-l insinua, a-l sugera, în firea sa de a fi reținut și a lăsa imaginației cititorilor rolul de a umplea goluri, pe care situația și forța lucrurilor le-a impus scriitorului.

Prin acest fel de tratare vorbele mai banale devin pline de înțeles și stilul capătă o serie de nuanțe în această penumbră.

In prezent Pierre Benoit întors din Siria, lucrează la terminrea romanelor sale „le Désert de Gobi" și „Notre Dame de Tortose".

O dată însemnată

O dată însemnată în viața Londrei este acea a anului 1884, când după dominația neînduratului capitalism, cu formula sa: „laissez faire", a început să se trezească conștiința poporului englez și simțul răspunderii față de cei săraci.

Femeele engleze au fost acela care au silit guvernul englez să se intereseze de chestiile sociale. Pe urmele nobilei și generoasei Octavie Hill care a luptat o viață întreagă pentru a căpăta „căminuri" frumoase și curate pentru lucrători, au căpătat aceste locuințe omenești, în locul clădirilor cazarme în care erau închiși ca în niște celule urâte și incomode unii în alții.

Iar cel dintâi Settlement, în East End, în ajutorul sărăcimei, a fost înființat acum 50 de ani, de către Miss Beol, președinta așa numitei „Guild af the Cheltinham Ladié's College sub numele de „Toynbel Hall".

Cinci ani mai târziu aceiași asociație dimpreună cu Oxford House au deschis Mayfield House în Bethenel Green iar în 1887 s'a inaugurat într'o construcție proprie, zidită anume pentru el settlementul St. Hilda's East, în Old Nichol Street și de atunci sălășluește acolo în inima unui cartier de muncitori, la încrucișarea lui Bethnal Green cu Shoreditch.

Când a fost întemeiat de către prima Warden, miss Newdmanan, și mica sa bandă alcătuită din șapte rezidente, vecinătatea era dintre cele mai sălbatice ale Londrei.

Old Nichol Street este denumită de Marison „Strada lui Iago" în romanul său „A child of the Iago" rivalizând ca faimă cu a „No. 5 John Street", a lui Whitteing de Richard. Un prieten al acestui Settlement povestește, ca un fapt obișnuit pe atunci întâmplarea cu furatul ceasului la un capăt al acestei străzi, spre a fi oferit, spre cumpărare, păgubașului la celălalt capăt.

In cincizeci de ani însă lucrurile s'au schimbat cu desăvârșire. Settlementul așezat în mijlocul unei regiuni industriale, are cincizeci de rezidente, conducând numeroase cluburi de muncitori și lucrând împreună cu societatea pentru ocrotirea copiilor de invalizi, Centrele de sănătate, Centrele de higienă infantilă, Centrele pentru coloniile școlare la țară, comitetele pentru plasarea lucrătorilor calificați, la sprijinul și ridicarea nivelului material a sute de familii sărace, care îl binecuvântează.

Rassism și Naționalism

In magistralul discurs ținut la congresul Astrei, din 8 Septembrie, a. c., președintele acestei societăți culturale, profesorul Iuliu Moldovan, a stabilit cu viguroasă preciziune, conținutul noțiunei naționalism, în opoziție cu nazismul german.

De fapt, constată distinsul savant și gânditor, doctrina rasistă eugenică se conduce după o ideologie bazată pe indicațiunile științei, recunoscând legile ceredității, variațiunea și selecțiunea, ca hotărîtoare pentru evoluția popoarelor și a individualităților. Ea pune față în față două categorii de forțe: patrimoniul hereditar și mediul, susține covârșitoarea importanță a moștenirii biologice, dărâmând credința în egalitatea tuturor și a tot puternicia mediului.

Absurditatea concepțiunii germane începe din clipa în care, la conținutul științific, se adaugă afirmări necontrolate, note subiective în legătură cu interese cu totul străine intereselor științifice.

De pildă acea a purității rassei UNICA RASSĂ pură, din care se trage poporul german și orgoliul descedenții din această rassă, cea mai minunată din lume „creându-și prin aceasta un imprescriptibil titlu de drept de a privi, în vecii vecilor, cu un suveran dispreț asupra tuturor celorlalte neamuri".

Conducătorul mișcării culturale din jurul Astrei introduce între puternicile forțe ale eredității și ale mediului, un al treilea factor mai puțin important în aparență, dar extrem de important pentru menținerea vigoarei organismului național: patrimoniul etnic.

Care este complexul specific al produselor spirituale proprii neamului ?, se întreabă d. Iuliu Moldovan. Credința, înțelepciunea, arta populară, cu alte cuvinte o anumită atitudine permanentă în decursul generațiilor față de viață și de lume transmisă, nu prin hereditate, ci prin tradiție. Acest patrimoniu etnic dimpreună cu cel biologic ne este specific. Ambele creiază atmosfera necesară pentru nivelarea asperităților mediului și trebuie să stabilească echilibrul dinamic între conservare, tradiție și progres prin cultură științifică, cultură generală.

Iată deci o atitudine clară și hotărîtă, care nu mai îngăduie nimănui ca, servindu-se de vre-o confuzie de termen" să turbure sau să compromită procesul de gestație și producție etnică în sânul țărănimei". „Astra" în acțiunea sa înțeleaptă și cumpănită nu va fi decât continuarea unei formule vechi care a călăuzit pe marii oameni ce au înfăptuit și condus acțiunea „Astrei" dealungul vremurilor.

Avem deci garanția că omul luminat care o conduce nu va conveni nisiodată ca ea să serve de paravan acțiunilor dubioase sau întreprinderilor camuflate.

O femee academiciană...

Această academiciană unică este D-na Ballesteros, soția unuia din cei mai buni istorici ai Spaniei căci academiciana este spaniolă.

De sigur printre toate surprizele pe care Spania o face lumii întregi, de câțiva ani încoace, intrarea femeelor în viața publică nu este dintre cele mai puțin impresionante.

In adevăr literatura, poezia, legenda și chiar reporterii moderni ne înfățișează femeia spaniolă ca pe o femee ce ar duce încă, în plin modernism, viața unei sultane maure. Se spune că ea nu ese din casă decât spre a merge la biserică și de cinci, șase ori pe an spre a cumpăra de ale casei prin magazine. Străinul nu pătrunde decât cu greu în cercul strâns al familiei.

In 1919 o reporteră franceză povestește că ducându-se în vizită la o doamnă din Grenada, aceasta a întrebat-o:

— „Nu ți se pare ciudat și oarecum, să cutreeri astfel lumea?

— „Nu! De ce?

— „Dar toți bărbații aceia grosolani, hamalii, chelnerii, vizitiii, cu care ești silită să intri în contact, nu te jignesc în pudoarea și delicatețea d-tale femenină?!

Cu neputință să o facă să înțeleagă pe acea doamnă că asemenea bărbați nu există pentru o femee din clasa sa care călătorește, că nici ea nu există pentru ei ca femee.

In 1924 aceiași reporteră revenind în Grenada merge să viziteze pe aceiași doamnă. Intrebând'o despre ficele ei cele mai mari căpătă răspunsul următor, spus în mod foarte natural.

— „Mulțumesc, sunt la Universitate cu fratele lor" (!).

După alți câțiva ani revenind în Grenada la aceiași familie a găsit pe a doua fiică a prietenei sale veghind copilul surorei mai mari, care măritându-se cu un avocat, făcea pe secretara dactylografă a acestuia. Deci primea clienții și venea în contact cu toți acei „bărbați grosolani" despre care vorbise odinioară reporterei cu indignare! Dar acum bătrâna doamnă din Grenada o întrebă pe reporteră cu oarecare ironie:

— „Ei! Dar d-voastră, Francezele când veți vota oare? căci eu și fiicele mele am votat în ultimile alegeri și am trimis o femee în parlament!"

Mai mult, pe când Colette a trebuit să capete un fotoliu la Academie, primind să fie aleasă la Bruxelles, alegerea doamnei Ballesteros, soția unuia din cei mai distinși istorici ai Spaniei, în anul 1932, la Academia din Madrid, nu a întâmpinat nici o dificultate. Femee celebră despre care vorbesc toate ziarele, ea e plină de merite, de o mare erudiție recunoscută de toți și are opere ce fac autoritate. Alegerea ei a făcut zgomot se înțelege, dar n'a provocat scandal.

In zece ani femeile din Spania au trecut în goană toate treptele: instrucție, cultură, pregătire profesională, formare civică și au ajuns de la concepția lor aproape musulmană la rolul de femei cuceritoare ale posturilor celui mai înaintat feminism.

Două spectacole

„Neamul Șoimăreștilor" de Mihail Sadoveanu și M. Sorbul. „O crimă pasională" de Mihail Drumeș

Cetisem mai demult romanul d-lui Sadoveanu — la apariția lui. E o carte de maturitate — în care se împletesc toate calitățile acestui poet al naturii și al trecutului.

In „Neamul Șoimăreștilor" nu mai sunt efuziunile din „Șoimii". Decorul nu mai invadează scena. Și descoperim aici o ascuțime de pătrundere în sufletul omenesc și în rânduelile sociale.

După lectura romanului ne rămăsese în minte atmosfera din vremurile crunte de odinioară — și câteva scene: întâlnirea din codru, vizita la țintirim, convorbirile eroului cu un bătrân, etc.

Am recitit acum romanul — după reprezentația piesei d-lor Sadoveanu și Sorbul.

Am avut aceeași impresie.

Scena din pădure ni s'a părut și astăzi neasămănat de frumoasă. O reproducem aici:

Tudor Șoimaru și Magda, fica Orheianului, mergeau prin pădure...

„Se răpeziră la vale prin dumbravă de mesteceni. Și deodată începură să se legene crengile fine deasupra lor, purtate parcă de cea din urmă lumină a zilei. Fata le privea călărind săltat, și sorbea cu capul înălțat și cu nările tremurătoare mireazma văii.

Deodată privi c'un râs fugar pe Șoimaru și cu pintenii dela cizmele ei de marochin roș lovi calul și zvâcni ininte. Oșteanul simți ca o lovitură în piept; își îndemnă și el fugarul.

Dar la o cotitură fata se oprise subt crengile unui mesteacăn bătrân. Intoarsă în șea, îi făcu un semn de taină cu degetul la gură. Il privea șireată, cu ochii aprinși și gâfâia, cu buzele puțin deschise, ațintindu-și urechea.

Se opri și Șoimaru, simțind, în tăcerea care-i împresură deodată, ca o înfiorare tainică suprinzându-i pe amândoi. O privighetoare își ascuți parcă de câteva ori glasul într'o tufă din apropierea lor; apoi, în tăcerea văii, rămase ca o bătaie surdă și depărtată, necontenită, cașicum lucrători necunoscuți băteau pământul cu maiurile în adâncimile singurătății.

— I-am mai auzit... șopti Șoimaru înălțat în șea și ascultând... Când eram odată cu bunicul, i-am și văzut bătând cu coada în vizuniile lor..

— Cânii de apă!... zise fata râzând și privindu-l țintă. Și eu i-am văzut... Și i-am auzit de multe ori din locul acesta... Aici e frumoasă și tainică pădurea de mesteceni...

Fără îndoială că frunzișul gingaș, și ecourile, și răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar și fata, cu înmlădierea-i de ramură și cu privirea-i de șarpe, visase clipa aceasta pe când în blănuri moi o legăna căruța. Cum stăteau alături, deodată oșteanul o cuprinse scurt cu bratul și ea se abătu la pieptul lui. Sta înlănțuită ca o liană de el, și primea cu ochii închiși sărutările lui pătimașe. Un braț o strângea s'o frângă și ea ofta biruită de iubirea furtunoasă a bărbatului și de bolnava ei curiozitate de fecioară.

Răzbătură pe subt mesteceni mai departe în umbră, se făcu pe urma lor tăcere; și tainica bătaie a castorilor iar începu a suna în adâncimi".

Dar convorbirile cu Moș Mihu?

Parcă-l auzim pe acest bătrân spunând lui Șoimaru:

„Ș'un fir de iarbă își are rădăcina lui. Tu nici nu bănuiești câte legături ai în pământul acesta pe care-l calci. Noi avem subt brazdă, în țărâna neagră, mai mulți Șoimărești decât cei cari trăesc astăzi. Bunii și străbunii noștri toți sunt dedesupt. — și dacă ai venit la pământul tău, să știi că mâna cea fără greș a lui Dumnezeu te-a îndreptat!..."

E o luptă cornelliană între dragoste și datorie. E lupta răzeșilor noștri pentru pământ. E o pagină de slavă a prieteniei — „frăția de cruce" de pe vremuri... când oamenii, expuși de o potrivă morții pe câmpul de bătaie, își cimentau legătura — nu la o masă de cafenea, ci printre suliți și paloșe.

Piesa jucată deunăzi la Teatrul Național este cu meșteșug făcută. Nimic nu obosește atenția publicului.

Autorii au prins într'o serie de tablouri momentele caracteristice și culminante ale acțiunii.

Nu-i nici un balast. Numai dialog scurt, repede...

Atmosfera romanului e foarte bine redată.

Lupta dintre țărani și boieri se isprăvește cu arderea curților boierești și cu aratul plugului prin cenușă — ca să nu mai rămână nimic din nedreptatea trecutului.

Piesa a fost frumos montată. Se remarcă scena divanului și petrecerea la curtea din Liov. Decorurile și costumele merită o mențiune specială.

Interpretarea a fost, deasemeni, îngrijită.

D-nii Bulfinschi, Calboreanu, Sârbu, Grigoriu (a cărui creație ne-a impresionat), Pop Marțian, Valentineanu, etc., au pus în roluri înțelegere și căldură.

D-na Marioara Zâmniceanu a schițat — cu grație și cu abilitate — o cochetă a timpurilor vechi: atât de asemănătoare cu cochetele din toate vremurile, în care vicleșugul femeesc (subt atâtea forme) face mereu aceleași victime.

■

Teatrul Regina Maria și-a deschis stagiunea cu „O crimă pasională", farsă de Mihail Drumeș.

E o farsă originală — în care spiritul de invenție cu spiritul pur și simplu, merg mână în mână.

In afară de câteva glume eftene: „rămas în urmă cu injecțiile" și de tiradele dela sfârșitul piesei, rostite de tatăl eroului, și care — prin banalitatea lor — plictisesc... farsa se urmărește cu bună dispoziție crescândă.

La fiecare pas —o nouă surpriză, un nou cuvânt bine plasat

D. Mihail Drumeș a reușit să dea o lucrare agreabilă — ceeace-i deschide drumul spre piese consistente, pe care le așteptăm cu încredere.

Eroul principal a fost interpretat de d. Tony Bulandra, care — zvelt și sprinten — a jucat natural un rol de tinerețe. A pus în rol vervă, mișcare și seducție...

D. V. Maximilian — în rolul avocatului — a fost neîntrecut. A redat un tip molieresc — cu inepuizabile resurse de umor de fină calitate. N'am văzut trăsături izolate ale unor tipuri de avocat — ci tot complexul de amănunte caracteristice unei întregi bresle.

Intr'un rol de comisar, d. Ionel Țăranu a întreținut — cu umoru-i sănătos, original — o veselă dispoziție dela începutul până la sfârșitul farsei.

Ansamblul perfect pus la punct

M. SEVASTOS

Cărți

Biblioteca Cercului juridic Bănățean Nr. 2.

Vasile M. Dumitriu: Proectul codului penal ca Operă națională de unificare legislativă. Tip. „Românească" Timișoara, 1933. Prețul 25 lei.

Vasile M. Dumitriu și Vasile P. Pastia: Codul de Procedură Penală Tip.: „Fondul cărților Funduale Cluj".

Alfred Nicolau: Râs.., printre lacrămi și Câmpenești și Rustice, București 1934, prețul 30 lei.

Virgil Treboniu: Giulgiu de albă ceață (poeme) Tip. „Muscanu" Buc. 1934.

Maria S. Palade: Numerus Clausus Ed. „Ig. Hertz" București, 1934. Prețul 15 lei.

C. Ionescu Lungu: Spovedanie Tip. „Cartea Românească" Ploești, 1934, Prețul 35 lei.

Traian Renu: Radiofonia Amorului (comedie în 3 acte) Tip. „Mișcarea" Buc., 1934. Prețul 60 lei.

J. Byck: La Répétition en Romain Ed. „Cultura Națională" Buc. 1934.

T. Cristureanu: Uniunea Sovietică și România (considerațiuni Economice și Comerciale). Tip. „Adevărul". București, 1934. Prețul 30 lei.

Cezar Cristea: V. Pârvan și V. Bogrea Tip. „Bucovina" București, 1934, Prețul 25 lei.

Dare de seamă 1933 A. S. F. C. (Asociația sportivă a funcționarilor comunali) București.

Reviste

Progres și Cultură: Nr. 7 (Sept.).

Revista C. F. R.: Nr. 7—8 (Iulie-August).

Vremea: Nr. 554, 555 (Sept.).

Revista Critică: Nr. 2—3 (Sept).

Cuvântul liber: Nr. 45 (Sept.).

Gând Românesc: Nr. 7—8 (Iulie—August).

Poezia: Nr. 7—8 (Iulie—August).

Poporul Românesc: Nr. 13 (Sept.).

Lumea Nouă: Nr. 8 (August).

Revue de Transylvanie: Nr. 2 (Aug.)

Transilvania: Nr. 4 (Iulie-Aug.).

Inșir'te Mărgărite: Nr. 15—16 (Iulie).

Țărănismul: Nr. 33—34 (Sept.).

Vraja Mării: Nr. 6—7 (Aug.).

Meridian: Nr. 3.

Viața Basarabiei: Nr. 9 (Sept.).

Tribuna Financiară: Nr. 21 (Sept.).

Cele Trei Crișuri: Nr. 7—8 (Iulie-August).

Viața Românească: Nr. 15—16 (Aug.).

Revista Fundațiilor Regale: Nr. 9 (Sept.).

Șantier: Nr. 10 (Sept.).

Brașovul Literar: Nr. 19-20 (Aug.).

Anuarul al XI, XII, XIII și al XIV al școalei normale de băeți din Deva 1930 — 1931—1932—1933—1934.

Buletine

Buletinul Demografic al României: Nr. 6, 7, 8 (Iunie, Iulie, August).

Iașul: Nr. 2.

Ziare

Politica Socială: Nr. 32 (Aug.).

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— *La începutul lunei Noembrie va apare în editura „Naționala Ciornei" romanul d-lui Isaiia Răcăciuni „Măr". E romanul unei patimi, împletit cu multe probleme psihologice, interesante. Acțiunea acestui roman e dinamică și personagiile destul de pitorești și sugestive.*

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 721
DUMINICA 30 SEPTEMVRIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Haosul gustului artistic

Intr'un articol recent, d. G. Călinescu s'a ocupat de recenzenţii de ocazie — transformaţi în critici literari — care, fără gust, induc publicul în eroare cu aprecierile lor asupra scriitorilor şi operelor.

Gustul artistic e de altfel un atribut foarte rar, chiar în lumea oamenilor de litere: nici inteligenţa, nici cultura, nici frecventarea unei societăţi subţiri, etc. nu creiază gustul artistic. Gustul artistic este un dar divin — caşi talentul creaţiei. Il ai sau nu-l ai.

De-aceia literatura română a cunoscut multe cazuri de critici oficiali care, — cu toate calităţile lor naturale şi dobândite, cu toată situaţia universitară, cu tot locul în conducerea cenaclurilor şi revistelor,— s'au compromis anunţând talente, ba şi genii, care în realitate erau simple mediocrităţi. Timpul s'a însărcinat să pună lucrurile la punct.

G. CALINESCU

Mare parte din criticii improvizaţi de astăzi n'au nici măcar cultura acestora, conştiinciozitatea lor, marea lor dragoste pentru literatură.... uneori nici aceiaşi bună credinţă.

Ni s'a prezentat adesea cazul, când — respingând pe unii literatori fără talent în aprobarea verbală a criticilor de la diferite publicaţii — am citit peurmă, cu surprindere, laude scrise.... semnate de aceiaşi critici, despre operele condamnate în particular.

Atunci nici publicul, nici chiar scriitorii nu-şi mai pot da seama de adevăr.

De-aceia unii scriitori talentaţi, care reuşesc însă numai în operele care reflectă un anumit mediu şi numai într'un anumit gen — când iesă din calea lor (şi nu-i nimeni care să le atragă atenţia).... se fac de râs.

Dar un scriitor bun într'o opere mediocre.

Un scriitor bun însă într'o direcţie — abordând însă teme străine — săvârşeşte opere de-o stupiditate inegalabilă de scribul cel mai mărginit şi mai plat.

Dacă scriitorii români ar avea încredere într'un critic, dacă l-ar consulta înainte de apariţia unei cărţi — multe volume infecte care le strică reputaţia şi care pervertesc gustul public.... n'ar mai apărea.

O carte bună face drum unei cărţi proaste. Dar această carte baricadează drumul unei alte cărţi bune, care ar putea veni.

Şi dacă acesta-i haosul din capul scriitorilor — ce să mai zicem de haosul din capul cititorilor?

In timpul vacanţii, când vizitezi staţiunile dela mare sau dela munte — unde aproape fiecare vilegiaturist răsfoeşte pe sezon câteva cărţi — te înspăimânţi de lecura societăţii noastre şi mai ales de aprecierile asupra volumelor citite.

Orice carte se poate citi, oricât de slabă — proastă chiar. Totu-i distanţa dintre cititor şi autor. Dacă te înfrăţeşti însă cu un autor prost, cartea a contribuit la stricarea gustului tău artistic.

Am văzut persoane bătrâne, care au citit enorm o viaţă întreagă — şi care n'au putut face niciodată deosebire între Rădulescu Niger şi Mihail Sadoveanu.

Şi totuşi există câtiva critici şi recenzenţi de gust la diferite reviste şi ziare. Dar publicul nu ştie pesemne: care critic are dreptate şi care nu.

Ne-am gândit la aceste lucruri, citind foiletonul d-lui G. Călinescu — care, după o absenţă de câteav luni, îşi reia colaborarea la această revistă.

Om de-o ascuţită inteligenţă, de-o cultură bogată şi aleasă — veşnic reîmprospătată.... spirit analitic şi sintetic în acelaş timp... minte ageră care se urcă la obârşia lucrurile şi urmăreşte efectele până 'n perspectivele zilei de mâne... o conştiinciozitate de benedictin.... o răspundere faţă de verdictul de dat.... un gust artistic fin... o claritate de expunere, ştiinştifică... un talent literar al formei — iată o parte din calităţile d-lui G. Călinescu.

Articolele d-sale de critică literară pot sluji de îndreptar publicului cititor — instruindu-l, cultivându-i gustul şi făcându-l să se păzească de atâtea erori, frecvente în societatea noastră.... gata să se entuziasmeze în faţa unei lucrări lipsite de orice merit.

Fără călăuze pe câmpul literar, publicul este condamnat să se rătăcească prin bălării — ceiace i se întâmplă atât de des.

M. SEVASTOS

Simţ iluminat

Mocneşte 'n cuibul palmelor concave
Ascuns sub aripi, vis torid în germen,
Ce creşte 'n val nestrăbătut de nave
Nestăvilit de ţărm şi fără termen.

In ceasul dens de linişti şi corole,
Când vorba cade ruptă ca o petice
Aeriene sensuri de viole
Unduie 'n solitudine patetică.

Detest enigma prinţului abulic,
Cuprinsă 'n biata ţeastă a lui Yorik,
Şi din orgii telurice nu 'nfulic
Ca ţapul Pan cu pântec euforic.

Vreau simplităţi de gând anahoret
— Coloane drepte ca 'ntr'un doric templu —
Să simt cum umbra-mi se destramă 'ncet
Când razele mătaniei contemplu.

Vreau simplităţi de vis şi de văzduh,
Cum le găsiam în aşternut, deştepte,
De mult, când bezna-avea manta şi duh
Şi paşii lunii mă cătau pe trepte...

Se oglindesc pierdutele icoane
In perle lungi de limpezimi ermetice
Şi se resfrâng pe dorice coloane,
Ca fluturi albi pe degete ascetice.

M. D. IOANID

Parada sportivă din Piaţa Roşie

O vizită la Moscova

La hotel

Agenţia oficială sovietică de turism posedă hoteluri de lux în principalele oraşe vizitate de străini.

La Moscova „Inturistul" a amenajat patru asemenea întreprinderi, prevăzute cu tot confortul modern, bar, săli elegante de cafenea şi restaurant (în care seara cântă orchestre şi jazzuri), halluri luxoase şi magazine bogat asortate cu antichităţi şi produse naţionale.

In aceste hoteluri — Metropol, Naţional, Savoy şi Novo-Moskovskaia — serviciul e încredinţat unui stat major de servitori anume instruiţi, extrem de cuviincioşi şi îmbră-

Hotelul Naţional

caţi întocmai ca personalul hotelurilor din Apus.

Grupul nostru s'a împrăştiat încă din gară, urcându-se în omnibuze deosebite.

Ca turist disciplinat, eu am urmat indicaţiunile ghidului şi am descins la Hotelul Naţional — un edificiu impunător, aşezat în plin centrul Capitalei.

După un sfert de oră, partenerii răzleţiţi prin omnibuzele celorlalte hoteluri s'au regrupat în hallul devenit neîncăpător al Naţionalului, solicitând ultimele camere disponibile, care, fireşte, nu erau cele mai bune.

Eu obţinusem la etajul al doilea o cameră destul de spaţioasă, cu ferestre mari spre curtea interioară. Mobilierul nu se deosebea cu nimic de cel al unui mare hotel occidental: un pat lat de bronz cu somieră de metal; o noptieră asortată ca oriunde pe glob: o canapea şi două fotolii de stofă; o masă cu două scaune de lemn; un garderob cu oglindă şi cu trei umeri pentru haine (în care mi-am aşezat, fără să le mai scot până la plecare, hainele de seară, smokingul şi fracul); masă de scris, coş de hârtie, telefon, lavabou cu apă caldă şi rece toată ziua, lumină electrică şi calorifer. Pe jos — un covor vechiu, destul de bine conservat.

Pereţii erau recent zugrăviţi în ulei, într'o tonalitate deschisă, uniformă, odihnitoare.

Camere cu bae nu există în aceste hoteluri. Sunt numai două băi la fiecare etaj.

Am cerut să mi se pregătească o baie, — dispoziţie ce s'a îndeplinit în câteva minute, dar nu înainte de a mi se fi atras atenţia asupra preţului: trei ruble (aproape trei sute de lei).

In zilele următoare am fost silit, ca de sigur majoritatea vizitatorilor, să transform pentru circumstanţă lavaboul în cadă şi duş, făcând zilnic o gimnastică adecvată.

La fel mi s'a întâmplat şi cu bărbierul hotelului: un ras — patru ruble (patru sute de lei). Cum avusesem însă prevederea să iau cu mine Gilettul şi câteva lame, chiar de a doua zi m'am transformat în casapul propriului meu obraz, tăeturile fiind însă mai suportabile decât preţurile sovietice.

Cameristele

Oridecâteori sunam, camerista intra cu sfială, lăsând regulat uşa deschisă şi aşteptând respectuoasă ordinele mele.

Intr'o zi am întrebat-o — vorbea nemţeşte — dece nu închide uşa. Mi-a răspuns cu sfială că aşa e dispoziţia direcţiei şi că toate mişcările lor sunt urmărite de supraveghetorul etajului.

In adevăr, la fiecare etaj era postat zi şi noapte un individ în costum obişnuit de fecior, care scruta totdeauna cu atenţie încordată mişcările pasagerilor şi ale personalului.

Făcându-mi patul, camerista îmi povesti apoi, în şoaptă, aruncând dese priviri speriate spre culuar, păţania unei colege dela etajul întâi: Intrase în camera unui turist englez să facă puţină curăţenie. Englezul, curios să se informeze asupra unor stări de lucruri pe care nu le pricepea, intră în vorbă cu fata şi încercă să închidă uşa. Gestul acesta fiind observat de supraveghetor, camerista a trebuit să părăsească imediat odaia, fiind chemată la direcţie şi concediată. Numai intervenţia lămuritoare a Englezului a împiedicat nedreptatea. Fata a fost mutată însă la alt etaj.

Mâncarea

Pentru masă ni s'au dat o serie de cartele, cuprinzând fiecare trei bonuri, corespunzătoare micului dejun, prânzului şi cinei.

Mesele erau destul de bogate. Micul dejun se compunea din ceai, cafea sau şocolată, cu unt, marmeladă, omletă sau friptură rece. La prânz ni se servea o supă, *hors d'oeuvre varié*, friptură, desert şi ceai sau cafea; iar seara — la fel. Pânea era jumătate albă (de grâu) şi jumătate neagră (de orz). Pâ-

In mijlocul actorilor sovietici

nea cea neagră — cu miezul moale şi umed — deşi preferată de autohtoni ca foarte hrănitoare, noi n'o puteam mânca, părându-ni-se crudă.

Suplimentele şi băutura se plăteau separat. Am plătit astfel, pentru cincizeci de grame de icre mici, negre, (care nici pe departe nu semănau cu caviarul nostru), 160 de lei; iar pentru o sticluţă de trei sute de grame de vin rusesc (dulce şi parfumat) 150 de lei.

Felurile erau frumos prezentate de chelnerii îmbrăcaţi în alb, dar cele mai multe erau lipsite de gust. Ni se serveau de pildă conserve, n'aş putea spune stricate, dar având un miros cu care nu ne puteam împăca, fripturi tari (de porc sau de pasăre bătrână) şi peşte fără lămâie.

Un turist care a avut capriciul de a comanda un pui fript, l-a plătit opt sute de lei (opt ruble). Iar altul a dat cincizeci de lei pentru un pahar cu lapte. Evident, plata se făcea în valută străină (lei nu se primeau).

Dealtminteri, în goana lor după valută, Ruşii au născocit pentru ispitirea turiştilor cele mai ingenioase industrii: antichităţi fabricate în serie; tablouri celebre din secolele trecute, semnate (recent) chiar de mâna artiştilor; amintiri preţioase din vremea ţarilor, şi multe altele.

Fireşte, aceste mici afaceri nu-s patronate de oficialitate, dar sunt tolerate cu destulă îngăduinţă.

Strada

Ziua întâia, conform programului, era consacrată prezentării oraşului.

Interpreta grupului nostru — *tavarişa* Irena Leutner — ne avertizează, într'o franţuzească destul de simpatică, (presărată din abondenţă cu *„Il faut le dire que"* şi *„A vrai dire"*) — că va fi foarte greu să facem plimbarea proectată, de oarece 1 Septembrie e ziua internaţională a tineretului şi străzile sunt înţesate de curioşi veniţi să asiste la parada celor trei sute de mii tineri comunişti ce vor defila în Piaţa Roşie.

Intr'adevăr, abia apucasem să pornim, şi omnibusul nostru — prea voluminos pentru cărările înguste săpate în valul

Monumentul lui Ivan Feodorov („Gutenbergul" Rusiei)

compact al mulţimii — trebui să se oprească.

Am coborît totuşi bucuroşi în mijlocul manifestanţilor.

Din toate străzile ţâşneau în pas vioi, cântând imnuri ocazionale, batalioane întregi de sportivi, lucrători, studenţi şi cercetaşi, învălmăşindu-se cu mulţimea nedumerită parcă de entuziasmul manifestanţilor.

Fiindcă trebue să relevăm acest fapt: pe cât de nestăpânit era elanul celor ce se pregăteau de defilare, pe atât de impasibili rămâneau spectatorii voluntari sau involuntari ai serbării. Curiozitatea, nu comunitatea de simţiminte îi scosese în stradă. Publicul băştinaş era tot atât de uluit de larma ritmată şi de delirul tineretului ca şi noi care picasem aci, deconcertaţi, din toate ungherele lumii.

Americanii şi Cehoslovacii, smulşi pe neaşteptate din grupul nostru de un torent compact de *komsomoli*, se adaptează repede mişcării colective, schimbând pasul de promenadă în pas cadenţat de manevră.

O clipă, am fost cu toţii încadraţi. Dacă ne-ar fi prins atunci obiectivul indiscret al vreunui corespondent al Siguranţei noastre, desigur nu near fi fost bine la înapoere.

Ne desprindem repede din cortej şi pornim grăbiţi printre „tavarişii" de pe trotuar.

La răspântiile principale trecerea manifestanţilor era alimentată — de pe estrade improvizate — cu îndemnuri entuziaste şi provocări de urale. Cetăţeanul care îndeplinea acest oficiu repeta la scurte intervale acelaşi strigăt răguşit, terminând invariabil cu „Hura!"

Ne-am oprit să urmărim cortegiul.

Grupurile erau formate din tineri şi fete între 16 şi 25 de ani. Purtau steaguri cu emblema Uniunii Sovietice, placarde cu inscripţii de condamnare a abuzurilor şi de încurajare proletară, machete de avioane, de aerostate şi manechine ridiculizând pe lucrătorii leneşi.

In Piaţa Roşie

Procesiunea a durat şase ore. Coloanele se întretăiau şi se îngroşau ca într'un balet gigantic.

Circulaţia vehiculelor a fost întreruptă în tot centrul oraşului şi până în cartierele mărginaşe. Demonstranţii se grupau în jurul Pieţei Roşii, unde urma să aibă loc defilarea şi demonstraţia sportivă.

Piaţa roşie — un imens dreptunghiu monumental care spintecă inima Moscovei — concentrează atenţiunea vizitatorilor.

Aici se află vestita catedrală a Sfântului Vasile, cu grotesca ei orgie de cupole policrome, ca nişte turbane răsucite.

Tot aci, impresionantul mausoleu al lui Lenin, desenat în linii simple, masive, din marmură roşie şi neagră, se profilează majestuos pe celebrele ziduri chinezeşti ale Kremlinului, străjuit de domurile fanteziste ale vechii cetăţi imperiale.

In contrast cu restul decorului, apar contrururile severe

Obeliscul şi Institutul Lenin

ale edificiilor guvernamentale moderne.

De-o parte şi de alta a mausoleului au fost zidite banchete albe, pentru invitaţii oficiali la parade şi serbări.

Costume şi fizionomii

Formaţiunile sportive se apropie şi se aliniază în sunetul muzicii militare, ca la orice paradă burgheză.

Imbrăcaţi în haine obişnuite

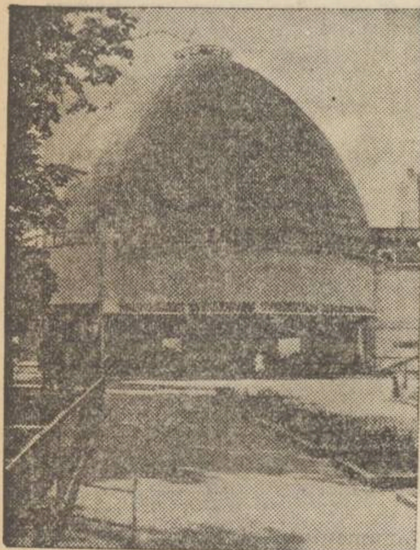
Actualitatea

de lucrători, în costume albe de sport, în uniforme kaki de cercetaşi (pioneri) şi albastre de komsomoli, tinerii încep să populeze piaţa. Cei mai bine şi mai uniform echipaţi sunt sportivii fabricilor de muniţii şi de arme.

Pe chipurile tuturora se citeşte o bucurie naivă, exagerată, ireală, pentru această zi de libertate, de cântec şi de joc, ocrotită de o vreme superbă.

Din colţul meu, urmăresc năvala mulţimii. Alături de tineri sănătoşi, bine legaţi, zăresc umbre de muncitori cu obrajii scofâlciţi, femei pipernicite, cu picioarele scurte şi cu sânii mari.

Rar întâlneşti printre localnicii aceştia o figură simpatică, zâmbitoare, sau o siluetă care să te reţină. Spectatorii participă la serbare cu o invi-

Planetariul

die mută, încremeniţi parcă de vigoarea fizică şi de ţinuta impecabilă a principalelor grupe sportive.

Ordinea e asigurată de câteva cordoane de sergenţi cu cască, mănuşi şi haine albe, pătând decorul ca un imens şirag de perle.

De pe casca fiecăruia steaua roşie deschide ciudaţi ochi de ciclop spre mulţime.

Un spectacol unic şi grandios. O surprinzătoare punere în scenă!

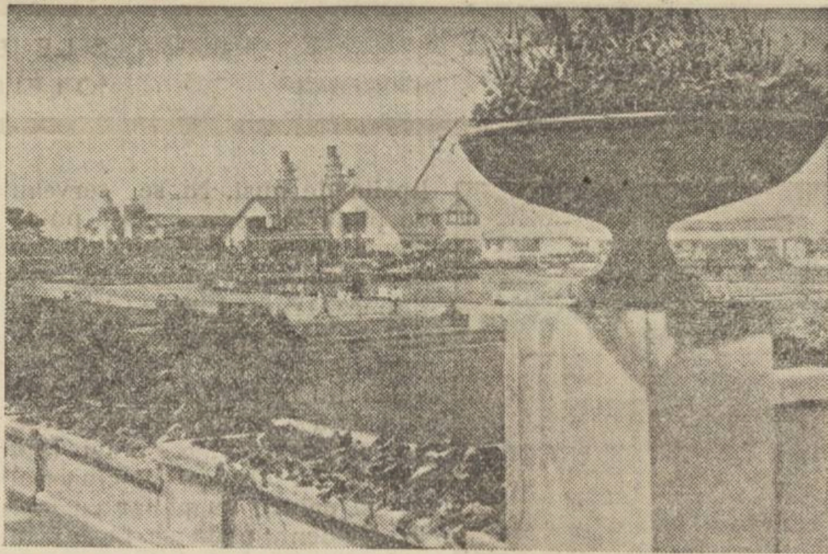
In genere trecătorii sunt îmbrăcaţi la fel. Hainele, fabricate în serie, se cumpără dela cooperativele muncitoreşti. Şi cum aci majoritatea cetăţenilor sunt lucrători, lumea de pe stradă pare un singur individ multiplicat la infinit. Ai impresia că aceiaşi inşi se duc şi se întorc din direcţii opuse, ca nişte manechine într'o colivie uriaşă.

Bărbaţii sunt toţi raşi. N'am întâlnit nici o singură barbă, în această ţară în care odinioară barba se confunda cu ortodoxia.

Femeile

Femeile — cele mai multe tunse, cu capul gol, unele cu basc alb, foarte puţine cu basmale sau broboade colorate — poartă rochii simple, pantofi de pânză (adesea cu tocurile scâlciate) şi ciorapi albi, scurţi. Nu se pudrează şi nu-şi fac buzele. Pe stradă, fumează ca şi bărbaţii.

Am întâlnit şi câteva tinere mai cu gust îmbrăcate; probabil funcţionare. Aveau ciorapi de aţă, bluză şi fustă dintr'un material tot ieftin, dar mai bun decât al lucrătoarelor şi

Un colţ din parcul de cultură şi de odihnă

ghete sau pantofi de piele. La gât — un şirag de pietre false. Unele aveau şi unghiile lăcuite. Dar asemenea exemplare se întâlnesc destul de rar.

Ceeace m'a decepţionat însă cumplit, n'a fost faptul că n'am găsit nici o femee într'adevăr elegantă, ci mai ales că n'am întâlnit nici una frumoasă.

Neavând grija siluetei şi a modei, nefiind preocupată de a plăcea prin însuşiri exterioare, femeia îşi află toate satisfacţiile în posibilităţile ei de creaţie, în munca pasionată, care o sluţeşte, o deformează, dar o inobilează şi-i dă complecta independenţă socială.

La teatru

Fruntaşii mişcării dramatice şi muzicale din Rusia Sovietică sunt preocupaţi de crearea spectacolului în care materialul artistic şi elementul social să-şi găsească un echilibru armonios.

Arta trebue pusă în slujba ideilor partidului.

Individul trebue să se topească în tot. Sentimentul colectiv primează. Toate eforturile trebue să tindă la un succes de ansamblu, nu la unul personal.

Aplicate în teatru, principiile comuniste au provocat o literatură tendenţioasă caracteristică: piesa de propagandă şi drama-manifest.

Aproape nu există spectacol în repertoriul nou în care să nu se exalte spiritul conspirativ, delirul revoluţiei şi sacrificiul comunist.

„Arta — emanaţie a sufletului popular" — nu însemnează numaidecât negarea personalităţii.

Face impresia că literatura aceasta nouă e o literatură de comandă, plăsmuită toată pe acelaşi calapod. E interesant sentimentul massei, dar oboseşte când nu e decât o nesfârşită variaţie pe aceiaşi temă.

Festivalul dela Moscova a fost inaugurat, la Marele Teatru Academic de Stat, cu epopea muzicală „Prinţul Igor" de Borodin.

Alegerea a fost dintre cele mai fericite. Opera aceasta e scrisă într'un limbaj muzical strălucitor de bogăţie melodică, reprezentând surse de inspiraţie din aproape toate ţinuturile sovietice.

Am admirat deopotrivă arta vocală şi jocul cântăreţilor, siguranţa tehnică a orchestrei, întrecerile sugestive de ritm şi de gest ale baletului, puterea de invenţie şi de evocare a decorurilor.

Un spectacol de mare artă, sortit să fie şi un soi de *captatio benevolentiae* pentru avalanşa producţiunilor de propagandă ce trebuia să urmeze.

Ni s'au arătat apoi: „Intervenţiunea" la Teatrul Vahtangov, piesă de moravuri revoluţionare, în care autorul — L. Slavin — ridiculizează armata franceză şi pe ofiţeri în special; un spectacol de balet clasic „Lacul lebedelor" de Ceaicovski; piesa pentru copii „Puiul de crap şi maimuţa"; o cruntă satiră a vechiului regim — 200.000 după Salom Alehem — la Teatrul Israelit; „A douăsprezecea noapte" a lui Shakespeare şi „Logodnica ţarului" de Rimski Korsakow la Teatrul Stanislavski; „Dama cu Camelii" transformată ingenios pentru a înfăţişa tragedia femeii din popor care cade victima prejudecăţilor burgheze — la Teatrul Mayerhold: „Liubov Iarovaia", o puternică dramă comunistă de K. Trenev — la Teatrul Mic; „Tragedia optimistă de V. Visnovski, piesă revoluţionară — la Teatrul de cameră; şi „Nunta lui Figaro", într'o versiune originală şi cu o interpretare dintre cele mai strălucite — la Primul Teatru de Artă.

Prin montare şi interpretare, însuşi repertoriul clasic e adaptat nouilor concepţii politice şi sociale.

Oricare ar fi însă atitudinea noastră logică sau sufletească faţă de fenomenul sovietic, nu-i vom putea contesta calitatea superioară a realizărilor artistice. Ideologia este admirabil servită de interpreţi, de directorul de scenă, de decoratori şi de electricieni.

Fiecare îşi dă seama de ceiace reprezintă în complexitatea angrenajului şi se strădueşte să corespundă cât mai fidel intenţiunilor şi năzuinţelor autorului.

H. BLAZIAN

Delegaţii români în drum spre Consulatul sovietic din Varşovia

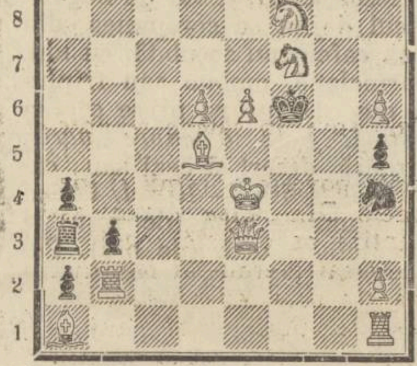
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 781

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Cf3, f4, f5** — (43)

12 + 7 = 19

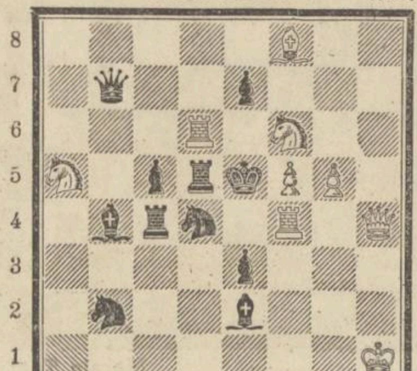
Invers 5 ‡

Selbstmatt 5-er

PROBLEMA No. 782

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Four Rooks** — (44)

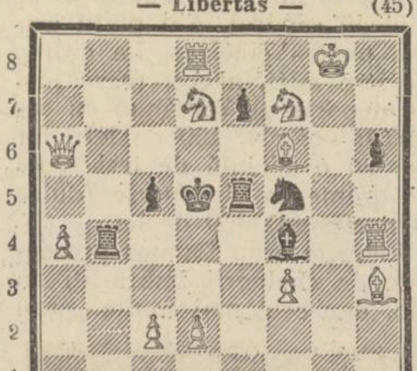
9 + 11 = 20

2 ‡.

PROBLEMA No. 783

— *Din concursul internaţional „in meoriam* **W. Pauly"** —

— **Libertas** — (45)

12 + 8 = 20

2 ‡.

BIBLIOGRAFIE

A apărut *Revista Română de Şah* No. 9 din 15 Septembrie, singura publicaţie bilunară de specialitate din ţară. Din bogatul material al acestui iuteresant aumăr relevăm un articol instructiv despre «Varianta de Meran», datorit maestrului *Dr. Max Euwe.*

Afară de acsta, *Revista Română de Şuh* publică numeroase partide jucate în ultimele campionate din ţară (Bucureşti-România, Campionatul Bucovinei, Campionatul oraşelor Piatra-Neamţ şi Soroca), o partidă din concursul internaţional prin corespondenţă, precum şi 2 partide excepţionale din turneul dela Zűzich.

Toate aceste partide sunt bine analizate de cunoscuţii maeştri *Dr. G. Davidescu* şi *Dr. I. Balogh.*

Revista mai conţine o valoroasă pagină cu sfârşituri de partidă şi partide scurte, printre care o partidă între *Dr. Zaharia Boilă* şi *H. Silbermann*, cu victoria politicianului asupra şahistului.

In partea destinată problemelor zi studiilor redactate de eminenţii problemtşti *I. Schlarko, O. Costăchel, P. Leibovici* şi *H. Ginninger*, găsim 12 probleme directe, 4 studii şi rezultatul concursul naţional-feeric, cu aprecieri de juriul compus din E. J. van den Berg şi I. Schlarko. O variată cronică şahistă cu numeroase ştiri din ţară şi străinătate complectează interesanta revistă de sub direcţia marelui scriitor *Mihail Sadoveauu.*

Redacţia este formată din entuziaştii şahişti *Anatole F. Ianovcic, Milu Augutstein, M. Davidovici* şi *Const. Menciu.*

Cu toate că Revista Română apare complect reorganizată şi de două ori pe lună, preţul abonamentului rămâne neschimbat, 300 lei pe an şi 150 pe 6 luni. Abonamentele se vor expedia pe adresa : M. Augutstein, Brăila, Str. Unirii 115 Costul unui număr s'a redus dela 30 la 15 lei.

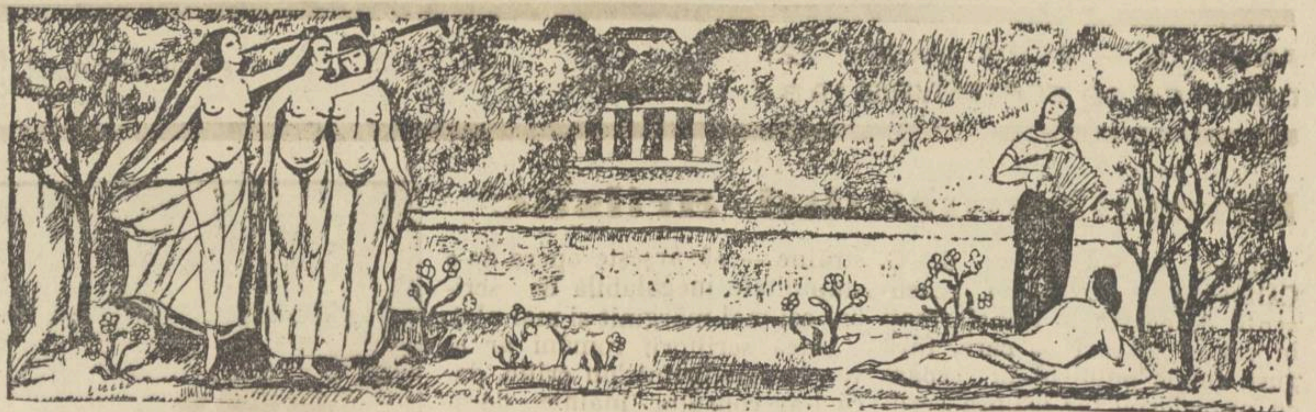
Tabloul deslegătorilor

Publicăm în fiecare lună situaţia deslegătorilor. Reamintim că în concursul nostru de deslegări se poate intra oricând iar cei ce obţin 200 puncte, primesc e valoroasă carte de şah suu o colecţie de reviste de specialitate.

Dăm mai jos tabloul deslegătorilor, socotindu-se punctele până la problema No. 760 (inclusiv).

1) *I. B. Florescu* 147 puncte
2) *Val. Oniţiu* 108 »
3) *H. Kahl* 90 »
4) *P. Sola* 49 »
5) *N. Văgâi* 27 »
6) *S. Rosenfeld* 22 »
7) *O. Niculescu* 11 »
8) *H. Brixi* 10 »
9) *Ing. G Mocrjiţchi* 9 »
10) *Paul Iordan* 9 »
11) *G. Fuhlendorf* 8 »
12) *B. Blasbalg* 5 »
13) *M. Niculescu* 4 »
14) *Mr. E. J. van den Berg* 3 »
15) *Ing. Silviu Caminschi* 3 puncte.
16) *Alex. Văgâi* 3 puncte.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Ştiinţifice

La ce serveşte splina

S'a constatat că, îndepărtând splina din corpul nostru, printr'o intervenţie chirurgicală nu se produc în general, aproape nici un fel de perturbaţiuni în organism.

Din această cauză, fiziologii s'au întrebat, dacă splina îndeplineşte într'adevăr o funcţiune utilă sau dacă, dimpotrivă, asemenea apendicelui este un organ de prisos.

De curând însă savantul german dr. Maurer, reuşind să extragă din splină o substanţă specifică, denumită, „prospleen", a putut să lămurească acţiunea fiziologică a acestui organ.

După părerea lui Maurer, splina nu este numai un rezervoriu de sânge, ci totdeauna un regulator al conţinutului de acizi din stomac.

Pe de altă parte, d-rul Schliephake afirmă — pe baza ultimelor lui cercetări — că splina exercită un rol important ca mijloc de apărare împotriva agenţilor patogeni pătrunşi în organism. Aceasta, trucât secreţiunea ei specifică „prosplenul" excită globulele albe din sânge, ceeace are ca efect o intensificare a acţiunii bactericide.

Aşa se explică şi faptul că persoanele, cărora li s'a extras splina, posedă la o mai mică rezistenţă împotriva pneumoniei.

Aşa dar, funcţiunea splinei se manifestă mai ales în momentele când procesul normal biologic este deranjat, sau când intervin unele anomalii morbide în circulaţia generală.

Cât timp trăesc frunzele bradului?

Pe când majoritatea frunzelor cad toamna, acele ale coniferelor, rămân veşnic în viaţă. In realitate însă, durata vieţii lor este în general mult mai scurtă decât se crede. Aşa, de exemplu, frunzele de pin sunt lepădate adesea, după doi ani, iar cele de molift şi brad ţin ceva mai mult.

Coniferele cu viaţa cea mai lungă sunt brazii din Japonia, care conservă pe ramurile lor frunzele, până la 15 veri şi 15 ierni, înainte de ale elimina.

Apa din corpul peştilor

Se ştie că apa conţinută în corpul peştilor este necontenit schimbată cu apa ambiantă. Descoperirea recentă a aşa numitei „ape grele" ne oferă posibilitatea de a urmări acest proces mai deaproape şi să măsurăm chiar cantităţile de apă primenite.

S'a constatat astfel că la peştii mici, schimbarea se face atât de repede, încât în curs de câteva ceasuri, toată cantitatea de apă conţinută în corpul peştelui este preschimbată.

Chiar şi la peştii morţi se observă acest proces, realizat într'un ritm rapid, deşi ceva mai lent decât la cei vii.

Ingrăşăminte gazoasă

Savantul Waynick a pus la punct o nouă metodă pentru stimularea culturii vegetalelor. Procedeul său preconizează să se dizolve în apa, cu care se stropesc plantele, o anumită cantitate de amoniac. Rezultatul este că prin acest fel de îngrăşământ al terenului de cultură, plantele se comportă mult mai bine decât în cazul când sunt tratate cu îngrăşăminte solide.

O sobă nouă pentru laboratoriile ştiinţifice

După cum se ştie, razele Roentgen se produc prin izbirea unei suprafeţe metalice, prin corpuscule electrice în mişcare rapidă. In acest proces se degajează o cantitate de căldură, care stânjeneste oarecum funcţionarea lămpilor generatoare de raze Roentgen.

Pentru a înlătura o supraîncălzire a acestor lămpi, suntem nevoiţi în general să recurgem la diferite procedee de răcire. Pe de altă parte însă, căldura astfel liberată poate fi folosită şi în scopul realizării unor temperaturi ridicate.

Principiul utilizării acestei călduri, provenită din bombardamentul electronilor, a condus la realizarea unui nou sistem de sobă, care serveste la producerea şi măsurarea unor temperaturi până la 3400 de grade.

Conserve prin congelare

Se ştie că alimentele pot fi conservate, fie prin fierbere, fie prin congelare. In timpul din urmă însă, se tinde tot mai mult să se utilizeze procedeul prin congelare, care conservă mai bine însuşirile caracteristice ale alimentelor.

Aşa, de pildă, s'a ţinut de curând la Washington o expoziţie de fructe şi de legume congelate cu care prilej s'a demonstrat că majoritatea fructelor se pot păstra în cele mai bune condiţiuni congelându-le până la temperaturi de minus 20 grade Celsius.

Abia la minus 60 de grade, ele îşi schimbă culoarea şi gustul.

Deasemenea, legumele congelate până la minus 20,5 grade se prezintă mult superioare, ca aspect şi ca gust, legumelor conservate prin fierbere.

I. S.

Editura „Universala" Alcalay & C°.

vor apare:

ARGHEZI T.:
OCHII MAICII DOMNULUI (roman)
COCEA N. D.: NEA NAE (roman)
PELTZ I.:
ACTELE VORBEŞTE (roman)
PETRESCU CEZAR:
DUMINICA ORBULUI (roman
REBREANU LIVIU:
Gorila (roman)
SEBASTIAN MIHAIL:
ORAŞUL CU SALCÂMI (roman)
STANOIU DAMIAN
EROS IN MONASTIRE (roman)
MIRCEA DAMIAN (Titlu rezervat) (roman)
HORIA OPRESCU:
ARENA C'UN SINGUR SPECTATOR

Despre dans cu Raymond Duncan

Sînt oameni care-și poartă credințele, înțelegerea și intențiile ca o pătură izolatoare, inpenetrabilă în jurul lor, o viață întreagă de fervoare și curaj, nu din nevoia de originalitate, de singularizare, ci pentrucă sînt și văd așa și le este peste putință să fie altfel. In general nu-i credem, nu credem în sinceritatea lor și nu stăm pe gânduri dacă au dreptate (are dreptate, în fond, cine? Ce știm despre dreptate?) Nu-i credem, pentrucă noi toți sîntem — și ne străduim să fim — toți de un fel. Curajul lor ne șochează, deosebirea de noi ne umilește și ne înfurie, îi refuzăm sau disprețuim.

Raymond Duncan circulă prin Paris în togă și sandale (pe care le fabrică singur în atelierele alăturate „Academiei Duncan", în ceasurile în care nu-și redactează revista New-Paris-York, nu ține prelegeri despre dans sau estetică, sau nu prezidează discuții în contradictoriu în care să fie vorba de rasse, de umanitate, de pace), își încinge fruntea cu o funie de in, scrie versuri și țese la războiu. Duncan crede în tot ce face, și de asta această manifestare susținută o viață întreagă împotriva greu obținutei noastre civilizații, e de respectat și cunoscut.

Il caut pentru această convorbire în casa galbenă, din cenușia Rue de Seine și îl găsesc în studioul larg și luminos.

Il rog să-mi vorbească despre dans:

— *In dans, ca în toate artele azi, ca în toate manifestările de viață, din nenorocire, același efort, aceiași căutare de originalitate, de nou fără nou firește, pentrucă e vorba de căutare și nu de țâșnire a noului și pentrucă cei care caută, nu fac decât să repete și să copieze. Și firește că e mai grea găsirea adevărului în dans, pentrucă toate celelalte arte se sprijină pe o tradiție, pe moșteniri concrete, pe când dansul plutește pe vid. Ce a fost „dans" în antichitate, nu știm. Cunoaștem din sculptura și ceramica antică atitudini de dans, dar el nu e atitudine, el nu e static, ci dinamic. Publicul confundă încă și azi dansul cu persoana care-l dansează, îl consideră personal și static, pe când el e ca muzica, impersonal și dinamic. Din pricina asta cred că măreția dansului Isadorei nimeni n'a cunoscut-o.*

— Ce este dansul în esență?

— *Dansul nu e pantomimă și nu e costum, așa cum arhitectura nu e zugrăveală. Dansul nu „reprezintă" ceva. Așa cum muzica e muzică, dansul e dans pur, nu expresie a unor sentimente literare, romantice, patetice, umane. Nu e suplețe, nu e acrobație, n'are nimic a face cu acea „statică grațioasă" a lui* Oscar Wilde, *poseur al staticei în viață. Dansul este expresia mecanicei umane, a mișcării pure.*

— Dacă nu un conținut sufletesc, atunci ce-l deosebește de acrobație?

— *Acrobația nu e umană, e mișcare nefirească, anormală. Dansul e pârghia care pune în mișcare, în chip firesc, dându-le toate posibilitățile eventualelor, normalelor lor mișcări, toate mădularele acestei mașini extraordinare, care e trupul uman. Când omul a cunoscut motorul, și-a înțeles diversitatea, bogăția, infinitatea mișcărilor conținute de corpul lui.*

— Știu că Isadora Ducan a despărțit, la un moment, dansul de muzica de care a fost în toate timpurile legat.

— *Dansul are tot atâta legătură cu muzica cât are cu ea și cinematograful, adică niciuna. Dansul e numai mișcare ritmică, inexistentă în muzică. Muzica, în timpul unui film sau a unui dans, n'are pentru mine alt rost, decât să acopere scârțâitul scaunelor în sală. Acum 50 de ani, în timpul primelor noastre dibuiri, am dansat pe versuri (ceeace se cheamă euritmie) și ne-am dat seama apoi că nu făcuserăm dans, ci pantomimă. Dansul nu interpretează. Adevăratul dans nu s'a născut încă; Isadora l-a dansat și acum, când ea nu mai e, nici dansul pur nu mai e nicăeri. Nimeni nu l-a priceput, nimeni nu l-a moștenit. Când și înțelegerea mea de dans va pieri odată cu mine, dansul pur nu va mai fi cine știe câtă vreme, până când încă un accident, cum am fost noi, se va ivi.*

— Și celelalte genuri de dans sînt complect străine de ceeace ar trebui să fie?

— *Sînt toate, vreau să cred pentru inteligența dansatorilor, o păcăleală pentru noi, nu pentru ei, din nevoia de câștig și de celebritate. In orice caz, mai mult decât celelalte eforturi, baletul e cel mai apropiat de dans.*

— Vă mărturisesc că mă trudesc, și nu izbutesc deplin să pricep rostul și frumusețea acestui dans, care e așa de departe de tot ce considerăm noi resortul frumosului, de sentiment și de emoție.

— *Pentrucă eu am păstrat vocabularul dumitale, vocabularul curent și am dat emoției sensul pe care-l dă azi toată lumea. Adevăratele emoții nu ni le cunoaștem, emoția noi ne-o presupunem, botezăm așa o stare de înduioșare facilă, pe care o avem atunci când socotim că trebue s'o avem. Conștientul nostru e falșificat de convenții, de locuri comune, de fantastic și grotesc. Inconștientul ni-l ignorăm, nu se revelează conștientului nostru decât în genii, în profeți. In opera omului de geniu nu vorbește conștientul, cu care comunicăm între noi în viața de toate zilele, din care ies actele obișnuite, ci inconștientul, forța însăși a vieții noastre.*

— Nu mai pricep acum ce e inconștientul. Ați spus chiar dumneavoastră adineauri: nu avem acelaș vocabular.

— *Inconștientul ăsta, însuși miracolul vieții, este ceeace face ca un organism să fie viu, este funcțiunea. Este în individul uman ceace e pârghia într'o mașină, ceiace este în univers mișcarea. Și de asta cred, fără nici un fel de ezitare, că dansul, dansul pur, expresia artistică a mișcării, a vieții, a inconștientului este arta cea mare. In dans și în dansator viața se revelă conștientului care o falsifică, ritm melodic pur, mișcare animatoare.*

De asta adineauri, când ai vorbit de emoțiile superficiale, conștiente, convenționale, am spus că rostul dansului pur și al muzicii pure nu e să se adreseze lor. Ele sînt trezite de sex-appeal, acrobație și costum. Emoția pe care o produce dansul este contactul conștientului (în chip obișnuit, vulgar, comun, imitativ) cu inconștientul, cu fondul dinamic al vieții.

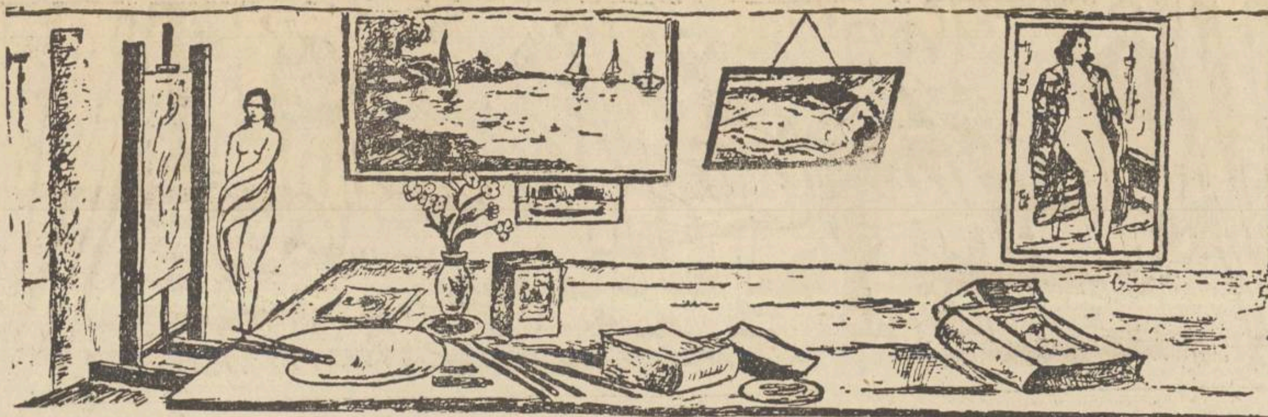
— Această teorie sau mai curând credință a dumneavoastră îmi pare că spune vădit, cât sînt de rare, împotriva convingerilor noastre, momentele de cunoaștere de noi și de viață, momentele în care ne realizăm nefalsificați, tot așa cum toga pe care o purtați azi, când avem sacoul și pana cu care scriți, când există tocul-rezervor sînt un protest împotriva civilizației.

— *Sînt convins că lumea trăește încă perioada cavernelor, a junglelor. Nimic nu-mi spune că mergem spre progres, putem să ne întoarcem la starea de brute sau să ne ridicăm deasupra noastră, mâne. Azi ceiace se numește civilizație e îngrădire, mecanizare a umanului, desfigurare și alterare. Spiritul pastoral e fără îndoială superior spiritului uzinelor și birourilor.*

Ași putea firește, să spun multe lucruri acum și d-nul Raymond Duncan mi-ar răspunde cu raționamente, nu acum fabricate, ci trăite, susținute o viață întreagă la tribună și în scris, dar ne-am depărta amândoi de dans și poate mi-ar fi penibil să nu-l cred. Cobor din casa de pe Rue de Seine în Parisul tuturor cântărilor, ereziilor și credințelor.

LUCIA DEMETRIUS

Henri de Régnier

Spovedania unui muribund

Scriu aceasta într'un sat pierdut al bătrânei Chine. Am sosit aci ieri seara atât de bolnav și de slăbit încât azi dimineață n'am putut să-mi continui drumul. El m'a purtat până aci și știu că nu mă va conduce mai departe.

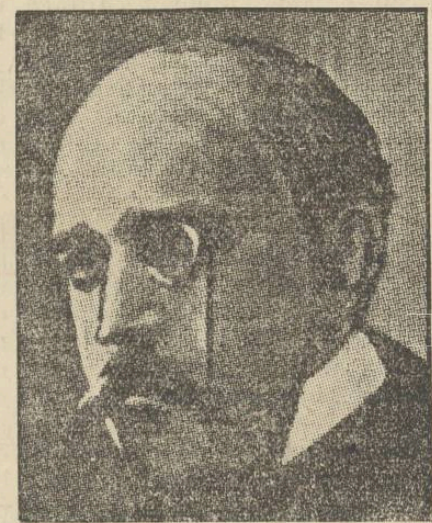
Forțele îmi scad din moment în moment. M'am culcat pe o rogojină de pai fin și am strâns pe mine toate cuverturile. Atât mi-e de frig că corpul mi-e înghețat. Incolo, nu sufăr, dar simt că viața pleacă din mine și se sfârșește cum se scurge apa prin crăpătura invizibilă a unui vas. Nici un ajutor de așteptat; de altfel nu am nevoe de nimic și nu doresc nimic. Credinciosul meu servitor chinez vine câte odată pe vârful picioarelor lui scunde, să se informeze de starea mea.

Bunul Kung — așa se numește — mă privește cu ochii lui mici, apoi, după ce m'a contemplat în tăcere, în așteptarea unui semn sau a unui cuvânt, se 'nclină și pleacă respectuos, iar eu văd cum i se leagănă la spate coada-i împletită. Afară îl aud vorbind cu purtătorii, dar nu înțeleg ce spun. Fără îndoială se sfătuesc ce vor face cu stăpânul alb când își va da sufletul, căci voiu muri, o știu.

O știu și primesc bucuros. Nu mi-a fost frică niciodată pentru ceasul din urmă, de această părăsire pe care mulți o tem. Nu simt de loc nevoia de a fi înconjurat de părinți și de prieteni. N'am preferat ca acest eveniment să se întâmple aci sau dincolo. Orice loc îmi pare bun pentru a primi rămășițele mele și nu încerc nicio părere de rău orice s'ar întâmpla. Sunt desfăcut de toate afecțiunile omenești. Ce mă interesează prietenia, stima, duioșia, dacă n'am știut să-mi păstrez dragostea, căci am avut cea mai măreață, cea mai minunată iubire!

Da, omul de aci, acela care mai sunt încă pentru câteva ore și al cărui corp se va întoarce în curând în pulberea comună, a cunoscut straniul și divinul privilegiu de a fi iubit, adică de a deveni pentru o altă ființă singura rațiune de a trăi și de a rezuma pentru ea unica frumusețe a vieții....

Kung intră și-mi aduce într'o ceașcă un ciudat suc de iarbă, remediu, fără îndoială, al vreunui vrăjitor. L'am băut ca să-i fac plăcere. In el voiu găsi poate puterea de a termina aceste rânduri... Trebue, căci n'aș vrea să se creadă că trag vreun orgoliu din această mare iubire ce am inspirat. Oh! nu, știu prea bine că aceasta n'a venit la mine decât printr'un capriciu al destinului și că n'am avut nimic ca să mă facă demn de ea. Pentru a o

H. DE RÉGNIER

merita n'am îndeplinit nici o faptă memorabilă, nimic strălucitor.

N'am nimic care să mă distingă de oamenii obișnuiți. Intâmplarea, singură, m'a ajutat. Nu sunt nici mai inteligent nici mai frumos decât un altul. Nimic nu-mi dădea dreptul la minunata favoare căpătată. Astfel cum vreți să concep orgoliul eu care n'am încercat nici măcar bucurie?

Căci mai mult cu un fel de spaimă simții viața luminându-se deodată de divina lumină a iubirii. La început, închisei ochii pentru a nu o vedea, dar o dulce și puternică mână mi se așeză pe frunte și un deget arzător îmi ridică pleoapele. Atunci, trebuii să privesc fața suverană a dragostei care-mi apărea în via sa lumină. Ah! Cât am voit să mă 'ntorc de la ea! Cât am dorit să fug pentru totdeauna! Dar, vai, se poate oare scăpa destinului chiar când știi dinainte unde te va duce și că splendoarea sa aparentă ascunde în ea întunecata vraje care o va stinge atât de fatal?

Și eu o știam pentru că o secretă presimțire mă învățase acest trist adevăr, că fericirea în dragoste este una din singurele stări pe care omul nu o poate suporta. Toate necazurile, toate nenorocirile pot să ne asalteze; suntem în stare să le opunem cele mai eroice și răbdătoare rezistențe. Pentru a le învinge găsim în noi resurse profunde și ascunse, dar în fața fericirii în iubire, în fața acestei minuni care a venit dela sine la noi, suntem cuprinși de o nevoie mai misterioasă încă de a o pierde și a o distruge. Atunci ne îndârjim cu o furioasă răbdare și o teribilă ingeniozitate la această muncă nefastă care satisface în noi, contra noastră înși-ne, nu se știe ce obscur instinct de a face rău...

V'am spus, în câteva cuvinte, toată povestea mea, toată nenorocita poveste a inimii și vieței mele. Din cauza ei sunt astăzi întins pe această rogojină. în acest sat pierdut al bătrânei Chine și e prea târziu să vă povestesc amănuntele și întâmplările... Ce interesează să știți numele aceleia care m'a iubit și prin care am insultat fața divină a iubirii! La ce bun să vă spun cum m'am apucat să-mi desăvârșesc dezastrul, cum, încet, sigur, cu o constanță funestă și vicleană mi-am curățat viața de orice frumusețe? Credeți, că dacă ocazia vi s'ar prezenta odată și vouă n'ați face la fel, că nu ați asculta și voi deasemenea, acestei uri obscure care este în inima omului contra unui prea frumos destin și care-l silește să fie propriul lui călău?...

Am văzut, în această misterioasă și bizară Chină, cum condamnații erau chinuiți cu o artă ciudată și feroce. Aici nu se omoară deodată. Le prelungește viața spre a le prelungi suferința. O întrebuințează și o mărește cu grijă. O înfrumusețează și o rafinează. Am văzut adesea, osândiți și în fața cărnurilor lor cu dibăcie sfâșiate m'am gândit mereu că n'am pus o mai mică viclenie și cruzime în sfâșierea frumoasei iubiri și că am făcut din fericirea mea fantoma sângerândă, pe care o voiu vedea, poate, apărând, în curând, în ceturile agoniei.....

Ea e aproape. Inima nu-mi mai bate decât cu lovituri încete. Creionul îmi scapă dintre degetele contractate. Ochii mi se închid. Rogojina pe care sunt întins e ca un povârniș de ghiață și eu alunec încet și ușor către moarte.... Incă un moment, și bunul Kung ce va intra va ridica respectuos pleoapele mele grele. Poate voiu vedea o ultimă oară galbena lui față chineză, poate că nu voiu vedea decât umbra și întunericul și nu va mai fi nimic, nimic, nimic decât corpul înțepenit al unui călător, culcat pe o rogojină, într'un foarte depărtat sat pierdut al bătrânei Chine.

Traducere de M. S.

Cartea străină

Trotzki, istoric

Publicate la intervale lungi, în contrapunct cu anotimpurile și adesea chiar mai mult, cele patru volume din ediția franceză ale Istoriei revoluției ruse de Leo Trotzki * oferă acum integritatea unei opere de importanța și forța acelora care opresc atenția generațiilor și suscită iritarea contimporanilor. Cititorii ediției germane (Berlin 1931—1933) care s'au bucurat de privilegiul întâietății vor fi scutiți de a mai controla textul francez, care este acelaș, afară de anumite schimbări de exemple și trimiteri istorice germane în franceze, localizări lesne de înțeles pentru cochetăria unui revoluționar care, ca atare, știe a prețui captatio benevolentiae și a-i aservi orice amănunt, — și afără de oarecari adaptări la istoria modernă a Europei (atât de schimbată din 1931!) și în special vagi aluzii la fascism sau la prăbușirea social-democrației.

Este chiar surprinzător cum Trotzki, a cărui prezență vie și neobosită pe lângă orice fapt social din Univers și a cărui permanentă agitație — sau revoluție permanentă, pentru a ne servi de formula al cărei cruciat este — sunt prea cunoscute, a lăsat neîncorporate,

TROTZKI

măcar ca analogii sau exemple, întâmplările violente ale acestor trei din urmă ani politici, și nu le-a utilizat ca paranteze, abil strecurate, sau exemple, vii pentrucă mai recente, pentru întărirea tezelor sale.

Prin acestea n'ar trebui să se înțeleagă că Istoria revoluției ruse ar fi una din acele lucrări de caracter dubios în care faptele sunt compulsate numai pentru dovedirea unei singure dreptăți și, mai ales, pentru consacrarea unei singure persoane. Evident, nici nu se poate spune că avem de aface cu o istorie net obiectivă. Dar în primul rând care este istoria obiectivă (ah! Jurnalele cinematografice) și în al doilea rând cum i s'ar putea pretinde tocmai lui Trotzki o emasculare fără rost și fără aplicație? Marile figuri ale istoriei nu sunt divizibile (sau, pentru a fi și mai precis, sunt divizibile de către alții, dar nu sunt dela sine divizate în diversele puncte ale activității lor) ci prezintă acelaș nucleu înflăcărat din care temperamentul, principiul și acțiunea nu pot fi demarcate fără a nu fi, prin aceasta chiar amputate. Sentimentul picant, și într'o măsură macabru, pe care îl poate avea cititorul lui Trotzki auto-comentându-se (Lenin scuzându-se de neterminarea cărții sale „Statul și revoluția" scria, — citez din memorie — dar e mult mai important de a face istoria decât de a o scrie, ceeace seamănă cu o gravă aluzie postumă la activitatea lui Trotzki de astăzi) nu trebue dus totuși până la pretenția unei flagelări și a unei treceri de partea cealaltă, exagerate și supecte. Unui martor, unui actor și unui doctrinar al istoriei pe care o scrie nu i se poate cere obiectivitate :sunt suficiente sinceritatea și onestitatea care fac parte din cu totul altă categorie morală.

Insuflețind faptele și simfonizându-le, coordonându-le prin elanul fugoasei sale perspective, căutând să prezinte tabloul cel mai viu și explicația cea mai adâncă, este de înțeles că Trotzki nu se oprește la tăinuirea unei împrejurări sau la exaltarea alteia. Pe alocuri însă cetitorul descoperă și un ton mai iritat, o insistare nouă asupra unor fapte care nu se încadrează direct în narație. Momentele de eventuală deficiență ale lui Stalin, în istoria partidului sunt subliniate, repetate și aduse într'o plină lumină polemică, ce întrerupe sau suspendă ritmul necurmat și impersonal al istoriei pe care autorul știe să i-l insufle. In majoritatea cazurilor, momentele acestea polemice pierd carnea savuroasă a întâmplărilor pentru a se osifica într'o tristă și postumă bătălie a textelor. Bătălie stearpă în care citate colorate se aliniază paralel de o parte și de alta, menționând întotdeauna litigiul la un statu-quo irezolvabil. Viața intimă și complexă a unui partid politic și în special revoluționar, oferă suficiente exemple și mai ales texte pentru ca două afirmații contrarii să nu-și poată găsi arbitrul, și pentru ca orice citat să-și poată descoperi numaidecât contrarul necesar cu care să se anihileze și să se neutralizeze, până la epuizare. Și dacă, pentru clarificarea unei împrejurări istorice înregistrată citatele sunt ineficace, se înțelege cu cât încă sunt mai neputincioase când tind să fixeze aspectul situației eventuale care ar fi înlocuit-o pe cea reală, sau și mai rău, atunci când vor să dovedească că o situație de fapt, câștigată și consolidată nu corespunde unei dreptăți iminente sau unei desfășurări logice. Aceasta este cu atât mai puțin admisibil dela Trotzky, spiritul dialectic cel mai surprinzător pe care îl cunosc vremurile noastre, care știe prea bine că nu există nici autoritate și nici instituție socială mai sus decât raportul de forța și sintetizarea sa, victoria politică, supremul verdict.

Intr'adevăr marea valoare de istoric a lui Trotzki, pe deasupra incidentalelor calități biografice care îi legitimează cu atât mai mult să scrie istoria revoluției ruse, i-o dă cea mai profundă și în acelaș timp, cea mai larg îmbrățișătoare privire dialectică aplicabilă istoriei și aspectelor sale. Este în aevăr istoria la el o desfășurare și etapele sale sunt fazele unei lupte, dar materialul său are toată ambiguitatea aceia adâncă a societăților umane, laolaltă autoare și spectatoare ale istoriei pe care o trăesc, decpotrivă de răspunzătoare și nevinovate. Istoria văzută de Trotzki prezintă acel aspect sincer în care voluntarul se țese cu involuntarul în părți egale sau mai precis, în care voințele protivnice și înfruntate nasc o a treia, unică și neapelabilă, fructul lor legitim și totuși renegat. Superioritatea lui Trotzki asupra istoriografiei sovietice contimporane stă în faptul că aceasta, juvenilă și entuziastă nu știe a cântări științific mersul dialectic al vremii, ci îl apreciază mai curând ca pe o luptă lină și concentrată, permanent deslușită, sau adeseori ca aplicarea unui plan care suferă, bineînțeles și întârzieri. Problemele sunt conduse astfel spre o dialectică ideală, își pierd confuzia și învălmășeala, pentru a deveni simple texte cu rezolvări atât de necesare încât cu drept cuvânt posteritatea poate surâde de nepriceperea și miopia societăților acestea care întârziau atâta pentru a-și găsi soluția. Conduși de armonia algebrică a principiilor marxiste tinerii istorici sovetici caută jocul mecanic al legilor istoriei și corespondențele supreme ale

Continuare din pag. IV-a

* Léon Trotzki : Histoire de la révolution russe. Vol. I, II, III, IV. Rieder.

Trotzki, istoric

Urmare în pag. III-a

cauzelor ultime, neglijând pentru acestea simfonia luxuriantă a incidentelor, neprevăzutelor, necunoscutelor de fiecare clipă. „Acţiunea politică nu seamănă câtuşi de puţin cu trotuarul perspectivei Newski", iată o formulă a lui Tşernisevski pe care Lenin o utiliza totuşi, foarte adesea.

La Trotzki bulevardul istoriei e un drum greu de munte, prin stânci şi râpe, esenţial în fiecare clipă, rezumat în fiecare fapt. Intr'adevăr el are cultul faptului şi ştie să-i adapte o cazuistică specială, în care, neîncetat, efectul devine cauză şi invers. O cronică amănunţită interpretată magistral, iată istoria lui Trotzki. Inaripată, cum mai este numai cea a Revoluţiei franceze de Michelet, şi totuşi ştiinţifică cum încercase numai Taine, servind de istorie propriu zisă dar şi de breviar politic, precum şi de exerciţiu dialectic, — cartea aceasta îmi reaminteşte anumite pagini, din cele mai isbutite, ale **18 Brumar-ului** lui Marx. Apropierea nu-i incidentală: cartea aceasta cea mai politică a lui Marx are acelaş caracter de eseu istoric ca şi istoria revoluţiei ruse a lui Trotzki.

La Lenin economicul şi politicul, dintr'o parte şi alta, servesc socialul unghiu vizual al perspectivei sale. La Trotzki economicul şi socialul scot în relief politicul. Dialectica sa frământată şi neîncetată găseşte terenul cel mai schimbător, mai în permanentă transformare în domeniul unde legile au viaţă mai scurtă decât oriunde şi în care mereu reînoite, mereu întinerite, sunt mai folositoare aproape decât oriunde dar şi mai periculoase. O regulă politică menţinută peste termen nu e numai ineficace dar chiar şi cominatorie. Şi totuşi ce departe suntem de politica fără axă, de politica liberă, nevertebrată, de politica, cel mult, prevăzătoare faţă de cea reclamantă, vorbind în numele unor realităţi şi al unor principii. Urmărind din desfăşurarea istoriei revoluţiei ruse a concluzie principială şi interpretabilă istoricul Trotzpi ştie totuşi să pună în lumină toate faptele prin care a trecut, şi care la distanţa aceasta pot părea neînsemnate şi superflue, dar care alcătuesc singurul material istoric valabil. Chiar legile şi teoriile mai precise pe care le notează în marginea revoluţiei ruse ce localizări geografice şi istorice par pe lângă universalitatea principiilor marxiste şi adeseori şi leniniste. Lucru care desigur ar fi primejdios şi puţin recomandabil dacă ar atrage necesarmente şi pierderea din vedere a albiei generale.

Dar, după cum am mai spus-o, istoria revoluţiei ruse de Trotzki nu este decât o lentă şi grea rostogolire a faptelor acumulate spre un punct final în care stă şi rezolvarea. De pretutindeni, din fiecare pagină ca într'o simfonie centripetă se adună cauze, motive, premise, care încolţesc, rodesc şi ţara se umflă ca un pântec înainte de desrobire. Gâfâitoare, suspendată, imobilizată, aşteaptă. Nu mai poate fi departe: lucrurile vor plesni. Şi dintr'odată, aproape pe nesimţite, iată desnodământul minor şi aproape comic faţă de durerea gestaţiei, într'adevăr un ridiculus mus. Deziluzia insurecţiei atât de facilă, auziţi-o: „Insurecţia care închee totul pare, după acestea, prea scurtă, prea seacă, prea practică, de parcă nu ar răspunde aşteptărilor? istorice a evenimentelor. Cititorul resimte un fel de deziluzie. Seamănă cu un turist în munţi care, pregătindu-se să găsească cele mai mari greutăţi în calea lui, descopere deodată că a ajuns deja pe pisc sau în apropiere. Unde este insurecţia?" (vol. IV pag. 317). Dar cine îi va spune vreodată lui Trotzki unde este insurecţia permanentă?

GHIŢĂ IONESCU

Antologia dragostei şi a femeii

● *Femeea este o creatură omenească care se îmbracă, pălăvrăgeşte şi se desbracă.* (Alfons de Aragon)

● *Lovitura de stat a femeii, răsboiul pe care-l face slabul celui tare, este adulterul, care umileşte pe bărbat.* (I. Michelet)

● *Intre femei: Adevărul? Oh! Dv. nu cunoaşteţi adevărul! El este un atentat la pudoarea noastră!* (Fr. Nietzsche).

● *Totdeauna contrazicerea animează conversaţia. De aceia femeile au atâta talent şi succes în societate.* (Carmen Sylva)

● *Un bărbat recent căsătorit seamănă cu cineva care a suportat o cădere teribilă, fără să-şi fi făcut nici un rău.* (Joseph de Maistre)

● *Frumuseţea unei femei cinstite este ca focul din depărtare, ca sabia în repaos: nu frige şi nu răneşte pe cei care nu se apropie.* (Miguel Cervantes)

● *Nici o femee nu este atât de superioară spiritualiceşte pentru ca să nu regrete adânc că nu-i frumoasă. Dar sunt foarte multe femei frumoase care nici un moment n'au simţit durerea de a nu fi socotite superioare spiritualiceşte.* (George Sand)

● *La hotarul unde încetează femeia, începe bărbatul rău.* (H. Heine)

● *Prietenia bărbatului este adesea un sprijin; acea a femeii este totdeauna o consolare.* (R. Rochepèdre).

● *Dragostea este o negustorie sbuciumată care se termină totdeauna printr'o bancrută; şi persoana păgubită este acea dezonorată.* (Chamfort)

● *Cea mai puţin cochetă dintre femei ştie când cineva se îndrăgosteşte de ea, cu puţin înainte ca el însuşi să devie îndrăgostit.* (Florian)

● *Buffon a spus că din dragoste numai partea fizică este importantă. In nici un caz nu pot suferi ca omul să fie pus în patru labe, şi să se reducă la două picături de fluid aruncate cu voluptate, pasiunea cea mai fecundă în virtuţi şi crime. Nu pot suferi să se facă din stăpânul oamenilor şi al zeilor, un mic neghiob, violent şi mut.* (Denis Diderot)

● *Ceiace flatează cel mai mult amorul propriu al femeilor, este să fie iubite fără ca să se îndrăznească de a li se spune, numai că această tăcere să nu fie eternă.* (Louis Desnoyers)

● *Un bărbat găsit în patul unei femei cinstite este totdeauna soţul ei.* (H. de Balzac).

● *Niciodată o femee nu trebuie să spună despre un bărbat că este un ingrat, căci înseamnă a da de înţeles cum că ea l'a adus în situaţia aceasta.* (Ninon de Lenclos).

● *Iubim în genere femeile frumoase din înclinare, pe cele urâte din interes şi pe cele virtuoase din raţiune.* (Amelot).

● *Urâţenia soţului măreşte frumuseţea amantului.* (Gh. Romainville).

Adunate şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

Interior

Un samovar,
O vatră mistuind un codru oriental,
O panoplie verde cu strigăt secular,
Un gest... o umbră... creşte pe pereţi...
Şi seara se apropie cu umblet de pândar...
Jocul se destramă: alb fără hotar
Gerul înfloreşte aerul de sticlă,
Ceaiul abureşte soare în pahar...

ALEXANDRU MARIUS

Din amintirile căpitanului Zenovie

Salvatorii

Mai blestemat ca satul B. se vede treaba că nu mai era nici unul în ţara românească. Aşezat într'un cot al Siretului, după calculele prefecturii trebuia să se înece la fiecare revărsare şi trebuia să fie ras de pe scoarţa pământului de câte ori era zăpor pe undeva, în susul apei.

Şi atunci, fără ca cineva să dea vre-un semn de alarmă, telefoanele zbârnâiau în tot judeţul vestind că satul cu pricina e înconjurat de apă sau că e ameninţat de munţii de ghiaţă adunaţi în cotul râului. In câteva ore detaşamente ale armatei din judeţ, (uneori chiar din judeţul vecin) cu explosibile şi vase, erau la faţa locului, gata să-şi sacrifice viaţa pentru salvarea populaţiei.

Acolo, însă, niciodată nu dădeau peste ceva care să pună în primejdie satul. Numai o viroagă ce şerpuia în jurul satului, din cauza topirii zăpezilor era câteodată plină cu apă, dar adâncimea ei de-o palmă-două putea fi trecută cu piciorul.

Detaşamentele — cu toate asigurările locuitorilor că n'o să fie niciun pericol,—se instalau în sat şi nu plecau până nu pornea ghiaţa sau scădeau apele Siretului. Ofiţerii comandanţi adunau oamenii şi le explicau, pe hartă, că dacă deocamdată n'au a se teme, cu siguranţă că într'o zi două o să vie potopul lui Dumnezeu şi aceasta — în mod precis — numai în toiul nopţii. Hotărau semnalele de alarmă (fluerături şi bătăi de clopot) şi dădeau sfaturi ca oamenii să se culce îmbrăcaţi dacă vor să aibă timp de salvare. Norodul — la început — se înfricoşase crezând că de bună samă trebuie să fie aşa dacă a venit armata, dar în cele din urmă îi primea pe salvatori ca pe-o pacoste ce venea să le sărăcească satul. Spun bătrînii că povestea cu salvatorii ăştia se pierde în negura anilor, încă de pe vremea lui Cuza. Mai spun că prima oară când au fost înfricoşaţi cu potopul, oamenii şi-au băut tot avutul în câteva săptămâni şi când a trecut primejdia s'au împrăştiat toţi ca potârnichile care încotro ca să-şi agonisească de-ale gurii.

De-atunci s'au învăţat minte şi n'au mai crezut nimic, au trimis şi jalbă la prefectură, semnată de toţi locuitorii că ei vor mai bine să se ducă dracului decât să-i „salveze" armata, dar prefectura, pace. De două ori pe an, odată la îngheţ şi odată la topirea zăpezilor, detaşamentele de „salvatori" veneau să fericească satul. Când plecau, nu mai era nici păpuşoi în cotarcă nici slănină în pod şi nici drojdie'n bute.

Dar dacă bărbaţii oftau şi înjurau la venirea eroilor de mâne, partea femeiască nu-şi mai găsea astâmpăr de bucurie.

— Lasă-l şi pe el, Gheorghe, la masă că la armată vai de capul lor cum mănâncă.

Sau:

— Să se culce şi el colea, pe laviţă, că-i frig în şură.

Şi aşa mai departe. Bietul om se scărpina la ceafă, bombănea ceva printre dinţi şi la urma urmii îi da dreptate femeii: „ce-s de vină ei, dacă i-a trimis ţara? Şi-apoi în aşteptarea „potopului" mai dădeau şi ei puţin ajutor prin curte: ba o mâncare la vacă, ba strângeau gunoiul.

Dar fetele! De ele nici nu mai vorbesc. Cât ţinea „salvarea" nu-şi mai vedeau de nicio treabă.

In zilele celelalte „salvatorii" trăiau cum trăiau, dar Marţea şi Sâmbăta era a lor.

Fiind zile de târg, toţi bărbaţii se duceau cu treburile în oraşul T. Nici n'apucau s'ajungă bine în marginea satului şi fumurile năpădeau coşurile, iar mirosul de fripturi îţi gâdila nările, pe toate uliţele. Atunci nu se vedea ţipenie de soldat pe-afară. Fiecare îşi avea rostul lui pe undeva, începând dela ultimul şi până la ofiţerul ce trăgea, deobiceiu, la preotul satului sau la domnişoara învăţătoare, care declara satul contaminat de tuse măgărească spre a nu veni copiii la şcoală. Şi aşa toată ziua până ce se'ntorceau bărbaţii bucuroşi c'au vândut câteceva ca să-şi cumpere porc sau de-ale casei. „Salvatorii" îşi reluau locurile de mosafiri, femeile aerul de gospodine şi totul intra în obişnuinţă. Adică aproape:

— Ştii, Vasile, că a murit găina aia porumbaca?

— Cum se poate?

— A murit, lua-o-ar dracul şi am aruncat-o în Siret.

— De. Poate îngheţul ăsta...

— Şi... nici vin n'o să avem de sărbători; ai umblat tu eri la bute, n'ai bătut bine dopul şi-a curs aproape tot.

— ?

— Vai, aşa de rău îmi pare de vinu-ăla!

— Nu-i nimic, nevastă, o să luăm câteva damigene dela năna.

— Dar crezi că ea mai are? Ea a avut doi în...

Cât p'aci s'o ia gura pe dinainte.

Dar şi bărbaţii nu stăteau tocmai de lemn la târg. Se întâlneau cu unul cu altul, un vin la Moise, un rachiu la Niculae, se 'nfierbântă omul:

— Tu, Leontino, de când a venit soldatu-ăsta, noi nici nu mai ştim că suntem bărbat şi femee; hai să-l trimitem în şură.

— Ira, ce stai să vorbeşti, Grigore? Pe frigu-ăsta?

— Dar dă-l în trăsnet să-l ardă!

— Nu se poate, Grigore, tu nu ştii că azi e Sâmbătă?

— Ei, şi?

— Mâne-i sfânta leturghie şi-apoi... nu ţi-am spus că... nu se poate?

Şi bietul Grigore, Niculae sau Vasile, simţea că-i vâjâie capul şi se ducea să se culce el în şură. Numai la casa domnişoarei învăţătoare ziua se'noda cu seara fără ca să se întoarcă nimeni dela târg. A, uitasem: câte un teolog se tot învârtea pe sub fereastră până-l răsbea frigul, când se ducea acasă să-i scrie o scrisoare de adio, una la revizorat pentru purtare imorală şi alta la regiment pentru... pentru... lasă că ştia el pentru ce.

■

Şi aşa se petrecea, aproape fără nici o variaţie, chestia cu satul şi cu „salvatorii" până când într'o bună zi o întâmplare puse capăt pentru totdeauna încrederii ce-o aveau bărbaţii în femeile lor şi născoci vântul geloziei, grozavul vânt al geloziei ce bântuie şi acum satul acela. Şi ce vânt, Doamne, Doamne!

In zilele de târg nu mai rămân azi acasă de cât cânii şi copiii până la zece ani.

Au treabă, n'au oamenii îşi iau cu ei femeile şi fetele. Căci vorba ceea: „mai uşor păzeşti o turmă de iepuri decât o muere".

Iată cum s'a petrecut întâmplarea:

Intr'o Marţi, din timpul unei „salvări", un creştin căruia i s'a rupt roata la marginea târgului, s'a întors acasă şi ce-a văzut pe geam să fie la el acolo. Nevastă-sa făcuse colaci, fripsese două găini, scosese vin din belşug şi se ospăta cu un caporal în toată legea. Dar omul a vrut să vadă totul până la urmă şi a văzut. Mai bine nu vedea că bietul om de-atunci a rămas cam într'o doagă. A rupt-o la fugă prin sat şi întâlnind pe preotul satului ce venea dela o înmormântare din comuna vecină, l-a luat cu el şi, umblând din casă'n casă, le-a fost dat să vadă cam acelaş lucru.

Omul lui Dumnezeu, înfuriat peste măsură, era hotărît să tragă clopotele, dar de ce nu le-a tras nici el nu ştie. Ce-a urmat e uşor de înţeles. Preotul, în persoană, s'a dus cu jalba până la parlament şi a obţinut asigurarea că n'o să-i mai „salveze" nimeni niciodată. De cum a dat primăvara, au pus mână de la mână şi au ridicat un dâmb pe malul Siretului pentru ca să nu mai vadă prefectura pericolul. In al doilea an l-au plantat cu sălcii şi un hâtru din satul dealături l-a botezat în glumă „Dâmbul muerilor".

De bine, de rău, oamenii s'au împăcat şi cu numele şi cu viaţa ce-a urmat după aceea.

Numai preotul — care acum e aproape să se ducă în cetele sfinţilor — are mereu un gând care-l roade: dece n'a tras atunci clopotul. Rămânea satul fără dig, dar avea — cel puţin — linişte'n casă. Şi ce frumoasă era preoteasa pe vremea aceea!

MIRCEA MARC

Varia

Nasul nostru reacţionează în mod normal la 6561 de mirosuri diferite, pe care este capabil să le distingă unul de altul.

■

Cauciucul îşi modifică însuşirile lui la răceală. Aşa de exemplu, el îşi pierde cu desăvârşire elasticitatea la o temperatură mai mică de 55 de grade.

■

Alcoolul are o acţiune stimulatoare asupra plantelor. Astfel, s'a constatat că vaporii de alcool precipită coacerea tomatelor.

O cenzură

Ar fi vorba de o cenzură care nu se face, alături de o cenzură care s'a făcut.

Toată lumea ştie sau nu ştie că înainte de-a se afişa cu litere briliante roşii şi albastre de electricitate, filmele trec prin examenul unei comisiuni de Stat, detaşată în membri izolaţi, câte unul şi doi, pentru „vizionare". A viziona un film, în bun vocabular de comerţ special, este pur şi simplu a te uita la el cum se perindă pe pânză: stiliştii din branşă sunt creatori de cuvinte.

După cenzor, un film prost poate să fie autorizat şi unul bun oprit. Cazul discuţiilor controversate din sânul comisiunii se reduce la calitatea capului purtat de membri şi numai rare ori disputa, ca în filmul fără comparativ, *Ingerul Albastru*, se ridică până la principii şi nu poate fi terminată fără o intervenţie ministerială. In general, cenzura e obligată să supravegheze activitatea ecranului din punctul de vedere al Siguranţei Statului şi al unui minimum de sentiment de pudoare. Ofensa bunului simţ e lăsată liberă, ca şi a limbii româneşti.

O întreagă literatură escortează apariţia unui film şi din care cea mai jignitoare nu este reclama necitită şi indiferentă din ziare. Orice s'ar face, aci nu se poate formula ceva mai mult decât un superlativ desigur, pentru fiece film jucat. Reclama ar putea să intre în zona cenzurei numai atunci când ar adopta mijloace de scandal şi tertipuri licenţioase, pentru revelarea unui film. Nici broşurile şi programele, în genere neutre, sau afişele, care pot escamota pe socoteală proprie scăderile unui spectacol, nu sunt instrumente directe de ofensă. Se presupune că publicul le citeşte sau nu.

Insă titlul unui film, adeseori execrabil, mutat din sensul lui într'un sens de fantezie a contabilităţii sau a dactilografiei — şi cu deosebire titlurile epizodice, dialogul scris, replicile, aparţin unui gen, pe care nu-l mai scriu nici tinichigiii. O scenă delicată, la care au colaborat însuşirile încrucişate şi temperamentele remarcabile ale regisorilor, artiştilor şi literaţilor, grupaţi armonic pentru obţinerea unui efect precis, e mânjită de un text pretins românesc. Cineva, un încasator, un expeditor, un lipitor de timbre, un fost negustor de ciorapi, un samsar, slujeşte de călăuză literară pe film publicului din sală, chemat la un spectacol bun compromis.

Această literatură nu se cenzurează deşi mai pornografică decât scena în care, făcându-se întuneric pe fotografie, intră şi taie foarfecele cenzurei. Cenzurarea acestui obiect trebue să aducă la reseptul de public şi de artă al comerţului de filme.

Nu o să-i facem onoarea de a-l identifica — nu este aşa? — cu libertatea scrisului şi a gândirii. Negustorul, care a cumpărat dela o fabrică de filme o copie, ca să o aducă în România şi să tenteze şansa milioanelor pe o cale mai facilă decât a desfacerii de gulere şi bretele, nu scrie şi nu gândeşte. El a văzut că un film a ţinut afişul la Paris ori la Berlin câteva luni şi-l importă în Bucureşti, numindu-l marfă şi distribuindu-l, cum ar face cu cocaina, cu morfina sau cu afrodiziacul. Unde e sex, comerţul prosperează. El nu aparţine presei şi nu poate fi asimilat nici cu editorul cel mai puţin demn şi scrupulos, care dintr'un capriciu de împrejurare a deschis fabrică de cărţi în loc de casă de întâlnire. Nici o profesie intelectuală, cu atât mai puţin artistică, nu-l poate revendica. Numele lui nu înseamnează şi nu aduce aminte nimic, decât poate ceva din lumea gangsterilor din Chicago.

Nimic mai caracteristic ca roiul sateliţilor de întuneric care parazitează în jurul cinematografului, între cabina operatorului şi scânteia care străbate pelicula transparentă. Cine asistă după miezul nopţii la o aşa numită vizionare a unei probe, este edificat. De o parte directorii unui teatru cinematografic, invitaţi să aleagă dintr'o puzderie de filme, unul. De altă parte, o caravană de figuri hibride, de aventurieri şi înfometaţi agresivi, dă în staluri o luptă de ferocităţi şi de expresii, din care lipseşte numai asasinatul. Aceşti indivizi sunt direct sau indirect, agenţii artei zise mute şi devenită limbută şi sonoră. Politicoşi la exces sau servili, întâlniţi din cele patru unghiuri ale pământului îngreţoşat, la Bucureşti, verticali sau gârbovi, costumaţi ca în vitrină cu tot ce fabrică gustul prost mai elegant, ochii acestor cavaleri de industrie au pâlpâiri stranii şi fălcile lor o crispare de măsele împiedicate de un ciolan.

Aceste personagii transmit arta filmului şi dictează limba scrisă unui public cultivat.

Dacă ar fi vorba de ţesături de lână şi de cravate, desigur că Statul nu ar fi cel mai bun gospodar pentru a le monopoliza. Dar fiindcă marfa cinematografică priveşte de-a dreptul educaţia artistică şi desvoltarea simţului estetic, Statul ar fi în rolul lui să ia direcţia acestei expresii a intelectului şi dacă nu s'ar putea ocupa cum se cade de ea să înfiinţeze o organizaţie analogă cu societatea de Radiodifuziune, monopolizând comerţul de filme în folosul lui intelectual şi financiar. Doi paşi mai la dreapta şi comisiunea de cenzură ar putea să devie, amplificându-se, organismul necesar, eliminând ipso facto haitele care escortează lumina intermitentă a scânteii mobile. Legăturile vieţii cinematografice cu organizaţiile artistice şi cu fabricile de filme, ar căpăta autoritate şi Statul ar putea să-şi găsească în aceste relaţiuni mijloace de propagandă noui.

Şi s'ar simplifica şi vecinic întortochiata problemă de achiziţii a direcţiilor teatrelor de filme, nişte şacali în răsboi cu şacalii acestui comerţ de artă. Şi atunci, organizaţi într'un birou al unei Societăţi de difuziune prin Film, oamenii de calificare necontestată vor prezinta, odată cu lucrarea de artă, un text de titluri şi dialoguri corect şi frumos redactat, pentru prestigiul culturii româneşti, administrată pe un teren de sensibilitate vie, de chelneri şi de portari.

T. ARGHEZI

NOU! — A apărut No. 9 în colecţia de 12 LEI „Romanele Captivante" — 280 pagini —

De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare din ţară

In BIBLIOTECA ŞCOLARA
a apărut
ANTOLOGIA UMORULUI ROMANESC
VOLUMUL al II-lea Preţul 20 Lei

ATENŢIUNE! Citiţi toţi azi în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine:—
UZCOCII
ATLEŢII VICIULUI
de
RENÉE DUNAN

Lei 4, Romanul complect.
La chioşcari şi librari.

LUMEA CAPITALA

Cronica feminină

Mergem la vânătoare!

Acum, doamnelor, vom merge şi la vânătoarea cea reală. Nu vă miraţi! Nu faceţi figuri întrebătoare! Ştim toate că de vânătorile de păsări şi de animale e vorba... căci de cealaltă vânătoare, a bărbaţilor, aceia există, dar de ea nu se vorbeşte. In fiecare femee dormitează o „Diană". Spre deosebire de bărbaţi, care nu se nasc toţi vânători. Totuşi vânatul a fost întotdeauna o pasiune pur masculină. E curios cum femeile, cu toate că sunt mai pasionate din fire decât bărbaţii, n'au invadat acest domeniu. Natural, fac excepţie doar câteva castelane izolate, şi acestea, numai în străinătate. La noi înainte vremuri domniţele aşteptau acasă, brodând, sosirea vânătorului consort. Ici, colo, dacă făceau niţel „braconnage" acesta era cu siguranţă numai la figurat. Azi femeile concurează pe bărbaţi în toate meseriile. Au simţurile mai ascuţite, sunt mai abile şi au o poftă nebună de senzaţii. Iată trei elemente cari nu fac decât să îndrepte inconştient femeile spre sporturi şi senzaţii tari. Nu fac ofensă vânătorului pasionat să-l consider doar „sportsman"; tindem totuşi să „sportizăm" totul şi toate cele Nu servesc această teorie ca scuză celora, care mă vor învinui de cinism, sau propagatoare de viitoare asasine. Sunt destui nerozi, care socotesc şi azi o prepeliţă sau un iepure împuşcat drept o crimă. Cu toate că aceiaşi trec cu vederea sau admit pentru semenii lor toate chinurile şi toate durerile posibile. Trebue să nu fii femeie ca să nu simţi pofta nebună de a îndrăzni ceva nou şi să ignorezi seducţiunea ce exercită această noutate.

Tentatorul: „la chasse est ouverte" lasă frâu liber imaginaţiei şi provoacă fiori de curiozitate. O răsfoire într'un jurnal de modă, un catalog interesant cu îndrumări, o vizită excitantă la un armurier şi iată pe vânătoriţa noastră care capătă formă şi capătă viaţă. Au amuzat-o cele câteva exerciţii de tragere la ţintă la început, pasionând-o mai pe urmă, pentruca, după rezultatele din ce în ce mai bune, să capete mândria tirului ei.

Mică jucărie ucigătoare, ce mândră stai pe umărul ei! Ea care înainte nu putea să vadă un pui tăiat, susţine acum sus şi tare că vrea să împuşte numaidecât cel puţin o vulpe (dece nu, chiar una argintie?). Nu-i de mirare pentru o femee să capete asemenea dorinţă, mai ales dacă citeşte şi pe C. Rosetti-Bălănescu. Fiţi atente, iată ce scrie: „Fără îndoială, sălbătăciunile noastre nu pot avea pretenţia să ne prea mângâie nasul cu duhoarea lor — şi, ce mai vorbă, vulpea pute în toată legea. Dar descoperirea este tocmai că există un loc pe vulpe care nu numai că nu pute dar miroase chiar frumos. Şi culmea culmei, locul cu pricina e la coadă! Vă rog să mă credeţi că vorbesc foarte serios. Miroase a parfum de...... Aci părerile sunt împărţite. Cutare prieten, supus experienţei, jură că-i parfum de micşunele; altul, înclină pentru mixandre. Iar Ilie Bărăgan, braconierul convertit, care cel dintâiu mi-a indicat amănuntul, declară scurt că-i „odicolon" ceeace pare să rezume pentru el toate miresmele delectabile......"

Autorului acestei amuzante descrieri îi putem răspunde că vulpile au mirosit totdeauna plăcut, dar numai când erau pe umerii femeilor.

De altfel există un alt animal, vestit mai ales pentru substanţa odorantă ce-o ascunde într'o pungulită sub pântece. E mosc-ul cu al lui minunat „parfum de mosc". Iată deci, cum pornim din atracţie în atracţie, fără să fi făcut încă măcar un pas în câmpie. Câmpia şi pământul, visul oricărui orăşean intoxicat de aerul viciat al Capitalei. România cu diversele ei culturi, cu pădurile ei, cu colinele şi plaiurile ei aurite, oferă vânătorului cea mai straşnică varietate de terenuri de vânătoare ce se pot concepe. Dar nu vreau să mă emoţionez şi nici să fac sentimentalism peisagistic acum. Mă interesează societatea, care e în întârziere la întâlnire. Uite pe Mioara, soţia inginerului X, care inoeşte o jachetă originală din „velour coteléˮ cam vagă în formă şi de culoarea franzelor moarte. E extrem de „seyante" peste fusta maron. Stă cu d-ra Stancu de vorbă, intrepida sportivă, care-i într'adevăr sport din cap până în picioare, începând cu pălăriuţa tiroleză cu pana verde şi terminând cu costumul cu fustă pantalon din „Homespun" verde pestriţ. Alături eleganta şi delicata Miss Gilgy, poartă o mică capă mobilă peste un costum din „tweed" quadrilat, foarte practic pentru primele vânturi. Cordon şi nasturi din piele îl complectează. Acum! Inainte şi bonne chance"!

ŢUŢU RALIA

N. R. — Vânătorului nu trebue să-i spui „noroc"... Altfel rişti o ripostă tare.

D-ra Marietta Rareş şi d-nii Ion Iancovescu şi Timică în sketch-ul ce obţine un strălucit succes în fiecare seară la „Măscărici"

Un cabaret de artă în Capitală

— Ai fost la „Măscărici"?

— Cum, nu aţi fost încă la Cabaretul de Artă din Parcul Carol?

Sunt fără îndoială, întrebările care se vor face repede auzite pretutindeni, în urma inaugurării de Vineri seara şi mai ales, — pentru motive pe cari nu vom ezita să le spunem verde, mai la vale — în urma repetiţiei generale din ajun.

De data aceasta oficialitatea a păşit cu dreptul oferind unui grup de artişti şi oameni de gust, aparţinând aproape exclusiv „tinerei generaţii", prilejul şi putinţa de a face ceva într'adevăr frumos.

Şi pentru ceeace este şi trebuie să fie, realizarea din Parcul Carol reprezintă o făgăduială remarcabil ţinută şi o însărcinare meritoriu îndeplinită.

Totul este datorit unor mâni şi unor ochi experţi şi înzestraţi.

Incepând cu cadrul.

Dintr'o încăpere de o urâţenie fără egal, dintr'o sală de cârciumă (sau şi mai rău: dintr'o sală de nunţi şi banchete de mahala) d. Mac Constantinescu a făcut, cu câteva panouri o bonbonieră vătuită de culori calde, îmbinate între desfăşurări de linii pure de o ideală simplitate. Luptând cu dimensiunile extrem de ingrate ale încăperii, a distribuit cât se poate mai judicios spaţiile, croind o estradă de un desen neaşteptat şi nebănuit de vioi, cu o elegantă linie curbă ce parcă şerpuieşte de sub masa celor două piane ingenios suprapuse. Felul în care este aşezată orchestra dă o inpresie de „ramassé" fără a sublinia necesitatea îngrămădirii. O singură rezervă: socotim că toba şi pupitrele inestetice ar fi putut să dispară, ridicând puţin draperia ce ascunde coada celui de al doilea pian.

Luminile sunt egal de bine distribuite. Ne-a surprins însă faptul că d. Sandu Eliad (a cărui montare într'adevăr magistrală a „Rataţilor" lui Lenormand, pe scena Teatrului Caragiale, este încă vie în amintirea tuturor) nu şi-a dat seama, când a venit rândul a ceeace se numeşte: „le tour de chant", că oricât de adecvată ar fi muzicii lumina de un albastru lunar, este penibil să vezi cântând o femee pe care această lumină o face cadaverică, cu buze albe de cretă şi obraji vineţi. Lumina roşie nu a fost mai fericită. Credem că numai lumina galbenă, de acelaş galben portocaliu, cald, ca al zidurilor, ar fi cea mai potrivită. O simplă încercare ar putea strica? In acest cadru realizat cu preocupări exclusiv estetice, se desfăşoară un program alcătuit nu numai din numere excelente prin ele înseşi (cu una sau două excepţii, e adevărat neînsemnate) dar foarte judicios alternate, în hotărârea şi conducerea cărora s'a recunoscut numai decât gustul sigur al unei persoane al cărei nume regretăm mult că nu avem îngăduirea să-l divulgăm, precum şi arta d-lor Gabriel Negri şi Haig Acterian.

Programul acesta este prezentat — în felul acela care este unic — de Ion Iancovescu despre care tot ce se poate spune e că a fost... Iancovescu, din cap până în picioare, sau, mai bine zis: din creer până în vorbe şi în privire şi este destul.

Urmează un vals dansat de un trio dela Opera Română: două balerine şi un june prim.

Pentru motive ce e preferabil să nu mai fie spuse — căci ar fi spuse în deşert — d. Gabriel Negri trebue felicitat că a reînoit miracolul lui Moise, scoţând izvor proaspăt din stei de piatră veche.

Fără discuţie, d-ra Crainic nu e lipsită nici de talent nici de un anumit gen de tehnică. Colega ei, al cărei nume îmi scapă precum şi partenerul lor, au multă supleţe şi multă graţie, destul de naturală. Dar toţi poartă pecetea baletului Operei Române unde noţiunea de ritm şi cea de armonie a mişcărilor într'un ansamblu sunt complect necunoscute.

Totuşi ,repetăm, d. Gabriel Negri a parvenit să realizeze cu aceste trei tinere elemente, un divertisment fermecător, care peste câteva seri, credem că va fi într'adevăr ireproşabil, punându-se, oarecum dela sine, la punct. Au urmat două vechi cântece franţuzeşti cântate de d-ra Sylvete Spirescu, acompaniată la pian de mama d-niei sale, o bună pianistă, care însă ar fi o şi mai bună mamă dacă s'ar mărgini să fie o simplă acompaniatoare.

Mărturisim că am primit apariţia cu oarecare teamă. Căci mai auzisem odată pe d-ra Spirescu cântând, la un bal la Maison des Français într'un mediu şi o atmosferă cu totul neprielnice, de care probabil că s'a resimţit. Ne-a făcut o deosebită plăcere prilejul dat Vineri seara. de a ne revizui radical părerea, de oarece d-ra Spirescu a fost într'adevăr remarcabilă, interpretând cu voce caldă, cu inflexiuni şi accentuări discrete şi juste, parfumatele complainte franţuzeşti.

Dar de ce s'a mărginit numai la două? Publicul aştepta şi o a treia.

A urmat un sketch jucat delicios de Iancovescu, Timică şi Marietta Rareş. O localizare după Sacha Guitry cu ascuţite şi, în mare măsură, meritate pointe svârlite ici şi colo în lumea teatrală, obţinând, datorită interpreţilor, un succes imens. După ce s'au calmat aplauzele, Iancovescu apare iarăşi, anunţând numărul următor: „Visul de mătase", o improvizaţie a d-lui Gabriel Negri care a prilejuit publicului o adevărată revelaţie: d-ra Alexandrina von Sylbernagel pe muzică de Elly Roman, acompaniată cu vocea de d. Cichideanu dela Opera Română (care într'un colţ al estradei cânta visător dar atât de visător încât părea că o să adoarmă stricând ritmul dansului devenit prea lent) a purtat pe sub privirile tuturora viziuni într'adevăr de vis.

Apariţia d-rei Sylbernagel a schimbat dintr'odată tonalitatea atmosferei din sală. Trupul acela adolescent înfăşurat în valuri albe de mătase, atât de stăpân pe mişcările de o eleganţă incomparabilă, buclele blonde încadrând un chip aproape de copil, de o puritate impresionantă, evocau frăgezimi de primăveri ce au prins dintr'odată să reînvie în întunericul sălii greu de fumul a prea multor ţigări.

Desigur, d-ra Sylbernagel mai are de şlefuit multe lucruri. Dar va fi o dansatoare mare, lucrul este neîndoelnic.

O răceală neaşteptată dar destul de serioasă reţinând în pat pe d-ra Yvonne Demetriad care în ajun dansase o cariocă egal de îndrăcită şi languroasă a descomplectat programul care s'a terminat cu o oarecare canţonetă italiană cântată de acelaş domn Cichideanu care are voce destul de agreabilă şi chiar puternică.

Şi acum să revenim la pricinile pentru cari, la început, spuneam că, mai ales în urma repetiţei generale, se va lăţi svonul despre „Măscărici".

E vorba de diferenţa de public.

Puţinul, foarte puţinul public care a asistat la repetiţie, era compus din literaţi şi artişti cari, deşi firesc mai pretenţioşi, veniseră acolo să admire — sau să înjure — dar neprecupeţit şi din toată inima. Publicul dela inaugurare venise doar să se distreze.

Treaba lui.

Desigur.

Numai că este destul de trist că acest public nu a înţeles că un cabaret de Artă nu este tot una cu un varieteu. Şi dacă la Eldorado este relativ permis să stai cu spatele la program, să discuţi cu chelnerii şi când se face lumină să uiţi că se cade să arăţi că ai fost atent — chiar dacă ai fluera — se poate întâmpla ca în altă parte să nu fie la fel.

Justiţie, jurişti, justiţiabili..

In lumea atât de colorată a Palatului de Justiţie, de strălucite figuri de magistraţi şi scânteetoare spirite, ce au slujit şi slujesc încă ideea de dreptate, nu se poate să nu fie reţinută făptura bizară — de o specială construcţie psihologică —a pensionarului aprod, Dumitru.

Dumitru e, un caz. El a îmbătrânit în uşa secţiei I a Curţii de Apel Bucureşti. El a cunoscut şi a ascultat pledoariile marilor figuri: Take Ionescu, Djuvara, Danielopol, Delavrancea, Cornea, Eugen Stătescu...

El asculta întotdeauna cu religiozitate, teoriile juridice expuse în fraze elegante de marii maeştri, lua parte cu ochii şi întreaga fiinţă la marile bătălii de bară, dar cât înţelegea, o ştia numai el. O luptă se consuma negreşit în sufletul lui Dumitru, când mintea lui limpede dar necultivată, sorbea ca un pământ uscat, toată ploaia unei şedinţe întregi de susţineri, întreruperi şi replici. Pe sală, se adresa familiar câte unui avocat din proces:

— Să vedem!

Prin atenţia pe care o dădea dezbaterilor, combinată cu micul lui rol oficial de-a păzi uşa, el se considera oarecum, ca făcând parte din complectul Curţii de Apel. De aici venea şi gravitatea în glas şi privire, cu care comunica avocaţilor din proces, hotărârea pronunţată:

— Respins apelul ca inadmisibil.

Alte ori, trăgând cu urechea la discuţiile dintre avocaţii unei părţi din proces, întreba spre marea lor surprindere pe adversari:

— ...Şi dacă dovedesc posesia întreruptă?

— Ai auzu ceva?

— Nimic, dar mă gândesc... Atunci?

El vorbeşte şi azi, când îşi plimbă bătrâneţea — aproape zilnic — pe sălile Tribunalului aceiaşi limbă împestriţată de expresii juridice.

— Vă salut cu respect. O ţigară... se poate?

— N'am, Dumitre.

— Amânaţi pronunţarea ? Atunci?, depuneţi concluzii scrise... Şi cu două degete, face semnul unor concluzii 'n formă de bacşiş. E cunoscut răspunsul lui din vremea când încă era în serviciul Curţii.

Preşedintele intră în birou, îl chiamă şi îi face aspre observaţii pentrucă n'a şters praful, ameninţându-l că dacă se repetă neglijenţa, îl va da afară.

Dumitru a răspuns cu capul în jos:

— Altă mişcare în magistratură.

Şi tot astfel e cunoscut succesul lui, în vremea urărilor de an nou, după vacanţa de Crăciun.

Tecuse luna Ianuarie şi mult mai târziu, îl întâlneşte pe d. Istrate Micescu:

— Să trăiţi, la mulţi ani, domnule Micescu...

— Cam târziu cu urările. Bacşişul s'a prescris.

— Prescris? Când e bună credinţă şi just titlu ?

Bineînţeles că a primit imediat, mai mult decât se aştepta.

Astăzi, deşi încă plin de vigoare, Dumitru trece pe aceleaşi săli pe care le-a iubit, mai abătut, mai puţin atent la cei ce trec pe lângă el.

In sălile de şedinţe, unde asculta altă dată ore întregi, nu mai intră. Anii grei de pensie şi îndepărtarea zilelor de glorie când se credea cu mândrie un om al Curţii de Apel, au scăzut în el şi veselia şi farmecul lui personal. Aşa s'ar crede, dacă ar fi să ne gândim numai la el. Se poate însă întâmpla, ca şi lumea de azi, cu graba, cu rostogolirea valorilor, cu scăderile epocilor de mari transformări sociale, să-l fi înstrăinat pe bietul Dumitru, până la punctul unde fiecare om, nemai înţelegând nimic, se întoarce învins la amintirile lui dragi. El aparţine trecutului.

G. COSTACHESCU

Femeia camaradă

Este puţin cam curios ca, într'o cronică destinată sexului frumos, un bărbat să-şi spuie cuvântul şi încă la inaugurarea acestei rubrici. Dar problema pe care o pune d-ra Lucreţia Dăscălescu trebuie adâncită şi din punct de vedere masculin şi numai cunoscând motivele — expuse de un bărbat — slăbirii magnetului feminin asupra bărbaţilor ,se va putea ajunge la soluţie.

Prin emanciparea ei, femeia a pierdut unul din cele mai atractive daruri, a pierdut însuşi magnetul de care vorbeam mai sus, a pierdut acel ceva ce se numeşte „eternul feminin"... Bărbaţii din toate timpurile şi din toate păturile sociale, fie savanţi ca Piccard, fie lucrători în fabrici, fie cavaleri din evul mediu, fie sportsmani moderni, aveau totdeauna un refugiu în feminitate. După munca de peste zi, după grijile afacerilor sau oboseala cerebrală a cercetărilor ştiinţifice, mângâierea femeii de acasă era un balsam şi un stimulent pentru munca de a doua zi. Faptul de a şti pe cineva care are nevoie de ocrotirea lui, de produsul muncii sale, de a se şti recompensat cu un zâmbet iubitor şi recunoscător, dădea bărbaţilor, nu numai puteri de muncă, dar şi siguranţa că ceeace fac nu este degeaba, că viaţa nu este mecanică, fără nici un sentimentalism. Şi atunci nu-şi sacrificau timpul exclusiv lucrului exterior, ci-l ştiau împărţi astfel, încât femeia să nu simtă lipsa lui. Iar când într'adevăr afacerile, ştiinţa sau altă îndeletnicire, îl ocupau până într'atât încât să lipsească mult de acasă, să-şi neglijeze soţia sau iubita, chipul ei predomina preocupările lui, privirea lui rătăcea dela rezolvarea unei probleme de afaceri sau ştiinţifice la chipul iubit al soţiei care trona pe biroul său sau aevea înaintea ochilor lui Iar când oboseala îl făcea să stea câteva minute, le consacra cu totul iubitei rămasă acasă. Acestea toate, bineînţeles, femeia n'are de unde le şti şi de multe ori, pe nedrept, bărbatul este acuzat de neglijarea căminului conjugal în favoarea afacerilor, când în fond atunci el este mai mult acasă... cu gândul!...

Astea toate erau când femeia n'a ajuns să ne fie camaradă. Prin ridicarea ei la nivelul social şi economic al bărbatului — n'aşi vrea să fiu rău înţeles: nu sunt deloc contra acestei emancipări, ci o sprijin din toate puterile mele, dar trebuie să recunoaştem stările de fapt — femeia şi-a pierdut feminitatea. Ajunsă femee de afaceri, femee sportivă, femeea independentă, şi-a căpătat un aer tip băeţesc, care ţine pe bărbaţi departe Pierzând femeia în schimbul camaradei cu care nu se poate face dragoste, decât tot după tipic, este logic ca de data aceasta bărbatul să se consacre cu totul lucrurilor mai abstracte, dar mai pasionate decât femeia-camaradă.

Din alt punct de vedere, în ziua de azi femeia este privită de bărbat ca o duşmancă, o atentatoare la însăşi existenţa sa, căci femeia-camaradă este o aprigă şi aproape neînvinsă concurentă în domeniul economic. Este preferată în birouri, în afaceri, în sfârşit în toate domeniile. Cochetăria ei, toate artificiile de care se serveşte pentru a ne atrage atenţia — după expresia domnişoarei Dăscălescu — nu sunt privite de noi decât ca arme contra noastră în lupta pentru existenţă. Iată cum femeia-camaradă, departe de a ne atrage din punct de vedere feminin sau sentimental, ne respinge din punct de vedere economic şi chiar social.

Aţi vorbit vreodată cu o domnişoară „modernă" (nu este necesar să fie numaidecât „camaradă") despre dragoste, cămin conjugal şi alte asemenea „bazaconii"? Incercaţi şi veţi vedea rezultatul. Fata modernă râde de iubire, fuge de căsătorie (dacă viaţa îi permite), consideră pe bărbat ca un element necesar pentru o cauză fiziologică şi ca un duşman al libertăţii ei. Cum doriţi să atragă pe bărbat, această fiinţă eminamente nesentimentală? Viaţa din ziua de azi, ajunsă aproape mecanică, lipsită de romantismul iubirii adevărate, lipsită de „eternul feminin" produce bărbatului nostalgia după femee, dar după femeia antebelică, nu camarada de azi.

Găsiţi, vă rog, soluţii la cele de mai sus şi apoi vom vedea...

ROLLY

Lângă brazi

Un gând pe munte-mi zăbovesc,
Gonit acolo ca o ciută,
De gânduri care poticnesc,
Impiedecate în cucută.

La fel cu cerul, l-am vopsi
Intr'o culoare de sineală,
Din soarele spre asfinţit
Să smulgă fire de beteală.

Dar în crepusculul de azi,
Il las cutremurat de teamă .
Să-l prindă noaptea lângă braz
Că nici un bucium nu mă
chiamă.

D. N. TEODORESCU

Din volumul „Corăbii de hârtie" care va apărea în curând.

Viaţa lui depinde de *un* fir delicat . . .

LUX

woollens, silks and all lovely fabrics

Firul s'a rupt, un ochi a scăpat şi ciorapul s'a dus! Şi-a perdut elasticitatea fiindcă a fost spălat cu un săpun ordinar. LUX i-ar fi prelungit viaţa, fiindcă LUX păstrează toată elasticitatea ţesăturilor delicate

Numai LUX

pentru lingeria fină

Pagina Cronicilor

Cinematograful

"Uraganul"

Noul film al Marlenei Dietrich merită în adevăr să fie văzut, pentru absoluta lui ineptie. Avem impresia că parcă s'ar fi făcut, înadins, toate eforturile ca să se fabrice un film ideal de prost. De altfel, comercialmente asta nu are importanţă. Marlene Dietrich este o firmă bună, oricum s'ar întrebuinţa. Până să prindă publicul de veste că bucata e proastă, sala apucă deja să se umple. Şi asta e esenţialul. Şi la urma urmelor, în bună logică, putem să ne întrebăm la ce ar mai servi un renume mondial ca acel al Marlenei, dacă nu la putinţa de a face să treacă filme oricât de proaste. Fireşte, dacă proceedul se repetă, renumele mondial al actriţei sfârşeşte la rândul lui prin a se strica. Dar primejdia nu e probabilă. Marlene Dietrich este în multe privinţi o mare artistă, şi poate oricând, printr'un rol potrivit cu ea, să-şi reînvie deodată popularitatea periclitată.

„Uraganul" este povestea primilor ani de domnie ai Caterinei a II-a. Bucureştenii ştiu că mai există un film despre exact acelaş lucru, unde joacă Elisabeth Bergner şi care e făcut de Casa British Gaumont.

Nu ştiu care este raportul în timp între acest film şi „Uraganul" casei Paramount.

Cred că acesta din urmă este posterior şi făcut, poate, în scop de a concura pe celălalt. Dacă aşa este, atunci putem afirma că tocmai... nu e aşa de loc, că, adică, nici o concurenţă nu poate fi. „Ecaterina II-a" a lui British Gaumont este o frumuseţe. Un film făcut numai din nuanţe, din amănunte subtile şi spirituale, şi realizat printr'un joc actoricesc impecabil. Pe când cellalt... Dar iată, mă explic

Fals

Există oameni care-s foarte sensibili la anacronisme, oameni cărora o inexactitate de fapt într'o operă cu subiect istoric le strică toată plăcerea estetică. Nu sunt propriu zis dintre aceia. Nu mă deranjează anacronismul, atunci când el are o valoare de frumuseţe.

In schimb anacronismul poate deveni supărător atunci când e urât prin el însuşi, sau când e direct caraghios. Şi cam acesta e adeseori cazul în filmul nostru.

Inchipuiţi-vă, bunăoară, că în plin secol al 18-lea, la fastuoasa curte imperială rusă, în timpul unui majestuos ospăţ, orchestra împărătească intonează o doină...., o pură doină românească. Oricât de mândri am fi de asta ca Români, nu ne putem totuşi împiedica să murim de râs. Dar nu numai atât. La un moment dat, un lăutar vine şi se instalează la dreapta Impărătesei Elisabeth, şi începe a-i cânta, more baragladinensi, la sfârcul urechii, cam ca la Suzana. Este direct de necrezut.

Altceva. Aflăm din acelaş film că tradiţia Kremlinului cere ca Impărăteasa să fie din când în când purtată chiar de domnii ofiţeri. Majestatea Sa Imperială ne este reprezentată dusă în cârcă de vaşti căpitani cărora [illegible] plasează gambele după gât.

Curioasă epocă, veacul al 18-lea. unde prinţesele de sânge trebuiau să pupe mâna musafirilor masculini. Intr'adevăr, viitoarea Caterină a II-a ia cu docilitate în primire mâna pe care i-o întinde un tânăr simplu conte rus şi i-o sărută cu zel şi activitate. Nici asta n'o ştiusem până acuma din Istorie.

Dar revelaţia cea mare este aceea referitoare la plastica rusească. Filmul nostru se petrece în nişte săli de palat decorate cu monştri reamintind „gargouilles"-ele gotice, ştiţi, acele sculpturi genial de hâde şi scrâşnite care împodobesc flancurile catedralelor de stil francez. De astă dată monştrii nu-s pe ziduri, ci înăuntru, la domiciliu. Banchetele şi jocurile se petrec de jur împrejurul acestor coloşi caricaturali de piatră, care servesc oarecum de mobilă şi se împletesc cu oamenii vii, astfel încât trebue să-ţi chinueşti ochii ca să distingi bine pe unii de alţii. In afară de urîciunea în sine a acestor sculpturi care n'au niciun sens şi nici-o justificare artistică, mai este şi absurditatea anacronismului. Căci prea e de tot evident şi de toţi cunoscut că aşa ceva nu există, că nici în arhitectura rusească, nici în iconografia ortodoxă nu s'a pomenit vreodată aşa ceva.

Cum spuneam la început, e cazul să ne întrebăm dacă autorul filmului, care nu e mai puţin decât marele Sternberg, autorul Ingerului Albastru — n'a vrut, înadins, să-şi bată joc de noi.

Marlene Dietrich

Marea actriţă în acest rol, este o pură infamie. Joacă fals, şi joacă prost. Dealtminteri cum ar fi putut ea vreodată face o Impărăteasă? Fizicul ei este destinat rolurilor de femee rănită, de preferinţă servitoare, sau prostituată, la rigoare chiar burgheză. Dar asta este un maximum. Marlene Dietrich are o enormă personalitate fizică. Trăsăturile ei sunt tipic acele ale unei servitoare; o servitoare simţitoare şi cu aspiraţii înalte, o servitoare care năzueşte la lucruri nobile şi care poate avea mult mai multă aristocraţie sufletească decât o cocoană de naştere, dar, totuşi, şi orice-ar fi: — o servitoare. Privirea ei de jos în sus, nasul ei în trompetă, labele mânilor groase, de ex-femee care a spălat scânduri, pieptul ei puţin căzut şi puţin cam mare, umerii ei uşor obosiţi — toate acestea fac împreună un accent general de vulgaritate pe care însă îl salvează şi-l reabilitează spiritualitatea care se degajă din figura ei.

Făptura fizică a Marlenei Dietrich este pe bază de spiritualitate, nu de distincţiune, căci nu e distinsă, ci chiar un fel de vulgară. Spiritualitate şi distincţiune sunt două lucruri deosebite. Marlene are pe faţa ei o mare nobleţe, dar o nobleţă făcută cu suferinţă şi aşteptări şi decepţii şi năzuinţe, şi vis — nu o nobleţe făcută din obiceiul de a porunci sau din bună educaţie congenitală. Pentru toate aceste motive, este ea admirabilă în rolurile de cocotă rănită.

Imi aduc aminte de un splendid roman englezesc intitulat „Water gypsies" (în franţuzeşte: „Roses, Coeurs, Châteaux") care este povestea neînchipuit de interesantă a unei servitoare plină de nobleţă sufletească şi de râvnă de a se ridica peste clasa ei, de a se ridica fără acea ferocitate a arivismului social, ci doar dorind şi mai ales iubind. Iată un bun film de făcut pentru Marlene Dietrich, un film în care ar putea din nou să ne emoţioneze; ceeace este, cred, indispensabil în acest moment, căci e foarte posibil ca o mulţime de spectatori indignaţi de felul cum ea joacă rolul Ecaterinei a II-a să înceapă a crede că talentul ei s'a sfârşit.

D. I. SUCHIANU

A APĂRUT
Istoria Literaturii Româneşti
Contemporane
de N. IORGA
Editura „Adeverul"
2 Volume Lei 280
Vol. I 1867 — 1890 Crearea formei
Vol. II 1890-1934 In căutarea fondului

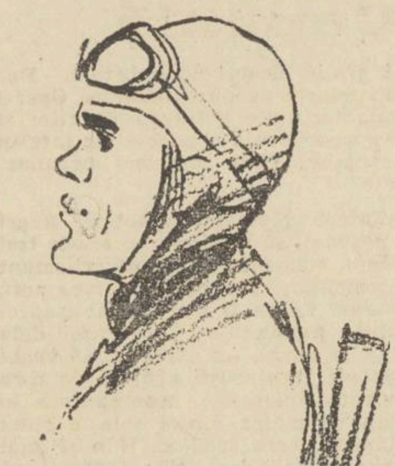

Carnet burlesc

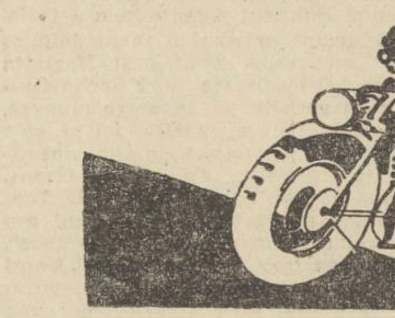
Jocul vitezei şi al morţii

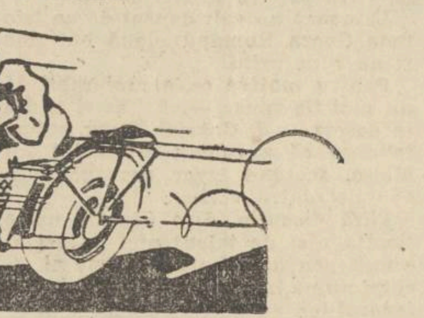
Sute de persoane au venit să asiste la jocul periculos al motocicliştilor Lazăr Georgescu şi Octav Frone.

Un zid alb, dublat de un grilaj, constitue tot materialul acestor corridas mecanice. Pe pistă, oameni în flanele închise urmăresc preparativele, trasează pe stratul gros de praf de cărbune devenit cleios din cauza

ploii, linia albă de var. Un sunet de clopot. In mod teatral, ca nişte giadiatori, concurenţii, înconjuraţi de meanici, care le împing motocicletele, mici animale periculoase şi nichelate, îşi fac apariţia în mijlocul ovaţiunii mulţimii. Sunt frumoşi de privit, cu casca lor de piele, îngreuiaţi de jambierele negre, de corsetul lor în culori vii, care poartă un număr pictat pe dos, asemeni unor scafandri gata să se afunde în profunzimile vitezei. Călare pe un mic rezervoriu, care conţine exact atâta benzină pentru toate cele 30 de tururi, cu picioarele pe pământ, a-

ceşti monştri înspăimântători, primesc omagiul unei mici scufiţe roşii, a unei fetiţe care le oferă un buchet de trandafiri, palizi ca de porţelan.

Aliniaţi, ei încep acum turul de pistă, într'o alură uşoară, îşi scoboară ochelarii, apoi accelerează. Deodată, la al doilea viraj, două dangăte de clopot. Iată-i că demarează amândoi; momentul e surprinzător, e un sgomot infernal. Sub tălpile lor, ţâşnesc flăcări, din ţevile de eşapament, roatele din faţă se ridică, maşinile se cabrează, motoarele vibrează să se spargă. Concurenţii au depăşit împreună linia de plecare, iar câţiva metri mai încolo un pocnet de revolver vesteşte că a început concursul.

Eşapamentul motoarelor sfâşie aerul, îţi răsuceşte nervii, îţi usucă saliva în fundul gâtului, îţi înmoaie plămânii. Dela viraj, una din motociclete a derapat uşor şi a asvârlit, în spatele ei, un mare nor de praf negru, ce orbeşte pe urmăritor.

Picioarele ating pământul, îndoite până la genunchi, redresează maşina aproape culcată de viteză, care se apropie atunci de linia dreaptă, după care începe să gonească nebuneşte.

Cursa se continuă ca într'un coşmar, în scrâşnetul motoarelor, în nori de praf, cu momente înspăimântătoare, când unul dintre concurenţi se apleacă mai tare într'o parte, ca să ia virajul, gata-gata să se dea peste cap, cu mânile bine prinse de ghidon; amândoi aleargă unul lângă-altul, aci eliberându-se unul, nu se ştie cum, ca să pornească şi mai tare în viteză.

Motocicletele se învârtesc nebuneşte, se învârtesc mereu, mereu... Dar până când?...Până când, la un viraj periculos, unul din cei doi alergători cade, într'o totală imobilitate, pe când motocicleta se rostogoleşte, scormonind pământul ca un plug, iar motociclistul e negru, rigid, cu o figură palidă, sub cerul cenuşiu, asemeni cavalerilor ce zac în armura lor de bazalt, în fundul cine ştie cărui castel din Westminster.

Dar asta nu durează decât o clipă, cât doar să te poţi speria bine la ideia că te afli în faţa morţii, căci când ai deschis din nou ochii, motociclistul şi-a revenit şi cei doi concurenţi gonesc din nou la viraje, înfipţi bine pe şeile lor, lăsând asistenţa epuizată, beată, cu picioarele tremurânde. Goana spre record se continuă; ce muzică monotonă, armonioasă şi îmbătătoare îl face sgomotul continuu al roţilor pe pământ! Dar şi ce efort dur, neprevăzut şi variat!

Trena se măreşte, creşte mereu, mereu... 90 km. pe oră... 100 km... 110... unde vor să ajungă? La un viraj, unul lângă altul, maşinile ajung să se atingă; aplecaţi pe ghidon, ei gonesc: lumea s'a sculat toată în picioare şi îi urmăreşte cu privirea, dealungul pistei, până ce revin... Tur după tur... viraj după viraj... Goană... viteză... record...

Câţiva inşi s'au repezit, într'un viraj, în întâmpinarea lor, alergând câţiva paşi alături de ei, pe marginea pistei, încurajându-i cu vorba şi scoţându-şi batistele, ca la gară, pentru a face adio, apoi extaziându-se imediat.

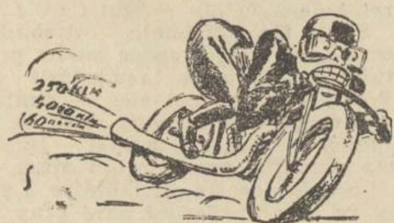
— Ai văzut ce băeţi de treabă, au încetinit viteza când au trecut pe lângă noi, ca să avem timp să le vorbim.

— Mie, Octav mi-a dat şi mâna.

— Eu am vorbit cu Georgescu, dar n'am auzit, din cauza motorului.

In timp ce concurenţii aleargă, ocupaţi de un unic gând: de a bate recordul, din tribună, unde-i masată mulţimea, se ridică vuiete continue, care acoperă, asemeni vijeliei mitralierelor, vâjâiturile sacadate ale motoarelor.

La sosire, când steagul s'a coborât, semn alb pe negrul pistei de cărbune, fiecare aleargă să-i îmbrăţişeze, să-i strângă la piept, să le bea lacrimile, sudoarea. Admiraţia aceasta frenetică atinge isteria.

Iată acum înoindu-se şi câteva scene de fanatism din filmul Allelujah. Tatăl unuia dintre motociclişti, construit ca un Hercule, îşi vrea fiul numai pentru el singur şi îl apără de apropierea celorlalţi cu atâta furie, încât fotografii, înspăimântaţi ezită o clipă, neştiind ce să facă.

In mijlocul acestei îngrămădeli, Lăzărescu deodată e ridicat pe braţe deasupra barierelor serviciului de ordine, de câţiva entuziaşti, pe când o domnişoară îi întinde zorită un buchet de flori, plânse de ploaie, iar el depune o pată neagră de cărbune pe obrajii ei de ceară...

Când ne înapoiem spre oraş, la întretăierea a două străzi, Octav Frone, la „stopul" unui agent de circulaţie îşi aranjează motocicleta, dintr'o smucitură de volan foarte îndrăzneaţă, în spaţiul strâmt a două maşini, cari aliniau nişte strălucitoare caroserii nichelate. Unul din şoferi, îi strigă, indignat, în spate.

— Când nu ştii să conduci, nu te sui pe motocicletă!... Se vede cât de colo că ai permisul de eri!...

Şi cum lua universul drept martor, el adăugă:

— E nemaipomenit cum se poate permite aşa ceva! Cine dracu ţi-o mai fi vârât în cap că ştii să conduci.

Octav Frone mă zări şi-mi zâmbi.

— Gloria! spuse el. Aşa-i când te apuci să baţi recorduri de viteză: şoferii îţi spun că nu ştii să conduci!..

PAUL B. MARIAN

Gastronomice

Un stomah delicat

Fănel era un conviv ideal, dar cel mai mofturos client al Capitalei. Era teroarea chelnerilor şi spaima patronilor.

Minuţios până la pedanterie, rar să găsească un fel de mâncare, căruia să nu-i aducă cele mai severe critici. Ce-i drept însă, că la el acasă, bucătăria era fără cusur

Un elogiu adus de el unei mâncări, făcea epocă. Sentimental şi entuziast se aprindea cu aceiaşi uşurinţă şi în laudă şi în invectivă. Asta îi stabilise reputaţia de fin cunoscător.

Amintirile mâncărilor consumate, îi produceau emoţiile pe care alţii le încearcă amintindu-şi trecutele iubiri.

— Raţa de astăzi nu-i la punct, mustra el ades patronul, care îl servea personal. Mai ţii minte pe cea dela Sfântul Dumitru? Aia da. Aia raţă!

Sau:

— Uite aşa se fierb racii, cum i-ai făcut astăzi, cu legume, sare, vin, puţin oţet şi suprapiperaţi. Nu ca dăunăzi când gogomanul de Toma a umplut oala cu apă chioară, de parcă ar fi pus la fiert morcovi pentru artritici.

Ceeace părea paradoxal însă în gusturile lui Fănel, era faptul, pentru mulţi inexplicabil, că suportând, fără inconvenient toate sărăturile, pipărăturile şi sosurile englezeşti, nu suferea deloc grăsimea şi untdelemnul.

— Am un stomac delicat, se văita el, decupând un sitar al cărui miros incomoda mesele vecine.

Nu suport decât untul şi încă nici acela topit, ci numai proaspăt şi de bună calitate.

De aceea, de câte ori ni se întâmpla, acelora care mâncam la el să comandăm la friptură cartofi pai, sau soufflées, chelnerul care îi cunoştea obiceiurile nu mai aştepta să-i comande şi-i şi spunea:

— Pentru dumneavoastră sautées au beurre.

Intr'o seară, ieşind împreună dela club, cineva îşi exprimă dorinţa de a mânca un pui bine fript.

Pe când se pusese în discuţie alegerea restaurantului, Fănel surâdea ironic:

— Nu ştiţi să mâncaţi, ne spuse el. Pui bine fript nu trebue să cauţi la restaurant, ci numai la o cârciumioară, unde o femeie gospodină ştie să-l învârtă, atingându-l când cu saramură, când cu unt topit atunci. Numai aşa prinde el coaja aceia casantă, care e tot farmecul lui.

Punându-ne să jurăm că nu vom divulga adresa cârciumii, am pornit la drum. Fănel era de părere că imediat ce o cârciumă capătă vogă mondenă se strică. Ajunşi la o răspântie unde se încrucişează tramvaele, am intrat printr'un culuar întunecos ca o puşcărie şi murdar ca o instituţie publică, într'o cămăruţă joasă în care fila o lampă cu fitil, atârnată în faţa portretului lui Tudor Vladimirescu.

O femeie cu mânecile sumese pe braţe spătoase, subţire 'n mijloc, dar vânjoasă şi aducând la căutătură cu d. Sever Bocu, se ivi în uşă surâzătoare şi punându-şi mânele 'n şolduri:

— Câţi pui să frig?

— Câţi Români!

— Atuncia doi! (Conu Iorgu, care era cu noi e Grec).

Sugestie? Foame? Nu ştiu! Dar aşa pui n'am mai mâncat. Rumeni-aurii şi cu o cojiţă subţire care se sfărâmă în gură, nici nu ştiu când i-am dat gata. Udaţi cu vinul pe care Fănel îl avea în depozit în pivniţa cârciumăresei era un deliciu, o încântare, o nebunie.

— Eu aşi mai dovedi unul, zic.

— Şi eu, făcu conu Iorgu.

Incântat, Fănel comandă:

— Să mai pue trei!

Impins de curiozitate, mă iau tiptil după cârciumăreasă şi pândesc ca un tâlhar pe geamul din curte să-i fur secretul. Visez? Am înebunit? Nici jăratec, nici frigare! Femeia ia puii curăţaţi, îi duce la maşină şi-i svârle rând pe rând într'o oală în care clocotea, ce? Ei bine, da, grăsime de porc!

De unde ştiu? Am intrat în bucătărie şi m'am convins.

— Vasăzică în untură pregăteşti dumneata puii lui conu Fănel? — am răcnit încruntându-mă.

— Să nu mă spui, domnişorule, că mă nenoroceşti!

— Şi de ce faci dumneata una ca asta, adaug, pe-un ton mai creştinesc?

— Să vezi domnişorule, îngăimă ca zăpăcită, conu Fănel e foarte gingaş şi nu sufere puiul decât cu coaja tare. Dumnealui zice să-l ung cu pana muiată 'n unt, dar eu ştiu dela mama că mai bună coajă decât aşa nu poate fi.

— Cum adică, insist interesat.

— Uite-aşa: pun oala cu untură la foc şi când dă în clocot, arunc puii. Se umflă ca gogoaşele.

— Vasăzică saramura şi untul tot gogoşi, zic râzând.

Femeia îşi venise în fire:

— Da' ce să fie?

Puii erau gata. Mă uitam înveselit la untul pe care şireata îl prezentase lui Fănel ca să-l aprobe, (ritual dela care nu se abătea), rămas intact.

— Şi de când e conu Fănel clientul dumitale?

— De douăzeci de ani, că doar sunt de pe moşia dumnealui.

— Aşa? Acum înţeleg. Nu cumva?

— Eeeei!

Ne aşezăm la masă şi mâncăm cu poftă.

— Are dreptate Fănel, zic, imediat se cunoaşte untul bun.

Fănel jubila:

—Nu v'am spus?

AL. O. TEODOREANU

Mizantropul

Elevii bandiţi

Citind deunăzi în gazete că o nouă bandă de elevi de liceu au atacat cu cuţitele pe un cetăţean într'un oraş oarecare al României Mari, l-am apostrofat pe amicul meu profesorul:

— Mă rog, ce zici tu de asemenea întâmplări? Ce răspunde şcoala, ce răspunzi tu? Fiind că eu îmi închipui că o parte de responsabilitate o aveţi şi voi profesorii!

Amicul făcu o strâmbătură de silă şi zise:

— Ce răspund eu? Uite ce răspund eu: Când mai înainte vreme eu, dascăl, chemam la lecţie toată clasa şi toată clasa nu ştia nimic, eu puneam la toată clasa nota trei. Nimeni nu zicea nimic. Elevii se văitau cel mult că au avut ghinion, că i-am surprins nepregătiţi, dar nici gând să-i mire purtarea mea. Dacă venea câte un părinte la şcoală şi afla nota odraslei sale, el se făcea verde la faţă de ruşine şi, după calitatea sa socială, făgăduia progeniturii sale o pedeapsă exemplară, variind între o bătae soră cu moartea şi o admonestaţie. Autorităţile şcolare nu se amestecau, aprobând tacit energia profesorului. De altfel ţi-aduci tu aminte ca pe vremea noastră să fi îndrăznit cineva să creadă că rezultatul de pe listă, la fine de an, poate fi modificat, şi că dintr'un repetent poţi face un promovat? Ei bine azi s'au schimbat lucrurile! Junele şcolar stă mut la întrebările mele dar cu capul sus, agresiv, cu aerul de a spune că-l agasez.

Şi după ce se dovedeşte, în hazul clasei întregi, că nu ştie nimic şi-i dau trei, crezi că el se întoarce la loc smerit?

Nu, domnule. El strigă la mine tare: Am ştiut, domnule, sau îmi rupe teza notată prost în faţa mea sau îmi trânteşte uşa în nas. Şi de ce face el asta? Fiindcă ştie că toată lumea e de partea lui. Gazetele ţipă că se surmenează şcolarii, părinţii, care ştiu că la noi învăţătura e o piedică pentru carieră, ţipă că le persecut odrasla, direcţia şcoalei strigă că i se descomplectează clasele extrabugetare şi sărăceşte comitetul, iar autoritatea cea mai de sus, ca să satisfacă pe cutare şi pe cutare, aprobă fără greutate repetarea examenelor, cu alţi profesori, mai grijulii de interesele comitetelor. Şcolarii au mirosit condiţiile învăţământului actual şi atunci când un profesor e prea dificultos, îl boicotează neînvăţând nici unul. Dacă profesorul e naiv şi-i lasă pe toţi, părinţii se duc fuga la minister şi protestează că e persecuţie sau exces, că nu e cu putinţă ca o clasă întreagă să fie aşa ignorantă. Reexaminarea este obţinută şi asta înseamnă totdeauna trecerea. Nu rareori mi se întâmplă să întâlnesc în clasa următoare pe boul boilor, pe cel trântit la aproape toate materiile. Individul acea, pasă-mi-te, părinţi înfipţi, dintre aceia care citesc pe d. prof. Gh. Marinescu, care spune că numai proştii sunt sănătoşi la minte, geniile fiind fiinţe degenerate. Şi acum te miri că copii au luat pistolul în mână şi fac pe bandiţii? Crezi că asta vine din cinematograf?

Cinematograf era şi pe vremea noastră şi mai ales cu bandiţi.

Adu-ţi aminte de Fantomas, de Nick Winter! Copiii au aflat dela părinţi şi din gazete că trebue să ai iniţiativă, să cucereşti viaţa, că învăţătura te ţine 'n loc şi te face un umil profesoraş cu un salariu mai mic decât al unui sublocotenent de 21 ani, fost elev al tău, şi cu ameninţarea, din partea cutărui ministru, lucrul s'a întâmplat acum câţiva ani, de a fi destituit fiindcă te-ai prezentat la şcoală la 2 Septembrie, în vreme ce şcolarilor tăi li se îngăduia să vină la 15 Septembrie, ca să nu-şi întrerupă... cura.

ARISTARC

Cărți și Reviste

John Dos Passos

In all countries (In toate țările)

Există și în pictură, în muzică, în artele plastice ca și în literatură un modernism *cu senz* și unul, *fără senz.* Sunt sculptori, care, cioplind pare-se brut și vag o piatră, redau viața și ritmul vremii. Sunt alții, poate că mai numeroși decât cei dintâi, care ne dau pocituri, moderniste ce-i drept, dar lipsite de cel mai elementar senz de a fi: aceea de a justifica redarea realității.

Cei din prima categorie, înseamnă firește că redau nu numai formal senzul artistic, ci sunt chiar pătrunși de el, identificându-se cu viața nouă, cu sisteme noui, cu ideologia nouă. Ceilalți însă, nu fac decât să imite grotesc un sistem, pe care vor să-l practice, fără însă ca să-l înțeleagă și fără ca să fie pătrunși de el.

In prima categorie, ca literat, ca scriitor pătruns de o ideie și în slujba ideii, intră necondiționat și fără nici o rezervă, marele scriitor american, *John dos Passos.*

Cetiți-i de exemplu, cartea: Paralela 42-a! Cum par lipsite de orice senz nesfârșitele capitole „Ochiul Camerei" și „Mac" care se alternează de 27 ori. Cât de „trăznită" e punctuația, tiparul, senzul cuvintelor. Parc'ar fi scrise halucinant la o mașină de scris, la care degetele autorului par a se plimba isteric pe toate clapele mașinei, litere, cifre, puncte, toate de-a valma. Și totuși, câtă pricepere. Cât senz adânc și adevărat. Ce oglindire superbă a unui anumit fel de a gândi care râvnește nu forma, ci ideia finală.

Așa e Dos Passos.

Recenta sa carte, scrisă ca și celelalte pe care ni le-a dat până acum, în acelaș stil, cu aceeaș vervă și în aceeaș formă abruptă ca să-i zic așa, ne plimbă nu distractiv ci instructiv și critic, prin Rusia, Spania, Mexico și Statele Unite, patria sa nominală.

„In toate țările" ne plimbă numai prin patru țări. Și totuși, se pare că ne-am plimbat în lumea întreagă.

In *Rusia,* autorul nu culege cifre, detestă impresiile, neagă că ne face o descriere amănunțită a progresului realizat acolo... spre a ne da totuși cea mai vie, cea mai trainică și cea mai plastică imagine a unei stări de fapte care-l zguduie. Nici un singur cuvânt de exclamație și totuși în orice frază palpită profunda sa admirație. Vizitiul, șoferul, muncitorul, vânzătorul de ziare din Moscova sau dintr'un oraș mic provincial, serios sau caraghios, tânăr sau bătrân, ne apar înaintea ochilor înconjurați de un nimb veritabil, nimbul vieții, al activității, al optimismului și al mulțumirii sufletești.

In *Mexico,* cu drept cuvânt autorul are ochi și înțelegere numai pentru imensele mase de țărani, care, răpite de șeful lor revoluționar Emiliano Zapata, sunt în căutarea unui nou șef care să le conducă în seculara lor luptă de emancipare. Orașele de acolo, se reduc la „piața prăfuită, cu un soare fierbinte și alb și femei indiene obeze ca idoli de granit, palavragind după „grămezi de piper, portocale și ceapă".

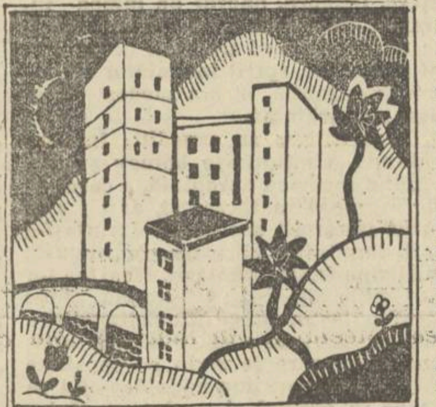
Reîntors în *Statele Unite,* el găsește rooseveltismul în „toiu". Șomeuri muribunzi, adunări clandestine la care participanții și-au „împărțit urechile spre a-i asculta pe vorbitori cu una și a veghea apropierea poliției cu alta". De-avalma se rostogolesc scene din casa Albă, din anturajul lui Roosevelt, șarje ale armatei în contra coloanelor de infometați, anchete în contra bancherilor defraudatori, crâmpeie de conversații auzite după un colț de zid, mașini luxoase, cirezi de vite sechestrate.

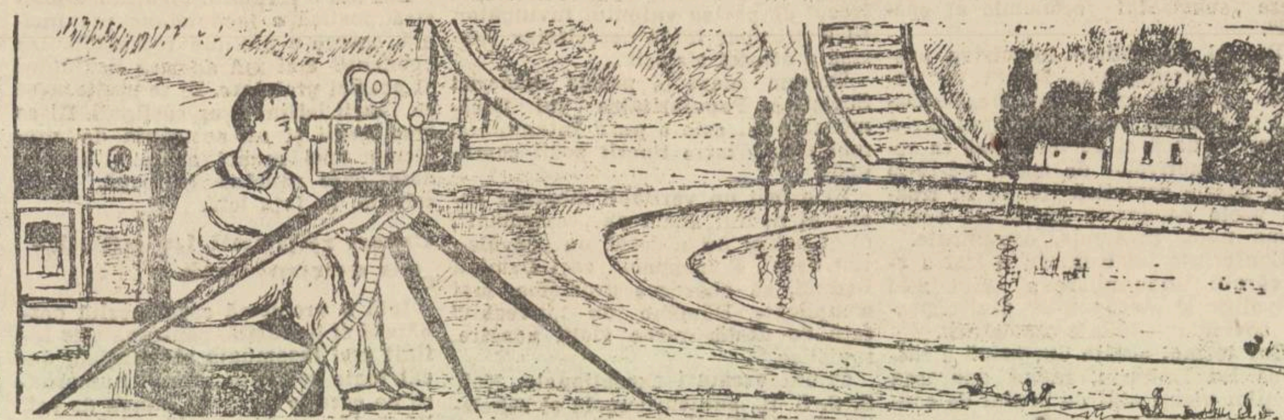
O carte, care cu drept cuvânt se poate compara cu un film. Spre a fi înțeleasă însă, această comparație e reală și înrudită în artă numai cu un Eisenstein, care prinde în obiectiv viața de pretutindeni, din orice unghiu și la orice lumină.

T. CRISTUREANU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevërului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Povestitor

Fără îndoială povestitorii nu sunt de loc în linia literaturii actuale. Dar când se ivește un talent real din sufletul căruia povestirea izvorăște fierbinte, curgătoare, năvalnică, bogată în fapte și experiență de viață, cititorul nu mai discută, ci se lasă dus de vraja sa. Acesta este cazul d-lui Petre Bellu, cu însuflețita sa povestire *„Apărarea are cuvântul"*, apărută în editura Hertz, colecția de 15 lei.

Scrisul d-lui Bellu este făurit odată cu șuvoiul faptelor, amintirilor, crâmpeelor de viață, întâmplărilor, care s'au adunat par'că o viață întreagă în sufletul povestitorului pentru a rupe zăgazul și a se revărsa grăbit în afară ca un puhoi de lavă, care rostogolește cu puterea sa oarbă tot ce întâlnește în cale... Este în adevăr, cum zice d. Panait Istrati, *o povestire naturală* care prinde cititorul cu puterea desfășurării sale așa în cât nu poate discuta cu sine și cu autorul nici veracitatea faptelor, nici valabilitatea motivelor, nici calitatea sentimentelor, până ce nu închide cartea.

Descrierea bordelului și a vieții sale intime făcută prin prisma unui suflet de copil aduce o notă nouă în acest subiect care de la *Yama* lui Kuprin a devenit subiectul de predilecție al scriitorilor noștri tineri. Povestirea d-lui Bellu atinge multe probleme mari, în alergarea sa grăbită. Șocul psihologic al sufletului copilului prin descoperirea brutală a tainelor vieții, turburările fiziologice ce urmează, amestecul psihopatic dintre iubirea de mamă și năzuințele sexuale încă nelămurite ale băiatului nevârstnic, crescut în atmosfera supra încălzită a sexualității din bordel, toate aceste stări complicate sunt abia atinse în zborul iute ca o săgeată al povestirii. Ni se pare că trecem în zborul năprasnic al expresului prin bogate și uimitoare panorame ale lumii, bănuim abia cu imaginația noastră abia atinsă de cuvântul povestitorului, sentimente, patimi, impulsii și tendințe care duc la fapte, întâmplări, aventuri, scene întrevăzute ca în lumina unui fulger, spre deznodământul fatal: *crima.* Autorul ne mulțumește curiozitatea și plăcerea senzaționalului, fără să ne împlinească dorința de a face un popas, spre a ne lămuri și a prinde firul profund al desfășurării briliante, variate, grăbite, fascinante a prestigioasei povestiri...

„Le Grand Meaulnes" a lui Alain Fournier este, după părerea mea, cu totul altă ceva de cât povestirea captivantă a d-lui Petre Bellu. Ceeace însă a prins absolut exact d-l Panait Istrati, autorul prefeței este faptul că asemenea opere nu pot fi decât unice și că stilul, ce nu se poate califica, rămâne „un stil imposibil de menținut de-a lungul unei cariere literare".

Is. SADOVEANU

Xavier de Magallon: Les Bucoliques de Virgile

Xavier de Magallon al cărui lirism impresionant s'a remarcat de mult în *Rugăciune,* (Prière) adresată Contesei de Noailles a dat o traducere în alexandrin francez a *Bucolicelor,* care este o adevărată revelație. Poetul *Umbrei,* al *Pleiadei* și al nouei *Pleiade* la care a avut străluciți colaboratori: doamna de Noailles, Pierre Camo, Charles Derennes, Joachim Gasquet, F. Mazade și Paul Valéry, părea destinat a fi în franțuzește reprezentantul marelui poet mantuan. Traducerea, după cum observă F. Mazade, în frumoasa prefață a volumului, este de o concizie, de o exactitate uimitoare. Emoția artistică tresare aproape la fiecare vers și de la prima eglogă apare ritmul legănat și atrăgător ce ne apropie de André Chenier în „La jeune Tarentine".

„Sous le fayard touffu, de ton pipeau léger
„Tu te berces, Tityre, a des airs de berger.
„Nous quittons la patrie et ses deux champs, Tityre;
„Nous fuyons! Mais, a l'ombre allongé, tu fais dire
„Qu'Amaryllis est belle aux échos des forêts.

Poetul traducător redă într'o formă inimitabilă, mișcarea, grația melancolică și vibrațiile intime ale acestor ciobani de vis. Versul de o eleganță raciniană este străbătut de lirismul cald al lui Lamartine:

„Allez, troupeau chéri, chèvres jadis contentes!
„Je ne vous verrai plus des grottes verdoyantes
„Sur quelque roc lointain vous suspendre aux buissons;
„Chèvres vous n'irez plus, au bruit de mes chansons,
„Brouter le saule amer et le cytise tendre.

Ultimul vers mai ales, păstrează factura lui Paul Valéry. Acelaș fericit efect îl întâlnim și la sfârșitul celei de a patra eglogă, redată cu o strălucire ce nu numai că reînvie, dar înviorează textul latin. Celebra eglogă a șasea „Cuvântul lui Silenu" este tradusă cu o măestrie unică:

„Car il chante comment des espaces déserts
„Le germe avait surgi terre et mer et les airs
„Et la flamme et comment de cette semence
„Sortit: le globe humide à se former commence,
„Le sol durcit, Nérée en les flots disparaît,
„Peu a peu chaque chose a son tour prend son trait...

Arta și erudiția se îmbină admirabil, în această traducere vrăjită, în care autorul a trecut toată înălțătoarea înfrigurare a anticului său model cu care a fuzionat sufletește.

Violette Rieder: Les Fiances

„Les Fiancées" ne înfățișează fiorii și turburările fiicelor Evei, care presimt că vor fi victimele propriei lor înfrângeri. Un suflu delicat străbate aceste sonete de o puritate clasică admirabilă. Senzațiile ating culmea lor mistică în *Présages,* iar în „Joie du Naufrage", ele se resimt de o inevitabilă melancolie:

„L'océan a trempé mon âme avec mon corps
„L'aurore ouvre à mon coeur une route sans traces...

Ca și la Paul Valéry efuziunile se transformă în vibrație pură. Totuși, lirismul Doamnei Violette Rieder se afirmă personal, inimitabil:

„A poursuivre le feu dans la cendreuse chair,
„Un désir enivré de merveilles se lasse!
„Etincelante Flore, accorde nous la grâce
„De respirer sur toi les songes de l'éther...

Iar când se adresează Evei:

„Recrée par l'amour le ciel et son enjeu
„Femme en qui tout l'azur baise son effigie!..

poeta se regăsește în fața eternului vis al artei: căutarea adevărului sub impulsia frumosului.

O lumină intensă scaldă aceste poeme, remarcabile prin eleganța naturală a formei și rafinamentul inspirației.

Memorii dintr'o altă viață...

Cartea astfel întitulată a lui *Francis Carco* este nu numai o carte din cele cu adevărat bine scrise, o carte de adevărată și autentică literatură, după o serie de cărți scrise numai în vederea profitului material ca *„Palace Egypte"*, „Lumière Noire" și altele cu care autorul ne amenință.

Această „altă viață" pe care o evocă Francis Carco, nu e alta decât acea a copilăriei, scrise însă de un autor al unei epoci după Proust, Amintirile din copilărie nu sunt deci povestite după tipicul dinainte de războiu, cu multe aranjamente și *„trucages"* de un adult ce își reamintește.

Adultul din prezent care întrebuințează aci pe „eu", caută să reconstituiască viața copilăriei printre fragmentele pe care le pescuiește în căutarea clipelor trăite și a vremurilor pierdute. Este pretutindeni efortul de a stabili echilibrul între cele ce au fost și cel ce le evocă pentru ca totul să rămână viu și în mișcare.

Povestitorul, fiul unui funcționar din Corsica, și-a făcut o parte din studii într'un colegiu la Chatillon-sur-Seine, iar subiectul povestirii este timpul petrecut în acest colegiu. Povestirea nu curge lin și continuu, ci, după felul de scris al lui Carco, se proectează în scene brusc luminate, ca niște insule sămănate pe o mare de întunerec, deși chiar în această întunecime se simte forfotind viață și mișcare.

Ceia ce este extraordinar în această lume evocată de Carco este absența totală a adulților și realitatea lor redusă la un minimum de existență și cu totul în afară de lumea copiilor. Este aci o ciudată ilustrare a teoriilor psihologilor americani care insistă atât de mult asupra gustului copiilor pentru societățile și „banda" lor în afară sau pe marginea societății adulților, cu legile, semnele exterioare și ritul lor propriu.

Toată puterea de evocare a autorului se concretizează asupra a doi camarazi, Titine, băiatul bun și Raudot băiatul rău.

Titine e un băiat bogat, slab și nefericit pentru că nu e iubit de nimeni. El iubește cu recunoștință pe Francis, povestitorul, din clipa în care acesta l'a scăpat din mâna unor ștrengari care-l chinuiau.

Francis îl tolerează însă cu condescendență, căci deși este un băiat plin de inimă, inima lui e mai mult înclinată spre băeții răi așa cum se întâmplă totdeauna în viața școlii cea adevărată. Principalul personagiu al cărții nu e deci slăbuțul și delicatul Titine, ci Raudot, fiul măcelarului. Acestuia îi place să omoare nu numai paserile, ci și berbecii pe care-i sângeră tatăl său. El trăește cu acea luciditate stranie și tăios desemnată, proprie personagiilor lui Carco.

Arta lui Carco însă se dovedește în paginile în care Titine, din cauza boalei tatălui său, este pus intern în colegiu pentru câtva timp, și în care valoarea acestuia, luminată și diversificată cu o subtilitate impecabilă de Carco, se impune o clipă opiniei colegienilor.

Partea ultimă a Memoriilor evocă întoarcerea povestitorului în orașul său și reacțiunile contactului său cu viața, care sunt tot ce e mai caracteristic lumii evocată de Carco în toate romanele sale. Atât personagiile cât și evenimentele păstrează, în realitatea lor obsedantă, foarte mult din ilogismul vieții, într'o atmosferă de oraș mic perfect creată, luminată în felul acela crud și precis al manierei lui Carco.

Gazeta Medicală

Gura și dinții. — Creerul mic și simțul genital. — De ce se sinucid oamenii? Regimul alimentar al copiilor de școală. — „Noi stăm de pază..." Interview la Radio cu d. dr. Pașcanu, locțiitor de medic-șef al Capitalei. Ce e cu scarlatina?— Gimnastica e necesară și animalelor. — Tuberculoza se poate vindeca. — Cea mai mare leprozerie din lume. — Antraxul (Dalacul). Boala care a făcut victime la Mamaia. — Valoarea alimentară și medicală a fructelor.— Regimul în blenoragie. — Consultațiuni medicale și grafologice.

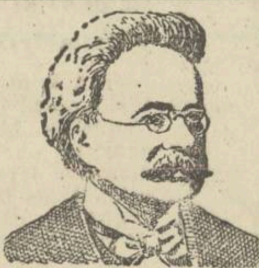
Un roman de epocă: „Pentru un petec de negreață"

Rar carte românească de actualitate care să fi avut succesul de care s'a bucurat ultimul roman al lui N. D. Cocea. N'a fost om care citește prin mâna căruia să nu fi trecut „Pentru un petec de negreață".

Succesul acesta rar se datorește întâi strictei actualități a romanului. Cocea a lucrat în carne vie, în material viu. Și-a ales eroii chiar din marea stradă publică a contemporaneității. Dela oamenii politici, dela marii patrioți de paradă până la umili gazetari și scriitori cu renume, toți eroii cărții sunt luați pe viu, în plină mișcare și cu ce au ei mai esențial și mai scandalos.

„Pentru un petec de negreață este astfel o frescă în care defilează personagiile cari fac cronica scandaloasă și senzația vieții noastre publice.

Iată de ce cartea aceasta interesează lumea din toate straturile sociale și este cel mai cetit roman al anului.

Bolnavii de plămâni!
MII DE BOLNAVI VINDECAȚI
Cereți imediat cartea mea despre „NOUA ARTA DE NUTRIȚIE"
care a salvat pe mulți. Aceasta se poate adapta la orice mod de trai și ajută a doborî boala mai repede. Sudoarea rece noaptea și tusa dispar, greutatea corpului crește, iar calcificarea treptată aduce vindecarea boalei.
Personalități serioase
din știința medicală, confirmă eficacitatea metodei mele și sunt de acord pentru întrebuințarea ei. Cu cât mai de vreme Dv. începeți cura mea de nutriție, cu atât mai bine. Primiți cartea mea interesantă
cu totul gratuit și franco
Deoarece editorul meu expediază în total numai
10.000 bucăți gratuite
Scrițí imediat:
O carte poștală este suficientă. — Adresa pentru scrisori:
GEORG FULGNER, BERLIN-NEUKÖLN
Ringbahnstrasse No. 24, Abt. 586

Cronica literară

Doi critici literari: P. Zarifopol și G. Bogdan-Duică

Au plecat dintre noi la răstimp de câteva luni doi critici literari foarte deosebiți între ei dar foarte apropiați dacă îi raportăm la noua generație. Amândoi erau priviți cu indiferență sau ostilitate de „tineri", unul pentrucă, se zicea, e lipsit de candoare, infectat de voltaireianism, altul fiindcă ignora problema esteticului pur. Despre morți nu trebue să vorbești decât bine și fiindcă noi avem unele puncte de vedere ale noastre ce se pot depărta dela felul de a înțelege literatura a celor doi iluștri decedați, vom amâna discuțiunea critică și ne vom mărgini la unele prețuiri generale.

Zarifopol nici nu s'a prea ocupat de literatura română pentruca să se poată ivi aci un punct de discordanță. Studiile lui mai lungi privesc în deosebi literatura franceză. Aci se arăta a fi un spirit acut în negație și mizantropie, sau cel puțin în a descoperi un mecanism sufletesc de natură să te întunece asupra spontaneității unei opere. El avea atitudinea unui La Rochefoucauld mai puțin epigramatic și dacă nu te puteai uni cu fondul articolelor, nu puteai să nu-i admiri ascuțimea și erudiția. La Zarifopol plăcerea de a cugeta era, evident, mai mare decât aceea de a scrie. Așa se explică rezerva și tardivitatea activității sale scriitoricești. Azi critica e confundată cu cronica literară. Aceasta din urmă, numai, interesează pe scriitor. In realitate critica e o atitudine de sus, dintr'un turn bine așezat pe temelia culturii, dar foarte înalt. Această cultură neasemuită o avea Zarifopol. El amintește, mutatis mutandis, pe Bogrea, care și acela uluia. Azi când știm atât de puțină carte și suntem erudiți în ultimele cărți apărute și în *Le Mois,* cultura filosofică și literară a criticului dispărut, foind în cea mai neînsemnată notă, e o amintire a unei generații a trecutului care ar trebui să fie a viitorului.

Intelectualitatea adâncă a lui P. Zarifopol s'a relevat pentru cei mulți din ediția critică a operelor lui Caragiale, pe care o socotesc ca cea mai de seamă lucrare a sa. Nimeni dintre tineri nu s'ar fi încumetat la asemenea întreprindere ce aduce atât de puțină satisfacțiune morală. El a făcut-o cu o răbdare, cu un spirit de investigator istorico-literar occidental. Nu-ți vine să crezi că, fără nici o tradiție în acest domeniu, s'a putut obține la noi, dintr'odată așa ceva. Așa încât Zarifopol, deși, printr'o latură, aparține criticii malițioase, întristate de prea multă cultură, pe de alta intră în legiunea activă, încă mică la noi, a istoricilor literari pentru care problema estetică e în funcție de o investigație istorică.

PAUL ZARIFOPOL

*

Prin aceasta se alătură de G. Bogdan-Duică. Firește, estetul literar, care își mai aduce aminte de anume escursiuni ale dispărutului în domeniul literaturii moderne, poate să fie nedumerit.

Nici nu vrem să cercetăm aci, într'un necrolog, dacă Bogdan-Duică înțelegea sau nu poezia modernă. Trebue să treacă destulă vreme pentru ca excesele de dispreț sau de admirație să se atenueze prin perspectiva vremii. Numai atunci se va putea decide și acest lucru. Un fapt mi se pare sigur. Ca orice ardelean onest, fanatic de figurile culturale ale țării, el nu se putea adapta unei literaturi ce i se părea ruptă de tradiție. Și de altfel, om sănătos sufletește, insensibil la introspecții exagerate; ființă de structură etică și mai întâi de toate naționalist, el nu se putea simți bine, cred decât până la Coșbuc. Dar ar însemna să-i ignorăm imensa valoare, reducând critica la un simț de adaptare. Bogdan-Duică era un critic istoric ori mai bine zis un istoric literar, lucrând în zone perfect luminate, esteticește sau măcar culturalicește.

Cîrlova, Conachi, Alexandrescu, Nicoleanu, Eminescu, aceștia sunt autorii auspra cărora Bogdan-Duică își apleca tarile sale lunete. A fost învinuit de spirit de mărunțiș și într'un fel e drept, că plănuind lucrări vaste, ca Hîjdeu, se oprea în drum din prea multă dragoste de detaliu. Dar e o deosebire imensă între divagația hajdeiană și exactitatea rece, microscopică a de curând decedatului critic. Atâta putere de investigațiune, atâtea cunoștințe, gratuite în felul lor ca toate cunoștințele umane, te îmbată. Bogdan-Duică plănuia să scrie o carte despre Eminescu. Sintetic nu îmi închipui că ar fi izbutit vreodată, atât de multe lucruri știa și atât de multe voia încă să știe într'o direcție care poate lăsa pe alții indiferenți. Pentru istoricul creator aceasta e o lipsă. Pentru istoricul pur și simplu e o virtute frumoasă ca variațiune infinită pe o vioară sonoră. Inzestrat cu cunoștințe filozofice și literare întinse, capabil prin urmare să se adapteze la obiect, Bogdan-Duică a fost un istoric literar inimitabil, un Tiraboschi al literaturii noastre. Dela el nouile generații pot învăța bucuria de a trăi în intimitatea clasicilor prin tot ceeace pașnica bibliotecă cu rafturile sale e în stare să desvăluie cercetătorului neostenit.

G. CALINESCU

Insemnări și polemici

Gh. Bogdan-Duică

Profesorul dela facultatea de Litere din Cluj, stins în vârstă de 68 ani, Gh. Bogdan-Duică a fost desigur unul dintre cunoscătorii buni ai istoriei literaturii române.

Cu o cultură serioasă, formată în

BOGDAN-DUICĂ

școlile din Ungaria, Austria și Germania, s'a putut dedica și cercetărilor de istorie literară unde a lăsat numeroase lucrări, și activității publicistice, ziaristice și politice.

Scrierile sale numeroase de istoriografie și istorie literară, în urma cărora, după război, a fost numit profesor de istoria literaturii române moderne, la Universitatea din Cluj, il arată ca pe un spirit pozitiv științific, extrem de pasionat pentru amănunt și observație migăloasă. Erudiția copleșește și lasă în umbră spiritul critic propriu zis. In monografiile și studiile sale, este o mare abundență de date. Se pare că această metodă de lucru a împrumutat-o dela școala germană. In spiritul ei a format generații de profesori.

In 1919 a fost ales membru al Academiei Române, ca succesor al lui Titu Maiorescu. In Analele înaltului așezământ de cultură a publicat multe comunicări.

A colaborat la „Tribuna" din Sibiu, unde își face intrarea în viața publică pe calea ziaristicei; la „Semănătorul", „Luceafărul", „Convorbiri literare", „Viața Românească", „Societatea de mâne", etc...

Dintre scrierile mai însemnate amintim: Petru Maior (1893); Gr. Alexandrescu (1900) Țiganiada lui Budai-Deleanu (1902); Istoria literaturii române-moderne (1923); Vasile Alecsandri (1922); Gheorghe Lazăr; Simeon Bărnuțiu.

In viața publică, Gh. Bogdan-Duică s'a dovedit un mare devotat al ideii și cauzei naționale pentru cari a luptat înainte de unire cu o nesiăbită îndârjire.

Pierderea lui Gh. Bogdan-Duică este regretabilă. Oamenii de măsura lui sunt rari.

George Balș

Fostul membru al secțiunii istorice a Academiei Române, S. Balș n'a fost o figură populară. Numele său poate n'a trecut niciodată peste hotarul de preocupări al oamenilor de specială pregătire în domeniul istoriei.

Inginerul G. Balș a fost însă o mare valoare printre oamenii de știință, înconjurat de o mare stimă pentru una din cele mai rari calități ale sufletului: modestia.

Deși a făcut studii de inginerie — și în ramura aceasta s'a distins, alături de Anghel Saligny, prin clădirea podului dela Cernavoda și a farului dela Tuzla — G. Balș n'a rămas numai la acestea. De o vie și nestinsă curiozitate, a scormonit în cenușa trecutului, căutând forme apuse de civilizația românească. Era unul dintre cei mai buni cunoscători ai epocii bizantine. Aproape nu exista biserică bizantină în peninsula balcanică pe care să nu o fi vizitat și descris. In această direcție a semnat numeroase studii de valoare. Colabora la marile reviste streine de bizantinologie, și participa la congresele internaționale de studii bizantine, unde totdeauna avea ceva de spus. Perioada care poartă pecetea spirituală a Bizanțului, nu avea pentru el mistere. Indeosebi arhitectura, foarte bogată în ornamente, a acelei lumi, o cunoștea ca nimenea altul. O studiase cu mare pasiune și multă pricepere. Lucrările sale sunt mărturie. Bizantinologia pierde un mare savant.

Alexandru Mavrodi

Rândurile presei, unde elementele de valoare nu sunt prea numeroase, se răresc în urma prea timpuriei dispariții a lui Alex. Mavrodi, subsecretar de stat la Președenția consiliului de miniștri în actualul guvern.

Stingerea din viață a unui coleg care lungă vreme a mânuit condeiul în comentarea faptelor zilnice, nu poate decât să ne întristeze adânc. Cu atât mai mult cu cât defunctul a fost unul dintre puținii ce știu prețui cum trebue greaua muncă a scrisului. Gazetar cu multă experiență (a colaborat la „Opinia", „Evenimentul", „Gazeta Moldovei", „Adeverul", „Dimineața", „Viitorul) a putut înțelege cum se cuvine pe muncitorii condeiului, al căror sindicat l-a prezidat cu dragoste și pricepere. La timp a știut apăra libertatea cuvântului scris

Același înțelegere a arătat-o și muncitorilor scenei, în calitatea sa de fost director general al Teatrelor Naționale, în mai multe rânduri. In

AL. MAVRODI

această calitate a fost unul care a apreciat în mod deosebit operele de teatru românești, susținându-le, prin inaugurarea unui repertoriu original. Autorii au găsit în el un sprijinitor sincer.

Sunt numeroase regretele pe care le lasă Alex. Mavrodi.

Dela congresul literar din Moscova

Dintre conferințele congresului literar dela Moscova, una singură a fost cu adevărat literară, deși ea a fost citită nu de un poet, ci de un marxist: Buharin.

Acest potentat sovietic, desigur că și-a putut permite luxul inaccesibil scriitorilor de rând: să vorbească despre poezia ca atare, fără să recurgă la surogatele ei uzitate în scopuri de propagandă politică. Și în același timp el nu s'a deplasat de baza marxistă a literaturii. A dovedit că se poate vorbi de artă în genere și de versuri în special, având în vedere „substratul economic al epocii".

Dar el s'a ridicat împotriva poeziei de propagandă, legată de numele lui Maiacovschi, Bezâmnoschi și Demian Bednâi: timpul lor a trecut și dacă ei perseverează în repetarea motivelor de acum 2-3-10-15 ani, poezia sovietică trebue să treacă peste cadavrele lor și să caute teme noui, profunde, complicate.

Conferința lui Buharin a fost o adevărată încununare a celui mai „a-politic și a-economic" dintre poeții sovietici — Boris Pasternac.

Dar tocmai acesta din urmă a răspuns lui Buharin, luând apărarea poeților vizați atât de brutal de conferențiar. El a manifestat aci nu numai mărinimie de rival, ci și un adânc simț de prevedere. Fiindcă, după replica lui Demian Bednâi, o replică, se poate spune, furioasă, chiar bestială, însuși Buharin a fost nevoit să se scuze a doua zi, atenuând ideia „cadavrelor", etc...

Conferința ținută de Buharin a durat peste trei ore și jumătate și purta titlul „Dela Block și Brusov la zilele noastre".

Tendința de bază a acestui referat formulată de autor, este următoarea: „Afirmarea necesității pentru poezia sovietică a unui nou fel de artă, care ar putea plasa numele poeților sovietici în rând cu numele clasicilor universali"...

Mai puternic a criticat Buharin creațiunile poeților tineri comuniști: Bezâmenschi, Svetlov, Surcov, Jarov, Utchin și Ușacov. După vorba lui Stalin, „Imnul pe tema Aleluia, Aleluia, Aleluia", — n'a fost cântat de Buharin. Ironia și disprețul dominau în conferința sa. Aproape toți poeții prezenți la Congres s'au simțit ofensați și replicele lor exprimau această ofensă.

Amicii lui Maiacovschi (sinucis), s'au supărat pentru memoria lui. Bezâmenschi s'a simțit el singur lovit. Vera Inber și Kirsanov au fost indignați că Buharin nici n'a pomenit de dânșii. Jarov s'a supărat „pentru lirica noastră" neînțeleasă și călcată în picioare de Buharin.

Care este esența raportului asupra poeziei adus de Buharin?

Vorbind despre „premergătorii" revoluției, despre „poeții vechi" numai atinși de suflul revoluției, Buharin s'a oprit la poezia lui Block, Esenin și Brusov.

— „In Block noi avem un poet de mare forță. Block a fost „pentru" revoluție și prin acest „da" — și-a cucerit dreptul de a sta de partea noastră a baricadelor. Dar el n'a fost un port-drapel al lumii celei noui. Copil calificat al culturii vechi, el vroia să puie simbolurile ei la poarta epocii noui. Poezia sa e deaceia numai un preludiu pentru lumea nouă. Mai degrabă ea e cântecul de lebădă al celor mai buni oameni ai trecutului, care s'au îndepărtat de malurile întunecate, dar n'au văzut și nici n'au înțeles drumurile noui...

Serghei Esenin a fost mult mai respectabil, mai impunător, dar mai puțin cult decât ceilalți. Țăran chiabur, mistic, spirit negativ, îndrăgostit de incultură, el a trecut — ca dușman al urbanismului modern — prin câmpiile revoluției. Avânturile lui spre lumea proletară n'au fost decât reflexe pur exterioare, iar sâmburele lui poetic a fost îmbibat de veninul disperării în fața noui-lor faze ale marei premeniri...

Valerie Brusov, fost ideolog al burgheziei radicale industriale, a trecut de partea vulgului învingător. El a priceput toată necesitatea istorică a acestei victorii...

Trecem acum la poezia modernă Sovietică. Popularitatea lui Bezâmenschi nu este o pură întâmplare, mai ales printre tinerii poeți comuniști.

El a fost un veritabil mesager poetic al noului neam de „comsomol", el și astăzi nu e decât un „cavalerist ușor". E incapabil, cași Demian Bednâi, să abordeze probleme mai complicate. Rămâne un „învechit" față de desfășurarea vieții noastre sovietice.

Trăim vremuri excepționale. Noi, S. S. S. R., suntem cupola și scheletul omenirii viitoare. Poeții trebue să simtă acest lucru. Noi privim în depărtările mileniilor, iar cea mai crudă, cea mai incultă provincie, ne domină poezia. Premisele filosofice ale realismului socialist — sunt realismul dialectic.

Din acest punct de vedere, realismul dialectic, e o anumită metodă de artă, corespunzătoare materialismului dialectic trecut în domeniul artei.

In general, Buharin a numit pe toți poeții „rude sărace ale lui Maiacovschi", care își fac scut profesional din numele acestuia din urmă, fără să-i fi înțeles sensul și epoca.

— Maiacovschi nu-i fetișul meu... Voi sunteți față de dânsul idolatri și fetișiști, când nu pricepeți cum viața reală sovietică se mișcă dela Maiacovschi încoace. Nu sunt înpotriva unei poezii cu tendință — tendință în accepția bună a cuvântului. Insist că agitația propagandistă s'a și premenit. „Actualitatea" s'a și schimbat. Oricâte sforțări lăudabile ați face cu versificarea articolelor de fond ale oficioaselor noastre — această formă literară, uzitată cândva de Maiacovschi cu atâta foc și talent, nu mai satisface astăzi pe nimeni. Demian Bednâi — e cel mai autentic poet proletar, dar el nu scontează toate schimbările imense intervenite în ultimul timp, nici creșterea culturii, nici complicațiile ei. El tratează temele noui cu metode vechi și devine uneori exasperant de învechit...

La acestea Demian a răspuns că poezia lui nu îmbătrânește... „Buharin a selecționat o oarecare marfă pentru „Torgsinul" poetic al gurmanzilor (Trustul magazinelor universale pentru străini, unde se poate găsi orice, dacă ai „valută"); iar eu prefer să rămân în falanga consumatorilor de rând. Asemenea unui salahor, eu n'am refuzat niciodată hrana spartană.

In cele 20 de volume ale versurilor mele — nu căutați, vă rog, capodopere în filigran. Măestria propagandistă își are legile ei. Liricii au limbi de privighetoare. Eu însă aparțin neamului cu dinți, măsele și colți sănătoși. Sânt un satiric și am colți de elefant. Cu ei am servit revoluția timp de 25 de ani.

Buharin a luat „cadavrul" lui Esenin, m'a pus deasupra lui, și a presărat această combinație cu pulbere rămasă din moaștele lui Maiacovschi. E o tendință primejdioasă, demoralizatoare și care dezarmează pe poeții bolșevici... A fost un timp furtunos, când artileria era în activitate permanentă. Atunci greerii nu erau auziți. Apoi tunetele au tăcut și puteai auzi orice greer... Ascultați-l cât poftiți. Dar să nu ne falsificați realizările, spunând că tocmai ei au făcut ceeace s'a îndeplinit... ci—greerii și privighetorile. Iar acei artileriști care au tras — sunt declarați astăzi demodați, învechiți. Acum 25 de ani, un uriaș, cum e Gorki, a fost proclamat de toate broaștele — sfârșit din viață. Aș vrea să văd acum în viață măcar o broască de acelea...

In ultima replică, Buharin a făcut bilanțul discuției și al controverselor în modul următor:

— Ce a constatat congresul? Că proza e mai prejos de amploarea vieții noastre. Dar poezia sovietică e și mai slabă. Iată de unde pornesc precizările mele asupra „restanțelor" în poezie. Cititorul nostru întrece departe cu gândul realizările gândului poeziei noastre. Toate aspectele sunt problemele asupra cărora nici Jarov și nici Bezâmenschi nu vroesc să mediteze câtuși de puțin...

Am dat o formulă: creațiunea noastră poetică e încă adânc provincială, ceeace e profund regretabil. Iar oponenții mei mă declară lichidator al poeziei proletare. Ei se mulțumesc cu laurii ieftini ușor câștigați. Ei se cred genii și nu se'ncântă de problema unei munci aspre și încordate, care rămâne întreagă, nerezolvată, în fața lor...

Criza rațiunii în gândirea europeană

Iată o problemă care merită desbătută și lămurită, pentrucă este infinit mai însemnată și esențială decât toate celelalte „crize" numeroase pe care le străbate lumea de azi. Până la urmă, această criză a rațiunii nu este oare cauza primă a tuturor celorlalte?

Inițiativa Societății Române de Filosofie de a organiza un ciclu de conferințe asupra acestui curent al iraționalismului din ce în ce mai puternic în mișcarea filosofică contemporană, este foarte oportună și fericită. Vom putea pătrunde, cu ajutorul conferențiarilor, în miezul unora dintre cele mai actuale și pasionante aspecte ale vieții spiritului și culturii europene.

In ciclu vom putea auzi pe următorii conferențiari: C. Rădulescu-Motru: **Iraționalul ca fundament al filosofiei**; Tudor Vianu: **Originele iraționalismului modern**; I. Petrovici: **Neospiritualismul francez**; C. Narly: **Romantismul francez**; Mircea Florian: **Scepticismul iraționalist italian**; V. Băncilă: **Berdiaev și iraționalul în filosofia istoriei**; Mihai Ralea: **Iraționalul cunoașterii**; Petre Andrei: **Iraționalul în politică**.

Conferințele se vor ține în amfiteatrul Fundației Universitare Carol I, Joia la orele 6 și vor începe la 18 Octombrie.

O carte bună

Manualul de Psihologie al d-lor I. Petrovici și N. Bagdazar, alcătuit cu atâta grije și pricepere, care-l așează în fruntea tuturor celor existente, va apare, în ediția doua, peste câteva zile. Pentrucă avem cunoștința valorii lui și a utilității pe care o prezintă pentru învățământul nostru secundar, îl recomandăm fără rezerve corpului didactic.

Un erou al vremurilor noastre

In decursul iernii trecute a murit Knud Rasmussen, exploratorul țărilor arctice, o figură unică ce în-

KNUD RASMUSSEN

trunea vituțiile tari ale Wikingilor, calitățile Eskimoșilor din Groenlanda, cu cea mai bogată erudiție și cea mai rafinată cultură a savantului modern. Viața sa însăși este o aventură eroică și o pildă de curaj măreț până la eroism.

Tatăl său era pastor danez și directorul școalei normale de institutori în Groenlanda de nord. Mama sa, Luiza Fleischer era fiica unei Eskimose și a unui comerciant norvegian. Scriitorul danez Johannes V. Jensen descrie pe mama marelui explorator ca având o figură de chinezoaică, cu un aspect mongolic foarte pronunțat. Cât despre Knud, deși de rasă albă prin cultura sa, avea înfățișarea fizică a unui Indian, cu profilul foarte accentuat și ascuțit, părul foarte negru și sbârlit, ochii adânciți în orbite, statura nu prea înaltă și nici prea larg în umeri și șolduri, dar mai ales cu un mers foarte original: cu toată vigoarea concentrată în gambe. In total un amestec foarte interesant de rase, atât în fizicul său cât și în capacitățile, pornirile și calitățile sale intelectuale și morale.

A fost crescut ca un Eskimos și una din limbile sale materne a fost limba Eskimoșilor. El a păstrat în toată viața sentimente foarte frățești Eskimoșilor, s'a considerat ca Groenlandez, deși în timpul litigiului dintre Norvegia și Danemarca, în care Norvegienii revendicau unele drepturi asupra Groenlandei, el a fost apărătorul Danemarcei în fața Curții Internaționale dela Haga.

La treisprezece ani a fost trimis la Kopenhaga pentru studii. A făcut studii strălucite, o carieră științifică strălucită îl aștepta, dar el a păstrat în sufletul său nostalgia pământului în care s'a născut și a crescut și i-a consacrat toată existența sa.

După ce și-a luat doctoratul, în 1900, a făcut prima excursie în Laponia, pentru a studia posibilitatea aclimatizării renilor în Groenlanda. După alte câteva expediții s'a așezat în Groenlanda, unde timp de 18 ani a bătut ținuturile sale, culegând miturile, legendele, tradițiile indigenilor, mulțumită faptului că a fost crescut ca vânător dela vârsta de opt ani și afinităților sale cu indigenii.

Scriitor strălucit, el a lăsat pe urma sa nemuritoare cercetări geografice, archeologice și folkloristice, documente unice după părerea lui Lévy Brühl. In 1910 a creat, în extremul Nord al Groenlandei, colonia Thule, care a devenit capitala comercială și intelectuală a Eskimoșilor polari și centrul a cinci expediții întreprinse de el și descrise în cinci volume, care sunt o comoară de informații nu numai a Eskimoșilor din Groenlanda, dar și a celor din America de Nord. Fiecare expediție a sa era o sărbătoare pentru populație.

Insurat cu Dagmara Niels Andersen, cu care a avut trei copii, îi plăcea să se retragă în singuratica sa vilă, o căsuță acoperită cu stuf și izolată pe Kattegat, pentru ca să lucreze. Celebru, onorat de lumea întreagă, doctor honoris causa la multe universități și societăți geografice și științifice, spirit încântător și inimă admirabilă, el era modest și iubea singurătatea.

După ultima sa expediție în Groenlanda, simțindu-se bolnav și prevăzând moartea apropiată, a cerut să fie îngropat în tăcere și, deși i s'au făcut funeralii naționale, dorința i-a fost împlinită, căci nu s'a anunțat nici ziua înmormântării. Moartea i-a fost fulgerătoare, căci nu au ajuns încă la destinație cărțile de felicitare pentru anul nou către câțiva prieteni, prin care le scria că se simte mai bine și exprima nădejdea că-i va vedea în curând și va începe să lucreze, când moartea l-a răpus, în vârstă de 56 de ani.

Vraja frumuseții

Jean Louis Vaudoyer evocă într'o cronică intitulată „Jeu 'Eté", în Nouvelles Littéraires, din August, apariția unei tinere și splendide indiane pe terasa unei cafenele din vecinătatea Operei, la Paris.

„Abia a pășit pe trotuar mica Indiană, inconștientă de efectul produs, și consumatori sau trecători și-au și reluat sufletul lor de copil, meritând prin aceasta să vadă reînviind în ei primul lor vis.

„In draperiile sale trandafirii cu ciucuri de aur, ea e atât de fragedă, de frumoasă și de nereală, încât toți tremură de frică să nu se șteargă și să dispară. Iar dacă ar dispărea toți am crede, foarte ușor, că am fost jucăria unei halucinații colective.

„Frumusetea nesperatei turiste e atât de desăvârșită, atât de firesc nobilă, încât până la marginile unde se întinde influența ei, e și regatul ei.

„Cel mai grosolan, cel mai insolent dintre bărbații care sunt acolo, nu îndrăznește să o privească decât pe furiș și găsește în el aspirații de care nu-și dădea seama...

„Suntem toți gata să credem în miracole. De-alungul acestei triviale terase, pe fiecare masă transformată în altar, consumația cea mai umilă, cea mai obișnuită, se preschimbă în filtru. Câtă vreme tânăra zeiță va fi acolo, nimeni dintre noi nu va îndrăzni să se miște.

„Viața nu-și va relua drepturile triste, prozaicele obligații decât când se va îndepărta, fără întoarcere, călătoarea...".

Astfel transformă apariția frumuseții planurile lumii și ațâță puterea senzibilității, erarhizând interesele vieții pe o altă scară...

Astfel Pierre Frondaie, în cartea sa „Cette Femme qui fut divine" sub influența frumuseții lui Lady Hamilton, sub vraja farmecelor sale, trădează adevărul istoric, tăgăduește gura adevărului documentelor spre a ne da o Missis Hamilton divină, în locul ființei diabolice pe care ne-a lăsat-o moștenirea tradiției...

Toți credem după dicționare că personalitatea ei a fost formată în lumea culiselor, că lord Halifax la care mama sa a fost bucătăreasă, servitoare și amantă, i-a dat o instrucție destul de desăvârșită, învățând-o declamația și chiar desenul. Se pare că Romney a observat-o întâia oară într'o tavernă unde era servitoare pentru un desemn al ei. A doua oară a întâlnit-o la Graham, faimosul antreprenor de tablouri vivante de unde a luat-o și a întrebuințat-o ca model, legându-se cu ea pentru mai mulți ani, până ce a devenit amanta lordului Greville, nepotul lui Hamilton, care a aruncat-o în brațele unchiului său quinquagenar, ce a luat-o de soție.

Iat-o de aci înainte ambasadoare pe lângă Ferdinand al III-lea, prietenă cu regina Carolina, sora Mariei Antoaneta.

LADY HAMILTON

Dar frumusețea lui Lady Hamilton influențează printre secole imaginația lui Pierre Frondaie, care în ciuda tuturor mărturiilor, ne prezintă pe frumoasa Ema Hart în transpunerea poetică a unei femei sentimentale, pasionate, grande amoureuse, trecând cu buretele peste toate scandalurile vieții sale: „Une femme qui fut divine"!...

Pierre Frondaie ignorează că moda peplumurilor transparente a fost lansată nu numai de M-me Tallien, ci și de frumoasa, divina Lady Hamilton. El uită rolul jucat în victoria dela Aboukir, prin ravitaiarea flotei lui Nelson de către Maria Carolina, prin influența „prietenei sale (!)" Ema Hamilton. El nu vrea să știe de represiunile care au urmat după plecarea Francezilor din Neapole, nici nu pomenește de spânzurarea lui Carraciolo, de către Nelson prin violarea capitulației și în prezența celor două prietene Maria Carolina și Lady Hamilton, încântate de spectacol...

Drept trebuie să mărturisim că e vorba de magia unui filtru și acel filtru e vărsat în sufletul autorului modern al biografiei lui Lady Hamilton, după un secol și mai bine, numai de portretul lui Romney.

Pierre Frondaie a uitat tot și nu s'a inspirat decât de farmecul acestei îmbătătoare frumuseți, spre a ne vorbi de ea ca de o femee ce a fost divină!... Ce ar zice Lady Hamilton dacă și-ar citi această biografie?!..

Jean Giono

Primele poeme ale lui Jean Giono, au apărut într'o mică revistă care apărea la Marsilia și care era condusă de poetul și gravorul Lucien Jacques.

In acel mediu Giono era în contact cu literații și în scurt timp a fost socotit și recunoscut ca unul dintre poate cel mai valoros din grup. Acelaș Lucien Jacques, nu mult după aceea, a editat și a ilustrat primul volum de versuri iscălit de Jean Giono și care — mai e nevoe s'o reamintim? — n'a fost de loc luat în seamă. Ca nu mult după apariție să se producă o adevărată bătălie pentru achiziționarea ultimelor volume.

„Nasterea Odiseii" a fost scrisă și încredințată editurii Grasset. Aceasta a răspuns însă că ar prefera un roman, deși apreciază în cel mai înalt grad poema prezentată. Atunci a scris Giono „Colline".

Cartea odată terminată a fost dată prin intermediul lui Henry Poulatlle lui Daniel Halévy și Jean Guéhenno care au predat-o cu mare entusiasm editurii Grasset. „Cariera" lui Jean Giono începuse.

S'a vorbit mult de marele succes, pe care l-a avut această carte. Ea aducea o frăgezime nouă, un accent nou, în sfârșit lucruri cu totul noi față de tot ce se scrisese după război.

In opera lui Giono admiri nu numai simplicitatea ci faptul că pare simplu, că personagiile sale par să aibă suflete și chiar aparența arborilor, colinelor, pârâiașelor; că sunt curați și profund poetici ca și solul pe care trăesc.

„Regain", „Un de Baumugnes" care împreună cu „Colline" formează trilogia lui „Pan", i-au accentuat succesul și de atunci reputația s'a transformat în celebritate. Giono a devenit una din figurile cele mai reprezentative ale literaturii de azi.

NOTA BENE — Sunt nevoit să fac articolului meu din săptămâna trecută („Chemarea" redivivă) două îndreptări, una de literă și alta de înțeles.

Prima: „...Și dacă nu vom izbuti?.. Aceasta va însemna (așa trebue citit) că îndărătnica noastră libertate și incapacitate de a ne face concesii au biruit și au pus capăt silințelor noastre.

A doua: Constantin Stere, spre multa mea părere de rău, nu va conduce această revistă așteptată să apară. Informatorii mei, exuberanți de optimism, de încredere și de poezie, m'au făcut să cred și să scriu lucruri care ar fi putut să fie, dar care nu vor fi.

GALA GALACTION

Deschiderea Operei din Cluj cu două lucrări românești

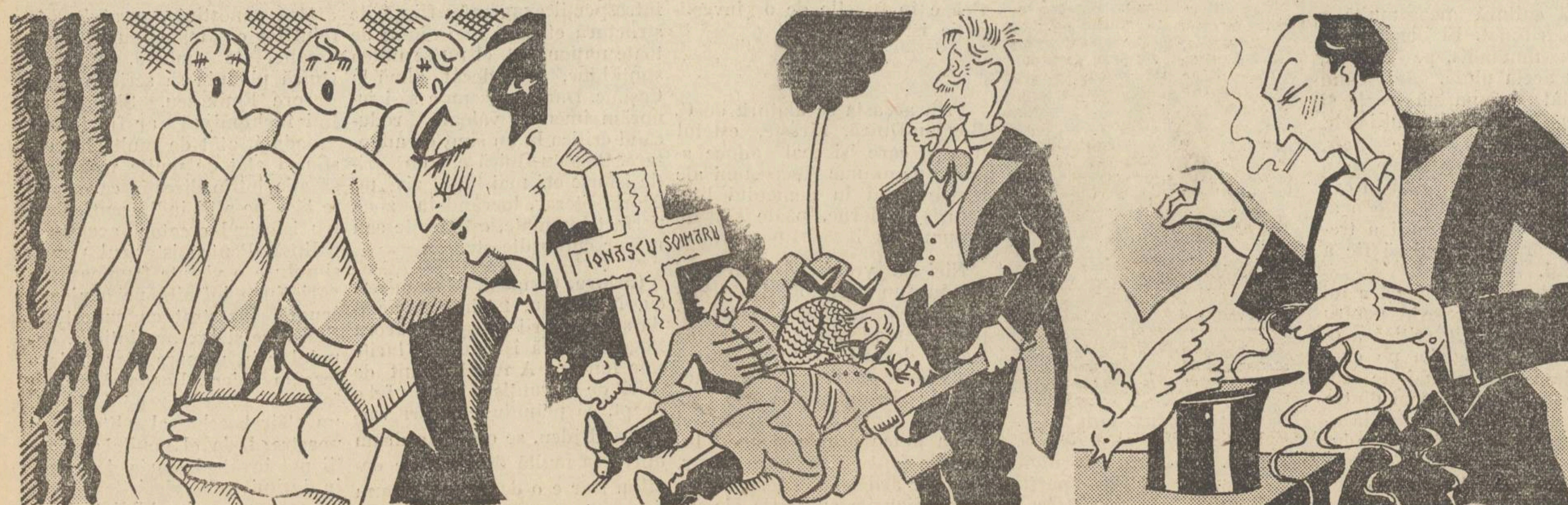
Stagiunea Operei din Cluj începe în seara de 3 Octombrie, sub direcția d-lui V. Papilian, care a avut succes cu câteva lucrări literare. D-sa e doctor în medicină și absolvent al clasei de violină de la Conservatorul din București. Trăind mult în străinătate, d-sa a dobândit o vastă cultură muzicală. Actualmente e și profesor universitar.

D. Papilian a înțeles că creația românească muzicală a genului de operă cere în momentele de față o încurajare din partea conducătorilor instituțiunilor de operă și deaceia începe stagiunea cu două lucrări românești valoroase.

E vorba de „Păcat boeresc" operă în 2 acte de compozitorul clujan Marțian Negrea, operă care se cântă pentru prima oară. Frumoase crâmpcie au fost apreciate de public și de presa bucureșteană la un recent simfonic.

Spectacolul e complectat prin opera dramatică într'un act „La drumul mare" de C. Nottara, care a cunoscut un strălucit succes pe scena Operei din București.

Cu această ocazie se va aprecia și talentul de regizor al d-lui Papilian, sub a cărui regie se va monta spectacolul.

Alhambrita

— Dintr'o lovitură am curățat tot Neamul Soimăreștilor!...

— E mai mult scamatorie decât crimă pasională!...